

အမျိုးသားလွှတ်တော်အခန်းကဏ္ဍနှင့် ဖက်ဒရယ်အိပ်မက်

လက်ရှိအမျိုးသားလွှတ်တော်
ကိုယ်စားပြုမှု၊ စွမ်းဆောင်နိုင်မှုအပေါ်
လေ့လာဆန်းစစ်ခြင်း

ပုံနှိပ်မှတ်တမ်း

ထုတ်ဝေသည့်ကာလ -	၂၀၂၀ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလ (ပထမအကြိမ်)
အုပ်စု -	၁၅၀၀
မျက်နှာဖုံးဒီဇိုင်း -	စိုးဝင်းငြိမ်း
အတွင်းဒီဇိုင်း -	ပေါင်းဟွမ်
ထုတ်ဝေဖြန့်ချိသူ -	ပြည်ထောင်စု အင်စတီကျု
Publication Series -	P1219PI12-A
ရေးသားပြုစုသူ -	စိုင်းထွန်းအောင်လွင်၊ လနန်
သုတေသနဒါရိုက်တာ -	ဒေါက်တာ စိုင်းဦး

ကျေးဇူးတင်လွှာ

ဤစာတမ်းသည် မြန်မာ့ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်အတွက် နိုင်ငံတကာမှ အလှူငွေပေးပေါင်းထည့်ဝင်ထားသော အဖွဲ့အစည်းဖြစ်သော Joint Peace Fund ၏ ထောက်ပံ့မှုဖြင့် ရေးသားထုတ်ဝေထားခြင်းဖြစ်ပြီး ယခုကဲ့သို့ သုတေသနစာတမ်းတစောင် ဖြစ်မြောက်လာရေးအတွက် JPF ၏ ပံ့ပိုးမှုအပေါ် ကျေးဇူးတင်ရှိကြောင်း ပြောကြားလိုပါသည်။

ယခုစာတမ်းအတွက် ကျွန်ုပ်တို့၏လိုအပ်သောတွေ့ဆုံမေးမြန်းခြင်းများအား အချိန်ပေးလက်ခံဖြေကြားပေးကြပါသော ပြည်နယ်နှင့်တိုင်းဒေသ အသီးသီးမှ အမျိုးသားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များ၊ ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသအဆင့် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များ၊ ပြည်နယ်တိုင်းအဆင့် အစိုးရအဖွဲ့ဝန်ကြီးများအား ကျေးဇူးအထူးတင်ရှိပါကြောင်း ဤနေရာတွင်ထည့်သွင်းဖော်ပြလိုပါသည်။

ထို့ပြင် ဒုတိယအကြိမ် အမျိုးသားလွှတ်တော် ဒု-ဥက္ကဋ္ဌ၊ ယခင်ပထမအကြိမ် ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်သက်တမ်းမှ ကိုယ်စားလှယ်ဟောင်းများ၊ ပထမသက်တမ်းတွင်တာဝန်ထမ်းဆောင်ခဲ့သည့် ဝန်ကြီးအချို့နှင့် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အချို့မှ ခေါင်းဆောင်များ၊ INGOs၊ NGO များ၊ အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းများနှင့် လူ့အခွင့်အရေးလှုပ်ရှားသူများ၊ မဲဆန္ဒရှင်ပြည်သူများ၏ လက်ခံဖြေကြားမှုများနှင့် ၎င်းတို့၏ အမြင်သဘောထားများသည်လည်း ဤစာတမ်းအတွက် များစွာအထောက်အကူပြုခဲ့ကြောင်း အသိအမှတ်ပြု ဝန်ခံပြောကြားလိုသည်။ သုတေသနစာတမ်းအတွက် အချိန်ပေးဖြေကြားခဲ့မှုများအတွက်လည်း ဖြေကြားပေးခဲ့သူများအား အထူးကျေးဇူးတင်ရှိပါသည်။

ယခုစာတမ်းဖြစ်မြောက်ရေးအတွက် သုတေသနပိုင်းဆိုင်ရာ အနီးကပ် လမ်းညွှန်ကြီးကြပ်ပေးခဲ့သော ပြည်ထောင်စုအင်စတီကျုမှ ဒေါက်တာစိုင်းဦးအားလည်းကောင်း၊ စာတမ်းမူကြမ်းအား ဖတ်ရှုစစ်ဆေးပြင်ဆင်ပေးသော ရန်ကုန်တိုင်း အမျိုးသားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ် ဦးသန်းစိုး (ဘောဂဗေဒ)၊ ဆရာမ ဒေါက်တာဆုမွန်သဇင်အောင်၊ ပြည်ထောင်စုအင်စတီကျုမှ လုပ်ဖော်ကိုင်ဖက်များ၊ အမှာစာအတွက် လိုလိုလားလားလက်ခံပေးခဲ့သော ရှမ်းတိုင်းရင်းသားများဒီမိုကရေစီအဖွဲ့ချုပ် ဥက္ကဋ္ဌ ဦးခွန်ထွန်းဦးအားလည်းကောင်း ကျေးဇူးအထူးတင်ရှိပါကြောင်း မှတ်တမ်းတင်အပ်ပါသည်။

အမျိုးသားလွှတ်တော် အခန်းကဏ္ဍနှင့် ဖက်ဒရယ်အိပ်မက်

လက်ရှိအမျိုးသားလွှတ်တော် ကိုယ်စားပြုမှု၊ စွမ်းဆောင်နိုင်မှုအပေါ်
လေ့လာဆန်းစစ်ခြင်း

အမှာစာ

လွှတ်တော်နိုင်ငံရေးနှင့် ဆယ်စုနှစ်များစွာ ကာလအတန်ကြာ ဝေးကွာခဲ့ရသည့် မြန်မာနိုင်ငံအတွက် စစ်တပ်နှင့် အရပ်သား ပူးတွဲအုပ်ချုပ်မှုကို အခြေခံသည့် ၂၀၀၈ ခုနှစ် အခြေခံဥပဒေ သက်ဝင်လာမှုနှင့်အတူ လွှတ်တော်နိုင်ငံရေးအခင်းအကျင်း ပြန်လည် ပေါ်ပေါက်လာတာ အခုဆိုရင် သက်တမ်းနှစ်ကြိမ်နီးပါး၊ ၁၀ နှစ်နီးပါး ရှိလာခဲ့ပါပြီ။

၂၀၀၈ အခြေခံဥပဒေ အခြေပြုအမျိုးသားလွှတ်တော်နှင့် ဖက်ဒရယ်စနစ်ကျင့်သုံးသည့် နိုင်ငံများမှ အထက်လွှတ်တော်များ လည်ပတ်ပုံတို့ကို နှိုင်းယှဉ်ဖော်ပြထားသည့် စာအုပ်စာတမ်းအနေဖြင့် ဤ စာတမ်းဟာ ပထမဆုံးအကြိမ်အဖြစ် မြင်တွေ့ရသော စာတမ်းလည်း ဖြစ်လိမ့်မည်ဟု ကျွန်တော့်အနေဖြင့် ယုံကြည်ပါသည်။

အံ့အားသင့်စရာအချက်မှာ ဖက်ဒရယ်ရေးရာ လေ့လာသုတေသနပြုမှုများ၊ လွှတ်တော်ဆိုင်ရာ သုတေသနစာတမ်းများမှာ မြန်မာဘာသာ ဖြင့် အမြောက်အများ ရှိနေသော်လည်း ဖက်ဒရယ်စနစ်တွင် အရေးပါသည့် အထက်လွှတ်တော်နှင့် ပတ်သက်သည့်စာတမ်းများမှာ များများစားစား မရှိသေးသည်ကိုလည်း တွေ့မြင်နေရပါသည်။

လူမျိုးစုံ ဘာသာစုံ ကွဲပြားမှုရှိနေသည့် နိုင်ငံမှာ လူတိုက်ယဉ်မဲတမဲစနစ်၊ နိုင်သူအကုန်ယူ ရွေးကောက်ပွဲစနစ်မျိုး သက်သက်ဖြင့် ဗဟိုအဆင့်အစိုးရ တရပ်တည်းအတွက် ရွေးချယ်သည့် ရွေးကောက်ပွဲနိုင်ငံရေးဟာ နိုင်ငံအတွင်း အမှတ်သရုပ်လက္ခဏာ ကွဲပြားမှုများကို တစုတစည်းတည်းအဖြစ် ပြန်လည်စုစည်းပေးနိုင်သည့် အမျိုးသားဘုံသရုပ်လက္ခဏာ တည်ဆောက်ရေး (Nation-Building)၊ တနည်းအားဖြင့် ပြည်ထောင်စုအဖြစ် ပုံဖော်ပေးနိုင်မှု မရှိသည့် သက်သေအထောက်အထား သာဓကများကို ကမ္ဘာ့နိုင်ငံ အသီးသီးက ကြုံဆုံ ဖြတ်သန်းခဲ့သည့် သမိုင်းစာမျက်နှာများကို ကြည့်ရင် တွေ့ရမည် ဖြစ်ပါသည်။

ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံများတွင် အထက်လွှတ်တော် ကျင့်သုံးမှု၏ ရည်ရွယ်ချက်များကို ကြည့်မည်ဆိုလျှင်ပင် ပြည်နယ် (သို့မဟုတ်) ဖက်ဒရယ်ယူနစ်များအရေးတွင် ဗဟိုအဆင့်မှ ဝင်ရောက်စွက်ဖက်မှု မပြုနိုင်ရန်နှင့် ဖက်ဒရယ်အဆင့်လွှတ်တော်တွင် ပြည်နယ် များ၊ လူမျိုးစုများ၏ အကျိုးစီးပွား အကာကွယ်ပေးနိုင်စေရန်အတွက် သီးခြားအခွင့်အာဏာများ သတ်မှတ်ပေးထားခြင်းမျိုး ဖြစ်နေ သည်ကိုလည်း တွေ့ရှိရပါသည်။

တနည်းအားဖြင့်လည်း များသူ အနိုင်ဆိုပြီး လူများစုမှ လူနည်းစုအား ဒီမိုကရေစီ အနိုင်ကျင့်မှုများ (Tyranny of Democracy) မဖြစ်စေရန်အတွက် လူထုအတွက် အောက်လွှတ်တော်၊ ပြည်နယ်များ လူမျိုးစုများ အရေးအတွက် အထက်လွှတ်တော်ဆိုပြီး ဖွဲ့စည်း ထားလေ့ရှိရာ လွှတ်တော် နှစ်ရပ်မှာ တန်းတူအခွင့်အာဏာပေးထားခြင်းမျိုးကိုလည်း ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံများရှိ လွှတ်တော်များတွင် တွေ့ရလေ့ရှိပါသည်။

လွတ်လပ်ရေးရပြီးနောက်ပိုင်း မြန်မာနိုင်ငံတွင် လွှတ်တော်နှစ်ရပ် စနစ်ကျင့်သုံးမှုမှာ နှစ်ကြိမ် ရှိပြီဖြစ်သော်လည်း အဆိုပါ လွှတ်တော်နှစ်ရပ်စနစ်များမှာ တန်းတူညီမျှ အခွင့်အာဏာ မရှိခဲ့သလို လွှတ်တော်နှစ်ရပ်အချင်းချင်း ထိန်းထေနိုင်စွမ်းမှာလည်း အလွန်အားနည်းခဲ့ကာ နိုင်ငံရေးပြဿနာများကို ဒီမိုကရေစီနည်းကျ ဖြေရှင်းနိုင်ရေးအတွက် အထောက်အကူ မပြုခဲ့ပါ။ ကျွန်တော်ကိုယ်တိုင်လည်း တန်းတူညီမျှမှု မရှိသည့် အခြေခံဥပဒေ ပေါ်ပေါက်ရေးအတွက် ကျင်းပသည့် အမျိုးသားညီလာခံကို လက်မခံခဲ့သည့်နည်းတူ ၂၀၀၈ ခုနှစ်အခြေခံ ဥပဒေကိုလည်း လက်မခံပါ။ သို့သော် ခေတ်ကာလ အခြေအနေအရ နိုင်ငံရေးအရ အနည်းငယ် ပွင့်လင်းလာမှုနှင့်အတူ လွှတ်တော်အတွင်းမှာ အခြေခံဥပဒေ ပြင်ဆင်ရေး ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်နိုင်ရန်အတွက် SNLD ကျားခေါင်းပါတီအနေဖြင့် ရွေးကောက်ပွဲ ဝင်ခဲ့ရခြင်းဖြစ်သည်။

ကျွန်တော့် အနေဖြင့် အခြေခံဥပဒေကို လက်မခံ၍ ကိုယ်တိုင် ရွေးကောက်ပွဲ မဝင်ခဲ့သည့်တိုင် တန်းတူညီမျှရေးအတွက် မြတ်နိုးသူ တစ်ဦးပီပီ၊ လွှတ်တော်ဥပဒေပြုရေးကဏ္ဍ တန်းတူအခွင့်အာဏာ ရှိမရှိဆိုသည့်အချက်နှင့် လက်ရှိကျင့်သုံးနေသော ၂၀၀၈ ခုနှစ် အခြေခံဥပဒေအရ တည်ရှိနေသည့် လက်ရှိအမျိုးသားလွှတ်တော် အနေဖြင့် ပြည်နယ်များ အကျိုးစီးပွား ကာကွယ်နိုင်ခွင့် ရှိမရှိနှင့် ဖက်ဒရယ်စနစ်အတွက် အသင့်ဖြစ်မဖြစ် ဆန်းစစ်ထားသည့် ဤစာတမ်းမှာ အနာဂတ် ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုအတွက် ပြင်ဆင်မှုများအတွက် တစုံတရာ အသုံးတည့်လိမ့်မည်ဟုလည်း ယုံကြည်ပါသည်။

လေးစားစွာဖြင့်

ခွန်ထွန်းဦး

ဥက္ကဋ္ဌ

ရှမ်းတိုင်းရင်းသားများဒီမိုကရေစီအဖွဲ့ချုပ်

ဒီဇင်ဘာ ၅ ရက်၊ ၂၀၁၉ ခုနှစ်။

*****

မာတိကာ

ကျေးဇူးတင်လွှာ	.....	ii
အမှာစာ	.....	v
စာတမ်းအနှစ်ချုပ် ဖော်ပြချက်	.....	xi
နိဒါန်း	.....	3
သုတေသန အသုံးပြုမှုနည်းလမ်း နှင့် ရည်ရွယ်ချက်	.....	7

အပိုင်း (၁)

၁။ လွှတ်တော်နှစ်ရပ်အယူအဆ	.....	13
၁.၁။ နောက်ခံသမိုင်း ၊ ဖြစ်ပေါ်ပြောင်းလဲလာပုံ အကျဉ်း	.....	13
၁.၂။ တပြည်ထောင် ၊ ပြည်ထောင်စု သို့ သက်ရောက်မှု	.....	14

အပိုင်း (၂)

၂။ ဖက်ဒရယ် ဒီမိုကရက်တစ်နိုင်ငံများ၏ အထက်လွှတ်တော်	.....	17
၂.၁။ ဂျာမနီ ဖက်ဒရယ် ပြည်သူ့သမ္မတနိုင်ငံ (အထက်လွှတ်တော်)	.....	18
၂.၂။ ဆွစ်ကွန်ဖက်ဒရေးရှင်း (အထက်လွှတ်တော်)	.....	20
၂.၃။ ရုရှားဖက်ဒရေးရှင်း (အထက်လွှတ်တော်)	.....	22
၂.၄။ အိန္ဒိယ ပြည်သူ့သမ္မတနိုင်ငံ (အထက်လွှတ်တော်)	.....	23
၂.၅။ အီသီယိုးပီးယား ဖက်ဒရယ် ဒီမိုကရက်တစ် ပြည်သူ့သမ္မတနိုင်ငံ (အထက်လွှတ်တော်)	.....	24
၂.၆။ တောင်အာဖရိက သမ္မတနိုင်ငံ (အထက်လွှတ်တော်)	.....	25
၂.၇။ သုံးသပ်ချက်	.....	26

အပိုင်း (၃)

၃။ ပြည်ထောင်စုသမ္မတမြန်မာနိုင်ငံနှင့် လွှတ်တော်	.....	29
၃.၁။ ကိုလိုနီခေတ် ဥပဒေပြုရေး	.....	29
၃.၂။ ဒိုင်အာစီ အုပ်ချုပ်ရေး	.....	29
၃.၃။ ၉၁ ဌာနအုပ်ချုပ်ရေး	.....	30
၃.၄။ ၁၉၄၇ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေနှင့် လူမျိုးစုလွှတ်တော်	.....	30

အပိုင်း (၄)

၄။ ပြည်ထောင်စုသမ္မတမြန်မာနိုင်ငံတော် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ (၂၀၀၈) နှင့် အမျိုးသားလွှတ်တော်	35
၄.၁။ နောက်ခံအကျဉ်း	35
၄.၂။ ၂၀၀၈ ခုနှစ် အခြေခံဥပဒေအရနှင့် လွှတ်တော်ဆိုင်ရာ ဥပဒေအရ တည်ရှိနေမှု	37
၄.၃။ ၂၀၁၁ ခုနှစ်မှ လက်ရှိကာလအထိ အမျိုးသားလွှတ်တော် အကြောင်း တစ်စုတစောင်း	42
၄.၄။ ရွေးကောက်ပွဲစနစ်	47
(၄.၄.၁)။ လွှတ်တော် သုံးရပ်တပြိုင်နက်တည်းကျင်းပသည့် ရွေးကောက်ပွဲစနစ်နှင့် အမျိုးသားလွှတ်တော် မဲဆန္ဒနယ် သတ်မှတ်ပုံ	47
(၄.၄.၂)။ ပြည်လုံးကျွတ်ရွေးကောက်ပွဲစနစ်ရပ်နှင့် လွှတ်တော်နှစ်ကြိမ် ပါဝင်မှု အချိုးအစား	48
(၄.၄.၃)။ မဲဆန္ဒရှင်များ၏ အမျိုးသားလွှတ်တော် တည်ရှိမှု သဘောတရားနားလည်မှု	51
(၄.၄.၄)။ ရွေးကောက်ပွဲစနစ်ကဖော်ဆောင်ပေးသည့် နိုင်ငံရေးအခင်းအကျင်း	52
၄.၅။ ဖက်ဒရယ်သဘောသက်ဝင်မှုနှင့် အထက်လွှတ်တော် သဘောတရားဆိုင်ရာ ရှုထောင့်	58
(၄.၅.၁)။ ၂၀၀၈ ခုနှစ်အခြေခံဥပဒေအရ အမျိုးသားလွှတ်တော် တည်ရှိမှုနှင့် ဖက်ဒရယ်စနစ်	58
(၄.၅.၂)။ ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းအဆင့်နှင့် အမျိုးသားလွှတ်တော် အမတ်များအကြား ချိတ်ဆက်ဆောင်ရွက်မှုဆိုင်ရာ	63
(၄.၅.၃)။ ဗဟိုအစိုးရ အာဏာရပါတီ လွှမ်းမိုးမှုနှင့် ပြည်နယ် ၊ တိုင်းအဆင့်	66
၄.၆။ လွှတ်တော် ဖော်ဆောင်ပေးတဲ့ နိုင်ငံရေး အခင်းအကျင်း	68
(၄.၆.၁)။ ဥပဒေအရည်အသွေး	68
(၄.၆.၂)။ ကိုယ်စားပြုမှုပုံစံ	77
(၄.၆.၃)။ ထိန်းထိန်းနိုင်မှုဆိုင်ရာ	79
(၄.၆.၄)။ ရေးရာကော်မတီများ အသက်ဝင်မှု	83
(၄.၆.၅)။ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု လျော့ချနိုင်မှုဆိုင်ရာ	89
၄.၇။ ပါတီ ၊ အစိုးရကြီးစိုးမှုနှင့် နိုင်ငံရေးသက်ရောက်မှု	92
(၄.၇.၁)။ ပြည်ခိုင်ဖြိုးလက်ထက် အမျိုးသားလွှတ်တော် လည်ပတ်မှု	92
(၄.၇.၂)။ USDP လက်ထက် ပထမသက်တမ်း မူဝါဒရေးရာချမှတ်မှုနှင့် တိုင်းရင်းသားပါတီ အခန်းကဏ္ဍ	97
(၄.၇.၃)။ NLD လက်ထက် အမျိုးသားလွှတ်တော် လည်ပတ်မှု	98
(၄.၇.၄)။ NLD လက်ထက် ထက်အောက်အသားပြု မူဝါဒရေးရာစီးဆင်းမှု ပုံစံ	105
၄.၈။ ကိုယ်စားလှယ် စွမ်းဆောင်ရည် ဆိုင်ရာ	108
(၄.၈.၁)။ အမျိုးသားလွှတ်တော် အခန်းကဏ္ဍကို နားလည်သဘောပေါက်မှု	108
(၄.၈.၂)။ ဥပဒေပြုနိုင်မှု	111
(၄.၈.၃)။ အဆို ၊ မေးခွန်းများ တင်သွင်းမေးမြန်းမှု	113
(၄.၈.၄)။ မဲဆန္ဒရှင်များနှင့်ဆက်ဆံရေး ၊ မဲဆန္ဒရှင်အကျိုးဆောင်ရွက်ပုံ	116
(၄.၈.၅)။ အမျိုးသားလွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်အချင်းချင်း ချိတ်ဆက်ဆောင်ရွက်နိုင်မှုဆိုင်ရာ	118
၄.၉။ ဥပဒေပြုရေး မဏ္ဍိုင်ဆုံးဖြတ်မှုများတွင် တိုင်းရင်းသား လူနည်းစုများ ပါဝင်မှုဆိုင်ရာ	119
(၄.၉.၁)။ ကိုယ်စားလှယ်များနှင့် မဲဆန္ဒရှင်များအမြင်	119
(၄.၉.၂)။ တိုင်းရင်းသား လူနည်းစု ပါဝင်မှု အချိုးအစားနှင့် ကိုယ်စားပြု ပြောဆိုခွင့်ဆိုင်ရာ	120

၄.၁၀။ ဥပဒေပြုရေး မဏ္ဍိုင်အားကောင်းစေရေးအတွက် အင်စတီကျူးရှင်းများ	.....	124
အားကောင်းလည်ပတ်စေမှု ရှိ/မရှိ		
၄.၁၁။ ငြိမ်းချမ်းရေးဖြစ်စဉ်နှင့် လွှတ်တော် အခန်းကဏ္ဍ	.....	127
၄.၁၂။ ရှုပ်ထွေးလှသည့်နိုင်ငံရေး အခြေအနေနှင့် ဒုတိယအကြိမ် အမျိုးသားလွှတ်တော်	.....	133

အပိုင်း (၅)

နိဂုံး	.....	139
၅.၁။ သုံးသပ်ခြင်းနှင့် မှတ်ချက်	.....	139
၅.၂။ ထည့်သွင်းစဉ်းစားသင့်သည့်အချက်များ	.....	141

ကိုးကားစာရင်း

အင်္ဂလိပ်ဘာသာ	.....	150
မြန်မာဘာသာ	.....	155

အနှစ်ချုပ်

မြန်မာနိုင်ငံသည် နှစ်ပေါင်းများစွာ အာဏာရှင်စနစ်အောက်တွင် မရေရာမှုများနှင့်ရင်ဆိုင်ခဲ့ရပြီး လူမျိုးစုတိုင်းရင်းသားအရေး ပဋိပက္ခ၊ အာဏာရှင်စနစ်အောက်မှာ တွေ့ရလေ့ရှိပြီး ဆိုးဝါးသည့် အရပ်ဘက်စစ်ဘက်ဆက်ဆံရေး၊ လူမှုစီးပွားပြဿနာများ၊ အုပ်ချုပ်ရေး၊ ပညာရေး၊ ကျန်းမာရေးချွတ်ယွင်းမှုများ ရောပြွန်းတည်ရှိခဲ့ပြီးနောက် စပ်ကြားဒီမိုကရေစီစနစ် (တနည်းအားဖြင့် ပုံကိုင် ဒီမိုကရေစီ) ဖြင့် ဒီမိုကရေစီကူးပြောင်းရေးကာလကို ၂၀၀၈ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဖြင့် စတင်ခဲ့ရသည်။

ယခုစာတမ်းသုတေသနပြုသည့်ကာလမှာ စစ်အုပ်ချုပ်မှုခေတ်လွန် ဒုတိယသက်တမ်းဖြစ်ပြီး နိုင်ငံအနေဖြင့်ကြည့်လျှင် ဒီမိုကရေစီ၊ ဈေးကွက်စီးပွားရေး အသွင်ကူးပြောင်းမှု၊ နိုင်ငံတော်တည်ဆောက်ရေးသာမက၊ လူမျိုးစုတိုင်းရင်းသားပဋိပက္ခနှင့် ပြည်တွင်းစစ်ရပ်စဲရေး၊ အမျိုးသားဘုံသရုပ်အမှတ်လက္ခဏာတည်ဆောက်ရေး (Nation Building) တနည်းအားဖြင့် ပြည်ထောင်စုတည်ဆောက်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်များကိုပါ တပါတည်းဆောင်ရွက်နေရပါသည်။

တနည်းအားဖြင့်ပြည်တွင်းစစ်ကို လွန်မြောက်စေပြီး ဒီမိုကရက်တိုက်ရေးရှင်းကို ပြည်ထောင်စုစနစ်ဖြင့် တည်ဆောက်အောင်မြင်စေရန် ရည်ရွယ်သည့် ကြိုးပမ်းမှုအသွင်သဏ္ဌာန်ဟု ယေဘုယျပြောလျှင် ရမည်ထင်ပါသည်။

ပြည်တွင်းစစ်လွန်နိုင်ငံတစ်ချို့တွင် ယင်းကဲ့သို့ကြိုးပမ်းမှုမျိုးရှိခဲ့ပြီး အများစုမှာ မအောင်မြင်ပါ။ ၁၉၈၅ ခုနှစ်မှ ၂၀၀၅ ခုနှစ်အကြား ကုလသမဂ္ဂမှ ဦးဆောင်ခဲ့သည့် ပြည်တွင်းစစ်လွန် ဒီမိုကရေစီအသွင်ကူးပြောင်းရေး လုပ်ငန်းစဉ်များသည် အောင်မြင်အောင် ဆောင်ရွက်နိုင်သည့်အထောက်အထား နည်းပါးခဲ့သည်။

ကိုဆိုဗို၊ ရဝမ်ဒါနှင့် ဘူရူန်ဒီကဲ့သို့ နိုင်ငံများမှာ ၅ နှစ်ခန့်အကြာတွင်ပင် အာဏာရှင်စနစ်အောက်သို့ ပြန်ရောက်သကဲ့သို့ ကမ္ဘောဒီးယား၊ ဟေတီ၊ ဘိုလီဗီးယားကဲ့သို့ နိုင်ငံများမှာ ရွေးကောက်ပွဲအာဏာရှင်စနစ်အောက်သို့ ပြန်ကျသွားခဲ့သည်။^၁

နိုင်ငံရေးတည်ငြိမ်မှု၊ အတိုက်အခံဖြစ်နေသည့် လူအုပ်စုများမျိုးနွယ်စုများအား နိုင်ငံရေး၊ လူမှုစီးပွားပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး လုပ်ငန်းစဉ်များတွင် နေရာပေးခြင်း၊ ပဋိပက္ခများရပ်စဲရေးတို့မှာ အရေးကြီးသည့်အချက်များအဖြစ် ပါဝင်နေပါသည်။^၂

ဒီမိုကရက်တိုက်ရေးရှင်း မအောင်မြင်သည့်နိုင်ငံများတွင် ရယ်ဒီကယ်အစွဲသန်လူထုများ၊ လက်နက်ကိုင်ပုန်ကန်မှုများ၊ ဒီမိုကရေစီမဟုတ်သော အိမ်နီးချင်းနိုင်ငံ၊ စစ်တပ်ပါဝါကြီးစိုးမှု၊ အစိုးရအုပ်ချုပ်သူထင်ရာစိုင်းမှု၊ တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးအားနည်းလွန်းမှု၊ အမှတ်သရုပ်လက္ခဏာကွဲပြားမှုအပေါ် အစိုးရမှ ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းမှု မလုပ်နိုင်ခြင်း စသည့်အချက်များ ပါဝင်နေရာ အသွင်ကူးပြောင်းဆဲ နိုင်ငံများတွင် အစိုးရ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်များကို ထိန်းထိန်းစွမ်းမှာ ဥပဒေပြုရေးမဏ္ဍိုင်အပေါ် တည်မှီနေပါသည်။

လွှတ်တော်ပေါ်ထွန်းမှု သမိုင်းကြောင်းကို ပြန်ကြည့်လျှင် လွှတ်တော်စတင်ခဲ့သည့် ရှေးခေတ်ဂရိခေတ်တွင်ပင် အုပ်ချုပ်သူအာဏာရှင် မင်းဆိုးမပေါ်ပေါက်စေရေး၊ မင်းမဲ့စရိုက်ဆန်သည့် လူ့အဖွဲ့အစည်းတရပ်မဖြစ်စေရေး၊ အနိုင်ကျင့်မှုများ မပေါ်ပေါက်စေရေးအ တွက် ရည်ရွယ်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

1 T.Sisk & A.K. Jarstad, From war to Democracy, Oxford, 2008, P-7
2 Ibid. P. 11

လွှတ်တော်နှစ်ရပ်ထားရှိခြင်း ရည်ရွယ်မှုတွင်ပင် လူမှုစီးပွားအကာကွယ်ပေးရန် လိုအပ်နေသော အုပ်စုများ၊ ဒေသများ၊ မျိုးနွယ်စု တိုင်းရင်းသားများအတွက် ရည်ရွယ်ခြင်းလည်းပါဝင်ပေရာ ယင်းတို့ပါဝင်နိုင်ခွင့်၊ ကိုယ်စားပြုခွင့်၊ ယင်းတို့ပါဝင်မှုကြောင့် ထိရောက်စွာ အကျိုးပြုနိုင်မှု မည်မျှရှိသည်မှာ အရေးပါသည့်အချက်အဖြစ်ရှိနေသည်။ ယင်းတို့အရေးအတွက် လွှတ်တော်တွင် ကိုယ်စားပြုလုပ်ဆောင်ခွင့် အားနည်းနေမှုနှင့် ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု အားကောင်းခြင်းကြောင့် ဒေသတစ်ချို့တွင် အရပ်ဘက်နိုင်ငံရေးထက် ပိုမိုကြမ်းရှသည် နိုင်ငံရေးဘက်သို့ တိမ်းညွတ်မှု အခြေခံလှုပ်ရှားမှုများဖြစ်လာသည့် လက္ခဏာအချို့ကိုလည်း တွေ့နေရပါသည်။

ဒီမိုကရေစီတွင် အရပ်ဘက်နိုင်ငံရေး အားကောင်းမကောင်းဆိုသည့်အချက်မှာ ရွေးကောက်ပွဲမှ ဖော်ဆောင်ပေးသည့် နိုင်ငံရေး အခင်းအကျင်း ပါဝင်ခွင့်နှင့် ရှိရင်းစွဲအင်စတီကျူးရှင်းများ လည်ပတ်ပုံတို့မှာ အရေးပါသည်ဖြစ်ရာ လူမှုစီးပွားကဏ္ဍအပါအဝင် ကဏ္ဍစုံ အတွက် ကောင်းမွန်သည့် ဥပဒေများ ပေါ်ပေါက်လာရေးနှင့် ကျယ်ပြန့်လွှမ်းမိုးမှုရှိသော ဗဟုဝါဒလက်ခံသည့် ပွင့်လင်းလူ့အဖွဲ့အစည်းတရပ် ပေါ်ပေါက်လာရေးအတွက် လွှတ်တော်မှရေးဆွဲဖန်တီးပေးသည့် ဥပဒေများမှာ လွှတ်လပ်စွာဆန္ဒဖော်ထုတ်ခွင့်၊ သတင်းအချက်အလက် ရယူပိုင်ခွင့်၊ တိုင်းရင်းသားဘာသာစကားသုံးစွဲပြီး ပညာသင်ကြားရေးကိစ္စများအထိ ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့်ရေးဆွဲလိုပါက အစပျိုးရေးဆွဲ နိုင်သည့် အခွင့်အာဏာများ ရှိနေပါသည်။

တပါတီအာဏာရှင်စနစ်၊ စစ်အာဏာရှင်စနစ် စသဖြင့် ပါတီစုံစနစ်နှင့် လွှတ်လပ်စွာ ဆွေးနွေးပြောဆိုမှုအလေ့အထမှာ ဆယ်စုနှစ် ၅ စုနီးပါး ဆိတ်သုဉ်းခဲ့ပြီးနောက် ပထမဆုံးပြန်ပေါ်လာသည့် မြန်မာ့လွှတ်တော်ပထမသက်တမ်းတွင် လူထုအား ဝန်ထုပ်ဝန်ပိုးဖြစ်စေ သည့် ဥပဒေများအပါအဝင် ခေတ်မမှီတော့သည့်ဥပဒေများ ရာနှင့်ချီ ပြင်ဆင်ဖျက်သိမ်းအစားထိုးရန် ကြိုးပမ်းခဲ့ခြင်းမှာ ကောင်း မွန်သည့် လက္ခဏာဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။ ပထမအကြိမ်လွှတ်တော်သက်တမ်းတွင် အမျိုးသားလွှတ်တော်အပါအဝင် ပြည်သူ့ လွှတ်တော်တို့မှာ တံဆိပ်တုန်းထု လက်ညှိုးထောင်ခေါင်းညိတ်အဆင့် လွှတ်တော်အဖြစ် သတ်မှတ်မခံကြရစေရေးအတွက် သတိထားခဲ့ကြဟန်တူပါသည်။

ဒုတိယအကြိမ် အမျိုးသားလွှတ်တော်သက်တမ်း အစောပိုင်းကာလတွင်လည်း ခေတ်မမှီတော့သည့် နာမည်ဆိုးဖြင့် ကျော်ကြားသည့် ဥပဒေများကို ဖျက်သိမ်းမှုများလုပ်ခဲ့ပါသည်။

သို့သော် ပထမအကြိမ်လွှတ်တော်သက်တမ်းနည်းတူ ဥပဒေများရေးဆွဲရာတွင် နိုင်ငံရေးအရ ဘေးထွက်ဆိုးကျိုး သက်ရောက်နိုင်မှုများကို ထည့်သွင်းတွက်ချက်မှု အားနည်းသည့်ဥပဒေများ ထွက်ပေါ်လာခဲ့ပါသည်။

ဒီမိုကရေစီအခြေပြုနိုင်ငံရေးကို ပုံဖော်ရာတွင်ရွေးကောက်ပွဲစနစ်နှင့် ပေါ်ပေါက်လာသည့် နိုင်ငံရေးအခင်းအကျင်း၊ ပါဝင်ကိုယ်စားပြုခွင့် အပြင် ဥပဒေကြောင်းအရ တည်ရှိလည်ပတ်နေသည့် အင်စတီကျူးရှင်းများ၏ လည်ပတ်ပုံ၊ လှုပ်ရှားပိုင်ခွင့်ရှိသည့် အကျယ်အဝန်း၊ အင်စတီကျူးရှင်းများတွင် ပါဝင်နေသူများ စီမံခွင့်ရှိသူများ၏ ဓလေ့၊ ကျွမ်းကျင်မှု၊ မျှော်မြင်ထိုးဖောက်နိုင်စွမ်းရှိမရှိတို့မှာ အရေးပါသည့် အခန်းကဏ္ဍတွင် ရှိပါသည်။

လူမျိုးစုံရှိနေပြီး ရှိနေသည့်လူမျိုးစုအပေါ်အခြေခံသည့် ပဋိပက္ခများရှိနေသည့် တိုင်းပြည်တွင် ရွေးကောက်ပွဲသက်သက်ဖြင့် လူမျိုးစုံ ကိုယ်စားပြုပြောဆိုခွင့်ကို မဖန်တီးပေးနိုင်သည့် ကိစ္စရပ်များတွင် ရွေးကောက်ပွဲနိုင်ငံရေးသည် မည်မျှသည့် ကစားပွဲတခုဖြစ်သည် ဟူသောသဘောထားခံယူချက်သည် နိုင်ငံရေးအရ ဖြေရှင်းမှုအစဉ်အလာအားနည်းပြီး မတည်ငြိမ်မှုဖြစ်လာနိုင်သည့် လက္ခဏာလည်း ဖြစ်သည်။

ဆိုလိုရင်းမှာ သရုပ်အမှတ်လက္ခဏာအကွဲအပြားများ နိုင်ငံရေး၊ စီးပွားရေး၊ ယဉ်ကျေးမှုအရပါ နှစ်နာမှုများရှိနေသည့် လူအုပ်စုများအတွက် မြန်မာ့လွှတ်တော်နိုင်ငံရေးအခင်းအကျင်းမှာ အရပ်ဘက်နိုင်ငံရေးအားကောင်းစေရန် ဆွဲဆောင်နိုင်စွမ်း အားနည်းနေဆဲ ဖြစ်သည်ကို ဆိုလိုခြင်းပင်။

ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံများမှ အထက်လွှတ်တော်များကဲ့သို့ ပြည်နယ်၊ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ဒေသများအတွက် အကျိုးစီးပွားကာကွယ်ခွင့် ဆိုင်ရာ တိကျသည့်ဥပဒေ သတ်မှတ်ပြဌာန်းမှုများမရှိသည့် အမျိုးသားလွှတ်တော်ရှိ ကိုယ်စားလှယ်များမှာ မိမိမဲဆန္ဒနယ်အကျိုး အတွက်ကိုသာ အများအားဖြင့်ကိုယ်စားပြုပြောဆိုမှုများရှိနေပါသည်။

အမျိုးသားလွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်အချင်းချင်းအကြားသော်လည်းကောင်း၊ အမျိုးသားလွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်များနှင့် ဒေသအဆင့် အုပ်ချုပ်ရေး၊ ဥပဒေပြုရေး အကြားသော်လည်းကောင်း ပူးပေါင်းညှိနှိုင်းစုဖွဲ့ဆောင်ရွက်မှုများ အားနည်းမှုတို့မှာ ပါတီတူသည်ဖြစ်စေ မတူသည်ဖြစ်စေ ကြုံတွေ့နေရသည့်ကိစ္စလည်း ဖြစ်နေပါသည်။ ပါတီတူသည်ဖြစ်စေ၊ မတူသည်ဖြစ်စေ စုဖွဲ့ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု အားနည်းနေခြင်းသည်ပင်လျှင် မြန်မာနိုင်ငံရေး၏ ရေချိန်ပင် ဖြစ်နေပါသည်။

ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံများတွင် အထက်လွှတ်တော်ကျင့်သုံးခြင်း ရည်ရွယ်ချက်မှာ ဗဟိုမှဒေသအရေး၊ လူမျိုးစုအရေးများတွင် ဝင်ရောက် မစွက်ဖက်စေရန်၊ ဗိုလ်ကျစိုးမိုးခြင်းမရှိစေရန်ဟု ဆိုထားရာ ဒုတိယအကြိမ်လွှတ်တော်သက်တမ်းတွင် ပြည်နယ်အဆင့်မှ ကန့်ကွက်နေသည့်အကြားမှ သံလွင်မြစ်ကူးတံတား (ချောင်းဆုံ) အား ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်းတံတားအမည်ပေးရန် ပြည်ထောင်စုအဆင့် လွှတ်တော်မှ ဆုံးဖြတ်ခဲ့မှုမှာ ဥပဒေကြောင်းအရ အမျိုးသားလွှတ်တော်တည်ရှိမှုအရကော၊ နိုင်ငံရေးလေ့အရပါ မေးခွန်းထုတ်စရာ ဖြစ်သည့်ကိစ္စဖြစ်ပါသည်။

တဘက်တွင်လည်း ပြည်သူ့လွှတ်တော်မှာ အမျိုးသားလွှတ်တော်နှင့် ဥပဒေတင်သွင်းပိုင်ခွင့်လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာတူသည် ဆိုသော်ငြား လူဦးရေအရ နှစ်ဆနီးပါး အမျိုးသားလွှတ်တော်ထက်များနေပြီး လွှတ်တော်နှစ်ရပ် သဘောထားကွဲလွဲမှုများတွင် လွှတ်တော်နှစ်ရပ်မှ ကိုယ်စားလှယ်များအားလုံး ပါဝင်သည့် ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်တွင် ဆုံးဖြတ်နေမှုကဲ့သို့ကိစ္စရပ်မှာ ပြည်သူ့လွှတ်တော်ဘက်ကသာ သဘောထားအသာစီးရယူမှုများခဲ့လေရာ လွှတ်တော်နှစ်ရပ်အကြား အခွင့်အာဏာ တန်းတူညီမျှမှုနှင့် အပြန်အလှန်ထိန်း-ထေ နိုင်စွမ်းအတွက် စိန်ခေါ်မှုများ ရှိနေဆဲဖြစ်ပါသည်။

တရားစီရင်ရေးမဏ္ဍိုင်အား မည်သို့ထိန်းကျောင်းရမည်ဆိုသည့်အချက်ကို အမျိုးသားလွှတ်တော်အနေဖြင့် ဒုတိယအကြိမ်သက်တမ်း အထိ အဖြေရှာနိုင်ခြင်း မရှိသေးပါ။ လွှတ်တော်သက်တမ်းနှစ်ကြိမ် အုပ်ချုပ်ရေးမဏ္ဍိုင်အား လွှတ်တော်မှထိန်း-ထေနိုင်စွမ်း (Check-and-Balance) အားကြည့်မည်ဆိုပါကလည်း စစ်ဆေးနိုင်သည့် Check အဆင့်သာရှိကာ စေ့စေ့စပ်စပ်စစ်ဆေးယူနိုင်မှု Scrutinize အဆင့်တွင်လည်း ရှိမနေဘဲ ထိန်းညှိနိုင်စွမ်း Balance မှာနည်းပါးလွန်းလှပါသည်။ လွှတ်တော်သက်တမ်း နှစ်ကြိမ် စလုံးတွင် လွှတ်တော်အပေါ် အာဏာရပါတီကြီးစိုးမှုများရှိခဲ့သည်။

အထူးသဖြင့် ဒုတိယသက်တမ်းတွင် အမျိုးသားလွှတ်တော်မှာ အစိုးရ၊ ပါတီလွှမ်းမိုးမှုအောက်တွင်ရောက်နေပြီး လွှတ်တော်၊ ပါတီနှင့် အစိုးရတို့အကြား အပြန်အလှန်ဆက်သွယ်ဆောင်ရွက်သည့်လမ်းကြောင်းမှာလည်း အလွန်အမင်းရှုပ်ထွေးလှပါသည်။

လွှတ်တော်ရေးရာကော်မတီများနှင့် လူထုဆက်နွှယ်မှုအားကောင်းမကောင်း ဆိုသည့်အချက်အပါအဝင် ရေးရာကော်မတီများ၏ ဒီမိုကရေစီနည်းကျ တည်ရှိခြင်း၊ လုပ်ပိုင်ခွင့်နှင့် စွမ်းဆောင်ရည်မြင့်မားမှုရှိခြင်းမရှိခြင်း၊ အုပ်ချုပ်ရေးမဏ္ဍိုင်အား စစ်ဆေးနိုင်ခွင့်တို့မှာ

ဒီမိုကရေစီစနစ်ကို အထောက်အပံ့ဖြစ်စေရန် လွှတ်တော်အနေဖြင့်မည်မျှ စွမ်းဆောင်နိုင်ခွင့်နှင့်စွမ်းဆောင်နိုင်ရည်ရှိသနည်း ဆိုသည့်ကိစ္စရပ်အပေါ်အဆုံးအဖြတ်ပေးလေ့ရှိပါသည်။ ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံများရှိ အထက်လွှတ်တော်များတွင်လည်း ရေးရာကော်မတီများမှာ အရေးပါသည့် အခန်းကဏ္ဍတွင်ရှိပေသည်။ ၂၀၀၈ ခုနှစ် အခြေခံဥပဒေအရပေါ်ပေါက်လာသည့် လွှတ်တော်သက်တမ်းနှစ်ရပ် ရေးရာကော်မတီများ တည်ရှိလည်ပတ်မှုပုံသဏ္ဌာန်များအရမူ လှုပ်ရှားလည်ပတ်မှုအားကောင်းသည့် ရေးရာကော်မတီများပေါ်ထွက်ရန် အချိန်များစွာ ယူရဦးမည်လောဟု ထင်မှတ်စဖွယ်ပင်။

တချိန်တည်းတွင်လည်း နိုင်ငံတွင်လူမှုဘဝလုံခြုံရေးဆောင်ရွက်နိုင်စွမ်း၊ ဝန်ဆောင်မှုပေးနိုင်မှုအပိုင်းနှင့် အခြားအာဏာတည်ရှိမှုဆိုင်ရာ ကိစ္စများတွင် စိန်ခေါ်မှုများနှင့် ကြုံနေရသည့်နိုင်ငံအဖို့ ဘုံအမှတ်သရုပ်လက္ခဏာတည်ဆောက်ရေး Nation Building ကိစ္စရပ်တွင်ပါ မအောင်မြင်ဖြစ်နေဆဲဖြစ်ကာ နိုင်ငံ၏တည်ရှိနေသည့် အကွဲအပြားအုပ်စုများ၊ ပဋိပက္ခဖြစ်နေသည့်အုပ်စုများအပေါ်တွင် ပြည်ပမှ ဖိအား အပါအဝင် ဩဇာသက်ရောက်မှုများလည်း ရှိနေပါသည်။ အထက်တွင်ဆိုခဲ့သလို ပြည်တွင်းစစ်လွန် နိုင်ငံများတွင် ဒီမိုကရက်တိုက်ရေးရှင်းနှင့် ဈေးကွက်စီးပွားရေးစနစ် ပြောင်းလဲရေး တပြိုင်နက်တည်း ကြိုးပမ်းမှုများ အောင်မြင်မှုနည်းခဲ့သလို မြန်မာနိုင်ငံတွင်မူ ဒုတိယအကြိမ်လွှတ်တော်သက်တမ်း လည်ပတ်နေသည့်ကာလမှာ ဒီမိုကရက်တိုက်ရေးရှင်းအရ နောက်ပြန်လှန်နိုင်မှု အများဆုံးအခြေအနေ (သို့တည်းမဟုတ်) အသွင်ကူးပြောင်းရေး ရပ်တန့်နေသည့်အနေထားတွင် တည်ရှိနေခြင်းဖြစ်ပါသည်။

လွှတ်တော်နှစ်ရပ်ကျင့်သုံးသည့် နိုင်ငံများ၏ ရည်ရွယ်ချက်များအနက် ဖက်ဒရယ်စနစ်ကျင့်သုံးမှု၊ လူမှုစီးပွားအရ သီးခြားအကာအကွယ်ပေး ရမည့် လူအုပ်စုများ (သို့မဟုတ်) တိုင်းရင်းသားမျိုးနွယ်စုများ ရှိနေခြင်း၊ ဒေသပြည်နယ်အကျိုးစီးပွားကာကွယ်ခွင့်နှင့် ဒီမိုကရေစီအရ သက်ဝင်မှုပိုအားကောင်းစေရန် လွှတ်တော်နှစ်ရပ်အကြား အပြန်အလှန်ထိန်း-ထေနိုင်မှုဆိုင်ရာကိစ္စရပ်များ ဆောင်ရွက်နိုင်မှု စသည့်အကြောင်းအချက်များလည်း ပါဝင်ပေရာ မြန်မာ့အမျိုးသားလွှတ်တော်မှာ မရေရာသေးသည့် အသွင်ကူးပြောင်းမှုနှင့်အတူ ၎င်းကိုယ်တိုင်ပင် မည်သည့်အခန်းကဏ္ဍအတွက် ရှိနေသလဲဆိုသည်မှာ မရေမရာပင်။

မြန်မာ့လွှတ်တော်ရေးရာများကို သုတေသနပြုခဲ့သည့် Renaud Egretteau အဆိုအရ စစ်တပ်မှဦးဆောင်သည့် စစ်အုပ်ချုပ်ရေးမှ အရပ်သားတိုင်းပါဝင်သည့် အုပ်ချုပ်ရေးသို့ အသွင်ပြောင်းလာခဲ့သည့် မြန်မာ့အကူးအပြောင်းမှာ အလွန်အမင်းနွေးကွေးနေပြီး ယခုကဲ့သို့ စစ်ကြားစနစ်တွင်ပင် အချိန်အတန်အကြာ ဆက်ရှိနေဦးမည်လော (သို့တည်းမဟုတ်) စစ်အုပ်ချုပ်ရေးအောက်သို့ ပြန်လည်ရောက်ရှိသွားမည်လော၊ သို့မဟုတ်ပါကလည်း အရပ်သားအာဏာရှင်အောက်တိုင်းပြည်မှာ ရှိနေခြင်း၊ သဘောထားတင်းမာသည့် အမျိုးသားရေးဝါဒီ တဦးဦးဆောင်မှုအောက်တွင် နောက်ဆုံးတွင် ကျရောက်ဦးမည်လော စသဖြင့် မရေရာမှုများစွာ ရှိနေသည်ဟု မှတ်ချက်ပြုထားပါသည်။

အဒိပ်ပရီးစကိုး (2000) အဆိုအရ ဒီမိုကရေစီဆိုသည်မှာ မရေရာမှုများ မတည်ငြိမ်မှုများမှတစ်ဆင့် ရယူတည်ဆောက်ခြင်းဖြစ်သည်ဟု ဆိုထားပါသည်။ ယင်းအပြင် အမှားသင်ခန်းစာယူပြီး အမှန်ပြင်ခြင်းသည်လည်း ဒီမိုကရေစီ၏ ဝိသေသလက္ခဏာတရပ်တွင် ပါဝင်နေသည့်အတွက် ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရေစီကူးပြောင်းမှုကဏ္ဍတွင် အရေးပါသည့် လွှတ်တော်အင်စတီကျူးရှင်းထဲတွင် တည်ရှိနေသော အမျိုးသားလွှတ်တော် လည်ပတ်မှုပုံသဏ္ဌာန်နှင့် ၎င်း၏အကျိုးပြုနိုင်မှု၊ ပါဝင်ကိုယ်စားပြုနိုင်ခွင့်တို့နှင့် ပတ်သက်၍ ပြန်လည်သုံးသပ်မှုများပြုလုပ်ရန် လိုအပ်လှပါသည်။ ယင်းအပြင် ယခုသုတေသနစာတမ်းအားပြုစုရေးသားသည့် စစ်အုပ်ချုပ်ရေးခေတ်လွန် လွှတ်တော်ဒုတိယသက်တမ်းကာလသည် ဒီမိုကရက်တိုက်ရေးရှင်းအရ အရေးကြီးဆုံးအဆင့်တွင် စိန်ခေါ်မှုများစွာ ကြုံတွေ့နေရချိန်လည်းဖြစ်သည့်အတွက် အရှည်မျှော်ကိုးကာ ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများ ပြုလုပ်ရန်အရေးတကြီး လိုအပ်နေပြီဖြစ်ပါသည်။

*****

နိဒါန်း

Credit: အမျိုးသားလွှတ်တော် facebook

နိဒါန်း

အမျိုးသားလွှတ်တော်၊ ဖက်ဒရယ်စနစ်နှင့် ပြည်နယ်တိုင်းဒေသ အကျိုးစီးပွား ကာကွယ်နိုင်မှုဆိုင်ရာမေးခွန်း

လွတ်လပ်ရေးရပြီး နှစ် ၇၀ ကျော်ကာလအတွင်း မြန်မာနိုင်ငံတွင် အသုံးပြုခဲ့သော ဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံအခြေခံဥပဒေ ၃ ရပ် (၁၉၄၇၊ ၁၉၇၄၊ ၂၀၀၈ ခုနှစ် အခြေခံဥပဒေလက်ရှိကျင့်သုံးနေ) ရှိခဲ့ပါသည်။ ယင်းအခြေခံဥပဒေ ၃ ခုတွင် လက်ရှိကျင့်သုံးနေသော ၂၀၀၈ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် ၁၉၄၇ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံအခြေခံဥပဒေတို့မှာ လွှတ်တော်နှစ်ရပ် ပါဝင်ဖွဲ့စည်းကျင့်သုံးသော အခြေခံဥပဒေများ ဖြစ်ခဲ့သည်။

နှစ်ပေါင်း ၆၀ ကျော်နီးပါး ရွေးကောက်ပွဲစနစ်အား အကျယ်တဝင့် လေ့လာသုတေသနပြုခဲ့သည့် ဒီမိုကရေစီနှင့် ရွေးကောက်ပွဲစနစ်ဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ အကူအညီပေးရေးအဖွဲ့ IDEA ၏ စာရင်းများအရ ၂၀၁၇ ခုနှစ်အထိ လွှတ်တော်နှစ်ရပ်ကျင့်သုံးသည့် ကမ္ဘာ့နိုင်ငံပေါင်း ၇၀ ရှိနေသည်ဟု သိရသည်။^၃

ပုံမှန်အားဖြင့် တွေ့ရလေ့ရှိသည့် အချက်တချက်မှာ လွှတ်တော်နှစ်ရပ်ရှိသည့် နိုင်ငံအများစုမှာ ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံများဖြစ်ခြင်း၊ နိုင်ငံ အနေဖြင့် ကျယ်ပြန့်ကြီးမားသော ဧရိယာရှိခြင်း၊ သမ္မတစနစ်ကျင့်သုံးသည့်နိုင်ငံများဖြစ်ခြင်းနှင့် လွှတ်တော်တစ်ရပ်တည်းသာရှိသည့် နိုင်ငံများမှာ တပြည်ထောင်စနစ်ကျင့်သုံးသည့်နိုင်ငံများဖြစ်ခြင်း စသည့်အချက်များဖြစ်သည်။^၄

ပါလီမန်ဒီမိုကရေစီစနစ်ကျင့်သုံးပြီး ဝန်ကြီးချုပ်အုပ်ချုပ်ကာ ဖက်ဒရယ်စနစ်ကျင့်သုံးသည့်နိုင်ငံများတွင်လည်း ပါလီမန်ဆိုသည့် အသုံးအနှုန်းကိုပင်လျှင် အောက်လွှတ်တော်ကိုသာ အထူးပြုလေ့ရှိသည်ကို တွေ့ရပြီး အထက်လွှတ်တော်နှင့်ပတ်သက်၍ သီးခြား အမည်နာမများပေးသည်ကိုလည်း တွေ့ရသည်။ (ဥပမာအားဖြင့် ဂျာမနီနိုင်ငံအထက်လွှတ်တော် Bundesrat ၊ အိန္ဒိယ အထက်လွှတ်တော် Rajya Sabha ၊ သြစတြေးလျ အထက်လွှတ်တော် ဆီးနိတ်၊ ကနေဒါ ဆီးနိတ်)

R.Sturm 2010 အဆိုအရ ကိုမိုရက်စ်ပြည်ထောင်စုမှလွဲ၍ ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံအားလုံးနီးပါးတွင် ပြည်နယ်အဆင့် အကျိုးစီးပွားများကို ကိုယ်စားပြုသည့် အထက်လွှတ်တော်များရှိကြပြီး ပြည်သူလူထုကိုကိုယ်စားပြုသည့် ဒီမိုကရေစီနည်းကျ တန်းတူရည်တူရှိသည့် လွှတ်တော်များဖြစ်သည်ဟုဆိုသည်။^၅

မည်သည့်စနစ်တွင်မဆို အားသာချက် အားနည်းချက်များ ရှိနိုင်သည့်နည်းတူ လွှတ်တော်နှစ်ရပ်ကျင့်သုံးသည့် စနစ်တွင်လည်း အားသာချက် အားနည်းချက်များ ရှိပါသည်။ လွှတ်တော်နှစ်ရပ်ရှိခြင်းအားဖြင့် အစိုးရယူနှစ်ခွဲများအတွက် ကိုယ်စားပြု ပေးနိုင်သည့်

3 E. Bulmer ,Bicameralism, IDEA(2017) ,Pg 1

4 Ibid.

5 R, Sturm 2014, Föderalismus.Eine Einführung, Baden-Baden: Nomos, 2010, cited Hanns-Seidel foundation, Decentralization, Federalism and Democracy ,2016, P-31

လွှတ်တော်တရပ်ရှိနေခြင်း၊ စေ့စပ်စပ်စပ် စစ်ဆေးပြန်လည်သုံးသပ်မှုများ လုပ်နိုင်ခြင်း၊ လွှတ်တော်တရပ်၏ လုပ်ဆောင်ချက်များကို လွှတ်တော် တရပ်မှ ဒီမိုကရက်တစ်နည်းကျ ပိုမိုထိန်း-ထိန်းနိုင်ခြင်း၊ လူမှုရေးစီးပွားရေးအရ သီးခြားအကာကွယ်ပေးရန် လိုအပ်သည့် အုပ်စု (သို့မဟုတ်) တိုင်းရင်းမျိုးနွယ်စုများအတွက် ကိုယ်စားပြုပြောဆို ဆွေးနွေးနိုင်သည့် ကိုယ်စားပြုနေရာရရှိမှုအတွက် အထောက်အပံ့ပေးနိုင်ခြင်း စသည့်အချက်များမှာ လွှတ်တော် နှစ်ရပ်ရှိခြင်း၏ ကောင်းကျိုးများ ဖြစ်ပါသည်။⁶

လွှတ်တော်တရပ်တည်းထားခြင်းအားဖြင့် ပို၍ စရိတ်စကအကုန်အကျသက်သာစေခြင်း၊ လွှတ်တော်တရပ်တည်းတွင်သာ ဆုံးဖြတ်အတည်ပြု ပြဋ္ဌာန်းသည့်အတွက် ပို၍ အချိန်ကုန်သက်သာခြင်း၊ ဥပဒေပြုရေးအတွက် ပိုမိုရိုးရှင်းလွယ်ကူစေခြင်း၊ လွှတ်တော်နှစ်ရပ်ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်သည့် ဥပဒေပြုမှု လိုအပ်ချက်အတွက် ရပ်တန့်နေမှုများ ဖြစ်ပေါ်နိုင်ခြင်း၊ မလိုအပ်ဘဲ ထပ်လုပ်နေရသည့် ဆွေးနွေးမှုများ အချိန်ကုန်လွန်မှုများကို ကျော်လွှားနိုင်ခြင်း၊ ဒီမိုကရေစီ၏ အဓိကကျသည့် အစိတ်အပိုင်းဖြစ်သည့် အခြားမကျင့်များအား ထိန်းထိန်းတာဝန်ကို လွှတ်တော်တရပ်တည်းဖြင့်ပင် အာရုံစိုက်ဆောင်ရွက်နိုင်ခြင်းတို့မှာ လွှတ်တော် တရပ်တည်းရှိခြင်း၏ အားသာချက်ပင်ဖြစ်ပေသည်။⁷

မြန်မာနိုင်ငံအနေဖြင့် ပါလီမန်စနစ်ကျင့်သုံးခဲ့သည့် လွှတ်လပ်ရေးရပြီးခေတ်ကာလတွင် လူမျိုးစုလွှတ်တော် Chamber of Nationalities၊ လက်ရှိကျင့်သုံးနေဆဲဖြစ်သော သမ္မတစနစ်တွင် အမျိုးသားလွှတ်တော် စသည့်အမည်များဖြင့် အထက်လွှတ်တော်ကို အမည်ပေးခဲ့ခြင်းဖြစ်ပါသည်။

အထက်တွင် ဖော်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း လွှတ်တော်နှစ်ရပ်ကျင့်သုံးသည့် နိုင်ငံအများစုမှာ ဖက်ဒရယ်စနစ်ကျင့်သုံးသည့် နိုင်ငံများဖြစ်ခြင်း၊ ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံ အားလုံးနီးပါးတွင် အထက်လွှတ်တော်ရှိခြင်း၊ လွှတ်တော်နှစ်ရပ်ရှိခြင်းအားဖြင့် အထောက်အကူဖြစ်စေသည့် ကိစ္စရပ်များတွင် တိုင်းရင်းမျိုးနွယ်စုများ သို့မဟုတ် လူမှုစီးပွားရေးအရ သီးခြားအကာကွယ်ပေးရန် လိုအပ်သည့် အုပ်စုများအတွက် ကိုယ်စားပြုခွင့်ရရှိစေခြင်း ဆိုသည့်အချက်များကြောင့် လက်ရှိတည်ရှိနေသည့် အမျိုးသားလွှတ်တော်မှာ ဖက်ဒရယ်စနစ်နှင့် ကိုက်ညီမှု ရှိ/မရှိ၊ ဖက်ဒရယ်ယူနစ်များ (သို့မဟုတ်) ပြည်နယ်၊ တိုင်း၊ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရဒေသများ၊ လူမှုစီးပွား ယဉ်ကျေးမှုအရ သီးခြား ကာကွယ်ပေးရန် လိုအပ်သော လူအုပ်စုများကို ကာကွယ်ပေးနိုင်မှုအခြေအနေတို့ကို လေ့လာဆန်းစစ်ရန် လိုအပ်မည်ဖြစ်ပါသည်။

ယင်းအပြင် အတန်သင့်ဖြေလျှော့သည့် ကာလနှင့် ဒီမိုကရေစီအကူးအပြောင်းကာလတို့တွင် လက်ရှိအမျိုးသားလွှတ်တော် အနေဖြင့် တည်ရှိလည်ပတ်နေခြင်းဖြစ်ရာ ဒီမိုကရေစီစနစ် အမျိုးသားလွှတ်တော် တည်ရှိနေခြင်းအားဖြင့် ဒီမိုကရေစီအပြောင်းအလဲအတွက် ပိုမို အထောက်အပံ့ပြုနိုင်ခြင်း၊ အောက်လွှတ်တော်၏ လုပ်ဆောင်ချက်များအပေါ် ဒီမိုကရက်တစ်နည်းကျ ထိန်းညှိနိုင်ခြင်း ရှိ/မရှိတို့မှာ လေ့လာရမည့်အချက်များ ဖြစ်ပါသည်။ သမိုင်းအရ ပြန်ကြည့်လျှင်ပင် လွှတ်လပ်ရေးရပြီးစ မြန်မာနိုင်ငံတွင် ကျင့်သုံးခဲ့သည့် ပါလီမန် လွှတ်တော်စနစ်တွင် တပါတီတည်း ထင်တိုင်းကြံနိုင်သည့် အခြေအနေမျိုးနှင့် အထက်လွှတ်တော်မှ အောက်လွှတ်တော်ကို ထိန်းထိန်းမှု အခွင့်အာဏာ မရှိခဲ့မှုမျိုး ရှိ/မရှိဆိုသည်မှာ အဓိကကျသည့် သမိုင်းဆိုင်ရာ အတွေ့အကြုံ ဖြစ်မည်ထင်ပါသည်။ ယင်းအပြင် ဖက်ဒရယ်စနစ်တွင် အထက်လွှတ်တော်ဖွဲ့စည်းခြင်းမှာ ဗဟိုမှဒေသ (သို့မဟုတ်) ပြည်နယ်များအရေးတွင် ဝင်ရောက် စွက်ဖက်ပြီး အနိုင်ကျင့်မှုများ၊ ဗိုလ်ကျမှုများ မလုပ်နိုင်စေရန် ရည်ရွယ်ရင်းဖြစ်ပါသည်။⁸

6 E.Bulmer , Bicameralism, IDEA , 2017, P- 1

7 E. Bulmer, Bicameralism, IDEA , 2017 .

8 J. Madison, Federalist No. 51: The Structure of the Government Must Furnish the Proper Checks and Balances Between the Different Departments, 1788.

အမေရိကန်ဖက်ဒရယ်စနစ်ဖန်တီးရှင်ဟု ဆိုနိုင်သည့် ဂျိမ်းစ်မက်ဒီဆင်က လူတွေအားလုံး နတ်သမီးတွေ ဖြစ်နေမယ်ဆိုရင် ဘယ်လို အစိုးရမျိုးမှ လိုအပ်မှာ မဟုတ်ဘူး။ ဒါ့အပြင် နတ်သမီးတွေက အုပ်ချုပ်နေတယ်ဆိုရင်လည်း ဘယ်လိုအစိုးရ အုပ်ချုပ်မှုပုံစံမျိုးမှ ဖွဲ့စည်းနေစရာမလိုပါ။ ဟုဆိုခဲ့သည်။⁹ ယင်းအချက်မှာ အတ္တနောမတ္တိ အနည်းအများရှိနေသည့် လူလူချင်း အုပ်ချုပ်သည့်စနစ်ဖြစ် သည့်အတွက် အပြန်အလှန်ထိန်း-ထေရန်လိုအပ်ခြင်းကို ညွှန်းဆိုခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ ယင်းအချက်မှာ လူထုအကျိုးစီးပွား ပြည်နယ် အကျိုးစီးပွား အယူအဆအပေါ် အခြေခံသည့် အမေရိကန်ဖက်ဒရယ်စနစ်တွင် တည်ရှိသော လွှတ်တော်နှစ်ရပ်၏ တည်ရှိ လုပ်ပိုင်ခွင့်နှင့် ပတ်သက်သည့် အယူအဆလည်း ဖြစ်သည်။

မြန်မာနိုင်ငံတွင်မူ တချိန်က တားမြစ်ထားခဲ့သည့် ဝေါဟာရဖြစ်သော စကားလုံးဖြစ်သည့် ဖက်ဒရယ်ဝေါဟာရမှာလည်း ၂၀၁၂ ခုနှစ် ခန့်မှစ၍ နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ ဆွေးနွေးငြင်းခုံမှုများ ရေပန်းစားသည့် စကားလုံးဖြစ်ခဲ့ပြီး တရားဝင်နိုင်ငံရေးဆွေးနွေးမှုများတွင် ယင်းစကားလုံး ထည့်သွင်းဆွေးနွေးခွင့်ကို ၂၀၁၄ ခုနှစ်မှစတင်ကာ တပ်မတော်ဘက်မှ ခွင့်ပြုခဲ့သည်။¹⁰

တချိန်တည်းတွင်လည်း နှစ်ကာလများစွာ အခြေတည်ခဲ့သည့် မယုံကြည်မှုများ၊ ပဋိပက္ခများမှာ ဆက်ရှိနေဆဲဖြစ်ပြီး ရန်လိုသည့် အစီအမံများနှင့် အစီအစဉ်များအပါဝင် ပုံစံမျိုးစုံနှင့် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများရပ်တန့်ရန် လိုနေပါသည်။ ယင်းအပြင် ဖက်ဒရယ်အရေး ဆွေးနွေးနေချိန်တွင် အုပ်ချုပ်ရေးအပါအဝင် နိုင်ငံတော်အင်စတီကျူးရှင်းများအားလုံးတွင် မတူကွဲပြားသည့် အသိုက်အဝန်းအားလုံး ပါဝင်နိုင်သည့် အခင်းအကျင်းမျိုး ဖန်တီးရန်ကိစ္စမှာ ဖက်ဒရယ်စနစ် ပြန်လည်ဖွဲ့စည်းရန် အချိန်အကြာကြီးယူ စိုင်းပြင်းနေမှုထက် ပိုမိုကောင်းမွန်သည့် စမှတ်တခုဖြစ်ပေမည်ဟုသည့် အကြံပြုမှုများလည်း ရှိနေသည်။¹¹

နိုင်ငံရေး ပြဿနာကို ငြိမ်းချမ်းစွာ အကြမ်းမဖက် ဖြေရှင်းသည့် ဒီမိုကရေစီ စနစ်တွင် ပါဝင်စေခြင်း၊ ကိုယ်စားပြုခြင်း၊ ထိရောက်စွာ အကျိုးပြုနိုင်ခြင်း စသည့် ကိစ္စရပ်များမှာ ဆက်စပ်တည်ရှိနေသည့် ကိစ္စများဖြစ်ပြီး ယင်းအချက်များမှာ ရွေးကောက်ပွဲစနစ်အပြင် အင်စတီကျူးရှင်းများ တည်ရှိတည်ဆောက်မှု ယင်းအင်စတီကျူးရှင်းများအား စီမံခန့်ခွဲခွင့်ရှိသူများ၏ စွမ်းဆောင်ရည်၊ မြော်မြင်မှု၊ လုပ်ပိုင်ခွင့်အကန့်အသတ် ရှိ/မရှိ စသည့်အချက်များအပေါ် မူတည်ပြီး ဒီမိုကရေစီ အားကောင်းမောင်းသန် ဖြစ်/မဖြစ်ဆိုသည်ကို အဆုံးအဖြတ်ပေးနိုင်မည်လည်း ဖြစ်ပေသည်။

စစ်အုပ်ချုပ်ရေးခေတ်လွန် ဒုတိယအကြိမ်မြောက် အစိုးရနှင့် လွှတ်တော် သက်တမ်းတွင်မူ ဖက်ဒရယ်စနစ်ကို ဦးတည်ဆွေးနွေးနေ ကြရင်း တဘက်တွင်လည်း လွှတ်တော်များနှင့် အာဏာရအစိုးရတို့၏ ကိုင်တွယ်ဆောင်ရွက်မှုမှာ ဖက်ဒရယ်နှင့် ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု လျော့ချရေးအတွက် ဦးတည်/မတည်ဆိုသည့် အကြောင်းကိစ္စများမှာ နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ စကားပိုင်းများတွင် ပါဝင်နေကြသည့် အကြောင်းအရာ တခုအဖြစ် ရှိနေပေသည်။ နိုင်ငံရေး ပြဿနာကို ငြိမ်းချမ်းစွာ အကြမ်းမဖက် ဖြေရှင်းသည့် ဒီမိုကရေစီ စနစ်တွင် ပါဝင်စေခြင်း၊ ကိုယ်စားပြုခြင်း၊ ထိရောက်စွာ အကျိုးပြုနိုင်ခြင်း စသည့် ကိစ္စရပ်များမှာ ဆက်စပ်တည်ရှိနေသည့် ကိစ္စများဖြစ်ပြီး ယင်းအချက်များမှာ ရွေးကောက်ပွဲစနစ်အပြင် အင်စတီကျူးရှင်းများ တည်ရှိတည်ဆောက်မှု ယင်းအင်စတီကျူးရှင်းများအား စီမံခန့်ခွဲခွင့်ရှိသူများ၏ စွမ်းဆောင်ရည်၊ မြော်မြင်မှု၊ လုပ်ပိုင်ခွင့်အကန့်အသတ် ရှိ/မရှိ စသည့်အချက်များအပေါ် မူတည်ပြီး ဒီမိုကရေစီ အားကောင်းမောင်းသန် ဖြစ်/မဖြစ်ဆိုသည်ကို အဆုံးအဖြတ်ပေးနိုင်မည်လည်း ဖြစ်ပေသည်။

9 Ibid.
10 Siegner.Micheal , In Search of the Panglong Spirit- The Role of Federalism in Myanmar's Peace Discourse, Hanns Seidel Foundation, 2019, P.19
11 Thant Myint Oo, Not a Single Year's Peace – Burma Problems, Londonbookreview, 2019 November 16. https://www.lrb.co.uk/v41/n22/-thantmyint-u/not-a-single-years-peace?fbclid=IwAR2pY23sN1tot3-YekrrY5UU4gKoINa_Wp1UjsVVU44PeI7uApI3h413zk4 (Accessed 17th November 2019)

ယခုသုတေသနစာတမ်းအနေဖြင့် မြန်မာ့အမျိုးသားလွှတ်တော်၏ တည်ရှိလည်ပတ်မှုမှာ ပြည်နယ်၊ တိုင်း၊ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ဒေသ ယူနစ်များ အကျိုးစီးပွားကို အကာကွယ်ပေးနိုင်မှုအခြေအနေ၊ လူမှုစီးပွားအရ အကာကွယ်ပေးရန် လိုအပ်သည့် လူအုပ်စုများအတွက် အထောက်အပံ့ဖြစ်မဖြစ်၊ ဖက်ဒရယ်စနစ်အတွက် အမျိုးသားလွှတ်တော် အနေဖြင့် အသင့်ရှိ/မရှိဆိုသည့်ကိစ္စရပ်အပြင် ဒီမိုကရေစီစနစ်အရ လိုအပ်သည့် ထိန်း-ထေနိုင်စွမ်းအတွက် လွှတ်တော်တည်ရှိလည်ပတ်နေမှုက အထောက်အကူ ဖြစ်/မဖြစ် စသည့် မေးခွန်းများအတွက် အဖြေများကို ပေးနိုင်ရန် ရည်ရွယ်ပါသည်။

ထိုသို့ အဖြေပေးရန်အတွက် မေးခွန်းခွဲအချို့ကို ဖြေကြားရန် လိုအပ်မည်ဖြစ်ပါသည်။

(၁) လူ့အဖွဲ့အစည်း၊ လူ့ယဉ်ကျေးမှုနှင့် အင်စတီကျူးရှင်းများ တည်ရှိလည်ပတ်မှုမှာ ဆက်စပ်လေ့ရှိရာ ထိန်းထေမှု ကောင်းမွန်သည့် လွှတ်တော်နှစ်ရပ် ဖြစ်တည်ရေးအတွက် မြန်မာ့နိုင်ငံရေးလေ့က အဘယ်နည်း။

(၂) အရပ်ဘက်-စစ်ဘက်ဆက်ဆံရေးကို ပြဋ္ဌာန်းပေးထားသည့် ၂၀၀၈ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအောက်တွင် ရှိရင်းစွဲ အခြေခံဥပဒေပုဒ်မများကို မပြင်ဆင်ဘဲ အမျိုးသားလွှတ်တော်မှာ အားကောင်းမောင်းသန်လည်ပတ်နိုင်ပါ ၏လော။

(၃) မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဖက်ဒရယ်စနစ်နှင့်ကိုက်ညီသည့် ပြည်နယ်များ၊ တိုင်းများ သို့မဟုတ် ဖက်ဒရယ်ယူနစ်များ၏ အကျိုးစီးပွားကို အကာအကွယ်ပေးနိုင်သည့် အထက်လွှတ်တော် ပေါ်ထွန်းလာရေးတွင် မည်သည့်အချက်က အဟန့်အတား ဖြစ်စေသနည်း။

ဤအတွက် အမျိုးသားလွှတ်တော် တည်ရှိဖြစ်ပေါ်လာမှု၊ ၎င်း၏ကိုယ်စားပြုမှုနှင့် စွမ်းဆောင်နိုင်မှုအခြေအနေတို့ကို ဆက်စပ်လေ့လာ ဆန်းစစ်တင်ပြသွားပါမည်။

*****

သုတေသနအသုံးပြုမှုနည်းလမ်းနှင့် ရည်ရွယ်ချက်

ဤစာတမ်းသည် အရည်အသွေးပိုင်းအား အခြေပြု၍ ပြုလုပ်သော (Qualitative Research) သုတေသနအမျိုးအစားဖြစ်သည်။ သုတေသန၏ အဓိကရည်ရွယ်ချက်သည် လက်ရှိမြန်မာနိုင်ငံ၏ အမျိုးသားလွှတ်တော်တည်ရှိလည်ပတ်နေမှုအား လေ့လာဆန်းစစ် ဝေဖန်ပိုင်းခြားခြင်းတို့ ပြုလုပ်သွားရန်ဖြစ်သည်။ ထို့အတွက် လက်ရှိအမျိုးသားလွှတ်တော် ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ထားပုံနှင့် ဥပဒေပြုရေး အခန်းကဏ္ဍတို့သည် ၎င်း၏ပြည်နယ်နှင့်တိုင်းဒေသများ အကျိုးစီးပွားအား အကာအကွယ်ပေးနိုင်ခြင်း ရှိ/မရှိ ဟူသော ကြိုတင်သတ်မှတ်ထားသည့် သုတေသနအဓိကမေးခွန်းဖြင့် လေ့လာဆန်းစစ် သုံးသပ်မှု ပြုလုပ်ထားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ တစ်နှစ်တာ အချိန်ယူဆောင်ရွက်ခဲ့ခြင်းလည်းဖြစ်သည်။ ဤအတွက် စူးစမ်းဝေဖန်ပိုင်းခြားခြင်းကို ရှင်းလင်းတင်ပြသော (Critical) သုတေသနနည်းလမ်းမျိုးကို အသုံးပြုထားပါသည်။ ဆက်စပ်တွေ့ဆုံမေးမြန်းခြင်း မေးခွန်းများအတွက် ပေါင်းစပ် သုတေသနမေးခွန်းများကို အခြေခံထားပါသည်။

အမျိုးသားလွှတ်တော်အား လေ့လာသုံးသပ်ဝေဖန်ပိုင်းခြားခြင်းတို့ပြုနိုင်ရန်အတွက်ဦးစွာအမျိုးသားလွှတ်တော် (ခေါ်) အထက်လွှတ်တော် သဘောတရားအယူအဆများ၊ သမိုင်းနောက်ခံဖြစ်ပေါ်ပြောင်းလဲလာခဲ့ပုံ၊ နိုင်ငံအချို့၏အထက်လွှတ်တော်ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ထားပုံများ၊ အထက်လွှတ်တော်နှင့် ဖက်ဒရယ်သဘောတို့ လေ့လာသုံးသပ်ခြင်းနှင့် လက်ရှိ အမျိုးသားလွှတ်တော် ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ထားပုံ၊ လည်ပတ်နေခြင်းတို့ကို လက်လှမ်းမီနိုင်သမျှ စာအုပ်စာတမ်းများ၊ သတင်းစာများ၊ လွှတ်တော်အစည်းအဝေး ကျင်းပမှုရုပ်သံများ၊ လေ့လာရှုမှတ်ခြင်းဖြင့် ပထမသုံးလတာ အချိန်ယူလုပ်ဆောင်ခဲ့ပါသည်။ ထိုလေ့လာဖတ်ရှုခြင်းမှ အယူအဆအချက်အလက်များအား ဆန်းစစ်သုံးသပ်ခြင်းတို့ ပြုလုပ်ကာ ဆက်စပ်သုတေသနမေးခွန်းများ ဆက်လက်တည်ဆောက်ခဲ့သည်။ ထိုဆက်စပ်မေးခွန်းများအရ တွေ့ဆုံမေးမြန်းရန် လိုအပ်သော လူပုဂ္ဂိုလ်များ၊ အဖွဲ့အစည်း၊ နေရာဒေသနှင့် အခြားထပ်မံလေ့လာရန် လိုအပ်သော အညွှန်းအကိုး အကားများအား သတ်မှတ်ပြင်ဆင်ကာ ဆက်လက် ၃ လတာ ကွင်းဆင်းသုတေသနကို ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။

တွေ့ဆုံမေးမြန်းခဲ့သော လူပုဂ္ဂိုလ်တို့တွင် ဒုတိယအကြိမ်လွှတ်တော်သက်တမ်းတွင် နေပြည်တော်သို့ လွှတ်တော်အစည်းအဝေး တက်ရောက်လာကြသော ကချင်ပြည်နယ်၊ ချင်းပြည်နယ်၊ ဧရာဝတီတိုင်းဒေသ၊ မကွေးတိုင်းဒေသ၊ စစ်ကိုင်းတိုင်းဒေသ၊ မန္တလေးတိုင်းဒေသ၊ ရှမ်းပြည်နယ်၊ ကယားပြည်နယ်၊ မွန်ပြည်နယ်၊ ကရင်ပြည်နယ်နှင့် ရန်ကုန်တိုင်းဒေသများမှ အမျိုးသားလွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်များ စုစုပေါင်း ၂၅ ဦး (မ ၅ ဦး၊ ကျား ၂၀ ဦး)၊ အမျိုးသားလွှတ်တော် ဒုဥက္ကဋ္ဌ၊ အနိုင်ရပါတီ ဗဟိုအလုပ်အမှုဆောင် ကော်မတီဝင်နှင့် အမျိုးသားလွှတ်တော် ရေးရာကော်မတီအဖွဲ့ဝင်တို့နှင့်လည်း ဆက်စပ်မှုများအရ တွေ့ဆုံမေးမြန်းခြင်းများတွင် ပါဝင်ပါသည်။ ထိုမှ အမျိုးသားလွှတ်တော်အခန်းကဏ္ဍနှင့် ပတ်သက်ဆက်နွှယ်နေသော (ရှမ်း၊ ကရင်၊ မွန်) ပြည်နယ်၊ (စစ်ကိုင်း၊ မန္တလေး၊ ရန်ကုန်) တိုင်းဒေသအဆင့် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များ စုစုပေါင်း ၂၀ ဦး (မ ၅ ဦး၊ ကျား ၁၅ ဦး)၊ (ရှမ်း၊ မွန်) ပြည်နယ် နှင့် (မန္တလေး) တိုင်းဒေသအဆင့် အစိုးရဝန်ကြီးများ စုစုပေါင်း ၆ ဦး၊ (နာဂ၊ ပအိုဝ်း၊ ကိုးကန့်၊ တအာင်းပလောင်) ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ် ခွင့်ရဒေသများမှ ကိုယ်စားလှယ်များ စုစုပေါင်း ၅ ဦး၊ (ရှမ်း၊ မန္တလေး၊ စစ်ကိုင်း၊ ကရင်နှင့် မွန်တို့မှ) မဲဆန္ဒရှင်ပြည်သူများ စုစုပေါင်း ၃၄ ဦး (မ ၈ ဦး၊ ကျား ၂၆ ဦး)၊ တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အင်အားစုအချို့ ပထမအကြိမ် လွှတ်တော်သက်တမ်းတွင် ပါဝင်ခဲ့သည့် အမျိုးသားလွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်ဟောင်းများ၊ ပြည်သူ့လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်အချို့နှင့် ပထမအကြိမ် အစိုးရသက်တမ်းမှ အစိုးရဝန်ကြီးဟောင်းတဦး၊ မြေယာသဘာဝပတ်ဝန်းကျင်အရေး လှုပ်ရှားသူများ၊ မွတ်ဆလင် လူနည်းစုအခွင့်အရေးလှုပ်ရှားသူ အမျိုးသမီးတဦးအပါအဝင်၊ လူနည်းစုအခွင့်အရေးအတွက် ဆောင်ရွက်နေသော အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းအချို့တို့နှင့် လည်း ၎င်း တို့အနေဖြင့် လွှတ်တော်တွင် ပါဝင်ပတ်သက်ရမှုအခန်းကဏ္ဍ၊ အခြေအနေနှင့် အမြင်သဘောထားများအတွက် တွေ့ဆုံမေးမြန်းခဲ့ပါသည်။ တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှုအားလုံး စုစုပေါင်း (၁၀၆) ဦးဖြစ်ပြီး လူမျိုးဘာသာစုံလင်မှုကိုပါ ထည့်သွင်းစဉ်းစားထားခြင်းဖြစ်သည်။

ထို့အပြင် လွှတ်တော်ရေးရာကော်မတီများထံမှ လိုအပ်သော မှတ်တမ်းအချက်အလက်များရယူခြင်း၊ ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော် အစည်းအဝေးကျင်းပမှုနှင့် ပြည်နယ်၊ တိုင်းဒေသလွှတ်တော်အစည်းအဝေးကျင်းပမှု အချို့ကိုလည်း လူကိုယ်တိုင် တက်ရောက် လေ့လာခွင့်ရခြင်း၊ အမျိုးသားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များအား တစ်ဖက်တစ်လမ်းမှ အထောက်အကူပြု ဆောင်ရွက်ပေးနေသော ပြည်ပ NGO၊ INGOs များနှင့် တွေ့ဆုံမှုများသည်လည်း ဤသုတေသနစာတမ်းအတွက် အထောက်အပံ့များဖြစ်စေခဲ့ပါသည်။

လိုအပ်သော တွေ့ဆုံမေးမြန်းခြင်းတို့အတွက် ပါဝင်သင့်ပါဝင်ထိုက်သော လူပုဂ္ဂိုလ်အစုအဖွဲ့ ဖြစ်နေသော်လည်း တွေ့ဆုံမေးမြန်း၊ အမြင်သဘောထားတောင်းခံလိုမှုအတွက် အခွင့်အရေးမရနိုင်ခဲ့သည့် ကိစ္စရပ်များလည်းရှိခဲ့ပါသည်။ ၎င်းတို့မှာ တပ်မတော်သားအ မျိုးသားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များနှင့် ပြည်ထောင်စုအဆင့် အစိုးရဝန်ကြီးအချို့တို့ဖြစ်သည်။ တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှုများအားလုံးသည် ၎င်းတို့၏ ပါဝင်မှုအခန်းကဏ္ဍ၊ အမျိုးသားလွှတ်တော်နှင့် ပတ်သက်ဆက်နွယ်မှု အခြေအနေနှင့် ၎င်းတို့၏ အတွေ့အကြုံမှ အမြင်သဘောထားများတို့အတွက် ဦးတည်ရည်ရွယ်ပါသည်။

ရရှိထားသော အချက်အလက်၊ အယူအဆများအား ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာသုံးသပ်မှုများ (Analysis) ပြုလုပ်ရာတွင် သုတေသန လွှမ်းခြုံနိုင်မှု (Scope) အရ အထက်လွှတ်တော် (ခေါ်) အမျိုးသားလွှတ်တော်၏ ကိုယ်စားပြုနိုင်ခြင်း၊ ပါဝင်မှုနှင့် ဥပဒေပြုရေးအခန်းကဏ္ဍ ထိရောက် ကာကွယ်အကျိုးပြုနိုင်မှုဟူသော ရှုမြင်နိုင်မှု အတိုင်းအတာအယူအဆ ၂ ရပ်ကိုသာ အဓိကထား တင်ပြထားပါသည်။

ကိုယ်စားပြုပါဝင်မှုဟုဆိုရာ၌ - အထက်လွှတ်တော် (ခေါ်) အမျိုးသားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များအား ရွေးကောက်တင်မြှောက်ထားပုံ (အမျိုးသား/မသား၊ သွယ်ဝိုက် သို့မဟုတ် တိုက်ရိုက်) အသုံးပြုသော ရွေးကောက်ပွဲစနစ်၊ ကိုယ်စားပြုပါဝင်လာသောပါတီ၊ လူမျိုးစု၊ အခြား လူနည်းစုအုပ်စုများ၊ အမျိုးသမီးပါဝင်မှုအရေအတွက် နှင့် ဥပဒေပြုရေးအခန်းကဏ္ဍ ထိရောက်ကာကွယ်အကျိုးပြုနိုင်မှုဟုဆိုရာ၌ - ဥပဒေပြုရေးအခွင့်အာဏာ၊ ကိုယ်စားလှယ်များ၏ စွမ်းဆောင်ရည်၊ ကိုယ်စားလှယ်များအတွက် ဥပဒေပြုရေးဆိုင်ရာ အထောက်အပံ့၊ ရေးရာကော်မတီများ၏ လုပ်ဆောင်မှုများ၊ ဥပဒေတင်သွင်းခြင်း၊ အဆိုမေးခွန်းများတင်သွင်းမေးမြန်းခြင်း၊ အောက်လွှတ်တော် (ခေါ်) ပြည်သူ့လွှတ်တော်မှ (သို့မဟုတ်) အစိုးရဝန်ကြီးဌာနများမှ တင်သွင်းလာသော ဥပဒေကြမ်းများအား စိစစ်သုံးသပ်နိုင်မှု၊ လွှတ်တော်တွင်း မဲခွဲဆုံးရာတွင် ကိုယ်စားလှယ်များမဲပေးပုံ၊ လွှတ်တော်နှစ်ရပ်အကြား အပြန်အလှန် ထိန်းညှိနိုင်စွမ်း၊ အနိုင်ရပါတီ အစိုးရ၏ ပါတီဝင် အမျိုးသားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များအပေါ် လွှမ်းမိုးခြင်းနှင့် ၎င်း၏သက်ရောက်မှု၊ အမျိုးသားလွှတ်တော်နှင့် ၎င်းတို့၏ ဆိုင်ရာ ပြည်နယ်၊ တိုင်းဒေသများမှ ဒေသအဆင့်ကိုယ်စားလှယ်များနှင့် အစိုးရဌာနများ ပတ်သက်ချိတ်ဆက်ဆောင်ရွက်မှု၊ မဲဆန္ဒရှင်များ၏အနေအထား စသည့်ထည့်သွင်းသုံးသပ်ထားသော အချက်အလက်အများကို အလေးပေးဖော်ပြထားပါသည်။

ကျွန်ုပ်တို့၏ ဆန်းစစ်ဝေဖန်ပိုင်းခြားခြင်းတို့တွင် အမျိုးသားလွှတ်တော်၏ ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်လည်ပတ်နေပုံယန္တရား၊ ယန္တရား လည်ပတ်မှုအတွက် အခြေပြုထားသည့် စည်းမျဉ်းမူဘောင်ဥပဒေဆိုင်ရာ (Framework)၊ ယန္တရားအတွင်းတွင်ပါဝင်နေသည့် အင်စတီကျူးရှင်းများအား ပါဝင်စီမံနေသူများနှင့်ယင်းအင်စတီကျူးရှင်းများတွင်ပါဝင်နေသူများအားအထူးပြုလေ့လာထားခြင်းဖြစ်သည်။

ဤအတွက် နောက်ထပ်လိုအပ်သော ဆက်စပ်သုတေသနမေးခွန်းအတွက် ကျွန်ုပ်တို့၏ လူတွေ့ဆုံမေးမြန်းမှုတို့တွင် အမျိုးသမီးအုပ်စု၏ အမြင်သဘောထားများအား သီးသန့်ပေါ်လွင်ထင်ရှားစေသော ထည့်သွင်းစဉ်းစားမှု လှစ်ဟင်းမှုရှိခဲ့ပါသည်။ အမျိုးသမီးပါဝင်မှုသည် တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှုများအား ဖြေဆိုသော အရေအတွက် အချိုးအစားအရသာ ပါဝင်နေပါသည်။ အမျိုးသမီး၊ အမျိုးသား လွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်များအားလည်း ကိုယ်စားလှယ်တစ်ဦးကဲ့သို့ပင် မေးခွန်းများ မေးမြန်းထားခြင်း ဖြစ်သည်။ ဤတွင်တူညီသောမေးခွန်း တစ်ခုအတွက် အမျိုးသားဖြစ်သူ ကိုယ်စားလှယ်တစ်ဦးဖြေဆိုမှုနှင့် အမျိုးသမီးဖြစ်သူ ကိုယ်စားလှယ်တစ်ဦး ဖြေဆိုမှုတို့သည် ကွဲပြားခြားနားမှုအလျဉ်း မရှိပေ။ သို့သော် ပါတီအသီးသီး၊ အမျိုးသားလွှတ်တော်အခန်းကဏ္ဍ အယူအဆသဘောတရားများအား

သိနားလည်ထားမှု အခြေအနေနှင့် ပြည်နယ်တိုင်းဒေသအလိုက် ကိုယ်စားလှယ်များ၏ မေးခွန်းများအား တုံ့ပြန်ဖြေဆိုမှုတို့ ကွဲပြားသည်များ တွေ့ရသည်။

နိုင်ငံတကာဖြစ်ရပ်လေ့လာခြင်း (Cases study) တို့သည် မြန်မာနိုင်ငံ၏ အမျိုးသားလွှတ်တော် ဆန်းစစ်လေ့လာခြင်းအတွက် အံဝင်ခွင်ကျဖြစ်စေသော နိုင်ငံများ၏ သာဓကအဖြစ် တင်ပြခြင်းမဟုတ်ပေ။ ရည်ရွယ်ချက်မှာ ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရက်တစ်နိုင်ငံ အထက်လွှတ်တော်များ၏ ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပုံ၊ ဖွဲ့စည်းပုံအရ အထက်လွှတ်တော်များ၏ အခန်းကဏ္ဍတို့သည် နိုင်ငံအသီးသီးတို့၏ သမိုင်းနောက်ခံ၊ အနေအထားနှင့် အယူအဆတို့ကြောင့် (အထက်လွှတ်တော်နှင့်ပတ်သက်ပြီး) သဘောသဘာဝများနှင့် ကွဲပြားခြားနားမှု ရှိသည်ကို အလျဉ်းဖော်ပြလိုခြင်းဖြစ်သည်။ အထက်လွှတ်တော်နှင့်ပတ်သက်၍ ကွဲပြားစုံလင်သော ရှုမြင်နားလည်မှုများအတွက်လည်း ရည်ရွယ်ပါသည်။

အမျိုးသားလွှတ်တော်အား ဆန်းစစ်ဝေဖန်ပိုင်းခြားခြင်းအတွက် ကျွန်ုပ်တို့၏ အဓိကသုတေသနမေးခွန်းဖြစ်သော လက်ရှိ (၂၀၀၈ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအရ) အမျိုးသားလွှတ်တော် ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ထားပုံနှင့် ၎င်း၏လည်ပတ်နေမှုတို့သည် ပြည်နယ်နှင့်တိုင်းဒေသ အကျိုးစီးပွားများအား အကျိုးပြုအကာအကွယ်ပေးနိုင်မှု ရှိ/မရှိဟူသော ခေါင်းစဉ်မေးခွန်းအရ လက်ရှိ ၂၀၀၈ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံပါ ပြဋ္ဌာန်း ချက်တို့တွင် (ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံများကဲ့သို့သော) ပြည်နယ်နှင့်တိုင်းဒေသအကျိုးစီးပွားအား ထင်ဟပ်စေသော သတ်မှတ်ဖော်ပြချက်တို့ အလျဉ်းမရှိပေ။

ဇယား (၂) နှင့် (၅) သတ်မှတ်ပေးထားချက်တို့သည် ဗဟိုမှဒေသအဆင့်သို့ လွှဲအပ်ပေးထားသော စီမံခန့်ခွဲမှုဆိုင်ရာ အသေးစားအရေးကိစ္စတို့ပင် ဖြစ်သည်။ သို့သော် ထိုကဲ့သို့သော လွှဲအပ်ပေးထားသော အသေးစားစီမံခန့်ခွဲမှုလုပ်ပိုင်ခွင့်တို့ သည်ပင်လျှင် ဖွဲ့စည်းပုံအရ အာမခံပေးထားခြင်း မရှိပေ။

တစ်ချိန်တည်းတွင် မြန်မာနိုင်ငံသည် ဒီမိုကရေစီဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုသို့ ဦးတည်သည်ဟူသော အကူးအပြောင်းကာလအတွင်း တွင်ရှိနေရာ ယခုစာတမ်းလေ့လာဆန်းစစ်ဝေဖန်မှုအတွက် သုံးသပ်အကြံပြုချက်တို့ပြုရာတွင် ဒွိဟဖြစ်စရာမေးခွန်း (၂) ရပ်ဖြစ်ပေါ် လာပါသည်။

၁။ လက်ရှိ ၂၀၀၈ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံက ပုံဖော်နေသည့် အမျိုးသားလွှတ်တော်အား ပိုမိုစွမ်းဆောင်ရည်ပြည့်ဝသော အင်စတီကျူးရှင်းဖြစ်စေရန် ရည်ရွယ်တိုက်တွန်းမည်လား?

သို့မဟုတ်

၂။ အနာဂတ် ဒီမိုကရေစီဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု မြန်မာနိုင်ငံတော်ရှိ အမျိုးသားလွှတ်တော် အခန်းကဏ္ဍအတွက် ဦးတည်အကြံပြုမည်လားဟူသော လွန်ဆွဲမှုတို့ဖြစ်မိသည်။

မည်သို့ပင်ဖြစ်စေ ယခုအမျိုးသားလွှတ်တော်အား ဆန်းစစ်ဝေဖန်သုံးသပ်ထားသော စာတမ်းသည် လက်ရှိမြန်မာနိုင်ငံ၏ ဥပဒေပြုရေး အခန်းကဏ္ဍ ပိုမိုအသက်ဝင်အားကောင်းလာစေရေးအတွက် လည်းကောင်း၊ အနာဂတ်ဒီမိုကရေစီဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု တည်ဆောက်ရေးတွင် လည်းကောင်း အရေးတကြီးထည့်သွင်းစဉ်းစားသင့်သည့် အထက်လွှတ်တော်(ခေါ်) အမျိုးသားလွှတ်တော်၏ အခန်းကဏ္ဍအား လည်းကောင်း၊ တည်ဆောက်ရေးလုပ်ငန်းစဉ်တွင် ပါဝင်ပတ်သက်ကြသော အကျိုးဆိုင်အဖွဲ့အစည်း (Interest Groups) ၊ လူပုဂ္ဂိုလ်များအနေဖြင့် ထည့်သွင်းစဉ်းစားသင့်သည့် အဓိကကျသော ပကတိမြေပြင် အခြေနေအချို့နှင့် အထက်လွှတ်တော်ဆိုင်ရာ အယူအဆ ကျင့်သုံးမှုအချို့တို့ကို လက်လှမ်းမှီသမျှ လေ့လာတင်ပြထားပါသည်။

*****

အပိုင်း (၁) လွှတ်တော်နှစ်ရပ် အယူအဆ

Credit: အမျိုးသားလွှတ်တော် facebook

အပိုင်း (၁)

၁။ လွှတ်တော်နှစ်ရပ်အယူအဆ

If a second chamber is dissents from the first, it is mischivious: if it agrees, it is superfluous.

Abbe Sieyes

အကယ်၍ အထက်လွှတ်တော်နှင့် အောက်လွှတ်တော်သည် သဘောထားကွဲလွဲနေပါက ဒီမိုကရေစီအတွက် အကျပ်အတည်းဖြစ်စေပြီး၊ အမြဲတစ်သဘောတည်းဖြစ်နေပါက အထက်လွှတ်တော်တည်ရှိမှုသည် အရှိသက်သက်ပင် ဖြစ်ပေလိမ့်မည်။

Abbe Sieyes

၁. ၁။ နောက်ခံသမိုင်း၊ ဖြစ်ပေါ်ပြောင်းလဲလာပုံအကျဉ်း

ယနေ့ခေတ်လွှတ်တော်နှစ်ရပ်လက်ခံကျင့်သုံးမှုတို့သည် (George Tsebelis & Jeannette Money တို့၏လေ့လာချက်များအရ)¹² ၁၈ ရာစုနှစ်၊ ၁၉ ရာစုနှစ် အင်္ဂလန်ပါလီမန်နှင့် အမေရိကန်ဖက်ဒရယ်လွှတ်တော်နှစ်ရပ် အယူအဆများအပေါ်တွင် အခြေခံကြသည်။ သို့သော် အယူအဆပိုင်းဆိုင်ရာနှင့် အင်စတီကျူးရှင်းဖြစ်ပေါ်ပြောင်းလဲလာမှုသည် ထိုထက်ရှေးကျသော ရှေးဂရိနှင့် ရောမလူ့အဖွဲ့အစည်း အုပ်ချုပ်မှုများတွင် ခြေရာခံတွေ့နိုင်ပါသည်။

ဂရိတွင် Aristotal (BC 384-322) ၏ ကောင်းမွန်သောအုပ်ချုပ်မှု (Good Government) အယူအဆအရ အုပ်ချုပ်မှုတွင် အာဏာရှင်မင်းဆိုး မပေါ်ပေါက်ရေးနှင့် မင်းမဲ့စရိုက်ဆန်သော လူ့အဖွဲ့အစည်းတစ်ရပ် မဖြစ်စေရေးအတွက် လူတန်းစားအသီးသီးအား ပေါင်းစပ်ပါဝင်ကိုယ်စားပြုစေခြင်းဖြင့် အပြန်အလှန်ထိန်းညှိလျက် အစိုးရကောင်းတစ်ရပ်ဖြစ်နေစေရေးနှင့် ရောမအုပ်ချုပ်ရေးတွင် မူ Cicero (BC 50s) ၏ တည်ငြိမ်သောအုပ်ချုပ်ရေး အယူအဆအရ မင်းဧကရာဇ်နှင့် ပြည်သူများအကြား ချင့်ချိန်စဉ်းစားနိုင်သော (Virtue) မှန်ကန်ဖြောင့်မတ်သော သက်ကြီးမင်းအတိုင်ပင်ခံ (Senate)¹³ လိုအပ်သည် ဟူ၍ဖြစ်သည်။

လွှတ်တော်နှစ်ရပ်ထားရှိခြင်းအတွက်အခြေခံ အကျဆုံးယူဆချက်နှစ်ရပ်မှာ -

(၁) ဥပဒေပြုရေးအခန်းကဏ္ဍ ထိရောက်အကျိုးပြုနိုင်ရေး (Efficiency Dimension) နှင့်

(၂) ဥပဒေပြုအစုအဖွဲ့တို့၏ ဥပဒေပြုရေးအခွင့်အာဏာများအား အပြန်အလှန်ညှိနှိုင်းလျက် အထိန်းအကျောင်းပြုနိုင်ရေး (Political Dimension) ဖြစ်သည်။

12 G, Tsebelis & J, Money Bicameralism in historical perspective, 1997, pp. 15 – 43.

13 Senate ဟူသောစကားလုံးသည် Latin စကား Senex မှဆင်းသက်လာပြီးဆိုလိုရင်းမှာသက်ကြီး၊သက်ကြီးသူများအစုအဝေးဖြစ်ပါသည်။
_ Merriam Webster Dictionary.

၁. ၂။ တပြည်ထောင်၊ ပြည်ထောင်စုသို့ သက်ရောက်မှု

၁၄ ရာစု အင်္ဂလန်တွင်မူ ဘုရင်၊ ဘုရင်အတိုင်ပင်ခံကောင်စီနှင့် ဘုရင်အတိုင်ပင်ခံကောင်စီတွင် ပါဝင်ကြသော မြေရှင်၊ ဘာသာရေး ခေါင်းဆောင်၊ လူကုန်တန်၊ နယ်စား၊ မြို့စားနှင့် စာရေးစာချီများတို့ကြား အခွန်ကောက်ခံခြင်းဆိုင်ရာ အကျိုးစီးပွားဆက်နွှယ်မှုများ အရ အခွန်ဘဏ္ဍာအားသုံးစွဲသော ဘုရင်၊ အခွန်ပေးဆောင်ရသောမြေရှင်၊ ဘုရားကျောင်းများ၊ လူကုန်တန်များနှင့် အခွန်များကောက်ခံ စီမံခန့်ခွဲသူများဖြစ်ကြသည့် နယ်စား၊ မြို့စား၊ စာရေးစာချီများ၊ အခွန်ဆိုင်ရာကိစ္စရပ်များအတွက် အချင်းချင်းကြား အပြန်အလှန် ညှိနှိုင်းသဘောတူ ထိန်းညှိခြင်းများပြုရာမှ အစပြုလျက် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်နှစ်ရပ် လက်ခံကျင့်သုံးသည့် သက်ရောက်မှုများသို့ ဖြစ်ပေါ်ပြောင်းလဲလာခဲ့သည်။

တစ်ဖက်တွင်မူ အင်္ဂလိပ်ကိုလိုနီနယ်ဖြစ်သော အမေရိကတွင် ၁၇၇၆ ခုနှစ် အမေရိကန်တော်လှန်ရေးအပြီး ကိုလိုနီနယ် ၁၃ နယ်မှ အတူပေါင်းစည်းလျက် နယ်ကိုယ်စားလှယ်များ စေလွှတ်ကြသည်မှစ၍¹⁴ ဂီပတ်ဘလစ်ကန်အယူအဆ ပျံ့နှံ့လာသည်နှင့်အတူ ၁၇၈၈ James Madison¹⁵ ၏ (လူထုအကျိုးစီးပွားနှင့် ပြည်နယ်များအကျိုးစီးပွား) ဖက်ဒရယ်သဘောသက်ဝင်စေသော လွှတ်တော်နှစ်ရပ် အယူအဆသည် ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုနိုင်ငံများ၏ လွှတ်တော်နှစ်ရပ် လက်ခံကျင့်သုံးမှု အယူအဆများ အတွက် ပုံစံအဖြစ် ပြု ဖစ်ပေါ်လာခဲ့သည်။

တပြည်ထောင်နိုင်ငံများရှိ လွှတ်တော်နှစ်ရပ် လက်ခံကျင့်သုံးမှု အယူအဆများသည် ဂီပတ်ဘလစ်ကန်အယူအဆ အားကောင်းလာသည် နှင့်အမျှ စည်းမျဉ်းခံဘုရင်စနစ် (သို့) လုံးဝပြည်သူ့သမ္မတနိုင်ငံများ၏ ဥပဒေပြုရေးကိုယ်စားပြုမှုများသည်လည်း လူတန်းစား အလွှာ အသီးသီး၊ လူနည်းစုအုပ်စု ကိုယ်စားပြုမှုများအဖြစ် သက်ရောက်ပြောင်းလဲမှုများအား ဖြစ်ပေါ်စေခဲ့သည်။

ထို့ကြောင့် ယနေ့တပြည်ထောင်၊ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုနိုင်ငံများရှိ အထက်လွှတ်တော်များ၏ ကိုယ်စားပြုတည်ရှိမှုသည် အကျိုးစီးပွား အသီးသီးရှိကြသော လူတန်းစားအလွှာ၊ လူနည်းစုအုပ်စုများနှင့် နယ်မြေအစိတ်အပိုင်း (လူမျိုး၊ ဘာသာစကား အခြေပြု၍သော်လည်းကောင်း) များအား ကိုယ်စားပြုခြင်းဟူ၍ အခြေခံကြသည်ကို တွေ့ရသည်။

*****

14 ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုများပင်လျှင် သမိုင်းကြောင်းအရ လွှတ်တော်တစ်ရပ် (Unicameral) အဖွင့်သာ အစပြုခဲ့ကြပါသည်။

15 G, Tsebelis & J, Money Bicameralism in historical perspective, 1997, pp. 28.

အပိုင်း (၂)

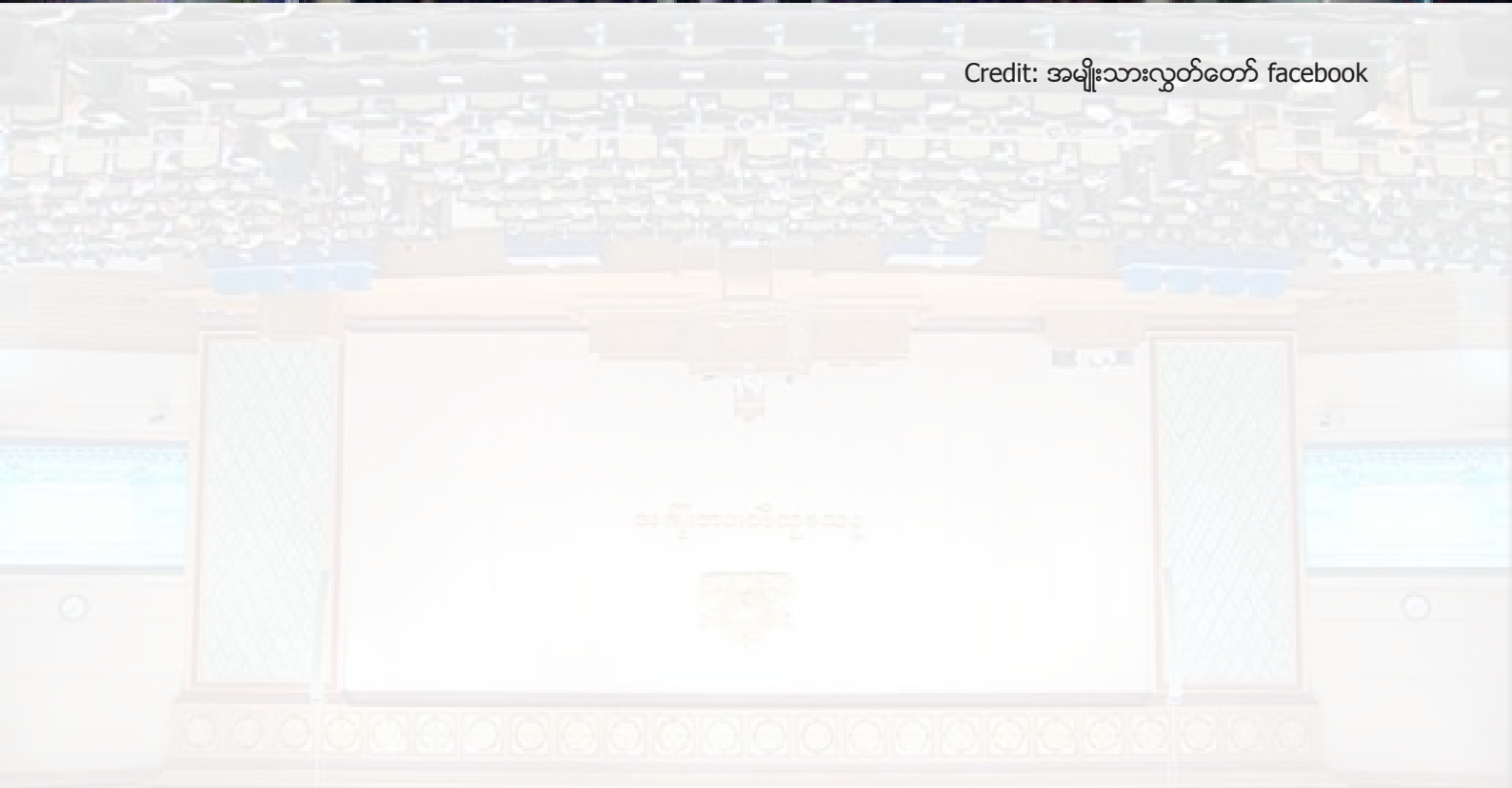
မက်ဒရယ်ဒီမိုကရက်တစ်နိုင်ငံများ အထက်လွှတ်တော်

Credit: အမျိုးသားလွှတ်တော် facebook

အပိုင်း (၂)

၂။ ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရက်တစ်နိုင်ငံများ အထက်လွှတ်တော်

သမိုင်းတစ်လျှောက် နိုင်ငံအချို့တို့သည် အထက်လွှတ်တော်အား စတင်လက်ခံကျင့်သုံးခြင်း၊ ဖျက်သိမ်းခြင်း (သို့) ပြန်လည်ဖွဲ့စည်းခြင်း တို့ ပြုလုပ်ကြသည်။ တော်လှန်ရေးစစ်ပွဲ ပဋိပက္ခဖြစ်ပြီးနောက် စစ်တပ်မှအာဏာသိမ်းခြင်းနှင့် နိုင်ငံရေးအကူးအပြောင်း စတင်ခြင်းတို့တွင် ဖြစ်ပွားလေ့ရှိသည်ဖြစ်သည်။¹⁶

မြန်မာနိုင်ငံသည်လည်း လွတ်လပ်ရေးရပြီး ၁၉၄၈ မှ ၁၉၆၂ ခုနှစ်အထိ ပါလီမန်နိုင်ငံရေးစနစ်ဖြင့် လူမျိုးစုလွှတ်တော် ခေါ် အထက်လွှတ်တော် ကျင့်သုံးခဲ့ပြီး ၁၉၇၅ မှ ၁၉၈၈ ခုနှစ်ထိ (ပြည်သူ့ လွှတ်တော်တစ်ရပ်အနေဖြင့်သာ တည်ရှိနေခဲ့ရာမှ (၂၀၀၈ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲအတည်ပြုပြီး) ၂၀၁၀ ခုနှစ် ရွေးကောက်ပွဲဖြင့် အမျိုးသားလွှတ်တော် (ခေါ်) အထက်လွှတ်တော်ကို ပြန်လည်ဖွဲ့စည်းထားသည်လည်း ဖြစ်သည်။

၂၀ ရာစုနောက်ပိုင်း အထက်လွှတ်တော်များအား အောက်ပါအတိုင်း အမျိုးစားသတ်မှတ်နိုင်သည်။¹⁷ ဥပဒေပြုရေး အခွင့်အာဏာနှင့် နိုင်ငံရေးအရ အရေးပါသော အထက်လွှတ်တော်များ၊ နိုင်ငံရေးအရအရေးပါမှုအားနည်းသော်လည်း ဥပဒေပြုရေးကဏ္ဍအား ထိရောက်အကျိုးပြုသော အထက်လွှတ်တော်များ၊ အောက်လွှတ်တော်နှင့် ထပ်တူညီဖြစ်နေသော အထက်လွှတ်တော်များ၊ အထက်လွှတ်တော်ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်မှုနှင့် တည်ရှိမှုအခန်းကဏ္ဍ ဤသို့ကွဲပြားခြင်းသည် - နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ၏ ဖြစ်ပေါ်ပြောင်းလဲလာခဲ့ပုံ သမိုင်းနောက်ခံအခြေအနေ (ဥပမာအမေရိကန်၊ ဆွစ်ဇာလန်)၊ ယဉ်ကျေးမှုဘာသာစကားတို့ ကွဲပြားစွာ တည်ရှိနေမှု (ဥပမာ- အန္ဒိယ၊ အီသီယိုးပီးယား၊ ဘယ်လ်ဂျီယံ) နှင့် နိုင်ငံရေးစနစ်အပြောင်းအလဲများကြောင့် (ဥပမာ တောင်အာဖရိက၊ ဂျာမနီ၊ ရုရှား) စသည်တို့သည် အဓိကအကြောင်းအရင်းများ ဖြစ်ကြသည်။

ဒီမိုကရေစီ ခိုင်မာအားကောင်းလာသည်နှင့်အမျှ တပြည်ထောင် (သို့) ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုများပင်ဖြစ်စေ အထက်လွှတ်တော်များ ၏ ကိုယ်စားပြုမှုနှင့် ဥပဒေပြုရေးအခန်းကဏ္ဍတို့သည် ၎င်းတို့၏ဆိုင်ရာကိုယ်စားပြုသည့် နယ်မြေဒေသအစိတ်အပိုင်း၊ လူအုပ်စု အသီးသီးတို့အား ကိုယ်စားပြုခြင်း ထိရောက်မှုအားနည်းလာကြသည်။¹⁸

အထက်လွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်များ၏ အသက်ကန့်သတ်မှုသည် ယေဘုယျအားဖြင့် ၃၀ နှစ် သတ်မှတ်ကြသော်လည်း အီသီယိုးပီးယားတွင် ၂၁ နှစ် သတ်မှတ်ပြီး၊ ဘယ်လ်ဂျီယံတွင် ၁၈ နှစ် ဖြစ်သည်။ ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရက်တစ်နိုင်ငံ အထက်လွှတ်တော်များ အချို့အား လေ့လာရာတွင် ကိုယ်စားပြုပါဝင်မှု - အထက်လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များအား ရွေးကောက်တင်မြှောက်ပုံ နည်းလမ်းစနစ်၊ ပြည်နယ်များအတွက် ကိုယ်စားလှယ်နေရာ သတ်မှတ်မှု (အချိုးညီမညီ၊ သီးသန့်ကိုယ်စားလှယ်နေရာ ဖယ်ထားပေးခြင်း)၊ အထက်

16 A.Berturo & R.Elgie, Bicameralism and bicameral reforms in Democracy and dictatorship, Alexander Berturo & Robert Elgie, Taiwan Journal of Democracy, Volume 14, No. 2: 1-29. December 2018.

17 G.Tsebelis & J. Money, Bicameralism, (1997), pp. 33.

18 A, Gamper, Representing Regions, Challenging Bicameralism: An Introduction, Perspective on Federalism, Volume. 10, issue 2, 2018.

လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များအား ရွေးကောက်တင်မြှောက်ပုံ (တိုက်ရိုက် (သို့) သွယ်ဝိုက်)၊ လွှတ်တော်တွင်း မဲပေးခြင်းနှင့် ထိရောက်အကာကွယ်ပေးနိုင်မှု - ဥပဒေပြုရေးအခန်းကဏ္ဍ၊ ဖွဲ့စည်းပုံဆိုင်ရာပြည်နယ်များ၏ အပြီးသတ်လိုအပ်သော သဘောတူထောက်ခံမှု ဟူသောသုသေတနာလွှမ်းခြုံနိုင်မှု အတိုင်းအဆများအရကိုသာ အလေးပေးဖော်ပြသွားမည်ဖြစ်သည်။

၂. ၁။ ဂျာမနီဖက်ဒရယ်ပြည်သူ့သမ္မတနိုင်ငံ (အထက်လွှတ်တော်) Federal Republic of Germany (Bundesrat)

၁၈၇၁ ခုနှစ်တွင် ဂျာမနီအနွယ်ပရပ်ရှားများ၏ဦးဆောင်မှုဖြင့် ဂျာမနီနယ်များအားစုစည်းပြီး ဂျာမနီအင်ပါယာအဖြစ် တည်ထောင်ခဲ့မှုသည် ယနေ့ ဂျာမနီဖက်ဒရယ်စနစ်၏အစဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။ ဤတွင် တောင်ပိုင်းရိုမန်ကက်သလစ်ပြည်နယ်များအား စည်းရုံးသိမ်းသွင်း ရာ၌ ဖက်ဒရယ်စနစ်အား လက်ခံကျင့်သုံးခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ မြောက်ပိုင်းပြည်နယ်များသည် ပရိုတက်စတင့်လွှမ်းမိုးပြီး ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုအား လိုလားသည်။ ထို့ကြောင့်ဂျာမနီ၏ ယနေ့ဖက်ဒရယ်လက်ခံကျင့်သုံးမှုသည် ဘာသာရေးစိုးရိမ်မှုအပေါ်တွင် အခြေခံခဲ့သည်ဟု ဆိုနိုင်သည်။

၁၈၇၁ ခုနှစ်ကပင် ယနေ့ဂျာမနီအထက်လွှတ်တော်သည် ပြည်နယ်အစိုးရများ လာရောက်စုဝေးသည့်နေရာဖြစ်ခဲ့သည်။ အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ရမည့် ကိစ္စများအတွက် အစီအစဉ်ချမှတ်ရန် လာရောက်စုဝေးညှိနှိုင်းခဲ့ကြခြင်းဖြစ်သည်။ ပြည်ထောင်စု ဥပဒေများ ပြဋ္ဌာန်းခြင်းနှင့် ပြည်ထောင်စုအစိုးရ၏ စီမံခန့်ခွဲမှုဆိုင်ရာဥပဒေတို့အတွက် ပြည်နယ်များ၏ သဘောတူညီမှုလိုအပ်သည်။ အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ခြင်း ကိစ္စများအားလုံးအတွက် ပြည်နယ်အစိုးရများ၏ ဘဏ္ဍာငွေမှပင် ကျခံသုံးစွဲသည်။ ထို့ကြောင့်ပင် ဘဏ္ဍာငွေအားနည်းသော မြောက်ပိုင်းပြည်နယ်များသည် ဗဟိုအစိုးရအား ပိုမိုမှီခိုအားကိုးလိုပြီး ချမ်းသာသော တောင်ပိုင်းပြည်နယ်များသည် အားကောင်းသောကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်စီမံမှုအား ဆုပ်ကိုင်ထားခြင်းဖြစ်သည်။ (Renzsch, 2019)

ဂျာမနီဖက်ဒရယ်ပြည်သူ့သမ္မတနိုင်ငံတွင် မူဝါဒချမှတ်ခြင်းနှင့် အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ခြင်းတို့အတွက် ပြည်နယ်များနှင့် ပြည်ထောင်စုအစိုးရတို့ ပူးတွဲတာဝန်ယူဆောင်ရွက်သည့် ဖက်ဒရယ်စနစ် (Cooperative Federalism) မျိုးကျင့်သုံးသည်။ ပြည်ထောင်စုအဆင့် ပြည်နယ်များ၏ ပါဝင်မှု၊ ကိုယ်စားပြုမှုနှင့် ထိရောက်အကာကွယ်ပေးနိုင်မှုတို့အတွက် ဂျာမနီအထက်လွှတ်တော်၏ ဖွဲ့စည်းပုံ၊ ရွေးကောက်တင်မြှောက်ပုံ၊ ဥပဒေပြုရေးအခန်းကဏ္ဍတို့သည် ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရက်တစ်နိုင်ငံများအကြား အပြည့်စုံဆုံး ယန္တရားပုံစံဖြစ်ပါသည်။ (Russell, 1999) (Gamper, 2018)

ဇယား (၁) ဂျာမနီ အထက်လွှတ်တော်၏ ကိုယ်စားပြုပုံနှင့် ၎င်း၏ အခန်းကဏ္ဍဖော်ပြချက်

ကိုယ်စားပြု	ဥပဒေပြုရေးအခန်းကဏ္ဍ
- ပြည်နယ် (Landers) ၁၃ခုနှင့် မြို့ပြနယ်မြေ (City States) ၃ ခုမှနေ ထိုင်သော လူဦးရေအရ ဆိုင်ရာပြည်နယ်၊ မြို့ပြအစိုးရများမှ အချိုးမညီ အထက်လွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်များ¹⁹ အားစေလွှတ်ကြသည်။ - ပြည်နယ်များအားလုံး PR ရွေးကောက်ပွဲစနစ်ကိုကျင့်သုံးသည်။အထက်လွှတ်တော်ရွေးကောက်ပွဲ ဆိုင်ရာဥပဒေ၊ နည်းဥပဒေများအတွက် ဆိုင်ရာပြည်နယ်အစိုးရများမှ ပြဋ္ဌာန်းသည်။ - အထက်လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များ၏ သက်တမ်းသည် ၎င်းတို့ဆိုင်ရာပြည်နယ်အစိုးရသက်တမ်းအတိုင်းပင်ဖြစ်သည်။ (ပြည်နယ် အစိုးရများ၏ ရွေးကောက်ပွဲကာလသည် မတူညီကြပေ။ အချို့ပြည်နယ်အစိုးရများသက်တမ်းသည် ၄ နှစ် ဖြစ်ပြီးအချို့မှာ ၅ နှစ် ဖြစ်သည်။	- ပြည်ထောင်စုအစိုးရ ဥပဒေကြမ်းများအားလုံး အထက်လွှတ်တော် (Bundestrat) သို့ ဦးစွာ တင်သွင်းရ ပါသည်။²⁰ အောက်လွှတ်တော်မှ အတည်ပြုသော ဥပဒေကြမ်းများအားလုံးအတွက် အထက်လွှတ်တော်အနေနှင့် ညှိနှိုင်းရေးကော်မတီအား²¹ လွှဲအပ်ဆောင်ရွက်စေနိုင်သည်။ - အထက်လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များသည် လွှတ်တော်တွင်း၊ ကော်မတီတွင်း မဲခွဲဆုံးဖြတ်ရာတွင် ပြည် နယ်ကိုယ်စားပြုမှု အရသာ (Bloc vote) မဲပေးကြရပါသည်။²² ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြင်ဆင်ခြင်း (၃ပုံ ၂ပုံ)၊ ပြည်နယ်များ၏ ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ သက်ရောက်မှုရှိသော ဥပဒေကြမ်းများ (၅၀ % အထက်)၊ ပြည်နယ်များ၏ စီမံအုပ်ချုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများအား ယုတ်လျော့စေနိုင်မည့် ဥပဒေကြမ်းများ (၅၀ % အထက်) သည် ပြည်နယ်များ၏ အဆုံးသတ်သဘောတူညီမှုရယူရန် လိုအပ်သည်။²³ - အထက်လွှတ်တော်၏ ဥပဒေကြမ်းတင်သွင်းခွင့်တွင်မူ အောက်လွှတ်တော်အနေဖြင့် လက်ခံခြင်း (သို့) ယယ်ချခြင်းတို့အတွက် အပြီးပြတ်ဆုံးဖြတ်နိုင်သည်။ ဥပဒေပထမလွှတ်တော်သို့ ပြည်နယ်တစ်ခုစီမှ အစိုးရဝန်ကြီးကိုယ်စားလှယ်တစ်ဦး ပါဝင်စေခြင်းအတွက် အထက်လွှတ်တော်အနေနှင့် ခန့်အပ်ပေးရသည်။ - အထက်လွှတ်တော်ဥက္ကဋ္ဌသည်²⁴ သမ္မတလစ်ဟင်းနေချိန်ကာလအတွက် သမ္မတ၏ အခွင့်အာဏာများအား ကျင့်သုံးဆောင်ရွက်ရန် တာဝန်ရှိသည်။ ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းပုံ ခုံရုံးအတွက် အောက်လွှတ်တော်နှင့်အတူ ထက်ဝက်စီ အဖွဲ့ဝင်အား ခန့်အပ်နိုင်သည်။ - ထို့အပြင်သမ္မတ၏ ပြည်ထောင်စုတရားသူကြီးချုပ်အား ခန့်အပ်ခြင်း၊ ပြည်ထောင်စုရှေ့နေချုပ်အား ခန့်အပ်ခြင်းနှင့် ဗဟိုဘဏ်ဘုတ်အဖွဲ့ဝင်များအား ခန့်အပ်ခြင်းတို့အတွက် အထက်လွှတ်တော်၏ အပြီးသတ်သဘောတူညီမှု ရယူရန်လိုအပ်သည်။

19 ပြည်နယ်အစိုးရအဖွဲ့ဝင်များသာဖြစ်ရမည်ဖြစ်သည်။ပြည်နယ်တစ်ခုသည်အနည်းဆုံးကိုယ်စားလှယ်၃ဦးစေလွှတ်ခွင့်ရှိသည်။

20 ဘတ်ဂျက်ဆိုင်ရာဥပဒေကြမ်းများကိုမူအထက်လွှတ်တော်နှင့်အောက်လွှတ်တော် (Bundesta) များသို့တစ်ပြိုင်နက်တည်းပေးပို့ပါသည်။

21 ညှိနှိုင်းရေးကော်မတီတွင်အထက်လွှတ်တော်နှင့်အောက်လွှတ်တော်မှကိုယ်စားလှယ်၁၆ဦးစီပါဝင်သည်။ (ထိုအထက်လွှတ်တော်၁၆ဦးတွင် ပြည်နယ်တစ်ခုစီမှ ကိုယ်စားလှယ် ၁ ဦးစီပါဝင်သည်။)

22 သို့သော်တစ်ဦးချင်းမဲအရေအတွက်အတိုင်းအတည်ပြုပါသည်။ပြည်နယ်တစ်ခုမှကိုယ်စားလှယ်များအားလုံးတစ်စုတစ်ဝေးတည်းမဲပေးခြင်းမပြုပါက ၎င်းမဲပေးခြင်းသည်တရားမဝင်ပေ။

23 ထိုကဲ့သို့သောဥပဒေကြမ်းများအားအထက်လွှတ်တော်မှ သဘောမတူပယ်ချပါကအောက်လွှတ်တော်အနေဖြင့်နောက်ထပ်အတည်ပြုနိုင်ရန်ကြိုးပမ်းပိုင်ခွင့် (overridden) မရှိပေ။

24 ပြည်နယ်ဝန်ကြီးချုပ်များသည် တစ်နှစ်လျှင်တစ်ကြိမ်အလှည့်ကျ အထက်လွှတ်တော်ဥက္ကဋ္ဌတာဝန်ကို ထမ်းဆောင်သည်။

၂.၂။ ဆွစ်ကွန်ဖက်ဒရေးရှင်း (အထက်လွှတ်တော်) Swiss Confederation (Council of States)

ဆွစ်ဇာလန်နိုင်ငံသည် ၁၉ ရာစုအစောပိုင်းကပင် ကွန်ဖက်ဒရိတ်အဖြစ် စုစည်းခဲ့သော်လည်း ယနေ့ခေတ် ဆွစ်ဇာလန်နိုင်ငံ၏ ဖက်ဒရယ်လက်ခံကျင့်သုံးမှုသည် ၁၈၄၇ ခုနှစ်တွင် ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုဘက်ယင်းသော မြို့ပြနေလူများစု ပရိုတက်စတန်များနှင့် ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုအား ဆန့်ကျင်သော ကျေးလက်နေ ရိုမန်ကက်သလစ်လူနည်းစုတို့ကြား ဖြစ်ပွားသော Sonderbund စစ်ပွဲ၏ ရလဒ်အဖြစ် ၁၈၄၈ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံပြင်ဆင်ရေးဆွဲကာ ဆွစ်ဇာလန်သည် ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံအဖြစ် ပေါ်ထွက်လာခဲ့သည်။ အမေရိကန် ဖက်ဒရယ်ပုံစံအား (အချိုးညီ) နမူနာယူထားခြင်းလည်း ဖြစ်သည်။ ဆွစ်ဇာလန်နိုင်ငံ၏ ဖက်ဒရယ်လက်ခံကျင့်သုံးမှုသည် လူမျိုး၊ ဘာသာစကားတို့တွင် အခြေမခံဘဲ အထူးသဖြင့် ကျေးလက်နေလူနည်းစုနှင့် မြို့ပြနေလူများစုတို့တွင် အခြေခံသည်။ အချိုးညီစနစ် ကျင့်သုံးခြင်းသည်လည်း Sonderbund စစ်ပွဲတွင်စစ်ရှုံးသော ကျေးလက်နေလူနည်းစုများအား စုစည်းနိုင်ရန်နှင့် မြို့ပြနေ လူများစုများ လွှမ်းမိုးမှုမှ အကာအကွယ်ပေးရန် ရည်ရွယ်ခြင်းလည်းဖြစ်သည်။

ဆွစ်ဇာလန်နိုင်ငံ အထက်လွှတ်တော်သည် ဖက်ဒရယ်အထက်လွှတ်တော်များ အယူအဆကဲ့သို့ ပြည်နယ်များကိုယ်စားပြု အကျိုးစီးပွားကာကွယ်နေသည့် အနေအထားမရှိဘဲ အထက်လွှတ်တော်တည်ရှိခြင်း ရည်ရွယ်ချက်တစ်ခုဖြစ်သော ဥပဒေပြုရေး ကဏ္ဍမှ ဆုံးဖြတ်ချက်များ အရည်အသွေးပြည့်မီရေး၊ အပြန်အလှန်ထိန်းညှိခြင်းတို့အား ဆောင်ရွက်သည်။ ထိုကဲ့သို့ ပြည်နယ်များ အကျိုးစီးပွားကိုယ်စားပြုကာကွယ်ပေးရေးသည် ဆိုင်ရာပြည်နယ်များအစိုးရအဖွဲ့²⁵ ပြည်ထောင်စုအဆင့်တွင် ပါဝင် ဆောင်ရွက်ရေး ဆွစ်ဇာလန်ပုံစံအခြေခံဥပဒေမှ ပြဌာန်းထားသည်။

အထက်လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များအား ပြည်ထောင်စုအဆင့်လွှတ်တော်တွင်း မဲခွဲဆုံးဖြတ်ရာတွင် ပါတီ (သို့) တစ်ဦးချင်း ဆန္ဒအလျောက် မဲပေးကြသည်။ ပြည်နယ်အစိုးရများမှ ညွှန်ကြားမဲပေးခိုင်းစေခြင်းမျိုးအား ဖွဲ့စည်းပုံအရ တားမြစ်ထားသည်။ အထက်လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များသည် ၎င်းတို့ဆိုင်ရာပြည်နယ်များ၏ အစိုးရ၊ လွှတ်တော်အား တာဝန်ခံရန်မလိုအပ်ပေ။

25 ပြည်နယ်အစိုးရများဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားသော House of Cantons သည် ပြည်ထောင်စုအဆင့်တွင် တရားဝင်ရုံးထိုင်ပါသည်။ ပြည်နယ်အစိုးရများအချင်းချင်း ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်နိုင်သည့်အပြင်၊ ပြည်ထောင်စုအစိုးရသည် ၎င်း၏အုပ်ချုပ်ရေးစီမံခန့်ခွဲရေးကိစ္စရပ်များအတွက် ပြည်နယ်အစိုးရအဖွဲ့နှင့် တိုင်ပင် ညှိနှိုင်းရပါသည်။ ထို့ပြင် ပြည်နယ်များသို့ သက်ရောက်မှုရှိသော ဥပဒေများ၊ ပြည်ပဆိုင်ရာအရေးကိစ္စများအတွက် ပြည်ထောင်စုအစိုးရသည် ပြည်နယ် များအစိုးရအဖွဲ့အား အသိပေးတိုင်ပင်ညှိနှိုင်းရပါသည်။

ဇယား (၂) ဆွစ်ဇာလန်နိုင်ငံ အထက်လွှတ်တော်၏ အခန်းကဏ္ဍဖော်ပြချက်

ကိုယ်စားပြုမှု	ဥပဒေပြုရေးအခန်းကဏ္ဍ
- ပြည်နယ် (Cantons) ၂၀ ခုမှ ၂ ဦးစီနှင့် ကျန်ပြည်နယ် (Half-cantons) ၆ ခုမှ ၁ ဦးစီအတွက် ပြည်နယ် များမှ တိုက်ရိုက်ရွေးကောက်တင်မြှောက်သည်။ - ပြည်နယ် ၂ ခုတွင် PR စနစ်ကျင့်သုံးပြီး၊ ကျန်ပြည်နယ်များ အားလုံးတွင် အထက်လွှတ်တော်ရွေးကောက်ပွဲအတွက် FPTP ရွေးကောက်ပွဲစနစ် ကျင့်သုံးသည်။²⁶ အထက် လွှတ်တော် ရွေးကော်ပွဲဥပဒေ၊ နည်းဥပဒေအတွက် ဆိုင်ရာ ပြည်နယ်လွှတ်တော် (သို့) အစိုးရမှ ပြဌာန်းပေးသည်။ အထက် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များ၏ သက်တမ်း သည် ၄ နှစ်ဖြစ်သည်။	- အထက်လွှတ်တော် (Standerat) သည်အောက်လွှတ်တော် (Naionalrat)၊ ပြည်ထောင်စုအစိုးရ၊ ဆွစ်နိုင်ငံသားတို့နှင့် (Direct Democracy စနစ်) အရ - ဖွဲ့စည်းပုံတစ်ခုလုံး (သို့) တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းအား ပြန်လည်သုံးသပ်ရေး၊ ပြင်ဆင်ခြင်း တို့အတွက် အဆိုပြုခြင်း၊ - ပြည်ထောင်စုဥပဒေများ နည်းဥပဒေများတင်သွင်းခြင်း၊ ပြင်ဆင်ပယ်ဖျက်ခြင်း၊ - ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ အခွင့်အာဏာများအတွက် ဆုံးဖြတ်အတည်ပြုပေးခြင်း၊ - နိုင်ငံတကာစာချုပ်လက်မှတ်ရေးထိုးရေး၊ အဖွဲ့ဝင်ခြင်းကိစ္စများအား သုံးသပ်အတည်ပြုပေးခြင်း၊ - ပြည်ထောင်စုအစိုးရအား စောင့်ကြည့်ထိန်းညှိခြင်း၊ - နိုင်ငံသားများမှ ဆန္ဒမဲလက်မှတ်အရ တောင်းဆိုလာသော သက်ဆိုင်ရာကိစ္စများ²⁷ အတွက် သုံးသပ်အတည်ပြုပေးခြင်း၊ - အောက်လွှတ်တော်နှင့်အတူ ပြည်ထောင်စုအစိုးရအဖွဲ့ဝင်များ (၇ ဦး) အား ခန့်အပ်ခြင်း၊ - အစိုးရအဖွဲ့ဝင်များထဲမှ သမ္မတ²⁸ အား ရွေးချယ်တင်မြှောက်ခြင်း၊ - ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်အတွက် တရားသူကြီးများအား ခန့်အပ်ခြင်း၊ - စစ်ရေးနှင့် ပတ်သက်၍ ဆုံးဖြတ်အတည်ပြုပေးခြင်း၊ ကာကွယ်ရေး စစ်ဦးစီးချုပ်အား ခန့်အပ်ခြင်းတို့တွင် ဥပဒေပြုရေးအခန်းကဏ္ဍနှင့် ပတ်သက်၍ ထပ်တူ အခွင့်အာဏာရှိသည်။

26 အောက်လွှတ်တော်ရွေးကောက်ပွဲအတွက်မူ PR စနစ်ကိုကျင့်သုံးသည်။

27 ဖွဲ့စည်းပုံတစ်ခုလုံး (သို့) တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းအားပြင်လည် သုံးသပ်ခြင်းအတွက် ဆန္ဒမဲလက်မှတ်သိန်း၊ ဥပဒေကြမ်းများအား တင်သွင်းခြင်း၊ ဥပဒေများပြင်ဆင်ခြင်း အတည်ပြုခြင်းတို့အတွက်ဆန္ဒမဲလက်မှတ်ရှာသောင်း။ထိုကဲ့သို့သောကိစ္စရပ်များအတွက် ပြည်နယ် ၈ ခု၏ထောက်ခံအတည်ပြုခြင်း လည်းလိုအပ်သည်။ သို့သော်ဤကဲ့သို့သော ပြည်လုံးကျွတ် နိုင်ငံသား ပြည်နယ်များ၏ ဆန္ဒမဲခံယူခြင်းအရေးကိစ္စသည်အင်မတန်ပေါ်ပေါက်ခဲ့ပါသည်။

28 သမ္မတ၏သက်တမ်းသည်၁နှစ်သာဖြစ်သည်။

၂. ၃။ ရုရှားဖက်ဒရေးရှင်း (အထက်လွှတ်တော်)

Russian Federation (Federation Council)

ယနေ့ ရုရှားဖက်ဒရယ်စနစ်သည် ၁၉၉၃ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအား ပြင်ဆင်ပြောင်းလဲခြင်း၏ ရလဒ်ဖြစ်သည်။ ရုရှားပြည်ထောင်စုကြီးသည် နယ်မြေဧရိယာ ကျယ်ပြန့်လွန်းသည့်အပြင် မတူညီသော သမိုင်းနောက်ခံနှင့် ကွဲပြားသောယဉ်ကျေးမှုတို့ရှိကြသော တိုင်းရင်းသား လူမျိုးပေါင်း ၁၉၀ ခန့်ရှိနေသောကြောင့် ဖက်ဒရယ်စနစ်ဖြင့် ခန့်ခွဲစီမံအုပ်ချုပ်ခြင်းသည် ထူးခြားသည့် ဆောင်ရွက်မှုတစ်ခု မဟုတ်ပေ။ ရုရှား ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံရေးစနစ်တွင် ၁၉၉၀ ခုနှစ်များ အစောပိုင်း Boris Yeltsin ၏ ပြည်နယ် များ ထောက်ခံမှုအတွက် အတော်လျှော့ရဲသည့် ပြည်နယ်တစ်ခုချင်းနှင့် သဘောတူညီချက်များဖြင့် သမ္မတသက်တမ်း ၂ ကြိမ် အတွက် စွမ်းဆောင်နိုင်ခဲ့သော်လည်း ၂၀၀၀ ခုနှစ် အစောပိုင်း၌ ပြည်နယ်အချို့နှင့် ပြည်ထောင်စုအစိုးရအကြားဖြစ်ပွားသော သွေး ထွက်သံယိုပဋိပက္ခများနှင့် ၂၀၀၄ ခုနှစ် သမ္မတပူတင် အာဏာရလာခဲ့ပြီးနောက်ပိုင်း ဗဟိုအဆင့်ချုပ်ကိုင်မှုနှင့် သမ္မတ၏အာဏာ အဆင့်တိုင်းတွင် ပါဝင်စွက်ဖက်ခွင့်တို့ ကြီးမားလာသည့် စိန်ခေါ်မှုများရှိသည်။ (Darlington, 2018)

ဇယား (၃) ရုရှား ဖက်ဒရေးရှင်း အထက်လွှတ်တော်၏ အခန်းကဏ္ဍ ဖော်ပြချက်

ကိုယ်စားပြုမှု	ဥပဒေပြုရေးအခန်းကဏ္ဍ
- ရုရှားပြည်ထောင်စုနယ်မြေ (Federal Subjects) အစိတ်အပိုင်း ၈၅ ခု^{၂၉}မှ ကိုယ်စားလှယ် ၂ ဦးစီ အမျိုးညီ ခွဲချယ်စေလွှတ်ကြသည်။ - ထိုကိုယ်စားလှယ် ၂ ဦးစီအနက် ၁ ဦးအား ဆိုင်ရာနယ်မြေ လွှတ်တော်များ ထဲမှ ရွေးချယ်တင်မြှောက်ပြီး၊ ကျန် ၁ဦး အတွက် ဆိုင်ရာနယ်မြေအစိုးရ^{၃၀}များမှ အမည်စာရင်းတင်သွင်းကာ ၎င်းလွှတ်တော်မှ အတည်ပြုပေးရသည်။ - အထက်လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များ၏ သက်တမ်းသည် ၎င်းတို့ ဆိုင်ရာ နယ်မြေအစိုးရ၊ လွှတ်တော်တို့၏ သက်တမ်းအတိုင်း (နယ်မြေ တစ်ခုနှင့်တစ်ခုကြား ကွဲပြားမှုရှိသည်) ပင်ဖြစ်သည်။ - သမ္မတသည် နယ်မြေ ၈၅ ခုမှ ကိုယ်စားလှယ် အရေအတွက် ၁၀% မကျော် လွန်သော အထက်လွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်အား ခန့်အပ်နိုင်သည်။^{၃၁}	- ဥပဒေကြမ်းများအားလုံး အောက်လွှတ်တော်တွင်သာ တင်သွင်းသည်။ - ဖက်ဒရယ်နယ်မြေအစိတ်အပိုင်းများ၏ နယ်နိမိတ် ပြင်ဆင် သတ်မှတ်ခြင်းအတွက် အတည်ပြုပေးခြင်း။ - သမ္မတ၏ အရေးပေါ်အခြေအနေ ထုတ်ပြန်ခြင်းအား အတည်ပြုပေးခြင်း။ - နိုင်ငံပြင်ပလက်နက်ကိုင်တပ် အသုံးပြုခြင်းအတွက် အတည်ပြုခြင်း။ - နိုင်ငံတော်သမ္မတ ရွေးကောက်ပွဲ ကြေညာပေးခြင်း။ - နိုင်ငံတော်သမ္မတအား ပြုတ်ချပိုင်ခွင့်။ - ခုံရုံးတရားသူကြီး၊ တရားသူကြီးချုပ်ခန့်အပ်၊ ထုတ်ပယ်ပိုင်ခွင့်။ - အစိုးရရှေ့နေချုပ်၊ ဒုရှေ့နေချုပ်တို့အား ခန့်အပ်ထုတ်ပယ်ပိုင်ခွင့်။ - စာရင်းစစ်ရုံးအတွက် ထက်ဝက်သော စာရင်းစစ်များနှင့် ဒုတိယ စာရင်းစစ်ချုပ် ခန့်အပ်ပိုင်ခွင့်။ - ဖွဲ့စည်းပုံဆိုင်ရာဥပဒေများ ပြင်ဆင်ခြင်းနှင့် ပတ်သက်၍ အထက် လွှတ်တော်၏ ၄ ပုံ ၃ ပုံ ထောက်ခံမဲ လိုအပ်သည်။ - ဥပဒေပြုရေးအခွင့်အာဏာနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံပြင်ဆင်ရေး အခွင့်အာဏာ သည် အထက်လွှတ်တော်တွင်အပြင် ပြည်ထောင်စုနယ်မြေ လွှတ် ဇ တာများမှလည်း ပြည်ထောင်စု အဆင့်တွင် ဥပဒေကြမ်း၊ အဆိုများ တင်သွင်းနိုင်သည်။^{၃၂} - အထက်လွှတ်တော်အား ဖျက်သိမ်းပိုင်ခွင့် မရှိပေ။

၂၉ ရုရှားပြည်ထောင်စုနယ်မြေ ၈၅ ခုတွင် ပြည်နယ် (Provinces/ Oblasts) ၄၇ခု၊ ပိုင်နက်နယ်မြေ (Territory/ Krajs) ၈ခု၊ ဖက်ဒရယ်မြို့ပြနယ်မြေ ၂ ခု၊ ရုရှားမဟုတ်သော တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ သမ္မတနယ်မြေ (Republic) ၂၁ခု၊ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရဒေသ (Autonomous/ Krugs) ၈ခု၊ ဂျူးလူမျိုးများ၏ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရပြည်နယ် (Jewish Autonomous Province) ၁ခုတို့ပါဝင်သည်။

၃၀ ၂၀၀၀ခုနှစ်ဖွဲ့စည်းပုံပြင်ဆင်ပြီးနောက်ပိုင်း ပြည်ထောင်စုနယ်မြေဆိုင်ရာ အစိုးရများအား သမ္မတမှ တိုက်ရိုက်အမည်စာရင်းတင်သွင်းပြီး ဆိုင်ရာနယ်မြေ လွှတ်တော်များမှ ခန့်အပ်ပေးရသည်။

၃၁ Russia Federation Constitution 1993 (2014 rev). Art 95 (2).

၃၂ Ibid. Art 104(1), Art 134.

၂. ၄။ အိန္ဒိယ ပြည်သူ့သမ္မတနိုင်ငံ (အထက်လွှတ်တော်)

Republic of India [Rajya Sabha (Council of States)]

အိန္ဒိယဖက်ဒရယ်ကျင့်သုံးမှုသည် ပြည်နယ်များအကြား (သို့) ပြည်နယ် - ပြည်ထောင်စုကြားသဘောတူညီချက်များအား ချုပ်ဆိုကြသော စာချုပ်ပါသဘောတူညီချက်များအရ မဟုတ်ဘဲ ပြည်ထောင်စု (တနည်း) ဗဟိုအစိုးရကသာ မတူညီကွဲပြားသော အိန္ဒိယလူမှုအဖွဲ့အစည်းကြီးအား စုစည်းမှုတည်ငြိမ်စေရေးအတွက် ဖက်ဒရယ်ကျင့်သုံးမှုအချို့အားဖြင့် ကုစားပြေလည်စေခြင်းမျိုး ဖြစ်ပါသည်။ အိန္ဒိယ၏ ဖက်ဒရယ်ကျင့်သုံးမှုအား National Federalism ဟူ၍လည်း သတ်မှတ်ယူဆကြသည်။ (Sigh, 2018) ၁၉၄၇ ခုနှစ်မှ ၁၉၉၁ ခုနှစ်လောက်ထိ ဆယ်စုနှစ် ၄ ခုနီးပါး ပြည်ထောင်စုအဆင့်တွင် အိန္ဒိယအမျိုးသားကွန်ဂရက်ပါတီမှ လွှမ်းမိုးထားနိုင်ခဲ့သည်။ ၁၉၈၉ ခုနှစ်နောက်ပိုင်း အိန္ဒိယအမျိုးသားကွန်ဂရက်ပါတီမှ လွှမ်းမိုးမှုကျဆင်းလာပြီးနောက် ပါတီမဟာမိတ် စုဖွဲ့မှုများတွင် ပြည်နယ်အဆင့်အခြေပြပါတီများလည်း ပါဝင်လာခဲ့သည်။ ဤတွင် အိန္ဒိယအထက်လွှတ်တော်စုဖွဲ့မှုအပေါ်နှင့် ပြည်နယ်များအပေါ် သက်ရောက်မှုရှိသော အရေးကိစ္စများအတွက် အထက်လွှတ်တော်၏ သဘောထားများသည်လည်း သက် ရောက်ပြောင်းလဲမှုများ ရှိစေခဲ့သည်။

ဇယား (၄) အိန္ဒိယ အထက်လွှတ်တော် Rajya Sabha ၏ အခန်းကဏ္ဍနှင့် ၎င်း၏ကိုယ်စားပြုပုံ ဖော်ပြချက်

ကိုယ်စားပြုမှု	ဥပဒေပြုရေးအခန်းကဏ္ဍ
- ပြည်နယ် ၂၉ ခုနှင့် ပြည်ထောင်စုနယ်မြေ ၂ ခုရှိ လွှတ်တော်တွင်း အနိုင်ရပါတီများမှ (PR) စနစ်ဖြင့် ပြည်နယ်လူဦးရေ အချိုးအစားအရ အချိုးမညီ သွယ်ဝိုက်ရွေးကောက် တင်မြှောက်ထားသော ကိုယ်စားလှယ် ၂၃၃ ဦးနှင့် သမ္မတမှ ခန့်အပ်သော ကိုယ်စားလှယ် ၁၂ ဦး³³တို့ပါဝင်သည်။ - ပြည်နယ်တစ်ခုလျှင် အနည်းဆုံးတစ်ဦး တင်မြှောက်ပိုင်ခွင့် ရသည်။ - ကိုယ်စားလှယ်များ၏ သက်တမ်းမှာ ၆ နှစ် ဖြစ်သော်လည်း ၃ ပုံ ၁ ပုံသော ကိုယ်စားလှယ်များအား ၂ နှစ်တစ်ကြိမ် ပြန်လည် ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခြင်း ပြုပါသည်။	- ငွေကြေးဥပဒေ³⁴နှင့် ပြည်ထောင်စုအစိုးရ၏ တာဝန်ခံခြင်းမှအပ ကျန်ကဏ္ဍများအတွက် ဥပဒေပြုခြင်း၊ ပြင်ဆင်ခြင်း၊ အတည်ပြုပေးခြင်း စသည်တို့တွင် အောက်လွှတ်တော်နှင့် တန်းတူ အခွင့်အာဏာရှိသည်။ - ဖွဲ့စည်းပုံပြင်ဆင်ခြင်းနှင့်ပတ်သက်၍ လွှတ်တော်နှစ်ရပ်လုံး၏ ၃ ပုံ ၂ ပုံ ထောက်ခံမဲ လိုအပ်သည်။³⁵ - အိန္ဒိယအထက်လွှတ်တော်တွင် ဘာသာစကား ၂၂ မျိုး တရားဝင်သုံးစွဲခွင့် ရှိသည်။ - ပြည်ထောင်စုဒသမ္မတသည် အထက်လွှတ်တော်ဥက္ကဋ္ဌဖြစ်သည်။ - အိန္ဒိယအထက်လွှတ်တော်သည် ဖွဲ့စည်းပုံအရ ဖျက်သိမ်းပိုင်ခွင့်မရှိပေ။

33 ထိုကိုယ်စားလှယ် ၁၂ ဦးသည် စာပေ၊ အနုပညာ၊ သိပ္ပံနှင့် နည်းပညာတို့တွင် ကျွမ်းကျင်သော ပညာရှင်များဖြစ်ကြပြီး ၎င်းတို့သည် လွှတ်တော်တွင်း မဲခွဲဆုံးဖြတ်ခြင်းတို့တွင် ဆန္ဒမဲပေးပိုင်ခွင့်မရှိပေ။

34 ငွေကြေးဆိုင်ရာဥပဒေများအတွက်အထက်လွှတ်တော်အနေဖြင့်သုံးသပ်အကြံပြုချက်များပေးနိုင်သော်လည်း လက်ခံခြင်း၊လက်မခံခြင်းအတွက်အောက် လွှတ်တော်အနေနှင့်လွတ်လပ်စွာဆုံးဖြတ်နိုင်သည်။

35 အထက်လွှတ်တော်၏ ထို ၃ ပုံ ၂ ပုံ ထောက်ခံမှုမရရှိပါက ထိုပြင်ဆင်သည့် ဥပဒေကြမ်းသည် ကျန်းမာသည်ဟု မှတ်ယူရမည်ဖြစ်သည်။ သို့သော် အခြား သာမန်ဥပဒေကြမ်းများအတွက် လွှတ်တော်နှစ်ရပ်သဘောထားကွဲလွဲပါက လွှတ်တော်နှစ်ရပ်ပေါင်း (ကိုယ်စားလှယ်အားလုံး) အစည်းအဝေးဖြင့် မဲခွဲဆုံးဖြတ်စေပါသည်။

၂. ၅။ အီသီယိုးပီးယား ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရက်တစ်ပြည်သူ့သမ္မတနိုင်ငံ (အထက်လွှတ်တော်) Federal Democratic Republic of Ethiopia (House of the Federation)

အီသီယိုးပီးယားသည် လူမျိုးအခြေပြုပြည်နယ် ၉ ခုနှင့် ပြည်ထောင်စုမြို့ပြနယ်မြေ ၂ တို့ဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားသည်။ တိုင်းရင်းသား လူမျိုး အခြေပြုဖက်ဒရယ်စနစ် (ethno-centric federalism) ကျင့်သုံးသည်။ ထိုကဲ့သို့ တိုင်းသားလူမျိုးနှင့် ဘာသာစကား အခြေပြုသော အီသီယိုးပီးယားဖက်ဒရယ်ကျင့်သုံးမှုတွင် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ ဖက်ဒရယ်အခွင့်အာဏာ အပြည့်အဝ ကျင့်သုံးပိုင်ခွင့်နှင့် ကွဲပြားမှုများ အပြန်အလှန်သဟဇာတမှုဖြစ်ရေး စိန်ခေါ်မှုများရှိနေဆဲဖြစ်သည်။ (Hailemariam, 2018) (Fessha, 2018).

ဇယား (၅) အီသီယိုးပီးယားနိုင်ငံ အထက်လွှတ်တော်၏ ကိုယ်စားပြုမှုနှင့် ဥပဒေပြုရေး အခန်းကဏ္ဍ ဖော်ပြချက်

ကိုယ်စားပြုမှု	ဥပဒေပြုရေးအခန်းကဏ္ဍ
- ပြည်နယ် ၉ ခုနှင့် ပြည်ထောင်စုမြို့ပြနယ်မြေ ၂ ခုမှ တိုင်းရင်း သား လူမျိုးအုပ်စုကိုယ်စားလှယ်၊ အခြားလူမျိုးရော နိုင်ငံသားများ ကိုယ်စားလှယ် အပါအဝင်၊ နေထိုင်သော လူဦးရေအရကိုယ်စားလှယ် များကို အချိုးမညီ တိုက်ရိုက် (သို့) သွယ်ဝိုက် ရွေးကောက်တင်မြှောက်သည်။ - တိုက်ရိုက် (သို့) သွယ်ဝိုက်ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခြင်း တို့အတွက် ပြည်နယ်အစိုးရများမှဆုံးဖြတ်ပါသည်။³⁶ - တိုင်းရင်းသားလူမျိုးတိုင်းအတွက် ကိုယ်စားလှယ် ၁ နေရာ ရသည်။ - အထက်လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ် အသက်ကန့်သတ်မှု မှာ ၂၁ နှစ် ဖြစ်ပြီး သက်တမ်းသည် ၅ နှစ် ဖြစ်သည်။	- ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအား အနက်အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုပိုင်ခွင့်။ - ပြည်နယ်များ၊ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများနှင့် လူထုများ၏ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်၊ ခွဲထွက်ခွင့်တို့နှင့် စပ်လျဉ်းပြီး ကြားနာစိစစ် ဆုံးဖြတ်ချက်ပေးနိုင်ခြင်း။ - ပြည်နယ်များအကြား ပဋိပက္ခများဖြေရှင်းပေးခြင်း။ - ပြည်နယ်တစ်ခုခုမှ ဖွဲ့စည်းပုံပြဋ္ဌာန်းချက်အားချိုးဖောက်ခြင်းနှင့် ခြိမ်းခြောက် လာခြင်းတို့အတွက် ပြည်ထောင်စုအစိုးရအား အခွင့်အာဏာအပ်နှင်း နိုင်ခြင်း။ - ဖွဲ့စည်းပုံဆိုင်ရာ အငြင်းပွားမှုများအတွက် စုံစမ်းစစ်ဆေးခြင်းအား အဆုံးသတ် အဆုံးအဖြတ်ပေးခြင်း။ - ပြည်ထောင်စုအစိုးရနှင့် ပြည်နယ်အစိုးရများအကြား အခွန်ဘဏ္ဍာငွေ ခွဲဝေခြင်းကိစ္စအတွက် သတ်မှတ်ဆုံးဖြတ်ပေးခြင်း။ - မဲဆန္ဒနယ် သတ်မှတ်ခြင်း။ - အောက်လွှတ်တော်နှင့်အတူ ၃ ပုံ ၂ ပုံ ထောက်ခံမဲပေးခြင်းဖြင့် အခွန်ဘဏ္ဍာ အရင်းအမြစ်များအား သတ်မှတ်ခြင်း။³⁷ သမ္မတ³⁸အား ရွေးကောက် တင်မြှောက်ခြင်း။ ဖွဲ့စည်းပုံပြင်ဆင်ခြင်းအတွက် အတည်ပြုပေးခြင်း။ - အထက်လွှတ်တော်၏ ဥပဒေပြုပိုင်ခွင့်ကိစ္စရပ်များ သီးခြားမရှိသော်လည်း အထက်ဖော်ပြပါ ကိစ္စရပ်များအတွက် အထက်လွှတ်တော် အနေဖြင့် အောက်လွှတ်တော်သို့ ဥပဒေကြမ်းများ တင်သွင်းနိုင်ပါသည်။ (Proclamation No. 251/2001, Art. 57)

36 ပြီးခဲ့သည့် ၂၀၁၅ ရွေးကောက်ပွဲတွင် ပြည်နယ်လွှတ်တော်မှရွေးချယ်တင်မြှောက်သည်။

37 ဤအခွင့်အာဏာသည် ပြည်ထောင်စုအစိုးရ၊ ပြည်နယ်အစိုးရများအတွင်း သော်လည်းကောင်းမရှိပေ။ (Ethiopia's Con. Art 99)

38 အောက်လွှတ်တော်ကသာ သမ္မတအမည်စာရင်းတင်သွင်းပြီး အထက်လွှတ်တော်နှင့် ပူးတွဲအစည်းအဝေးတွင် လွှတ်တော်နှစ်ရပ်ပေါင်း ၃ ပုံ ၂ ပုံ မဲဖြင့် အတည်ပြုပါသည်။

၂. ၆။ တောင်အာဖရိကသမ္မတနိုင်ငံ (အထက်လွှတ်တော်)

Republic of South Africa (National Council of Provinces)

၁၉၈၀ ခုနှစ်နှောင်းပိုင်းနှင့် ၁၉၉၀ အစောပိုင်းနှစ်များအတွင်း လူနည်းစု လူဖြူအစိုးရ၏ နိုင်ငံရေး စီးပွားရေးချုပ်ကိုင်ထားခြင်း အပေါ် လက်လွှတ်ရမည့်အရေး စိုးရိမ်မှု၊ လူများစုထောက်ခံမှု ရရှိထားသော လူများစုအုပ်ချုပ်ရေးအတွက် အာဖရိကန်အမျိုးသားကွန်ဂရက်၊ အခြားတဖက်တွင် တိုင်းရင်းသားအုပ်စုများဖြစ်ကြသော ဖက်ဒရယ်သဘောတရားများဖြင့် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့် လိုလားနေသော Kwazulu-Natal နှင့် ခွဲထွက်ရေးအားသန်သော Inkatha အုပ်စုအသီးသီးအကြား ညှိနှိုင်းသဘောတူညီမှုအရ ပေါ်ထွက်လာခဲ့သော ဖက်ဒရယ်လက်ခံကျင့်သုံးမှုမျိုးဖြစ်သည်။ တောင်အာဖရိက၏ ၁၉၉၃ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ဖက်ဒရယ်သဘောတရား လက်ခံကျင့်သုံးမှုအရ တောင်အာဖရိကတွင် လွှတ်တော်နှစ်ရပ်ရှိမည်ဖြစ်ပြီး အထက်လွှတ်တော်သည် ပြည်နယ်များ၏ အကျိုး စီးပွားအတွက် ပြည်ထောင်စုအဆင့်တွင် အညီအမျှ ကိုယ်စားပြုပါဝင်နိုင်ရေးအတွက် အတိအလင်းအသိမှတ်ပြုဖော်ပြထားသည်။³⁹

ဖွဲ့စည်းပုံပြင်ဆင်ခြင်းနှင့် ပြည်နယ်၊ ပြည်ထောင်စုကြားခွဲဝေပိုင်းခြားထားသော လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများအပေါ် သက်ရောက်မှုရှိသော ဥပဒေကြမ်းများအတွက် ပြည်နယ်များ၏ ၆ မဲ ထောက်ခံဆန္ဒမဲ လိုအပ်ပါသည်။ သို့မဟုတ်ပါက ပြည်နယ်များအနေဖြင့် တင်သွင်းပေးပို့လာသော ထိုသို့သော ဥပဒေကြမ်းများအား ပယ်ချနိုင်ပါသည်။ သို့သော် ပြည်နယ်များသို့ သက်ရောက်မှုရှိစေသော သာမန်ဥပဒေပြုစာရင်းပါ ကိစ္စများအတွက် အထက်လွှတ်တော်၏ သဘောတူညီခြင်းအား ညှိနှိုင်းရေးကော်မတီဖြင့် ပထမဖြေရှင်းစေပြီး ညှိနှိုင်းရေးကော်မတီ⁴⁰၏ အစီရင်ခံစာအပေါ် အထက်လွှတ်တော်၏ သဘောတူညီမှု ထပ်မံမရရှိပါက အောက်လွှတ်တော် ၃ ပုံ ၂ ပုံ ထောက်ခံဆန္ဒမဲဖြင့် အတည်ပြုနိုင်သည်။ ထိုကဲ့သို့ ပြည်နယ်များအပေါ် သက်ရောက်မှုရှိသော သာမန်ဥပဒေပြုစာရင်းပါ ကိစ္စများအတွက် ဥပဒေကြမ်းအား အထက်လွှတ်တော်မှ တင်သွင်းလာသည်ဖြစ်စေ အောက်လွှတ်တော်အနေဖြင့် ၃ ပုံ ၂ ပုံ ဆန္ဒမဲဖြင့် သဘောတူပါက ပယ်ချနိုင်သည်။

ဇယား (၆) တောင်အာဖရိက သမ္မတနိုင်ငံ အထက်လွှတ်တော် ကိုယ်စားပြုမှုနှင့် ဥပဒေပြုရေးအခန်းကဏ္ဍဖော်ပြချက်

ကိုယ်စားပြုမှု	ဥပဒေပြုရေးအခန်းကဏ္ဍ
- ပြည်နယ် (Provinces) ၉ ခုမှ ကိုယ်စားလှယ် ၁၀ ဦးစီ အချိုးညီ စေလွှတ်ကြသည်။ - ထို၁၀ဦးထဲမှ ၆ ဦးသည် ဆိုင်ရာပြည်နယ်လွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်များထဲကပင် ရွေးချယ်ပြီး အမြဲတမ်း ကိုယ်စားလှယ်အဖြစ် တာဝန်ထမ်းဆောင်စေသည်။ ကျန် ၄ ဦး နေရာအတွက် (ပြည်နယ် ဝန်ကြီးချုပ် အပါအဝင်) ပြည်နယ်လွှတ်တော်အတွင်း အနိုင်ရသော ပါတီများအချိုးအတိုင်း အထူးကိုယ်စားလှယ်များအဖြစ် စေလွှတ်ခွင့် ရကြသည်။ ဆိုင်ရာပြည်နယ်ဝန်ကြီးချုပ် များသည် အထက်လွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ် ဦးဆောင်သူများလည်း ဖြစ်ကြသည်။ သက်တမ်းမှာ ၅ နှစ်ဖြစ်သည်။ - PR ရွေးကောက်ပွဲစနစ်ကျင့်သုံးသည်။	- အထက်လွှတ်တော်တွင် ကော်မတီဝင်အနေဖြင့် (သို့) ကော်မတီအနေဖြင့် သာ ဥပဒေကြမ်းပြုစုတင်သွင်းနိုင်သည်။⁴¹ - ဖွဲ့စည်းပုံပြင်ဆင်ခြင်းနှင့် သက်ဆိုင်သော ဥပဒေကြမ်းများအတွက် ပြည်နယ် တစ်ခု မဲတစ်မဲ။ ထောက်ခံမဲ ၆ မဲဖြင့် တင်သွင်း (သို့) ပြင်ဆင် အတည်ပြုနိုင်သည်။ - ပြည်နယ်များသို့ သက်ရောက်မှု အထူးမရှိသော ဥပဒေကြမ်းများနှင့် ငွေကြေး ဆိုင်ရာ ဥပဒေကြမ်းများအတွက် ကိုယ်စားလှယ်များ ဆန္ဒအလျောက် မဲပေးနိုင်သည်။ - ပြည်နယ်နှင့် ပြည်ထောင်စုကြား အခွင့်အာဏာများအပေါ် သက်ရောက်မှု ရှိသော ဥပဒေကြမ်းများအတွက် ပြည်နယ်တစ်ခု မဲတစ်မဲ။ ထောက်ခံမဲ ၅ မဲဖြင့် တင်သွင်း (သို့) အတည်ပြုပြဋ္ဌာန်းနိုင်သည်။

39 E, E, Tepecikloglu, South African Federalism: Constitution-making process and the decline of federalism debate, Journal of Yasar University, 2018. (pp. 166-169).

40 ညှိနှိုင်းရေးကော်မတီအား အောက်လွှတ်တော်မှ ၉ ဦးနှင့် အထက်လွှတ်တော်မှ ပြည်နယ်တစ်ခုစီက ကိုယ်စားလှယ်တစ်ဦးစီ ပါဝင်သော ၉ ဦးဖြင့် ဖွဲ့စည်းစေသည်။ ကော်မတီတွင်း ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးမှုတွင် လွှတ်တော်နှစ်ရပ်လုံးမှ အနည်းဆုံး ၅ ဦးစီ ဆန္ဒမဲဖြင့် ဆုံးဖြတ်အတည်ပြုသည်။

41 သို့သော် ငွေကြေးနှင့်ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာဥပဒေကြမ်းများကိုမူပြည်ထောင်စုအစိုးရကသာတင်သွင်းခွင့်ရှိသည်။ (Art. 72 Sb.2)

၂. ၇။ သုံးသပ်ချက်

နိုင်ငံအသီးသီး၏ နောက်ခံသမိုင်း၊ နိုင်ငံတစ်ခုချင်း၏ အနေအထား စသည်တို့ကြောင့် အထက်လွှတ်တော် သဘောသဘာဝ အဓိပ္ပာယ်သတ်မှတ်မှု၊ ဖွဲ့စည်းပုံပေးထားချက်၊ ဥပဒေပြုရေးအခန်းကဏ္ဍတွင်း လည်ပတ်နေကြပုံတို့ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ ကွဲပြား ကြသည်များရှိနေသော်လည်း အခြေခံအားဖြင့်

- ပြည်နယ်အစိုးရ (သို့) ပြည်နယ်လွှတ်တော်များ၏ကိုယ်စားလှယ်အဖြစ်ပြည်ထောင်စုအဆင့်တွင်ပါဝင်ကြခြင်း
- ပြည်ထောင်စုအဆင့်လွှတ်တော်တွင်းမဲခွဲဆုံးဖြတ်ရာ၌၎င်းတို့ကိုယ်စားပြုရာပြည်နယ်၊နယ်မြေဒေသကိုယ်စားပြုမှု အရသာ တစ်စုတစ်စည်းတည်း (Bloc Vote) မဲပေးကြခြင်း
- ပြည်နယ်များသို့ ဖွဲ့စည်းပုံအရပေးထားသော ဥပဒေပြုရေးနှင့် ဘဏ္ဍာရေးအခွင့်အာဏာတို့အား ထိခိုက်မှု (သို့) သက်ရောက်မှုရှိစေသော ဥပဒေကိစ္စရပ်များ၊ ဖွဲ့စည်းပုံဆိုင်ရာ အခြေခံပြင်ဆင်ခြင်းစသည်တို့အတွက် ပြည်နယ်အများစု၏ အပြီးသတ်မဲဆန္ဒ သဘောတူညီထောက်ခံမှု (Consensus Vote) လိုအပ်ခြင်း

စသည်တို့သည် အထက်လွှတ်တော်များအတွက် အောက်လွှတ်တော်နှင့် ကွဲပြားစေသော သွင်ပြင်လက္ခဏာများပင်ဖြစ်သည်။

*****

အပိုင်း (၃)

ပြည်ထောင်စုသမ္မတမြန်မာနိုင်ငံတော်နှင့် လွှတ်တော်

လွှတ်တော်အစည်းအဝေးပြီးဆုံးချိန် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များ တည်းခိုဆောင်သို့ပြန်ရန် ပြင်နေစဉ်

အပိုင်း (၃)

၃။ ပြည်ထောင်စုသမ္မတမြန်မာနိုင်ငံတော်နှင့် လွှတ်တော်

၃. ၁။ ကိုလိုနီခေတ် ဥပဒေပြုရေး

၁၈၈၅ အင်္ဂလိပ်တို့နယ်ချဲ့သိမ်းပိုက်ပြီး မြန်မာပြည်အား အင်္ဂလိပ်ဘုရင်အုပ်ချုပ်သော အိန္ဒိယနယ်သို့ ၁၈၈၆ ခုနှစ်တွင် သွတ်သွင်းခဲ့သည်။ (၁၈၆၁ ခုနှစ် အိန္ဒိယအက်ဥပဒေအရ) ၁၈၉၇ ခုနှစ်တွင် ဒုတိယဘုရင်ခံအုပ်ချုပ်ပြီး၊ ဥပဒေပြုကောင်စီတစ်ခုပါဝင်သော မြန်မာပြည် အုပ်ချုပ်ရေးသို့ တိုးမြှင့်သတ်မှတ်ပေးခဲ့သည်။^{၄၂} ထိုဥပဒေပြုကောင်စီတွင် ဘုရင်ခံမှ ခန့်အပ်သော အဖွဲ့ဝင် ၉ ဦး ပါဝင်ပြီး ၅ ဦးသည် အစိုးရအရာရှိများ ဖြစ်ကြသည်။ ကျန် ၄ ဦးသည် အရာရှိမဟုတ်သော ကိုယ်စားပြုသူများဖြစ်သည်။ ဒုတိယဘုရင်ခံသည် ဥပဒေပြုကောင်စီ၏ ဥက္ကဋ္ဌဖြစ်သည်။ ထိုဥပဒေပြုကောင်စီသည် ၁၈၆၁ ခုနှစ် အိန္ဒိယကောင်စီအက်ဥပဒေအရ မြန်မာအားအိန္ဒိယမှခွဲထုတ်ပြီး ပြည်နယ် အဆင့် သတ်မှတ်လိုက်မှ ပေါ်ပေါက်လာခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ ဥပဒေများကိုမူ အိန္ဒိယ ကိုလိုနီအစိုးရကသာ ဆက်လက် ချုပ်ကိုင်ထားခဲ့သည်။ ၁၉၀၉ ခုနှစ်တွင် ဥပဒေပြုကောင်စီအဖွဲ့ဝင် ၁၉ ဦး ပါဝင်လာခဲ့သည်။ ၁၉၁၅ ခုနှစ်တွင် အဖွဲ့ဝင် ၃၀ ဦးသို့ တိုးမြှင့်ခဲ့ပြီး ထိုထဲမှ ၂ ဦးအား ဥရောပ (ရန်ကုန်) ကုန်သည်ကြီးများအသင်းနှင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးအသင်းတို့မှ ရွေးကောက်တင်မြှောက်ထားခဲ့သည်။

၃. ၂။ ဒိုင်အာစီအုပ်ချုပ်ရေး

ပထမကမ္ဘာစစ်ဖြစ်ပွားခြင်းနှင့်အတူ အင်္ဂလိပ်ကိုလိုနီနယ်များ အုပ်ချုပ်ရေးအဆင့် ထပ်မံတိုးမြှင့်ပေးရန်အစီအစဉ်နှင့် နီးကြားလာသော အမျိုးသားရေးလှုပ်ရှားမှုများကြောင့် ၁၉၂၃ ခုနှစ်တွင် (အိန္ဒိယအက်ဥပဒေ ၁၉၁၉ ခုနှစ်အရ) မြန်မာပြည်သည်လည်း ဒိုင်အာစီအုပ်ချုပ်ရေး^{၄၃} အဆင့်ရရှိခဲ့သည်။ ဒိုင်အာစီအုပ်ချုပ်ရေးတွင် သီးသန့်ကိစ္စရပ်များအား^{၄၄} အိန္ဒိယကိုလိုနီအစိုးရအောက်မှ ဘုရင်ခံအမှုဆောင်ကောင်စီဝင် ဝန်ကြီး ၂ ဦးဖြင့် ညှိနှိုင်းအုပ်ချုပ်ရပြီး လွှဲပြောင်းပေးသော ကိစ္စရပ်များကို^{၄၅} ဥပဒေပြုရေး ကောင်စီမှ တင်မြှောက်ထားသော ဝန်ကြီး ၂ ဦး၏ အကြံပေးချက်ဖြင့် စီမံအုပ်ချုပ်သည်။ ဥပဒေပြုကောင်စီ အဖွဲ့ဝင် ၁၀၃ ဦးထဲမှ ၇၉ ဦးသည် ရွေးကောက်တင်မြှောက်ထားခြင်း ဖြစ်သည်။ ထို ၇၉ ဦး နေရာအနက် ၅၈ ဦးသည် အထွေထွေမဲဆန္ဒနယ်များမှလည်းကောင်း၊ ၆ ဦးသည် ကုန်သည်နှင့်တက္ကသိုလ် များမှလည်းကောင်း၊ အိန္ဒိယလူမျိုးအတွက် ၈ နေရာ၊ ဥရောပသားများအတွက် ၁ နေရာ၊ အင်္ဂလိပ်-အိန္ဒိယကပြားများအတွက် ၁ နေရာနှင့် ကရင်လူမျိုးများအတွက် ၅ နေရာဖြစ်သည်။

၄၂ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအရေးနှင့် ၁၉၄၇ ခုနှစ် အခြေခံဥပဒေ (ပတွဲ၊ စာ - ၂၆-၈၁)

၄၃ ဒိုင်အာစီအုပ်ချုပ်ရေးဆိုသည်မှာ နှစ်ဦးနှစ်ဖက်ပူးတွဲအုပ်ချုပ်သောစနစ်ကို ဆိုလိုသည်။ ဘုရင်ခံမှတိုက်ရိုက်ခန့်အပ်သော ဝန်ကြီးများနှင့် ပြည်သူလူထုက ရွေးကောက်တင်မြှောက်သော ကိုယ်စားလှယ်များထဲက ရွေးချယ်ခန့်အပ်သောဝန်ကြီးများပူးတွဲ၍ အုပ်ချုပ်သော စနစ်ဖြစ်သည်။ (ယင်း၊ စာ - ၂၉)

၄၄ ထိုသီးသန့်ကိစ္စရပ်များတွင်ဘဏ္ဍာရေးနှင့်အခွန်တော်ဌာန၊ပြည်ထဲရေး၊တရားရေး၊ပုလိပ်ဌာနတို့ပါဝင်သည်။ (ယင်း၊စာ - ၃၂)

၄၅ လွှဲပြောင်းပေးသောကိစ္စရပ်များတွင် ပညာရေး၊ ပြည်သူ့ကျန်းမာရေး၊ လယ်ယာစိုက်ပျိုးရေး၊ သစ်တော၊ ယစ်မျိုး၊အလုပ်သမားရေးရာ၊ ဒေသန္တရ အုပ်ချုပ်ရေး တို့ပါဝင်သည်။ (ယင်း၊စာ - ၃၂)

၃. ၃။ ၁၉၃၅ ခုနှစ် မြန်မာပြည်စီရင်အုပ်ချုပ်မှုဥပဒေ (သို့) ၉၁ ဌာန အုပ်ချုပ်ရေး

၁၉၃၅ ခုနှစ် မြန်မာပြည်စီရင်အုပ်ချုပ်မှုဥပဒေအရ မြန်မာပြည်အား ၁၉၃၇ ခုနှစ်တွင် အိန္ဒိယမှခွဲထုတ်လိုက်သည်။ ထိုအုပ်ချုပ်မှု ဥပဒေသစ် (၁၉၃၅ ခုနှစ်) အရ အင်္ဂလန်ဘုရင်အစိုးရမှ ခန့်အပ်သော ဘုရင်ခံအုပ်ချုပ်သော မြန်မာပြည်တွင် အောက်လွှတ်တော်နှင့် အထက် လွှတ်တော်ဟူ၍ လွှတ်တော်နှစ်ရပ် ထားရှိခဲ့သည်။ အင်္ဂလန် ပါလီမန်အစိုးရစနစ်ပုံစံ ဖြစ်သည်။ အောက်လွှတ်တော်တွင် မဲအများစု အနိုင်ရပါတီမှ^{၄၆} ၆ ဦး ပါဝင်သော အစိုးရဝန်ကြီးများအဖွဲ့ကို ဘုရင်ခံမှ ရွေးချယ်ခန့်အပ်ပေးပြီး ထိုအစိုးရဝန်ကြီးများ အဖွဲ့သည် ဘုရင်ခံအားအုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာကူညီရန်နှင့် အတိုင်ပင်ခံကောင်စီလည်းဖြစ်သည်။^{၄၇} အရေးပါသောအုပ်ချုပ်မှုဌာနများ ဖြစ်သည့် ကာကွယ်ရေး၊ ပြည်ထဲရေး၊ အခွန်တော်ဘဏ္ဍာရေး၊ နိုင်ငံခြားဆက်ဆံရေး၊ ပညာရေး၊ သစ်တော၊ ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေး စသည့်အုပ်ချုပ်မှုဌာနများ အခွင့်အာဏာသည် ဘုရင်ခံတွင် ဆက်လက်အပ်နှင်းထားသည်။ အခြား ၉၁ ဌာန အုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာများအား အခြားအဆင့် အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့အစည်းများသို့ လွှဲအပ်သည်။

အထက်လွှတ်တော်တွင် ကိုယ်စားလှယ် ၃၆ ဦး ပါဝင်ပြီး ထိုထဲမှ ၁၈ ဦးသည် အောက်လွှတ်တော်တွင် အနိုင်ရသော ပါတီမှ အမျိုးကျ တင်မြှောက်ထားသည်။ ကျန် ၁၈ ဦးအား ဘုရင်ခံမှ ခန့်အပ်သည်။ သက်တမ်းမှာ ၇ နှစ်ဖြစ်သည်။ အောက်လွှတ်တော်တွင် ကိုယ်စားလှယ် ၁၃၂ ဦးရှိရာ အထွေထွေမဲဆန္ဒနယ်မှ ၉၁ ဦး၊ ကရင် ၁၂ ဦး၊ အိန္ဒိယနန်း ၈ ဦး၊ အင်္ဂလိပ်-မြန်မာကပြား ၂ ဦး၊ ဥရောပ တိုက်သား ၃ ဦး၊ ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေး၊ စက်မှုအလုပ်သမားနှင့် တက္ကသိုလ်တို့အား ကိုယ်စားပြုသော အထူးမဲဆန္ဒနယ်မှ ၁၆ ဦးတို့ပါဝင်သည်။ သက်တမ်းမှာ ၅ နှစ်ဖြစ်သည်။ ဘုရင်ခံမှ လွှတ်တော်နှစ်ရပ်လုံးအား ဖျက်သိမ်းပိုင်ခွင့်ရှိသည်။^{၄၈} လွှတ်တော်နှစ်ရပ်လုံး ဥပဒေပြုပိုင်ခွင့်ရှိသည်။^{၄၉}

၃. ၄။ ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံ (၁၉၄၇ ခုနှစ်ဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံအခြေခံဥပဒေ) နှင့် လူမျိုးစုလွှတ်တော်

၃. ၄. ၁။ နောက်ခံအကျဉ်း

၁၉၄၇ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအရ တိုင်းရင်းသားများအား ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပေးခြင်း၊ လူမျိုးစုလွှတ်တော်ခေါ် အထက်လွှတ်တော်အား ပြည်ထောင်စု သဘောတရားအရ ဖွဲ့စည်းတည်ထောင်ခဲ့ခြင်းနှင့် ခွဲထွက်ပိုင်ခွင့်အား ဖွဲ့စည်းပုံအရ ပေးထားခြင်းတို့သည် ထိုစဉ်အခါက တောင်တန်းဒေသများ ပါဝင်သော မြန်မာပြည်အား တစ်နှစ်အတွင်း လွတ်လပ်ရေး ပေးနိုင်ရေးအတွက်နှင့် ထိုလွတ်လပ်လာသော မြန်မာပြည်အစိုးရ ဖွဲ့စည်းတည်ထောင်ခြင်း တည်ငြိမ်မှုရှိစေရေး ရှေးရှု၍သာ ဤဖက်ဒရယ်သဘောဆောင်သော ဖွဲ့စည်းပုံပေးထား ချက်များ ယာယီပါဝင်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပေသည်။

ဒုတိယကမ္ဘာစစ်အတွင်း နာဇီဂျာမနီတို့ ခြိမ်းခြောက်မှုအားကောင်းလာသည်နှင့်အတူ အင်္ဂလန်ဝန်ကြီးချုပ် ဝင်စတန်ချာချီ၏ အမေရိကန်သမ္မတရုစဉ်အား စစ်ထဲဝင်ကူစေလိုခြင်း ညှိနှိုင်းသဘောတူညီမှု Atlantic Charter (1941) ထုတ်ပြန်ကြေညာချက်များ အရ စစ်နိုင်ငံမဟာမိတ်နိုင်ငံများ၏ နိုင်ငံအားလုံး ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်အရေးနှင့် ကိုလိုနီနယ်များအား လွတ်လပ်ရေး ပေးရေးသည်လည်း

၄၆ ညွှန်ပေါင်းအစိုးရဖြစ်ခဲ့သည်။ နိုင်ငံရေးမတည်ငြိမ်မှုများကြောင့် အစိုးရသက်တမ်း ၅ နှစ်အတွင်း ညွှန်ပေါင်းအစိုးရ ၄ ကြိမ်တိုင် ပြောင်းလဲဖွဲ့စည်းခဲ့ရသည်။ (ခင်ကျော်ဟန်၊ ၁၉၉၀ပြည့်နှစ်ပါတီစုံဒီမိုကရေစီ အထွေထွေရွေးကောက်ပွဲမှတ်တမ်းစာ - ၁၃)

၄၇ Government of Burma Act 1935, Art 5(1).

၄၈ Ibid. Art 18. Sb 2. (C)

၄၉ Ibid. Art 35 (c)

ရှေ့တန်းသို့ ရောက်လာခဲ့သည်။ ထိုအချိန်ကာလနှင့်အညီ မြန်မာပြည်၏ လွတ်လပ်ရေးအတွက် အမျိုးသားရေး တောင်းဆိုမှုသည်လည်း အရှိန်အဟုန်ရလာနေခဲ့သည်။ အင်္ဂလိပ်တို့၏ စစ်ပြီးပြန်လည်ထူထောင်ရေး စီမံကိန်းအတွက် စက္ကူဖြူစာတမ်း အုပ်ချုပ်ရေး အစီအစဉ်၊ တောင်တန်းဒေသ အုပ်ချုပ်ရေး စီမံကိန်းတို့အား မြန်မာ့လွတ်လပ်ရေးလှုပ်ရှားမှု အမျိုးသားရေးအင်အားစုများမှ အဆက်မပြတ် ဆန့်ကျင်တောင်းဆို လှုပ်ရှားမှုများကြောင့် ဇန်နဝါရီလ ၂၇ ရက်၊ ၁၉၄၇ ခုနှစ်တွင် အောင်ဆန်း-အက်တလီစာချုပ်အရ ဖက်ဆစ်ဆန့်ကျင်ရေး ပြည်သူ့လွတ်လပ်ရေးအဖွဲ့ (ဖဆပလ) မှ တောင်းဆိုသည့်အတိုင်း တစ်နှစ်အတွင်း မြန်မာပြည်အား (တောင်တန်းဒေသများ အပါအဝင်) လွတ်လပ်ရေးပေးရန် ဖြစ်သည်။ သို့သော် ထိုတောင်တန်းဒေသများ၏ မြန်မာပြည်မနှင့်အတူ လွတ်လပ်ရေးတစ်ပြိုင်တည်း ယူရေး/မယူရေးသည် တောင်တန်းဒေသနယ်ရှင်များ၏ လွတ်လပ်သော သဘောဆန္ဒအတိုင်းသာ ဖြစ်ရမည်ဟု ပါရှိသည်။⁵⁰ ထိုသို့ ပြည်မတောင်တန်း လွတ်လပ်ရေးတစ်ပြိုင်နက် အတူယူရေး စုံစမ်းညှိနှိုင်းမှု⁵¹ အကြိမ်ကြိမ်ကြိုးပမ်းမှု များ၏ ရလဒ်အဖြစ် တောင်တန်း-ပြည်မ သဘောတူညီမှု ပင်လုံစာချုပ်ဖြစ်ပေါ်လာခဲ့ပြီး လွတ်လပ်တော့မည့် မြန်မာနိုင်ငံအတွက်လည်း ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ (၁၉၄၇ ခုနှစ်) ပေါ်ပေါက်လာခဲ့သည်။

သို့သော်ဖွဲ့စည်းပုံအရ အထက်လွှတ်တော်အား အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုမှု၊ ၎င်း၏တည်ရှိမှုရည်ရွယ်ချက်၊ ဖွဲ့စည်းပုံအရပေးထားသော ပြည်နယ်များဆိုင်ရာ ကိုယ်စားလှယ်များ၏ ဥပဒေပြုရေးအခွင့်အာဏာသည် မူလပင်လုံတွင် လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့သော ပြည်နယ်များ၏ မျှော်မှန်းယူဆချက်နှင့် ကွဲပြားလျက်ပေါ်ထွက်လာခဲ့သည်။

မြန်မာနိုင်ငံလွတ်လပ်ရေးအတွက် တောင်တန်း-ပြည်မပူးပေါင်းရေး တောင်တန်းဒေသစုံစမ်းစစ်ရေးကော်မရှင်တွင် ချင်း၊ ကချင်၊ ရှမ်း၊ ကရင်တို့ အသီးသီးလာရောက်ထွက်ဆိုခဲ့ကြသော သဘောထားဆန္ဒများ မှတ်တမ်းအရ တောင်တန်းနယ်များသည် လွတ်လပ်သော နယ်များအဖြစ် နိုင်ငံခြားရေး၊ ငွေကြေး၊ ကာကွယ်ရေးတို့တွင်သာ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ပြီး ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့် အပြည့်ရှိသော ပြည်ထောင်စုဝင်ပြည်နယ်များအနေဖြင့် မြန်မာပြည်မနှင့် ပူးပေါင်းလိုခြင်း၊ ခွဲထွက်လိုကွဲထွက်နိုင်သော ဖွဲ့စည်းပုံပါ အခွင့်အရေးတို့ဖြင့် ပင်လုံစာချုပ်တွင် လက်မှတ်ရေးထိုးပါဝင်လာခဲ့ကြခြင်းဖြစ်သည်။ တောင်တန်းဒေသ တိုင်းရင်းသားများသည်ဖက်ဒရယ်သဘောတရားအရ အမေရိကန်၊ ဆွစ်ဇာလန်တို့၏ နမူနာများအတိုင်း coming together ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုမူများအရ ပင်လုံတွင် ပါဝင်လက်မှတ်ရေးထိုးလာခဲ့ကြခြင်းဖြစ်သည်။⁵²

တစ်ဖက်တွင် ထိုစဉ်အခါကပင် ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်းဦးဆောင်သော မြန်မာပြည်မ (ဖဆပလ) ကိုယ်စားလှယ်များသည် တောင်တန်းဒေသ ပြည်နယ်များအား ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်ရှိသော နယ်များ လူမျိုးများအဖြစ် (ရှမ်းပြည်မှအပ) မှတ်ယူခြင်းမရှိသည်ကို တွေ့ရသည်။⁵³ ထိုအကြောင်းကြောင့်ပင် ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်း၏ မိန့်ခွန်းတို့တွင် တောင်တန်းဒေသ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအရေးနှင့်ပတ်သက်ပြီး အမျိုးသား (Nations) ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်၊ လူနည်းစုအခွင့်အရေး၊ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရ ပြည်နယ် အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုသတ်မှတ်မှု၊ နှောင်းပိုင်း ဖဆပလကြီးမှူးသော တိုင်းပြုပြည်ပြုမှ ဖွဲ့စည်းပုံအတည်ပြုရေးဆွဲခြင်းတို့တွင် တပြည်ထောင်သဘောဆောင်သော ပြဌာန်းမှုတို့ကြောင့် ပင်လုံလက်မှတ်ရေးထိုးပြီး တောင်တန်းဒေသနယ်ရှင်များ ပါဝင်သော တိုင်းပြုပြုလွှတ်တော်မှ ဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံမူကြမ်း ဆွေးနွေးမှုအကြိမ်တိုင်းတွင် တောင်တန်းဒေသတိုင်းရင်းသားခေါင်းဆောင်များ မျှော်လင့်ခဲ့သောမူများနှင့် တဖြည်းဖြည်းသွေဖည်လာခဲ့သည်။⁵⁴ ဤသို့ဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံအုပ်ချုပ်ပုံမူကြမ်းအား စက်တင်ဘာ ၂၄ ရက်၊ ၁၉၄၇ ခုနှစ်တွင် အတည်ပြုပြီး အောက်တိုဘာလတွင် ကျင်းပမည့် ဗြိသိသျှပါလီမန်သို့ အချိန်မီ တင်သွင်းအတည်ပြုနိုင်ခဲ့ခြင်းဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံသည် ၁၉၄၈ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလ ၄ ရက်နေ့တွင် လွတ်လပ်ရေး ရရှိခဲ့သည်။

50 အောင်ဆန်း - အက်တလီစာချုပ် (အပိုဒ် ၈၊ နယ်ခြားဒေသ)
51 Frontier Areas Committee of Enquiry.
52 ရှမ်း၊ ကချင်၊ ချင်းတို့၏ ၁၉၄၇ ခုနှစ် ဖေဖော်ဝါရီ ၆ ရက်နေ့ ပထမ ပင်လုံသဘောတူညီချက် (၅) ချက်အရ။
53 တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအရေးနှင့် ၁၉၄၇အခြေခံဥပဒေစာ ၁၆ - ၄၂။
54 ယင်းအခန်း (၉) အခြေခံဥပဒေမူကြမ်းရေးဆွဲခြင်း - ၂၊ စာ ၄၆၇ နှင့် အခန်း (၁၀) ရေးဆွဲခြင်း - ၃၊ စာ ၅၇၂။

လွတ်လပ်တော့မည့် မြန်မာပြည်တွင်းတွင် သီးခြားပြည်နယ်ရရှိရေး အဆက်မပြတ်တောင်းဆိုနေခဲ့သော ကရင်များနှင့် တောင်တန်း- ပြည်မ အတူတစ်ပြိုင်တည်း လွတ်လပ်ရေးယူရေး ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးခဲ့မှုများတွင် တောင်တန်းဒေသပြည်နယ်များ၏ ဆန္ဒသဘောတူညီမှုများ (ပင်လုံစာချုပ်) အား ပေါ်ပေါက်လာခဲ့သော ၁၉၄၇ ခုနှစ်ဖွဲ့စည်းပုံပြဋ္ဌာန်းချက်များတွင် ဖော်ဆောင်နိုင်ခဲ့ခြင်း မရှိသောကြောင့် တိုင်းရင်းသားအုပ်စုများနှင့် ပြည်ထောင်စုအစိုးရ မြန်မာပြည်မတို့အကြား လွတ်လပ်ရေးရပြီးတစ်နှစ်အကြာ ၁၉၄၉ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလ ၃၁ ရက်တွင် ကရင်များမှ လက်နက်ကိုင်ပုန်ကန်ခဲ့ကြပြီး ရှေ့ဆင့်နောက်ဆင့်အနေဖြင့် အခြားတိုင်းရင်းသား အသီးသီး တို့သည်လည်း ဖွဲ့စည်းပုံပြဋ္ဌာန်းချက်များအရ နှစ်နာမှုများကြောင့် လက်နက်ကိုင်တိုက်ပွဲများဖြင့် ဖိအားပေး အခွင့်အရေး များအား တောင်းဆိုလာခဲ့ကြသည်။

ဤသို့ဖြင့် မြန်မာ့တပ်မတော်သည်လည်း တိုင်းရင်းသားပြည်နယ်များ၏ စစ်မှန်သော ဖက်ဒရယ်ဖွဲ့စည်းပုံအရေး လှုပ်ရှားလာမှု⁵⁵များမှ ၁၉၆၂ ခုနှစ်၊ မတ်လ ၂ ရက်နေ့တွင် နိုင်ငံတော်အာဏာအား သိမ်းယူကာ ထို ၁၉၄၇ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံ၏ တရားဝင်တည်ရှိမှုသည်လည်း အဆုံးသတ်သွားခဲ့သည်။

ဇယား (၇) လူမျိုးစုလွှတ်တော် Chamber of Nationalities

ကိုယ်စားပြုမှု	ဥပဒေပြုရေးအခန်းကဏ္ဍ
လူမျိုးအလိုက် လူဦးရေအချိုးကျ အမတ်နေရာများ သတ်မှတ်ပေးသည်။ - ရှမ်းပြည်နယ်မှ ၂၅ ဦး၊ - ကရင်ပြည်နယ်မှ ၁၅ ဦး၊ - ကချင်ပြည်နယ်မှ ၁၂ ဦး၊ - ချင်းဝိသေသတိုင်းမှ ၈ ဦး၊ - ကယားပြည်နယ်မှ ၃ ဦး ကျန်ပြည်ထောင်စုနယ်မြေများမှ ၆၂ ဦး။ - ပြည်နယ်(လူမျိုး)တစ်ခုနှင့်တစ်ခု အမတ်များ ရွေးကောက်တင်မြှောက်ပုံကြံပြားသည်။⁵⁶ - လူမျိုးစုလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်၏ အသက်ကန့်သတ်မှုမှာ ၂၁ နှစ်ဖြစ်ပြီး လွှတ်တော်သက်တမ်းသည် ပြည်သူ့လွှတ်တော် အတိုင်း (၄နှစ်) ဖြစ်သည်။	- ဥပဒေနှင့် ပြည်ထောင်စုအစိုးရ၏ တာဝန်ခံခြင်းတို့မှအပ ကျန်ကဏ္ဍတို့တွင် ပြည်သူ့လွှတ်တော်နှင့် အခွင့်အာဏာ အတူတူပင်ဖြစ်သည်။ - လွှတ်တော်နှစ်ရပ် သဘောထားကွဲလွဲသော နှစ်ရပ်ပေါင်းမဲခွဲ ဆုံးဖြတ်ခြင်း ပြုလုပ်သည်။⁵⁷ - ပြည်နယ်ဥပဒေပြုခွင့်အာဏာ၊ အခွန်အာဏာနှင့် ပြည်နယ် ကိုယ်စားလှယ် အရည်ချင်းသတ်မှတ်ချက်တို့အား ပြင်ဆင်လိုပါက တွဲဖက်အစည်းအဝေးသို့ တက်ရောက်မဲပေးသော သက်ဆိုင်ရာပြည်နယ် ကိုယ်စားလှယ် (သို့) ပြည်နယ်အသီးသီးမှ ကိုယ်စားလှယ်အများစုက မထောက်ခံလျှင် ပြင်ဆင်ခြင်းမပြုနိုင်ပေ။ - ဖွဲ့စည်းပုံပြင်ဆင်ခြင်းအတွက် လွှတ်တော်တရပ်ရပ်မှ စတင် ဥပဒေကြမ်းအဆို တင်သွင်းနိုင်သည်။⁵⁸ လွှတ်တော်နှစ်ရပ် တွဲဖက် အစည်းအဝေးတွင် အမတ်များ၏ သုံးပုံနှစ်ပုံ ထောက်ခံဆန္ဒမဲဖြင့် အတည်ပြုပြင်ဆင်ခြင်း ပြုနိုင်သည်။ - ပြည်သူ့လွှတ်တော်အား ဖျက်သိမ်းပြီးသည့်တပြိုင်နက် လူမျိုးစု လွှတ်တော်သည် ဖျက်သိမ်းပြီးဖြစ်သည်။ ဝန်ကြီးချုပ်၏ အကြံပေးချက်ဖြင့် နိုင်ငံတော်သမ္မတမှ အခါမရွေး လွှတ်တော်အား ဖျက်သိမ်းနိုင်သည်။ - ပြည်နယ်ကောင်စီများသည် ပြည်နယ်ဆိုင်ရာ ပါလီမန်အမတ် (ပြည်သူ/လူမျိုးစုလွှတ်တော်) များဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားသည်။

*****

55 ပြည်ထောင်စုစစ်စစ်မှု၊ ဆလိုင်းလျန်မွန်းနှင့်စိုင်းမော(န်) ၂၀၁၆ ခုကြိမ်။

56 ရှမ်းအမတ်များအတွက် စော်ဘွားများထဲကပင် စေလွှတ်ပြီး၊ ကချင်ပြည်နယ်တွင်မူ ကချင်အမျိုးသားများမှ ၆ ဦးနှင့် ကချင်မဟုတ်သောရှမ်း၊ ဗမာများမှ ၆ ဦး၊ ကယားပြည်နယ်မှ ၃ ဦးသည် နယ်သုံးနယ်မှ စောဗျားဖြစ်ရမည်ဖြစ်ပြီး၊ ကျန်ဒေသများတွင် သတ်မှတ်ထားသော အမျိုးကျနေရာအတွက် ပြည်သူ့လွှတ်တော် ရွေးကောက်ပွဲ အနိုင်ရပါတီများမှ ဖြည့်တင်းသည်။ * သို့သော်ချင်းဝိသေသတိုင်းမှ လူမျိုးစုလွှတ်တော်သို့ ကိုယ်စားလှယ် မည်ကဲ့သို့ ရွေးချယ် စေလွှတ်ကြသနည်းအား မသိရပေ။

57 ၁၉၄၇အခြေခံဥပဒေ၊ပုဒ်မ ၁၀၉။

58 ၁၉၄၇အခြေခံဥပဒေအခန်း ၁၁ပုဒ်မ (၂၀၉) ။

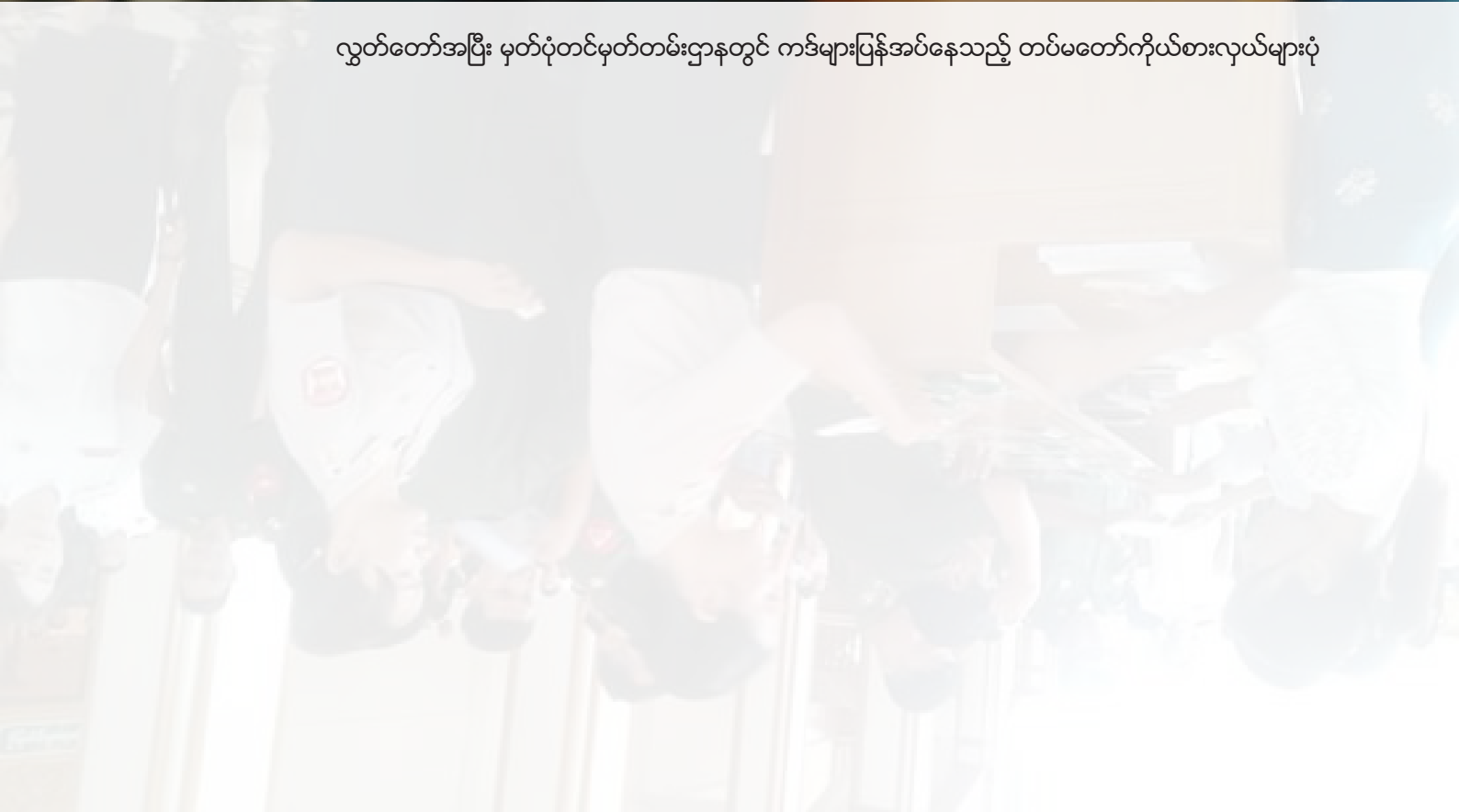
အပိုင်း (၄)

ပြည်ထောင်စုသမ္မတမြန်မာနိုင်ငံတော်၊ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ
ဥပဒေ (၂၀၀၈ ခုနှစ်) နှင့် အမျိုးသားလွှတ်တော်

လွှတ်တော်အပြီး မှတ်ပုံတင်မှတ်တမ်းဌာနတွင် ကဒ်များပြန်အပ်နေသည့် တပ်မတော်ကိုယ်စားလှယ်များပုံ

အခန်း (၄)

၄။ ပြည်ထောင်စုသမ္မတမြန်မာနိုင်ငံတော်၊ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ (၂၀၀၈ ခုနှစ်) နှင့် အမျိုးသားလွှတ်တော်

၄. ၁။ နောက်ခံအကျဉ်း

၁၉၄၇ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအား ဖျက်သိမ်းပြီး စစ်တပ်ဦးဆောင်သော တော်လှန်ရေးကောင်စီမှ ၁၂ နှစ်တာ အုပ်ချုပ်ပြီးနောက် မြန်မာ့ဆိုရှယ်လစ်လမ်းစဉ် ဖွဲ့စည်းပုံအသစ် (၁၉၇၄ခုနှစ်၊ လွှတ်တော်တရပ်တည်းဖြင့်) ဖြင့် အစားထိုးခဲ့သည်။ မအောင်မြင်သော ဆိုရှယ်လစ်နိုင်ငံတော် စီမံကိန်းများနှင့်အတူ ချွတ်မြဲကျလာသော စီးပွားရေးအပြင် မြန်မာလူထုတို့၏ စားဝတ်နေရေး ကျပ်တည်းလာမှုတို့ကြောင့် အထွေထွေအုံကြွမှု ဖြစ်ပေါ်ကာ မြန်မာ့ဆိုရှယ်လစ်လမ်းစဉ်အစိုးရ ပြုတ်ကျပြီး နိုင်ငံတော်အေးချမ်းသာယာရေးနှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေးကောင်စီ လက်ထက်မှစ၍ အမျိုးသားညီလာခံ ခေါ်ယူကျင်းပပေးခြင်းဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံအသစ် ရေးဆွဲရေးဦးတည်ဆောင်ရွက်လာခဲ့ကြသည်။

၁၉၉၃ ခုနှစ်မှ စတင်ခဲ့သော^{၅၉} ထိုဖွဲ့စည်းပုံအသစ်ရေးဆွဲရေး အမျိုးသားညီလာခံသည် ၁၉၉၆ ခုနှစ်တွင် ရပ်တန့်ခဲ့ပြီး ၂၀၀၄ ခုနှစ်တွင် တစ်ခါပြန်လည်ခေါ်ယူကျင်းပကာ ၂၀၀၈ ခုနှစ်တွင် ဖွဲ့စည်းပုံအသစ်အား အတည်ပြုနိုင်ခဲ့သည်။ ထိုဖွဲ့စည်းပုံအသစ် ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းချက်များသည်လည်း ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံ၏ တိုင်းရင်းသားအရေးများအား ဖြေရှင်းဆောင်ရွက်နိုင်ရေး ဝေဖန်မှုများ စဉ်ဆက်မပြတ်ရှိနေသည်။

အမှန်အားဖြင့် ထို ၂၀၀၈ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံ၏ တိုင်းရင်းသားများအရေးဆိုင်ရာ ပေးထားချက်များသည် ၁၉၄၇ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို အများအပြား အခြေခံခဲ့သည်။ ၁၉၆၁ ခုနှစ် တိုင်းရင်းသားများ၏ ဖွဲ့စည်းပုံပြန်လည်ပြင်ဆင်သတ်မှတ်ရေး တောင်ကြီးညီလာခံမှ တင်ပြလာသော လွှတ်တော်နှစ်ရပ် အာဏာတူပေးရေး၊ အထက်လွှတ်တော်သို့ ပြည်နယ်တိုင်းညီမျှသော ကိုယ်စားလှယ်စေလွှတ်ရေးဟူသော ဆုံးဖြတ်ချက်များကိုလည်း ထည့်သွင်းရေးဆွဲခဲ့ကြောင်း ၂၀၀၈ ခုနှစ် အခြေခံဥပဒေရေးဆွဲသူများက ဆိုကြပါသည်။^{၆၀} တပ်မတော်၏ အခန်းကဏ္ဍ ပိုလာခဲ့သလို ၁၉၆၁ ခုနှစ် တိုင်းရင်းသားအင်အားစုများ သဘောတူထားသည့်မူမှာ ဗမာပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းရေး အခြေပြု ၈ ပြည်နယ်မူ ဖြစ်သည့်အတွက် ယင်းအယူအဆထက် နောက်ထပ် ယူနစ် ၆ ခု ပိုလာခဲ့သည့်သဘောဖြစ်သည်။^{၆၁}

၅၉ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံသည် အမှန်တကယ်အားဖြင့် ၁၉၉၀ ခုနှစ် ရွေးကောက်ပွဲပြီးကတည်းက စတင်ရေးဆွဲခဲ့သည်။ ၁၉၉၃ ခုနှစ်တွင် အခန်းပေါင်း ၁၅ ခန်း၊ ပုဒ်မပေါင်း ၄၅၇ ခု ထိမူကြမ်းပြီးစီးသွားခဲ့ပြီးဖြစ်သည်။ ထို ၁၉၉၃ ခုနှစ် ကျမှသာ နိုင်ငံရေးအင်အားစု၊ လက်နက်ကိုင်အစုအဖွဲ့များအား ဖိတ်ခေါ်ပြီး ညောင်နှစ်ပင်ညီလာခံအား စတင်ခဲ့ခြင်းသာဖြစ်သည်။ —ပြည်ထောင်စုကောင်းကျိုးပါတီ အကြီးတန်းတာဝန်ရှိသူတစ်ဦးနှင့် အင်တာဗျူး။ ၁၇.၉.၁၉ ရန်ကုန်။

၆၀ မြန်မာနိုင်ငံရေးလေ့လာသူတစ်ဦးနှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းချက် ၈ရက် ၁၀ လ ၂၀၁၉။ ရန်ကုန်။

၆၁ ထွန်းမြင့် (တောင်ကြီး)၊ ဖက်ဒရယ်မူဆိုတာ ဘာလဲ၊ ကျွန်တော်တို့ လိုလားသော ပြည်ထောင်စု၊ နေရီရီစာအုပ်တိုက်-၂၀၁၃ ၊ ၁၉၆၁ ခုနှစ်၊ ရန်ကုန်၊ စာ - ၁၉၃။

ဇယား (၈) အမျိုးသားလွှတ်တော် House of Nationalities

ကိုယ်စားပြုမှု	ဥပဒေပြုရေးအခန်းကဏ္ဍ
- ပြည်နယ်နှင့်တိုင်းဒေသများရှိ လူဦးရေနှင့် မြို့နယ်တို့ကို အခြေခံပြီး မဲဆန္ဒနယ် ၁၂ နယ်စီ⁶² သတ်မှတ်ကာ အမျိုးသား လွှတ်တော် အမတ်များအား ပြည်သူ့ လွှတ်တော်အမတ်များနည်းတူ တစ်ချိန်တည်းတွင် တိုက် ရိုက်ရွေးကောက်တင်မြှောက်သည်။ - ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရတိုင်း (သို့) ဒေသများမှကိုယ်စားလှယ် တစ်ဦးစီ ပါဝင်သော တိုင်းနှင့်ပြည်နယ်များမှ ရွေးကောက် တင်မြှောက်ထားသော ကိုယ်စားလှယ် ၁၂ ဦးစီနှင့်တပ်မတော် သား ကိုယ်စားလှယ် ၅၆ ဦး⁶³ စုစုပေါင်းကိုယ်စားလှယ် ၂၂၄ ဦးဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားသည်။ - ပါတီစာရင်းနိုင်သူအကုန်ယူ (FPTP) ရွေးကောက်ပွဲစနစ်၊ လျှို့ဝှက်ဆန္ဒမဲဖြင့် တိုက်ရိုက် ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခြင်း ဖြစ်သည်။ - ကိုယ်စားလှယ်များအတွက် အသက်ကန့်သတ်ချက်မှာ ၃၀ နှစ်ဖြစ်ပြီး⁶⁴ သက်တမ်းမှာ ၅ နှစ်ဖြစ်သည်။	- နိုင်ငံတော်သမ္မတ၊ ပြည်ထောင်စုအစိုးရတို့သည် ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော် သို့ အစီရင်ခံသည်။ - ဇယား (၁) ပါ ပြည်ထောင်စုဥပဒေပြုစာရင်းအနက်မှ ပြည်ထောင်စုလွှတ် တော်တွင်သာ ဥပဒေကြမ်းတင်သွင်းရမည်ဟု ဖွဲ့စည်းပုံတွင် ပြဋ္ဌာန်းထား ချက်များ⁶⁵မှအပ ကျန်ဥပဒေပြုခွင့် အာဏာများ⁶⁶အတွက် အမျိုးသား လွှတ်တော်နှင့် ပြည်သူ့လွှတ်တော်တို့တွင် စတင်တင်သွင်းဆွေးနွေး ဆုံးဖြတ်ပိုင်ခွင့်ရှိသည်။ - လွှတ်တော်နှစ်ရပ် သဘောထားကွဲလွဲမှု ရှိလာသောအခါ ပြည်ထောင်စု လွှတ်တော်တွင် အဆုံးအဖြတ်ရယူသည်။ များရာမဲဆန္ဒ (popularity) ဖြင့် ဆုံးဖြတ်အတည်ပြုသည်။⁶⁷ - ဘဏ္ဍာငွေနှင့် အမျိုးသားစီမံကိန်း ဥပဒေကြမ်းတို့အတွက် ပြည်ထောင်စု အစိုးရအဖွဲ့တွင်⁶⁸သာ ဥပဒေကြမ်းတင်သွင်းပိုင်ခွင့်ရှိသည်။ - နိုင်ငံတော်သမ္မတသည် နိုင်ငံတော်နယ်နိမိတ်ကို ပြင်ဆင်သတ်မှတ်ရန် လိုအပ်ပါက ပြည်သူ့လွှတ်တော်မှ ထောက်ခံမဲထက်ဝက်ကျော်၊ အမျိုးသား လွှတ်တော်မှ ထောက်ခံမဲထက်ဝက်ကျော်၊ နယ်နိမိတ်ပြင်ဆင်ရန် အကျိုးဝင်သော ဆိုင်ရာပြည်နယ်/တိုင်းများလွှတ်တော်မှ ထက်ဝက်ကျော် ဆန္ဒမဲများ မရရှိပါက ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်၏ ၄ ပုံ ၃ ပုံနှင့်အထက် ထောက်ခံမဲဖြင့် ဆောင်ရွက်နိုင်သည်။⁶⁹ - ဖွဲ့စည်းပုံပြင်ဆင်ရေးအတွက် ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်ရှိ ကိုယ်စားလှယ် ၂၀ ရာခိုင်နှုန်းမှ တောင်းဆိုလာလျှင် ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်အနေနှင့် လက်ခံဆွေးနွေးရသည်။⁷⁰

62 မဲဆန္ဒနယ် ၁၂ နယ် သတ်မှတ်ထားသောပြည်နယ် (သို့) တိုင်းတစ်ခုခုတွင် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရတိုင်း/ဒေသများ ပါဝင်ပါက ၎င်းတို့အတွက် မဲဆန္ဒနယ် ၁ နယ်စီ သတ်မှတ်ပေးပါဝင်စေရမည်ဖြစ်သည်။- ပြည်ထောင်စုရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်၊ အမျိုးသားလွှတ်တော်ရွေးကောက်ပွဲဥပဒေ၊ အခန်း ၃ အပုဒ် (၄) အပိုဒ်ခွဲ (ဃ/၁)

63 ထိုတပ်မတော်သားကိုယ်စားလှယ် ၅၆ ဦးတွင် ပြည်ထောင်စုနယ်မြေအပါအဝင် တိုင်းနှင့်ပြည်နယ်များမှ ၄ ဦးကျစီနှင့် တပ်မတော်ကာကွယ်ရေးဦးစီးချုပ်မှ အမည်စာရင်းတင်သွင်းသော တပ်မတော်သားကိုယ်စားလှယ်တို့ ပါဝင်သည်။

64 တပ်မတော်သားအမျိုးသားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များသည်လည်းထိုသတ်မှတ်ချက်အတိုင်းပင်ဖြစ်သည်။

65 ဥပမာ - စစ်ကြေညာခြင်းဆိုင်ရာ၊ နိုင်ငံတကာစာချုပ်သဘောတူညီမှုများဆိုင်ရာ၊ ဖွဲ့စည်းပုံပြင်ဆင်ခြင်းဆိုင်ရာ၊ အရေးပေါ်အခြေအနေအတွက် တပ်မတော်အား အာဏာရပ်ရပ်လွှဲအပ်ခြင်းတို့ဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များ

66 ပြည်နယ်နှင့်တိုင်းဒေသကြီးများ၊ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရတိုင်း/ဒေသများသို့ ခွဲဝေလွှဲပြောင်းပေးသော ဥပဒေပြုရေး ကြွင်းကျန်အာဏာများတို့ပါဝင်သည်။

67 ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်တွင်ပြည်သူ့လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်အရေအတွက်သည်အမျိုးသားလွှတ်တော်၏နှစ်ဆဖြစ်သည်။

68 ပြည်ထောင်စုအစိုးရအဖွဲ့ကိုယ်စား သမ္မတမှ (သို့) ၎င်းက တာဝန်ပေးအပ်သောပုဂ္ဂိုလ်မှ ထိုဥပဒေကြမ်းတို့အတွက် ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်သို့ တင်ပြရမည်ဖြစ်သည်။ - အခန်း ၄၊ ဥပဒေပြုရေး၊ ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်ပုဒ်မ ၁၀၃ (က)။

69 အခန်း ၂၊ နိုင်ငံတော်ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပုံ၊ ပုဒ်မ ၅၅။

70 ၂၀၀၈ အခြေခံ ဥပဒေ ပုဒ်မ ၄၃၆ တွင်ဖွဲ့စည်းပုံပြင်ဆင်ခြင်းပုဒ်မများအတွက်ပိုင်းခြားသတ်မှတ်ချက်များကိုဖော်ပြ ပေးထားသည်။

၄. ၂။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရနှင့် လွှတ်တော်ဆိုင်ရာဥပဒေ တည်ရှိနေမှု

ပုံ (၁) လွှတ်တော် ဖွဲ့စည်းပုံ

ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်

ပြည်သူ့ လွှတ်တော် ၄၄၀+ အမျိုးသားလွှတ်တော် ၂၂၄ ဦး= ၆၆၄ ဦး

လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ် စုစုပေါင်း = ၆၆၄ ဦး

(၂၀၁၉ စက်တင်ဘာလအထိလွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ် စုစုပေါင်း= ၆၅၇ ဦး)

ပြည်သူ့လွှတ်တော် ရွေးကောက်ခံ = ၃၂၃ ဦး

တပ်မတော်သားကိုယ်စားလှယ် (ပြည်သူ့လွှတ်တော်) = ၁၁၀ ဦး

အမျိုးသားလွှတ်တော် ရွေးကောက်ခံ= ၁၆၈ ဦး

အမျိုးသားလွှတ်တော် တပ်မတော်သား= ၅၆ ဦး

- ပြည်သူ့ လွှတ်တော်

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပုဒ်မ ၁၀၉ အရ မြို့နယ် အခြေခံ၍ ရွေးကောက်တင်မြှောက်ထားသည့် ၃၃၀ ဦးထက်မပိုသည့် လွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်များနှင့် တပ်မတော် ကာကွယ်ရေးဦးစီးချုပ်က တင်သွင်းသည့် ၁၁၀ ဦးထက် မပိုသည့် တပ်မတော်သားကိုယ်စားလှယ်များ။

- အမျိုးသားလွှတ်တော်

ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရဒေသ (သို့) တိုင်းတို့မှ ၁ ဦးစီ၊ ပြည်ထောင်စုနယ်မြေများအပါဝင် ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသကြီးတို့မှ ရွေးကောက်တင်မြှောက်သည့် ကိုယ်စားလှယ် ၁၂ဦးစီ နှင့် တပ်မတော်ကာကွယ်ရေးဦးစီးချုပ်မှ အမည်စာရင်းတင်သွင်းသည့် ပြည်နယ် နှင့် တိုင်းဒေသကြီး ၁၄ ခုတို့မှ ၄ ဦးစီ။

- ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်နာယက

ပြည်သူ့လွှတ်တော်သက်တမ်းတခု စတင်သည့်နေ့ရက်မှ လပေါင်း ၃၀ ပြည့်မြောက်သည်အထိ အမျိုးသားလွှတ်တော် ဥက္ကဋ္ဌနှင့် ဒုတိယဥက္ကဋ္ဌတို့သည် ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော် နာယကနှင့် ဒုတိယနာယက တာဝန်ကို ထမ်းဆောင်ရပြီး ကျန်သက်တမ်းကာလအတွက် ပြည်သူ့လွှတ်တော် ဥက္ကဋ္ဌနှင့် ဒုတိယဥက္ကဋ္ဌတို့သည် ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်နာယက နှင့် ဒုတိယနာယကအဖြစ် တာဝန်ထမ်းဆောင်ရမည်။

အမျိုးသားလွှတ်တော်မှာ ဒုတိယသမ္မတ တဦးအား ရွေးချယ်တင်မြှောက်ခွင့်ရှိပြီး၊ ပထမအကြိမ် သက်တမ်းမှ ဒုတိယအကြိမ် လွှတ်တော်သက်တမ်း ၂၀၁၉ ခုနှစ်အထိ စုစုပေါင်း သမ္မတ ၃ ဦး အထိ တင်မြှောက်ခဲ့မှုတွင် အမျိုးသားလွှတ်တော်မှ တင်မြှောက်သူ ဒုသမ္မတမှာ တစ်ကြိမ်မျှ သမ္မတ ဖြစ်ခဲ့ခြင်းမရှိမှုမှာ အစိုးရဖွဲ့သည့် ပါတီများအနေဖြင့် ပြည်သူ့လွှတ်တော်ကိုသာ အဓိက အားထားသည့်သဘော ဆောင်ပါသည်။

- ဒုသမ္မတတင်သွင်းခွင့်
အမျိုးသားလွှတ်တော်မှာ ဒုတိယသမ္မတတဦးအား ရွေးချယ်တင်မြှောက်ခွင့်ရှိပြီး၊ ပထမအကြိမ် သက်တမ်းမှ ဒုတိယ အကြိမ် လွှတ်တော်သက်တမ်း ၂၀၁၉ ခုနှစ်အထိ စုစုပေါင်း သမ္မတ ၃ ဦးအထိ တင်မြှောက်ခဲ့မှုတွင် အမျိုးသားလွှတ်တော်မှ တင်မြှောက်သူ ဒုသမ္မတမှာ တစ်ကြိမ်မျှ သမ္မတ ဖြစ်ခဲ့ခြင်း မရှိမှုမှာ ထူးခြားသည့် အချက်ဟု ဆိုနိုင်သလို လူဦးရေများပြားသည့် အစိုးရဖွဲ့သည့် ပါတီများအနေဖြင့် ပြည်သူ့လွှတ်တော်ကိုသာ အဓိကအားထားသည့်သဘော ဆောင်ပါသည်။ သမ္မတရွေးချယ်မှုတွင်မူ ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်များအနေဖြင့် အမျိုးသားလွှတ်တော် အမတ်များမှာမဲပေးခွင့်ရှိပါသည်။
- သမ္မတ၊ ဒုသမ္မတ၊ တရားသူကြီးချုပ်၊ ဝန်ကြီးများအားစွပ်စွဲပြစ်တင်ခွင့်
အခြေခံဥပဒေအရ မတူညီသည့် မဏ္ဍိုင်များအား အပြန်အလှန်ထိန်းကျောင်းခွင့်ရှိသည့် အမျိုးသားလွှတ်တော် အနေဖြင့် သမ္မတ၊ ဒုသမ္မတ၊ တရားသူကြီးချုပ်၊ အစိုးရအဖွဲ့ဝင် ဝန်ကြီးများအား စွပ်စွဲပြစ်တင်နိုင်ပါသည်။ စွပ်စွဲပြစ်တင်လိုလျှင် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ် အနည်းဆုံး ၄ ပုံ ၁ ပုံမှ လက်မှတ်ရေးထိုးပြီး မိမိတို့စွပ်စွဲချက်ကို လွှတ်တော်အကြီးအကဲကို တင်ပြရမည်။ အနည်းဆုံးလွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ် ၃ ပုံ ၂ ပုံကထောက်ခံမှသာ ယင်းစွပ်စွဲချက်အား ဆက်လက်ဆောင်ရွက်နိုင်ပြီး အခြားလွှတ်တော် တရပ်မှလည်း ယင်းစွပ်စွဲချက်ကို အဖွဲ့ဖွဲ့စစ်ဆေးရမှာဖြစ်သည်။ စွပ်စွဲချက်ကို စုံစမ်းပြီးသည့်အခါ စုံစမ်းခဲ့သည့် လွှတ်တော်၏ အနည်းဆုံးကိုယ်စားလှယ် ၃ ပုံ ၂ ပုံက ထိုစွပ်စွဲချက်သည် မှန်ကန်ပြီးစွပ်စွဲခံရသည့် ပြစ်မှုသည် ဆက်လက်တာဝန်ထမ်းရွက်ရန် မသင့်ကြောင်းဆုံးဖြတ်လျှင် ယင်းစွပ်စွဲခံရသူပုဂ္ဂိုလ်မှာ ရာထူးမှ ရပ်စဲရမည်ဖြစ်သည်။⁷¹
- ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်တွင်သာတင်သွင်းခွင့်ရှိသည့် ကိစ္စ
လုံခြုံရေးကာကွယ်ရေးဆိုင်ရာကိစ္စ (အခြေခံဥပဒေကယင်းခေါင်းစဉ်အောက် အကျုံးဝင်)၊ နိုင်ငံတော်၏ အမျိုးသားစီမံကိန်း၊ နှစ်စဉ်အရသုံးမှန်းခြေငွေစာရင်းနှင့် အခွန်အကောက်ဆိုင်ရာဥပဒေကြမ်း၊ နိုင်ငံခြားရေးဆိုင်ရာ
- ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်က အုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာ မူဝါဒ ချမှတ်နိုင်သည့် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ ပေးထားချက် ၂၀၀၈ ခုနှစ် အခြေခံဥပဒေပုဒ်မ ၂၂၈ ပါ ပြဌာန်းချက်အရ ပြည်ထောင်စုအစိုးရသည် ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်က အခါအား လျော်စွာချမှတ်သည့်အုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာ ဆုံးဖြတ်ချက်များကို အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ရမည်။ အစိုးရ၏ အရေးယူဆောင်ရွက်ချက်များကို ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်သို့ ပြန်လည်အစီရင်ခံရမည်။ နိုင်ငံတော် အခြေအနေအရပ်ရပ်နှင့် စပ်လျဉ်း၍ ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်သို့ အခါအားလျော်စွာတင်ပြရမည်။⁷²

71 ၂၀၀၈ ခုနှစ် အခြေခံဥပဒေ ပုဒ်မ ၇၁ နှင့် ပုဒ်မ ၃၀၂

72 ၂၀၀၈ ခုနှစ် အခြေခံဥပဒေပုဒ်မ ၂၈၈ (က) နှင့် (ခ)အရ

- ဥပဒေပြုခြင်း

အခြေခံဥပဒေ ပုဒ်မ ၉၅ (က) အရ ပြည်သူ့လွှတ်တော်တွင်ဖြစ်စေ၊ အမျိုးသားလွှတ်တော်တွင်ဖြစ်စေ စတင်တင်သွင်းသည့် ဥပဒေကြမ်းကို လွှတ်တော်နှစ်ရပ်စလုံးက အတည်ပြုလျှင် ယင်းဥပဒေကြမ်းကို ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်က အတည်ပြုသည်ဟု မှတ်ယူရမည်။

ပုဒ်မ ၉၅ (ခ) အရ ဥပဒေကြမ်းတရပ်နှင့် စပ်လျဉ်း၍ ပြည်သူ့လွှတ်တော်နှင့် အမျိုးသားလွှတ်တော်တို့ သဘောထားကွဲလွဲပါက ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်တွင် ဆွေးနွေးဆုံးဖြတ်ရပါမည်။

ပုဒ်မ ၉၈ ပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်အရ ပြည်ထောင်စု၊ တိုင်းဒေသကြီး သို့မဟုတ် ပြည်နယ်နှင့် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်တိုင်း (သို့မဟုတ်) ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရဒေသဦးစီးအဖွဲ့ ဥပဒေပြုစာရင်းများတွင် ဖော်ပြထားခြင်းမရှိသော အခြားကိစ္စရပ်များနှင့် စပ်လျဉ်းသည့် ဥပဒေပြုပိုင်ခွင့်အာဏာကို ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်သို့ အပ်နှင်းသည်။

ပုဒ်မ ၁၀၀(က)။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ ဖွဲ့စည်းသည့် ပြည်ထောင်စုအဆင့်ရှိ အဖွဲ့အစည်းများသည် ပြည်ထောင်စု ဥပဒေပြုစာရင်းတွင် ပါရှိသော ကိစ္စရပ်များအနက် မိမိတို့ စီမံခန့်ခွဲသည့် ကိစ္စရပ်များနှင့် စပ်လျဉ်းသည့် ဥပဒေကြမ်းများကို သတ်မှတ်ထားသည့် နည်းလမ်းနှင့်အညီ ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်သို့ တင်သွင်းခွင့်ရှိသည်။

လွှတ်တော်နှစ်ရပ်က သဘောတူညီ၍ ဖြစ်စေ၊ ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်တွင် ဆွေးနွေးသဘောတူပြီး၍ဖြစ်စေ၊ ယင်းဥပဒေ ကြမ်းအား ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်နာယကမှ သမ္မတဆီပေးပို့ပြီး သမ္မတမှလက်မှတ်မထိုး၍ဖြစ်စေ ယင်းဥပဒေမှာ အတည်ဖြစ်ပါသည်။ အကယ်၍ သမ္မတမှ သဘောထားမှတ်ချက်နှင့်အညီ ပြင်ဆင်ထားသည့်ဥပဒေကြမ်း (သို့မဟုတ်) သမ္မတသဘောထားမှတ်ချက်ကို လက်မခံဘဲ မူလအတိုင်းဆုံးဖြတ်ထားမှုသည် သမ္မတလက်မှတ်မထိုးလည်း ၇ ရက်ပြည့် မြောက်ပါက အတည်ဖြစ်ပါသည်။⁷³

- လွှတ်တော်ဥက္ကဋ္ဌ၊ ဒုတိယဥက္ကဋ္ဌများ

အမျိုးသားလွှတ်တော်ဥက္ကဋ္ဌနှင့် ဒုတိယဥက္ကဋ္ဌများ ရွေးကောက်တင်မြှောက်မှုကို အခြေခံဥပဒေ ပုဒ်မ ၁၁၁ ပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်ဖြစ် သည့် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များထဲမှပင် ရွေးချယ်ရပါမည်။ အမျိုးသားလွှတ်တော်ဥက္ကဋ္ဌ သို့မဟုတ် ဒုတိယဥက္ကဋ္ဌနေရာ လစ်လပ်လျှင် အနီးကပ်ဆုံးကျင်းပသည့် အမျိုးသားလွှတ်တော်အစည်းအဝေးတွင် အစားထိုးရွေးကောက်တင်မြှောက် ရပါမည်။

အမျိုးသားလွှတ်တော် ဥက္ကဋ္ဌ တာဝန်ထမ်းဆောင်နိုင်ခြင်း မရှိသည့်အခါ ဒုတိယဥက္ကဋ္ဌက တာဝန်ထမ်းဆောင်ရမည်။ ဥက္ကဋ္ဌ၊ ဒုတိယဥက္ကဋ္ဌ၏ သက်တမ်းမှာနောက်တကြိမ် လွှတ်တော်အစည်းအဝေး စတင်မကျင်းပမီအချိန်အထိ ဖြစ်သည်။ အမြဲတမ်းရေးရာကော်မတီ ၄ ခုအပါအဝင် အခြားလိုအပ်၍ ဖွဲ့စည်းထားသည့် ကော်မတီများတွင် ပါဝင်ရမည့် ကိုယ်စားလှယ်ကို ရွေးချယ်တင်ပြရမည်။

လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များမှာ မေးခွန်းအဆိုတင်သွင်းမေးမြန်းခြင်းကို ဥက္ကဋ္ဌခွင့်ပြုချက်ဖြင့်သာ ပြုလုပ်ရသည်။ ဥပဒေကြမ်းတင်သွင်းမှုများမှာလည်း ထိုနည်းလည်းကောင်းပင် ဖြစ်သည်။

73 ၂၀၀၈ ခုနှစ် အခြေခံဥပဒေ ပုဒ်မ ၁၀၆ (က) (ခ) (ဂ) အရ

ရေးရာကော်မတီများဖွဲ့စည်းခွင့်အပြင် ရေးရာကော်မတီများထံ ပြင်ပအဖွဲ့အစည်းများ၊ တတ်သိပုဂ္ဂိုလ်များကလာရောက် အကြံပေး တွေ့ဆုံမှုများ၊ လူထုကြားနာဆွေးနွေးမှုများမှာ အမျိုးသားလွှတ်တော်ဥက္ကဋ္ဌ၏ ခွင့်ပြုချက်ဖြင့်သာ ဆောင်ရွက်ခွင့်ရှိသည်။

- လူမျိုး၊ ဘာသာ၊ ကျား/မပါဝင်မှု

အာဏာရှင်ခေတ်လွန် ပထမအကြိမ် အမျိုးသားလွှတ်တော်တွင် ဗမာ (သို့မဟုတ်) ဗမာ နှင့် အခြားမျိုးနွယ်စုရောထားသည့် ဗမာကပြား ၅၆.၃ ရာခိုင်နှုန်းရှိပြီး ၂၀၁၆ ခုနှစ်တွင် စတင်ဖွဲ့စည်းခဲ့သော အမျိုးသားဒီမိုကရေစီအဖွဲ့ချုပ် ဦးဆောင်သည့် အမျိုးသားလွှတ်တော်တွင် ၅၅.၄ ရာခိုင်နှုန်းမှာ ဗမာ (သို့မဟုတ်) ဗမာကပြားများဖြစ်သည်။⁷⁴

ပထမအကြိမ်နှင့် ဒုတိယအကြိမ် လွှတ်တော်နှစ်ရပ်စလုံးတွင် ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်များ လွှမ်းမိုးထားပါသည်။ ပထမအကြိမ် အမျိုးသားလွှတ်တော်တွင် ကိုယ်စားလှယ် ၁၄၁ ဦး (၈၄.၄) ရာခိုင်နှုန်းသည် ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်များဖြစ်သည်။ ခရစ်ယာန် ဦးရေမှာ ၂၅ ဦးဖြစ်သည်။ ပထမအကြိမ် အမျိုးသားလွှတ်တော်တွင် အစ္စလာမ်ဘာသာဝင် တဦးလည်းရှိခဲ့ပြီး ဘူးသီးတောင်၊ မောင်တောနယ်မှဖြစ်ကာ ၂၀၁၅ ခုနှစ် ရွေးကောက်ပွဲတွင်မူ ယင်းနယ်မှ မွတ်ဆလင်များမှာ ကိုယ်စားလှယ်လောင်း အဖြစ်ပင် စာရင်းသွင်းခွင့် မရသလို ရခိုင်ပြည်နယ်အတွင်းမှ မွတ်ဆလင်များမှာလည်း မဲပေးခွင့်ပင် မရတော့ချေ။ ပထမအကြိမ် လွှတ်တော်သက်တမ်းတွင် ပါဝင်ခဲ့သည့် ရခိုင်မြောက်ပိုင်းဒေသမှ အစ္စလာမ်ဘာသာဝင် ကိုယ်စားလှယ် ၃ ဦးစလုံး၏ ကိုယ်ရေးအကျဉ်းတွင် မြန်မာမွတ်ဆလင်ဟု ဖော်ပြထားသည်။ အမျိုးသားဒီမိုကရေစီအဖွဲ့ချုပ် အနိုင်ရခဲ့သည့် ၂၀၁၅ ရွေးကောက်ပွဲသည် ဘာသာရေးအမျိုးအစားစုံလင်မှုကို မြှင့်တင်နိုင်မှု မရှိခဲ့ပါ။⁷⁵ အစ္စလာမ်ဘာသာဝင် တဦးမှ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်အဖြစ် ပါဝင်လာခြင်းမရှိသည့် လွှတ်တော်လည်း ဖြစ်လာခဲ့သည်။ အမျိုးသားဒီမိုကရေစီအဖွဲ့ချုပ် ဦးဆောင်သည့် လက်ထက်တွင် ခရစ်ယာန်ကိုယ်စားလှယ် အနည်းငယ် တိုးတက်လာပြီး အမျိုးသားလွှတ်တော်တွင် ၂၃ ယောက်ဖြစ်ကာ အများစုမှာ ကချင်နှင့် ချင်းပြည်နယ်တွင် အနိုင်ရရှိခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။

အမျိုးသမီးလွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်အရေအတွက်မှာ ပထမအကြိမ်လွှတ်တော်သက်တမ်းထက် ဒုတိယအကြိမ်တွင် တိုးတက်လာခဲ့သည်။ ပထမအကြိမ် လွှတ်တော်သက်တမ်းတွင် အမျိုးသားလွှတ်တော်၏ ၂.၄ ရာခိုင်နှုန်း စုစုပေါင်း ၄ ဦးသာ အမျိုးသမီးလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ် ပါဝင်မှု အချိုးအစားဖြစ်ခဲ့သည်။ ၂၀၁၆ ခုနှစ်၊ ဒုတိယအကြိမ် လွှတ်တော်သက်တမ်း ပြန်စချိန်တွင်မူ အမျိုးသားလွှတ်တော်တွင် အမျိုးသမီးစုစုပေါင်း ၂၃ ဦး ကိုယ်စားလှယ်အဖြစ် ပါဝင်လာကြသည်။ လွှတ်တော်နှစ်ရပ်ပေါင်း အမျိုးသမီးကိုယ်စားလှယ် စုစုပေါင်း ၆၇ ဦး ရှိလာသော်လည်း ဒုတိယအကြိမ်လွှတ်တော်သက်တမ်း တွင် အမျိုးသားလွှတ်တော်၌ ရေးရာကော်မတီဥက္ကဋ္ဌအဖြစ် နော်မြစေး တစ်ဦးသာ ကျန်ရှိတော့သည်။ ဒေါ်ရှိလာနန်တောင် မှာ တိုင်းရင်းသားရေးရာ ကော်မတီဥက္ကဋ္ဌအဖြစ် ခန့်အပ်ခြင်းခံခဲ့ရသော်လည်း ကွယ်လွန်သွားသောကြောင့် လွှတ်တော် နှစ်ရပ်ပေါင်းတွင် ရေးရာကော်မတီဥက္ကဋ္ဌအဖြစ် တာဝန်ထမ်းဆောင်သူ အမျိုးသမီး ၃ ဦးသာ ကျန်ရှိနေသည်။ သီးသန့် အသင်းအဖွဲ့များတွင်မူ အမျိုးသမီးလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်အချို့မှာ ဥက္ကဋ္ဌအဖြစ် တာဝန်ယူနေကြပါသည်။

- တပ်ကိုယ်စားလှယ်များ

ပြည်သူ့လွှတ်တော်နှင့် အမျိုးသားလွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်စုစုပေါင်း၏ ၂၅ ရာခိုင်နှုန်းမှာ တပ်မတော်ကာကွယ်ရေးဦးစီးချုပ်မှ အမည်တင်သွင်းသည့် ကိုယ်စားလှယ်များဖြစ်သည်။ တပ်မတော်သားကိုယ်စားလှယ်တဦးဖြစ်သည့် ဗိုလ်မှူးကြီးမင်းသန်း၏ တပ်မတော်သားကိုယ်စားလှယ်ဆိုင်ရာ စာတမ်းတွင် ၂၀၀၈ ခုနှစ် အခြေခံဥပဒေကို အခြေခံပြီး လွှတ်တော်ထဲရောက်နေသည့်

74 R.Egreteau,Parliamentary Development in Myanmar, 2017

75 ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော် Website (ဝင်ရောက်ဖတ်ရှုသည့်ရက်စွဲ ၂၀၁၉၊ စက်တင်ဘာလ) နှင့် Nikkei Asia Review , Myanmar parliament Old Preserves Old Patterns, April 3, 2016

တပ်မတော်အနေဖြင့် ဘက်မလိုက်ဘဲ ရပ်တည်နေခြင်းဖြစ်ပြီး ၂၀၀၈ အခြေခံဥပဒေကို ကျော်လွန်သောလုပ်ဆောင်ချက်များ အခြေခံဥပဒေအား ဆန့်ကျင်မှုကိစ္စရပ်အပေါ် တားဆီးသွားရန်ဖြစ်သည်ဟု ဖော်ပြထားသည်။

(၁) ဥပဒေနှင့်အညီ တပ်မတော်၏ ရည်မှန်းချက်တွေကို ဆက်လက်အကောင်အထည်ဖော်ရန်

(၂) အပြုသဘောဆောင်ပြီး လွှတ်တော်နှင့်ထိတွေ့ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရန်နှင့် ယင်းကဲ့သို့ ဆောင်ရွက်ရာတွင် အများ ဆုံးဖြတ်ချက်အတိုင်း ဖြစ်စေရမည်။

(၃) စစ်မက်ပဋိပက္ခများချုပ်ငြိမ်းပြီး တည်ငြိမ်အေးချမ်းကာ ဒီမိုကရေစီရင့်ကျက်လာပါက တပ်မတော်အနေဖြင့် သူ၏ မူလလုပ်ငန်းတာဝန်အသီးသီးကို ပြန်လည်ထမ်းဆောင်မှာဖြစ်သည်။ (ဥပမာအားဖြင့် နိုင်ငံရေးကနေ တပ်မတော်ဆုတ်ခွာရန်)⁷⁶ တပ်မတော်လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များသည် ပြည်ထောင်စုမပြိုကွဲရေး၊ တိုင်းရင်းသားစည်းလုံးညီညွတ်မှုမပြိုကွဲရေး၊ အချုပ်အခြာအာဏာတည်တံ့ခိုင်မြဲရေး စသည့် ဒီတာဝန်အရေးသုံးပါးကို ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ရန် တာဝန်ရှိသည်ဟု တပ်မတော် ကာကွယ်ရေး ဦးစီးချုပ်က ဆိုသည်။

တပ်ချုပ်မင်းအောင်လှိုင်၏ ပြောဆိုချက်အရ နိုင်ငံတော်ကာကွယ်ရန် စစ်တပ်မှာ လွှတ်တော်အတွင်းရှိနေသော်လည်း လွှတ်တော်၏ ဥပဒေပြုရေးအပါအဝင် အဆုံးစွန်သော ဆုံးဖြတ်ပိုင်ခွင့်အာဏာသည် လွှတ်တော်မှာရှိနေတာဖြစ်သည်ဟု စကော့ပူအခြေစိုက် CNA သတင်းဌာနနှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှုတွင် တပ်မတော်ကာကွယ်ရေးဦးစီးချုပ်မှ ပြောဆိုထားသည်။

လွှတ်တော်သည် အရပ်သားကိုယ်စားလှယ်များနှင့် တပ်မတော်သားကိုယ်စားလှယ်တွေအကြား နှစ်ဘက်ပူးပေါင်းဆောင်ရွက် နိုင်သော နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ ကိစ္စအသီးသီးကို ပူးပေါင်းလုပ်ဆောင်ဖို့ရန်အတွက် ကြိုးစားဆောင်ရွက်ခွင့်ရသည့်နေရာ လည်း ဖြစ်ကာ၊ ယုံကြည်မှုတည်ဆောက်ရေးတွင် အရေးပါသော နှစ်ဘက်အပြန်အလှန် ရှုမြင်ချက်တွေအကြား ကွာဟချက်များကို ပြန်လည် စေ့စပ်နိုင်သော နေရာဖြစ်သည်။⁷⁷

ဒုတိယသက်တမ်းကာလမှစ၍ လွှတ်တော်တွင်တက်ရောက်သည့် တပ်မတော်သားကိုယ်စားလှယ်များကို ပထမအကြိမ် သက်တမ်းထက် ပိုမိုရာထူးကြီးမြင့်သည့် တပ်မတော်သားကိုယ်စားလှယ်များဖြင့် အစားထိုးခဲ့ပြီး အမျိုးသားလွှတ်တော် တပ်မတော်သားကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့ခေါင်းဆောင်မှာ ဗိုလ်ချုပ်အဆင့်ရှိသူဖြစ်လာပါသည်။ ယင်းအပြင် နောက်ပိုင်းကာလများတွင် ရွေးကောက်ခံကိုယ်စားလှယ်မဟုတ်သည့် တပ်မတော်သား အမျိုးသားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များအနေဖြင့် လူထုတွေ့ဆုံဆွေးနွေးမှုများ လုပ်လာကြပါသည်။

- ရေးရာကော်မတီများ
အမြဲတမ်းကော်မတီ ၄ ခု ဖြစ်သည့် ဥပဒေကြမ်းကော်မတီ၊ ပြည်သူ့ငွေစာရင်းကော်မတီ၊ လွှတ်တော်အခွင့်အရေး ကော်မတီ၊ အစိုးရအာမခံချက်များ၊ ကတိများနှင့်တာဝန်ခံချက်များ စိစစ်ရေးကော်မတီမှလွဲ၍ ကျန်ကော်မတီများကို လိုအပ်မှုအပေါ် မူတည်၍ လွှတ်တော်ဥက္ကဋ္ဌမှ ဖွဲ့စည်းခွင့်ရှိသည်။ အမြဲတမ်းကော်မတီ ၄ ခု၏ ကိုယ်စားလှယ်များကိုလည်း လွှတ်တော် ဥက္ကဋ္ဌကမှ အဆိုပြုခွင့်ရှိနေပြီး လွှတ်တော် အတည်ပြုချက် ရယူရသည်။

76 Min Than, Tatmadaw in Parliament/ ISEAS , 2018
77 Senior General Min Aung Hlaing Interview on Channel news asia , 2015 ,cited Min Than , Tamadaw in Parliament , ISEAS, 2018.

လွှတ်တော်သည် လွှတ်တော်ကော်မတီများ၏ တာဝန်လုပ်ပိုင်ခွင့်၊ ရပိုင်ခွင့်များကို သတ်မှတ်ပေးရမည်။ လွှတ်တော်ကော်မတီ၏ သက်တမ်းသည် လွှတ်တော်သက်တမ်းနှင့်အညီ ဖြစ်သည်။ ကော်မတီဝင်တဦးသည် သက်ဆိုင်ရာကော်မတီ၏ ခွင့်ပြုချက် မရဘဲ ၃ ကြိမ်တိုင်တိုင် တဆက်တည်းကျင်းပသည့် ကော်မတီအစည်းအဝေးသို့ မတက်လျှင် ကော်မတီဝင်အဖြစ်မှ အလို အလျောက် ရပ်စဲသည်။⁷⁸

ကော်မတီများ၏ အဓိကလုပ်ငန်းတာဝန်မှာ ၎င်းကော်မတီနှင့် သက်ဆိုင်သည့် ဥပဒေကြမ်းများပြုစုခြင်း၊ အကယ်၍ အစိုးရဘက်မှ လွှတ်တော်သို့ တင်သွင်းထားခြင်းဖြစ်ပါက စိစစ်မှတ်ချက်ပြုစုခြင်း၊ ရေးရာကော်မတီနှင့် ဆက်သွယ်သည့် ကိစ္စရပ်များကို ကွင်းဆင်းစစ်ဆေး အစီအရင်ခံစာရေးသားခြင်း၊ ပြင်ပမှ အကြံပြုဆွေးနွေးမှုများ လက်ခံဆောင်ရွက်မှု၊ ကြားနာဆွေးနွေးပွဲများကျင်းပမှု တို့ဖြစ်သည်။

- မဲပေးခြင်း
လွှတ်တော်တွင်း မဲခွဲဆုံးဖြတ်မှုများကို လျှို့ဝှက်မဲပေးစနစ်ဖြင့် ဆောင်ရွက်ကြရသလို အခြေခံဥပဒေပြင်ဆင်ခြင်း ကဲ့သို့သော ကိစ္စမှလွဲ၍ ကျန်ကိစ္စရပ်များကို အများစုဆုံးဖြတ်မှု အနိုင် Popularity Vote ဖြင့် မဲခွဲဆုံးဖြတ်ပါသည်။
- လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များတာဝန်
လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များအနေဖြင့် ဥပဒေပြုခြင်း၊ အုပ်ချုပ်ရေးတရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာအဖွဲ့အစည်းများ၏ ဆောင်ရွက်ချက်ကို အပြန်အလှန်ထိန်းညှိခြင်း၊ မဲဆန္ဒရှင်များအား ကိုယ်စားပြုပေးခြင်းတို့ကို ဆောင်ရွက်ရပါသည်။

၄.၃။ ၂၀၀၁ ခုနှစ်မှ လက်ရှိကာလအထိ အမျိုးသားလွှတ်တော်အကြောင်း တစေ့တစောင်း

လွှတ်တော်အတွင်း ပါတီစုံဆွေးနွေးငြင်းခုံခဲ့ကြသည့်ဓလေ့ နှစ်ပေါင်း ၅၀ နီးပါး ပျောက်ဆုံးခဲ့သည့် မြန်မာနိုင်ငံတွင် စစ်တပ်က ညွှန်းဆိုသည့် လုံခြုံရေး၊ ကာကွယ်ရေးကဏ္ဍမှအပ ကျန်ကဏ္ဍများတွင် လွှတ်လပ်မှုရှိလာသည့် ၂၀၀၈ ခုနှစ် အခြေခံဥပဒေသက်ဝင်လာမှုနှင့် အတူ ပါတီစုံဆွေးနွေးငြင်းခုံမှုများမှာ ၂၀၁၁ ခုနှစ် နှစ်ဆန်းပိုင်းတွင် ပြန်လည်လှုပ်ရှားသက်ဝင်လာခဲ့သည်။

လွှတ်တော်နှင့် ရွေးကောက်ပွဲစနစ်မရှိသည့် အာဏာရှင်စနစ်မှ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံအခြေခံဥပဒေ အသုံးပြုကာ စပ်ကြားစနစ်ဖြင့် အသက်သွင်းမည့် အာဏာရှင်ခေတ်လွန်ရွေးကောက်ပွဲကို ပိုမိုကောင်းမွန်သည့်အဆင့်တဆင့် Better Off အနေဖြင့် လက်ခံသင့်ကြောင်း တိုက်တွန်းသူများကပင် အခြေခံဥပဒေသစ်ဖြင့်မောင်းနှင်မည့် မြန်မာ့အခင်းအကျင်းသစ်တွင် လွှတ်တော်အင်စတီကျူးရှင်းများအားကောင်းမောင်းသန်ဖြစ်ရေးမှာ မြန်မာ့အသွင်ကူးပြောင်းရေးအတွက် အရေးပါနိုင်သည့် အချက်တချက်အဖြစ် မီးမောင်းထိုးပြကြသည်။⁷⁹

ဒီမိုကရက်တိုက်ရေးရှင်း မအောင်မြင်သည့် နိုင်ငံများတွင် နောက်ကြောင်းပြန်တတ်သည့် အင်အားစုများအနက် ရယ်ဒီကယ်အစွဲသန်သည့် လူထု၊ လက်နက်ကိုင်ပုန်ကန်မှု၊ ဒီမိုကရေစီ မဟုတ်သည့် အိမ်နီးချင်းနိုင်ငံ၊ စစ်တပ် ပါဝါကြီးစိုးမှု၊ အစိုးရအဖွဲ့အကြီးအကဲ ထင်ရာစိုင်းမှု စသည့်အုပ်စုများ ပါဝင်နေတတ်ပြီး အမှတ်သရုပ်လက္ခဏာကွဲပြားမှုအပေါ် အခြေခံသည့်နိုင်ငံရေး

78 အမျိုးသားလွှတ်တော်နည်းဥပဒေ ပုဒ်မ ၃၆ (က)

79 အောင်ထွဋ်၊ (၂၀၁၀) အသွင်ကူးပြောင်းရေး The Voice Weekly (2010)/ Vol .5, No.43 ၊ (မောင်စူးစမ်း) အသွင်ကူးပြောင်းရေးကုန်းပတ်ရှင်းခြင်း The Voice Weekly (2010)/Vol. 5 No. 39 ၊ (မောင်စူးစမ်း) အစိုးရကောင်းနှင့်အတိုက်အခံကောင်း The Voice Weekly , Vol.No. 40 , 2010။

ကွဲလွဲမှုအပေါ် အာဏာရှိသူ အစိုးရအုပ်စုမှ ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းမှု မလုပ်နိုင်ခြင်း စသည့်အချက်များ ပါဝင်နေရာ အစိုးရ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်ကို ထိန်းထိန်းခွဲခွဲစွမ်းမှာ ဥပဒေပြုရေး မဏ္ဍိုင်အပေါ် တည်ရှိနေပြီး အခြေခံဥပဒေ ဆိုသည့်ကိစ္စရပ်များ (ဥပမာ- မြန်မာတွင် တပ်နှင့် လွှတ်တော် ပတ်သက်နေ) မှာ ဥပဒေပြုရေးမဏ္ဍိုင်နှင့် သက်ဆိုင်သည့်ကိစ္စများ ဖြစ်ပါသည်။⁸⁰ ယင်းအပြင် အသွင်ကူးပြောင်းကာလ တည်ငြိမ်ရေးနှင့် လူမှုဘဝလုံခြုံမှုအတွက်နှင့် စီးပွားဘဏ္ဍာရေးကဏ္ဍများအတွက်ပါ ဥပဒေပြုခွင့်ရှိသူ၊ ထိန်းညှိခွင့်ရှိသည့် မဏ္ဍိုင်မှာ ဥပဒေပြုရေး မဏ္ဍိုင်ပင်ဖြစ်သည်။

အာဏာရှင်ခေတ်လွန် ပထမဆုံးရွေးကောက်ပွဲကိုကြည့်လျှင် ၂၀၁၀ ခုနှစ် ရွေးကောက်ပွဲ၏ သံသယဖြစ်စရာ ပွင့်လင်းမြင်သာမှု အားနည်းခြင်း၊ အဓိကကျသည့် အတိုက်အခံနှင့် တိုင်းရင်းသားအင်အားစုများပါဝင်မှု နည်းပါးခြင်းကြောင့် မြန်မာ့လွှတ်တော် မစတင်ခင် ကာလမှာ လူထုစိတ်ပါဝင်စားမှု အားနည်းခဲ့ရသည်။

ကိုယ်စားပြုမှုအားနည်းသည်ဆိုသည့်အချက်ဖြင့် နိုင်ငံတကာမီဒီယာများထက်မှ မြန်မာ့လွှတ်တော်အပေါ် ဝေဖန်မှုများလည်းရှိခဲ့သည်။⁸¹ နအဖ၊ နဝတစစ်အစိုးရလက်ထက်မှ အမာခံများ၊ စစ်ဗိုလ်ချုပ်ဟောင်းများ၊ စစ်အစိုးရဝန်ထမ်းဟောင်းများစုဖြစ်နေသည့် လွှတ်တော်မှာ ဒီမိုကရေစီစနစ်နှင့် လျော်ညီသည့် လွှတ်တော်တရပ်အဖြစ် လည်ပတ်ကြမည်လော ဆိုသည့်သံသယမေးခွန်းများလည်း အမှန်တကယ်ပင်ရှိခဲ့ပါသည်။ ယင်းအချိန်ကာလမှာ မြန်မာပြည်မှ အသက် ၄၀ ကျော် ၅၀ တန်းမျိုးဆက်များ အနီးစပ်ဆုံးအနေဖြင့် ရင်းနှီးခဲ့သည့် လွှတ်တော်ဆိုသည်မှာ တပါတီဆိုရှယ်လစ်လမ်းစဉ်ပါတီ BSPP အာဏာရှင်ခေတ်က ကျင်းပခဲ့သည့်လက်ညှိုးထောင် ခေါင်းညိတ် (Rubber Stamp) တံဆိပ်တုံးထုလွှတ်တော်များသာဖြစ်သည့်အတွက်လည်း ယင်းကဲ့သို့ သံသယများရှိနေခြင်းမှာ အဆန်းတကြယ်တော့ မဟုတ်လှပါ။ သို့သော်လည်း လွှတ်တော်တစ်ကြိမ်ကျင်းပပြီးတိုင်း ထူးခြားရဲတင်းသည့် အဆိုပြုတင်သွင်းမှုများ နိုင်ငံရေးရလဒ်များ ရလာသကဲ့သို့ လွှတ်တော်စတင်စဉ်က အာဏာရပါတီဖြစ်တဲ့ ပြည်ခိုင်ဖြိုးအမတ်များအပါအဝင် လွှတ်တော် အမတ်တချို့၏ ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီးများ တင်သွင်းလာသော ဥပဒေကြမ်းများကို စိန်ခေါ်မေးမြန်းမှုများ လုပ်လာခဲ့မှုနှင့်အတူ လွှတ်တော်သည် စတင်လှုပ်ရှားသက်ဝင်လာခဲ့ပါသည်။⁸²

လုံခြုံရေးနှင့် အာဏာပိုင်များ ကျူးလွန်ခဲ့ကြသည့် လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှု၊ မြေသိမ်းမှုများကဲ့သို့ ကိစ္စများအား ဖြေရှင်းရန် လုပ်ဆောင်မှုများလည်း ရှိလာခဲ့ပါသည်။ စစ်တပ်ပါစဉ်အရ မကွာသည့် အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် ဥပဒေပြုရေးမှ အဓိက တာဝန်ရှိသူများဖြစ်သည့် ဦးသိန်းစိန်၊ ဦးခင်အောင်မြင့်၊ သူရဦးရွှေမန်းတို့မှာ ဒီမိုကရေစီစနစ်နှင့် နီးစပ်သူများမဟုတ်ခဲ့သည့်တိုင် အာဏာမဏ္ဍိုင်များ အကြား တတ်နိုင်သမျှ သီးခြားတည်ရှိစေရေးဆိုသည့် ၂၀၀၈ အခြေခံဥပဒေ ပေးထားချက်အောက်တွင် မိမိတို့ကျရာကဏ္ဍကို အတတ်နိုင်ဆုံး တာဝန်ယူပုံဖော်ခဲ့ကြပါသည်။ လွှတ်တော်အစပိုင်းကာလမှာပင် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များ အနေဖြင့် စစ်ဗိုလ်ချုပ်ဟောင်းအများစု ဖြစ်နေသည့် အစိုးရဝန်ကြီးများအပေါ် မေးခွန်းထုတ်မှုများ၊ အစိုးရဘက်မှ တင်သွင်းလာသည့် ဥပဒေများအပေါ် ပြုပြင်သင့်သည့် အချက်များ ထောက်ပြ၊ ပယ်ချမှုများအား ရဲရဲတင်းတင်း ပြုလုပ်လာကြသည်။

ဥပဒေအများစုမှာ လူမှုစီးပွားကဏ္ဍဆိုင်ရာကိစ္စရပ်များ၊ ကလေးသူငယ် ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ရေး၊ စီးပွားရေးနှင့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု၊ စိုက်ပျိုးရေး ထွက်ကုန်ကုန်သွယ်မှုများ၊ ဝင်ငွေခွန် နှင့် အကျင့်ပျက်ခြစားမှု တိုက်ဖျက်ရေးဆိုင်ရာ ဥပဒေများအထိ ပါဝင်ပါသည်။ မြင်သာသည့် ဖြေလျှော့မှုများမှာ အစောပိုင်းကာလတွင် ခပ်သွက်သွက်လုပ်နိုင်ခဲ့သည်။

80 T. Carothers (2002), The End Of Transition Paradigm; Fukuyama 2015, The Origin of Political Order; M. Steven Fish and J. Wittenberg, Failed Democratization in C. Herpfer, P. Bernhagen, Ronald F. Inglehart, and C. Welzel (ed.), Democratization, Oxford University Press, 2017, P - 260.
81 The Economist, Myanmar's Sham Legislature: A Parliament, But not as you know – A Cry far from real representation, Jan 2017.
82 R. Egreteau, Parliamentary Development in Myanmar: An Overview fo the Union Parliament, 2011-2016, The Asia Foundation; P -3.

အုပ်ချုပ်ရေးပိုင်းအနေဖြင့်လည်း ဖြေလျှော့ရေး လုပ်ငန်းစဉ်များတွင် အားတက်သရော ပါဝင်ခဲ့ပြီး စစ်အစိုးရလက်ထက်က အတိုက်အခံများအား နှိပ်ကွပ်မှုတွင် အသုံးပြုခဲ့သည့် အမျိုးသား ညီလာခံလုပ်ငန်းများ အောင်မြင်စွာကျင်းပနိုင်ရေးအား နှောင့်ယှက် ဆန့်ကျင်မှုမှ ကာကွယ်သည့် ဥပဒေကို ဦးသိန်းစိန် အစိုးရမှ ရုပ်သိမ်းပေးခဲ့ပါသည်။ လွှတ်တော်တွင် ပါဝင်နေသည့် ပြည်ခိုင်ဖြိုး ပါတီမဟုတ်သည့် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များကလည်း အားတက်သရောဖြင့်ပင် ဥပဒေပြုရေးတွင် ပါဝင်ခဲ့ကြသည်။ စစ်အစိုးရလက်ထက် နာမည်ဆိုးဖြင့် ကျော်ကြားခဲ့သည့် အီလက်ထရောနစ် ဥပဒေဖျက်သိမ်းရေးအတွက် အမျိုးသား ဒီမိုကရေစီ အဖွဲ့ချုပ်မှ ခွဲထွက်လာပြီး ၂၀၁၀ ရွေးကောက်ပွဲဝင်ကာ အနိုင်ရခဲ့သည့် ကိုယ်စားလှယ်တဦးက အဆိုတင်ခဲ့ပါသည်။ ယင်းအဆိုရှင် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်ကပင် နိုင်ငံရေးကြောင့် အကျဉ်းကျခံနေရသူများအတွက် လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်ပေးရေး အဆိုကို ၂၀၁၁ ခုနှစ်ကပင် တင်သွင်းခဲ့သည်။⁸³ အစောပိုင်းကာလ ဥပဒေကြမ်းတချို့မှာ သတင်းစာများမှ ထည့်သွင်းကြေညာမှုများ မရှိခဲ့သော်လည်း ပထမအကြိမ် ဒုတိယလွှတ်တော်သက်တမ်းမှစ၍ ထည့်သွင်းကြေညာမှုများ လုပ်လာခဲ့ပါသည်။

ယင်းသို့ ထည့်သွင်းလာမှုနှင့်အတူ ပြင်ပတတ်သိပညာရှင်များ၊ အစိုးရမဟုတ်သည့် အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းများမှာ လွှတ်တော်ရေးရာ ကော်မတီများထံ လာရောက်အကြံပြုဆွေးနွေးမှုများ၊ ကိုယ်စားလှယ်များမှတစ်ဆင့် အကြံပြုဆွေးနွေးမှုများ လုပ်လာခဲ့ပါသည်။⁸⁴ အာဏာရှင်ခေတ်လွန် ပထမဆုံးအကြိမ်အဖြစ် ပြုလုပ်ခဲ့သည့် လွှတ်တော်အစည်းအဝေးများအနက် အမျိုးသားလွှတ်တော် အခန်းကဏ္ဍကို ကြည့်ရှုလည်း လွှတ်တော်ယဉ်ကျေးမှုအား စတင်အစပျိုးသည့် ကာလဖြစ်သော်လည်း ၎င်း၏ လှုပ်ရှားဆောင်ရွက်မှုမှာ အထင်ကြီးလောက်စရာ အချက်အချိန်ရှိနေခဲ့ပါသည်။

ပထမအကြိမ် အမျိုးသား လွှတ်တော်တိုင်ကြားစာကော်မတီ အနေဖြင့် လယ်ယာမြေ သိမ်းယူမှုများနှင့် ပတ်သက်ပြီး ပြေလည်အောင် ညှိနှိုင်းဖြေရှင်းနိုင်ရန်အတွက် အဆိုတင်သွင်းအတည်ပြုမှုကို ၂၀၁၁ ခုနှစ်ကတည်းက ပြုလုပ်ခဲ့ပြီး လူထုကန့်ကွက်မှုရှိသည့် မြစ်ဆုံစီမံကိန်းအရေး ဖြေရှင်းရန် အစီအရင်ခံစာတင်သွင်းမှု၊ စစ်ရပ်စဲရေး၊ ငြိမ်းချမ်းရေးဆွေးနွေးစေရေးစသည့် ကဏ္ဍများလည်း ပါဝင်ခဲ့သည်။⁸⁵

အမျိုးသားလွှတ်တော် ဥက္ကဋ္ဌ ဦးခင်အောင်မြင့်မှာ လွှတ်တော်ရေးရာ ဖွဲ့စည်းလည်ပတ်မှုအတွက် ပြည်ပ ဒီမိုကရေစီနိုင်ငံများသို့ သွားလာခွင့်နည်းပါးသည့် စစ်အစိုးရ လက်ထက်ကပင် စာအုပ်စာတမ်းများမှတစ်ဆင့် ပါလီမန်ဥပဒေပြုရေးကို စတင်လေ့လာခဲ့သူ ဖြစ်သည်။⁸⁶ အထူးသဖြင့် လုံခြုံရေးနှင့် သက်ဆိုင်သည့် စစ်ရပ်စဲရေးဆိုင်ရာ မေးခွန်းများမှာ အစိုးရ၊ လွှတ်တော်၊ တပ်မတော်မှ ထိပ်သီးခေါင်းဆောင်များ ပါဝင်သည့် အမျိုးသားကာကွယ်ရေးနှင့် လုံခြုံရေးကောင်စီအစည်းအဝေး ခွင့်ပြုချက်ဖြင့် မေးမြန်း ခွင့်ရခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်ဟုလည်း တိုက်ပွဲရပ်ဆိုင်း၍ ဆွေးနွေးပွဲစတင်ရေး အရေးကြီးအဆိုအား တင်ခဲ့ဖူးသည့် လွှတ်တော် ကိုယ်စား လှယ်ဟောင်းတဦးက ပြောသည်။⁸⁷

၉၀ ခုနှစ် ရွေးကောက်ပွဲအနိုင်ရ အန်အယ်လ်ဒီ-အမျိုးသားဒီမိုကရေစီအဖွဲ့ချုပ် ၂၀၁၂ ကြားဖြတ်ရွေးကောက်ပွဲကတစ်ဆင့် လွှတ်တော်အတွင်း ဝင်ရောက်လာချိန်တွင်မူ လွှတ်တော်၏ နိုင်ငံရေးအရ တရားဝင်မှုကို ပိုမိုအားကောင်းစေခဲ့ပါသည်။ ကြားဖြတ်ရွေးကောက်ပွဲ မဲဆန္ဒနယ် ၄၄ နေရာတွင် ၄၃ နေရာအထိ အနိုင်ရခဲ့ပြီး အမျိုးသားလွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ် ၅ ဦး မှာလည်း ၂၀၁၂ ခုနှစ် မေလမှစ၍ အမျိုးသားလွှတ်တော်အစည်းအဝေးများတွင် ကိုယ်စားလှယ်အဖြစ် ပါဝင်ခဲ့သည်။

83 သယ်ကျွန်းမြို့နယ်မှ ပထမအကြိမ်ပြည်သူ့လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်ဟောင်းတဦးဖြစ်သည့်ဦးသိန်းညွန့်နှင့် ၂၀၁၉ ဩဂုတ်လက တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှု
84 ပထမအကြိမ် ပြည်သူ့လွှတ်တော်လူမှုဖွံ့ဖြိုးကော်မတီဥက္ကဋ္ဌဦးမောင်မောင်ဆွေနှင့်တွေ့ဆုံခဲ့သည့် ဦးကျော်လင်းဦးအား ၂၀၁၉ဩဂုတ်လအတွင်းမေးမြန်းမှုမှ
85 ပထမအကြိမ် ဒုတိယအမျိုးသားလွှတ်တော်အစည်းအဝေးမှတစ်ဆင့်စာအုပ်စာမျက်နှာ- ၉၀၅၊ လွှတ်တော်သက်တမ်းနှစ်ကြိမ် ရွေးကောက် တင်မြှောက်ခံရ သည့် အမျိုးသားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်ဦးကျော်လင်းအား ၂၀၁၉ မေလအတွင်းက နေပြည်တော်တွင် မေးမြန်းထားမှု။ အမျိုးသားလွှတ်တော်ကိုယ် စားလှယ်ဦးခက်ထိန်နန်၏ ကေအိုင်အို/ကေအိုင်အေနှင့် အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးဆိုင်ရာမေးခွန်း (၆.၉.၂၀၁၂) အမျိုးသားလွှတ်တော်အစည်းအဝေးမှတ် တမ်း / အမျိုးသားလွှတ်တော်မှထုတ်ဝေ (ပထမအကြိမ်)။
86 ပထမအကြိမ်လွှတ်တော်သက်တမ်း လွှတ်တော်ဥက္ကဋ္ဌနှစ်ဦးနှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းခဲ့သူနှင့် ၂၀၁၉ ဇူလိုင်လတွင် မေးမြန်းထားမှု
87 ပထမအကြိမ်လွှတ်တော်တွင် တက်ရောက်ခဲ့သည့် အင်ဂျန်းယန်မြို့နယ်မှ ပြည်သူ့လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်နှင့် ၂၀၁၉ ဇူလိုင်လအတွင်းက မေးမြန်းမှုမှ

အမျိုးသားလွှတ်တော်မှာ ပြည်သူ့လွှတ်တော်နှင့် ဥပဒေပြုပိုင်ခွင့် တန်းတူသာ သတ်မှတ်ထားပြီး မည်သည့်ကိစ္စရပ်များမှာ သီးခြားပြုပိုင်ခွင့်ဆိုပြီး မသတ်မှတ်ထားသော်လည်း တိုင်းရင်းသား ဘာသာစကားအခြေပြုသင်ကြားရေး ပါဝင်သည့် အမျိုးသားပညာရေး ဥပဒေကို ပြင်ဆင်သည့် ဥပဒေကြမ်း (အငြင်းပွားဖွယ် ဥပဒေအဖြစ် ထွက်ပေါ်လာခဲ့)၊ နယ်စပ်ဒေသနှင့် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး ဥပဒေကို ဒုတိယအကြိမ် ပြင်ဆင်သည့် ဥပဒေ၊ မြန်မာ့သတ္တုတွင်း ဥပဒေကို ပြင်ဆင်သည့် ဥပဒေ၊ သတင်းမီဒီယာ ဥပဒေ စသည့် ဥပဒေများကို အမျိုးသားလွှတ်တော် မှတစ်ဆင့် တင်သွင်းခဲ့ပါသည်။

ပြည်ခိုင်ဖြိုးလက်ထက် ပထမအကြိမ် ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်တွင် ဥပဒေ စုစုပေါင်း ၂၃၂ ခုကို အတည်ပြုပေးခဲ့ပါသည်။⁸⁸ ဥပဒေအများစုမှာ အုပ်ချုပ်ရေးပိုင်းက ပြင်ဆင်ထားသောဥပဒေများ၊ ရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်သို့မဟုတ် ရှေ့နေချုပ်ရုံးကဲ့သို့ ပြည်ထောင်စုအဆင့် ဥပဒေပြုရေးနှင့် တိုက်ရိုက်မသက်ဆိုင်သည့် အစုအဖွဲ့များမှ တင်ပြလာသော ဥပဒေကြမ်းများဖြစ်သည်။⁸⁹ ဥပဒေပြုနန်းကြည့်ပါက တနှစ်ကို ၄၆ ခုနှုန်းလောက် ပြုခဲ့ခြင်းလည်း ဖြစ်ပေသည်။ ကောင်းကျိုးအနေဖြင့် တည်ဆဲဥပဒေ ၄၀၀ ကျော်ကို အလေးအနက်ထားပြီး မပြည့်မစုံ ရေးသားထားသောဥပဒေများ၊ ခေတ်မီသည့်ဥပဒေများ၊ ဖိနှိပ်ချုပ်ချယ်သည့် ဥပဒေများကို ဖျက်သိမ်းခြင်း၊ ပြန်လည်ပြင်ဆင်ရေးဆွဲရန် အားထုတ်ခြင်းများသည် အာဏာရှင်ခေတ်လွန် ပထမလွှတ်တော်သက်တမ်းကိုယ်စားလှယ်များ၏ နိုင်ငံရေးအရ ပါဝင်မှု အားကောင်းသည့်လက္ခဏာဟု ဆိုနိုင်သည်။ သို့သော်လည်း အတည်ပြုခဲ့သည့် ဥပဒေများ၏ အရည်အသွေးမှာ အလွန်နိမ့်ကျလှသည်။⁹⁰

စုဖွဲ့မှု အစဉ်အလာနှင့် စုဖွဲ့မှုဆိုင်ရာ လုပ်ကိုင်နိုင်စွမ်းမှာ ကာလတာရှည်ပျောက်ဆုံးနေခဲ့ပြီး ရေရှည်တည်တံ့မည့် ဥပဒေ၊ ခိုင်မာသည့် ဥပဒေများ ရေးဆွဲပြုစုနိုင်ရန်အတွက် နည်းပညာပိုင်းအပါအဝင် နိုင်ငံရေးအပိုင်းမှာပါ အားနည်းခဲ့သည်။⁹¹

၄၇ ခုနှစ် အခြေခံဥပဒေအရ တည်ရှိခဲ့သည့် လူမျိုးစုလွှတ်တော်နေရာအသွင်ယူထားသည့် အမျိုးသားလွှတ်တော်မှ တင်သွင်းခဲ့သည့် အငြင်းပွားဖွယ် ဥပဒေများစာရင်းတွင် လူ့အခွင့်အရေးအရ မေးခွန်းထုတ်စရာဖြစ်ခဲ့သည့် ကိုးကွယ်မှုဘာသာ ကူးပြောင်းခြင်းဆိုင်ရာ ဥပဒေကြမ်းနှင့် တလင်တမယားဥပဒေကြမ်းတို့လည်း ပါဝင်ခဲ့သည်။ ၂၀၁၆ ခုနှစ် ဖေဖော်ဝါရီလမှ စတင်သည့် လွှတ်တော်ဒုတိယသက်တမ်းမှာ အန်အယ်လ်ဒီ-အမျိုးသားဒီမိုကရေစီအဖွဲ့ချုပ်မှ ပါတီဝင်များလွှမ်းမိုးသည့် တနည်းအားဖြင့် ပင်နီလွှမ်းမိုးသည့် လွှတ်တော်အဖြစ် တင်စားခံရသည့် လွှတ်တော်လည်း ဖြစ်ပါသည်။

၂၀၁၁ ခုနှစ်မှ စတင်ခဲ့သည့် အာဏာရှင်ခေတ်လွန် ပထမသက်တမ်းအား အထွေထွေ ဖြေလျှော့သည့် ကာလ (Liberalization period) ဟု ခေါ်မည်ဆိုလျှင် အရပ်သား အများစုဖြင့် တက်လာသည့် အစိုးရ၊ လွှတ်တော်တို့ရှိလာမှုမှာ ဒီမိုကရက်တိုက်ရေးရှင်းအရ ခြေလှမ်းတလှမ်းရှေ့သို့ တက်နိုင်မှုဟု သတ်မှတ်ရပါမည်။⁹² ဒီမိုကရက်တိုက်ရေးရှင်း၊ စစ်ရပ်စဲရေး၊ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုတည်ထောင်ရေး၊ ဈေးကွက်စီးပွားရေး ပီပြင်စွာပေါ်ထွက်မှုတို့ကို တပြိုင်နက်တည်း ဦးတည်ဆောင်ရွက်ရသည့် နိုင်ငံအတွက် စိန်ခေါ်မှုမှာ မြောက်မြားစွာ ရှိနေသော်လည်း ဒီမိုကရေစီ စံညွှန်းနှင့် ကိုက်ညီသည့် ဥပဒေများအား ပြည်ခိုင်ဖြိုး ဦးဆောင်သည့် ပထမအကြိမ် လွှတ်တော် သက်တမ်းထက် ပိုမိုပေါ်ထွက်လာစေရန် မျှော်လင့်ချက် ကြီးကြီးမားမားလည်း ထားရှိခဲ့ကြပါသည်။ ပိုမိုကောင်းမွန်သည့် ဥပဒေများ ထွက်ပေါ်လာရန် ပြည်သူက မျှော်လင့်သည့်မှာ အဆိုးတော့ မဟုတ်ပေ။

88 ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော် Website စာမျက်နှာ ၊ ပြဋ္ဌာန်းပြီး ဥပဒေများ စာရင်းတွင် ဖော်ပြထားချက်အရ ကိုးကားထားပါသည်။ (Accessed 2019 November 13)

89 R. Egreteau, Chapter 16: Emerging patterns of Parliamentary Politics, in David I. Steinberg (ed), Myanmar: The Dynamics of an Evolving Polity, 2014.

90 Ibid , P – 40.

91 ICG, Not A rubber Stamp: Myanmar's legislature in a time of Transition, Briefing No.142/ Asia, 2011, P-14.

92 T. Sisk, From War to Democracy, 2008 ; စိုင်းထွန်းအောင်လွင်၊ ၂၀၁၆လုံးဒီမိုကရက်တိုက်ရေးရှင်းနဲ့ ငြိမ်းချမ်းရေးဖြစ်စဉ်အပြိုင်တည်ဆောက်ခြင်း၊ MCN TV News ဆောင်းပါး၊ ၂၀၁၇ ဇန်နဝါရီ <https://www.mcntv.biz/opinion/24/01/2017/26463/> (Accessed 2019 November 7)

သို့သော်လည်း အမျိုးသားဒီမိုကရေစီအဖွဲ့ချုပ် အစိုးရလက်ထက် အစောပိုင်း ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော် အစည်းအဝေးများတွင် ဥပဒေပြုနိုင်စွမ်းမှာ အားနည်းနေပြီး မပြည့်မစုံပြုစုထားသော ဥပဒေအမျိုးမျိုးအား အတည်ပြုခြင်း၊ ပြန်လည်ပြင်ဆင်ခြင်းတို့အား အထူးပါယမ စိုက်ခဲ့သည့်အတွက် အကြီးအကျယ်ဝေဖန်ခံခဲ့ရပါသည်။⁹³ ပါတီတွင်း စည်းကမ်းရှိရန် လိုအပ်မှုကို အကြောင်းပြကာ အုပ်ချုပ်ရေးအစိုးရ ရပ်တည်ရေးကို ထိခိုက်နိုင်သည်ဆိုသည့် အကြောင်းပြချက်ဖြင့် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များအပေါ် စည်းကမ်းတင်းကျပ်မှုများ ပြုလုပ်ခဲ့သည်။

အန်အယ်လ်ဒီအနေဖြင့် ဗဟိုအလုပ်အမှုဆောင်ကော်မတီနှင့် တိုင်ပင်ခြင်းမရှိဘဲ လွှတ်တော်ရုံးကို ဥပဒေကြမ်း သို့မဟုတ် အဆိုတရ တင်သွင်းခွင့်မရှိသည်မှာ ၂၀၁၂ ခုနှစ်လွှတ်တော်ထဲစတင်ကတည်းကပင် ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုများပြားသော အဖွဲ့အစည်းဖြစ်သည့်နည်းတူ အစိုးရအဖွဲ့ကို ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည်က ချုပ်ကိုင်ခဲ့သလို လွှတ်တော်ကိုမူ အစောပိုင်းက ပြည်သူ့လွှတ်တော် ဥက္ကဋ္ဌ ဦးဝင်းမြင့်က အထူး ကြပ်မတ်ကိုင်တွယ်ခဲ့ပါသည်။ အမျိုးသားလွှတ်တော် ဥက္ကဋ္ဌအဖြစ် ကရင်အမျိုးသားဖြစ်သူ အာဇာနည်ခေါင်းဆောင် မန်းဘိုင်၏ မြေး မန်းဝင်းခိုင်သန်းအား ခန့်အပ်ခဲ့သည်။ ယင်းသို့ ချုပ်ကိုင်မှုများသည် ဆိုသည့်အတွက် အန်အယ်လ်ဒီ လွှတ်တော်အနေဖြင့် လူထုအကျိုးနှင့် လူထုအား ဖိနှိပ်သည့်ဥပဒေများအား မပယ်ဖျက်၊ အသစ်မဆွဲဆိုသည့် သဘောတော့ မဆောင်ရွက်ချေ။

ခေတ်နောက်ကျသည့် ဥပဒေ သို့မဟုတ် လူထုကို နှိပ်စက်သည့် ဥပဒေများကို ပြည်ခိုင်ဖြိုးဆောင်ရွက်ခဲ့သည့် အရေအတွက်နှင့် တန်းတူပင် လွှတ်တော် ပထမနှစ် သက်တမ်းမှာပင် ပယ်ဖျက်ခဲ့သည်။ စုစုပေါင်း ဥပဒေ ၆ ခုပါဝင်ပြီး ယင်းဥပဒေများမှာ ဦးသန့် ဈာပန အရေး လူထုဆန္ဒပြပွဲများ စစ်အစိုးရလက်ထက်နိုင်ငံရေးအရ သဘောထားကွဲလွဲသူများအား ဖိနှိပ်ရန် အသုံးပြုသည့် ဥပဒေများ၊ ဧည့်စာရင်းတိုင်ကြားမှုပယ်ဖျက်ခြင်း၊ အရေးပေါ်စီမံမှု အက်ဥပဒေ တို့ပါဝင်သည်။ ယင်းတို့အနက် ဧည့်စာရင်းဥပဒေအပါအဝင် အခြားဖိနှိပ်သည့်ဥပဒေ တရပ်အား ပြင်ဆင်ပယ်ဖျက်ခြင်းမှာ အမျိုးသားလွှတ်တော်မှ စတင်တင်သွင်း အဆိုပြုခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ အဂတိတိုက်ဖျက်ရေးဥပဒေကို ပြင်ဆင်သည့် ဥပဒေကြမ်း ပြည်သူ့ငွေစာရင်းကို ဥပဒေ၊ ဆက်သွယ်ရေး ဥပဒေကို ပြင်ဆင်သည့် ဥပဒေများမှာ အမျိုးသားလွှတ်တော်မှ တင်သွင်းခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။

ပထမအကြိမ် သက်တမ်း ဦးသိန်းစိန် အစိုးရ လက်ထက်က ပြဋ္ဌာန်းကခဲ့သည့် ငြိမ်းချမ်းစွာ စုဝေးစီတန်းလှည့်လည်ခွင့်နှင့် ဆန္ဒဖော်ထုတ်ခွင့်၊ ငြိမ်းစုစီဥပဒေကို ပြင်ဆင်ခြင်းမှာ ၂၀၁၆ ခုနှစ်တွင် စတင်ပြုလုပ်ခဲ့ပြီး ၂၀၁၈ တွင်လည်း နောက်တကြိမ်ပြုလုပ်ရန် ပြင်ဆင်လာခဲ့ပါသည်။ ပြင်ဆင်ခဲ့မှုများနှင့် ထပ်မံပြင်ဆင်ရန် အဆိုပြုသည့် အချက်များမှာ ယခင်ကထက် ပိုကောင်းသည့် အချက်တချို့ပါလာသော်လည်း အဓိပ္ပာယ်မရှင်းမလင်းမှုကို အသုံးပြုပြီး လွတ်လပ်စွာ ဆန္ဒထုတ်ဖော်မှုကို ကန့်သတ်နိုင်ဖွယ်ရာ အချက်များလည်း ရှိနေသည့်အတွက် လူ့အခွင့်အရေးလှုပ်ရှားသူများနှင့် အရပ်ဘက် အဖွဲ့အစည်းများက ကန့်ကွက်မှု အချို့ ရှိနေခဲ့သည်။ အမျိုးသားလွှတ်တော်မှတစ်ဆင့် ယင်းဥပဒေ ပြင်ဆင်ချက်ကို အတည်ပြုခဲ့သော်လည်း လွှတ်တော်တွင်းဆွေးနွေးမှုတွင် အန်အယ်လ်ဒီ ကိုယ်စားလှယ်အချို့ကပါ ဒီမိုကရေစီနှင့် ပတ်သက်သည့်ဥပဒေတွင် ဒီမိုကရေစီဘောင်ကျဉ်းစေသည့် အလုပ် မလုပ်သင့်ဟု လွှတ်တော်တွင်း ဆွေးနွေးမှုတွင် ထောက်ပြခဲ့ကြသည်။⁹⁴

ဒုတိယ လွှတ်တော် သက်တမ်းတွင် အမျိုးသားလွှတ်တော်မှာ အာဏာမဏ္ဍိုင်များအကြား လွတ်လပ်စွာတည်ရှိရေးအပြန်အလှန် ထိန်း-ထိန်းခြင်း (Check and Balance) အရ အခြေခံ ဥပဒေပေးထားချက်ကိုပင် ၃ နှစ်တာကာလအတွင်း ပြည့်မှီအောင် မလုပ်နိုင်ခဲ့ရာ လာမည့် လက်ကျန် လွှတ်တော်သက်တမ်းတွင် ပိုမိုကောင်းမွန်အောင်လုပ်နိုင်မည်လားဆိုသည့်အချက်မှာ မေးမြန်းခဲ့သည့်

93 R. Egreteau, Parliamentary Development in Myanmar: An Overview of the Union Parliament, 2011-2016, P – 44.

94 VOA Burmese: ငြိမ်းစုစီ ဥပဒေပြင်ဆင်ရေး အမျိုးသားလွှတ်တော်အတည်ပြု မတ်လ ၂ ရက်၊ ၂၀၁၈ ခုနှစ်။ <https://burmese.voanews.com/a/hluttaw-protest-law-/4283983.html>(Accessed on December 3, 2019)

လွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်များ၏ စိုးရိမ်ပူပန်ချက်ပင်ဖြစ်သည်။⁹⁵ အထက်တွင်ဖော်ပြခဲ့သလို ဒီမိုကရက်တိုက်ရေးရှင်းဆိုင်ရာ သုတေသနပြုမှု အထောက်အထားများအရ ဥပဒေပြုရေး စွမ်းဆောင်ရည်နှင့် ဒီမိုကရက်တိုက်ရေးရှင်း၏ ကံကြမ္မာ အခိုင်အမာ ဆက်စပ်နေရာ ဥပဒေပြုရေးမဏ္ဍိုင် အာဏာနည်းလေလေ ဒီမိုကရက်တိုက်ရေးရှင်း အရေးနိမ့်နိုင်ခြေများလေလေဟု ဆိုရပါမည်။⁹⁶

၄. ၄ (ခ)။ ရွေးကောက်ပွဲစနစ်

၄. ၄. ၁။ လွှတ်တော်သုံးရပ် တပြိုင်တည်းကျင်းပသည့် ရွေးကောက်ပွဲစနစ်နှင့်

အမျိုးသားလွှတ်တော်မဲဆန္ဒနယ် သတ်မှတ်ပုံ

၂၀၀၈ ခုနှစ်အခြေခံဥပဒေပါ ပြဌာန်းချက်အရ မြန်မာ့ရွေးကောက်ပွဲစနစ်မှာ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များကို ရွေးချယ်သည့် ရွေးကောက်ပွဲ စနစ်သာ ဖြစ်သည်။ ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်ဖြစ်သည့် အမျိုးသားလွှတ်တော်၊ ပြည်သူ့လွှတ်တော်နှင့် ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းအဆင့်မှ ရွေးကောက်ခံ ကိုယ်စားလှယ်များအား မဲဆန္ဒရှင်များအနေဖြင့် တရက်တည်း တကြိမ်တည်းတွင် မဲပေးရွေးချယ်ရသော စနစ်လည်း ဖြစ်ပြီး ယှဉ်ပြိုင်သည့် ကိုယ်စားလှယ်များအနက် အနိုင်ရသူအကုန်ယူ FPTP (Pluralities ဗဟု၊ အများစု ကိုယ်စားပြုစနစ်) ကိုကျင့်သုံး၍ ကိုယ်စားလှယ်များကို အနိုင်ပေးသည့် စနစ်ဖြစ်သည်။⁹⁷ ၂၀၀၈ ခုနှစ်အခြေခံဥပဒေအရ ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များအတွက် အမြင့်ဆုံး အဆုံးအဖြတ်ပေးနိုင်သည့် အဖွဲ့အစည်းမှာ ပြည်ထောင်စုရွေးကောက်ပွဲ ကော်မရှင်ဖြစ်ပြီး အခြေခံဥပဒေပုဒ်မ ၃၉၈ အရ ကော်မရှင်ဥက္ကဋ္ဌနှင့် အဖွဲ့ဝင် အနည်းဆုံး ၅ ဦးကိုသမ္မတမှ ခန့်အပ်ခွင့်ရှိပါသည်။⁹⁸ ကော်မရှင် သက်တမ်းမှာ ၅ နှစ်ဖြစ်ပြီး ကော်မရှင်ဥက္ကဋ္ဌမှာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာခုံရုံးသို့ အဓိပ္ပာယ် ဖွင့်ဆိုချက်၊ ဆုံးဖြတ်ချက် ရယူရ မည့်ကိစ္စများနှင့် ပတ်သက်ပြီး တင်သွင်းခွင့်ရှိသူလည်း ဖြစ်သည်။⁹⁹

အမျိုးသားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်အတွက် ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသတစ်ခုလျှင် ကိုယ်စားလှယ် ၁၂ ဦးစီ သတ်မှတ်ထားသော်လည်း ၁၂ မြို့နယ်ထက် လျော့နည်းသည့် ပြည်နယ်၊ တိုင်းဒေသများအတွက်မူ အနည်းဆုံးတစ်မြို့နယ်လျှင် တစ်ဦးမဲဆန္ဒနယ်သတ်မှတ်ပေးရ မည်ဖြစ်ပြီး အကယ်၍ ၁၂ ဦး မပြည့်သေးပါက အဆိုပါဒေသတွင်းရှိ မြို့နယ်များရှိ လူဦးရေအနည်းအများအရေအတွက်ကို တန်းစီပြီး လူဦးရေအများဆုံးမြို့စု၍ တစ်နယ်လျှင် မဲဆန္ဒနယ် တနယ်စီကို ၁၂ ဦးအရေအတွက်ပြည့်သည်အထိ ထပ်ဆောင်းသတ်မှတ်ပေးရမည်။¹⁰⁰

ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့် တိုင်း သို့မဟုတ် ဒေသပါရှိသည့် ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသကြီးများအတွက် မဲဆန္ဒသတ်မှတ်ရာတွင်မူ ကိုယ် ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ဒေသများအတွက် ၁ နေရာစီသတ်မှတ်ပေးပြီး ကျန်မဲဆန္ဒနယ်များအတွက် ခရိုင်အလိုက် လူဦးရေကို အချိုး အစားအပေါ် မူတည်၍ သတ်မှတ်ရမည်။ အကယ်၍ ခရိုင်တစ်ခုအတွင်း မဲဆန္ဒနယ်အရေအတွက်သည် ယင်းခရိုင်အတွင်းရှိ မြို့နယ်အရေအတွက်နှင့် တူညီနေပါက တစ်မြို့နယ်လျှင် မဲဆန္ဒနယ်တစ်နယ်စီ သတ်မှတ်ပေးရမည်။ ခရိုင်တစ်ခုအတွက် ရရှိသော မဲဆန္ဒနယ်အရေအတွက်သည် ယင်းခရိုင်အတွင်းရှိ မြို့နယ်အရေအတွက်ထက်ပိုမိုနေပါက ၁ မြို့နယ်လျှင် မဲဆန္ဒနယ် တစ်နယ်စီ သတ်မှတ်ပေးရမည်။ ယင်းသို့သတ်မှတ်ပေးပြီးနောက် ပိုနေသည့် မဲဆန္ဒနယ် အရေအတွက်ကို ယင်းခရိုင်အတွင်းရှိ မြို့နယ်များ၏ လူဦးရေအများအနည်းအလိုက် တန်းစီယူပြီး လူဦးရေအများဆုံးတစ်မြို့နယ်လျှင် မဲဆန္ဒနယ် တစ်နယ်စီကိုလိုအပ်နေသော မဲဆန္ဒအရေအတွက် ပြည့်သည်အထိထပ်ဆောင်းပေးရမည်။

95 ဒုတိယအကြိမ်အမျိုးသားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ် ၂၇ ဦးနှင့်တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှု (၂၀၁၉ မေလမှ ဇူလိုင်လအတွင်း)

96 M.Steven Fish & J. Wittenberg, Failed Democratizations, pp - 260, 261, 262.

97 အမျိုးသားလွှတ်တော်ရွေးကောက်ပွဲ ဥပဒေ ပုဒ်မ ၃၄ မှ ၄၉ အထိ ရွေးကောက်ပွဲကျင်းပခြင်းနှင့် ဆန္ဒမဲရေတွက်ခြင်း၊ အတည်ပြုကြေငြာခြင်း

98 ၂၀၀၈ ခုနှစ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပုဒ်မ ၃၉၈

99 ယင်း၊ ပုဒ်မ ၃၂၅

100 အမျိုးသားလွှတ်တော်ရွေးကောက်ပွဲဥပဒေ၊ အခန်း ၃

ခရိုင်တစ်ခုအတွင်းရှိ မဲဆန္ဒနယ်အရေအတွက်သည် ခရိုင်အတွင်းရှိ မြို့နယ် လူဦးရေထက် လျော့နည်းခဲ့လျှင် လူဦးရေကွာဟမှု မရှိစေရန်အတွက် မဲဆန္ဒနယ်များ၏ လူဦးရေအချိုးအစားအတိုင်းတတ်နိုင်သမျှ နီးစပ်မှုရှိစေရန်၊ တဆက်စပ်တည်းဖြစ်စေရန် မြို့နယ်များဖြင့် ပေါင်းစပ်ပေးနိုင်သည်။ လူဦးရေနည်းသည့် ခရိုင်များရှိနေပါကလည်း လူဦးရေ မျှတမှုရှိစေရန် ယင်းခရိုင်များနှင့် ဆက်စပ်လျက်ရှိသောအခြားခရိုင်တစ်ခုခုနှင့် စပ်လျဉ်း၍ မဲဆန္ဒနယ် တစ်နယ်အဖြစ် သတ်မှတ်နိုင်သည်။¹⁰¹

မဲဆန္ဒနယ်သတ်မှတ်မှု ကွဲပြားသည့်ပုံစံအရ ကိုယ်စားပြုရသည့် ကိုယ်စားလှယ်များ၏ ဧရိယာနယ်မြေမှာ မတူပါချေ။ ဒုတိယအကြိမ် အမျိုးသားလွှတ်တော်အစည်းအဝေးသို့ တက်ရောက်နေသည့် ရှမ်းပြည်နယ်အတွင်းမှ ကိုယ်စားလှယ်တစ်ဦးဆိုလျှင် ၎င်းကိုယ်စားပြုသည့် အမှတ် (၂) မဲဆန္ဒနယ်မှာ မြို့နယ် ၁၁ မြို့နယ်နှင့် မြို့နယ်ခွဲ ၅ မြို့နယ်ပေါင်းထားသည့် မဲဆန္ဒနယ်မှ ကိုယ်စားလှယ်ဖြစ်နေသကဲ့သို့ ယခင် သမ္မတဦးသိန်းစိန် အစိုးရ၏ သမ္မတရုံးဝန်ကြီးဟောင်းတဦးဖြစ်သော ဒုတိယ အကြိမ် လွှတ်တော်အမျိုးသားလွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ် ဦးစိုးသိန်း၏ မဲဆန္ဒနယ်ဖြစ်သည့် ကယားပြည်နယ်မှ အမှတ် ၅ မဲဆန္ဒနယ်ဆိုလျှင် လူဦးရေထောင်ဂဏန်းခန့်သာရှိ ပါသည်။ ကရင်ပြည်နယ် ကြာအင်းဆိပ်ကြီး၊ ဖားပွန်ကဲ့သို့ မြို့နယ်များတွင်မူ တစ်မြို့နယ်လျှင် အမျိုးသားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ် ၂ ဦးစီကိုယ်စားပြုရသကဲ့သို့ ဖြစ်နေပါသည်။¹⁰²

၄. ၄. ၂။ ပြည်လုံးကျွတ်ရွေးကောက်ပွဲ နှစ်ရပ်နှင့် လွှတ်တော်နှစ်ကြိမ် ပါဝင်မှု အချိုးအစား

ဇယား (၉) ၂၀၁၀ခုနှစ် ရွေးကောက်ပွဲအပြီး အမျိုးသားလွှတ်တော်တွင် နိုင်ငံရေးပါတီအလိုက် နေရာရရှိမှုအခြေအနေ

Parties	Seats
Union Solidarity and Development Party (USDP)	129
Rakhine Nationalities Development Party (RNDP)	7
National Unity Party (NUP)	5
National Democratic Force (NDF)	4
All Mon Region Democracy Party (AMRDP)	4
Chin Progressive Party (CPP)	4
Shan Nationalities Democratic Party (SNDP)	3
Phalon-Sawaw Democratic Party (PSDP)	3
Chin National Party (CNP)	2
Pa-O National Organization (PNO)	1
Kayin People Party (KPP)	1
Ta'ang (Palaung) National Party (TNP)	1
Wa Democratic Party (WDP)	1
Unity and Democracy Party of Kachin State (UDPKS)	1
Kayin State Democracy and Development Party (KSDDP)	1
Individuals (Ind)	1
Military Appointees (Tatmadaw MPs)	56
Total	224

101 အမျိုးသားလွှတ်တော်ရွေးကောက်ပွဲဥပဒေ၊ အခန်း၃၊ မဲဆန္ဒနယ်သတ်မှတ်ခြင်း

102 ၂၀၁၉ခုနှစ်၊ မေ၊ ဇွန်လအတွင်း အမျိုးသားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များအပါအဝင် ပြည်နယ်တိုင်းလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်အချို့နှင့်တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှု

၁၉၉၀ ခုနှစ် ရွေးကောက်ပွဲ အနိုင်ရပါတီများ မပါဝင်သည့် ၂၀၁၀ ခုနှစ် ဥပဒေပြုရွေးကောက်ပွဲများတွင် စစ်အစိုးရမှ အရပ်သား တပိုင်းပါဝင်သည့် အစိုးရအဖြစ်ကူးပြောင်းမှု အစဖြစ်သည့် အဆိုပါရွေးကောက်ပွဲတွင် အငြိမ်းစားစစ်တပ်အရာရှိများ၊ အစိုးရ ဝန်ထမ်းဟောင်းများ၊ စစ်အစိုးရနှင့် ပလဲပန်သင့်သည့် တိုင်းရင်းသားခေါင်းဆောင်များ၊ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းရှင်များပါဝင်သည့် ပြည် ထောင်စု ကြံ့ခိုင်ရေးနှင့်ဖွံ့ဖြိုးရေးပါတီမှ မဲအများစုဖြင့် အနိုင်ရရှိခဲ့ပြီး ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်မဲဆန္ဒနယ်များအတွက် ၇၈ ရာခိုင်နှုန်း အနိုင်ရရှိခဲ့သည်။ ယင်းပမာဏမှာ အခြားပါတီများမှ ရွေးကောက်ခံကိုယ်စားလှယ်များ၊ တပ်မတော်သားကိုယ်စားလှယ်များကို ထည့်တွင်း တွက်ချက်ထားခြင်းမရှိပါ။ လွှတ်တော်နှစ်ရပ်အတွက် လွှမ်းမိုးချုပ်ကိုင်နိုင်မှုကိုကြည့်ပါက ၅၈.၉ ရာခိုင်နှုန်းကို ထိန်းချုပ်နိုင်ခဲ့ပါသည်။ ပထမအကြိမ်သက်တမ်းတွင် ပြည်ခိုင်ဖြိုးပါတီမှ အမျိုးသားလွှတ်တော်တွင် ၁၂၉ ဦးအထိ ရယူနိုင်ခဲ့ပြီး၊ ရခိုင်တိုင်းရင်းသားများ တိုးတက်ရေးပါတီ RNDP က ၇ နေရာ၊ ၁၉၉၀ ခုနှစ် ရွေးကောက်ပွဲတွင် မြန်မာ့ဆိုရှယ်လစ်လမ်းစဉ်ပါတီ ဝင်ဟောင်းများဖြင့် ယှဉ်ပြိုင်ခဲ့သည့် တိုင်းရင်းသားစည်းလုံးညီညွတ်ရေးပါတီ-တစ်ညပါတီ ၅ နေရာ၊ အန်အယ်လ်ဒီမှ ခွဲထွက်လာသည့် အမျိုးသားဒီမိုကရေစီအင်အားစု ၄ နေရာ၊ မွန်ဒေသလုံးဆိုင်ရာ ဒီမိုကရေစီပါတီ ၄ နေရာ၊ ချင်းတိုးတက်ရေးပါတီ ၄ နေရာနှင့် ရှမ်းတိုင်းရင်းသားဒီမိုကရက်တစ်ပါတီ ၃ နေရာ၊ ဖလုံစဝေါ် ဒီမိုကရက်တစ် ၃ နေရာအပါအဝင် အခြားတိုင်းရင်းသား ပါတီ အချို့ကလည်း အမျိုးသားလွှတ်တော်တွင် နေရာရရှိခဲ့ပါသည်။

ဇယား (၁၀) အန်အယ်လ်ဒီ-အမျိုးသားဒီမိုကရေစီအဖွဲ့ချုပ် လွှတ်တော်နိုင်ငံရေးအတွင်း စဝင်လာသည့် ၂၀၁၂ ကြားဖြတ်ရွေးကောက်ပွဲ အပြီး အမျိုးသားလွှတ်တော်တွင် ပါတီ အလိုက်ပါဝင်မှု အချိုးအစား

Parties	Seats
Union Solidarity and Development Party (USDP)	123
Rakhine Nationalities Development Party (RNDP)	7
National Unity Party (NUP)	5
National League for Democracy (NLD)	5
New National Democracy Party (NNDP)	1
National Democratic Force (NDF)	2
All Mon Region Democracy Party (AMRDP)	4
Chin Progressive Party (CPP)	4
Shan Nationalities Democratic Party (SNDP)	4
Phalon-Sawaw Democratic Party (PSDP)	3
Chin National Party (CNP)	2
Pa-O National Organization (PNO)	1
Kayin People Party (KPP)	1
Ta'ang (Palaung) National Party (TNP)	1
Wa Democratic Party (WDP)	1
Unity and Democracy Party of Kachin State (UDPKS)	1
Kayin State Democracy and Development Party (KSDDP)	1
Individuals (Ind)	1
Vacant	1
Military Appointees (Tatmadaw MPs)	56
Total	224

ဇယား (၁၁) ၂၀၁၅ ရွေးကောက်ပွဲအပြီး အမျိုးသားလွှတ်တော်တွင် နိုင်ငံရေးပါတီအလိုက်ပါဝင်မှု

Parties	Seats
National League for Democracy (NLD)	135
Union Solidarity and Development Party (USDP)	11
Arakan National Party (ANP)	10
Shan National League for Democracy (SNLD)	3
Ta'ang National Party (TNP)	2
Zomi Congress for Democracy Party (ZCD)	2
Mon National Party (MNP)	1
Pa'O National Organization (PNO)	1
Individuals (Ind)	2
Military Appointees (Tatmadaw MPs)	56
Total	224

၂၀၁၅ ခုနှစ် ရွေးကောက်ပွဲတွင် နိုင်ငံရေးပါတီ ၉၂ ပါတီ ဝင်ရောက်ယှဉ်ပြိုင်ခဲ့ကြပြီး ၁၃ ပါတီသာလျှင် ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်တွင် နေရာရခဲ့သည်။ နောက်ပိုင်းတွင် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်တဦးမှာ အန်အယ်လ်ဒီပါတီမှ နုတ်ထွက်ပြီး သီးသန့်ပါတီထောင်သည့်အတွက် ၁၄ ပါတီရှိလာခဲ့ပါသည်။

၂၀၁၅ ခုနှစ် ရွေးကောက်ပွဲအပြီးတွင် လွှတ်တော်အမတ်နေရာ ၃၉၀ အနိုင်ရခဲ့ပြီး အမျိုးသားလွှတ်တော်တွင် ၁၃၅ နေရာ အနိုင် ရရှိခဲ့ကာ ပြည်နယ်တိုင်း ၁၂ ခုတွင် အန်အယ်လ်ဒီပါတီမှာ အနိုင်ရပါတီဖြစ်ခဲ့သည်။ အန်အယ်လ်ဒီဦးဆောင်သည့် ဒုတိယအကြိမ် အမျိုးသားလွှတ်တော်တွင် တပ်မတော်သားအစုအဖွဲ့မှာ ၅၆ ဦးဖြင့် ဒုတိယနေရာအများဆုံးရပ်တည်နေပြီး၊ ပြည်ခိုင်ဖြိုး ၁၂ ဦး၊ ရခိုင်အမျိုးသားပါတီ ၁၀ ဦး၊ ရှမ်းတိုင်းရင်းသားများဒီမိုကရေစီအဖွဲ့ချုပ် ၃ ဦး၊ တအာန်းပလောင်ပါတီ ၂ ဦး၊ ဖိမီးဒီမိုကရေစီအဖွဲ့ချုပ် ၂ ဦး၊ မွန်အမျိုးသားပါတီ ၁ ဦး၊ ပအိုဝ်းအမျိုးသားအဖွဲ့ချုပ် ၁ ဦး နှင့် တိုင်းရင်းသားစည်းလုံးညီညွတ်ရေးပါတီ ၁ ဦး စသဖြင့် ရွေးချယ်ခံရပြီး ၂၀၁၈ ကြားဖြတ်ရွေးကောက်ပွဲအပြီးတွင် ပြည်ခိုင်ဖြိုးပါတီမှ နောက်ထပ် ၁ ဦးထပ်တိုးလာခဲ့ပါသည်။ ယင်းအပြင် အန်အယ်လ်ဒီပါတီမှ အမျိုးသားလွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ် ၂ ဦး (ကချင်ပြည်နယ် နှင့် မွန်ပြည်နယ်မှာ ၁ ဦးစီ) မှာ ကွယ်လွန် သွားခဲ့ပြီး ယခု သုတေသနစာတမ်းရေးသားသည့်ကာလ (၂၀၁၉ ခုနှစ် အောက်တိုဘာလစာရင်းအရ) ဒီချုပ်ပါတီ၏ အမျိုးသား လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်တစ်ဦးမှာ တသီးပုဂ္ဂလအနေဖြင့် ပါတီမှ ခွဲထွက်ရပ်တည်ခဲ့ပါသည်။

၂၀၁၅ ခုနှစ် ရွေးကောက်ပွဲရလဒ်အရ အမျိုးသားလွှတ်တော်တွင် ပါတီအလိုက်ပါဝင်မှု ရာခိုင်နှုန်းအလိုက်ကြည့်မည်ဆိုပါက အန်အယ်လ်ဒီ ၆၀ ရာခိုင်နှုန်းကျော်၊ တပ်မတော် ၂၅ ရာခိုင်နှုန်း၊ ပြည်ခိုင်ဖြိုး ၅ ရာခိုင်နှုန်းဖြစ်ပြီး တိုင်းရင်းသားပါတီများမှ ၈ ရာ ခိုင်နှုန်းကျော်နှင့် တသီးပုဂ္ဂလ ၁ ရာခိုင်နှုန်းတို့ဖြစ်သည်။¹⁰³

103 R.Egreteau, Parliamentary Development in Myanmar, 2017

၄. ၄. ၃။ မဲဆန္ဒရှင်များ၏ အမျိုးသားလွှတ်တော်တည်ရှိမှု သဘောတရားနားလည်မှု

ရွေးကောက်ပွဲတစ်ခုတွင်

(ကက) ဆန္ဒမဲပြားသည်မည်မျှ ခက်ခဲရှုပ်ထွေးသည်

(ခခ) မဲဆန္ဒရှင်များ မဲရုံသို့ လာရောက်ရန် မည်မျှ လွယ်ကူသည်

(ဂဂ) မဲဆန္ဒရှင် မှတ်ပုံတင်စာရင်းသည် မည်မျှမှန်ကန်တိကျသည်

(ဃဃ) မိမိပေးသော ဆန္ဒမဲပြား၏ လျှို့ဝှက်လုံခြုံမှုပေါ်တွင် မဲဆန္ဒရှင်အနေဖြင့် မည်မျှအထိစိတ်ချယုံကြည်မှုရှိသည်

စသည့်အချက်များမှာ မဲပေးရာတွင် လွယ်ကူအဆင်ပြေခြင်းကို တိုင်းတာဆုံးဖြတ်နိုင်သည့် အချက်များဖြစ်သည်။¹⁰⁴

ရွေးကောက်ပွဲများသည် ကောင်းမွန်ကြသည်သာ။ သို့သော် မဲပေးရာတွင် အခက်အခဲရှိခဲ့လျှင် သို့မဟုတ် မဲပေးသူတို့၏ ဆန္ဒမဲများသည် နောက်ဆုံးတွင် နိုင်ငံ၏အုပ်ချုပ်ရေးယန္တရားကို ၎င်းတို့၏ ဆန္ဒနှင့်အညီ မပြောင်းလဲနိုင်စေခဲ့လျှင် ရွေးကောက်ပွဲတစ်ရပ်သည် ပြည့်သူတို့အတွက် အဓိပ္ပာယ်ရှိမည် မဟုတ်ချေ။

အထက်တွင် ဆိုခဲ့သလိုပင် ဆန္ဒမဲပြားမှတစ်ဆင့် လက်ရှိတည်ဆဲ ၂၀၀၈ ခုနှစ်အခြေခံဥပဒေပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်အရ အစိုးရ အုပ်ချုပ်သူ အကြီးအကဲများကို ရွေးချယ်ပုံနှင့် အနည်းဆုံး လွှတ်တော် ၃ ရပ်အတွက် မဲပေးရသည့် မဲဆန္ဒရှင်အနေဖြင့် ၎င်းတို့ မဲထည့်ခဲ့ရသည့် အထက်လွှတ်တော် (အမျိုးသားလွှတ်တော်) တည်ရှိမှုဆိုင်ရာ သဘောတရားအပေါ် နားလည်မှုဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များအား သုတေသန စာတမ်းဆိုင်ရာ မေးခွန်းတွင် အဓိကထည့်သွင်းမေးမြန်းခဲ့ပါသည်။ ယင်းအပြင် အဘယ်ကြောင့် မဲလာထည့်ဖြစ်ပုံကအစနှင့် လွယ်လွယ်ကူကူမဲထည့်ခွင့်ကဲ့သို့ ကိစ္စရပ်လည်း ပါဝင်ခဲ့သည်။ ယခုစာတမ်းအတွက် မွန်၊ ကရင်၊ ရှမ်း၊ စစ်ကိုင်း၊ မန္တလေးတို့မှ ၂၀၁၅ ခုနှစ် နှင့် ၂၀၁၀ ခုနှစ် ရွေးကောက်ပွဲတို့တွင် မဲထည့်ခဲ့သည့် မဲဆန္ဒရှင် ၃၀ ကျော်အား မေးမြန်းခဲ့ရပါသည်။ မေးမြန်းခဲ့သူများသည် ဗမာ၊ မွန်၊ တအာန်းပလောင်၊ ရှမ်း၊ ခနု၊ ပအိုဝ်း စသည့်လူမျိုးများဖြစ်ကြသည်။

အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်း၊ မီဒီယာသမား၊ စာရေးဆရာစသည့် ပုဂ္ဂိုလ်အချို့မှ လွဲ၍ ကျန်သူများမှာ အမျိုးသားလွှတ်တော်အခန်းကဏ္ဍ၊ တာဝန်တို့နှင့် ပတ်သက်၍ ယေဘုယျပင် နားလည်မှုမရှိပေ။ တချို့ဒေသများတွင်မူ သူကြီးက မဲလာထည့်ခိုင်းသည့်အတွက် မဲ ထည့်ရသည် ဟုဖြေဆိုသည်လည်းရှိသလို အမျိုးသားလွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ် အမည်ကိုလည်း မသိသည့် မဲဆန္ဒရှင် ၁၀ ဦးထက်မနည်း ရှိနေပါသည်။¹⁰⁵ အနိမ့်ဆုံး နားလည်မှုအနေဖြင့် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်သည် လူထုအားကိုယ်စားပြုသည်၊ မဲဆန္ဒနယ်အားကိုယ်စားပြုသည် စသဖြင့်သာ နားလည်ကြသည်။ တိုင်းနှင့် ပြည်နယ်အဆင့်၊ ပြည်ထောင်စုအဆင့် စသဖြင့် ကွဲကွဲပြားပြားမသိကြပါ။

အမျိုးသားလွှတ်တော်၏ အလုပ်လုပ်ပုံ ၎င်း၏ တာဝန်ဝတ္တရား၊ လွှတ်တော်၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်မှအစ ဒုသမ္မတတစ်ဦးတင်မြှောက်ပိုင်ခွင့် အလယ် ကိုယ်စားလှယ်ဦးရေ မည်မျှစီတင်မြှောက်ခွင့် စသည်တို့ကို များသောအားဖြင့် မသိကြပါ။ ဥပဒေပြုရေးနှင့်သက်ဆိုင်သည် ဟူ၍သာ ယေဘုယျ ပြောနိုင်ကြသည်။ အခြေခံဥပဒေပါ လွှတ်တော်အခန်းကဏ္ဍကိုမူ များသောအားဖြင့် မသိကြပါ။ အထူးသဖြင့် မေးမြန်းခဲ့သည့် တိုင်းရင်းသားမဲဆန္ဒရှင် အချို့မှာ မြန်မာစကားနှင့် မြန်မာစာပင် ကောင်းကောင်းမတတ်ဘဲ မဲထည့်ခဲ့သူများဖြစ်သည့် အတွက် မြန်မာဘာသာဖြင့် ရေးသားထားသည့် အခြေခံဥပဒေပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်များအား မသိသည်မှာ အဆန်းတော့မဟုတ်ချေ။¹⁰⁶ ထိုသူများမှာ အနည်းဆုံးလွှတ်တော် ၃ ရပ်အတွက် မဲပေးခဲ့ဖူးသူများ ဖြစ်ပါသည်။ အချို့ဆိုလျှင် ၂၀၁၀ ရွေးကောက်ပွဲကတည်းက

104 ရွေးကောက်ပွဲစနစ်ဒီဇိုင်းရေးဆွဲခြင်း၊ IDEA၊ အဓိပ္ပါယ်ပြည့်ဝပြီး မဲပေးရလွယ်ကူသော ရွေးကောက်ပွဲမျိုးဖန်တီးခြင်း၊ ၂၀၀၈၊ စာ - ၁၅။

105 မဲဆန္ဒရှင်များနှင့်မေးမြန်းမှု (၂၀၁၉ ဇူလိုင်လ၊ တောင်ကြီး၊ ဟိုပုံး)။

106 မဲဆန္ဒရှင်အမျိုးသမီးတစ်ဦးနှင့်မေးမြန်းမှု (၂၀၁၉ ဇွန်လ၊ တောင်ကြီး)။

မဲပေးခဲ့သူများဖြစ်သည်။ မေးမြန်းခဲ့သည့် အဆိုပါ မဲဆန္ဒရှင်များသည် အမျိုးသားဒီမိုကရေစီအဖွဲ့ချုပ်၊ ရှမ်းတိုင်းရင်းသားများ ဒီမိုကရေစီအဖွဲ့ချုပ်၊ မွန်အမျိုးသားပါတီ၊ တအာန်းပလောင် အမျိုးသားပါတီ၊ ပြည်ခိုင်ဖြိုးပါတီ၊ ပအိုဝ်း အမျိုးသားအဖွဲ့ချုပ်တို့ကို ပြီးခဲ့သည့် ၂၀၁၅ ရွေးကောက်ပွဲတွင် မဲထည့်ခဲ့ကြသူများလည်းဖြစ်သည်။ မဲဆန္ဒရှင်များသည် Open List FPTT ရွေးကောက်ပွဲ စနစ်အရ ကိုယ်စားလှယ်လောင်းအမည်နှင့် ပါတီတွဲပါပြီး လွှတ်တော်မဲဆန္ဒနယ်၏ လွှတ်တော် ၁ ရပ်စီအတွက် မဲတစ်မဲသာပေးရသည့်စနစ်တွင် ပါတီအမှတ်အသားတံဆိပ်ကိုသာ ကြည့်ပြီးမဲပေးခဲ့ကြသူများ ဖြစ်ပါသည်။¹⁰⁷

၄. ၄. ၄။ ရွေးကောက်ပွဲစနစ်က ဖော်ဆောင်ပေးသည့် နိုင်ငံရေးအခင်းအကျင်း

ဒီမိုကရေစီစနစ်နှင့် ရွေးကောက်ပွဲဆိုသည်မှာ ခွဲခြား၍မရနိုင်သည့် ကိစ္စဖြစ်သည့်နည်းတူ အာဏာရှင်ခေတ်လွန် လူ့အဖွဲ့အစည်းများ တွင် ရွေးကောက်ပွဲလုပ်ငန်းများ အဆက်မပြတ်ကျင်းပခြင်းမှာ ဒီမိုကရေစီပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးကို အကျိုးပြုသည်ကို ကမ္ဘာတလွှားတွင် တွေ့ရှိခဲ့ရပြီး ဖြစ်ပါသည်။¹⁰⁸

ဒီမိုကရေစီစကားလုံးစသုံးသည်နှင့် ရွေးကောက်ပွဲဆိုသည့် ကိစ္စကိုလည်း မျက်ကွယ်ပြု၍ မရနိုင်ပါချေ။ သို့ပေလင့်ကစား ရွေးကောက်ပွဲရှိနေတိုင်းလည်း နိုင်ငံသူနိုင်ငံသားများဘဝ သာယာမည်၊ ဖွံ့ဖြိုးမည် လွတ်လပ်ခွင့်ရှိမည်၊ ဒီမိုကရေစီကူးပြောင်းမှု အောင်မြင်မည် ဟူ၍တော့ ယတိပြတ်ပြော၍ မရပါချေ။ ပါတီစုံရွေးကောက်ပွဲရှိပြီးအာဏာရှင်သဖွယ် အုပ်စုတစ်စုကသာ အမြဲအုပ်ချုပ်နေသည့်နိုင်ငံများ ဥပမာ-ကမ္ဘောဒီးယား၊ ရုရှား၊ ဘော့စနီးယားကဲ့သို့ နိုင်ငံများလည်းရှိနေပါသည်။¹⁰⁹ မြန်မာနိုင်ငံ အတွက် ဒီမိုကရေစီမဟုတ်သည့် စနစ်မှ ဒီမိုကရေစီသို့သွားရာလမ်းတွင် တချိန်တည်းတွင် နိုင်ငံတည်ဆောက်ရေး State-Building သက်သက်ဖြင့် မလုံလောက်ပါချေ။¹¹⁰ (State Building တွင် စီးပွားရေးတိုးတက်မှု၊ နိုင်ငံတော် တည်ဆောက်ရေး၊ တရားဥပဒေစိုးမိုးရေး၊ ဒီမိုကရေစီနည်းကျ တာဝန်ခံနိုင်သည့် အစိုးရ၊ လူထု၏ နိုးကြားတက်ကြွမှု စသဖြင့်)¹¹¹

အမျိုးသားဘုံသရုပ်လက္ခဏာဆောင်သည့်နိုင်ငံတော် တည်ဆောက်မှု တနည်းအားဖြင့် ပြည်တွင်းစစ်ရပ်စဲပြီး အများသဘော တူညီတည်ထောင်သည့် ပြည်ထောင်စုစနစ် လိုအပ်ချက်ဖြစ်နေပါသည်။

အချို့ရွေးကောက်ပွဲစနစ်များက နိုင်ငံရေးပါတီများ ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းကိုအားပေးစေပြီး၊ အချို့စနစ်များကကိုယ်စားလှယ်လောင်း တစ်ဦးစီကို စဉ်းစားစေသည်။ ဖြစ်ပေါ်လာသည့် ပါတီစနစ်သည် ရွေးကောက်ပွဲစနစ်ပေါ်တွင် မူတည်နေသည် ဥပဒေပြုလွှတ်တော် ရှိ နိုင်ငံရေးပါတီများအရေအတွက်နှင့် အရွယ်အစားပေါ်တွင် လွှမ်းမိုးနိုင်ခြင်း ဖြစ်သည်။ အချို့စနစ်များမှာ ပါတီတွင်းအချင်းချင်း ဆန့်ကျင်မှုများနှင့် ဂိုဏ်းဂဏကွဲခြင်း ဖြစ်စေတတ်ပြီး တချို့စနစ်များက အသံတသံတည်းထွက်ပေါ်စေမှုကို အားပေးသည်။ အချို့စနစ်များမှာမူ လူ့အဖွဲ့အစည်းတင်းမာမှုက ပဋိပက္ခများကို ပိုဆိုးဝါးစေနိုင်သလို ရွေးကောက်ပွဲစနစ်ကြောင့်ပင် ညီညွတ်ရေး အမျိုးသားသင့်မြတ်ရေးဖြေရှင်းရန် ကိရိယာတခုလည်း ဖြစ်နေတတ်ပါသည်။¹¹²

107 မွန်၊ ကရင်၊ ရှမ်း၊ မွန်လေး၊ စစ်ကိုင်းတို့မှ မဲဆန္ဒရှင်များနှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းခဲ့မှု (၂၀၁၉ မေလမှ ဇွန်လအထိ)
108 I. LindbergStaffin, Democratization by Elections: A Mixed Record, Journal of Democracy, Vol.20 no.3 . 2009: pp. 86, 92.
109 မင်းခင်မောင်ရင်- မြန်မာ့စွယ်စုံကျမ်းအသွင်ကူးပြောင်းရေးဖြစ်စဉ်နှစ်ခု၊ ၂၀၁၆၊ The Wave agazine စာ - ၂၀။
110 ကျော်ဝင်း၊ လူပုဂ္ဂိုလ်အမှတ်အသားသရုပ်နှင့်လူမျိုးစုံအမှတ်အသားသရုပ်တိုးတိုက်မိသောအခါ၊ ယနေ့ခေတ်၊ ၂၀၁၆ ဇွန်လ။
111 F. Fukuyama, The Origins of Political Order; The Dimensions of Development, Farrar straus and Giroux , 2014, p.43/
112 Electrolal System Design, IDEA, 2008, p. 12.

ဥပမာ List PR ရွေးကောက်ပွဲစနစ်ကြောင့် လူ့အဖွဲ့အစည်းတွင်းရှိ ယဉ်ကျေးမှု (သို့မဟုတ်) လူမှုရေးကွဲပြားမှုများသည် ဆန္ဒမဲပေးသည့် ပုံစံကြောင့် အံဝင်ဝင်ကျဖြစ်သွားသည့်အခါ ယင်းစနစ်သည် လူများစုနှင့် လူနည်းစုနှစ်ရပ်စလုံး၏ ကိုယ်စားလှယ်များအား လွှတ်တော်တွင် ပါဝင်ခွင့်ရရှိနိုင်ရန် အကူအညီပေးနိုင်ပါသည်။ (ဥပမာ-တောင်အာဖရိက၊ အင်ဒိုနီးရှား၊ ဆီလီယာလီယွန်) ကြားကာလ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသစ်ဖြင့် ကျင်းပသည့် တောင်အာဖရိက၏ လူမျိုးရေးခွဲခြားမှု ဆော်လွန် ပထမအကြိမ် ရွေးကောက်ပွဲ အပြီး ၁၉၉၄ ခုနှစ် လွှတ်တော်တွင် လူမည်း ၅၂ ရာခိုင်နှုန်းရှိသည့်အနက် (ဇူးလူး ၁၁ ရာခိုင်နှုန်း၊ ဖိုဆာ၊ ဆော်သို၊ ဗင်ခါ၊ ဆွာနာ၊ ပီဒီ၊ ဆွာဖီ၊ ရှန်ဂန်း နှင့် အန်ဒက်ဘီလီစသဖြင့်ပါဝင်) ကာ လူဖြူ ၃၂ ရာခိုင်နှုန်းပါဝင်ပြီး ၃ ပုံ ၁ ပုံသည် အင်္ဂလိပ်စကားပြော၍ ၃ ပုံ ၂ ပုံမှာ အာဖရိကန် စကားပြော ဖြစ်သည်။ အရောင်အသွေးစုံ ၇ ရာခိုင်နှုန်းနှင့် အိန္ဒိယ ၈ ရာခိုင်နှုန်းလွှတ်တော်မှာ ပါဝင်ခဲ့ပါသည်။ ရွေးကောက်ပွဲစနစ်နှင့် ပါလီမန်ကြောင့်ပင် ယေဘုယျအားဖြင့် အစိုးရ၏ လုပ်ဆောင်ချက်များကို စောင့်ကြည့်ရန် လမ်းကြောင်းသစ်ပေါ်လာသည်ဟု ဆိုရပေမည်။ ရွေးကောက်ပွဲများသည် လူထုကို ယေဘုယျအားဖြင့် တက်ကြွစေသလို ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုလိုလားသည့် အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းများကိုလည်း ပေါ်ထွန်းစေနိုင်ပါသည်။¹¹³

ရွေးကောက်ပွဲကြောင့် ပေါ်ပေါက်လာသည့် လွှတ်တော်အနေဖြင့် လွှတ်တော်တွင်းမှာ ပြည်သူ့အသံထင်ဟပ်စေရန်ဖြစ်စေ၊ သွယ်ဝိုက် တိုက်ရိုက်ဒီမိုကရေစီဟု ခေါ်နိုင်သည့် ပြည်သူများ အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းများပါဝင်သည့် ကိုယ်စားလှယ်နှင့် လူထုတွေ့ဆုံပွဲများမှတစ်ဆင့် ဒေသခံပြည်သူများသည် ဆွေးနွေးလာနိုင်ခဲ့ပါသည်။ လွှတ်တော်အမတ်များသည် တဦးချင်းဥပဒေပြုရေးထက်ပင် ပြည်သူ့အသံများ ကိုယ်စားပြုပြောဆိုနိုင်ရေးကို ပိုမိုအလေးထားခဲ့ကြပါသည်။ 'ပြည်သူ့အသံ လွှတ်တော်အသံ၊ ပြည်သူ့ဆန္ဒ လွှတ်တော်ဆန္ဒ၊ ပြည်သူ့လိုအပ်ချက် လွှတ်တော်ဆောင်ရွက်' ဆိုသည့်ဆောင်ပုဒ်မှာ လွှတ်တော်ဥက္ကဋ္ဌများ မကြာခဏညွှန်းဆိုပြောဆိုခဲ့သည့် ဆောင်ပုဒ်ပင် ဖြစ်သည်။ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်သည် ရံဖန်ရံခါ တရားရုံးမှရှေ့နေကဲ့သို့ အပူတပြင်းအကူအညီ လိုအပ်နေသူများ အတွက် ထင်မှတ်စရာဖြစ်ပေသည်။ လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှု၊ လုံခြုံရေး၊ လက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့များမှ အရပ်သားများအပေါ် ကျူးလွန်မှုမှစပြီး မြေယာအမှု၊ ဝန်ထမ်းရေးရာအငြင်းပွားမှု၊ ကုန်သွယ်စီးပွားပညာရေးဆိုင်ရာ၊ အခြေခံအဆောက်အအုံကောင်း မွန်ရေးဆိုင်ရာ ကိစ္စတို့ အထိပင်။ ဥပမာအားဖြင့် လားရှိုးမြို့နယ်၊ မုန်းယော်ဒေသတွင် ၂၀၁၆ ခုနှစ်က ဖြစ်ပွားခဲ့သည့် ဒေသခံ ရှမ်း၊ ပလောင် တိုင်းရင်းသားများအား တပ်မတော်တပ်ရင်းတရင်းမှ သတ်ဖြတ်ခဲ့မှုတွင် ပြည်သူများဘက်မှ လိုက်ပါဆောင်ရွက် ပေးခဲ့ရပါသည်။¹¹⁴ ၂၀၁၀ ရွေးကောက်ပွဲမှာ အငြင်းပွားမှုများရှိခဲ့သည့်တိုင် တိုင်းရင်းသားအခြေပြု နိုင်ငံရေးပါတီများမှ နိုင်ငံရေး သမားများသည် နှစ်ပေါင်းများစွာ လျစ်လျူရှုခံခဲ့ရသည့် တိုင်းရင်းသားလူနည်းစုများ၏အသံကို ပထမအကြိမ်လွှတ်တော်သက်တမ်း ကတည်းကပင် တဖန်ပြန်လည်ထုတ်ဖော်ခဲ့ကြဟန်တူသည်ဆိုသည့် လေ့လာသူများ၏ မှတ်ချက်များလည်းရှိပါသည်။ လူမျိုးစု ပါတီများ၏ ကိုယ်စားလှယ်များပေါ်ထွက်လာသည့် လွှတ်တော်အခင်းအကျင်းတွင် ၎င်းတို့၏ ကိုယ်ပိုင် လူမျိုးရေး၊ ဘာသာရေး သီးခြားဖြစ်တည်မှုအတွက် အသုံးပြုရန် အားသန်မှုကို ဖုံးကွယ်ထားခဲ့ကြပါချေ။¹¹⁵

သို့ပေလင့်ကစား ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းရင်းသားဒေသများအတွက် ဒီမိုကရေစီနည်းကျ တာဝန်ခံမှု မြင့်မာလာရေး၊ လူမှုဘဝလုံခြုံမှု ပေးနိုင်ရေး၊ အမှတ်သရုပ်လက္ခဏာတည်ရှိမှုအတွက် အကာကွယ်ပေးနိုင်ရေးဆိုသည့် ကိစ္စများမှာ ဒုတိယအကြိမ် လွှတ်တော် ကာလ ၄ နှစ်နီးပါး ရှိလာသည့် ၂၀၁၉ ခုနှစ် ကုန်ဆုံးခန့်အချိန်အထိ အားနည်းနေဆဲပင် ဖြစ်သည်။¹¹⁶ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုများလာသည်၊ လူမျိုးစုပါတီများအနေဖြင့် လွှတ်တော်တွင် ဘေးဖယ်သကဲ့သို့ ခံစားရသည် သဖြင့် စာတမ်းအတွက် တွေ့ဆုံမေးမြန်းခဲ့သူများက ဖြေဆိုကြသည်။¹¹⁷

113 R. Egretaeu, Parliamentary Development in Myanmar; An Overview fo the Union Parliament, Asia Foundation (Myanmar) , 2017, p .10.
 114 BBC Burmese, မိုင်းယော်ရွာသား ၅ ဦးသေဆုံးမှုစစ်ခုံရုံးက အရေးယူမယ်၊ ၂၀ ဇူလိုင် ၂၀၁၆ ၊ https://www.bbc.com/burmese/burma/2016/07/160720_mineyaw_army(Accessed 20th October 2019) R.Egretaeu, Parliamentary Development in Myanmar: An Overview of the Union Parliament, 2011-2016,p – 33.
 115 Ibid.
 116 VOA Burmese , မြောက်ဦးရေးဟောင်းယဉ်ကျေးမှုနယ်စပ်ခွဲစုံသတ်မှတ်ရေးအဆိုအမျိုးသားလွှတ်တော်မှပယ်ချခံရ (၂၀၁၉ - မေလ) <https://burmese.voanews.com/a/rakhine-ancient/4903683.html>(Accessed 23rd September)
 117 ဒုတိယအကြိမ် လွှတ်တော်သက်တမ်း တိုင်းရင်းသားပါတီများမှ အမျိုးသားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များနှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှု (၂၀၁၉ ၊ မေလ)

ဒီချုပ်ဦးဆောင်မည့် ဒုတိယအကြိမ် လွှတ်တော် အနေဖြင့် တိုင်းရင်းသားအခန်းကဏ္ဍကို ဦးစားပေးရန်လိုအပ်ပြီး လွှတ်တော်တွင်လည်း တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုပါတီများအား နေရာပေးရန်လိုအပ်သည်ဟု လွှတ်တော် အလွှဲအပြောင်းကာလက သတိပေးပြောဆိုခဲ့ပါသည်။ အာဏာရှင်ခေတ်လွန် လွှတ်တော်သက်တမ်းနှစ်ကြိမ်ကို ပြန်ကြည့်ပါက ပထမအကြိမ် ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော် တက်ခဲ့သည့် ကိုယ်စားလှယ်များအနက် ၁၃ ရာခိုင်နှုန်းသာ၊ ဒုတိယအကြိမ် ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်တွင် ပြန်လည်ပါဝင်လာတော့သည်။ ဥပဒေပြုရေး၊ အုပ်ချုပ်ရေး အင်စတီကျူးရှင်းများတပြိုင်နက်တည်း အာဏာလွှဲပြောင်းသည့်စနစ်မှာ အုပ်ချုပ်ရေးဥပဒေပြုရေးဆိုင်ရာ အင်စတီကျူးရှင်းများ တည်ငြိမ်စွာ အကူးအပြောင်းပြုလုပ်နိုင်ရေးအတွက် အဟန့်အတားဖြစ်စေနိုင်သည့် အချက်ဖြစ်သည့်အပြင် ဥပဒေပြုရေးမဏ္ဍိုင်အပြောင်းအလဲ ကြီးမားခြင်းသည် နနယ်သည့်လွှတ်တော်၏ တည်ငြိမ်မှုနှင့် ထိရောက်မှုအတွက် ကောင်းကျိုး မရှိလှပါ။¹¹⁸

လက်ရှိ အစိုးရအနေဖြင့် ကျွမ်းကျင်နိုင်ငံခြား ဥပဒေပြဌာန်းနိုင်ပါ၏လောဆိုသည့် အမေးပုစ္ဆာသည် အစိုးရအဖွဲ့တွင် လက်တွေ့ လုပ်ဆောင်နိုင်သည့် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ် အများစုရှိ/မရှိသည့်အချက်နှင့် ဆက်နွှယ်နေတတ်ပြီး၊ ယင်းအချက်သည် တဖန် ရွေးကောက်တင်မြှောက်ပုံစနစ်နှင့်လည်း ဆက်နွှယ်နေပြန်သည်။ ယေဘုယျအားဖြင့် Plurality-majority နိုင်သူအကုန်ယူ စနစ်များသည် အတိုက်အခံအင်အားစုကိုပါတီတခုက ဆန္ဒမဲအသာဖြင့် အနိုင်ရသည့် လွှတ်တော်မျိုးပေါ်ထွန်းစေနိုင်သည်။ သို့ပေလင့်ကစား Plurality- Majority စနစ်တိုင်းသည် လက်တွေ့လုပ်ဆောင်နိုင်သည့် ကိုယ်စားလှယ်အများစု ပါဝင်သည့် ပါတီတခုတည်းကို အာဏာရစေနိုင်သည့် ရလဒ်မျိုး အချိန်တိုင်း မပေးနိုင်ကြောင်း သတိမူရပေမည်။ ပါတီတည်ဆောက်ပုံနှင့် ယင်းလူ့အဖွဲ့အစည်း၏ သဘာဝပေါ်တွင် မူတည်ပါသည်။¹¹⁹

ပြန်ကြည့်ရမည်ဆိုလျှင် မြန်မာ့သမိုင်းတွင် လွှတ်လုပ်ရေးရပြီးစခေတ်ကာလက ပါလီမန် ဒီမိုကရေစီမှာသမိုင်းတလျှောက် အား အကောင်းဆုံး ကာလဟုဆိုခဲ့ရပေမည်။ သို့ပေသည့်တိုင် ယင်းကာလကအခြေအနေမှာ ပါလီမန်အတွင်း အတိုက်အခံပါတီ ကြီးကြီး မားမား မရှိဘဲ ထင်တိုင်းကြံနိုင်ခဲ့သည့်အတွက် ပါတီစုံအာဏာရှင် စနစ်ဟု အမည်ပေးခြင်း ခံခဲ့ရပါသည်။¹²⁰ အန်အယ်လ်ဒီလက်ထက် ဒုတိယအကြိမ် လွှတ်တော်သက်တမ်းအစ ၂၀၁၆ ခုနှစ်ကတည်းကပင် ယင်းစကားရပ်မှာတဖန်ပြန် ပဲ့တင်ထပ်လာခဲ့ပြန်ပါသည်။ ယခုတကြိမ်တွင်တော့ ပြောဆိုလာသူကအမေရိကန် နာမည်ကျော်ဂျာနယ်လစ်ဖြစ်ပြီး သူ၏ စာအုပ်များမှာ မြန်မာဘာသာသို့ ပြန်ဆိုရာတွင်လည်း ရောင်းတန်းဝင်ဖြစ်ခဲ့သူ 'သောမတစ် ဖရီးမင်း' ပင်ဖြစ်သည်။

ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော် အမျိုးအရ ရခိုင်ပါတီ ၃.၃ ရာခိုင်နှုန်း၊ ရှမ်းပါတီ SNLD ၂.၃ ရာခိုင်နှုန်း၊ ပအိုဝ်း၊ တအာန်း၊ ဇိုမီးတို့က ၀.၆ ရာခိုင်နှုန်း၊ ကချင်၊ မွန်၊ ဝ နှင့် ကိုးကန့် ၀.၂ ရာခိုင်နှုန်းမျှသာရှိပါသည်။ အမျိုးသားလွှတ်တော်တွင် လူမျိုးစုပါတီများ၏ ပါဝင်မှုမှာ ၈ ရာခိုင်နှုန်းသာရှိပါသည်။ ပထမအကြိမ်လွှတ်တော်သက်တမ်းထက်ပင် နည်းသွားသကဲ့သို့ ၁၉၅၁-၁၉၅၂ ကာလက ရစ်ချတ်ဗတ်ဗဲလ် ညွှန်းခဲ့သည့် ကာလကအတိုင်းဖြစ်နေပေသည်။ လွတ်လပ်ပြီး မြန်မာနိုင်ငံ၏ ၁၉၅၆ ခုနှစ် ရွေးကောက်ပွဲမတိုင်မီကာလအထိ အစိုးရမှာကော ပါလီမန်တွင်ပါ ဖဆပလမှ တဘက်သတ်လွှမ်းမိုးနိုင်ခဲ့ပြီး တရားဥပဒေပြုရေးတွင်သာမက အုပ်ချုပ်ရေးတွင်ပါ ဦးနုအစိုးရမှာ တဘက်သတ်လွှမ်းမိုးထားနိုင်ခဲ့သည့် အနေအထားရရှိခဲ့သည်။¹²¹

ယင်းထင်တိုင်းကြံနိုင်သည့် ပါတီစုံအာဏာရှင်စနစ်ကြောင့်ပင် ဒီမိုကရေစီနည်းကျ ဖြေရှင်းရေးထက် လက်နက်ကိုင်နိုင်ငံရေးကဲ့သို့ အခြားနည်းလမ်းကို အားပြုခဲ့ကြလေသလား စဉ်းစားရမည့် အချက်ဖြစ်ပါသည်။ ယင်းအချက်ကို ထင်ဟပ်စေသည့် မှတ်ချက်မှာ

118 အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာဒေါက်တာအင်ဒရူးဂွန်ကျူးလျန်နှင့်တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှု ၂၀၁၉ ဇွန်လ ၊ R.Egreteau, Parliamentary Development in Myanmar: An Overview of the Union Parliament, 2011-2016, p.10.
119 IDE aA, Electoral system and Design, 2008, Pg.17
120 ဝိသုဒ္ဓါသခင်ချစ်မောင် ၊ မြန်မာ့လွတ်လပ်ရေး၁၀နှစ်တာ ၊ ၁၉၅၈
121 ကျော်ဝင်း ၊ လူပုဂ္ဂိုလ်အမှတ်အသားသရုပ်နှင့်လူမျိုးစုံအမှတ်အသားသရုပ်တိုးတိုက်မိသည့်အခါ ၊ ယနေ့ခေတ်နိုင်ငံရေးမဂ္ဂဇင်း၊ ၂၀၁၆ ဇွန်လ

ဆရာကြီးဒဂုန်တာရာ၏ မှတ်ချက်ပင်ဖြစ်ပြီး ‘လွတ်လပ်ရေးရပြီးစ ခေတ်ကာလနိုင်ငံအနေဖြင့် လွတ်လပ်ရေးပြဿနာကိုဖြေရှင်း နိုင်ခဲ့သော်လည်း ဒီမိုကရေစီအရေးပြဿနာကို မဖြေရှင်းနိုင်မှုကြောင့် ညီညွတ်ရေးနှင့် ငြိမ်းချမ်းရေး ပျက်ပြားခဲ့ရသည်’ ဟု မှတ်ချက်ပြုခဲ့သည်။¹²²

ရစ်ချတ်ဗတ်ဝဲလ် ညွှန်းဆိုသည့် ခေတ်နှင့် တထပ်တည်းမကျသည်မှာ တပ်မတော်သားလွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ် ၂၅ ရာခိုင်နှုန်း ရှိနေသည့် ကိစ္စဖြစ်ပြီး အခြေခံဥပဒေအရေး၊ တပ်ကိစ္စတွင်သာ အတိုက်အခံလုပ်ကြသည်ဖြစ်ရာ လူထု၏ ဒီမိုကရေစီရပိုင်ခွင့်များနှင့် အထူးသဖြင့် လူမျိုးစုအရေးများအတွက်လွှတ်တော်အတွင်း အတိုက်အခံလစ်ဟာသလိုပင် ဖြစ်နေပါတော့သည်။¹²³ လက်ရှိ အမျိုးသားလွှတ်တော်တွင် ပါဝင်သည့် လူမျိုးစုပါတီများနှင့် မျိုးနွယ်စုအရ တူညီသည့် လူမျိုးစုကိုအခြေခံထားသည့် လူမျိုးစု လက်နက်ကိုင် တပ်ဖွဲ့များလည်းရှိနေပါသည်။

လူမျိုးစုတိုင်းရင်းသားမျိုးနွယ်စုများပြားသည့် တိုင်းပြည်တပြည်မှာ အပြိုင်အဆိုင်များသော ရွေးကောက်ပွဲတွေ ကျင်းပပေးလိုက်မည် ဆိုပါက ဒီမိုကရေစီနှင့် အမျိုးသားနိုင်ငံတော်တည်ဆောက်ခြင်း (Nation State) ဖြစ်စဉ်ဟာ ထိပ်တိုက်တွေ့မှုတွေနှင့် ကြုံတွေ့ လာတော့မည်ဖြစ်သည်ဟု ဖက်ဒရယ်လစ်နှင့် အရပ်ဘက်စစ်ဘက်ဆက်ဆံရေးဆိုင်ရာ ပါမောက္ခ အဲဖရက်စတီပန်ကဆိုသည်။¹²⁴

စတီပန်၏အဆိုအရ အမျိုးသားနိုင်ငံတခုအား အစိုးရက ဦးဆောင်အကောင်အထည်ဖော်နေစဉ်အတွင်း လူ့အဖွဲ့အစည်း ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ ခြားနားချက်တွေက နိုင်ငံရေးသဘောတရားအရ အရေးမပါဘူးဆိုခဲ့ရင် နိုင်ငံရေးနီးကြားထက်မြက်မှုအရှိဆုံးဖြစ်သော နိုင်ငံသားများက ဖြတ်သန်းသည့် သမိုင်းကြောင်းတူညီကြောင်း ခံစားမိနေကြရင် အမျိုးသားနိုင်ငံတည်ထောင်ရေးမူဝါဒတွေဟာ ဒီမိုကရေစီဖြစ် ပေါ်လာရေးလမ်းကြောင်းမှာ အနှောင့်အယှက်ဖြစ်မှာ မဟုတ်ဟုဆိုသည်။ ယင်းကဲ့သို့ Nation State လား State-Nation လားဆိုသည့် နိုင်ငံရေးအရ မတူညီသည့် ရပ်တည်ချက်နှစ်ရပ်မှာ တိုင်းရင်းသားအင်အားစုများနှင့် ဗဟိုအာဏာချုပ်ကိုင်ထားသူ နှစ်စုအကြား ငြိမ်းချမ်းရေးဆိုင်ရာ ဆွေးနွေးမှုများတွင် ရပ်တည်မှုအဖြစ် မြင်တွေ့နေရသည့်ကိစ္စရပ်လည်း ဖြစ်သည်။

မြန်မာအနေဖြင့် ဗုဒ္ဓဘာသာဗမာလူများစု၏ လွတ်လပ်သည့်အမျိုးသားနိုင်ငံ (လူမျိုး၊ ဘာသာတခုတည်း သို့မဟုတ် အမှတ်သရုပ် လက္ခဏာ တခုတည်း အသာစီးယူထား သို့မဟုတ် တခုတည်းတည်ဆောက်ထားသည့်နိုင်ငံ)၊ Nation State လား သို့ဆိုလျှင် ဒီမိုကရေစီစနစ်အရ တိုင်းရင်းသားလူနည်းစုများကို လေးစားမှု၊ သည်းခံလိုက်လျောမှု ထားရှိနိုင်မည်လား။ သို့တည်းမဟုတ် မြန်မာ ပြည်သည် မူလကတည်းက အချုပ်အခြာအာဏာပိုင်ခဲ့သည့် ကွဲပြားခြားနားသည့် တိုင်းရင်းသားမျိုးနွယ်စုများ အတူတကွဖန်တီး ထူထောင်ထားသည့် အများဆိုင် နိုင်ငံတော်ဖြစ်ပြီး တိုင်းရင်းသားတို့၏ မူလအချုပ်အခြာအာဏာပိုင်ဆိုင်မှု အနည်းငယ်သာ ဆုံးရှုံးရမည့်နိုင်ငံတခု၊ လူမျိုးစုချစ်ကြည်ရင်းနှီးနိုင်ငံ State-Nations လားဆိုသည့် မေးခွန်းများကို အပေးအယူလုပ် ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးရန် လိုအပ်သည့်အခြေအနေဟု ထောက်ပြမှုလည်းရှိပါသည်။¹²⁵

၂၀၁၅ ရွေးကောက်ပွဲနောက်ပိုင်း ရခိုင်ပြည်နယ်မှ ရခိုင်တိုင်းရင်းသားများနှင့် အာဏာရအစိုးရအကြား ဆက်ဆံရေးယိုယွင်းမှုနှင့် အတူ ရခိုင်တိုင်းရင်းသားအခြေပြုလက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့ အားကောင်းလာမှုမှာ အရပ်ဘက်နိုင်ငံရေး အားမကောင်းသဖြင့် လက်နက်ကိုင်နိုင်ငံရေး အားကောင်းလာသည့်အသွင် ဆောင်နေပါသည်။

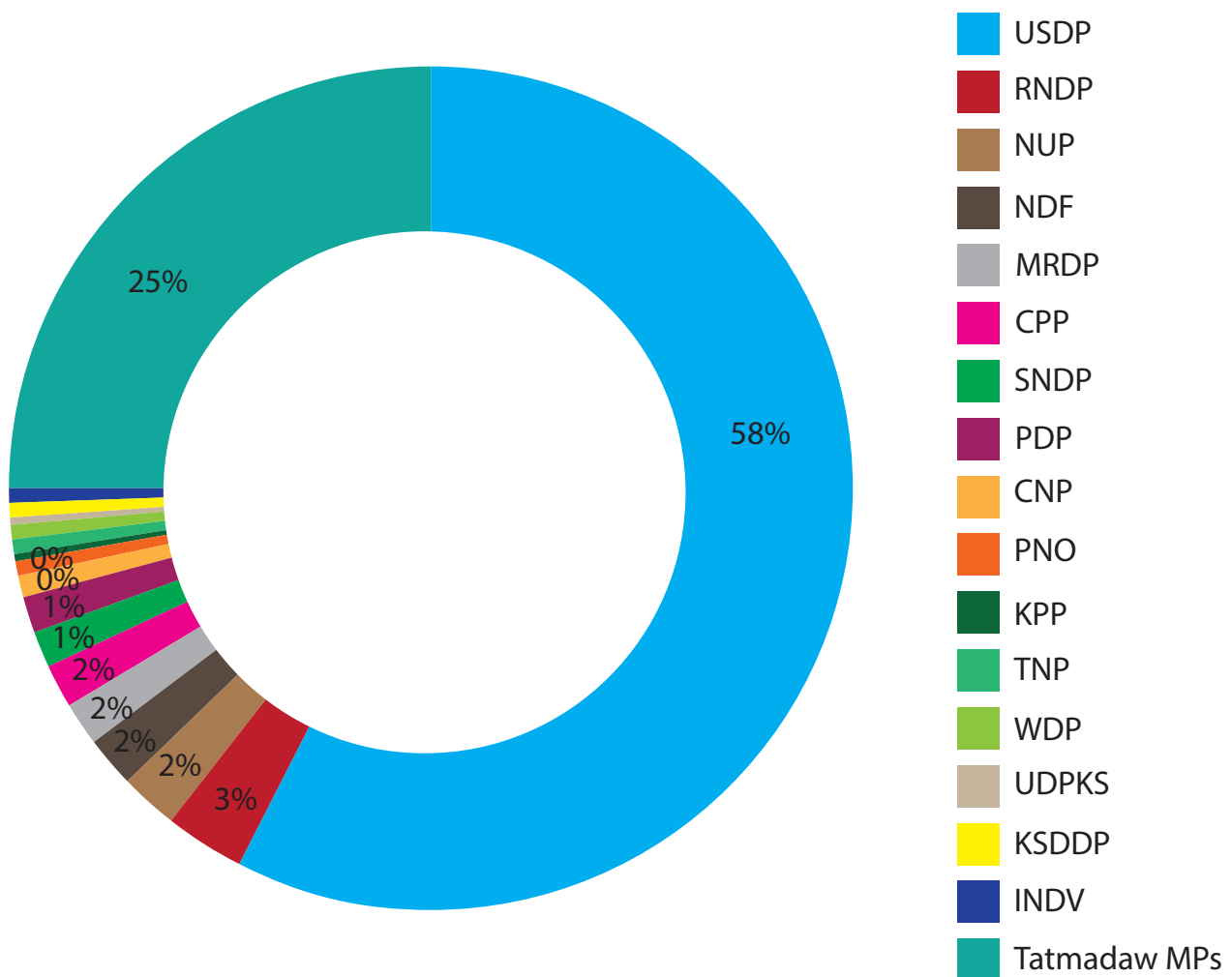
122 ဒဂုန်တာရာ ၊ သဇင်သင်းပြန်တော့၊ စာပေသစ်နှင့် လှိုင်းဂယက် (သစ္စာတော်လှန်ရေး မဂ္ဂဇင်း) ၊ ၂၀၀၈ မေလ ၊ စာ ၄၅
123 ကျော်ဝင်း ၊ လူပုဂ္ဂိုလ်အမှတ်အသားသရုပ်နှင့်လူမျိုးစုအမှတ်အသားသရုပ်တိုးတိုက်မိသည့်အခါ ယနေ့ခေတ်နိုင်ငံရေးမဂ္ဂဇင်း ၊ ၂၀၁၆ ဇွန်လ
124 A. Stepan , Crafting State Nations , John Hopkin Press, Baltimore ,2011, Pg.2
125 I. Blazevic, ဒီမိုကရေစီသို့သွားရာလမ်းမထက်မှ အန္တရာယ်များနှင့် ဆူးညောင့်ခဲလွတ်များ၊ Myanmar Quaterly (ဘာသာပြန်) ၊ ၂၀၁၆Vol.1, Issue (1) , စာ၂၄၇

၁၉၉၀ ခုနှစ်ရွေးကောက်ပွဲနှင့် ၂၀၁၅ ရွေးကောက်ပွဲတွင် ယှဉ်ပြိုင်ခဲ့သည့် SNLD ရှမ်းပါတီမှ ဒုတိယဥက္ကဋ္ဌဖြစ်သူက လက်ရှိရွေးကောက်ပွဲစနစ်မှာ တိုင်းရင်းသားပါတီများအနေဖြင့် အစိုးရဖြစ်နိုင်သည့်အခွင့်အရေးမရှိဘဲ လွှတ်တော်အတွင်း လုပ်နိုင်သမျှလုပ်မည်၊ အသံထွက်ခွင့်ရသလောက်ထွက်မည်ဆိုသည့် အခြေအနေတွင်သာရှိနေကြောင်း သတင်းမီဒီယာတစ်ခုနှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှုတွင် ဖြေကြားထားသည်။¹²⁶

ရွေးကောက်ပွဲနိုင်ငံရေးဟူသည် မညီမျှသော ကစားပွဲတစ်ခုဖြစ်သည် ဟူသောသဘောထားခံယူချက်သည် နိုင်ငံရေးအစဉ်အလာ အားနည်းပြီး မတည်ငြိမ်မှုများ ဖြစ်လာနိုင်သည့် လက္ခဏာတစ်ခုပင်ဖြစ်ပေသည်။¹²⁷

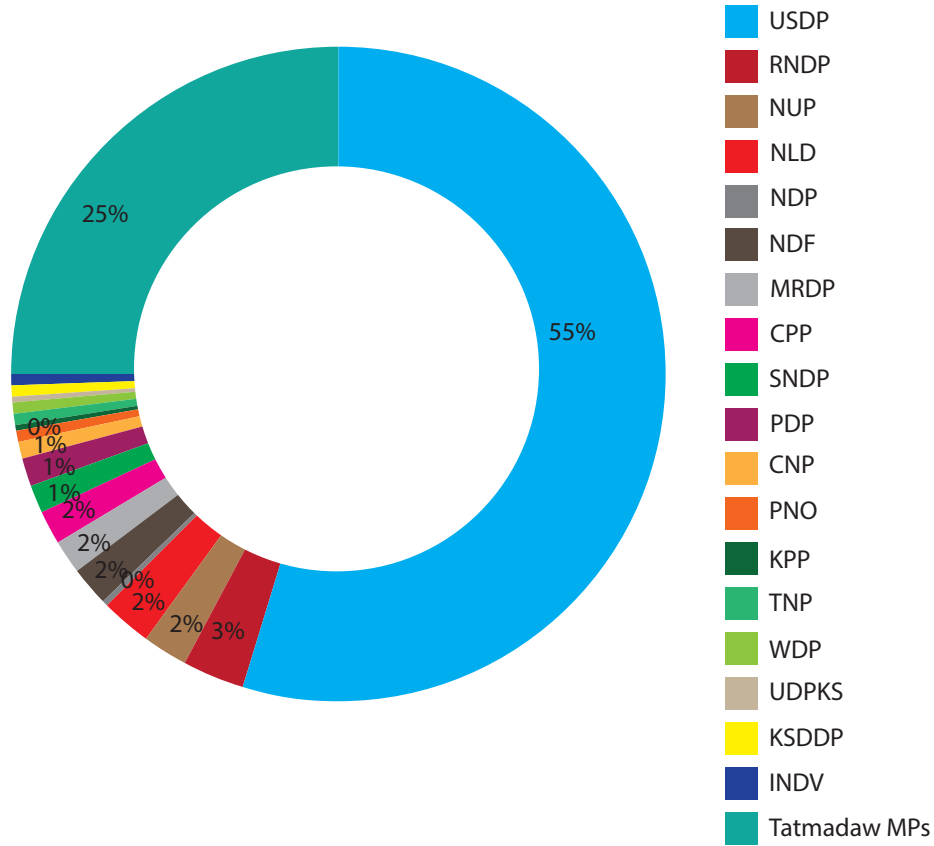
ပုံ (၂) ၂၀၁၀ ရွေးကောက်ပွဲအပြီး အမျိုးသား လွှတ်တော်ထဲတွင် နိုင်ငံရေးပါတီအလိုက် ပါဝင်မှု အချိုးအစား ရာခိုင်နှုန်းပြပုံ

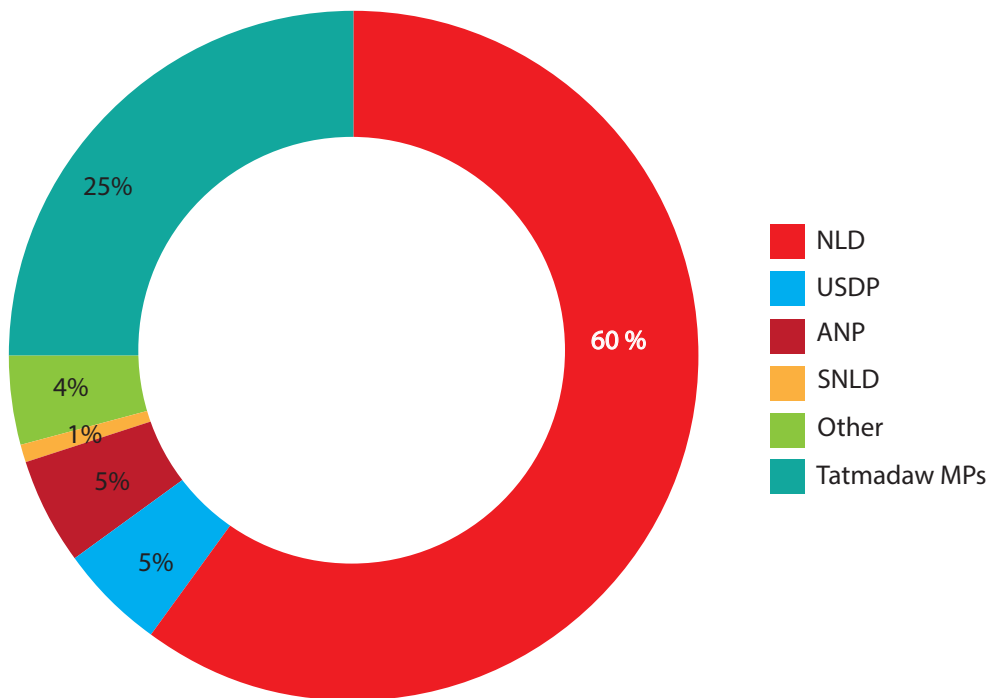
126 SNLD ပါတီ ဒုတိယဥက္ကဋ္ဌနှင့် ခေတ်သစ်မီဒီယာတွေ့ဆုံမေးမြန်းခန်း (၂၀၁၉ စက်တင်ဘာလ)

127 IDEA, Electoral System Design, 2008, p. 17.

ပုံ (၃) ၂၀၁၂ ကြားဖြတ်ရွေးကောက်ပွဲအပြီး အမျိုးသားလွှတ်တော်တွင် ပါဝင်သည့် နိုင်ငံရေးပါတီများ ရာခိုင်နှုန်းအချိုးအစားပြပုံ

ပုံ (၄) ဒုတိယအကြိမ် အမျိုးသားလွှတ်တော်တွင် ပါဝင်သည့် နိုင်ငံရေးပါတီများ အချိုးအစားပြပုံ (၂၀၁၇ ခုနှစ်အထိသာ)

၄. ၅။ ဖက်ဒရယ်သဘောသက်ဝင်မှုနှင့် အထက်လွှတ်တော် သဘောတရားဆိုင်ရာရှုထောင့်

၄. ၅. ၁။ ၂၀၀၈ ခုနှစ် အခြေခံဥပဒေအရ အမျိုးသားလွှတ်တော် တည်ရှိမှုနှင့် ဖက်ဒရယ်စနစ်

၂၀၀၈ အခြေခံဥပဒေအရ ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်ကို အမျိုးသားလွှတ်တော်၊ ပြည်သူ့လွှတ်တော်ဆိုပြီး လွှတ်တော်နှစ်ရပ်ဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားသလို အထက်လွှတ်တော်၊ အောက်လွှတ်တော်ဆိုပြီး သတင်းရေးသားဖော်ပြချက် အချို့ရှိနေသော်လည်း အမှန်တကယ် တွင် ယင်းကဲ့သို့ခေါ်တွင်သည် မဟုတ်ဘဲ ယင်းကဲ့သို့အဓိပ္ပာယ်လည်း မဆောင်ချေ။¹²⁸

၂၀၀၈ အခြေခံဥပဒေပြင်ဆင်ဖို့ရန်အတွက် ဆိုပြီးလွှတ်တော်အတွင်း ဝင်ရောက်ခဲ့သည့် ဇိုမီးဒီမိုကရေစီအဖွဲ့ချုပ်မှ အထွေထွေ အတွင်းရေးမှူးဖြစ်သည့် ပူးလင်းဂင်ကမ်းလျှံကလည်း လက်ရှိအမျိုးသားလွှတ်တော်မှာ Upper House အထက်လွှတ်တော် မဟုတ်ကြောင်း ပြောဆိုသည်။¹²⁹ ပြည်သူ့လွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်၏ အသက်သတ်မှတ်ချက်နှင့် အမျိုးသားလွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ် အသက်သတ်မှတ်ချက် ကွာခြားသည်ကလွဲ၍ လွှတ်တော်နှစ်ရပ်၏ ဥပဒေပြုပိုင်ခွင့်အပါအဝင် ကျန်လုပ်ပိုင်ခွင့်များ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းလုပ်ဟန်များဆိုင်ရာ သတ်မှတ်ပြဋ္ဌာန်းချက်မှာ အတူတူပင်ဖြစ်သည်။¹³⁰

ပြည်ထောင်စုမှာသာ တင်သွင်းခွင့်ရှိသော ရသုံးမှန်းခြေငွေစာရင်း၊ အခြေခံဥပဒေပြင်ဆင်ရေးဆိုင်ရာအပါအဝင် ကာကွယ်ရေး၊ လုံခြုံရေး၊ ပြည်ထောင်စုအဆင့် စီမံကိန်း၊ ဘဏ္ဍာရေးနှင့် အခွန်ကိစ္စမှအပ ကျန်ကိစ္စရပ်များကို အမျိုးသားလွှတ်တော်အနေဖြင့် ဥပဒေ တင်သွင်း ဆွေးနွေးခွင့်ရှိနေခြင်းဖြစ်သည်။ သို့သော်အာဏာတူသယောင်သတ်မှတ်ထားသော်လည်း အမတ်ဦးရေ တူညီမှုမရှိဘဲ ပြည်သူ့လွှတ်တော်က လူဦးရေ ၂ ဆ နီးပါးပိုများနေကာ လွှတ်တော်နှစ်ရပ်သဘောကွဲလွဲသည့် ဥပဒေများကို ပုဒ်မ ၉၅ ခ အရ ယင်းလွှတ်တော်နှစ်ရပ်မှ ကိုယ်စားလှယ်များအားလုံးပါဝင်သည့် ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်တွင် ဆွေးနွေးဆုံးဖြတ်ရမည် ဖြစ်ပါသည်။¹³¹

ယင်းပုဒ်မမှာ လူမျိုးစုပြည်နယ်များမှ တိုင်းရင်းသားပါတီများက တိုင်းရင်းသားတို့အတွက် တန်းတူညီမျှမှု မရှိသည့် ပုဒ်မအဖြစ် မကြာခဏ ညွှန်းဆိုခံရလေ့ရှိပြီး လွှတ်တော်ဒုတိယအကြိမ်သက်တမ်းတွင် ဆွေးနွေးနေခဲ့သည့် အခြေခံဥပဒေပြင်ဆင်ရေးအဆို ပြုမှုတွင် တိုင်းရင်းသားပါတီများက ပယ်ဖျက်ရန် တင်ပြထားသည့်ပုဒ်မလည်း ဖြစ်သည်။¹³²

ပြည်ခိုင်ဖြိုးပါတီမှ ကိုယ်စားလှယ်တဦးကမူ အမျိုးသားလွှတ်တော်ကိုယ်တိုင်ပင် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ နည်းနေသည့်လွှတ်တော် ဖြစ်နေပြီး မွန်ကဲ့သို့ ပြည်နယ်များတွင် ကိုယ်စားလှယ်အများစုမှာ ဗမာမဟုတ်သည့် အခြားတိုင်းရင်းသားများမဟုတ်သည်ကို လည်း ထောက်ပြပါသည်။¹³³

128 R . Egretau,Parliamentary Development in Myanmar: An Overview of the Union Parliament, 2011-2016 (2017)

129 ဇိုမီးဒီမိုကရေစီအဖွဲ့ချုပ်မှ အမျိုးသားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်နှင့် ၂၀၁၉မေလအတွင်းက တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှု (နေပြည်တော်)

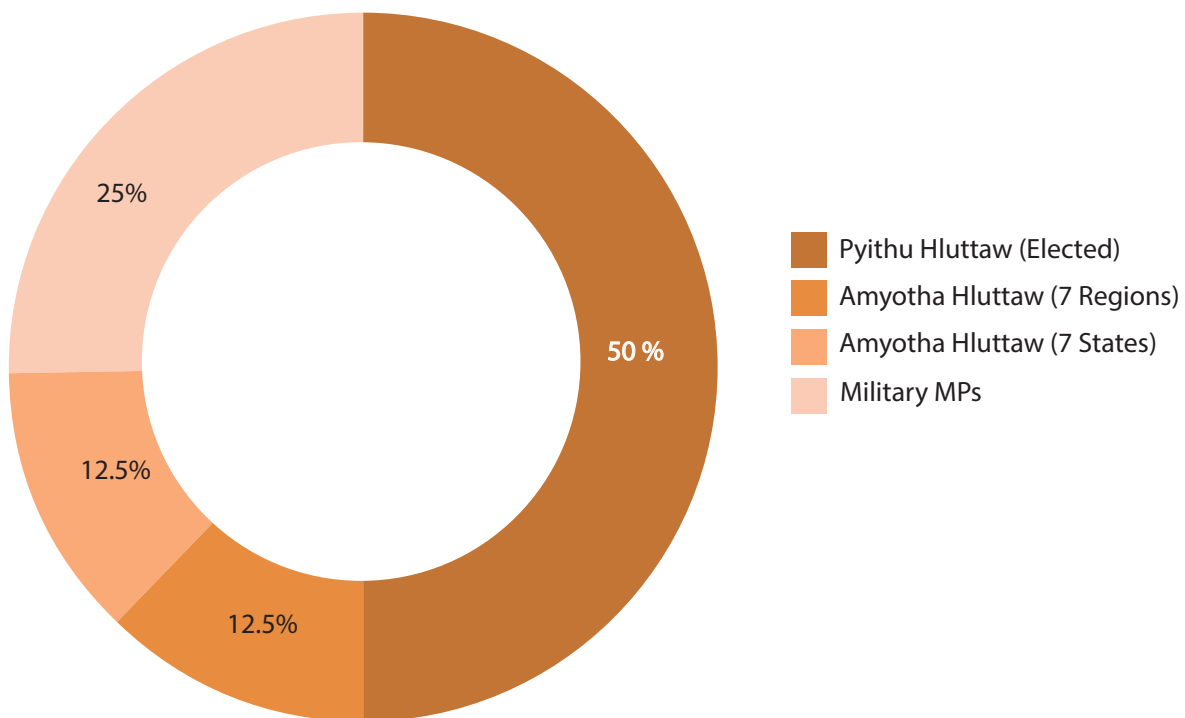
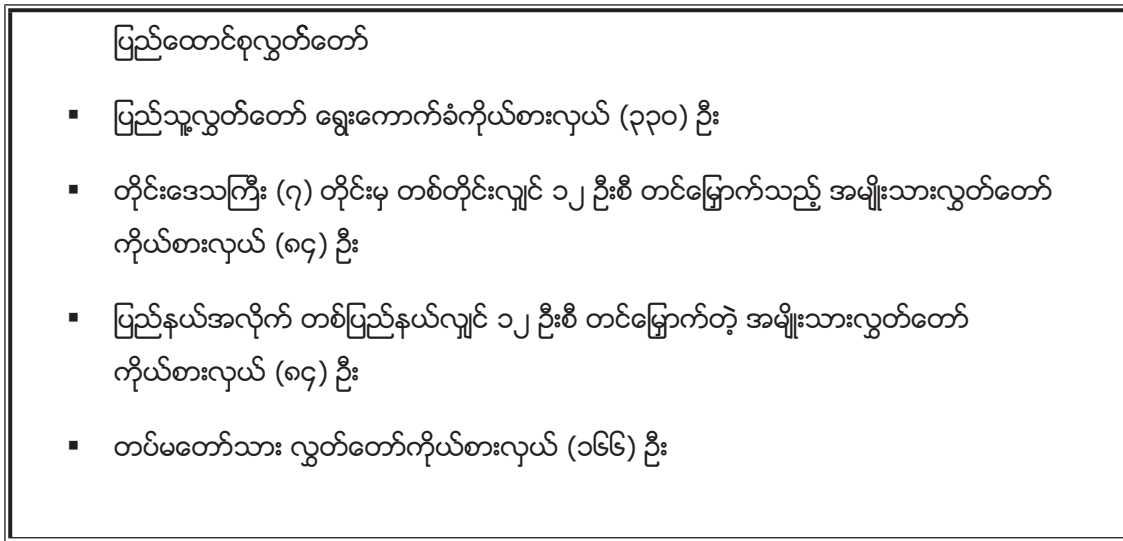
130 ၂၀၀၈ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအခန်း ၄

131 ၂၀၀၈ ခုနှစ် အခြေခံ ဥပဒေ ပုဒ်မ ၉၅ (ခ)

132 ဒုတိယ အကြိမ် ပြည်ထောင်စု လွှတ်တော် သက်တမ်းတွင် ဖွဲ့စည်းခဲ့သော ၂၀၀၈အခြေခံဥပဒေပြင်ဆင်ရေး ၄၅ဦးကော်မတီ အစီအရင်ခံစာ (၂၀၁၉) ဇွန်လ

133 ပြည်ခိုင်ဖြိုးပါတီ၏ ကရင်ပြည်နယ်အမျိုးသားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်နန်းနီနီအေးနှင့် ၂၀၁၉ ဇူလိုင်လအတွင်း နေပြည်တော်တွင် တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှု

ပုံ (၅) ပြည်နယ် နှင့် တိုင်းဒေသကြီး အလိုက် အမျိုးသားလွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်များ ပြည်ထောင်စု လွှတ်တော်တွင် ပါဝင်နေမှု အရေအတွက်နှင့် အမျိုးအစား ပြပုံ

အချို့က တိုင်းရင်းသားများ၏ ဥပဒေပြုရေးတွင် တန်းတူ ပါဝင်ဆုံးဖြတ်ခွင့် ထိခိုက်စေသည်ဟု ရှုမြင်သလို အချို့က ယင်းကဲ့သို့ မဲခွဲမှုတွင် ပြည်သူ့လွှတ်တော် သဘောဆန္ဒသာ အမြဲအသာရရန်များနေရာ ပြည်သူ့လွှတ်တော်သည် အမျိုးသားလွှတ်တော်ထက် အာဏာရှိသည်ဆိုသည့် အမြင်သဘောထားမျိုး အမျိုးသားလွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်အများစု၏ စိတ်ထဲတွင် ဖြစ်ပေါ်နေစေပါသည်။¹³⁴ သုတေသနစာတမ်းအတွက် မေးမြန်းခဲ့မှုများအရ တိုင်းဒေသကြီးများမှ အမျိုးသားလွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်များကလည်း ယင်းကဲ့သို့ လွှတ်တော်နှစ်ရပ် သဘောထားကွဲလွဲသည့် ဥပဒေကြမ်းများကို ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်တွင် ပြန်လည်ဆွေးနွေး ဆုံးဖြတ်စေမှုကို ကြိုက်နှစ်သက်ခြင်း မရှိလှပါ။ ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်စုဖွဲ့မှု အချိုးအစားအရကြည့်လျှင် လွှတ်တော်နှစ်ရပ်တွင် တပ်မတော်သားကိုယ်စားလှယ် ပါဝင်နေမှုအရေအတွက်နှင့် အမျိုးသားလွှတ်တော် အရေအတွက်မှာအရေအတွက် အတူတူနီးပါး

134 အမျိုးသားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များနှင့် နေပြည်တော်တွင် ၂၀၁၉ခုနှစ်အတွင်း မေလနှင့် ဇူလိုင်လအတွင်း ၂ ကြိမ်တွေ့ဆုံမေးမြန်းထားမှုများမှ

ဖြစ်နေရာ ပြည်သူ့လွှတ်တော်မှာ လွှတ်တော်မှ ရွေးကောက်ခံကိုယ်စားလှယ်များမှာ လွှတ်တော်နှစ်ရပ်ပေါင်း ကိုယ်စားလှယ်စုစုပေါင်း၏ ၅၀ ရာခိုင်နှုန်းသော အစုအဖွဲ့ကို ကိုယ်စားပြုခွင့်ရထားသည့် အစုအဖွဲ့ကဲ့သို့ပင် ဖြစ်နေပါသည်။ အမျိုးသားလွှတ်တော်တွင် ရွေးကောက်ခံ ကိုယ်စားလှယ် ၁၆၈ ဦးဖြစ်ပြီး လွှတ်တော်နှစ်ရပ်ပေါင်းအတွက် တပ်မတော်သားကိုယ်စားလှယ် အရေအတွက် ၁၆၆ ဦး ဖြစ်သည်။

ရာခိုင်နှုန်းအရ ကြည့်မည်ဆိုလျှင် ကိုယ်စားလှယ် အမျိုးအစားမှာ တပ်ကိုယ်စားလှယ် ၂၅% (၁၆၆) ယောက်နှင့် အမျိုးသားလွှတ်တော် ရွေးကောက်ခံကိုယ်စားလှယ် စုစုပေါင်း အများဆုံး ရှိရမည့်အရေအတွက် (၁၆၈) ယောက်ဆိုသည့် အမျိုးအရ ပြည်သူ့လွှတ်တော်မှာ ၅၀ ရာခိုင်နှုန်းခန့် ပြည်ထောင်စုတွင် အမတ်နေရာ ရရှိနေသည့် သဘောဆောင်ပြီး အမျိုးသားလွှတ်တော်မှာ ၂၅ ရာခိုင်နှုန်းခန့်သာ ရှိနေသည့် သဘောဆောင်နေပါသည်။

ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသကြီးအလိုက် ၁၂ ဦးစီ ရွေးချယ်တင်မြှောက်ခွင့်ရှိသော်လည်း ၎င်းကိုယ်စားလှယ်များ၏ ကိုယ်စားပြုရမည့် တာဝန်ကို ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံများရှိ အထက်လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များကဲ့သို့ (ပြည်ထောင်စုအရေးနှင့် ပြည်ထောင်စုတွင် မိမိကိုယ်စားပြုသည့် ပြည်နယ်အရေးဆိုင်ရာသီးသန့် ဆွေးနွေးခွင့်နှင့် ဗီတိုအာဏာများ) ပြဌာန်းသတ်မှတ်ပေးထားခြင်းမရှိပါ။ အာရင်းလိပတ်ချ် အဆိုရ မျက်မှောက်ခေတ်ကာလတွင် လွှတ်တော်နှစ်ရပ်ထားရှိခြင်းအကြောင်းတခုမှာ အချို့သောလူမျိုးစုအား ကိုယ်စားပြုမှု ပိုမိုပေးလိုတဲ့အတွက် ဖြစ်သည်ဟုဆိုသည်။¹³⁵ ဖက်ဒရယ်ပုံစံတွင် အထက်လွှတ်တော်သည် လူဦးရေနည်းသည့် လူမျိုးစုများအား ကိုယ်စားပြုမှုပေးခြင်းလွန်ကဲလေ့ရှိကြသည်လည်းတွေ့ရသည်။

နိုင်ငံကြီးတွေမှာ ပြည်နယ်များရှိကြပြီး ပြည်နယ်သူပြည်နယ်သားများ၏ များပြားလှသော လိုအပ်ချက်၊ လိုအင်ဆန္ဒစသည်များအား ကိုယ်စားပြုမှု လိုအပ်လာတာကြောင့် ဒုတိယလွှတ်တော်တစ်ရပ် လိုအပ်လာရသည်ဟု ယင်းကဆိုသည်။¹³⁶ သို့သော် ယင်းဖက်ဒရယ် နိုင်ငံများ၏ အထက်လွှတ်တော်များမှာ လုပ်ပိုင်ခွင့် မတူကြပါ။ အမေရိကန် အထက်လွှတ်တော်မှာ အောက်လွှတ်တော်နှင့် တန်းတူနီးပါးအဆင့်ရှိပြီး ဂျာမနီအထက်လွှတ်တော် Bundesrat မှာမူ ဂျာမနီ နိုင်ငံရေးစနစ်အတွက် အလွန်အင်အားကောင်းသည့် အခြေအနေတွင် ရှိနေပါသည်။¹³⁷

အမေရိကန် ဒီမိုကရေစီမှာ နိုင်ငံသားအခွင့်အရေး (Bill Of Rights) ကို အခြေပြုသည့် ဘောင်ခတ်ဒီမိုကရေစီ အမျိုးအစားနှင့် အလွှာလိုက် ခွဲဝေအုပ်ချုပ်မှု ကျင့်သုံးသည့် Dual Federalism အခြေပြုထားခြင်းဖြစ်ပြီး ဂျာမနီဖက်ဒရယ်စနစ်ကမူ Co-operative Federalism (မူဝါဒချမှတ်ခြင်းနှင့် ဝန်ဆောင်မှုပေးရာတွင် ပြည်နယ်များနှင့် ဗဟိုအာဏာပိုင်အဖွဲ့ အတူတကွ တာဝန်ယူရန် သဘောတူသည့်စနစ်) ကို ကျင့်သုံးခြင်းဖြစ်ပြီး အထက်လွှတ်တော် Bundesrat ကို အမေရိကန် ဆီးနိတ် အထက်လွှတ်တော် ကဲ့သို့ အလွန်အကျွံအာဏာပေးထားခြင်းမျိုးတော့ မဟုတ်ပေ။¹³⁸ အဓိကအားဖြင့် ပြည်နယ် (Landers) များနှင့် သက်ဆိုင်သည့် ဥပဒေများတွင် ဂျာမနီအထက်လွှတ်တော်အနေဖြင့် ဗီတိုအာဏာသုံးခွင့်ရှိသည်။

135 A. Lijphard, Patterns Of Democracy, Yale University Press , New Heaven & London, 1999, p 184

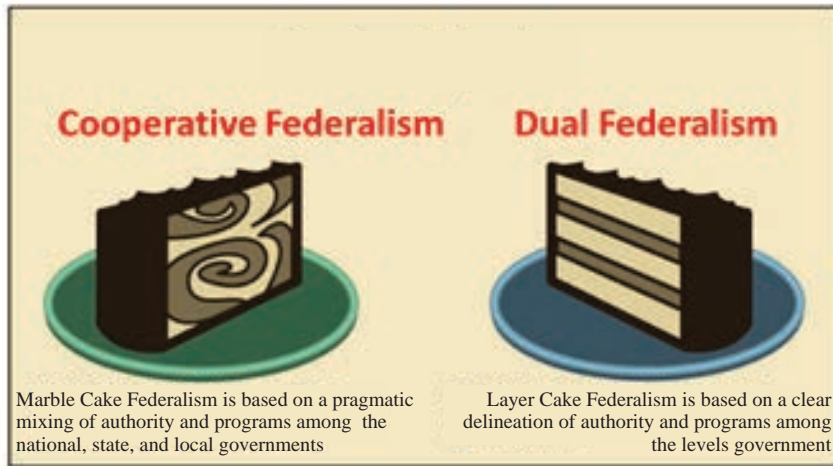
136 Ibid.

137 A. Niedermeire & W.Ridder, Decentralization , Federlism and Democracy, Hannsseidel Foundation, 2016 ,p 31.

138 AC.Stepan, Federalism and Democracy : Beyond US Model, Journal of Democracy , John Hopkins Press, November 1999, P -28

ပုံ (၆) ဂျာမန် ဖက်ဒရယ်စနစ် Co-operative Federalism နှင့် အမေရိကန် ဖက်ဒရယ်စနစ် Dual ဖက်ဒရယ်စနစ်ကို ကိတ်မုန့် အပိုင်းဖြင့် နှိုင်းယှဉ်ပြပုံ

Federalism Defined

__ Slideplayer.com

ဖက်ဒရယ်အစိုးရမှဖြစ်စေ အောက်လွှတ်တော်မှဖြစ်စေ အရေးပေါ်ကြေညာခြင်းနှင့် လက်နက်ကိုင်တပ်များအသုံးပြုခြင်း အတွက် အထက်လွှတ်တော်၏ အတည်ပြုချက်ကို ရယူရန်လိုအပ်ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံပြင်ဆင်ခြင်းနှင့်သက်ဆိုင်သည့် ဥပဒေကြမ်းများ၊ ပြည်နယ်များ၏ ဘဏ္ဍာရေးကို ထိခိုက်စေသော ဥပဒေကြမ်း၊ ပြည်နယ်များ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများအား ဆန်းစစ်ရမည့် ဥပဒေကြမ်းများ အပါအဝင် ဥရောပသမဂ္ဂသို့ အပ်နှင်းသည့်အာဏာနှင့် ပတ်သက်သည့် ဥပဒေကြမ်းများသည် အထက်လွှတ်တော်၏ သဘောတူညီမှု ရယူရန်လိုအပ်ပါသည်။

Ronald Watts' ၂၀၀၄ ၏ အဆိုအရ ဖက်ဒရယ်စနစ်ဟုခေါ်တွင်နိုင်သည့် ဝိသေသလက္ခဏာဆိုင်ရာ သတ်မှတ်ချက်များတွင်

- (၁) ပြည်သူလူထုအပေါ် ဩဇာအာဏာ တိုက်ရိုက်သက်ရောက်သည့် အစိုးရနှစ်ရပ်အနည်းဆုံးရှိခြင်း
- (၂) အခြေခံဥပဒေအရ အစိုးရလုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာ ဥပဒေပြုရေးအာဏာများ သီးသန့်ခွဲခြားထားသည့်အပြင် အစိုးရနှစ်ရပ်အကြား အခွန်နှင့် သယံဇာတခွဲဝေမှုလုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာ ခွဲဝေမှုများရှိခြင်း
- (၃) ဒေသအလိုက် (Regions) ကိုယ်စားပြုသည့် ကိုယ်စားလှယ်များအနေဖြင့် ဖက်ဒရယ်အဆင့် စီမံခန့်ခွဲရေး ဥပဒေပြုရေး တို့မှာ ၎င်းတို့၏မူဝါဒရေးရာ ဆုံးဖြတ်ချက်ပေးပိုင်နိုင်ရေးအတွက် ၎င်းတို့အား ကိုယ်စားပြုသည့် ဒုတိယလွှတ်တော်အနေဖြင့် ဖက်ဒရယ်လွှတ်တော်တစ်ရပ်ရှိခြင်း
- (၄) အစိုးရနှစ်ရပ် (ဗဟိုနှင့် ဒေသအဆင့်) အုပ်ချုပ်ရေးဥပဒေပြုရေးအကြား အငြင်းပွားမှုပေါက်လာပါက ခုံသမာဓိခိုင်အဖြစ် တာဝန်ယူဖြေရှင်းပေးမည့် အခြေခံဥပဒေခုံရုံးတစ်ရပ်ရှိခြင်း
- (၅) အစိုးရနှစ်ရပ်အကြား ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုရှိခြင်း၊ ရှောင်လွှဲမရနိုင်သည့် ဗဟိုအစိုးရနှင့်ပြည်နယ်ဒေသန္တရဆိုင်ရာ ပူးပေါင်း လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာနှင့် သက်ဆိုင်သည့်ကိစ္စရပ်များတွင် ရှောင်လွှဲမရနိုင်ဘဲ ထပ်တူညီပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရမည့်အခန်းကဏ္ဍများရှိမှု

စသည်တို့မှာ ဖက်ဒရေးရှင်းများတွင် တွေ့ရလေ့ရှိသည့်အချက်များဟုဆိုထားရာ ပြည်နယ်များသို့မဟုတ်ဒေသများမှ

ကိုယ်စားလှယ်များ၏ ပြည်ထောင်စုအဆင့်တွင် ပြည်နယ်နှင့်ဒေသများဆိုင်ရာ ပြည်ထောင်စုဥပဒေပြုရေးအခွင့်အာဏာမှာ အရေးကြီးသည့်အချက်အနေဖြင့် ပါရှိသည်ကိုတွေ့ရသည်။ (အချက်အလက်အရ)

Fillipov နှင့် M-Ordershook, Shvetsova တို့၏ အဆိုအရ တပြည်ထောင်စနစ်လား ဖက်ဒရယ်စနစ်လားဆိုသည့် နှိုင်းယှဉ် လုပ်ရမည့်အချက်နှင့် ညွှန်းကိန်းများတွင် အထက်လွှတ်တော်၏ အာဏာများသည် အင်စတီကျူးရှင်းများအတွင်း ရှိနေသလား မရှိသလား ဆိုသည့်အချက်နှင့် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်အပ်နှင်းထားသော အစိုးရများ၏ အင်စတီကျူးရှင်းများက ခန့်အပ်သော (သို့မဟုတ်) ဤကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ဒေသများကို ပြည်နယ်များက ရွေးချယ်ထားသည့် ကိုယ်စားလှယ်များပါဝင်သော အထက်လွှတ်တော် ရှိမရှိဆိုသည့် အချက်အပါအဝင် လွှတ်တော်အတွင်းနေရာများအား နယ်နိမိတ်ဆိုင်ရာသတ်မှတ်မျဉ်းနှင့်အညီ ခွဲဝေပေးမှုများလည်း ပါဝင်ပါသည်။¹³⁹

လက်ရှိ ၂၀၀၈ ခုနှစ် အခြေခံဥပဒေအရ အမျိုးသားလွှတ်တော်တည်ရှိမှုသည် လွှတ်တော်နှစ်ရပ်အကြား တိကျသည့်ခွဲဝေမှုများ မရှိခြင်း၊ လွှတ်တော်နှစ်ရပ်သဘောမတိုက်ဆိုင်သည့်ကိစ္စများတွင် ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်တွင်သာ ဆုံးဖြတ်ယူရမည်ဖြစ်ရာ လူဦးရေများသည့်ပြင်သူ့လွှတ်တော်မှာအသာရနိုင်ချေများခြင်း၊အမျိုးသားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များအနေဖြင့်တိုင်းနှင့်ပြည်နယ်များ အကျိုးစီးပွားအတွက် ပြည်ထောင်စုအဆင့်တွင် မည်သည့်ကဏ္ဍများနှင့်ပတ်သက်၍ ကိုယ်စားပြုသည့်ကိုယ်စားလှယ်စသဖြင့် တိကျစွာ မပြဋ္ဌာန်းထားမှု၊ လုံခြုံရေးကာကွယ်ရေး၊ နိုင်ငံခြားရေး၊ အခြေခံဥပဒေပြင်ဆင်ရေးကဲ့သို့ တိုင်းနှင့်ပြည်နယ်များအပေါ် အကျိုးသက်ရောက်မှုရှိနိုင်သည့် ကဏ္ဍများတွင် ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်မှတစ်ဆင့်သာ သွားရခြင်းတို့မှာ ဖက်ဒရယ်စနစ်တွင် ရှိသင့်ထိုက်သည့် အထက်လွှတ်တော် လက္ခဏာရပ်များနှင့် ဝေးကွာစေနိုင်သည့်အချက်များပင် ဖြစ်ပါသည်။¹⁴⁰

ယင်းအပြင် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ဒေသများအတွက် ကိုယ်စားလှယ်များ အထက်လွှတ်တော်တွင်ရှိနေခြင်းမှာ ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံများရှိ အထက်လွှတ်တော်လက္ခဏာရပ်နှင့် ကိုက်ညီသယောင်ရှိသော်လည်း အခြေခံဥပဒေအရ ခွဲဝေသတ်မှတ်ခြင်းမပြုရသေးသည့် အာဏာများအား ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ယူနစ်များထံ ခွဲဝေသတ်မှတ်ပေးမှု ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့် ကိုယ်စားလှယ်များနှင့် ပတ်သက်သည့် အထက်လွှတ်တော်တွင် ၎င်းတို့ဒေသအတွက် သီးခြားပြဋ္ဌာန်းအသက်ဝင်စေသည့်အချက်များမရှိမှု၊ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ဒေသများ ပြည်နယ်များ၏ နိုင်ငံခြားရေးမူဝါဒ ဖော်ဆောင်ခွင့်မရှိမှုတို့မှာ ဖက်ဒရယ်စနစ်၏ အနှစ်သာရနှင့်ဝေးကွာစေနိုင်သည့်အချက်များ လည်းဖြစ်နေပါသည်။¹⁴¹

ဖက်ဒရယ်စနစ်ကျင့်သုံးသည့်တိုင်းပြည်များရှိအထက်လွှတ်တော်များသည် ပြည်နယ်များအရေးအတွက် ထူးထူးခြားခြားအခွင့်အာဏာ ရှိပြီး မြန်မာ့အထက်လွှတ်တော်သည် ပြည်သူ့လွှတ်တော်နှင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်အတူတူဖြစ်နေကာ ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်တွင် မဲခွဲဆုံးဖြတ်နေရ မှုမှာ ပြည်သူ့လွှတ်တော်ကသာ အသာရစေသည်ဟု ဒုတိယအကြိမ်အမျိုးသားလွှတ်တော် ဒုတိယဥက္ကဋ္ဌဦးအေးသာအောင်ကလည်း မှတ်ချက်ပြုသည်။¹⁴²

139 M. Filippov, P.C.Ordeshook, Olga Shvetsova, Designing Federalism,Cambridge University Press, UK, 2004 , P - 128
140 F.Requejo. Is Spain a Federal Country? , 50 Shades Of Federalism , Canterbury Christ Chruuch University, UK , 2018, P-72
141 Ibid.
142 ဒုတိယအကြိမ် အမျိုးသားလွှတ်တော် ဒုတိယဥက္ကဋ္ဌနှင့် ၂၀၁၉ မေလအတွင်း နေပြည်တော်တွင်တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှု

၄. ၅. ၂။ ပြည်နယ် တိုင်းဒေသကြီးအဆင့်နှင့် အမျိုးသားလွှတ်တော်အမတ်များအကြား

ချိတ်ဆက်ဆောင်ရွက်မှု

အမျိုးသားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များသည် ၎င်းတို့ဆိုင်ရာပြည်နယ်၊ တိုင်းဒေသကြီးအစိုးရများနှင့် တစ်ဦးချင်းလိုအပ်ချက်အရသာ ဆက်သွယ်ဆောင်ရွက်မှုလေ့ရှိသည်။ တယ်လီဖုန်းဖြင့်ဆက်သွယ်၍လည်းကောင်း၊ ပြည်နယ်တိုင်းအစိုးရဝန်ကြီးရုံးများနှင့် အစိုးရဌာနများသို့ဝင်ထွက်၍လည်းကောင်း ဆက်သွယ်ဆောင်ရွက်မှုမျိုးဖြစ်ကြသည်။ ပြည်နယ်တိုင်းဒေသအစိုးရများနှင့် အမျိုးသား လွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်များအကြား အပြန်အလှန်ချိတ်ဆက်ဆောင်ရွက်မှု မရှိခြင်းကြောင့် တစ်ခါတရံ ပြည်နယ်တိုင်းအဆင့် အစိုးရများ၏ လုပ်ငန်းအကောင်အထည်ဖော်မှုများကို ပြည်ထောင်စုအဆင့်လွှတ်တော်တွင် မေးမြန်းကြသည်များလည်း ကြုံရသည် ဟု ပြည်နယ်အဆင့် ဝန်ကြီးတစ်ဦးကလည်း ပြောသည်။¹⁴³

အမျိုးသားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်အချို့ကမူ ၎င်းတို့ဒေသအတွင်း ပြည်နယ်တိုင်းအဆင့်အစိုးရများက ဆောင်ရွက်သည့်စီမံကိန်းများ ပြည်ထောင်စုဘတ်ဂျက်ဖြင့် ဌာနဆိုင်ရာများက အကောင်အထည်ဖော်သည့်စီမံကိန်းများ အကောင်အထည်ဖော်မှုများရှိပါက အသိပေး အကြောင်းကြားဖိတ်ခေါ်မှုများရှိသည် ဟုဆိုကြသည်။¹⁴⁴

ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ဒေသမှ အမျိုးသားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များအနေဖြင့်မူ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ဒေသဦးစီးအဖွဲ့နှင့်သာ ပို၍ နီးကပ်သည့်လုပ်ငန်းလုပ်ဆောင်မှုမျိုးရှိပါသည်။¹⁴⁵

ယင်းတို့ဖြစ်ခြင်းမှာ များသောအားဖြင့် ၎င်းတို့ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ဒေသဦးစီးအဖွဲ့နှင့်သာ အဆိုပါ အမျိုးသားလွှတ်တော်ကိုယ်စား လှယ်အနေဖြင့် ပါတီတူ၍ဖြစ်ခြင်း၊ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ဒေသရှိသည့် ပြည်နယ်ရှိအစိုးရ၏ နောက်ခံပါတီမှာ မဟာမိတ်ပါတီမဟုတ်သည့် ကိစ္စမျိုးနှင့် ဆိုင်ရာပြည်နယ်အတွင်း လူမျိုးစုအချင်းချင်း ကွဲပြားမှုအပေါ်မူတည်၍ ဖြစ်တည်နေသည့်ပါတီများ ဖြစ်နေခြင်းတို့မှာ သက်တမ်းနှစ်ကြိမ်စလုံးတွင် တွေ့ရှိရသည့်ကိစ္စရပ်ဖြစ်သည်။

အမျိုးသားလွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်များအနေဖြင့် မိမိတို့မဲဆန္ဒနယ်အတွင်းမှဖြစ်စေ၊ ဒေသတွင်းမှဖြစ်စေ၊ လူထုအမြင်သဘောထား လူထုစိုးရိမ်မှုများကိုသာ တိုင်းနှင့်ပြည်နယ်အစိုးရထံ တင်ပြပြောဆိုနိုင်ပြီး ကန့်ကွက်အတည်ပြုလုပ်ပိုင်ခွင့်များ မရှိပေ။

တဘက်တွင်လည်း ပြည်နယ်၊ တိုင်းအစိုးရများအနေဖြင့် သက်ဆိုင်ရာမဲဆန္ဒနယ်မြေရှိ လုပ်ငန်းများ၊ စီမံကိန်းများ၊ အကြပ်အတည်းများ အတွက် ဖြေရှင်းရမည့်လုပ်ငန်းများအတွက် ပြည်ထောင်စုအဆင့်လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များနှင့် ညှိနှိုင်းတိုင်ပင်ဆွေးနွေးမှု အလွန်အမင်းအားနည်းလှသည်ဟု ရန်ကုန်တိုင်းမှအမျိုးသားလွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်တစ်ဦးကလည်း ပြောသည်။

သို့သော် ဒေသတွင်းအငြင်းပွားဖွယ်ပြဿနာမှာ အများပြည်သူနှင့်သက်ဆိုင်လာပြီး လွှတ်တော်ရေးရာကော်မတီမှဖြစ်စေ၊ လွှတ်တော်မှ ဖွဲ့စည်းသည့် ကော်မရှင်မှဖြစ်စေ၊ လေ့လာဆန်းစစ်ရန် ဥက္ကဌမှ ညွှန်ကြားပါက လွှတ်တော်ရေးရာကော်မတီ ခေါင်းစဉ်ဖြင့် အစီအရင်ခံစာပြုစုရန် သွားရောက်လေ့လာစစ်ဆေးနိုင်ပါသည်။¹⁴⁶ တိုင်းနှင့်ပြည်နယ်အစိုးရအဖွဲ့မှ ဝန်ကြီးချုပ်များမှာ သမ္မတမှ အတည်ပြုခန့်အပ်ခံရသူများ ဖြစ်သော်လည်း လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်ထဲမှ ရွေးချယ်ခံရသူဖြစ်ပြီး ပြည်နယ်တိုင်းအဆင့်မှာ

143 မွန်ပြည်နယ်အစိုးရဝန်ကြီးတစ်ဦးနှင့် ၂၀၁၉ မေလအတွင်းက မော်လမြိုင်တွင် တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှု

144 SNLD မှအမျိုးသားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်စိုင်းဝမ်းလျှန်းခမ်းနှင့်တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှု (၂၀၁၉မေလ၊ နေပြည်တော်)

145 တအာင်းပလောင်၊ ပအိုဝ်းကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ဒေသများမှ ကိုယ်စားလှယ်များနှင့်တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှု (၂၀၁၉ မေလ)၊ နေပြည်တော်)

146 အမျိုးသားလွှတ်တော်ဆိုင်ရာနည်းဥပဒေ၊ အခန်း (၁၂)၊ ကော်မတီနှင့် ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်များ

ပါလီမန်စနစ်ဖြစ်သည့်အတွက် ပြည်နယ်တိုင်းအဆင့် လွှတ်တော်အစည်းအဝေးကျင်းပတိုင်း လွှတ်တော်တက်ရသူများဖြစ်သည့်အပြင် ၎င်းတို့အစိုးရ ရာထူးရယူသည့်အတွက် မဲဆန္ဒနယ်တွင် လစ်လပ်ကိုယ်စားလှယ်ရွေးကောက်ပွဲများ ကျင်းပခွင့်မရှိဘဲ ပြည်နယ်တိုင်း အစိုးရအဆင့် တာဝန်ရှိသူများမှာလည်း လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များသာဖြစ်ပါသည်။ ဝန်ကြီးချုပ်မှ သမ္မတကို တာဝန်ခံရသူဖြစ်ပြီး ဗဟိုအစိုးရအဖွဲ့တွင် အဖွဲ့ဝင်အဖြစ်လည်း ပါဝင်နေပါသည်။¹⁴⁷

အမျိုးသားလွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်များအနေဖြင့် မိမိတို့ မဲဆန္ဒနယ်တည်ရှိသည့် တိုင်းဒေသကြီး၊ ပြည်နယ်တို့မှ အစိုးရများနှင့် ညှိနှိုင်းနှီးနွယ်ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု အားနည်းသလို မဲဆန္ဒနယ်တူညီသည့် ပြည်နယ်၊ တိုင်းအဆင့် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များ နှင့်ပင် ယေဘုယျအားဖြင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု အားနည်းကြသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ အချို့မှာ ပါတီတူသည့်တိုင်အောင် အမျိုးသား လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်နှင့် ပြည်နယ်တိုင်းအဆင့် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်အကြား ပူးပေါင်းချိတ်ဆက်ဆောင်ရွက်မှုအားနည်း လှပါသည်။ အချို့ဆိုလျှင် ပြည်ထောင်စုအဆင့်မှ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များ မေးရမည့်မေးခွန်းများ ပြည်ထောင်စုအဆင့်တွင် မမေးသည့်အတွက် လူထုလိုအပ်ချက်အကြောင်းအရင်းခံဖြင့် ပြည်နယ်လွှတ်တော်တွင် မေးမြန်းသည်ကိုလည်း တွေ့ရပါသည်။¹⁴⁸ အချို့မှာ ပြည်ထောင်စုဘတ်ဂျက်ဖြင့် အကောင်အထည်ဖော်ရမည့်လုပ်ငန်းများလည်း ဖြစ်ပါသည်။

ခြုံငုံကြည့်လျှင် ပြည်နယ်၊ တိုင်းအရေးအတွက် ပြည်ထောင်စုတွင် မည်သို့တင်ပြကြမည် (သို့တည်းမဟုတ်) ပြည်နယ်များ၏ အကျိုးစီးပွားအား ထိခိုက်နိုင်သည့် ဥပဒေတရပ်ကို မည်သို့ပိုမိုကောင်းမွန်အောင်လုပ်ကြမည် (သို့မဟုတ်) ပြည်နယ်အကျိုးစီးပွား ကာကွယ်နိုင်ရေးအတွက် ပြည်ထောင်စုအဆင့် ဥပဒေပြုရေးကဏ္ဍအနေဖြင့် မည်သို့လုပ်သင့်သည်ဆိုသည့် ကိစ္စများအတွက် ပြည်နယ်တိုင်းအလိုက် ပြည်နယ်တိုင်းအဆင့် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များနှင့် အမျိုးသားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များအကြား၊ အမျိုးသားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်နှင့် ပြည်နယ်တိုင်းအဆင့်အစိုးရအဖွဲ့များအကြား ပုံမှန်ညှိနှိုင်းစုစည်း လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်မှုမျိုး မရှိပေ။¹⁴⁹

အချို့တွေ့ဆုံဆွေးနွေးပွဲများမှာ ပါတီမှစီစဉ်မှုဖြင့် ပြည်နယ်တိုင်းဒေသတွင်းမှ အဆင့်ဆင့်သော လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များနှင့် ပြည်နယ်တိုင်းအဆင့်အစိုးရတို့ ပါဝင်သည့် တွေ့ဆုံမှုဖြစ်ရာ သက်ဆိုင်ရာတိုင်းနှင့်ပြည်နယ် အကျိုးစီးပွား ကာကွယ်မှုအတွက် မဟာဗျူဟာချမှတ်မှု ဟန်ချက်ညီလက်တွဲဆောင်ရွက်မှုများနှင့် မည်သို့မျှ အကျိုးဝင်မှု မရှိလှပါ။

အမျိုးသားလွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်နှင့် မိမိမဲဆန္ဒနယ်မှ ပြည်နယ်တိုင်းအဆင့်ကိုယ်စားလှယ်တို့အကြား မဖြစ်မနေ တွေ့ဆုံရသည့် နေရာတစ်ခုမှာ ခရိုင်အဆင့်သိမ်းဆည်းမြေများ ပြန်လည်စိစစ်ရေးကော်မတီကဲ့သို့ ကိစ္စရပ်များ၊ မြို့နယ်ဖွံ့ဖြိုးရေးအတွက် လွှတ်တော် မှ နှစ်စဉ်ချပေးသည့် ဘတ်ဂျက်ကျပ်ငွေ သိန်း ၁၀၀၀ ကို မည်သည့်လုပ်ငန်းတွင် ခွဲဝေအသုံးပြုကြမည်ဆိုသည့်ကိစ္စရပ်များတွင် သာ ဖြစ်ပါသည်။¹⁵⁰

အမျိုးသားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များ၏ ပြည်နယ်နှင့် ချိတ်ဆက်ဆောင်ရွက်နိုင်စွမ်း၊ စွမ်းဆောင်ရည်တို့မှာ ၎င်းတို့၏ စွမ်း ခောဆောင်ရည်၊ ပါတီ၏မူဝါဒတို့နှင့် သက်ဆိုင်နိုင်သလို အခြေခံဥပဒေပေးထားချက်အရ အမျိုးသားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များမှာ ပြည်နယ်၊ တိုင်းဒေသကြီးတစ်ခုလျှင် ၁၂ ဦးစီဖြစ်သော်လည်း ပြည်နယ်အတွက် ပြည်ထောင်စုအဆင့်တွင် ဆောင်ရွက်ပေးရမည့်

147 ၂၀၀၈ခုနှစ် အခြေခံဥပဒေ ပုဒ်မ ၂၆၂၊ ၄ (၁)
148 သတို့မြို့နယ်မှ ပြည်နယ်လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ် ဦးအောင်ကျော်သူမှာ ပြည်ထောင်စုလမ်းမဖြစ်သည့် အဝေးပြေးလမ်းမပျက်စီးယိုယွင်းမှုနှင့် ပတ်သက်ပြီး မွန်ပြည်နယ်လွှတ်တော်တွင် မေးမြန်းခဲ့ပါသည်။ (ဦးအောင်ကျော်သူနှင့် ၂၀၁၉ မေလအတွင်း သတို့မြို့တွင် မေးမြန်းခဲ့မှု)
149 အမျိုးသားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်၊ တိုင်းနှင့်ပြည်နယ်အဆင့်အပါအဝင် စုစုပေါင်းလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ် ၅၁ ဦးနှင့် (၂၀၁၉ မေလမှ ဇူလိုင်လ အတွင်း) တွေ့ဆုံမေးမြန်းခဲ့မှု
150 နမ့်စမ်း၊ ကြာအင်းဆိပ်ကြီး၊ ချောင်းဆုံတို့မှ ဒုတိယအကြိမ် လွှတ်တော်သက်တမ်း ပြည်နယ်အဆင့် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များနှင့် မေးမြန်းမှု (၂၀၁၉ ဇူလိုင်လ ၈ နှင့် ၉)

ပြည်နယ်နှင့်ပတ်သက်သည့် အရေးကိစ္စများ ဖက်ဒရယ်အဆင့်တွင် သီးသန့်ဖြေရှင်းခွင့်ဆိုင်ရာ ဝိတိုအာဏာစသဖြင့် ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံများရှိ အထက်လွှတ်တော်များကဲ့သို့ တိကျစွာ ပြဌာန်းမပေးထားသည့်အတွက် မဲဆန္ဒနယ်ကိုသာ အဓိကဦးစားပေးသည့် အခြေအနေမျိုးလည်း ဖြစ်နိုင်သည်ဟု လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်အချို့က သုံးသပ်သည်။

ဒုတိယအကြိမ် မွန်ပြည်နယ်လွှတ်တော် ဒုတိယဥက္ကဋ္ဌဦးအောင်နိုင်ဦး (မွန်ပါတီ) ၏အဆိုအရ အမျိုးသားလွှတ်တော်အနေဖြင့် မြို့နယ်အခြေပြု လူဦးရေအခြေပြု ရွေးချယ်ထားခြင်းမဟုတ်ဘဲ ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံများက အထက်လွှတ်တော်များကဲ့သို့ ပြည်နယ်နှင့် မချိတ်ဆက်ထားသည့်အတွက် ပြည်နယ်ကိုယ်စားလှယ်များနှင့် ချိတ်ဆက်ရာတွင် အခက်အခဲရှိသည်ဟုဆိုသည်။ ၎င်းကိုယ်တိုင်ပင် ပါတီမတူသည့် ကိုယ်စားလှယ်များရှိနေသည့် မဲဆန္ဒနယ်တွင် ပြည်နယ်အဆင့်ကိုယ်စားလှယ်အဖြစ် ကိုယ်စားပြုနေခြင်းဖြစ်ရာ လွှတ်တော်ဖွံ့ဖြိုးရေး ရန်ပုံငွေကဲ့သို့ ကိစ္စရပ်များတွင် ၎င်းနှင့် ပြည်ထောင်စုအဆင့် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များအကြား ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု အားမကောင်းဘဲ ဖွံ့ဖြိုးရေးရန်ပုံငွေဘတ်ဂျက်ခွဲဝေသုံးစွဲမှုတွင် မမျှတဟု ခံစားရကြောင်းပြောဆိုသည်။¹⁵¹ တိုင်းနှင့် ပြည်နယ်အစိုးရများနှင့် ချိတ်ဆက်မှုညှိနှိုင်းမှု အားနည်းသည့်အတွက် ပြည်နယ်တိုင်းအဆင့်တွင် ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်နိုင်သည့် ကိစ္စများအား ပြည်ထောင်စုအဆင့်တွင် မေးမြန်းနေမှုများလည်းကြုံနေရသည်ဟု တိုင်းအဆင့်ဝန်ကြီးတစ်ဦးကလည်း ထောက်ပြသည်။

လွှတ်တော်သက်တမ်းနှစ်ခုတွင်ပါဝင်ခဲ့ပြီး အတွေ့အကြုံရှိသည့် မွန်ပြည်နယ်မှ ဒုတိယအကြိမ်ပြည်နယ်လွှတ်တော် ဒုတိယဥက္ကဋ္ဌကမူ ဥပဒေကြောင်းအရ ချိတ်ဆက်မှု တိတိပမမပေးထားသည့်တိုင် ယခင်ပထမအကြိမ်လွှတ်တော်သက်တမ်းကဲ့သို့ ပါတီတူသည်ဖြစ်စေ၊ မတူသည်ဖြစ်စေ ဒေသတွင်းမှာ ပြည်ထောင်စု၊ ပြည်နယ်လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များနှင့် အစိုးရအကြား ပုံမှန်တွေ့ဆုံဆွေးနွေးမှုများ လုပ်သင့်သည်ဟု မှတ်ချက်ပြုပါသည်။ ယင်းအချက်မှာ ပြည်ထောင်စုအဆင့်တွင် ပြည်နယ်အရေးနှင့် ပတ်သက်ပြီး တင်ပြပြောဆိုမှုများ ဥပဒေကြမ်းဆွေးနွေးမှုများတွင် ပြည်နယ်၏ပကတိအခြေအနေနှင့် ကိုက်ညီနိုင်သည့် အနေထားမျိုးကို ဆွေးနွေးဆောင်ရွက်နိုင်ဖို့ရန် အထောက်အကူပြုနိုင်ဖွယ် ရှိသည်ဟုဆိုသည်။¹⁵²

ပါတီမတူသည့် အာဏာရပါတီမဟုတ်သည့် အခြားပါတီများမှ လွှတ်တော်အမတ်များအတွက်မူ ပါတီအခြေပြုနိုင်ငံရေး အလွန်အမင်း လွှမ်းမိုးမှုအားကောင်းမှုနှင့် ကြံ့ကြိုက်နေသည့်အခါမျိုးတွင် မဲဆန္ဒနယ်အတွင်း လွှတ်တော်အမတ်များအကြား ပူးပေါင်းဆောင်ရွက် ဖြေရှင်းရမည့်ကိစ္စများအတွက် အခက်အခဲများနှင့် ကြုံရသည်ဟုလည်း ကြာအင်းဆိပ်ကြီးမြို့နယ်မှ ပြည်နယ်အဆင့်လွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်က ပြောသည်။¹⁵³

တိုင်းဒေသကြီးပြည်နယ်အဆင့်မှ လူထု၊ ဒေသဆိုင်ရာလွှတ်တော်နှင့် ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော် စသည့်အလွှာသုံးရပ် သဘောဆန္ဒ ယူရမည့်ကိစ္စရပ်အဖြစ် တိုင်းဒေသကြီး သို့မဟုတ် ပြည်နယ်နယ်နိမိတ်ပြင်ဆင်ရေးဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်ရှိနေပြီး အမျိုးသားလွှတ် တော်ကိုယ်စားလှယ်များမှာလည်း ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်တွင် ကိုယ်စားလှယ်အဖြစ် ပါဝင်နေရာ ယင်းအချက်တစ်ချက်သာ အခြေခံဥပဒေအရ ပြည်နယ်တိုင်းအဆင့်နှင့် ပြည်ထောင်စုအဆင့် လွှတ်တော်အကြား ချိတ်ဆက်ရမည့်ကိစ္စရပ်တရပ်အနေဖြင့် ရှိနေသည်။¹⁵⁴

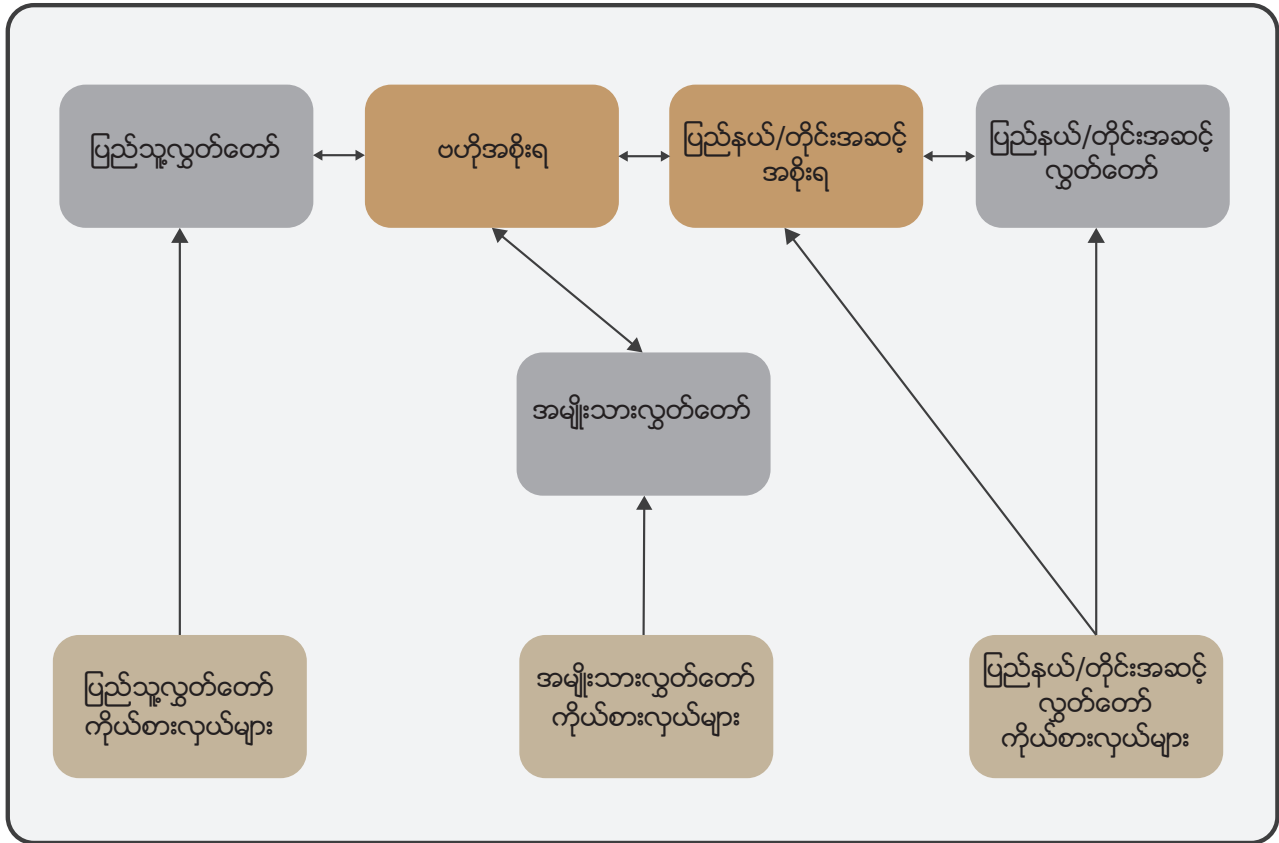
151 ဒုတိယအကြိမ် လွှတ်တော်သက်တမ်း မွန်ပြည်နယ် လွှတ်တော်ဒုတိယဥက္ကဋ္ဌဦးအောင်နိုင်ဦး (မွန်ပါတီ) နှင့် ၂၀၁၉ မေလအတွင်းက မော်လမြိုင်တွင် ဧ တွဲဆုံမေးမြန်းမှု

152 ယင်း

153 ကြာအင်းဆိပ်ကြီးမြို့နယ်မှ ကရင်ပြည်နယ် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်ဦးထူးကပေါ်နှင့် ၂၀၁၉ ဇွန်လအတွင်းက ဘားအံမြို့တွင် တွဲဆုံမေးမြန်းမှု

154 ၂၀၀၈ ခုနှစ် အခြေခံဥပဒေ၊ ပုဒ်မ၅၅

ပုံ (၇) ပြည်ထောင်စုအဆင့်၊ ပြည်နယ်/တိုင်းအဆင့် လွှတ်တော်များ၏ ဆိုင်ရာအစိုးရများနှင့် ဆက်နွယ်ဆောင်ရွက်မှုပုံစံ

အမျိုးသားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များသည်

- (၁) မဲဆန္ဒနယ်အခြေပြု၍သာ တာဝန်ယူ ဆောင်ရွက်နေကြပါသည်
- (၂) ပြည်ထောင်စုအဆင့်တွင် ပြည်နယ် (သို့မဟုတ်) တိုင်းရေးရာကိစ္စများနှင့် ပတ်သက်၍ ပြည်နယ် တိုင်းအဆင့်ဥပဒေပြု၊ အုပ်ချုပ်ရေးတာဝန်ရှိသူများနှင့် အမျိုးသားလွှတ်တော်အကြား ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု မရှိသလောက်ပင်
- (၃) ပါတီတူလျှင်ပင် အားနည်းမှုရှိပါသည်
- (၄) ပြည်နယ်၊ တိုင်းအလိုက် အမျိုးသားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ် အချင်းချင်းအကြားတွင် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု အားနည်းပါသည်။

၄.၅.၃။ ဗဟိုအစိုးရ အာဏာရပါတီလွှမ်းမိုးမှုနှင့် ပြည်နယ်၊ တိုင်းဒေသအဆင့်

ပြည်နယ်တိုင်းအဆင့် လွှတ်တော်များအား ကြည့်ပြန်လျှင်လည်း များသောအားဖြင့် အဆိုမေးခွန်းများဖြင့်သာ တိုင်းနှင့်ပြည်နယ် အစိုးရအား ထိန်းကျောင်းမှုပြုနေကြသည်။ တရားစီရင်ရေးကိုမူ ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်ကဲ့သို့ပင် ဥပဒေပြုရေးအနေဖြင့် ထိန်း-ထေနိုင်မှု မရှိသလောက်ဖြစ်နေပြီး တရားရေးဘက်မှ အစီရင်ခံစာတင်သွင်းမှုများသာ ရှိသည်။ ပြည်နယ်တိုင်းအဆင့် တရားသူကြီးများမှာ လွှတ်တော်အစည်းအဝေးများသို့ ပုံမှန်လာရောက်လေ့ရှိသည်။ သို့သော် ၂၀၀၈အခြေခံဥပဒေပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်အရ တရားစီရင်ရေးမှာ ပြည်ထောင်စုအဆင့်က စီမံခန့်ခွဲဥပဒေပြုခွင့်ရှိသည့် ဇယား ၁ အတွင်းတွင်သာ ရှိနေပါသည်။

အပြန်အလှန်ထိန်းထေခြင်း (Check-and-Balance) အရ ပထမအကြိမ်ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်သက်တမ်းတွင် လွှတ်တော်အနေဖြင့် အုပ်ချုပ်ရေးမဏ္ဍိုင်အား Check စောင့်ကြည့်စစ်ဆေးမှုကိုသာ လုပ်နိုင်ခဲ့ပြီး မဏ္ဍိုင်နှစ်ခုအကြား အပြန်အလှန်ချိန်ညှိခြင်း Balance

နည်းပါးခဲ့သလို ပြည်နယ်နှင့်တိုင်းအဆင့်တွင် လွှတ်တော်များသည် ဒုတိယအကြိမ်သက်တမ်းတွင် အဆိုမေးခွန်းမေးမြန်းမှု ပိုများခဲ့သော်လည်း Check အဆင့်သာများပြားနေပေသည်။¹⁵⁵ Scrutinize စေ့စပ်စွာ စိစစ်ထိန်းကျောင်းအရေးယူမှု ပြုလုပ် နိုင်သည့် အခြေအနေမျိုးမရှိပေ။ တရားရေးနှင့်ပတ်သက်၍ အစီအရင်ခံစာအပေါ်တွင်သာ ဆွေးနွေးမှုများပြုလုပ်နေကြပြီး အခြား ထိန်းကျောင်းသည့် ယန္တရားဆိုင်ရာစုဖွဲ့မှု မရှိပါ။

မေးခွန်းအဆိုများဖြင့် ထိန်းထိန်းကြပြီး တိုင်ကြားချက်လက်ခံကော်မတီများ အစီအရင်ခံစာတင်သွင်းမှုများဖြင့် ထိန်းကျောင်းကြသော် လည်း ပြည်နယ်၊ တိုင်းအလိုက် လွှတ်တော်တစ်ခုနှင့်တစ်ခု မေးခွန်းအဆို ထိန်းကျောင်းမှုများ အကျိုးသက်ရောက်မှုများမှာ မတူ ညီကြပေ။ အစိုးရနှင့် မတူညီသည့်ပါတီများမှ ကိုယ်စားလှယ်များကြီးစိုးသည့်လွှတ်တော်များမှာ မေးခွန်း၊ အဆိုများဖြင့်ပို၍ထိ န်းထိန်းကြသည်များ ရှိသလို ရခိုင်ကဲ့သို့ လွှတ်တော်တွင်မူ စည်ပင်ဝန်ကြီးတစ်ဦးအား လွှတ်တော်ကစွပ်စွဲပြစ်တင်မှုကြောင့် နှုတ်ထွက်ပေးရသည် အထိဖြစ်ခဲ့သည်။ မွန်လွှတ်တော်သည် အန်အယ်လ်ဒီပါတီကြီးစိုးသည့် လွှတ်တော်ဖြစ်သော်လည်း ထိန်း ထိမှုတွင် စည်းချက်မှန်မှန်ဖြင့် ထိန်းကျောင်းမှုများပြုလုပ်နေသည်။¹⁵⁶ သို့သော် အဆိုပါထိန်းထိမှုမှာ အုပ်ချုပ်ရေးပိုင်းပျက်ကွက်မှု အပေါ် စုံစမ်းစစ်ဆေး အရေးယူနိုင်သည့် Scrtinize အဆင့်တော့ မရောက်ပေ။¹⁵⁷

အန်အယ်လ်ဒီလက်ထက်တွင် ပြည်နယ်တိုင်းအဆင့် တာဝန်ယူထားသည့် ဝန်ကြီးချုပ် ၆ ဦးမှာ ပါတီထိပ်တန်းရာထူး ရယူထား ကြ သူများဖြစ်ပြီး လွှတ်တော်ဒုတိယသက်တမ်း နောက်ပိုင်းကာလအတွင်း ပါတီရေးရာကိစ္စများကို အဓိကတာဝန်ယူစီမံခန့်ခွဲနေသည့် ဒေါက်တာဇော်မြင့်မောင်မှာ မန္တလေးတိုင်းဒေသကြီးဝန်ကြီးချုပ်လည်းဖြစ်ပါသည်။ ပါတီဗဟိုအလုပ်အမှုဆောင်ကော်မတီ တာဝန်ရယူထားသူများဝန်ကြီးချုပ်လုပ်သည့်ဒေသများတွင် လွှတ်တော်ဥက္ကဋ္ဌများလွှတ်တော်များမှာ ဝန်ကြီးချုပ်ဩဇာအောက်တွင်သာ ကျရောက်နေလေ့ရှိသည်ဟု အန်အယ်လ်ဒီပါတီမှ ပြည်နယ်၊ တိုင်းဒေသကြီးအဆင့် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်အချို့ကလည်း ဆိုသည်။¹⁵⁸

ပြည်နယ်တိုင်းအဆင့်တွင်လည်း ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုအားကောင်းသည့် ခန့်အပ်တာဝန်ပေးသည့်ပုံစံကြောင့် ပြည်ထောင်စုအစိုးရ၏ အာဏာရပါတီလွှမ်းမိုးမှုကသာ ပို၍အားကောင်းလာခဲ့သည်။¹⁵⁹

ပြည်နယ်နှင့်တိုင်းအဆင့် တိုင်းရင်းသားရေးရာဝန်ကြီးများ၊ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ဒေသများမှာ ဝန်ကြီးအဆင့် အဆောင်အယောင် ရရှိထားသော်လည်း ပြည်နယ်တိုင်းအစိုးရ၏ အစည်းအဝေးတိုင်းကို တက်ရောက်ခွင့်မရှိချေ။¹⁶⁰

ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ဦးစီးအဖွဲ့ ဥက္ကဋ္ဌများမှာလည်း ထိုနည်းလည်းကောင်းပင်ဖြစ်ပြီး အစည်းအဝေးပုံမှန်တက်ရ/မတက်ရဆိုခြင်း ထက် ရှိပြီးလုပ်ပိုင်ခွင့်များခွဲဝေခွင့်များကို ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ဒေသများထံ လိုက်လိုက်လျောလျော လွှဲအပ်ပေးလျှင်ပင် ဒေသတွင်း စီမံခန့်ခွဲမှုများအတွက် လွယ်ကူချောမွေ့စေလိမ့်ဦးမည်ဟု ညည်းတွားသည်။¹⁶¹

155 R.Egreteau , Parliamentary Development in Myanmar, 2017 , P- 48 နှင့် မွန်၊ ကရင်၊ ရန်ကုန်၊ ရှမ်း၊ မန္တလေး၊ ကချင်၊ ချင်း၊ စစ်ကိုင်းစသည့် ဒေသများမှ ပြည်နယ်တိုင်းအဆင့် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များနှင့် ၂၀၁၉ မေလမှ ဇူလိုင်လအတွင်း တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှု)
156 မွန်ပြည်နယ်မှ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များ၊ လွှတ်တော်ဒုတိယဥက္ကဋ္ဌတို့နှင့် ၂၀၁၉ ခုနှစ် မေလအတွင်း မော်လမြိုင်မြို့တွင် မေးမြန်းမှု
157 ၂၀၀၈ အခြေခံဥပဒေ အခန်း (၄) ဥပဒေပြုရေး၊ အမျိုးသားလွှတ်တော် ကော်မတီ ကော်မရှင်နှင့် အဖွဲ့များ ဖွဲ့စည်းခြင်း၊ ပုဒ်မ ၁၄၇ မှ ၁၅၀ နှင့် အမျိုးသားလွှတ်တော် နည်းဥပဒေ ကော်မတီ၊ ကော်မရှင်များ ဖွဲ့စည်းမှု၊ လုပ်ပိုင်ခွင့်ဆိုင်ရာ ကိစ္စများ
158 စစ်ကိုင်း၊ မန္တလေး၊ ကရင်တို့မှ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်အချို့နှင့် ၂၀၁၉ မေ၊ ဇွန်လအတွင်း တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှု
159 Richard Batcheler၊ မြန်မာနိုင်ငံတိုင်းဒေသကြီးနှင့် ပြည်နယ်များရှိအုပ်ချုပ်မှုစနစ်များ၊ The Asia Foundation (ရန်ကုန်)၊ ၂၀၁၈၊ စာ ၂
160 MOI; တိုင်းဒေသကြီး (သို့မဟုတ်) ပြည်နယ်အစိုးရအဖွဲ့ဥပဒေ (၂၀၁၀) <https://www.moi.gov.mm/?q=laws/id/16807>
161 ပအိုဝ်းကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ဒေသ ဥက္ကဋ္ဌခွန်စံလွင်နှင့် ၂၀၁၉ ခုနှစ် စက်တင်ဘာလက မေးမြန်းမှု၊ ရန်ကုန်

သမ္မတဦးဝင်းမြင့် ပြည်သူ့လွှတ်တော်ဥက္ကဋ္ဌအဖြစ် တာဝန်ထမ်းဆောင်စဉ် မွန်နှင့်ကချင်ပြည်နယ်လွှတ်တော်များသို့ သွားရောက်ပြီး ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသလွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်အချို့တာဝန်နယ်ပယ်ကျော်လွန်လုပ်ဆောင်သည်ဟု ပြောဆိုခဲ့မှုများမှာ ပြည်နယ် တိုင်းအဆင့် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များအနေဖြင့် ပြည်ထောင်စုအဆင့်ထက် အောက်ရောက်စေသည်ဆိုသည့်သဘော သက်ဝင်သကဲ့သို့ ခံစားရကြောင်း ပြည်နယ်တိုင်းအဆင့်လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်အချို့ကလည်း ပြောဆိုသည်။¹⁶²

ယင်းအချက်မှာ ပြည်နယ်တိုင်းအဆင့် အုပ်ချုပ်ရေးဥပဒေပြုမှုဆိုင်ရာ မဏ္ဍိုင်အချင်းချင်း ထိန်း-ထေတာဝန်ခံမှုအပေါ် ဗဟိုမှ ဝင်စွက်နိုင်သည့် အနေအထားနှင့် ဖက်ဒရယ်စနစ်အရ ဗဟိုအဆင့် ဒေသဆိုင်ရာအဆင့် အာဏာမဏ္ဍိုင်စည်းခြားမှုဆိုင်ရာ အဆင့် အလိုက် အပြန်အလှန်တာဝန်ခံရမှု အခန်းကဏ္ဍလျော့နည်းမှုက ညွှန်းဆိုရာရောက်နေပါသည်။ မွန်ပြည်နယ်မှ ချောင်းဆုံတံတား အရေးကိစ္စတွင် ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်းတံတားဟု အမည်ပေးခြင်းကို လူထုကန့်ကွက်နေသည့်အတွက် မွန်ပြည်နယ်အဆင့်မှ အမည်ပေးမှု ဆိုင်းငံ့ထားမှုအပေါ် ပြည်သူ့လွှတ်တော်မှ ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်းအမည်ပေးရန်အဆို တင်သွင်းဆုံးဖြတ်ခဲ့မှုမှာ ဗဟိုပြည်ထောင်စုအဆင့်မှ ပြည်နယ်အရေးဝင်စွက်သည့်သဘောပင် ဖြစ်သည်။¹⁶³

ဥပမာအားဖြင့် ၂၀၁၉ ခုနှစ်အတွင်း ကယားပြည်နယ် လွှတ်တော်အစည်းအဝေးတရပ်တွင် ပြည်နယ်အစိုးရဝန်ကြီးချုပ် အနေဖြင့် ပြည်နယ်လွှတ်တော်မှ ဆုံးဖြတ်ထားသည့်ကိစ္စများ မလိုက်နာဟုဆိုကာ ပြည်နယ်လွှတ်တော်မှ အခြေခံဥပဒေလိုက်နာရန် သတိပေးခြင်းမျိုးမှာလည်း ဒေသအဆင့်လွှတ်တော်နှင့် အုပ်ချုပ်ရေးမဏ္ဍိုင်အကြား အပြန်အလှန်တာဝန်ခံရမှု ထိန်းညှိနိုင်မှု လျော့နည်းနေမှု၏ ဥပမာပင်ဖြစ်သည်။¹⁶⁴

၂၀၁၈ ခုနှစ်တွင် ပြင်ဆင်ပြဌာန်းသည့် မြန်မာနိုင်ငံလွှတ်တော်ဥပဒေအရ ပြည်နယ်တိုင်းအဆင့်လွှတ်တော်များမှာ ပြည်ထောင်စု လွှတ်တော်များ လက်အောက်သို့ ကျရောက်သည့်သဘော ဖြစ်လာသည်ဟု သုံးသပ်မှုများလည်း ရှိနေသည်။

၄. ၆။ လွှတ်တော် ဖော်ဆောင်သည့် နိုင်ငံရေးအခင်းအကျင်း

၄. ၆. ၁။ ဥပဒေအရည်အသွေး

ခေတ်သစ်နိုင်ငံတော် (Modern State) ဆိုင်ရာ ဥပဒေဖွင့်ဆိုချက်အရဥပဒေများသည် ပဋိပက္ခ ဖြစ်တည်နေမှုကို ငြိမ်းဆင်ပြီး ပိုမိုကောင်းမွန်လိုခြုံသော ဘဝကိုဖန်တီးပေးသည်ဆိုသည့်ကိစ္စမျိုးမှာ ခေတ်သစ်နိုင်ငံများတွင်သာ တွေ့ရသည့် အလေ့အထများ ဖြစ်ပင်ဖြစ်သည်။¹⁶⁵

ခေတ်သစ်ဥပဒေအဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုမှုအရ ပဋိပက္ခနှင့် အငြင်းပွား တင်းမာမှု၊ ဖိနှိပ်မှုများအား ဥပဒေဘောင်ဖြင့်ပြေလည်စေကာ လူ့အသိုင်းအဝိုင်းအား အကာကွယ်ပေးခြင်း ဥပဒေဘောင်စိုးမိုးမှု တိုးချဲ့တည်ဆောက်စေမှုသည် ပဋိပက္ခဖြေရှင်းရေးနှင့် ဥပဒေဆိုင်ရာ အဆက်အစပ်ပင်တည်းဟု Austin Sarat နှင့် Thomas R. Kearns တို့က ထောက်ပြထားသည်။¹⁶⁶

162 မွန်၊ ကချင်ပြည်နယ်တို့မှ ပြည်နယ်အဆင့် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်နှစ်ဦးနှင့် ၂၀၁၉ မေလ (မော်လမြိုင်) နှင့် ဇွန်လ (ရန်ကုန်) မေးမြန်းမှု

163 BBC Burmese ၊ တံတားကို ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်းနာမည်မပေးဖို့ဆန္ဒပြ ၊ မတ်လ ၂ ရက် ၂၀၁၇ ၊ <https://www.bbc.com/burmese/burma-39140264> (Accessed November 3rd 2019)

164 7 Day News ၊ ဝန်ကြီးချုပ်ကအခြေခံဥပဒေမလိုက်နာဟု ကယားလွှတ်တော်ဥက္ကဋ္ဌပြော ၊ နိုဝင်ဘာလ ၄ ၊ ၂၀၁၉ ခုနှစ် <https://7daydaily.com/detail?id=1701328&fbclid=IwAR1I782zoIAE69tf-IJztcti2ZwrzAFQTKjmTQG43BYsRK3rdi9qBBlql80> (Accessed 2019 November 11)

165 A. Sarat & Thomas R. Kearns, Law's Violence, University of Michigan Press, 1995 , Pg 20

166 A. Sarat & Thomas R. Kearns, Law's Violence, University of Michigan Press, 1995 , Pg 20

မြန်မာနိုင်ငံ၏ဥပဒေများ တည်ရှိမှုပြောင်းလဲပြင်ဆင်ရန် ကြိုးပမ်းမှုဆိုင်ရာသမိုင်းအား ပြန်ကြည့်မည်ဆိုပါက ဥပဒေကြောင့် ပိုမိုကောင်းမွန်သည့် အခြေအနေအချို့ရှိဖူးသည့်ကိစ္စများ ရှိခဲ့ဖူးသလို ဥပဒေပြုပြင်ရန်ကြိုးပမ်းမှုကြောင့် ပဋိပက္ခနှင့်တင်းမာမှု ပိုဖြစ်စေသည့်အခြေအနေများလည်း ကြုံတွေ့ခဲ့ရဖူးပါသည်။¹⁶⁷ အချို့ကိစ္စများတွင်မူ ပြဋ္ဌာန်းလိုက်သည့် ဥပဒေကြောင့်ပင် ပိုမိုဆိုးဝါးသည့်အခြေအနေမျိုး ကြုံတွေ့ရပြီး တင်းမာမှုပဋိပက္ခဖြစ်ပွားမှု (သို့မဟုတ်) လူထုဆန့်ကျင်သည့်ဥပဒေအဖြစ် ဝေါ်ထွန်းလာမှုမျိုးလည်း ရှိခဲ့သည်။¹⁶⁸

လွှတ်တော် ပထမအကြိမ်သက်တမ်းမှစ၍ ပြန်ကြည့်မည်ဆိုပါက လွှတ်တော်ဥက္ကဋ္ဌနှစ်ဦး၏ မတူညီသည့် ကိုင်တွယ်ထိန်းကျောင်း အုပ်ချုပ်မှု ပါတီနောက်ခံအခြေအနေကွာခြားချက် ကိုယ်စားလှယ်စုဖွဲ့မှုဆိုင်ရာ နိုင်ငံရေးအခြေအနေတို့အပေါ်မူတည်ပြီး လွှတ်တော် သက်တမ်းနှစ်ကြိမ်၏ ဥပဒေပြုနိုင်မှုနှင့် ထွက်ပေါ်လာခဲ့သည့် ဥပဒေအရည်အသွေးတို့မှာ မတူညီခဲ့ပါချေ။

ဇယား (၁၂) ၂၀၁၁ ခုနှစ် မတ်မှ ၂၀၁၆ ခုနှစ် ဇန်နဝါရီလအထိ ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်မှ ပြင်ဆင် ပြဋ္ဌာန်းပယ်ဖျက်ခဲ့သည့် ဥပဒေများ

အုပ်ချုပ်ရေးကာလအပိုင်းအခြား	အတည်ပြုခဲ့သည့် ဥပဒေအရေအတွက် စုစုပေါင်း	အုပ်ချုပ်ရေးပိုင်းမှ အဆိုပြုချက်များ	လွှတ်တော်ပိုင်းမှ အဆိုပြုချက်များ	အုပ်ချုပ်ရေးပိုင်းမှ အဆိုပြုသည့် %
ဖေဖော်ဝါရီ ၂၀၁၁ မှ ဒီဇင်ဘာ ၂၀၁၁	၁၅	၁၅	၀	၁၀၀ %
ဇန်နဝါရီ ၂၀၁၂ မှ ဒီဇင်ဘာ ၂၀၁၂	၂၄	၂၃	၁	၉၆ %
ဇန်နဝါရီ ၂၀၁၃ မှ ဒီဇင်ဘာ ၂၀၁၃	၃၇	၃၅	၂	၉၅ %
ဇန်နဝါရီ ၂၀၁၄ မှ ဒီဇင်ဘာ ၂၀၁၄	၅၇	၅၄	၃	၉၅ %
ဇန်နဝါရီ ၂၀၁၅ မှ ဇန်နဝါရီ ၂၀၁၆	၉၉	၇၆	၂၃	၇၇ %
စုစုပေါင်း	၂၃၂	၂၀၃	၂၉	၈၇ %

ကိုးကား ၊ ဆုမွန်သင်္ဃာတင် (အေးရှားဖောင်ဒေးရှင်း)

ဇယား (၁၃) ပထမအကြိမ် အမျိုးသားလွှတ်တော် သက်တမ်းတွင် အမျိုးသားကိုယ်စားလှယ်များက တင်သွင်းခဲ့သည့် ဥပဒေကြမ်းများ¹⁶⁹

စဉ်	ဥပဒေကြမ်း	တင်သွင်းသူ	ရက်စွဲ	မှတ်ချက်
1	လွှတ်တော်ရုံးဥပဒေကြမ်း	ဦးတင်ယု (အမျိုးသားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်)	၁၈-၈-၂၀၁၁	
2	လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်၊ ရပိုင်ခွင့်နှင့် အခွင့်အရေးများဥပဒေ (မူကြမ်း)	ဦးဆွန်ဒုတ်ကျင့်၊ ချင်းပြည်နယ်၊ မဲဆန္ဒနယ်အမှတ် (၁၆)	၁၈-၈-၂၀၁၁	ပြန်ရုပ်သိမ်း
3	အမျိုးသားလွှတ်တော်ဆိုင်ရာဥပဒေကို ပြင်ဆင်သည့် ဥပဒေ (မူကြမ်း)	ဦးညွှာဏ်လင်း၊ ရှမ်းပြည်နယ် မဲဆန္ဒနယ်မှတ် (၁)	၃၀-၈-၂၀၁၁	
၄	တိုင်းရင်းသားလူမျိုးရေးရာဥပဒေ (မူကြမ်း)	ဒေါက်တာဗညားအောင်၊ မွန်ပြည်နယ် မဲဆန္ဒနယ်အမှတ် (၇)	၁၄-၂-၂၀၁၂	

167 M. Crouch, Legislating Reform? Law and Conflict in Myanmar : War , Politics and Religions , ISEAS , Singapore , 2016,

168 Ibid.

169 အချက်အလက်များကို အမျိုးသား လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ် တစ်ဦး၏ အကူအညီဖြင့် အမျိုးသားလွှတ်တော် သုတေသန၊ ပြည်သူ့ဆက်ဆံရေးနှင့် နိုင်ငံတကာ ဆက်ဆံရေးဌာနမှ နိုင်ငံဘာလအတွင်းက ရယူထားခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။

၅	တိုင်းဒေသကြီးသို့မဟုတ် ပြည်နယ်အဆင့် ပုဂ္ဂိုလ်များ၏ ချီးမြှင့်ငွေ၊ စရိတ်နှင့်အဆောင်အယောင်များဆိုင်ရာဥပဒေကို ပြင်ဆင်သည့်ဥပဒေ (မူကြမ်း)	ဒေါက်တာအေးမောင်၊ ရခိုင်ပြည်နယ် မဲဆန္ဒနယ်အမှတ် (၁၁)	၁၄-၂-၂၀၁၂	
၆	၂၀၁၂ ခုနှစ်၊ အမျိုးသားလွှတ်တော်ဆိုင်ရာဥပဒေ	ဦးတင်ယု၊ ရန်ကုန်တိုင်းဒေသကြီးမဲဆန္ဒနယ်အမှတ် (၁၁)	၅-၃-၂၀၁၂	
၇	အမျိုးသားဆက်သွယ်ရေးဥပဒေ (မူကြမ်း)	ဒေါ်ခင်ဝင်းကြည်၊ ရန်ကုန်တိုင်းဒေသကြီးမဲဆန္ဒနယ်	၂၂-၁၀-၂၀၁၂	ပြန်ရှုတ်သိမ်း
၈	နိုင်ငံရေးပါတီများမှတ်တင်ခြင်းဥပဒေကို ပြင်ဆင်သည့် ဥပဒေကြမ်း	ဒေါက်တာအေးမောင်၊ ရန်ကုန်တိုင်းဒေသကြီးမဲဆန္ဒနယ်အမှတ် (၁)	၅-၈-၂၀၁၃	
၉	သတင်းမီဒီယာဥပဒေကြမ်း	ဦးဖုန်းမြင့်အောင်၊ ရန်ကုန်တိုင်းဒေသကြီး မဲဆန္ဒနယ်အမှတ် (၃)	၁၉-၈-၂၀၁၉	
၁၀	မြန်မာ့သတ္တုတွင်းဥပဒေကို ပြင်ဆင်သည့် ဥပဒေကြမ်း	ဦးနေဝင်းထွန်း၊ ရှမ်းပြည်နယ် မဲဆန္ဒနယ်အမှတ် (၉)	၄-၁၁-၂၀၁၃	
၁၁	မြန်မာ့ကျောက်မျက်ရတနာဥပဒေကို ပြင်ဆင်သည့် ဥပဒေကြမ်း	ဦးနေဝင်းထွန်း၊ ရှမ်းပြည်နယ် မဲဆန္ဒနယ်အမှတ် (၉)	၁၄-၁၁-၂၀၁၃	
၁၂	ပြည်သူ့လွှတ်တော်၊ အမျိုးသားလွှတ်တော်၊ တိုင်းဒေသကြီးသို့မဟုတ် ပြည်နယ်လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များနှင့် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရတိုင်း (သို့) ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရဒေသဦးစီးအဖွဲ့ဝင်များ၏ ချီးမြှင့်ငွေနှင့် စရိတ်များဆိုင်ရာဥပဒေကိုဒုတိယအကြိမ်ပြင်ဆင်သည့် ဥပဒေကြမ်း	ဦးခင်မောင်ရီ၊ ဧရာဝတီတိုင်းဒေသကြီး မဲဆန္ဒနယ်အမှတ် (၆)	၃၀-၇-၂၀၁၄	
၁၃	ရပ်ကွက် သို့မဟုတ် ကျေးရွာအုပ်စုအုပ်ချုပ်ရေးဥပဒေကိုဒုတိယအကြိမ်ပြင်ဆင်သည့် ဥပဒေကြမ်း	ဦးဖုန်းမြင့်အောင်၊ ရန်ကုန်တိုင်းဒေသကြီးမဲဆန္ဒနယ်အမှတ် (၃)	၁၈-၉-၂၀၁၄	
၁၄	ဥပဒေဘာသာပြန်ကော်မရှင် ဥပဒေကြမ်း	ဦးဝင်းမောင်၊ မန္တလေးတိုင်းဒေသကြီးမဲဆန္ဒနယ်အမှတ် (၂)	၂၂-၉-၂၀၁၄	
၁၅	၂၀၁၂ ခုနှစ်၊ အမျိုးသားလွှတ်တော်ဆိုင်ရာဥပဒေကို ပြင်ဆင်သည့် ဥပဒေကြမ်း	ဦးခင်မောင်ရီ၊ ဧရာဝတီတိုင်းဒေသကြီး မဲဆန္ဒနယ်အမှတ် (၆)	-	
၁၆	မြန်မာနိုင်ငံတစ်ကြီးများဆိုင်ရာအမျိုးသားကော်မတီ ဥပဒေကြမ်း	ဦးမျိုးမြင့်၊ မန္တလေးတိုင်းဒေသကြီးမဲဆန္ဒနယ်အမှတ် (၆)	၁၂-၃-၂၀၁၅	
၁၇	ပြည်ထောင်စုရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင် ဥပဒေကိုပြင်ဆင်သည့် ဥပဒေကြမ်း	ဦးခက်ထိန်နန်း၊ ကချင်ပြည်နယ် မဲဆန္ဒနယ်အမှတ် (၁)	၁၂-၃-၂၀၁၅	
၁၈	ပြည်သူ့လွှတ်တော်ရွေးကောက်ပွဲဥပဒေကို ပြင်ဆင်သည့် ဥပဒေကြမ်း	ဦးကျော်ကျော်၊ ရခိုင်ပြည်နယ် မဲဆန္ဒနယ်အမှတ် (၂)	၁၂-၃-၂၀၁၅	
၁၉	အမျိုးသားလွှတ်တော်ရွေးကောက်ပွဲဥပဒေကို ပြင်ဆင်သည့် ဥပဒေကြမ်း	။	၁၂-၃-၂၀၁၅	
၂၀	တိုင်းဒေသကြီးလွှတ်တော် သို့မဟုတ် ပြည်နယ်လွှတ်တော်ရွေးကောက်ပွဲဥပဒေကို ပြင်ဆင်သည့် ဥပဒေကြမ်း	။	၁၂-၃-၂၀၁၅	
၂၁	အမျိုးသားလွှတ်တော်ရွေးကောက်ပွဲဥပဒေကို ပြင်ဆင်သည့် ဥပဒေကြမ်း	ဦးမြင့်သိန်း၊ နိုင်ငံရေး၊ စီးပွားရေးနှင့် ဥပဒေရေးရာကော်မရှင်	၁၇-၃-၂၀၁၅	
၂၂	ပြည်ထောင်စုရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင် ဥပဒေကိုပြင်ဆင်သည့် ဥပဒေကြမ်း	ဦးခက်ထိန်နန်း၊ ကချင်ပြည်နယ် မဲဆန္ဒနယ်အမှတ် (၁)	၇-၄-၂၀၁၅	

မှတ်ချက်။ ။ ပထမအကြိမ် အမျိုးသားလွှတ်တော် သက်တမ်းတွင် အမျိုးသားလွှတ်တော် ရေးရာကော်မတီများ၊ ကိုယ်စားလှယ်များက ပြုစုခြင်းမဟုတ်ဘဲ အစိုးရအပါအဝင် အခြားအဖွဲ့အစည်းများက ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်မှတစ်ဆင့် အမျိုးသားလွှတ်တော်သို့ ပေးပို့တင်သွင်းလာခဲ့သည့် ဥပဒေကြမ်းစုစုပေါင်း ၉၆ ခုရှိခဲ့ပါသည်။

ဇယား (၁၄) ဒုတိယအကြိမ် အမျိုးသားလွှတ်တော် သက်တမ်း ၂၀၁၆ ခုနှစ်ဖေဖော်ဝါရီလမှ- ၂၀၁၉ ဇွန်လအထိ အမျိုးသားလွှတ်တော်မှ တဦးချင်းဖြစ်စေ၊ ရေးရာကော်မတီများမှ အစုအဖွဲ့အလိုက်ဖြစ်စေ ပြုစုတင်သွင်းအတည်ပြုခဲ့သည့် ဥပဒေစာရင်း

၂၀၁၆ ခုနှစ်

အမှတ်စဉ်	အမျိုးသားလွှတ်တော်မှစတင်တင်သွင်းသည့် ဥပဒေများ
၁။	နိုင်ငံတော်၏အတိုင်ပင်ခံပုဂ္ဂိုလ်ဆိုင်ရာဥပဒေ
၂။	နိုင်ငံတော်ကောင်စီဥပဒေကို ရုပ်သိမ်းသည့် ဥပဒေ
၃။	ပြည်သူ့ကောင်စီဥပဒေကို ရုပ်သိမ်းသည့်ဥပဒေ
၄။	ရန်ကုန်မြို့တော်စည်ပင်သာယာရေးဥပဒေကို ရုပ်သိမ်းသည့်ဥပဒေ
၅။	မန္တလေးမြို့တော်စည်ပင်သာယာရေးဥပဒေကို ရုပ်သိမ်းသည့်ဥပဒေ
၆။	ငြိမ်းချမ်းစွာစုဝေးခြင်းနှင့်ငြိမ်းချမ်းစွာစီတန်းလှည့်လည်ခြင်းဆိုင်ရာ ဥပဒေ
၇။	ရပ်ကွက်သို့မဟုတ် ကျေးရွာအုပ်စုအုပ်ချုပ်ရေးဥပဒေကို တတိယအကြိမ် ပြင်ဆင်သည့် ဥပဒေ
၈။	နိုင်ငံ့ဝန်ထမ်းဥပဒေကို ပြင်ဆင်သည့် ဥပဒေ
၉။	သက်ကြီးရွယ်အိုများဆိုင်ရာ ဥပဒေ

၂၀၁၇ ခုနှစ်

အမှတ်စဉ်	အမျိုးသားလွှတ်တော်မှ စတင်တင်သွင်းသည့် ဥပဒေများ
၁။	ပြည်ထောင်စုရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်ဥပဒေကို ဒုတိယအကြိမ် ပြင်ဆင်သည့် ဥပဒေ
၂။	၁၉၇၃ ခုနှစ်၊ ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံစာစစ်အဖွဲ့ ဥပဒေကို တတိယအကြိမ် ပြင်ဆင်သည့်ဥပဒေ
၃။	မြန်မာ့ကမ်းရိုးတန်းနှင့် ပြည်တွင်းရေးကြောင်း သယ်ယူပို့ဆောင်ရေးလုပ်ငန်း လုပ်ကိုင်ခွင့်ဥပဒေကို ပြင်ဆင်သည့် ဥပဒေ
၄။	ပြည်သူ့စာရင်းကိုင်များပျက်ကွက်မှုအက်ဥပဒေကို ရုပ်သိမ်းသည့် ဥပဒေ
၅။	ပြည်တွင်းရေးကြောင်းပို့ဆောင်ရေးဥပဒေ
၆။	မြန်မာ့ပိုင်နက်ပင်လယ်နှင့် ပင်လယ်ဖုံများဥပဒေ
၇။	အဂတိလိုက်စားမှုတိုက်ဖျက်ရေးဥပဒေကို တတိယအကြိမ် ပြင်ဆင်သည့် ဥပဒေ
၈။	ဆက်သွယ်ရေးဥပဒေကို ပြင်ဆင်သည့် ဥပဒေ
၉။	မြန်မာနိုင်ငံကုမ္ပဏီများဥပဒေ

၂၀၁၈ ခုနှစ်

အမှတ်စဉ်	အမျိုးသားလွှတ်တော်မှ စတင်တင်သွင်းသည့် ဥပဒေများ
၁။	စာရင်းအင်းဥပဒေ
၂။	ပြည်ထောင်စုစာရင်းစစ်ချုပ်ဥပဒေကို ပြင်ဆင်သည့် ဥပဒေ
၃။	၁၉၄၈ ခုနှစ်၊ ဆိပ်ကမ်းအလုပ်သမားများ အလုပ်စီစဉ်ရေးအက်ဥပဒေကို ရုပ်သိမ်းသည့် ဥပဒေ
၄။	မူးယစ်ဆေးဝါးနှင့် စိတ်ကိုပြောင်းလဲစေတတ်သော ဆေးဝါးများဆိုင်ရာ ဥပဒေကို ပြင်ဆင်သည့် ဥပဒေ

၅။	စာချုပ်စာတမ်းများ မှတ်ပုံတင်ဥပဒေ
၆။	နိုင်ငံဝန်ထမ်းဥပဒေကို ဒုတိယအကြိမ် ပြင်ဆင်သည့် ဥပဒေ
၇။	မြန်မာနိုင်ငံကြက်ခြေနီအသင်းဥပဒေကို ပြင်ဆင်သည့် ဥပဒေ
၈။	အဂတိလိုက်စားမှုတိုက်ဖျက်ရေး ဥပဒေကို စတုတ္ထအကြိမ် ပြင်ဆင်သည့် ဥပဒေ
၉။	သိပ္ပံ၊ နည်းပညာနှင့် ဆန်းသစ်တီထွင်မှု ဥပဒေ
၁၀။	မြေလွှတ်၊ မြေလပ်နှင့် မြေရိုင်းများ စီမံခန့်ခွဲရေးဥပဒေကို ပြင်ဆင်သည့် ဥပဒေ
၁၁။	မြန်မာနိုင်ငံခရီးသွားလုပ်ငန်းဥပဒေ

၂၀၁၉ ခုနှစ် (ဖွန်လကုန်အထိ)

အမှတ်စဉ်	အမျိုးသားလွှတ်တော်မှ စတင်တင်သွင်းသည့် ဥပဒေများ
၁။	စက်မှုဒီဇိုင်းဥပဒေ
၂။	ကုန်အမှတ်တံဆိပ်မူပိုင်ခွင့်ဥပဒေ
၃။	မြန်မာ့ကျောက်မျက်ရတနာဥပဒေ
၄။	မြန်မာနိုင်ငံစာရင်းကောင်စီဥပဒေကို ပြင်ဆင်သည့် ဥပဒေ
၅။	ယဉ်ကျေးမှုအမွေအနှစ်ဒေသများ ကာကွယ်ထိန်းသိမ်းရေးဥပဒေ
၆။	တီထွင်မှုမူပိုင်ခွင့်ဥပဒေ
၇။	ရာဇသတ်ကြီးကို ပြင်ဆင်သည့် ဥပဒေ
၈။	နယ်နိမိတ်တိုင်းတာပိုင်းခြားသတ်မှတ်ရေးဥပဒေ
၉။	စာပေနှင့်အနုပညာမူပိုင်ခွင့်ဥပဒေ
၁၀။	တံတားကြီးများဥပဒေ
၁၁။	အလုပ်သမားရေးရာအငြင်းပွားမှုဖြေရှင်းရေးဥပဒေကို ဒုတိယအကြိမ် ပြင်ဆင်သည့် ဥပဒေ
၁၂။	မြန်မာနိုင်ငံရင်းနှီးမြှုပ်နှံဥပဒေကို ပြင်ဆင်သည့်ဥပဒေ
၁၃။	တရားလွှတ်တော်ရှေ့နေများကောင်စီ အက်ဥပဒေကို ပြင်ဆင်သည့် ဥပဒေ

ရင်းမြစ် - ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော် ဥပဒေကြမ်းပူးပေါင်းကော်မတီရုံး၊ နေပြည်တော်၊ ၂၀၁၉ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင်လ

ဒုတိယအကြိမ်သက်တမ်းအစ ၂၀၁၆ ခုနှစ် နှစ်ဆန်းပိုင်းမှ ပြန်လည်စတင်သည့် လွှတ်တော်နှစ်ရပ်အနက် အမျိုးသားလွှတ်တော်သည် နိုင်ငံတော်အတိုင်ပင်ခံဥပဒေကို တင်သွင်းအတည်ပြုခြင်းဖြင့် ပြန်လည်စတင်ခဲ့သည်။ ပထမအကြိမ်လွှတ်တော်တွင် အမျိုးသားလွှတ်တော်မှ တင်သွင်းအတည်ပြုသည့်ဥပဒေတရပ်မှာ လွှတ်တော်စပြီးလအတန်ကြာမှ အတည်ပြုနိုင်ခဲ့ခြင်းဖြစ်သော်လည်း ဒုတိယအကြိမ်လွှတ်တော်တွင် မကြာခင်စတင်တော့မည့် အစိုးရအလွှဲအပြောင်းကာလအပြီး တာဝန်ထမ်းဆောင်မည့် ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည်အတွက် အသင့်ဖြစ်စေရန် နိုင်ငံတော်၏ အတိုင်ပင်ခံဥပဒေကို တက်သုတ်ရိုက်အတည်ပြုခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။

လွှတ်တော်မှ ဖန်တီးပေးသည့် ယင်းဥပဒေမှာ အာဏာမဏ္ဍိုင်များအကြား အပြန်အလှန်ထိန်း-ကျောင်းတည်ရှိစေမှု၊ သီးခြားစီတည်ရှိစေမှုအတွက် အခြေခံဥပဒေပေးထားချက်နှင့်ကွာဟနိုင်မှု၊ သမ္မတအထက်မှနေမည်ဆိုသည့် သူမ၏ပြောဆိုထားမှုကြောင့် ယင်းရာထူးမှာ အခြေခံဥပဒေအရ နိုင်ငံတော်၏ အမြင့်ဆုံးပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်သော သမ္မတအပေါ်မှတည်ရှိနေနိုင်မှုအပေါ် စိုးရိမ်ချက်များဖြင့် တပ်မတော်သားလွှတ်တော်အစုအဖွဲ့မှ ကန့်ကွက်ခဲ့ပါသည်။ ပထမအကြိမ် အမျိုးသားလွှတ်တော်မှ တင်သွင်းခဲ့သည့် ဥပဒေအချို့တွင်

ဒုတိယအကြိမ် လွှတ်တော်တွင်လည်း ယင်းကဲ့သို့ပင် ဖြစ်သည်။ ပိုမိုကောင်းမွန်သည့် ဥပဒေအချို့ထွက်ပေါ်လာလင့်ကစား အချို့ဥပဒေများမှာ ဒီမိုကရေစီအရသော်လည်းကောင်း၊ လူထုအကာ ကွယ်ပေးနိုင်မှုအတွက်သော်လည်းကောင်း မေးခွန်းထုတ်စရာရှိနေပါသည်။

အထက်တွင်ဖော်ပြခဲ့ဖူးသည့်အတိုင်းအမျိုးသားဥပဒေအားတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအခွင့်အရေးကာကွယ်စောင့်ရှောက်ရေးဥပဒေ စသည့် ဥပဒေများပါဝင်ခဲ့ပါသည်။ ၂၀၁၇ ခုနှစ်က အေးရှားဖောင်ဒေးရှင်းမှ ထုတ်ဝေခဲ့သည့် မြန်မာနိုင်ငံလွှတ်တော်ဆိုင်ရာ ဖြစ်ပေါ် တိုးတက်မှု သုတေသနစာတမ်းမှ စာတမ်းရှင် greteau ထောက်ပြထားသကဲ့သို့ပင် ဖြစ်သည်။ ပထမအကြိမ်လွှတ်တော်သက်တမ်းတွင် ဥပဒေအများပြား အတည်ပြုခဲ့သော်လည်း ဥပဒေများမှာ အရည်အသွေးမကောင်းမွန်လှခဲ့ပါ။ ထိုနည်းတူစွာပင် ဒုတိယအကြိမ် လွှတ်တော်တွင်လည်း ယင်းကဲ့သို့ပင် ဖြစ်သည်။ ပိုမိုကောင်းမွန်သည့် ဥပဒေအချို့ထွက်ပေါ်လာလင့်ကစား အချို့ဥပဒေများမှာ ဒီမိုကရေစီအရသော်လည်းကောင်း၊ လူထုအကာကွယ်ပေးနိုင်မှုအတွက်သော်လည်းကောင်း မေးခွန်းထုတ်စရာရှိနေပါသည်။

ပထမအကြိမ် အမျိုးသားလွှတ်တော်သက်တမ်းတွင် ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းခဲ့သည့် ဥပဒေများမှာ နိုင်ငံရေးအရ တန်ပြန်အကျိုးသက်ရောက် နိုင်မှုများ၊ တင်းမာမှုများ ရှိလာနိုင်မှုအပေါ်ထည့်သွင်းစဉ်းစားမှုအားနည်းခဲ့သည်ဟုလည်း ယင်းသက်တမ်းတွင် အမျိုးသားလွှတ်တော် ဆိုင်ရာ အကြံပေးတဦးအဖြစ် ဆောင်ရွက်ခဲ့သူက မှတ်ချက်ပြုသည်။¹⁷⁰ ဒုတိယအကြိမ် အမျိုးသားလွှတ်တော်မှ တင်သွင်းခဲ့သည့် ဥပဒေတွင် ဆက်သွယ်ရေးဥပဒေကို ပြင်ဆင်သည့် ဥပဒေကြမ်းလည်း ပါဝင်ခဲ့ပါသည်။ ယင်းဥပဒေပါ ပုဒ်မ ၆၆ (ဃ) နှင့် ပတ်သက်ပြီး အန်အယ်လ်ဒီဦးဆောင်သည့် အမျိုးသားလွှတ်တော်တွင် ပြင်ဆင်ရေးဥပဒေကြမ်းမတင်သွင်းမီအချိန်အထိ ဖျက်သိမ်းရန် တောင်း ဆိုမှုများ ရှိခဲ့သော်လည်း ထိုပုဒ်မနှင့် ပတ်သက်ပြီး အစွဲဆိုခံရသူများမှာ အာမခံပေးရယူနိုင်သည့် အချက်ကိုသာ ထည့်သွင်းပြင်ဆင် ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။¹⁷¹

ယင်းအချက်ကိုဖျက်သိမ်းလိုသည့် ဒီဗျပ်ပါတီ၏အမျိုးသားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်အချို့လည်းရှိခဲ့ပြီး ကိုယ်စားလှယ်တဦးမှ ယင်းပုဒ်မဖျက်သိမ်းရန် မေးခွန်းမေးမြန်းမည့်အစီအစဉ်ကို ပါတီစိစစ်ရေးမှ ခွင့်ပြုချက်မရရှိခဲ့ပေ။¹⁷²

၂၀၁၉ စက်တင်ဘာလ ၁၈ ရက်စွဲဖြင့် ထုတ်ပြန်ထားသည့် လူ့အခွင့်အရေးလေ့လာစောင့်ကြည့်ရေးအဖွဲ့တစ်ဖွဲ့၏ မှတ်တမ်းများအရ သမ္မတဦးသိန်းစိန်အစိုးရလက်ထက် ဆက်သွယ်ရေးဥပဒေပုဒ်မဖြင့် တရားစွဲဆိုခံခဲ့ရသည့် အမှုအရေအတွက် ၁၁ မျှရှိခဲ့ပြီး အန်အယ်ဒီ လက်ထက် ဥပဒေပြင်ရသေးခင်ကာလအတွင်းမှာပင် တရားစွဲဆိုခံရသူအမှုအရေအတွက် ၉၁ မျှ ရှိခဲ့သည်။ ဥပဒေပြင်ဆင် ပြီးနောက် ၂၀၁၇ ခုနှစ်နောက်ပိုင်းတွင် တရားစွဲဆိုမှု ၁၀၈ မျှ ရှိခဲ့ကာ ဒုတိယမြောက် အစိုးရသက်တမ်းတွင် အစိုးရအဖွဲ့ဝင်များနှင့် အစိုးရ ဝန်ထမ်းများက တရားစွဲဆိုမှု ၄၄ မျှနှင့် လွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်များက တရားစွဲဆိုမှု ၉ မျှ ရှိခဲ့သည်ဟု ၂၀၁၉ စက်တင်ဘာလ အတွင်းက ထုတ်ပြန်သည့် လွတ်လပ်စွာထုတ်ဖော်ခွင့်ဆိုင်ရာ လေ့လာစောင့်ကြည့်ရေးအဖွဲ့တစ်ဖွဲ့၏ အစီအရင်ခံစာတွင် ဖော်ပြထား သည်။¹⁷³ နိုင်ငံလွတ်လုံကဲ့သို့ ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်မှ အတည်ပြုခဲ့သည့် ဥပဒေမှာလည်း လူ့အခွင့်အရေးရှုထောင့်အရ နာမည် ဆိုးဖြင့် ကျော်ကြားလာသည့် ဥပဒေဖြစ်နေသည်။

170 ပထမအကြိမ်အမျိုးသား လွှတ်တော်သက်တမ်းတွင် အကြံပေးအဖြစ် ဆောင်ရွက်ခဲ့သူဦးကျော်ဝင်းနှင့် ၂၀၁၉ အောက်တိုဘာလအတွင်းက ဧ တွဲဆုံမေးမြန်းခြင်း

171 VOA Burmese ၊ ဆက်သွယ်ရေးဥပဒေပြင်ပြီး နောက်ပိုင်းတရားစွဲဆိုခံရမှုများဆက်ရှိနေ (၂၀၁၉ ဇွန်လ) <https://burmese.voanews.com/a/myanmar-arrest-200-people-for-66-d-4971395.html>(Accessed 2019 October 1st)

172 ဒုတိယအကြိမ် အမျိုးသားလွှတ်တော်အန်အယ်လ်ဒီပါတီမှ ကိုယ်စားလှယ်ဦးရဲထွဋ်နှင့် ၂၀၁၉ ဇွန်လအတွင်းက ရန်ကုန်မြို့တွင် မေးမြန်းမှု

173 Eleven Media Group ၊ ၂၀၁၉ ပထမ ၆ လအတွင်း လွတ်လပ်စွာ ဆန္ဒဖော်ထုတ်ခွင့် ဟန့်တား ပုဒ်မများဖြင့် လူ ၂၀၀ ကျော် တရားစွဲခံရ ၊ ၂၀၁၉ စက်တင်ဘာလ ၁ ရက် <https://news-eleven.com/article/131964> (Accessed 2019 December 2)

သတင်းမီဒီယာများအပေါ် ဆက်သွယ်ရေးဥပဒေဖြင့် တရားစွဲဆိုမှု ၂၉ မှုရှိခဲ့ပြီး သတင်းသမား ၃၇ ဦးတရားစွဲဆိုခံခဲ့ရကာ တပ်မတော်အား အွန်လိုင်းမှတစ်ဆင့်ဝေဖန်မှုများအတွက် တပ်အရာရှိများက တိုက်ရိုက်တရားစွဲမှု ၁၇ မှု ရှိခဲ့သလို ကြားလူမှ ဝင်ရောက်တရားစွဲဆိုမှု ၆ မှု ရှိခဲ့သည်။¹⁷⁴ တချိန်တည်းမှာပင် မြန်မာနိုင်ငံ၏ လွတ်လပ်စွာဆန္ဒထုတ်ဖော်ခွင့် အဆင့်သတ်မှတ်ချက်မှာ တစ်နှစ်ထက်တစ်နှစ် အဆင့်ကျဆင်းလာနေသည်။¹⁷⁵

ဥပဒေနှင့် ပဋိပက္ခအဆက်အစပ်ကို ထင်ဟပ်စေသည့် ဥပဒေတရားမှာ ၂၀၁၂ ခုနှစ် လယ်ယာမြေဥပဒေဖြစ်ပြီး မြေနုကျွန်းအရေးကိစ္စမှာ ယင်းဥပဒေနှင့် အကျိုးဝင်ရာ ၂၀၁၉ ခုနှစ်အတွင်းက ရေနံချောင်းမြို့နယ်တွင် ဖြစ်ပွားခဲ့သည့် မြေနုကျွန်းလုပ်ပိုင်ခွင့်အငြင်းပွား ရင်း လူအမြောက်အမြားသေဆုံးခဲ့မှုမှာ ဥပဒေနှင့်ပဋိပက္ခအဆက်အစပ်ကို ထင်ဟပ်စေသည့် ကိစ္စပင်ဖြစ်သည်။¹⁷⁶

အမျိုးသားလွှတ်တော်က တင်သွင်းသည့် ဥပဒေများအနက် အခြားအငြင်းပွားဖွယ် ဥပဒေတရပ်မှာ မြေလွတ်မြေလပ်နှင့်မြေရိုင်းများ စီမံခန့်ခွဲရေးဥပဒေဖြစ်သည်။ အပြင်ပန်းအားဖြင့်ကြည့်ပါက တောင်သူများမြေပိုင်ခွင့်အတွက် သတ်မှတ်ပေးသည့်အချက် ပါသယောင်ဖြစ်သော်လည်း မြေယာပြဿနာ ရှုပ်ထွေးနေချိန်တွင်ပင် တောင်သူများအား တရားစွဲအရေးယူနိုင်သည့် ဥပဒေတရပ် တိုးလာခဲ့ခြင်းဟု လေ့လာသူများက တညီတညွတ်တည်းထောက်ပြကြသည်။ အစိုးရအုပ်ချုပ်ရေးလက်တံ အားမကောင်းသည့် တိုင်းရင်းသားဒေသများစုမှ ဒေသခံတောင်သူများအတွက် အစိုးရဌာနများ၏ စီမံခန့်ခွဲနိုင်မှုဆိုင်ရာ ပြဿနာများကြောင့် မြေယာမှတ်ပုံတင် ၆ လအတွင်းလုပ်ရမည့်ကိစ္စ၊ ၆ လအတွင်း မှတ်ပုံတင်လုပ်သော်လည်း ရရန်ခက်ခဲသည့်အခြေအနေ၊ ယခင်မြေသိမ်းဆည်းမှုကြောင့် မြေယာအငြင်းပွားမှု ဖြစ်နေသည့် နေရာများတွင် ကုမ္ပဏီဘက်မှ မြေလွတ်မြေလပ်မြေရိုင်းခေါင်း စဉ်ဖြင့် ပြန်လည်လျှောက်ထားမှုများ စသဖြင့် ပိုမိုကောင်းမွန်းသည့် မြေယာပိုင်ဆိုင်မှုစနစ်ဆီသို့ ဦးမတည်ဘဲ စီမံကိန်းအကြောင်းပြ မြေသိမ်းမှုများ ပိုမိုပေါ်ပေါက်လာမည့်အရေး စိုးရိမ်နေကြသည်။ အဓိကအားဖြင့် တိုင်းရင်းသားများ၏ ဓလေ့ထုံးတမ်းဆိုင်ရာ မြေ ပိုင်ဆိုင်ခွင့်အပေါ် ထိပါးစေသည့် ဥပဒေအဖြစ် ရှုမြင်ခြင်းခံရသည်။¹⁷⁷

ယင်းဥပဒေမှာ ၂၀၁၂ ခုနှစ်ကတည်းက စတင်ပြဋ္ဌာန်းခဲ့ခြင်းဖြစ်သော်လည်း ကန့်ကွက်မှုများကြောင့် အသုံးမပြုခဲ့ဘဲ ၂၀၁၈ ခုနှစ်တွင် ပြင်ဆင်အတည်ပြုခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ ယင်းဥပဒေပြဋ္ဌာန်းပြီးနောက် မြေလွတ်မြေလပ် မြေရိုင်းဥပဒေတို့ကို ပြင်နိုင်ရန် ကြိုးစားခဲ့ကြပြီး ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများမြေရရှိရေး ဇောင်းပေးသည့်ဥပဒေများဖြစ်နေပြီး ကောင်းမွန်သည့် မြေယာအုပ်ချုပ်ရေး တရားမျှ တသည့် မြေယာစီမံခန့်ခွဲမှုအတွက် အလုံးစုံစဉ်းစားသည့် တနည်းအားဖြင့် ကျေးလက်မြို့ပြ ကွာဟမှုလျော့ချရေး၊ မြေယာမဲ့ လယ်သမားများမြေရရှိရေး၊ တိုင်းရင်းသားများဓလေ့ထုံးတမ်းအရ မြေပိုင်မှုများအား ခြုံငုံစဉ်းစားထားသည့် မူဘောင်ကို အရင်ပေါ်အောင် လုပ်ထားခြင်း မဟုတ်သည့်အတွက် ဆန်စင်ရာကျည်ပွေလိက်သကဲ့သို့ ဖြစ်နေပြီး အောက်ခြေလုပ်ကွက်ငယ် လယ်သမားများ လက်မခံသည့်ကိစ္စ တိုင်းရင်းသားများလက်မခံသည့်ကိစ္စများ ဖြစ်လာခဲ့သည်။¹⁷⁸ အမျိုးသားလွှတ်တော်မှတင်သွင်းသည့် မြေ သိမ်း ဥပဒေမှာလည်း မြေယာအရေးလှုပ်ရှားသူများက သံသယဝင်စရာ ဥပဒေအဖြစ် ရှုမြင်ခံရနေရပါသည်။

174 ယင်း
175 VOA Burmese၊ မြန်မာ့နက္ခတ္တ သတင်းလွတ်လပ်ခွင့် ကျဆင်းမှု Freedom House အစီအရင်ခံစာ ဖော်ပြ ၊ ၂၀၁၉ ဇွန် ၅ <https://burmese.voanews.com/a/press-freedom/4946477.html> (Accessed 3rd September , 2019)
176 သိုက်စိုးထွန်း ၊ ဖြေရှင်းဖို့ခက်တဲ့မြေနုကျွန်းပြဿနာ၊ The Voice Daily, July 31 2019 <http://thevoicemyanmar.com/perspective/35905-myy> (Accessed October 7 , 2019)
177 ဦးဝင်းမျိုးသူ (ECO-Dev)၊ ဦးမျိုးသန့် (မြေယာအရေးလှုပ်ရှားသူ) တို့နှင့် ၂၀၁၉ ခုနှစ် ဇွန်လအတွင်းက ရန်ကုန်တွင် မေးမြန်းမှု၊ မြေလွတ်မြေလပ်မြေရိုင်း စီမံခန့်ခွဲမှုဥပဒေနှင့်စပ်လျဉ်း၍ အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းများ၏ (ဒို့မြေကွန်ယက်) ၂၀၁၈ နိုဝင်ဘာလ ၁၆ ရက်စွဲဖြင့် ထုတ်ပြန်သော ကြေငြာချက်
178 ဒေါက်တာသောင်းထွန်း (Institute for Peace and Justice) ISP Myanmar ၏ ကွဲပြားမှုများသည့်လူမှုအဖွဲ့အစည်းအတွက် တရားမျှတမှုခေါင်းစဉ်ဖြင့် ၂၀၁၉ ဩဂုတ်လအတွင်းက ရန်ကုန်တွင် ပြုလုပ်ကျင်းပသည့် ဆွေးနွေးပွဲဆွေးနွေးချက်

၂၀၁၆ နှစ်ဆန်းပိုင်းမှ ၂၀၁၉ ဇူလိုင်လအထိအမျိုးသားလွှတ်တော်မှ တင်သွင်းပြဋ္ဌာန်းခဲ့သည့် ဥပဒေ ၃၃ ခုအနက် မြန်မာနိုင်ငံ ခရီးသွားလုပ်ငန်းဥပဒေ၊ မူးယစ်ဆေးဝါးနှင့် စိတ်ကိုပြောင်းလဲစေတတ်သော ဆေးဝါးများဆိုင်ရာ ဥပဒေကို ပြင်ဆင်သည့် ဥပဒေတို့မှာ အတန်အသင့်ကောင်းမွန်သည့် ဥပဒေများဟုဆိုနိုင်ပါသည်။¹⁷⁹

ယင်းအပြင် နိုင်ငံခြားရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုဥပဒေကို ပြင်ဆင်သည့် ဥပဒေတွင်လည်း မြန်မာနိုင်ငံသို့ လာရောက်ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသည့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများအတွက် ပိုမိုအကာအကွယ်ပေးနိုင်သည့်အချက်များ ပါဝင်လာခဲ့ပါသည်။¹⁸⁰ ယင်းဥပဒေမှာ ယခင်ကထက် ပိုမိုကောင်းမွန်လာခဲ့သော်လည်း နိုင်ငံ၏ နိုင်ငံတကာမျက်နှာစာထက်တွင် နိုင်ငံပုံရိပ်ထိခိုက်လာမှုနှင့်အတူ ဗဟိုအစိုးရနှင့် ပြည်နယ်၊ တိုင်း အစိုးရများအကြား ချိန်ညှိပူးပေါင်းဆောင်ရွက်နိုင်စွမ်း အားနည်းမှု၊ ကြီးနီစနစ်ဆိုင်ရာ ယဉ်ကျေးမှုအချို့အမြစ်တွယ် နေဆဲ၊ ကျွမ်းကျင်လုပ်သားရှားပါးမှု၊ နိုင်ငံရေးအရ မတည်ငြိမ်မှု စသည့်အကြောင်းများကြောင့် နိုင်ငံခြားရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများကို ဆွဲဆောင်ရာတွင် အခက်အခဲများ ရှိနေဆဲဖြစ်ပါသည်။¹⁸¹

အဂတိလိုက်စားမှု တိုက်ဖျက်ရေးဥပဒေကို ပြင်ဆင်သည့် တတိယနှင့် စတုတ္ထအကြိမ် ပြင်ဆင်မှုကို အမျိုးသားလွှတ်တော်မှပင် စတင်ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။

စာပေအနုပညာမူပိုင်ခွင့်၊ တီထွင်မှု မူပိုင်ခွင့်၊ ယဉ်ကျေးမှု အမွေအနှစ်များ ကာကွယ်ထိန်းသိမ်းရေးဥပဒေများမှာလည်း အမျိုးသားလွှတ်တော်မှ တင်သွင်းခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ ရာဇသတ်ကြီးဥပဒေကို ပြင်ဆင်ခဲ့သော်လည်း နိုင်ငံတော်အကြည်ညိုပျက်စေမှု ၅၀၅ (ခ) ကဲ့သို့ နာမည်ကျော် ပုဒ်မကိုမူ မတို့မထိမပြင်ဆင်ခဲ့ကြပေ။ ယင်းပုဒ်မမှာ အစိုးရကို အတိုက်ခံလုပ်သူများ၊ လူ့အခွင့်အရေးလှုပ်ရှားသူများ၊ မီဒီယာများအား နိုင်ငံတော်အကြည်ညိုပျက်စေမှုဖြင့် နှစ်ပေါင်းများစွာတရားစွဲဆိုမှုများတွင် တွေ့လေ့တွေ့ရထရှိ၊ ပါဝင်လေ့ရှိသည့် ပုဒ်မလည်း ဖြစ်ပါသည်။ နိုင်ငံ့ဝန်ထမ်းဥပဒေကို အမျိုးသားလွှတ်တော်မှတစ်ဆင့် အစောပိုင်းကတည်းက ပြင်ဆင်ခဲ့သော်လည်း ပြည်နယ်၊ တိုင်းဒေသများအနေဖြင့် ယခုအချိန်အထိပင် သာမန်အဆင့် အမြဲတမ်းဝန်ထမ်းခန့်အပ်ခွင့် အခွင့်အာဏာပင် မရကြပေ။ ဥပဒေရေးဆွဲရာတွင် ပြဿနာဖြစ်မှ ကြုံရသည့် အခြေအနေပေါ် မူတည်၍ ရေးဆွဲခြင်း Re-active thinking Law မျိုးလား သို့တည်းမဟုတ် ဖြစ်လာမည့်အခြေအနေကို ကြိုတင်မှန်းဆပြီး ကြိုတင်ရေးဆွဲခြင်းမျိုးလား Pro-active thinking အရ ရေးဆွဲခြင်းလား စသဖြင့် ကြည့်ရန်လိုမည်ဖြစ်ပြီး ယင်းအခြေအနေနှစ်ရပ်မှာ လွှတ်တော်၏ အဆင့်အတန်းကို ဖော်ကျူးနေလေ့ရှိပါသည်။

အထူးသဖြင့် မူဝါဒရေးရာ ချမှတ်မှုနှင့် ဥပဒေပြုရေးအခန်းကဏ္ဍနှင့် ပတ်သက်၍ ဖြစ်ပါသည်။¹⁸² မြန်မာနိုင်ငံအတွက် စပ်ကြားစနစ်ဖြင့်၂၀၀၈ ခုနှစ် အခြေခံဥပဒေကို သက်ဝင်စေမည့် ရွေးကောက်ပွဲနိုင်ငံရေးလမ်းကြောင်းပေါ်ပေါက်ရေးအ တွက် လမ်းညွှန်အကြံပြုချက်ဆိုင်ရာ နိုင်ငံရေးစာပေများ ရေးသားခဲ့သည့် ဒေါက်တာနေဝင်းမောင်၏ ဆောင်းပါးတပုဒ်တွင်လည်း ပေါ်ပေါက်လာမည့် လွှတ်တော်နှင့် ရွေးကောက်ပွဲနိုင်ငံရေး အခင်းအကျင်းတွင် လွှတ်တော်နှစ်ရပ် Pro-Active ဖြစ်ရေးမှာ အသွင်ကူးပြောင်းရေးအတွက် အရေးကြီးသည့် အဆင့်ဖြစ်ကြောင်း ညွှန်းဆိုထားသည်။¹⁸³

179 ခရီးသွားလုပ်ငန်းရှင်ဦးကျော်စွာမင်းနှင့် ၂၀၁၉ ဩဂုတ်လအတွင်း ဆက်သွယ်မေးမြန်းမှု

180 VOA Burmese ၊ နိုင်ငံခြားရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု ဥပဒေသစ်နဲ့မြန်မာနိုင်ငံ၊ 3rd March 2017၊ <https://burmese.voanews.com/a/burma-forum-interview-with-uaungnaingoo/3772758.html>(Accessed 2019 November 24)

181 Htin Lynn Aung , The Myanmar Times , Better implementation of the law needed to draw foreign investors, 10 Jun 2019 , (Accessed 2019 November 4)

182 Sebastian M. Saiegh , the Role of Legislatures in the Policymaking Process, University of California , San Diego ,2005

183 အောင်ထွဋ်၊ အသွင်ကူးပြောင်းရေး ၊ (နိုင်ငံရေးနှင့်နိုင်ငံ့အရေးသန်း၅၀ကိုအနိုင်ပေးပါ- အောင်ထွဋ် (The Voice Weekly ဆောင်းပါးပေါင်းချုပ်) ၂၀၁၁ခုနှစ်

ဒုတိယအကြိမ်အမျိုးသားလွှတ်တော်က အတည်ပြုခဲ့သောဥပဒေ ၃၃ ခုအနက် အများစုမှာ နဂိုရှိရင်းစွဲဥပဒေများအား ပြင်ဆင်ပယ်ဖျက်ခဲ့ခြင်းသာ ဖြစ်ပါသည်။ အချို့ဥပဒေများမှာ ယခင်လွှတ်တော်သက်တမ်းကတည်းက လွှတ်တော်တွင်းရောက်နေခဲ့သည့် ဥပဒေကြမ်းများဖြစ်သည်။ အတိုင်ပင်ခံဥပဒေတရပ်သာ အသစ်ပါဝင်နေသည်မှာလည်း အများပြည်သူနှင့် သက်ဆိုင်သည့် ဥပဒေအသစ်ပေါ်ထွန်းမှုအပေါ် မေးခွန်းထုတ်စရာဖြစ်ပါသည်။

တီထွင်မှု မူပိုင်ဥပဒေနှင့် ဆက်စပ်ဥပဒေများမှာ ယခုသက်တမ်းအတွင်းအတည်ပြုဥပဒေများ ဖြစ်သော်လည်းယခင် သက်တမ်းကတည်းက အစပြုဆွေးနွေးပြုစုနေခဲ့သည့် ဥပဒေကြမ်းများသာ ဖြစ်ပေသည်။

လွှတ်တော်သက်တမ်း ဒုတိယအကြိမ် စတင်ပြီးမကြာခင်ပင် ပြင်ဆင်ခဲ့သည့် ရပ်ကွက်-ကျေးရွာအုပ်ချုပ်ရေးဥပဒေက တတိယအကြိမ် ပြင်ဆင်သည့် ဥပဒေတွင်မူ ဧည့်စာရင်းတိုင်စရာမလိုသည့်အချက်ကို ထည့်သွင်းခဲ့ခြင်းမှာ လူ့အခွင့်အရေးရှုထောင့်အရ ကြိုဆိုရမည့်အချက် ဖြစ်နေပါသည်။ အချို့ဥပဒေမှာ ဒေသတချို့အတွက် သင့်လျော်သည့် ဥပဒေဖြစ်သော်လည်း ကျင့်သုံးမှုနှင့် သက်ဝင်မှု အားနည်းကြောင်း ရခိုင်ပြည်နယ်မှ အမျိုးသားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်ကလည်း ညည်းတွားသည်။¹⁸⁴

အများစုစိုးရိမ်ကြသည့် မြေလွတ်မြေလပ် မြေရိုင်းဥပဒေ အတည်ပြုပြီးနောက် ဆက်လက်အတည်ပြုရန် ကျန်နေသည့် မြေသိမ်းဥပဒေကို ပြင်ဆင်သည့် ဥပဒေကြမ်းကြောင့်လည်းမြေယာအရေးလေ့လာသူများက စိတ်မသက်သာဖြစ်ရသည်။ ပြည်သူ့လွှတ်တော်ဘက်ခြမ်းမှ ဒုတိယအကြိမ်သက်တမ်းအတွင်း တင်သွင်းကာအတည်ပြုခဲ့သည့် သစ်တောဥပဒေမှာ သစ်ထုတ်လုပ်မှုလျော့ချရေး ကန့်သတ်ချက်များပါသော်လည်း လူတစ်ဦးလျှင် တစ်တန်ခန့် ထုတ်ခွင့်ရသည့် အခြေအနေတချို့လည်းရှိနေပြန်သည်။¹⁸⁵ ဒုတိယအကြိမ် အမျိုးသားလွှတ်တော်မှ တင်သွင်းပြဋ္ဌာန်းခဲ့သည့် ကျောက်မျက်ဥပဒေမှာလည်း ကောင်းသည့်အချက်ပါဝင်သကဲ့သို့ ရှေ့နောက် ကျိုးကြောင်း မညီညွတ်သည့်အချက်များ ပါဝင်၍ အချို့ဒေသများအတွက် သုံးရန် မဖြစ်နိုင်သည့် ဥပဒေအဖြစ် ပေါ်ထွက်လာပါသည်။ ကျောက်မျက်လုပ်ကွက်ချပေးမှုနှင့်ပတ်သက်၍ ၅ ဧကအထိလျော့ချခဲ့ခြင်းမှာ ကျောက်စိမ်းကဲ့သို့ လုပ်ကွက်များအတွက် ကောင်းမွန်ပြီး သယံဇာထုတ်လုပ်မှုလျော့ချမှု ထိန်းသိမ်းရာရောက်သော်လည်း ယင်းဥပဒေဖြင့်ပင် ပတ္တမြားထွက်ရှိရာ မိုးကုတ်၊ မိုင်းရှူး စသည့်ဒေသများကို သက်ရောက်စေမည်ဖြစ်ရာ အဆိုပါဒေသများအတွက် အသုံးမတည့်သည့် ဥပဒေဖြစ်လာခဲ့သည်။¹⁸⁶

လုပ်ငန်းသဘောတရားချင်း မတူသကဲ့သို့ ကျောက်အရွယ်အစားလည်းမတူပါချေ။ တွင်းဝွန်ဖြတ်သည့် အခြေအနေမှစ၍ အချောထည် အနေအထားအထိပင် ဖြစ်သည်။ မိုးကုတ်၊ မိုင်းရှူးကဲ့သို့နေရာတွင် တပိုင်တနိုင် လေးပေကျင်းလောက်ဖြင့် တူးနေကြခြင်းဖြစ်ရာ ကျောက်စိမ်းကဲ့သို့ လုပ်ကွက်ဖြင့် ပေးတူးပါက ယာဉ်ကြီးဖြင့်တူးစေပါက အချိန်တိုတွင်းမှာပင် ကုန်ခန်းသွားမည်ဖြစ်သည့်အတွက် ဖြစ်သည်။¹⁸⁷ ကာလံဒေသံနေရာဌာနအလွှာစုံအခြေအနေကိုလွှမ်းမိုးနိုင်မှု မရှိသည့် အဆိုပါ ကျောက်မျက်ဥပဒေမှာ မြန်မာနိုင်ငံ၏ ကာလရှည်အားနည်းချက်ဖြစ်သည့် မူဝါဒရေးရာမျှတဆောင်ရွက်ရာတွင် မူဝါဒစက်ဝန်းလည်ပတ်မှု အဝန်းအဝိုင်းမှာ အလွှာအားလုံးနှင့် ဆက်နွှယ်နိုင်မှုမရှိသည့် ပြည်သူ့ရေးရာမူဝါဒ Public policy ပိုင်းဆိုင်ရာအားနည်းချက်အဖြစ်သာ ရှုမြင်ရမည်ဖြစ်ပါသည်။

184 ရခိုင်အမျိုးသားပါတီမှ အမျိုးသားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်ဦးခင်မောင်လတ်နှင့် ၂၀၁၉ မေလအတွင်းက နေပြည်တော်တွင် တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှု
185 DVB TV News ၊ သစ်တောဥပဒေမှာ အားနည်းချက်တွေများနေတယ် ၊ ဇွန် ၉ ၊ ၂၀၁၉ ခုနှစ်https://www.youtube.com/watch?v=uAPJN_2CUG0(Accessed 2019 September)
186 မန္တလေးတိုင်းဒေသကြီး အစိုးရအဖွဲ့ သယံဇာတဝန်ကြီးဦးမျိုးသစ်နှင့် ၂၀၁၉ ဇွန်လအတွင်း မန္တလေးတွင် တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှု
187 MATA (Myanmar Allaince for Transparency Accountability) အဖွဲ့ရှင်းပြည်တာဝန်ခံ ဦးအောင်ကျော်မိုးနှင့် ၂၀၁၉ ဇူလိုင်လ အတွင်း နေပြည်တော်တွင် မေးမြန်းမှု ၊ မိုင်းရှူးမြို့နယ်ပြည်နယ်လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ် စိုင်းလင်းမြတ်နှင့် ၂၀၁၉ စက်တင်ဘာလ ဆက်သွယ်မေးမြန်းမှု

၄. ၆. ၂။ ကိုယ်စားပြုမှုပုံစံ

ပြည်သူ့ဆန္ဒ လွှတ်တော်ဆန္ဒ၊ ပြည်သူ့အသံလွှတ်တော် အသံဆိုသည့်နည်းတူ ပြည်သူများ၏ ဆန္ဒလိုလားချက်များကို တုံ့ပြန်ဆောင်ရွက်ပေးရခြင်းသည် ရွေးကောက်ခံလွှတ်တော်များ၏ အဓိကကိုယ်စားပြုမှုပုံစံနှင့် တာဝန်ဖြစ်သည်။ တရုတ်ကဲ့သို့ တပြည်ထောင်စနစ် ကွန်မြူနစ်တိုင်းပြည်၏ လွှတ်တော် (People Congress)၊ ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခြင်း ဖြစ်စဉ်မရှိသည့် ဗြိတိန် အထက်လွှတ်တော်၊ တိုက်ရိုက်ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခြင်းမရှိသည့် ဂျာမနီအထက်လွှတ်တော် Bundesrat တို့သည်ပင်လျှင် ပြည်သူ့ဆန္ဒနှင့်အညီ ဆောင်ရွက်ရန် အဓိကထားလေ့ရှိသည်။¹⁸⁸

လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်အနေဖြင့် မဲဆန္ဒရှင်များ၏ တင်ပြချက်နှင့် အခက်အခဲများကို ဒေသအဆင့် အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် ဌာနဆိုင်ရာများထံ တင်ပြပေါင်းစပ်ညှိနှိုင်းပေးခြင်း၊ လွှတ်တော်အတွင်းတွင် အဆိုမေးခွန်းတင်ပြမေးမြန်းခြင်းတို့မှာ အတွေ့ရများသည့် ကိုယ်စားပြုမှု ပုံစံဖြစ်သည်။

တစ်ပြည်နယ်၊ တစ်တိုင်းလျှင် ၁၂ ဦးစီကျ ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခွင့်ရှိကြသော်လည်း ပြည်ထောင်စုအဆင့် ကိုယ်စားပြုသည်ဆိုထားသည့် အမျိုးသားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များအဖို့ ရွေးကောက်ပွဲစနစ်ပေးထားချက်အရ ၎င်းတို့၏ မဲဆန္ဒနယ်သည်သာအဓိကကျသည့် နယ်မြေဖြစ်လေရာ မဲဆန္ဒနယ်သို့ အပတ်စဉ်ပြန်သည့် ကိုယ်စားလှယ် အရေအတွက်မှာ အလွန်များပြားနေပါသည်။ မဲဆန္ဒရှင်များ အဆိုအရ ၎င်းတို့ မဲဆန္ဒနယ်အတွင်း လွှတ်တော်အမတ်များ မည်မျှများပြားသည်၊ မည်သည့်အပိုင်း မည်သူ့တာဝန် ခွဲထားသည်ဖြစ်စေ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ် မျက်နှာမြင်ရမှု ရှိ/မရှိနှင့် လူထုထံဆင်း/မဆင်းတို့ကို အဓိကတိုင်းတာကြသည်ဖြစ်လေရာ မြို့နယ်များသည် နည်းသည်ဖြစ်စေ၊ နေပြည်တော်မှ ဝေးကွာသည် ဖြစ်စေ၊ မဲဆန္ဒနယ်သို့ ပြန်ရေးမှာ ပြန်လည်ရွေးကောက်ခံရေးအတွက် မဖြစ်မနေဆောင်ရွက်ရန် လိုသည့်လုပ်ငန်းစဉ် ဖြစ်နေသည်။¹⁸⁹

ယင်းသို့ပြန်သည့် ကိုယ်စားလှယ်များအဖို့ ပိတ်ရက်တွင် လုပ်ရသည့် လုပ်ငန်းစဉ်မှာလည်း ပြည်သူ့လွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်များနှင့် အတူတူပင်ဖြစ်သည်။ တိုင်းအဆင့်၊ ပြည်နယ်အဆင့်နှင့် သက်ဆိုင်သည့် အချက်များလည်း အမျိုးသားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များထံ အကူအညီတောင်းကြသည်များရှိသလို ၎င်းတို့ကလည်း တိုင်းအဆင့်၊ ပြည်နယ်အဆင့်တွင် မေးမြန်းရမည့် ကိစ္စအချို့ကို အမျိုးသားလွှတ်တော်တွင် ပြန်မေးသည်များလည်း ကြုံရလေ့ ရှိသည်။

လူထုနှင့်တွေ့ဆုံခြင်း၊ ရပ်ရွာလူမှုရေးလုပ်ငန်းများတွင် ဝင်ရောက်ကူညီခြင်း ၊ အခြေခံအဆောက်အအုံ လျှပ်စစ်မီး၊ လမ်း၊ တံတား၊ ရေကိစ္စများ၊ မြို့နယ်အဆင့် ဌာနဆိုင်ရာများ အမှုအကျင့်များနှင့် ပတ်သက်သည့် အကြောင်းအရာကိစ္စများ ၊ မြေယာသိမ်းခံရမှုများ၊ လယ်ယာမြေလုပ်ပိုင်ခွင့် ပုံစံ (၇) ထုတ်ပေးရေးအပါအဝင် လူ့အခွင့်အရေးကိစ္စများအထိလွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်များမှာ ကြားဝင်ဆောင်ရွက်ပေးရလေ့ရှိသည်။ စစ်ဘေးရှောင်နှင့် တိုက်ပွဲများရှိသည့် ဒေသများမှ ကိုယ်စားလှယ်များအဖို့လည်း စစ်ဘေးရှောင်အရေးကိစ္စများ ဆောင်ရွက်ရလေ့ရှိသည်။ အမှန်တကယ်တွင်မူ အမျိုးသားလွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်များသည် ၎င်းတို့၏ ဆိုင်ရာမဲဆန္ဒနယ်၊ မြို့နယ်များကိုသာ တစ်ဦးချင်းအနေဖြင့် ကိုယ်စားပြုနေကြသည်။ ယင်းကဲ့သို့ဖြစ်ရခြင်းမှာ ပါတီ၊ နိုင်ငံရေးယဉ်ကျေးမှုအရ စုဖွဲ့မှု အားကောင်းကောင်းဖြင့် လုပ်နိုင်စွမ်းအားနည်းခြင်း၊ ပါတီဌာနအပေါ် နာခံလွန်းမှု၊ မျက်နှာသာ ပေးခံလိုမှုများကြောင့်ဖြစ်ပြီး ဒုတိယအကြိမ် သက်တမ်းတွင် အာဏာရပါတီအနေဖြင့်လည်း အစိုးရကို အကြပ်အတည်းဖြစ်အောင် မေးခွန်းအဆို မေးမြန်းတင်သွင်းမှုများမလုပ်ရန် သတိပေးမှုများမကြာခဏလုပ်နေရကာ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များ အနေဖြင့်

188 CGTN, How do Chinese people make their voices heard in China? , Politics , 2017 October 15 , https://news.cgtn.com/news/7963544d30597a6333566d54/share_p.html (Accessed 2019 September 18)
Dr. K. Reuter, The Bundesrat and the Federal State System, Democratic Legislative Institutions, Bundesrat Public Relations , Berlin Germany, 2009, 14th edition.
189 R. Ergreteau, Parliamentary Development in Myanmar, 2017.

မိမိတို့ မဲဆန္ဒနယ်မှ လမ်းတံတား၊ ကျောင်းစသည့် အခြေခံအဆောက်အအုံ ဖွံ့ဖြိုးရေးအရေးလောက်သာ နောက်ပိုင်းတွင် အရေးစိုက်စရာ ဖြစ်နေပါသည်။¹⁹⁰

ဥပဒေပြု အထက်လွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်များအား ရွေးချယ်သည့်နည်းလမ်းကလည်း ကိုယ်စားလှယ်များ၏ သစ္စာစောင့်သိမှုကို ခွဲခြားနိုင်ပြီး ရွေးကောက်ပွဲစနစ်အရ ပေးထားချက်အရ ရွေးချယ်ခံရသည့် အထက်လွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်များသည် ဒေသ (ပြည်နယ်/တိုင်း) မှ ကိုယ်စားလှယ်များအဖြစ်ထက် သက်ဆိုင်ရာမဲဆန္ဒနယ် ပြည်သူများ၏ ကိုယ်စားလှယ်များအဖြစ်သာ ထမ်းဆောင်ကြပါသည်။ သို့ဖြစ်ရာ ၎င်းတို့သည် ဒေသဆိုင်ရာ (ပြည်နယ်/တိုင်း) အမြင်များကို တစုတစည်းတည်း ပုံစံချမှတ်ရန် မဖြစ်နိုင်ဘဲ ၎င်းတို့ နိုင်ငံရေးပါတီများ၏ အကျိုးစီးပွားကိုယ်စားပြုခြင်းကို ပိုမိုတိမ်းညွှတ်စေတတ်သည်။¹⁹¹

သုတေသန စာတမ်းအတွက် မေးမြန်းခဲ့သည့် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်အချို့ကမူ လူမျိုးစု နှစ်စု ၃ စု အဓိက အခြေချ နေထိုင်သည့် ဒေသများတွင် အဆင့်အလိုက် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များမှာ ပါတီ မတူပဲ ရှိနေကြရာ (ဥပမာ တစ်မြို့နယ်ထဲတွင် မွန်ရွာ၊ ဗမာရွာ စသဖြင့် အပိုင်းလိုက်ခွဲနေကာ လူဦးရေ အချိုးအစားလည်း အနည်းငယ်ကွာဟမှုများ၊ ယင်းဒေသမျိုးတွင် တိုင်းရင်းသားပါတီ၊ ပြည်မ ပါတီကြီးများမှာ အဆင့်အလိုက် အမတ် ခွဲဝေရယူထားမှုမျိုးတွေ့ရတတ်သည်) ကိုယ်စားလှယ်များအနေဖြင့် မိမိအားမဲပေးခဲ့သည့် ရွာများ ဒေသများကိုသာ အဓိကထား ကိုယ်စားပြု ဆောင်ရွက်လေ့ရှိသည့် သဘောသဘာဝမျိုးတွေ့ရကြောင်း ထောက်ပြမှုမျိုးလည်း ရှိနေပါသည်။¹⁹²

လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်ဆိုသည်မှာ မိမိအား မဲပေးသူဖြစ်စေ၊ မပေးသူဖြစ်စေ ကိုယ်စားပြုရမည်ဖြစ်သော်လည်း မိမိအား မဲမပေးသည့် လူအုပ်စုဒေသများ ၊ မိမိပါတီနှင့် အတိုက်အခံပြုသည့် ပါတီဘက် အားပေးသူများအပေါ် ကိုယ်စားပြုနိုင်စွမ်းတို့မှ ဆက်လက် သုတေသန ပြုသင့်သည့် လုပ်ငန်းစဉ်ဖြစ်နေပေသည်။ တခါတရံ အမျိုးသားလွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်၏ ကိုယ်စားပြုမှု ပုံစံတွင် ဆန္ဒပြခြင်း၊ ဆန္ဒဖော်ထုတ်ခြင်းကဲ့သို့ ကိစ္စရပ်လည်း ပါဝင်ပါသည်။

တောင်ဥက္ကလာမြို့နယ်ရှိ အားကစားကွင်းနှင့် ပန်းခြံမြေနေရာအား ပါတီတခုမှ လက်လွှဲရယူပြီး ကွန်ဒိုအဆောက်အအုံဆောက်ရန် ခွင့်ပြုလိုက်ခြင်းအပေါ် ပထမအကြိမ် အမျိုးသားလွှတ်တော် သက်တမ်းတွင် ပါဝင်ခဲ့သည့် ဦးဖုန်းမြင့်အောင်က ရန်ကုန်မြို့တော်ခန်းမရှေ့ တွင် ဆန္ဒပြခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။¹⁹³

လွှတ်တော် အနေဖြင့် ကိုယ်စားပြုခြင်းဟုဆိုရာတွင်

- ၁) ဒေသအလိုက် ကိုယ်စားပြုခြင်း (မြို့) သို့မဟုတ် မြို့တော် သို့မဟုတ် စီရင်စုမဲဆန္ဒနယ် ခရိုင်တခုအတွင်း ယင်းဧရိယာနှင့် ပတ်သက်သည့် ကိုယ်စားလှယ်ရှိခြင်း
- ၂) လူ့အဖွဲ့အစည်းအတွင်းရှိ အယူဝါဒ ကွဲပြားနေမှုအား နိုင်ငံရေးပါတီများက ကိုယ်စားလှယ်များ မှတဆင့်သော်လည်းကောင်း၊ တသီးပုဂ္ဂလကိုယ်စားလှယ်များမှ သော်လည်းကောင်း၊ ယင်းကဲ့သို့ ကိုယ်စားလှယ် နှစ်မျိုးပေါင်း၍ သော်လည်းကောင်း၊ ကိုယ်စားပြု ဖော်ပြပေးနိုင်ခြင်း
- ၃) ဥပဒေပြုလွှတ်တော်သည် နိုင်ငံတွင်းဖြစ်တည်နေသော ပါတီများ၏ အယူဝါဒ သဘောတရားများအား ခြေခြေမြစ်မြစ် မထင်ဟပ် မရှိစေကာမူ ပါတီနိုင်ငံရေး ကိုယ်စားပြုနိုင်ရမည်။

190 ဒုတိယအကြိမ် အမျိုးသားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များနှင့် ၂၀၁၉ မေလမှ ဇူလိုင်လအတွင်း နေပြည်တော်တွင် တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှုများမှ
191 IDEA၊ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်ခြင်းလက်တွေ့လမ်းညွှန်စာအုပ်၊ ၂၀၁၁၊ စာ ၃၀၈
192 မွန်၊ ကရင်၊ ရှမ်းမြောက်ဒေသမှ အမျိုးသားလွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ် (၁) ဦး၊ ပြည်နယ်အဆင့် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ် ၂ ဦးတို့ နှင့် ၂၀၁၉ မေ၊ ဇွန်လအတွင်းက (နေပြည်တော်၊ ဘားအံ၊ မော်လမြိုင်) တွင် တွေ့ဆုံမေးမြန်းခဲ့မှု
193 BBC Burmese ၊ မြန်မာ့ရေးရာ၊ လွှတ်တော်အမတ် ဦးဖုန်းမြင့်အောင် ဆန္ဒပြ၊ ၂၀၁၃ ၊ ဩဂုတ်လ ၁၈ ရက်၊ https://www.bbc.com/burmese/burma/2013/08/130818_phone_myint_aung (Accessed 2019 December 2)

၄) ကိုယ်စားလှယ်သည် လွှတ်တော်ထဲစကားပြောခွင့်၊ အသံထွက်ခွင့်၊ အခွင့်အရေးဆရာတောင် လူထုအတွက် အခြားနည်းလမ်းများ ထုတ်ဖော်သုံးပိုင်ခွင့်ရှိခြင်းဆိုသည့် အချက်များမှာ ကိုယ်စားပြုသည့်ပုံစံ အမျိုးမျိုးအတွက် ထင်ဟပ်စေသည့် ကိုယ်စားပြုပုံများဖြစ်ပေသည်။¹⁹⁴

၄. ၆. ၃။ ထိန်းစေနိုင်မှုဆိုင်ရာ

၂၀၀၈ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံပုဒ်မ ၁၁ (က) အရ နိုင်ငံတော်၏ ခက်မသုံးဖြာဖြစ်သည့် ဥပဒေပြုရေးအာဏာ၊ အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာနှင့် တရားစီရင်ရေးအာဏာတို့ကို တတ်နိုင်သမျှ ပိုင်းခြားသုံးစွဲခြင်းနှင့် အချင်းချင်းအပြန်အလှန်ထိန်းကျောင်းခြင်းတို့ပြုသည် ဆိုသည့် အခြေခံဥပဒေပါ ပြဌာန်းချက်အရ စိစစ်ထိန်းကျောင်းခြင်းဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းစဉ်များသည် ဒီမိုကရေစီစနစ်တွင် ရှိရမည့် တာဝန်ခံမှု၊ တာဝန်ယူမှုများ ပေါ်ပေါက်လာရန်အတွက် အခြေခံဥပဒေက ပေးထားသည့် ပေးထားချက်လည်း ဖြစ်သည်။

စစ်ဆေးမှု (Check)၊ အာဏာမဏ္ဍိုင်အချင်းချင်းအကြား ထိန်းညှိခြင်း (Balance)၊ စေ့စေ့စပ်စပ် စိစစ်သည့်လုပ်ငန်း (Scrutiny) နှင့် ရွေးချယ်စိစစ်မှု (Vetting) ဆိုသည့် စကားလုံးများမှာ လွှတ်တော် ဒီမိုကရေစီကျင့်သုံးသည့်စနစ်တွင် မကြာခဏ ကြားနေရသောစကားလုံးများလည်းဖြစ်သည်။ စစ်ဆေးစိစစ်သဖြင့် မြန်မာစကားတွင် တူသယောင်ရှိသော်လည်း အဓိပ္ပာယ်အရမူ ဖော်ပြခဲ့သည့် Check ၊ Scrutiny ၊ Vetting ၊ Oversight စသည့် စကားလုံးများသည် အဓိပ္ပာယ်နှင့် တာသွားမှု မတူညီကြပေ။

Oversight လုပ်နိုင်သည့် အဆင့်တွင် စောင့်ကြည့်ထိန်းကျောင်းသည့် ကြီးကြပ်အဖွဲ့သည် ကြီးကြပ်ခံရသူ သို့မဟုတ် ကြီးကြပ်စောင့်ကြည့်ထိန်းကျောင်း ခံရသည့်အဖွဲ့အပေါ် ထိန်းချုပ်မှုတစ်ခုတရား၊ ပြစ်ဒဏ်ပေးခြင်း၊ အပြောင်းအလဲများပြုလုပ်ရန် တွန်းအားပေးခြင်းများကို ပြုလုပ်နိုင်သည်။ ပါလီမန်အနေဖြင့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းနည်းလမ်းများကို အသုံးပြုပြီး အုပ်ချုပ်ရေးမဏ္ဍိုင်အား ကြီးကြပ်စောင့်ကြည့်ထိန်းကျောင်းစစ်ဆေးမှု (Oversee) ပြုလုပ်နိုင်ခြင်းသည် ဒီမိုကရေစီစနစ်အရ တာဝန်ခံမှု တာဝန်ယူမှုကို ပိုမိုခိုင်မာအားကောင်းစေခြင်းဖြစ်သည်။¹⁹⁵

အားကောင်းသည့် ဒီမိုကရေစီအခြေပြု လွှတ်တော်တွင် ရှိရမည့် ဝိသေသသလက္ခဏာ ၃ ရပ်တွင်လည်း ဥပဒေများသက်ဝင်စေရန် အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်နေမှု အခြေအနေ၊ မူဝါဒရေးရာ ချမှတ်မှုဖြစ်စဉ်အပါအဝင် အစိုးရလုပ်ငန်းဆောင်တာများဆောင်ရွက်မှုတွင် ပွင့်လင်းမြင်သာမှု၊ တာဝန်ယူမှု၊ တာဝန်ခံမှုများရှိလာစေရန်အတွက် ဥပဒေပြုရေးမဏ္ဍိုင်အနေဖြင့် ကြီးကြပ်စောင့်ကြည့်ထိန်းကျောင်းနိုင်စွမ်း (Oversight) မှာ အရေးပါသည့် အချက်အဖြစ် ရှိနေသည်။¹⁹⁶

Scrutiny စေ့စေ့စပ်စပ် စိစစ်စစ်ဆေးရေးတွင်မူ စိစစ်ရေးလုပ်ငန်းသည် စိစစ်ရေးလုပ်ငန်းဆောင်ရွက်သည့်အဖွဲ့ သို့မဟုတ် စုံစမ်းစစ်ဆေးမှုများ အဆက်မပြတ်ဆောင်ရွက်ရပြီး လုပ်ငန်း၏ ဆောင်ရွက်ချက်များအပေါ် ပြုပြင်ရန်ကိစ္စများ အကြံပြုရန် သို့မဟုတ် လုပ်ငန်း၏ မှားယွင်းလွဲချော်နေမှုများ အဆုံးသတ်ရန် ပြန်လည်သုံးသပ်ဆန်းစစ်ခြင်းများလုပ်သည့် လုပ်ငန်းဖြစ်သည်။ မြန်မာ့လွှတ်တော်ဆိုင်ရာ သုတေသနစာတမ်းတစ်စောင်နှင့် ပထမအကြိမ် လွှတ်တော်သက်တမ်းမှ ပြည်သူ့လွှတ်တော် ဒုတိယဥက္ကဋ္ဌတို့၏ တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှုတစ်ခုတွင်မူ ပထမအကြိမ် လွှတ်တော်အနေဖြင့် ထိန်းညှိခြင်း (Balances) ထက် စစ်ဆေးမှု (Checks) သာ ပိုများခဲ့ကြောင်း ဖြေဆိုထားသည်။¹⁹⁷ ပထမအကြိမ် သက်တမ်းကာလလွှတ်တော်နှင့် အုပ်ချုပ်ရေးပိုင်းအကြား ထိန်းကျောင်းမှုကို ပြန်ကြည့်လျှင် စောင့်ကြည့်ထိန်းကျောင်းမှုထက် ပြည်ခိုင်ဖြိုးပါတီအတွင်း နိုင်ငံရေးအခင်းအကျင်းများ၊ ပုဂ္ဂိုလ်ရေးအာဏာတည်

194 IDEA- Electro System Design ၊ ရွေးကောက်ပွဲစနစ် ဒီဇိုင်းရေးဆွဲခြင်း၊ ကိုယ်စားပြုမှုရှိစေခြင်း ၊ စာ- ၁၄ ၊ ၂၀၀၈
195 R. Pelizzo & others (eds) , Trends in Parliamentary Oversight ,World Bank Institute , Washington D.C, USA , 2004, P-1
196 S. M.Saiegh, The Role of Legislatures in the Policymaking Process, University of California, 2005 March ,P-8
197 R.Egreteau , Parliamentary Development in Myanmar , 2017

ဆောက်ထားနိုင်မှုတို့ဖြင့် ပုံဖော်ခဲ့မှုက အဓိကကျသည်။ အစိုးရနှင့် ပြဿနာ ကြီးကြီးမားမားမရှိသည့် ပထမအကြိမ် အမျိုးသား လွှတ်တော်သည်လည်း စေ့စေ့စပ်စပ် ထိန်းကျောင်းစိစစ်မှုထက် စိစစ်ရွေးချယ်ခြင်း (Vet) နှင့် စာရင်းစစ်ခြင်းကိုသာ အားထုတ်ခဲ့သည်။ ပြည်သူ့လွှတ်တော်တွင် ယင်းလုပ်ငန်းများတွင်သာ အားထည့်ခဲ့ပြီး သမ္မတနှင့်အပြိုင် အာဏာတည်ထောင်ရန် ပိုမိုအားစိုက်ခဲ့သည်။¹⁹⁸ လွှတ်တော်မှ စောင့်ကြည့်ထိန်းကျောင်းမှုလုပ်ငန်းစဉ်တွင် (၁) လွှတ်တော် ရေးရာကော်မတီများ၊ (၂) အရေးပေါ်ကိစ္စများစုံစမ်းရန် ကော်မရှင်များဖွဲ့စည်းခြင်း၊ (၃) လွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်များ တစ်ဦးချင်း မဲဆန္ဒနယ်ဆောင်ရွက်ချက်များ သို့မဟုတ် လွှတ်တော် အစည်းအဝေးဆိုင်ရာ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းအတိုင်း မေးခွန်းမေးခြင်း၊ အဆိုတင်သွင်းခြင်း တို့ဖြစ်ပါသည်။

နေပြည်တော်တွင် အစည်းအဝေးတက်နေသည့် ဒုတိယအကြိမ်အမျိုးသားလွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်များအား မေးမြန်းမှုအရ ကိုယ်စားလှယ်များသည် မေးခွန်းလောက်ဖြင့်သာ အစိုးရအား (Check) စစ်ဆေးမှု လုပ်နိုင်ကြသည်ကို တွေ့ရသည်။ ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်တွင် ဘတ်ဂျက်စိစစ် ဖြတ်တောက်နိုင်စွမ်းကိုသာ ကိုယ်စားလှယ်များအနေဖြင့် အားရမှု ရှိကြသည်။ ယင်းသို့အားရသည့်တိုင် ယခုသုတေသနစာတမ်းကို ရေးသားသည့်ကာလ ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်အတွင်း ဆွေးနွေးအတည်ပြုမှုတွင် ဘတ်ဂျက်လိုငွေ စံချိန်တင် ဘီလီယံ ၇၀၀၀ အထိ လိုငွေဖြင့် ၂၀၁၉-၂၀၂၀ ဘတ်ဂျက်ကို အတည်ပြုခဲ့သည်။¹⁹⁹ အစိုးရ အသုံးစားရိတ် ဘီလီယံ ၃၂၀၀၀ တွင် လိုငွေ ဘီလီယံ ၇၀၀၀ အထိ ရှိနေခြင်းဖြစ်သည်။ ယင်းပမာဏမှာ ၂၀၀၈ ခုနှစ် အခြေခံဥပဒေ သက်ဝင်ခဲ့သည့် ၉ နှစ်တာ ကာလအတွင်း လွှတ်တော်မှ အတည်ပြုခဲ့သည့် ဘတ်ဂျက်များအနက် စံချိန်တင် ပမာဏလည်း ဖြစ်ပါသည်။

ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်၏ ဘတ်ဂျက် စိစစ်ရေးလုပ်ငန်းစဉ်များတွင် ပြည်သူ့ငွေစာရင်းပူးပေါင်းကော်မတီအပြင် ဝန်ကြီးဌာနအလိုက် ဘတ်ဂျက်စိစစ်မှုများကို လွှတ်တော်နှစ်ရပ်မှ အဖွဲ့ပေါင်း ၂၀ ခန့်စုပေါင်း ပါဝင်သည့် အမျိုးသားဘဏ္ဍာရေးနှင့် စီမံကိန်းရသုံးမှန်းခြေဆိုင်ရာ ပူးပေါင်းစိစစ်ရေးအဖွဲ့ဖြင့် ပူးတွဲစိစစ်မှုများ ပြုလုပ်နေပါသည်။²⁰⁰ ထိုကဲ့သို့ အဖွဲ့များဖွဲ့စည်းရာတွင် သီးခြားထုတ်ပြန်ထားသည့် မူဝါဒ၊ လမ်းညွှန်ချက်များ၊ အဖွဲ့တွင် ပါဝင်ကြမည့် ကိုယ်စားလှယ်များ၏ လုပ်ငန်းဆိုင်ရာ ကျွမ်းကျင်မှု စံသတ်မှတ်ချက်၊ ယခင်က လုပ်ခဲ့သည့် နောက်ခံ သက်မွေးဝမ်းကျောင်းနှင့် ဘတ်ဂျက်စိစစ်မှုလုပ်ငန်း ဆက်စပ်မှု ရှိ/မရှိတို့မှာ ဘတ်ဂျက်စိစစ်ရေး လုပ်ငန်း ထိရောက်မှု ရှိ/မရှိကဲ့သို့ ကိစ္စရပ်အတွက် အရေးပါသည့် အခြေအနေတွင် ရှိနေပါသည်။

လွှတ်တော်၏ အဓိက တာဝန်မှာ အစိုးရအဖွဲ့အား ထိန်းကျောင်းရန်နှင့် ဌာနဆိုင်ရာများအသုံးပြုသည့် ဘတ်ဂျက်အား စီမံခန့်ခွဲပေးရန် ဖြစ်ပြီး လွှတ်တော်က အစိုးရအား ထိန်းကျောင်းမှု ပျက်ကွက်ပြီး မပြောရဲ မဆိုရဲ ဖြစ်နေလျှင် ဒီမိုကရေစီ ပျက်စီးလိမ့်မည်ဟု ၈၈ မျိုးဆက်ခေါင်းဆောင် နိုင်ငံရေးသမားတစ်ဦးဖြစ်သည့် ဦးကိုကိုကြီးက သတိပေးသည်။²⁰¹

အမျိုးသားလွှတ်တော် ရေးရာကော်မတီများမှ အစီအရင်ခံစာများနှင့် ပတ်သက်ပြီး အစိုးရဘက်မှ လိုက်နာရန်ဆိုသည့် ပြဋ္ဌာန်း ချက်မျိုးလည်း မရှိသည့်အတွက် အစိုးရဌာနများအနေဖြင့် လိုက်နာမှု မရှိလည်း ပြဿနာမရှိသကဲ့သို့ ဖြစ်နေသောကြောင့် အစိုးရ ဘက်သည် လွှတ်တော်မှ ဝေဖန်ထောက်ပြချက်များကို လိုက်နာမှု မရှိသည်က များသည်။²⁰²

198 Ibid.
199 ဒုတိယ အကြိမ် ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော် ပြည်သူ့ငွေစာရင်းပူးပေါင်းကော်မတီမှ အဖွဲ့ဝင်စိုင်းသီဟကျော်နှင့် ၂၀၁၉ စက်တင်ဘာလအတွင်း ရန်ကုန်တွင် တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှု
200 ရန်ကုန်၊ ရှမ်းပြည်နယ်တို့မှ အမျိုးသားလွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ် ၁ ဦး၊ ပြည်သူ့လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ် ၁ ဦးတို့ နှင့် ၂၀၁၉ ဇူလိုင်လအတွင်း မေးမြန်းမှု
201 RFA Burmese News ၊ အစိုးရအဖွဲ့အား လွှတ်တော်မှ ထိန်းကျောင်းရန် ဦးကိုကိုကြီးပြော၊ ၂၀၁၉ စက်တင်ဘာလ ၂၉။ <https://www.rfa.org/burmese/news/peoples-party-09292019082451.html> (Accessed 2019 November 26)
202 R.Egreteau- Parliamentary Development in Myanmar, 2017

အုပ်ချုပ်ရေးမဏ္ဍိုင်အနေဖြင့် လွှတ်တော်ဘက်မှ အကြံပြုအစီအရင်ခံစားမှုများကို တတ်နိုင်သမျှ လိုက်နာမှုပြုသင့်သည်ဟုလည်း တောင် သူလယ်သမားရေးရာကော်မတီ ဥက္ကဋ္ဌဦးဘမျိုးသိန်းက မှတ်ချက်ပြုသည်။²⁰³ လွှတ်တော် သက်တမ်းနှစ်ကြိမ် အမျိုးသားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်အဖြစ် ရွေးချယ်ခံရသူတဦးကယခုဒုတိယအကြိမ်လွှတ်တော်မှာပိုအာဏာရှင်ဆန်ကြောင်း ဝေဖန်သည်။²⁰⁴ အစိုးရ မူဝါဒနှင့် မကိုက်ညီသည့် အဆိုနှင့် မေးခွန်းများအား ထိန်းချုပ်မှုရှိကြောင်းနှင့် ရံဖန်ရံခါ ပယ်မချသော်လည်း မေးခွန်း၊ အဆိုနှင့် အရေးပေါ် လိုအပ်နေမှု အချိန်ကိုက် ကာလတစ်ခုတည်း ဖြစ်မနေစေရန် အချိန်ဆွဲထားမှု ရှိကြောင်းလည်း ၎င်းကပင် ထောက်ပြသည်။ ငြိမ်းချမ်းရေးအပစ်ရပ်စဲရေးတို့ကဲ့သို့ လုံခြုံရေးနှင့် ဆက်နွယ်သည့် ကိစ္စရပ်များတွင်လည်း လွှတ်တော်မှ ထိန်းချုပ် ကန့်သတ်မှုများခွဲသလို လွှတ်တော်တွင်း ဆွေးနွေးခွင့်ပြုခဲ့သည့် အချို့သောတိုင်းရင်းသားပါတီများ၏ စစ်ပွဲရပ်ရေးဆွေးနွေးရေး အဆိုမှာ အစိုးရတက်စကလ အစိုးရ၊ စစ်တပ်နှင့် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်တို့အကြား ပဋိပက္ခများ ပြန်လည်ဖြစ်ပွားမှီ ယာယီစပ်ကြားကာလတွင်သာ ဖြစ်လေသည်။²⁰⁵

တိုင်းရင်းသားပါတီအချို့မှ ကိုယ်စားလှယ်များကလည်း ယင်းအချက်ကို မငြင်းကြချေ။ အန်အယ်လ်ဒီပါတီမှ အမတ်တချို့ကလည်း ဒုတိယအကြိမ်အမျိုးသားလွှတ်တော်မှာထိန်းချုပ်မှုများလွန်ပြီးလွှတ်တော်ဥက္ကဋ္ဌကိုင်တွယ်ပုံအားနည်းမှုရှိသည့်အတွက်အခြားမဏ္ဍိုင်များအား ထိန်းကျောင်းမှု ပိုပြုနိုင်ရေးနှင့် ဒီမိုကရက်တစ်ပိုဆန်သည့် လွှတ်တော်ဖြစ်လာရေးအတွက် လွှတ်တော်အတွင်းစကားအချေအတင် ဝေဖန် ဆွေးနွေးနိုင်မှုဆိုင်ရာ အခွင့်အလမ်းအတွက် ပိုမိုဖွင့်ပေးရန် လိုအပ်ကြောင်းထောက်ပြသည်။²⁰⁶ ‘ဥက္ကဋ္ဌကိုင်တွယ်ပုံက မျှမျှတတမရှိဘူး။ အခြားမဏ္ဍိုင် ထိန်းကျောင်းရေးအတွက် အားမကောင်းစေဘူး။ အကြောင်းအရင်းက သူကပါတီဝင်အဖြစ်ကနေ ကာလရှည်လာခဲ့တာ မဟုတ်လို့။ ကိုယ်စားလှယ်တွေနဲ့ လုပ်ဖော်ကိုင်ဖက်မဟုတ်တော့ နိုင်ငံရေးသဘော မဆောင်တာတွေ ဖြစ်လာ စေတယ်’ ဟု အန်အယ်လ်ဒီပါတီ တည်ထောင်စကတည်းက ပါဝင်လာခဲ့သည့် ဧရာဝတီတိုင်းမှ အမျိုးသားလွှတ်တော်အမတ် ဦးကြည်ဝင်းက ထောက်ပြသည်။²⁰⁷

သမ္မတရုံးဝန်ကြီးဟောင်းဖြစ်သူ ကယားပြည်နယ်မှ တသီးပုဂ္ဂလလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ် ဦးစိုးသိန်းကမူ “Speakers တွေဟာ တရားသူကြီးတွေ ဖြစ်ရမယ်။ ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော် လည်ပတ်မှုမှာ နာယကတွေ ပါတီလွှမ်းမိုးမှုရှိတယ်” ဟုမှတ်ချက်ပြုသည်။²⁰⁸

အမျိုးသားလွှတ်တော် သက်တမ်းနှစ်ကြိမ်တွင် ပထမအကြိမ်နှင့် ဒုတိယအကြိမ် မတူသည့်အချက်မှာ ဒုတိယအကြိမ်တွင် လွှတ်တော် ဒုတိယဥက္ကဋ္ဌအဖြစ် အာဏာရပါတီမှ မဟုတ်သူ အခြားတိုင်းရင်းသားလွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်တဦးကို တင်မြှောက်ခဲ့ခြင်းဖြစ်ပြီး ပြည်သူ့လွှတ်တော် ဥက္ကဋ္ဌဦးတီခွန်မြတ်မှာလည်း အာဏာရပါတီမှ မဟုတ်သူဖြစ်နေခြင်းပင်။

ဒုတိယအကြိမ် အမျိုးသားလွှတ်တော်၏ ဥက္ကဋ္ဌဖြစ်သူ ကိုင်တွယ်ထိန်းကျောင်းပုံသည် လွှတ်တော်နည်းဥပဒေအတိုင်း လုပ်ဆောင် နေခြင်းသာဖြစ်ပြီး ထိန်းကျောင်းမှု အားကောင်းကြောင်း ဒုတိယဥက္ကဋ္ဌဖြစ်သူ ဦးအေးသာအောင်ကမှတ်ချက်ပြုသည်။²⁰⁹ လွှတ် တော် သက်တမ်းနှစ်ကြိမ်စလုံး အာဏာရပါတီလွှမ်းမိုးမှုရှိသည် ယခင်လွှတ်တော်ပထမအကြိမ်မှာလည်း အစိုးရကို Checks သာ

203 ရန်ကုန်တိုင်းဒေသကြီးမှ အမျိုးသားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ် ဦးဘမျိုးသိန်းနှင့် ၂၀၁၉ ဇူလိုင်လအတွင်း ရန်ကုန်တွင် မေးမြန်းမှု။
204 အမျိုးသားလွှတ်တော်သက်တမ်း ၂ ကြိမ် ရွေးကောက်ခံရသည့် ရခိုင်အမျိုးသားပါတီမှ အမျိုးသားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်ဦးခင်မောင်လတ်နှင့် ၂၀၁၉ ဇူလိုင်လအတွင်း နေပြည်တော်တွင် တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှု။
205 ၂.၅.၂၀၁၆ ဒုတိယ အကြိမ် အမျိုးသားလွှတ်တော် ပထမပုံမှန် အစည်းအဝေးတွင် ရခိုင်အမတ် ဦးဝေစိန်အောင်တင်သွင်းသည့် အေအေလက်နက်ကိုင် အဖွဲ့နှင့် တပ်မတော်အကြား ပဋိပက္ခရပ်စဲပြီး အေအေအဖွဲ့အား နိုင်ငံရေးဆွေးနွေးပွဲသို့ ဖိတ်ခေါ်သင့်ကြောင်းအဆို၊ လွှတ်တော် အစည်းအဝေးမှတ်တမ်းမှ
206 ဧရာဝတီနှင့် တနင်္သာရီတိုင်းဒေသကြီးတို့မှ ဒုတိယအကြိမ် လွှတ်တော် သက်တမ်းတက်ရောက်နေသည့် အန်အယ်လ်ဒီ အမျိုးသားလွှတ်တော်ကိုယ်စား လှယ်ဦးနှင့် ၂၀၁၉ မေလအတွင်းက နေပြည်တော်တွင် တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှု။
207 ဒုတိယအကြိမ် လွှတ်တော် သက်တမ်း အမျိုးသားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ် ဦးကြည်ဝင်းနှင့် ၂၀၁၉ မေလအတွင်းက နေပြည်တော်တွင် တွေ့ဆုံ မေးမြန်းမှု။
208 ကယားပြည်နယ်မှ တသီးပုဂ္ဂလကိုယ်စားလှယ် ဦးစိုးသိန်းနှင့် ၂၀၁၉ မေလအတွင်း နေပြည်တော်တွင် မေးမြန်းမှု။
209 ဒုတိယအကြိမ်အမျိုးသားလွှတ်တော် ဒုတိယ ဥက္ကဋ္ဌ ဦးအေးသာအောင်နှင့် ၂၀၁၉ ခုနှစ်၊ မေလအတွင်း နေပြည်တော်တွင် တွေ့ဆုံ မေးမြန်းမှု။

လုပ်နိုင်သည်ဆိုသည့် သုံးသပ်မှုများပင် ရှိလင့်ကစား ပထမအကြိမ် လွှတ်တော်သက်တမ်းတွင် အာဏာရပါတီမဟုတ်သည့် တိုင်းရင်းသားပါတီများမှ ကိုယ်စားလှယ်များတင်သွင်းသည့် အဆို၊ မေးခွန်းများမှာ ပယ်ချခံရမှုမျိုး များများစားစားမကြားခဲ့ရပါ။ ပထမအကြိမ် လွှတ်တော်သို့တက်ရောက်ခဲ့သည့် ရှမ်းပြည်နယ် အခြေစိုက် တိုင်းရင်းသားပါတီတစ်ခုမှ အမျိုးသားလွှတ်တော်ကိုယ်စား လှယ်ဟောင်း တစ်ဦးကမူ လွှတ်တော် ဥက္ကဋ္ဌမှာ အငြိမ်းစားစစ်ဗိုလ်ချုပ်ဟောင်းပင်ဖြစ်လင့်ကစား လွှတ်တော်လည်ပတ်မှု သဘောတရားအရ ထက်အောက်ဆန်သည့် သဘောမျိုးမရှိခဲ့ဘဲ ၎င်းတို့တင်သွင်းသည့် မေးခွန်း၊ အဆိုများပယ်ချမှုများ မရှိခဲ့ပါဟု မှတ်ချက်ပြုသည်။²¹⁰

ပထမအကြိမ် လွှတ်တော်သက်တမ်းတွင် တာဝန်ယူခဲ့သူ ဥက္ကဋ္ဌ ၂ ဦးနှင့် အစိုးရအဖွဲ့အကြီးအကဲမှာ တပ်မတော်မှ လာခဲ့သည့် ရာထူးအရ မကွာကြသလို ပါတီတွင်း ရာထူးမှာလည်း မကွာကြဘဲ ဒုတိယအကြိမ် အမျိုးသားလွှတ်တော် သက်တမ်းတွင် ဥက္ကဋ္ဌ ဖြစ်လာသူမှာ ကာလရှည်ပါတီဝင် မဟုတ်ခဲ့သည့်အပြင် လက်ရှိအချိန်အထိ ပါတီတွင်းတွင် စီအီးစီအဆင့်ပင် မရသေးသူတဦး ဖြစ် နေသည့်အတွက်လည်း ပါတီတွင်း ရာထူးပိုကြီးသည့် သူများအစိုးရနှင့် လွှတ်တော်အတွင်းရှိနေမှုက လွှတ်တော်ဥက္ကဋ္ဌအနေဖြင့် အုပ်ချုပ်ရေးအား လွှတ်လပ်စွာထိန်း-ထေရန် အခက်အခဲဖြစ်စေသလားစဉ်းစားရန်ဖြစ်စေပါသည်။ ဒုတိယအကြိမ် လွှတ်တော် သက်တမ်းတွင် တက်ရောက်နေသည့် အမျိုးသားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များအား မေးမြန်းခဲ့မှုများအား ပြန်ချုပ်ကြည့်လျှင် လွှတ်တော်မှာ အုပ်ချုပ်ရေးမဏ္ဍိုင်နှင့် အာဏာရပါတီ၊ အစိုးရလက်အောက်ရောက်နေပြီး ထိန်း-ထေနိုင်စွမ်း အလွန်အားနည်းနေ သည်ကိုလည်း တွေ့ရပါသည်။

အမေရိကန် ဖက်ဒရယ်လစ်စာတမ်းတွင် ဖော်ပြထားချက်မှ အထက်လွှတ်တော်ဆိုင်ရာ ညွှန်းဆိုချက်တွင်မူ ဥပဒေပြုရေးသည် အစိုးရအဖွဲ့အပေါ်သို့ ဩဇာကြီးမားသည့် အစိတ်အပိုင်းအဖြစ် မရောက်နေခဲ့ရင် သို့မဟုတ်ထိန်းကျောင်းမှု ပြုနိုင်သည့် အာဏာ မရှိခဲ့ရင် ယင်းစနစ်မှာ သမ္မတစနစ် မဟုတ်ဟု ဆိုထားရာ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေအရ သမ္မတစနစ် အဖြစ် ပုံဖော်ထားသည် ဆိုသည့် မြန်မာနှင့် နှိုင်းယှဉ်စရာဖြစ်ပါသည်။²¹¹ အုပ်ချုပ်ရေးမဏ္ဍိုင်က လွှတ်တော်အပေါ် ရောက်နေခြင်း သို့မဟုတ် သမ္မတဖြစ် စေ၊ ယင်းရာထူးကဲ့သို့ အုပ်ချုပ်သူကဖြစ်စေ၊ လွှတ်တော်၏ အပေါ်တွင် ဩဇာလွှမ်းမိုးမှု ရှိပါက သက်ဦးဆံပိုင် ဘုရင်စနစ်အဖြစ် သတ်မှတ်ကြောင်း အမေရိကန် ဖက်ဒရယ်လစ် စာတမ်း အမှတ် ၅၁ တွင် ဖော်ပြထားသည်။²¹²

ယခုသုတေသနစာတမ်းအတွက် မေးမြန်းခဲ့သည့် လွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်အများစု၏ ဖြေဆိုချက်အရမူ အမျိုးသားလွှတ်တော် လည်ပတ်နေမှုပုံသဏ္ဌာန်သည် ၂၀၀၈ အခြေခံဥပဒေပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်ဖြစ်သည့် အာဏာမဏ္ဍိုင်များအကြား သီးခြားစီတည်ရှိနိုင်ခွင့် အပြန်အလှန် ထိန်း-ထေနိုင်ခွင့် ပြဋ္ဌာန်းချက်အား အခြေခံဥပဒေပေးထားချက်အရပင် မလုပ်နိုင်သည့် အခြေအနေမျိုးဖြစ်နေသည်ဟု သုံးသပ်ကြသည်။

အန်အယ်လ်ဒီပါတီ ဗဟိုအလုပ်အမှုဆောင် အမျိုးသားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်ကမူ တရားစီရင်ရေးကဲ့သို့ မဏ္ဍိုင်အား ဥပဒေ ပြုရေးအနေဖြင့် မည်ကဲ့သို့ ထိန်းကျောင်းရမှန်း မသိဖြစ်နေသည်ဟု ဝန်ခံသည်။²¹³ ၂၀၀၈ ခုနှစ် အခြေခံဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချက်အရမူ တရားရုံးဆိုင်ရာ ဆုံးဖြတ်ချက်သည် အခြေခံဥပဒေနှင့် ဆန့်ကျင်မှု ရှိ/မရှိ၊ ညီညွတ်မှု ရှိ/မရှိ အငြင်းပွားမှု ပေါ်ပေါက်ပါက အခြေခံ ဥပဒေရုံးသို့ တင်သွင်းနိုင်သူများ စာရင်းတွင် အမျိုးသားလွှတ်တော် ဥက္ကဋ္ဌနှင့် အနည်းဆုံး ၁၀ ရာခိုင်နှုန်း အရေအတွက် ရှိသော အမျိုးသားလွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်များဆိုသည့် ပြဋ္ဌာန်းချက် တည်ရှိနေပါသည်။²¹⁴

210 ရှမ်းပြည်နယ်မှ ပထမအကြိမ် အမျိုးသားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်ဟောင်း စိုင်းကျော်ဇောသန်းနှင့် ၂၀၁၉ ဇူလိုင်လ အတွင်း ရန်ကုန်တွင် မေးမြန်းမှု
211 J. Madison, Federalist No. 51 The Structure of The Government Furnish the Proper Checks and Balances Between Departments, 8th February, 1788.
212 Ibid
213 ဒုတိယလွှတ်တော်သက်တမ်း အမျိုးသားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ် ဦးအောင်ကြည်ညွှန်နှင့် ၂၀၁၉ မေလအတွင်း နေပြည်တော်တွင် တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှု
214 ၂၀၀၈ ခုနှစ်၊ အခြေခံဥပဒေပုဒ်မ ၂၃၃(ဃ) အထိပြဋ္ဌာန်းချက်အရ

ဒီမိုကရေစီစနစ်အရ အာဏာမဏ္ဍိုင်များအကြား ထိန်း-ထေနိုင်မှု အပေါ် တည်မတ်ပေးရမည့် အခြားအဆောက်အအုံတစ်ခုမှာ အခြေခံဥပဒေ ခုံရုံး (နိုင်ငံတော်ချုပ်တွင် ပြည်ထောင်စု တရားရုံးချုပ်၊ ဗဟို တရားသူကြီးချုပ်တို့ထံတွင် အခွင့်အာဏာ အပ်နှံထား) ပင်ဖြစ်ရာ မဲဆန္ဒရှင်များ ပါဝင် တိုင်ကြားခွင့်ကဲ့သို့ ပုဒ်မများ တိုးပေးခြင်း၊ အခြေခံ ဥပဒေခုံရုံးအား ပါတီအစိုးရ လွှမ်းမိုးမှု မရှိစေရန် နှစ်ပေါင်းများစွာ မည်သည့် အစိုးရတက်တက် လွှတ်လပ်သည့် မဏ္ဍိုင်အဖြစ် ရပ်တည်စေရန် ခွင့်ပြုသည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များ အခြေခံဥပဒေတွင် ထည့်သွင်းပေးခြင်းအားဖြင့် အာဏာမဏ္ဍိုင်များအကြား ရေပြင်ညီ တာဝန်ခံမှု အဆောက်အအုံဖြစ်သည့် ခြေခုံရုံး အခန်းကဏ္ဍ ပိုမိုပီပြင်လာစေလိမ့်မည်သည်။ ယင်းအပြင် အစိုးရအောက် လွှတ်တော်ရောက်နေခြင်းကဲ့သို့ အခြေခံ ဥပဒေဆိုင်ရာ အငြင်းပွားဖွယ် ကိစ္စရပ်များကိုလည်း ဖြေရှင်းပေးနိုင်လိမ့်မည်ဖြစ်ပါသည်။ ယင်းခြေခုံ ရုံးမှာ ဖက်ဒရယ်စနစ်တွင် ပြည်နယ်များနှင့် ပြည်ထောင်စုအစိုးရအကြား အငြင်းပွားမှု ပြဿနာများကို ဖြေရှင်းပေးရမည့် အဓိကကျသည့် တရားရုံးလည်း ဖြစ်နေလေ့ရှိပါသည်။ ပါတီတစ်ခုတည်းက နိုင်ငံရေးကစားကွင်းတစ်ခုလုံး ချုပ်ကိုင်လာသည့်အချိန်တွင် လွှတ်တော်တွင်း အတိုက်အခံပါဝင်မှုနည်းလားပြီး အပြန်အလှန်ထိန်းကျောင်းမှုဖန်တီးပေးရန် အားနည်းလာမှုများ ရှိလာနေသည်။ လွှတ်တော်တွင်း သောဝါပြုကမ်းပြု အနိုင်ရပါတီအား တပ်မတော်မှ ပြန်ပြီးအထိန်းအထိန်းလုပ်သည်ဆိုသည့်အချက်မှာ ဒီမိုကရေစီနည်းကျသည့်အထိန်းအထိန်းမျိုး မဟုတ်သလို ရေရှည်တည်တံ့သည့် ဒီမိုကရေစီမျိုးတည်ဆောက်ရန်ဆိုက ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေမှ တပ်မတော်၏ နိုင်ငံရေးဦးဆောင်ပါဝင်မှုကို ဖယ်ရှားရန်သာမက ရွေးကောက်ပွဲစနစ်တွင် တည်ရှိနေသည့် အများစုရသည့်သူအနိုင်ရဆိုသည့် သဘောသဘာဝကို ပြုပြင်ပြောင်းလဲရန် လိုအပ်ပါလိမ့်မည်။²¹⁵

အခြားနိုင်ငံများမှ အသွင်ကူးပြောင်းမှု အတွေ့အကြုံများအရ လွတ်လပ်သော ရွေးကောက်ပွဲများကျင်းပပြီး ဒီမိုကရက်တစ် စီမံခန့်ခွဲမှုများ မလုပ်နိုင်ခဲ့သည်ကိုတွေ့ရပြီး ဒီမိုကရေစီအုပ်ချုပ်ရေးကျင့်သုံးမှု အစောပိုင်း ၂ နှစ် ၃ နှစ်တာကာလအတွင်း တရားဥပဒေစိုးမိုးမှု အားကောင်းစေရေး၊ အုပ်ချုပ်ရေး၊ ဥပဒေပြုရေး၊ တရားစီရင်ရေးခက်မ ၃ ဖြာတို့အကြား ရှင်းလင်းစွာအာဏာခွဲဝေရေး၊ ထိရောက်သော အပြန်အလှန်ထိန်းကျောင်းမှု လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ တပြေးညီ တာဝန်ယူတာဝန်ခံမှု ပါဝင်ပြီး အောက်ခြေအဆင့်မှစ၍ အချက်အလက်ပြည့်စုံသော ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများရှိသည့် ဒီမိုကရေစီ အုပ်ချုပ်ရေးစနစ်ကို မိတ်ဆက်ပေးကာ ဖြစ်မြောက်ပြည့်စုံစေရန် အတွက် အကောင်အထည်ဖော်ရပေမည်။²¹⁶

၄. ၆. ၄။ ရေးရာကော်မတီများ အသက်ဝင်မှု

လွှတ်တော်ရေးရာကော်မတီများ၏ အသက်ဝင်နိုင်မှု အခြေအနေနှင့် လှုပ်ရှားဆောင်ရွက်မှု အားကောင်း/မကောင်းဆိုသည့် အချက်မှာ ယင်းလွှတ်တော်အနေဖြင့် ဒီမိုကရေစီနည်းကျ မည်မျှ အားကောင်းမောင်းသန်စွာလည်ပတ်နေသနည်း ဆိုသည့် အချက်နှင့် ဆက်စပ်နေလေ့ရှိပါသည်။

ပိုမိုထင်ရှားလာနေသည့်အချက်တချက်မှာ ကမ္ဘာ့နိုင်ငံများ၏ ဒီမိုကရေစီ စနစ်ကျင့်သုံးမှု နောက်ပိုင်းကာလများတွင် ပါလီမန် ရေးရာကော်မတီများအနေဖြင့် မိခင်လွှတ်တော်ထက်ပင် ပိုမိုများပြားသည့် လုပ်ငန်းဆောင်တာများကို လုပ်ကိုင်နေခြင်း ပင်ဖြစ်သည်။²¹⁷ သို့သော် ပါလီမန်များရှိ ရေးရာကော်မတီတိုင်းက ကြီးကြပ်စစ်ဆေးနိုင်သည့် Oversight လုပ်ငန်းစဉ်ကို တာဝန်ယူထားနိုင်ကြသည်တော့ မဟုတ်ပေ။²¹⁸

215 L. Diamond, Myanmar Quaterly Foreword, Vol .1 Issue .1, ISP Myanmar, Yangon, 2016 December.

216 I. Blazevic, Myanmar Quaterly, Risks and traps on the road to Democracy, Vol.1 Issue 1 , 2016

217 Hironori Yamamoto, Tools for Parliamentary Oversight : A comparative studies of 88 national parliaments, IPU, 2007

218 Ibid.

ရေးရာကော်မတီများသည် ဥပဒေကြမ်းများအားစိစစ်ခြင်း၊ ပြုစုခြင်း၊ အစိုးရ၏ လုပ်ဆောင်ချက်များကို စိစစ်စစ်ဆေးခြင်း၊ လူထုနှင့် ပြင်ပမှ လူပုဂ္ဂိုလ်၊ ကျွမ်းကျင်ပညာရှင်၊ အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းများနှင့် အပြန်အလှန် ဆက်သွယ်ဆောင်ရွက်မှုတို့မှာ ရေးရာကော်မတီများ လုပ်လေ့လုပ်ထရှိသည့် လုပ်ငန်းများဖြစ်သည်။ ကော်မတီများသည် သုံးသပ်ချက် အစီအရင်ခံစာများလည်း ရေးသားပြုစုကြရသည် အပြင် ယင်းအစီအရင်ခံစာများနှင့် ပတ်သက်၍လည်း ကြိုတင် အပြန်အလှန်ဆွေးနွေးမှုများ လုပ်ဆောင်ကြလေ့ရှိသည်။ အရေးကြီးသည့် လုပ်ငန်းစဉ်တစ်ခုမှာ အရေးကြီးသည့်ကိစ္စရပ်များအတွက် လွှတ်တော်မတိုင်ခင် ရေးရာကော်မတီမှ ကြားနာစစ်ဆေးမှု၊ အပြန်အလှန်ဆွေးနွေးမှုများကျင်းပခြင်း၊ အာဏာပိုင်များနှင့် ကိစ္စရပ်အပေါ် ကန့်ကွက်နေသည့် လူအုပ်စုများအကြား ကြားဝင်ညှိနှိုင်း ဆွေးနွေးပေးခြင်းများကိုလည်း ရံဖန်ရံခါ လုပ်လေ့ရှိပါသည်။²¹⁹

အမှန်တကယ်ပင် လွှတ်တော်စုံညီအစည်းအဝေးများတွင် ဥပဒေများ၏ နိုင်ငံသားများအပေါ် သက်ရောက်မှုအကြောင်း အသေးစိတ်ဆွေးနွေးမည်ဆိုပါက အစည်းအဝေးတွင် အချိန်လုံလောက်မည်မဟုတ်ပေ။ ထို့ကြောင့်ပင် လွှတ်တော်အတွင်းတွင် ကော်မတီများ ဖွဲ့စည်းရခြင်းဖြစ်ပါသည်။ လွှတ်တော်ရေးရာကော်မတီများ အသက်ဝင်မှုသည် ပါလီမန် ဒီမိုကရေစီစနစ်အတွက် အရေးကြီးသည့်နည်းတူ ဖက်ဒရယ်စနစ်ကျင့်သုံးသည့် နိုင်ငံများရှိ အထက်လွှတ်တော်များတွင်လည်း ဖက်ဒရယ်ပြည်နယ်များမှ ဒေသအလိုက် စေလွှတ်ရွေးချယ်ခံ၊ ရွေးကောက်ခံကိုယ်စားလှယ်များသည် ၎င်းပြည်နယ်အလိုက် အထူးလုပ်ပိုင်ခွင့်နှင့် သက်ဆိုင်သည့် ကော်မတီတွင်ဖြစ်စေ၊ ပြည်ထောင်စုအရေးတွင် ၎င်းတို့ပြည်နယ်အတွက် အရေးပါသည့် ကိစ္စများ ကြိုတင်သိရှိဆွေးနွေးနိုင်ရန် အတွက်ဖြစ်စေ၊ ကော်မတီများတွင် ပြည်နယ်အလိုက် ကိုယ်စားလှယ်များစေလွှတ်ခွင့်ရရှိကြသည်။

ဥပမာအားဖြင့် ဂျာမနီအထက်လွှတ်တော် The Bundesrat တွင် ကော်မတီများတွင် ဖက်ဒရယ်ပြည်နယ်များဖြစ်သည့် Lander များမှ တစ်ပြည်နယ်လျှင် ကော်မတီအဖွဲ့ဝင် တစ်ဦးစီကို လွှတ်တော်ကော်မတီများတွင် နေရာပေးထားပါသည်။

အုပ်ချုပ်ရေးဘက်မှ တင်သွင်းသည့် ဥပဒေကြမ်းများဖြစ်စေ၊ အောက်လွှတ်တော် Bundestag မှ တင်သွင်းလာသည့် ဥပဒေဖြစ်စေ၊ သို့တည်းမဟုတ် ဖက်ဒရယ်ပြည်နယ်များမှ တင်သွင်းလာသည့် ဥပဒေဖြစ်စေ၊ ပထမဆုံးအဆင့်အနေဖြင့် အထက်လွှတ်တော်ရှိ ဆိုင်ရာရေးရာကော်မတီတွင် စိစစ်မှုကိုခံယူကြရပါသည်။ ဖက်ဒရယ်ပြည်နယ်များရှိ ဝန်ကြီးဌာနများမှ ၎င်းဘာသာရပ်နှင့် သက်ဆိုင်သည့် ဝန်ကြီးများသည် ရေးရာကော်မတီတွင် တင်သွင်းထားသည့် ဥပဒေကြမ်းနှင့် ပတ်သက်ပြီး စိစစ်လေ့လာမှတ်ချက်ပြုမှုများ ပြုလုပ်ကြပါသည်။²²⁰ ဗဟိုအစိုးရမှ ကျွမ်းကျင်ပညာရှင်များကလည်း ယင်းကော်မတီများတွင် လာရောက်ပြီး ညှိနှိုင်းပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုများလုပ်ကြသည်။

နိုင်ငံခြားရေး၊ ကာကွယ်ရေးစသည့် ကော်မတီများတွင် ဖက်ဒရယ်ပြည်နယ် Lander အလိုက် အစိုးရများ၏ တာဝန်ခံ အကြီးအကဲများမှာ ကိုယ်စားပြုသူအဖြစ် ပါဝင်နေလေ့ရှိသောကြောင့် ယင်းကော်မတီများအား နိုင်ငံရေးကော်မတီအဖြစ် ညွှန်းဆို ခေါ်ဝေါ်လေ့ရှိသည်။²²¹ လွှတ်တော်စနစ်တွင် ရေးရာကော်မတီများဖွဲ့စည်းရခြင်း၏ အခြားရည်ရွယ်ချက်တချက်မှာ ရေးရာကော်မတီများဖြင့် အစိုးရအဖွဲ့ရှိ ဝန်ကြီးဌာနများအား စောင့်ကြည့်ခြင်းနှင့် အပြန်အလှန်ထိန်းညှိခြင်းများ ပြုလုပ်ခြင်းအတွက်ပင်ဖြစ်သည်။

၂၀၁၀ ခုနှစ် နောက်ပိုင်း အမျိုးသားလွှတ်တော် ပထမကြိမ်နှင့် ဒုတိယ နှစ်ကြိမ်စလုံးတွင် ရေးရာကော်မတီ ၁၇ ခုဖွဲ့စည်းခဲ့ပြီး ယင်းတို့အနက် ရေးရာကော်မတီ ၄ ခုဖြစ်သည့် ဥပဒေကြမ်းကော်မတီ၊ ပြည်သူ့ငွေစာရင်းကော်မတီ၊ လွှတ်တော်အခွင့်အရေးကော်မတီ၊ အစိုးရ၏ အာမခံချက်များကတိများနှင့် တာဝန်ခံချက်များ စိစစ်ရေးကော်မတီတို့မှာ အမြဲတမ်းကော်မတီများလည်းဖြစ်သည်။

219 Ibid.
220 Dr.K. Reuter, The Bundesrat and Federal System, 2009 , P-25
221 Ibid.

လွှတ်တော်ရေးရာကော်မတီများ ဖွဲ့စည်းရာတွင် လွှတ်တော်ဥက္ကဋ္ဌသည် ကိုယ်စားလှယ်များ၏ ပရိုဖိုင်လ်ကိုကြည့်ပြီး သင့်လျော်မည် ထင်သည့် ကော်မတီများတွင် ခန့်အပ်တာဝန်ပေးကြသည်ဟု ကိုယ်စားလှယ် တချို့ကဆိုသော်လည်း ကိုယ်စားလှယ်များ၏နောက်ခံ သက်မွေးဝမ်းကျောင်းမှု ဖြစ်စေ၊ ကျွမ်းကျင်စိတ်ဝင်စားမှု ဘာသာရပ်နှင့် မအပ်စပ်သည့် ရေးရာကော်မတီများတွင် နေရာချထား ခံရမှုများလည်း ရှိနေရာ ကော်မတီ အဖွဲ့ဝင် ရွေးချယ်ပုံ၊ ရေးရာကော်မတီများ၏ ဥက္ကဋ္ဌ အတွင်းရေးမှူးရွေးချယ်မှုမှာ ဒီမိုကရေစီ နည်းကျ မဟုတ်ခဲ့ပါ။²²²

အံဝင်ခွင်ကျ မဖြစ်သည့် ကော်မတီမှ တစ်နှစ်ပြည့်လျှင် ပြောင်းရွှေ့ရန်အတွက် တင်ပြနိုင်သည်ဆိုသော်လည်း ယင်းအခွင့်အရေးမှာ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ် အားလုံးသိစေရန် တရားဝင်ကြေညာထားသည့် ကိစ္စမဟုတ်ဟုလည်း ကိုယ်စားလှယ်အချို့က ဆိုသည်။ အံဝင်ခွင်ကျဖြစ်သည့် ကော်မတီများတွင် ပါဝင်ခွင့်ရသူများရှိသကဲ့သို့ ဘောဂဗေဒနောက်ခံဘွဲ့နှင့် အဆိုပါ ပညာရပ်အားနီးစပ်သူအား ပြည်သူ့ငွေစာရင်းကော်မတီကဲ့သို့ နေရာတွင် တာဝန်ပေးအပ်သည်လည်းရှိပါသည်။ ပထမအကြိမ် လွှတ်တော်သက်တမ်းတွင် တိုင်းရင်းသားပါတီတစ်ခုမှ ဥက္ကဋ္ဌဖြစ်သည့် အမျိုးသားလွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ် ဒေါက်တာအေးမောင်မှာ နိုင်ငံသားများ၏ မူလအခွင့်အရေး၊ လူ့အခွင့်အရေးနှင့် ဒီမိုကရေစီရေးရာကော်မတီ ဥက္ကဋ္ဌအဖြစ် တာဝန်ထမ်းဆောင်ခွင့်ရခဲ့ကာ ၀ ပါတီမှ ဦးဆောင်ပေါင်းနပ်၊ ကချင်ဒေသ အခြေပြုပါတီမှ ဦးခက်ထိန်နန်တို့မှာလည်း အမျိုးသားလွှတ်တော် ရေးရာကော်မတီများတွင် ဥက္ကဋ္ဌအဖြစ် တာဝန်ပေးအပ်ခြင်းခံခဲ့ရသည်။²²³

ဒုတိယအကြိမ်အမျိုးသားလွှတ်တော် သက်တမ်းတွင်မူ တိုင်းရင်းသားပါတီများမှ ကိုယ်စားလှယ်များမှာရေးရာကော်မတီဥက္ကဋ္ဌ ရာထူးရယူနိုင်မှု မရှိတော့ပါ။ တပ်မတော်သားကိုယ်စားလှယ် အစုအဖွဲ့အနေဖြင့်မူဒုတိယအကြိမ် သက်တမ်းမှစ၍ ရေးရာကော်မတီ တခုတွင် ကိုယ်စားလှယ် ၂ ဦးနှုန်းဖြင့် ပါဝင်လာခဲ့ပြီး လွှတ်တော်နှစ်ရပ်အတွက် ကိုယ်စားလှယ်အစုအဖွဲ့ခေါင်းဆောင်များကို လည်း ဗိုလ်ချုပ်အဆင့်ရှိသည့် ကိုယ်စားလှယ်များဖြင့် သတ်မှတ်နေရာချထားပေးခဲ့သည်ကိုလည်း တွေ့ရသည်။

ခြွင်းချက်အနေဖြင့် ဒုတိယအကြိမ် သက်တမ်း အမျိုးသားလွှတ်တော် ဒုတိယဥက္ကဋ္ဌတာဝန်ထမ်းဆောင်နေသည့်ဦးအေးသာအောင်မှာ ၎င်း၏ ရာထူးအရ လွှတ်တော်နှစ်ရပ် ပူးပေါင်းဖွဲ့စည်းသည့် ပူးပေါင်းကော်မတီတွင် ဥက္ကဋ္ဌရာထူးရယူရသည်တော့ ရှိပါသည်။ လွှတ်တော်ရေးရာကော်မတီ ၁၇ ခု ကို ပြန်ကြည့်လျှင် ပြည်သူ့လွှတ်တော်မှ ဖွဲ့စည်းထားသည့် ရေးရာကော်မတီများနှင့် အတော်များ များ အတူတူပင် ဖြစ်နေပါသည်။ စီးပွားရေး၊ ဘဏ္ဍာရေးငွေကြေးနှင့် ပတ်သက်သောကော်မတီမှာ အမျိုးသားလွှတ်တော်တွင် မရှိဘဲ ပြည်သူ့လွှတ်တော်တွင်သာ ရှိနေပါသည်။²²⁴ အခြေခံဥပဒေပုဒ်မ ၁၄၇ (ခ) အရ ကာကွယ်ရေး၊ လုံခြုံရေး၊ တပ်မတော်နှင့် ဆက်စပ်သက်ဆိုင်သောကိစ္စရပ်များကို လေ့လာတင်ပြရန် အကြောင်းပေါ်ပေါက်ပါက ကာကွယ်ရေးနှင့် လုံခြုံရေးကော်မတီကို တပ်မတော်သား၊ အရပ်သားအမျိုးသားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များ ပါဝင်လျက် ဖွဲ့စည်းနိုင်သော်လည်း ယင်းကော်မတီမှာ လွှတ် တော်သက်တမ်း နှစ်ကြိမ်စလုံးတွင် ဖွဲ့စည်းခဲ့ခြင်းမရှိပါချေ။

လွှတ်တော် နည်းဥပဒေအရ ဥက္ကဋ္ဌ ဖြစ်သူသည် ရေးရာကော်မတီများ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့် တာဝန်များကို သတ်မှတ်ပေးရပါသည်။ အငြင်းပွားဖွယ် စီမံကိန်း၊ တခုခုနှင့်ပတ်သက်၍ဖြစ်စေ၊ အများပြည်သူနှင့် သက်ဆိုင်သည့် ကိစ္စရပ်များအတွက် ဆိုင်ရာရေးရာ ကော်မတီများအနေဖြင့် ကွင်းဆင်းဆောင်ရွက်ရန်လိုအပ်ပါက လွှတ်တော်ဥက္ကဋ္ဌထံခွင့်ပြုချက် တောင်းခံရန်လိုအပ်ပါသည်။ ဒုတိယအကြိမ်လွှတ်တော် သက်တမ်းတွင် ဘတ်ဂျက် အကန့်အသတ်ကြောင့် တချို့ဒေသများကို မသွားနိုင်သည့် ကိစ္စများရှိသလို

222 ဒုတိယအကြိမ် လွှတ်တော်သက်တမ်း တက်ရောက်နေသည့် အမျိုးသားလွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်များနှင့် ၂၀၁၉ ခုနှစ် မေ ၄ ရက်နေ့တွင် ဧပြီလွှတ်တော်တွင် မေးမြန်းခဲ့မှု
223 ပထမအကြိမ် အမျိုးသားလွှတ်တော်မှ ကိုယ်စားလှယ်များဖြစ်ခဲ့သည့် ဦးခက်ထိန်နန်၊ ဦးခင်မောင်လတ်၊ စိုင်းကျော်ဇောသန်းတို့နှင့် မေးမြန်းမှု (၂၀၁၉ ဇွန်လမှ အောက်တိုဘာလအတွင်း)
224 ပြည်သူ့လွှတ်တော်နှင့် အမျိုးသားလွှတ်တော်၊ ကော်မတီများစာရင်း၊ ၎င်းတို့၏ Website တွင် ၂၇.၉.၂၀၁၉ ဖော်ပြထားချက်အရ

မဖြစ်မနေသွားရမည့် အချို့ကိစ္စရပ်များအတွက် ဘတ်ဂျက်မချပေးသော်လည်း ကော်မတီဝင်များ၏ အိတ်စိုက်ငွေကြေးဖြင့် သွားလာကြရသည့် အခါမျိုးလည်းရှိကြောင်း ကိုယ်စားလှယ်များကလည်းပြောသည်။ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ် တစ်ဦးချင်းအနေဖြင့် ဖြစ်စေ၊ ရေးရာကော်မတီများမှဖြစ်စေ၊ တင်သွင်းသည့် ဥပဒေကြမ်းများသာ ရေးရာကော်မတီတွင် ကြိုတင်ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးလေ့ရှိပြီး အစိုးရဘက်မှ တင်သွင်းလာသောဥပဒေကြမ်းများမှာ ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော် နာယကမှတစ်ဆင့် တင်သွင်းခြင်းဖြစ်ရာလွှတ်တော် နာယကမှ သင့်လျော်ရာ လွှတ်တော်တွင် ဆွေးနွေးရန် ပြန်ချပေးခြင်းဖြစ်သည်။ ယင်းဥပဒေကြမ်းနှင့် ပတ်သက်ပြီးလွှတ်တော်တွင်း မဆွေးနွေးခင် ဥပဒေကြမ်းကော်မတီသို့ ရောက်ရှိရာချိန်တွင် ဥပဒေကြမ်းကော်မတီမှ စိစစ်မှတ်ချက်ပြုမှုများ ပြုလုပ်ရပါသည်။ ကော်မတီအတွင်း ဆွေးနွေးသည့်ကိစ္စများအတွက် ကော်မတီဝင်များအကြား ဆုံးဖြတ်ချက်ရယူရာတွင် Popularity Voting စနစ် (အသာရသူအနိုင်) ကို အသုံးပြုပြီးကော်မတီဥက္ကဋ္ဌ သို့မဟုတ် သဘာပတိသည် ပုံမှန်အားဖြင့် မဲပေးခွင့်မရှိချေ။ သို့ သော် ဆန္ဒမဲအရေအတွက်တူညီနေလျှင် ကော်မတီဥက္ကဋ္ဌ သို့မဟုတ် သဘာပတိသည် အနိုင်မဲပေးရမည်ဟု လွှတ်တော် နည်းဥပဒေ တွင် ပြဌာန်းထားသည်။²²⁵

လွှတ်တော် ရေးရာကော်မတီများ၏ အခြားလုပ်ငန်းစဉ်မှာ ပြင်ပမှ လူထုအစုအဖွဲ့များနှင့် အကြောင်းအရာအလိုက် တွေ့ဆုံဆွေးနွေးမှု များ၊ ရေးရာကော်မတီ ကြားနာစစ်ဆေးမှုများကျင်းပမှု၊ အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းများ Think Tank များထံမှ အကြံပြုချက်များရယူသည့် အစီအစဉ်များ ဖြစ်ပါသည်။ ပြည်သူများသည် အစုအဖွဲ့အလိုက် ဆိုင်ရာရေးရာကော်မတီတွင် တွေ့ဆုံဆွေးနွေးတင်ပြနိုင်ကြသည်။ သို့သော် ယင်းကိစ္စမှာလွှတ်တော် ဥက္ကဋ္ဌမှ ခွင့်ပြုမှသာ ဆောင်ရွက်နိုင်သည့် သဘောဖြစ်ပါသည်။ လွှတ်တော်ဥက္ကဋ္ဌသည် အဖွဲ့ အစည်းတစ်ချို့နှင့် ရေးရာကော်မတီများတွေ့ဆုံခွင့်အား ကန့်သတ်မှုလည်းရှိသည်ဟု လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များကဆိုသည်။ အထူးသဖြင့် မှတ်ပုံတင်ထားခြင်းမရှိသည့် အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းများမှ ရေးရာကော်မတီတွင် တွေ့ဆုံခွင့်တောင်းသည့် အခါတွင် ဖြစ်သည်။²²⁶

အရေးပေါ်ကိစ္စအချို့အတွက် အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းများ စုပေါင်းဖွဲ့စည်းသည့် လုပ်ငန်းကော်မတီများဖွဲ့၍ လွှတ်တော်တွင်းရေး ရာကော်မတီများတွင် လာတွေ့ရမည့် ကိစ္စများတွင် ယင်းအချက်မှာအခက်အခဲဖြစ်စေသည်ဟု အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုမှ တက်ကြွလှုပ်ရှားသူဖြစ်သည့် မသဉ္ဇာရွှန်းလဲ့ရည်ကပြောသည်။²²⁷ အရေးပေါ်ဖြစ်သည့်အတွက် အဖွဲ့အစည်းမှတ်ပုံတင်မှာအချိန်မီကျ ရန် အချိန်လုံလောက်မည်လည်းမဟုတ်ပေ။ သူမကိုယ်တိုင်ပင် နိုင်ငံတကာ နိုင်ငံတကာလွှတ်တော်အချို့မှ ရေးရာကော်မတီအချို့တွင် ကျင်းပသည့် ကြားနာစစ်ဆေးမှုများတွင် ပါဝင်တက်ရောက်ခဲ့ဖူးပြီး မြန်မာပါလီမန် ရေးရာကော်မတီများကဲ့သို့ ကြိုတင်ခွင့်ပြုမိန့် အချိန်များစွာတောင်းရန် မလိုအပ်ကြောင်းရှင်းပြသည်။

“တခြားနိုင်ငံတွေ လွှတ်တော်တွေက လူထုနဲ့လက်တက်မေးမှာရှိနေတဲ့ သဘောဆောင်တယ်။ တကြိမ်က ကနေဒါလွှတ်တော်ဆိုဒီအတိုင်း ပတ်စပို့ပြင်သွားတာ ဖိတ်လို့လည်းမဟုတ်ဘူး။ ကော်မတီရောက်တော့ မြန်မာပြည်က လူအခွင့်အရေးလှုပ်ရှားသူမှန်း လည်းသိရော ကမန်းကတမ်း ကြားနားပွဲလေးလုပ်ပေးကြတယ်။” ဟု သူမက ပါလီမန်ရေးရာကော်မတီကြားနာမှုတွင် ပါဝင်ခဲ့မှု အတွေ့အကြုံကို ပြန်ပြောပြသည်။ လက်ရှိအခြေအနေအရ နေပြည်တော်တွင် ရှိသည့် ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်မှာ သာမန် အရပ်သား ပြည်သူများ လွှတ်တော်လေ့လာရေးလာရောက်လိုပါက ကြိုတင်လျှောက်ထားရန်လိုအပ်သည့် အခြေအနေမျိုး ဖြစ်နေသည်။ ရန်ကုန်အခြေစိုက် အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းအချို့နှင့် နိုင်ငံရေးပါတီအချို့၏ အဆိုအရမူ လွှတ်တော် ဒုတိယအကြိမ် သက်တမ်းအစောပိုင်းကာလ ၂၀၁၆ တွင် လွှတ်တော်ရေးရာကော်မတီများမှ တုံ့ပြန်လက်ခံမှု အားကောင်းခဲ့သော်လည်း နောက်ပိုင်းတွင် ရေးရာကော်မတီများတွင်

225 အမျိုးသားလွှတ်တော်နည်းဥပဒေ အခန်း (၈)၊ ပုဒ်မ ၄၄ (ဃ) ဖော်ပြချက်
226 အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းအချို့မှ တာဝန်ရှိသူများ၊ ဒုတိယအကြိမ် လွှတ်တော်သက်တမ်းမှ ပြည်ထောင်စုအဆင့် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်အချို့ ၂၀၁၉ ခုနှစ် မေလမှ ဇွန်လ အတွင်း နေပြည်တော်တွင် တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှုမှ
227 လူ့အခွင့်အရေး လှုပ်ရှားသူ မသဉ္ဇာရွှန်းလဲ့ရည်နှင့် ၂၀၁၉ ခုနှစ် စက်တင်ဘာလအတွင်း ရန်ကုန်တွင် မေးမြန်းမှု

လာရောက်ဆွေးနွေးခွင့် တောင်းခံရမှု အနည်းငယ်ကြပ်လာသည်ဟု မှတ်ချက်ပြုကြသည်။ လွှတ်တော်ရေးရာကော်မတီ အချို့တွင် ဥပဒေရေးရာ အကြံပြုချက်များပေးဖူးသည့် ကချင်ပါတီ KNC ဥက္ကဋ္ဌ ဒေါက်တာအမ်ကောန်လကလည်း ယင်းအတိုင်းပင် သူ၏ အတွေ့အကြုံကို ပြောပြသည်။²²⁸

ပထမအကြိမ်သက်တမ်းတွင်လည်း ရေးရာကော်မတီများတွင် တွေ့ဆုံအကြံပြုခွင့်တောင်းခံလိုသည့် အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းအချို့မှာ ပုဂ္ဂိုလ်ရေးရင်းနှီးမှု တည်ဆောက်မှု မှတဆင့်သာ သွားခဲ့ကြရမှုသာများခဲ့ပြီး ယင်းအမှုအကျင့်မှာ ဒုတိယအကြိမ်အထိ အားကောင်း နေဆဲဖြစ်သည်ဟု တောင်သူလယ်သမားအရေးနှင့် မြေယာအရေးဆိုင်ရာ တက်ကြွလှုပ်ရှားသူတစ်ဦးကလည်း ပြောသည်။ ဒုတိယ အကြိမ် အမျိုးသားလွှတ်တော် တောင်သူလယ်သမားရေးရာကော်မတီဥက္ကဋ္ဌမှာ ၎င်းနှင့် အကျဉ်းထောင်ထဲတွင် အတူတူ ကျခံဖူး သူဖြစ်သည့် ခင်မင်ရင်းနှီးမှုကို အခြေခံကာအကြံပြုချက်များကို လွှတ်တော်ပြင်ပတွင် ပေးဝေကာ အလွတ်သဘောဆွေးနွေးစကား စမြည်ပြောခွင့်ရမှုသာ များကြောင်းဆိုသည်။²²⁹

ရေးရာကော်မတီများသည် အကြံပြုချက်များပေးနိုင်သည့် အခြေအနေသာရှိနေသည်ကို မြင်သာသည့် ဥပမာကောင်းမှာ တီကျစ် ဧ ကျောက်မီးသွေးမိုင်းနှင့် ကျောက်မီးသွေးခါတ်အားပေးစက်ရုံကိစ္စ ဖြစ်သည်။ တီကျစ်မြို့လယ်ခေါင်တွင် ရှိနေပြီး သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်နှင့် လူမှုဝန်းကျင် ထိခိုက်မှုရှိနေသည့် အထောက်အထားများရှိသည်ဆိုသော ယင်းစီမံကိန်းအား ဆက်လက်လည်ပတ်ခြင်း မပြုရန် အမျိုးသားလွှတ်တော် သယံဇာတနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် ထိန်းသိမ်းရေးဆိုင်ရာကော်မတီမှ အကြံပြုချက်ကို ၂၀၁၆ ခုနှစ်ကတည်း ကပင် ထုတ်ပြန်ထားသော်လည်း ယင်းစက်ရုံမှ စမ်းသပ်ကာလအဖြစ် ၅ နှစ် ဆက်လက်လည်ပတ်ခွင့်ရနေခဲ့သည်။²³⁰

ရေးရာကော်မတီတွင် နိုင်ငံတကာဆက်ဆံရေးနှင့် ပတ်သက်သည့် ကော်မတီနှင့် တစ်နိုင်ငံချင်းအလိုက် ဆက်ဆံရေးအရ ဖွဲ့ထားသည့် အသင်းအဖွဲ့များရှိသော်လည်း (ဥပမာအားဖြင့်) ဘီအာရ်အိုင်ကဲ့သို့ စီမံကိန်းနှင့် သက်ဆိုင်သည့် ကိစ္စရပ်များလွှတ်တော် ရေးရာကော်မတီများမှ သီးခြားလေ့လာဆွေးနွေးနေသည်ကို မတွေ့ရပါ။ တရုတ်ဘက်မှ ပညာရှင်များ၊ ကိုယ်စားလှယ်များကပင် မြန်မာ့လွှတ်တော် ပရိုဂရက်ထီအထိ လာရောက်ပြီး စီမံကိန်းဆိုင်ရာ အချက်အလက်များကို မျှဝေမှုများ လုပ်နေပါသည်။ ငြိမ်းချမ်းရေး နိုင်ငံတကာဆက်ဆံရေး စာမျက်နှာ၊ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုကဏ္ဍတို့ဖြင့် ရောပြွန်းနေသည့် တရုတ်စီမံကိန်းများနှင့်ပတ်သက်ပြီး အစိုးရဘက်မှ မရေမရာ မပြတ်မသား ဆောင်ရွက်နေချိန်တွင် လွှတ်တော်ဘက်မှလည်း အလုပ်ဖြစ်နိုင်သည့် အခင်းအကျင်းတရပ်အတွက် လက်ရှိ အချိန်ကဲ့သို့ အစိုးရနောက်သာလိုက်နေမည့်အစား ဝိုင်းဝန်းစဉ်းစား ဖောက်ထွက် အဖြေရှာစဉ်းစားပေးသည့် ပုံစံမျိုးဖြင့် ရပ်တည်သင့်သည်ဆိုသည့် အကြံပြုချက်များလည်း ရှိသည်။²³¹

သို့သော် ယင်းကဲ့သို့ ဆောင်ရွက်ရန်မှာ မြန်မာ့လွှတ်တော်တွင် တရုတ်၏ ရပ်ဝန်းတခု၊ လမ်းကြောင်းတစ်ကြောင်း၊ ပိုးလမ်းမ BRI စီမံကိန်း၊ တရုတ်ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများနှင့် ပတ်သက်၍ နှံ့စပ်သည့် လွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်များ ရှိ/မရှိ၊ သုတေသနအစီအစဉ်များ ရှိ/မရှိဆိုသည့် ကိစ္စရပ်အပေါ်တွင်လည်း မူတည်နေပြီး တရုတ်နိုင်ငံအတွက်မူ BRI ရပ်ဝန်းတခု၊ လမ်းကြောင်းတစ်ကြောင်း စီမံကိန်းမှာ နိုင်ငံတော်အဆင့် ကမ္ဘာလုံးချီ ချိတ်ဆက်မည့်စီမံကိန်းဖြစ်သည့်အတွက် ပြင်ဆင်မှု အလုံအလောက်ရှိနေပြီး ၎င်း တို့၏ မူဝါဒအတိုင်းသာ သွားနေကြောင်းလည်း တရုတ်-မြန်မာရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုနှင့် ဆက်ဆံရေးဆိုင်ရာအထူးပြုလေ့လာနေသူက လည်း မှတ်ချက်ပြုသည်။²³²

228 KNC ကချင် အမျိုးသား ကွန်ကရက် ပါတီဥက္ကဋ္ဌနှင့် ၂၀၁၉ စက်တင်ဘာလအတွင်းက ရန်ကုန်တွင် မေးမြန်းမှု
229 တောင်သူလယ်သမားအရေး၊ မြေယာအရေးဆောင်ရွက်သူဦးမျိုးသန့်နှင့် ၂၀၁၉ ဇူလိုင်လအတွင်း ရန်ကုန်မြို့မှာ တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှု
230 စိုင်းထွန်းအောင်လွင်၊ The Ladies News၊ အမြန်ဆုံး ရပ်ဆိုင်းသင့်တဲ့ တီကျစ်ကျောက်မီးသွေးသုံး လျှပ်စစ်ဓာတ်အားပေးစက်ရုံ၊ ၂၀၁၇ မေလ ၂၇
<https://www.facebook.com/News.TheLadies/photos/a.179109772264000/571585949683045/?type=3&theater> (Accessed 2019 October 3)
231 ပထမအကြိမ် လွှတ်တော်သက်တမ်း ပြည်သူ့လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်ဟောင်း ဦးရဲထွန်း (ယူနန်တက္ကသိုလ်မှ Senior Fellow) ဖြစ်သူနှင့် ၂၀၁၉ စက်တင်ဘာလအတွင်း ရန်ကုန်တွင် မေးမြန်းမှု
232 Ms. Ying Yao (Tsin Hua University @ John Hopking University) မြန်မာ့အရေးလေ့လာသူနှင့် ၂၀၁၉ စက်တင်ဘာလအတွင်းက ရန်ကုန်တွင် မေးမြန်းမှု

ပြည်နယ်များအပေါ် အကျိုးသက်ရောက်လာနိုင်သည့် နိုင်ငံခြားရေးကဲ့သို့ ကိစ္စရပ်များမှာ ဖက်ဒရယ်ယူနစ် ကိုယ်စားလှယ် သဘောဆောင်ရမည့် အမျိုးသားလွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်များမှ ဆွေးနွေးဆုံးဖြတ်ပိုင်ခွင့်မျိုးမရှိဘဲ ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်နှင့် သာ သက်ဆိုင်သောကိစ္စ ဖြစ်နေမှုမှာလည်း ဗဟိုအစိုးရ၏ နိုင်ငံတကာဆက်ဆံမှုနှင့် ပတ်သက်သည့် ဆုံးဖြတ်ချက်ကြောင့် ဧသအလိုက် ယူနစ်များကို ထိခိုက်လာနိုင်စရာကိစ္စရပ်များတွင် အကာကွယ်ပေးနိုင်မှု နည်းပါးသည့် (သို့မဟုတ်) လုံးဝမရှိသည့် အခြေအနေတရပ်တွင်သာ ရှိနေပါသည်။

ဇယား (၁၅) ဒုတိယအကြိမ် ပြည်ထောင်စု လွှတ်တော်သက်တမ်း လွှတ်တော်နှစ်ရပ်မှ ရေးရာကော်မတီများ

အမျိုးသားလွှတ်တော်	ပြည်သူ့လွှတ်တော်
အမြဲတမ်းကော်မတီများ • ဥပဒေကြမ်းကော်မတီ • ပြည်သူ့ငွေစာရင်းကော်မတီ • လွှတ်တော်အခွင့်အရေးကော်မတီ • အစိုးရအာမခံချက်နှင့် ကတိကဝတ်များ စောင့်ကြည့်ရေးကော်မတီ	အမြဲတမ်းကော်မတီများ • ဥပဒေကြမ်းကော်မတီ • ပြည်သူ့ငွေစာရင်းကော်မတီ • လွှတ်တော်အခွင့်အရေးကော်မတီ • အစိုးရအာမခံချက်နှင့် ကတိကဝတ်များ စောင့်ကြည့်ရေးကော်မတီ
ရေးရာကော်မတီများ 1. နိုင်ငံတကာဆက်ဆံရေး၊ လွှတ်တော်များ ချစ်ကြည်ပူးပေါင်း ဆောင်ရွက်ရေး 2. အစိုးရမဟုတ်သော ပြည်တွင်း၊ ပြည်ပ အဖွဲ့အစည်းများဆိုင်ရာ ကော်မတီ 3. ကျန်းမာရေး၊ အားကစားနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ ကော်မတီ 4. တိုင်းရင်းသားရေးရာကော်မတီ 5. တောင်သူလယ်သမားကော်မတီ 6. အမျိုးသမီးနှင့် ကလေးသူငယ် အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ကော်မတီ 7. ပညာရေးမြှင့်တင်မှုကော်မတီ 8. လူဝင်မှု၊ ပြည်တွင်း၊ ပြည်ပအလုပ်သမားဆိုင်ရာ ကော်မတီ 9. နိုင်ငံသားများ၏ မူလအခွင့်အရေးများ၊ ဒီမိုကရေစီအရေး၊ လူ့အခွင့်အရေးကော်မတီ 10. သယံဇာတနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် ထိန်းသိမ်းရေးဆိုင်ရာ ကော်မတီ 11. ပြည်သူတို့၏ တိုင်ကြားစာကော်မတီ 12. စိုက်/မွေးနှင့် ရေကော်မတီ 13. ဆောက်လုပ်ရေး၊ စက်မှု၊ လျှပ်စစ်နှင့် စွမ်းအင်ဆိုင်ရာ ကော်မတီ	ရေးရာကော်မတီများ 1. နိုင်ငံတကာဆက်ဆံရေးကော်မတီ 2. တိုင်းရင်းသားရေးရာနှင့် ပြည်တွင်းငြိမ်းချမ်းရေးကော်မတီ 3. နိုင်ငံသားများ၏ မူလအခွင့်အရေးဆိုင်ရာကော်မတီ 4. ပညာရေးမြှင့်တင်မှု ကော်မတီ 5. ကျန်းမာရေးနှင့် အားကစားဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးကော်မတီ 6. ဘဏ်နှင့် ငွေကြေးဖွံ့ဖြိုးမှုဆိုင်ရာ ကော်မတီ 7. စိုက်ပျိုးရေး၊ မွေးမြူရေးနှင့် ကျေးလက်လူမှုဘဝ ဖွံ့ဖြိုးရေးကော်မတီ 8. တောင်သူလယ်သမားနှင့် အလုပ်သမားကော်မတီ 9. သယံဇာတနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် ထိန်းသိမ်းရေးဆိုင်ရာ ကော်မတီ 10. စီးပွားရေးနှင့် ဘဏ္ဍာရေးဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး ကော်မတီ 11. ပို့ဆောင်ဆက်သွယ်ရေးနှင့် ဆောက်လုပ်ရေးကော်မတီ 12. ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုနှင့် စက်မှုလူမှုဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးကော်မတီ 13. လျှပ်စစ်နှင့် စွမ်းအင် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးကော်မတီ 14. ပြည်သူ့ရေးရာစီမံခန့်ခွဲမှုကော်မတီ 15. တရားစီရင်ရေးနှင့် ဥပဒေရေးရာကော်မတီ 16. တိုင်ကြားစာနှင့် အသနားခံစာဆိုင်ရာ ကော်မတီ 17. အမျိုးသမီးနှင့် ကလေးသူငယ် အခွင့်အရေးဆိုင်ရာကော်မတီ

ရေးရာကော်မတီများအတွက် ရုံးအဖွဲ့ဝန်ထမ်းများ ထားရှိသော်လည်း ကော်မတီအဖွဲ့ဝင် တစ်ဦးချင်းစီအလိုက် ရုံးခန်း၊ ရုံးအဖွဲ့နှင့် သီးခြားအထောက်အကူပြု ပညာရှင်များ ဌာနရင်းအသုံးပြုခရံရိတ်များ တရားဝင်သတ်မှတ်ပေးထားမှုများ မရှိပါ။ လွှတ်တော်နှစ်ရပ် ပူးပေါင်းကော်မတီများဖွဲ့ခွင့်၊ ကော်မရှင်များ ဖွဲ့စည်းခွင့်ရှိပြီး ခြေပြင်ဆင်ရေးအတွက် ဒုတိယအကြိမ် လွှတ်တော်သက်တမ်းတွင်

ဖွဲ့စည်းခဲ့သည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပြင်ဆင်ရေး ပူးပေါင်းကော်မတီကို ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်ဆိုင်ရာ နည်းဥပဒေပုဒ်မ(၁၃၅) အရ ဖွဲ့စည်းခဲ့ခြင်းဖြစ်ကာ မည်သည့်အခြေခံဥပဒေပုဒ်မမကျ ယင်းအချက်ကို ကျောထောက်နောက်ခံပြုခဲ့ခြင်း မရှိပေ။²³³

လွှတ်တော်ရေးရာကော်မတီအလိုက် ဥပဒေပြုစနစ်မှ အခြေအနေကလည်း ပါတီနှင့် အစိုးရအကြားပေါင်းစပ်မှု အခြေအနေလောက် တွင်သာ မူတည်နေပြီး ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံများမှ အထက်လွှတ်တော် ရေးရာကော်မတီများကဲ့သို့ ပြည်နယ် သို့မဟုတ် တိုင်း အတွက် ဖြစ်စေ၊ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ဒေသများ အတွက်ဖြစ်စေ၊ အကျိုးစီးပွားကာကွယ်ခွင့်ဆိုင်ရာ သီးသန့် ကိုယ်စားလှယ်များ ပါဝင်နိုင်မှု မရှိပါ။

လွှတ်တော်ရေးရာကော်မတီများတွင် တပ်မတော်သားကိုယ်စားလှယ်များ ပါဝင်နိုင်မှုကို နှိုင်းယှဉ်ပါက ဒုတိယအကြိမ်သက်တမ်းတွင် ကော်မတီတစ်ခုတွင် ကိုယ်စားလှယ် ၂ ဦးစီ ပါဝင်လာခဲ့ပါသည်။ ရေးရာကော်မတီများတွင်လည်း မဲခွဲဆုံးဖြတ်မှုများမှာ များသူအနိုင်ရ Popularity စနစ်သာဖြစ်နေပြီး လွှတ်တော်တွင်း အင်အားများသူ နိုင်သည့်စနစ်သာ ဖြစ်နေပါသည်။

လွှတ်တော် ဒုတိယသက်တမ်းကော်မတီများအလိုက် ဖွဲ့စည်းတည်ရှိ လည်ပတ်နေမှု ပုံသဏ္ဌာန်အရလည်း အာဏာရပါတီ၏ လွှမ်းမိုးချုပ်ကိုင်မှုများသာ များနေပြီး သီးခြားလွှတ်လပ်ရပ်တည်နိုင်သည့် ကော်မတီများ၊ လူထုလက်လှမ်းမီသည့် ကော်မတီများ၊ ဖွဲ့စည်းမှု တောင့်တောင့်တင်းတင်းနှင့် လှုပ်ရှားလည်ပတ်မှု အားကောင်းသည့် ရေးရာကော်မတီများ ပေါ်ထွက်လာရန် အချိန်ယူရဦးမည့် အခြေအနေတစ်ရပ်တွင်သာ ရှိနေပါသည်။

၄. ၆. ၅။ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျော့ချနိုင်မှုဆိုင်ရာ

နိုင်ငံအများအပြားတွင် ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုမှ ဖြေလျှော့ပြီး လွှတ်လပ်ခွင့်ပိုပေးခြင်း၊ နိုင်ငံပိုင်များမှ ပုဂ္ဂလိကပိုင်အဖြစ်သို့ပြောင်းခြင်း နှင့် အခြားဈေးကွက်ဆိုင်ရာ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး လုပ်ငန်းစဉ်များကို လုပ်ကိုင်သည့်အခါ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု လျော့ချခြင်းကို လုပ်ကိုင်လာ ခဲ့သည်။ တပြည်ထောင်၊ တပါတီအုပ်ချုပ်သည့် တရုတ်သည်ပင်လျှင် ဈေးကွက် ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးကို ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု လျော့ချခြင်းနှင့် တပြိုင်နက်တည်း ဖန်တီးပုံဖော်ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ အချို့နိုင်ငံများတွင် ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျော့ချရေးကြောင့် ဒီမိုကရေစီ ဖော်ဆောင်မှု လုပ်ငန်းစဉ်နှင့်အတူ ဖြစ်ထွန်းပေါ်ပေါက်ခဲ့ခြင်းဖြစ်ကာ နိုင်ငံတချို့တွင်မူ ပြည်တွင်းစစ်ပွဲများ အဆုံးသတ်နိုင်ရေးအတွက် ဗဟိုချုပ် ကိုင်မှု လျော့ချရေးမှာ အရေးပါသည့် အကြောင်းအရာ တစ်ရပ်ဖြစ်နေခဲ့သည်။ တဘက်တွင်လည်း ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျော့ချခြင်းကို ကောင်းမွန်စွာ ဆောင်ရွက်အကောင်အထည်ဖော်နိုင်ခြင်းဖြင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်းဖြင့် ဆင်းရဲမွဲတေမှု လျော့ချရေးနှင့် ပဋိပက္ခ ထိန်းချုပ်ဟန့်တားမှုအတွက် စီမံခန့်ခွဲရေးတို့ကို အောင်မြင်စွာ ဆောင်ရွက်နိုင်စရာ ရှိပါသည်။

Crook and Sverrisson (2003) အဆိုအရ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု လျော့ချခြင်းဆိုသည်မှာ အာဏာနှင့်အရင်းအမြစ်များအား ဗဟိုမှ ခြားနားသည့် အခြားအဆင့်တွင်ရှိနေသည့် အကျိုးစီးပွား ရပိုင်ခွင့်ဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်အပေါ် စိတ်ဝင်စားမှုရှိနေသည့် လူအုပ်စုများနှင့် နယ်မြေများထံ ဖြန့်ဖြူးခွဲဝေပေးခြင်းဟု အနက်အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ထားပါသည်။

နိုင်ငံရေးအရ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု လျော့ချခြင်း၊ အုပ်ချုပ်ရေးအရ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု လျော့ချခြင်းဆိုပြီး နှစ်မျိုးရှိသည့်အနက် နိုင်ငံရေး ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုမှာ ဒေသအလိုက် ကိုယ်စားလှယ်များအနေဖြင့် ဆုံးဖြတ်ချက် ချနိုင်သည့် အခွင့်အာဏာ ပိုမိုရရှိစေရေးကို ဦးတည်ခြင်း

233 ရန်မျိုးသိမ်း- ပုဒ်မ၄၃၅၊ အခြေခံဥပဒေပြင်ဆင်ရေးနှင့် ပြိုင်တူတွန်းနိုင်ရေး၊ ဖက်ဒရယ်ဂျာနယ် (ဆောင်းပါး)၊ ၂၀၁၉ ဩဂုတ်လ ၂၁ ရက်

ဖြစ်ပြီး ယင်းအချက်တွင် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာတိုးတက်ခြင်းဖြင့် လူထုဝန်ဆောင်မှုများ ပိုမိုကောင်းမွန်လာစေရေး၊ ဒေသဆိုင်ရာ ဘဏ္ဍာရေးအခြေအနေ ပိုမိုကောင်းမွန်လာစေရေး၊ အစိုးရနှစ်ဆင့်အကြား လွှဲပြောင်းပေးအပ်မှုများ ပိုမိုကောင်းမွန်လာစေရေးနှင့် အခြား ကိစ္စရပ်များ ပါဝင်သည်။

တောင်အာဖရိကတွင် ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု လျှော့ချရေးဖြစ်စဉ်သည် အမျိုးသားညီညွတ်ရေးအဖြစ်ပင် ပုံဖော်ပေးနိုင်ခဲ့ပြီး အတိုက်အခံ အင်အားစုများကိုလည်း အုပ်ချုပ်သူအဖြစ် ပြောင်းလဲပုံဖော်ပေးနိုင်ခဲ့ကာ ကန့်သတ်ခံ လူအုပ်စုများ ဆင်ရဲမွဲတေမှု လျှော့ချနိုင်ရေး၊ အစိုးရဝန်ဆောင်မှု ပိုမိုရရှိရေးတို့ကို တွန်းအားဖြစ်စေခဲ့သည်။²³⁴

နိုင်ငံရေး ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်းကို ထိရောက်စွာလုပ်ကိုင်ရန်လည်း မလွယ်ကူပါချေ။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ သို့မဟုတ် ပြဋ္ဌာန်း ဥပဒေများကို ပြောင်းလဲရုံမျှဖြင့် လုံလောက်မှု မရှိခြင်းကြောင့်ဖြစ်ပါသည်။ နိုင်ငံရေး ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု လျှော့ချခြင်း ရေရှည်အောင်မြင်ရန် မရှိမဖြစ် စနစ်မှာ ပါတီစုံစနစ်ပေါ်ပေါက်ခြင်း၊ လွှတ်တော်များအားကောင်းခြင်း၊ နယ်မြေအလိုက် နိုင်ငံရေးအဖွဲ့အစည်းများ ထိရောက်ခြင်း၊ ထိရောက်သော အများပြည်သူဆိုင်ရာ အကျိုးစီးပွားအုပ်စုများ ပေါ်ပေါက်လာစေရန် အားပေးမှု တို့ဖြစ်သည်။²³⁵

ဖြန့်ကျက်လုပ်ဆောင်ခြင်း (Deconcentration)၊ တာဝန်ပေးခြင်း (Delegation) နှင့် တာဝန် လုပ်ပိုင်ခွင့် လွှဲအပ်ခြင်း (Devolution) ၃ မျိုးမှာ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု လျှော့ချခြင်းတွင် တွေ့လေ့တွေ့ထရှိသည့် ပုံစံ ၃ မျိုးလည်းဖြစ်သည်။

အထက်တွင်ဆိုခဲ့သလို ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်းလုပ်တိုင်းလည်း ပိုမိုကောင်းမွန်သည်မဟုတ်ဆိုသည့်ကိစ္စကို ကိုလံဘီယာနိုင်ငံ ၏ ဖြစ်စဉ်တရပ်က ရည်ညွှန်းနေပါသည်။ ယင်းကဲ့သို့ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်းကြောင့် ဒေသဆိုင်ရာအီလိတစ်ဦးမှာ အာဏာချုပ်ကိုင် နိုင်စွမ်းမြင့်လာပြီး ယင်းအချက်ကို အသုံးပြု၍ အတိုက်အခံများကို ဖိနှိပ်သဖြင့် နောက်ဆုံးတွင် ပဋိပက္ခထဲသို့ ဆင်းသက်ခဲ့ရဖူးသည်။

သို့အတွက် ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်းမှာ ဒီမိုကရေစီအရ ပိုဆန်ပြီး လူထုထံ အာဏာပိုဆင်းသက်စေသလော။ လူထုအနေဖြင့် ပဋိပက္ခအားမပြုပဲ မိမိတို့အကျိုးစီးပွားကို ပိုမို ကာကွယ်ခွင့်ရလာသလောဆိုသည့် အချက်များဖြင့် နှိုင်းယှဉ်တိုင်းတာရန် လိုအပ်မည် ဖြစ်သည်။ အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံတွင် ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု လျှော့ချသည့် အစောပိုင်းကာလအတွင်း အင်စတီကျူးရှင်းများ အသင့်ဖြစ်စေရန် မစီမံဘဲ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု လျှော့ချလိုက်သည့်အတွက် အဂတိ လိုက်စားမှု လာဘ်ပေးလာဘ်ယူမှုများအတွက် အခွင့်အလမ်း အဖြစ် ပေါ်ထွန်းစေခဲ့သည်။²³⁶

တရားဥပဒေ စိုးမိုးရေး အရေးကြီးသည်ဆိုသော်ငြားလည်း ယင်းတရားဥပဒေစိုးမိုးရေး တစ်ချက်တည်းဖြင့် အကျိုးဖြစ်ထွန်းစေသည့် အုပ်ချုပ်ရေးယန္တရားနှင့် စနစ်များပေါ်ထွန်းရေးအတွက် မလုံလောက်ရကား အကျိုးအာနိသင် ဖြစ်ထွန်းစေသည့် အုပ်ချုပ်မှု စနစ်အတွက် အခွင့်အာဏာ လုပ်ပိုင်ခွင့်ပေးအပ်ရမှုမှာ လိုအပ်ပြီး ဖက်ဒရယ်လစ်စာတမ်းများ (Federalists papers) အရမူ အုပ်ချုပ်ရေးအတွက် အားအင်ဖြည့်ဆည်းပေးခြင်းဟု အမည်ပေးထားပါသည်။²³⁷

လွှတ်တော် သက်တမ်း ၂ ရပ်အတွင်း ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု လျှော့ချနိုင်သည့် ပမာဏ မရှိဆိုသည့် အချက်တော့ မဟုတ်ခဲ့ပါ။ အနီးစပ်ဆုံး ၂၀၀၈ ခုနှစ် အခြေခံဥပဒေကို ပထမအကြိမ်ပြင်ဆင်ခဲ့သည့် အချက်၅၀ ကျော်ကြောင့် ပြည်နယ် တိုင်းအဆင့်အနေဖြင့်

234 Ansell and Gingrich , Trends in Decentralization, In Democracy Transformed ? 2003: cited in M. O'Brien and others (eds) , Parliaments as Peacebuilders in Conflict-Affected Countries, World Bank, Washington, DC , 2008, P-178.
235 A. Niedermeier and Wolfram Ridder, Decentralization, Federalism and Democracy, Hannseidel Foundation, 2016 (မြန်မာပြန်) , p. 17
236 Richard Borsuk, " Bribery Thrives in Indonesia As Power Is Decentralized, Corruption, Wall Street Journal, 30 Jan 2003 <https://www.wsj.com/articles/SB1043696951368737024> (Accessed 2019 October 2)
237 Francis Fukuyama, State Building, Profile Books LTD, London, 2005,P-99

ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု လက်ခံခွင့်၊ မြေယာစီမံခန့်ခွဲခွင့်၊ အခွန်ကောက်ခံခွင့် အပါအဝင် အခြားစီမံခန့်ခွဲခွင့်အချို့တိုးတက်ရရှိလာခဲ့သည်။ အချက်အားလုံးနီးပါးမှာ ပြည်ထောင်စု ပြဋ္ဌာန်းသည့် ဥပဒေနှင့်အညီ ဆိုသည့် အချက်ဖြင့်သာ ရရှိခဲ့ခြင်းဖြစ်ပါသည်။ လက်ရှိ ဖွဲ့စည်းထားသည့် အမျိုးသားလွှတ်တော်သည် အခြေခံဥပဒေပြင်ဆင်ရေးအပါအဝင် ဥပဒေပြုရေးတွင် အာဏာအပြည့်အဝ မရှိလင့်ကစား ၎င်းပါဝင်နေရသည့် ကဏ္ဍအလိုက် ပါဝင်မှု (အထူးသဖြင့် ပြည်ထောင်စု လွှတ်တော်နှင့် အမျိုးသားလွှတ်တော်၏ ဥပဒေပြုပိုင်ခွင့်) မှာ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု လျှော့ချရေးအတွက် တစုံတရာ ဆက်နွှယ်နေသည်ဟုသာ ဆိုရပေမည်။

လွှတ်တော် သက်တမ်း ၂ ရပ်အတွင်း ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု လျှော့ချနိုင်သည့် ပမာဏ မရှိဆိုသည့် အချက်တော့ မဟုတ်ခဲ့ပါ။

သုတေသန စာတမ်း အတွက် ခရီးထွက်ခဲ့သည့် မွန်ပြည်နယ်ခရီးစဉ်အတွင်း ပြည်နယ်အဆင့်ဝန်ကြီးတစ်ဦးက ဗဟိုချုပ်ကိုင်ခွင့်ပိုလျှော့ ကျလာသည့်အချက်ကို ပိုမိုမြင်သာစေသည့်အချက်အဖြစ် ပြည်နယ်တိုင်းအဆင့်မှ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု ဒေါ်လာ ၆ သန်း လက်ခံ ပိုင်ခွင့်နှင့် မြေလွတ်မြေလပ် မြေရိုင်း ဥပဒေအရ မြေယာစီမံခန့်ခွဲခွင့် ဧက ၃၀၀ ပိုရလာမှုကို ညွှန်းဆိုခဲ့သည်။²³⁸ ယင်းမြေလွတ်မြေလပ်မြေရိုင်း ဥပဒေ ကိုယ်တိုင်ပင် ဒေသခံ တိုင်းရင်းသားများ၏ မိရိုးဖလာ မြေပိုင်ခွင့်ကို ထိခိုက်နိုင်သည့် ဥပဒေဖြစ်ရာ ယင်းကဲ့သို့ ဥပဒေအရ လုပ်ပိုင်ခွင့်မှာ ဒေသခံများနှင့် ယုံကြည်မှု တည်ဆောက်ရေးအရပါ ရှေ့တိုးနိုင်မည့် ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု လျှော့ချခြင်းမျိုး မဖြစ်နိုင်ပေ။²³⁹ ပထမအကြိမ် အခြေခံဥပဒေ ပြင်ဆင်မှုအရ နောက်ဆက်တွဲ ဇယား အချို့ပြင်ဆင်ပေးလိုက်သော်လည်း နည်းဥပဒေများရေးဆွဲရန် ကျန် သို့မဟုတ် ဝန်ထမ်း ဥပဒေများ ပြင်ဆင်ရန်ကျန်သည့်အတွက် အခြေခံ ပညာကျောင်းများ ပြည်နယ်အဆင့်မှ စီမံရေးကိစ္စမှာ အခြေခံပညာကျောင်းဆရာ၊ ဆရာမများ ပြည်နယ်အဆင့်မှ ခန့်အပ်ခွင့်မှ ၂၀၁၉ ခုနှစ်အထိ ပေါ်ပေါက်မလာသေးပေ။ ယင်းကိစ္စမှာ ပြည်နယ်လွှတ်တော်များတွင် မကြာခဏမေးမြန်းနေကျ ကိစ္စရပ်လည်းဖြစ်ပါသည်။²⁴⁰

ဒီမိုကရေစီနှင့် လူထုထံ အာဏာဆင်းသက်ခွင့်အရ ကြည့်မည်ဆိုလျှင် ဒုတိယအကြိမ် လွှတ်တော်တွင်း ပြည်ခိုင်ဖြိုးပါတီ၏ အခြေခံ ဥပဒေပြင်ဆင်ရေး ပြည်နယ်ဝန်ကြီးချုပ် ရွေးချယ်ခွင့် ပုဒ်မ (၂၆၁) အရ ပြည်နယ်လွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်များထဲမှ ရွေးချယ် တင်မြှောက်ခွင့်ဆိုသည့် ကိစ္စမှာပင် ရွေးကောက်ခံဟု ရှင်းရှင်းလင်းလင်း မဖော်ပြထားသည့်အတွက် ပြည်နယ်တိုင်း လွှတ်တော်များရှိ တပ်မတော်သားကိုယ်စားလှယ်များ အခန်းကဏ္ဍ ရှိလာနိုင်မှုမှာ ဒီမိုကရေစီအရကော ငြိမ်းချမ်းရေး ဦးတည်သည့် ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု လျှော့ချရေးအရပါ အလုပ်ဖြစ်သည့် အဆိုပြုချက်တော့မဟုတ်ပေ။

ချုပ်ကြည့်ရမည်ဆိုလျှင် ဒုတိယအကြိမ် အမျိုးသားလွှတ်တော် သက်တမ်းအတွင်း ပြဋ္ဌာန်းဥပဒေများတွင် ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု လျှော့ချထားမှုဟု ဆိုနိုင်သည့် ကျောက်မျက်ဥပဒေပါသည့်တိုင် ရေးဆွဲထားသည့် ပြည်ထောင်စု ဥပဒေမှာ ကျောက်စိမ်းအတွက်သာ အံဝင်ခွင့်ကျ ဖြစ်သည့် အခြေအနေမျိုးဖြစ်နေရာ ပတ္တမြားထွက်သည့် ပြည်နယ်၊ တိုင်းအချို့မှာ ဥပဒေ ရေးဆွဲရန်ပင် တွန့်ဆုတ်နေသည်ကို တွေ့ရပေသည်။²⁴¹

238 မွန်ပြည်နယ် အစိုးရအဖွဲ့ဝန်ကြီး တစ်ဦးနှင့် ၂၀၁၉ မေလအတွင်းက မော်လမြိုင်တွင်တွေ့ဆုံခဲ့မှု
239 ၂၀၀၈ ခုနှစ် အခြေခံဥပဒေ ပြင်ဆင်မှု၊ ပထမအကြိမ်နောက်ဆက်တွဲဇယား၊ ပြင်ဆင်ချက် အပိုဒ်ဖြည့်စွက်ချက် (၈) အရ
240 ၂၀၁၉ ဇွန်လအတွင်း ရှမ်းပြည်နယ်လွှတ်တော်သို့ သွားရောက်လေ့လာခြင်းတွင် ပြည်နယ်လွှတ်တော်အမတ် နန်းစမ်းစမ်းအေးမှ မူလတန်းကျောင်းဆရာ၊ ဆရာမများခန့်အပ်ခွင့်နှင့်ပတ်သက်ပြီး လွှတ်တော်တွင်မေးမြန်းခဲ့ခြင်းမှ။
241 မန္တလေးတိုင်းသယံဇာတနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးဝန်ကြီး ဦးမျိုးသစ်နှင့် ၂၀၁၉ ဇွန်လအတွင်းက မန္တလေးမြို့တွင်မေးမြန်းမှု

၄. ၇။ ပါတီ၊ အစိုးရကြီးစိုးမှုနှင့် နိုင်ငံရေးသက်ရောက်မှု

ဒီမိုကရေစီစနစ်တွင် ပုံဖော်ပေးလေ့ရှိသည့် နိုင်ငံရေးအခင်းအကျင်းမှာ ရွေးကောက်ပွဲစနစ်နှင့် အင်စတီကျူးရှင်းများပင်ဖြစ်ရာ အင်စတီကျူးရှင်းဆိုသည့် အနက်ကို ကောက်ရလျှင်ဖြင့် စနစ်တစ်ခု အခြေတည် လည်ပတ်နိုင်မှုနှင့် လုပ်ကိုင်ခွင့်ဆိုင်ရာမူဘောင် ဥပဒေ (Framework)၊ အကောင်အထည်ဖော်စီမံခွင့်ရှိသူ ပြဋ္ဌာန်းခွင့်များနှင့် လိုက်နာဆောင်ရွက်သူများဆိုသည့် အချက်များ ပါဝင်သလို နောက်ပိုင်း ပညာရှင်များ၏ သတ်မှတ်ချက်အရ လူထု၏ အစွဲအလမ်းနှင့် ကျင့်သုံးလိုက်နာမှု ဓလေ့ဆိုသည့် အချက်များ ပါဝင်နေပါသည်။

၂၀၀၈ ခုနှစ် အခြေခံဥပဒေအရ လွှတ်တော်သက်တမ်း ၂ ကြိမ် ရှိခဲ့ပြီဖြစ်ပြီး လွှတ်တော် အင်စတီကျူးရှင်းလည်ပတ်မှု ပုံစံမှာလည်း ဒီမိုကရေစီအရပင်ဖြစ်စေ၊ ဖက်ဒရယ်စနစ်အရဖြစ်စေ၊ အရေးကြီးသည့် အခန်းကဏ္ဍတွင်ရှိနေရာ သက်တမ်းနှစ်ကြိမ်အတွင်း ပါတီနှစ်ခု၏ မူဝါဒ စီးဆင်းလည်ပတ်မှုဆိုင်ရာ ပုံစံ နှင့် အမျိုးသားလွှတ်တော် လည်ပတ်မှု သဏ္ဌာန်တို့ကို ကောက်နုတ်ထည့်သွင်းဖော်ပြခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

၄. ၇. ၁။ ပြည်ခိုင်ဖြိုးအစိုးရလက်ထက် အမျိုးသားလွှတ်တော် လည်ပတ်မှု

ပြည်ခိုင်ဖြိုးဦးစီးသည့် ပြည်ထောင်စု အဆင့် လွှတ်တော် ၂ ရပ်၏ သက်တမ်း ၅ နှစ်အတွင်းဥပဒေရေးဆွဲမှုကိုလေ့လာကြည့်ပါ ကအချက် ၃ ချက်ကိုတွေ့နိုင်မည် ဖြစ်ပြီး

(၁) အုပ်ချုပ်ရေးမဏ္ဍိုင်သည် ဥပဒေပြုရေးအစီအစဉ်ကိုရေးဆွဲချုပ်ကိုင်ထားပြီး မူဝါဒရေးဆွဲမှုတစ်ခုကို အစပြုရန် လွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်များတွင် အခွင့်အရေးအနည်းငယ်သာရှိသည်။

(၂) လွှတ်တော်သည် အခြားသောတာဝန်များနှင့် အခန်းကဏ္ဍများကိုမှေးမှိန်သွားသည်အထိလွှတ်တော်သည်ဥပဒေအများအပြားကို အတည်ပြုခဲ့သည်။ ဥပဒေပြုရေးကို တရားလွန် အားစိုက်ဆောင်ရွက်သည်။

(၃) ကိုယ်စားလှယ်အများစုမှာ လျင်လျင်မြန်မြန် ကျွမ်းကျင်လာကြသည့်တိုင် ဥပဒေကြမ်းပြုရာသည့် လုပ်ငန်းစဉ်မှာ အားကောင်း မောင်းသန် မဖြစ်ခဲ့။ ဆယ်စုနှစ်များစွာ ပျောက်ကွယ်သွားသည့် အစဉ်အလာနှင့် အစုအဖွဲ့လိုက် ဆောင်ရွက်နိုင်စွမ်းကင်းမဲ့သွားမှု မှ ပေါ်ပေါက်လာရသည့် အားနည်းချက်များဟု ဖေးဖေးမမ မှတ်ချက်ချနိုင်သည်။²⁴²

ပြည်ခိုင်ဖြိုးလက်ထက် လွှတ်တော်ကအတည်ပြုခဲ့သည့် ဥပဒေပေါင်း ၂၃၂ ခုအနက် ၂၀၃ ခုကို အုပ်ချုပ်ရေးပိုင်းမှ အဆိုပြုခဲ့ပြီး (အတည်ပြုခဲ့သည့် ဥပဒေအားလုံး၏ ၈၇ ရာခိုင်နှုန်းရှိ) လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များက ဥပဒေများအနက် ၁၃ ရာခိုင်နှုန်းခန့်သာ ပါဝင်လုပ်ဆောင်ခဲ့သည်။ သို့ပေလင့်ကစားအုပ်ချုပ်ရေးက ဥပဒေပြုရေးကို ချုပ်ကိုင်နိုင်သည့် အခြေအနေမျိုးတော့မဟုတ်ခဲ့ပေ။ ၂၀၁၁ ခုနှစ်မှ ၂၀၁၆ ခုနှစ်အထိ ၅ နှစ်တာ ပထမသက်တမ်းကာလအတွင်း သမ္မတလက်မှတ်မပါဘဲ လွှတ်တော်မှ အတည်ပြုခဲ့သည့် ဥပဒေ ၁၀ ခုရှိခဲ့သည်။²⁴³ တပ်မတော်သားကိုယ်စားလှယ်များအနေဖြင့် သမ္မတဘက်မှ ရပ်တည်ခဲ့မှုများသည်။ အစိုးရ၏ မူဝါဒ မည်သို့ပင်ရှိစေကာမူ ပထမအကြိမ် USDP ဦးဆောင်သည့် လွှတ်တော်သည် USDP အစိုးရကို ခပ်လွယ်လွယ်ထောက်ခံသည့် 'တံဆိပ်တုံးနှိပ်ပေးရုံလွှတ်တော်' အဖြစ်မျိုးမှ ရှောင်ကြဉ်ခဲ့ပါသည်။ ဥပဒေကြမ်းများကိုဆွေးနွေးခြင်း၊ အစိုးရကိုမေးခွန်းထုတ်ခြင်း တို့တွင် အလွန်တက်ကြွခဲ့သည်။²⁴⁴

242 R. Egreteau, Parliamentary development in Myanmar , 2017 , P-37

243 ဆုမွန်သင်အောင်၊ အပြောင်းအလဲကို စီမံခန့်ခွဲခြင်း၊ မြန်မာအစိုးရ၏ မူဝါဒချမှတ်သည့်လုပ်ငန်းစဉ်၊ The Asia Foundation (Myanmar) ၊ ၂၀၁၁ ၊ စာ-

၂၇

244 ယင်း

ပထမအကြိမ် အမျိုးသားလွှတ်တော် ဥက္ကဋ္ဌဦးခင်အောင်မြင့်မှာ ပြည်သူ့လွှတ်တော် ဥက္ကဋ္ဌသူရဦးရွှေမန်းကဲ့သို့ အစိုးရနှင့် အားပြိုင်လွန်ဆွဲမှုများ မရှိခဲ့သည့်တိုင် လွှတ်တော်ကဏ္ဍသီးခြားရပ်တည်နိုင်ရေး၊ အုပ်ချုပ်ရေးမှ လွှမ်းမိုးမှု မရှိစေရေးတို့အတွက် အတတ်နိုင်ဆုံးအားထုတ်ခဲ့ပါသည်။ လူမျိုးစု လွှတ်တော်ဆန်သည်ဟု ဆိုကာ တိုင်းရင်းသားများနှင့် သက်ဆိုင်သည့် ဥပဒေများကို ၎င်းဦးဆောင်သည့် လွှတ်တော်မှ စတင် တင်သွင်းမှုမျိုးလုပ်ခဲ့သလို ၂၀၁၀ခုနှစ်ရွေးကောက်ပွဲနှင့် အာဏာရှင်ခေတ်လွန် ပထမ အကြိမ် လွှတ်တော် အစိုးရ မတက်ခင်ကာလတွင် အမျိုးသားလွှတ်တော် ဥက္ကဋ္ဌအဖြစ် တိုင်းရင်းသားတစ်ဦးဦးအား တာဝန်ပေးအပ်ရန် ယခင်တပ်မတော် အကြီးအကဲ ဗိုလ်ချုပ်မှူးကြီး သန်းရွှေကို အကြံပြုခဲ့သူလည်း ဖြစ်သည်။²⁴⁵ ၎င်းအနေဖြင့် ပထမအကြိမ် အမျိုးသားလွှတ်တော်အား ရာဘာတံဆိပ်တုန်းနှိပ် လက်ညှိုးထောင် ခေါင်းညိတ်လွှတ်တော် မဖြစ်စေရေးအတွက် အတတ်နိုင်ဆုံးအားထုတ်ခဲ့ပါသည်။ ၎င်းဥက္ကဋ္ဌအဖြစ် ဆောင်ရွက်စဉ် ဇီးသီးဗန်းမှောက်သလိုဆိုသည့် စကားကို မကြာခဏ ညွှန်းဆိုခဲ့ပြီး ယင်းညွှန်းဆိုချက်မှာ တည်ဆောက်ရေးလုပ်ငန်းများ အရည်အသွေးနိမ့်နေပြီး ခြစားမှုများရှိနေခြင်းကိုထောက် ဩပသည့် စကားအဖြစ် နာမည်ကျော်ခဲ့သည်။ အာဏာရပါတီများမှ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များ၏ လွှတ်တော်တွင်းအဆို မေးခွန်းတင်သွင်းမှု အစီအစဉ်တွင် အစောပိုင်းကာလ၌ ပါတီတွင်းစိစစ်ရေးကော်မတီမှတစ်ဆင့် ခွင့်ပြုမှု တင်သွင်းခွင့်ဆိုသည့် ယန္တရားကိုထားရှိခဲ့သော်လည်း တနှစ်အကြာတွင် ယင်းစိစစ်ရေးကော်မတီကိုဖျက်သိမ်းလိုက်သည်။²⁴⁶

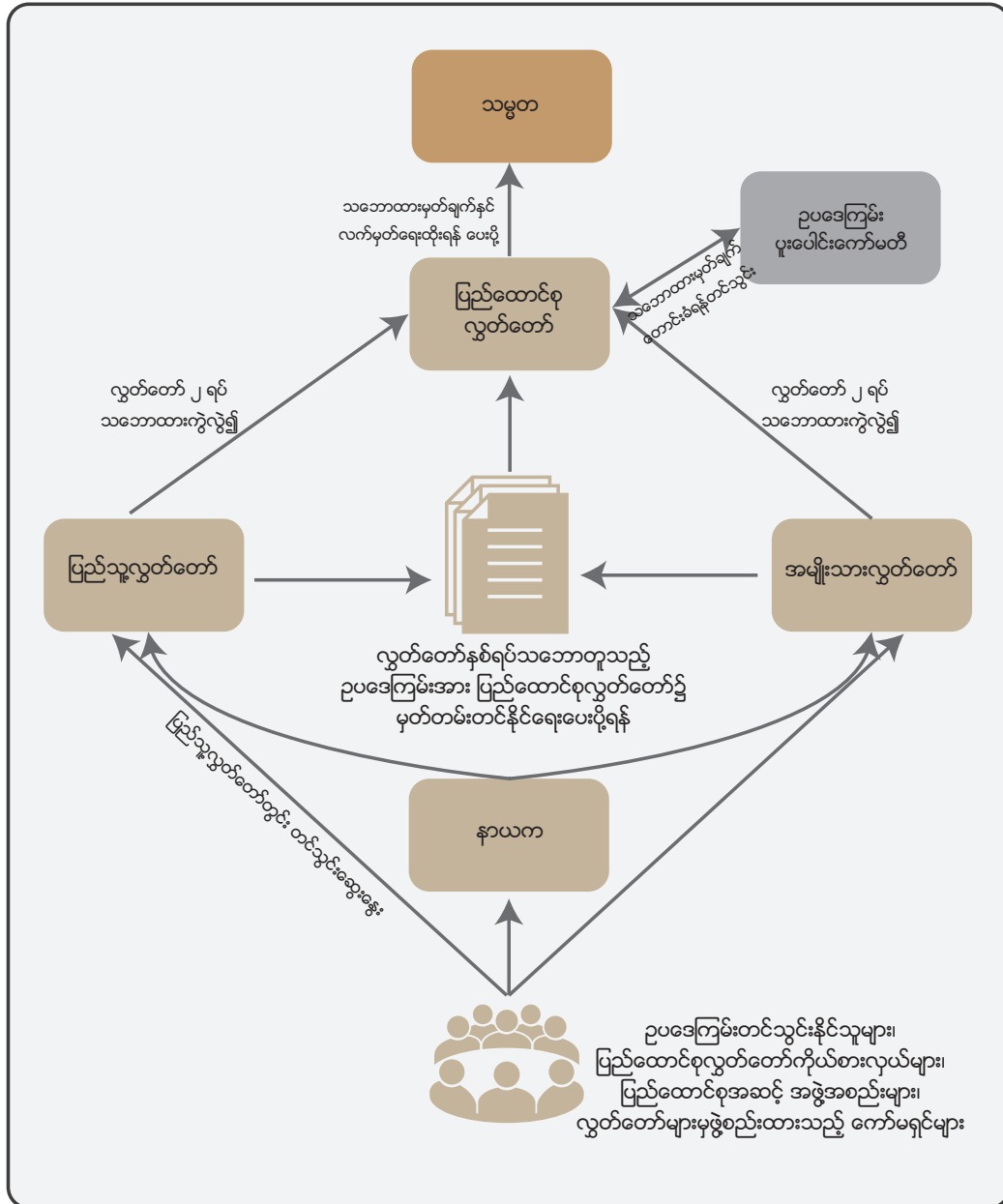
အရေးကြီးသည့် လုံခြုံရေးကိစ္စရပ်များကို ကာလုံအစည်းအဝေး ခွင့်ပြုချက်ဖြင့် လွှတ်တော်တွင်း ဆွေးနွေးမှုများခွင့်ပြုစေခဲ့သည်။ ဥပဒေဘောင်အတွင်းကပင် လွှတ်တော် လုပ်ငန်းစဉ်များကို လည်ပတ်စေခဲ့သည်။

245 နန္ဒ၊ ရဲနိုင် 7 Day News Daily၊ အမျိုးသားလွှတ်တော်ဥက္ကဋ္ဌ ဦးခင်အောင်မြင့်နှင့် တွေ့ဆုံခြင်း ၊ (၂၀၁၆ ဇန်နဝါရီ ၂၇) <https://www.7daydaily.com/story/56734?fbclid=IwAR0lkl7WQemLStm6arAnxCgpeoueIe2IUmtgWGO7mH5eItYQGxNciQng0Y0> (Accessed 2019 November 3)

246 လွှတ်တော်သက်တမ်း ၂ ကြိမ်၊ အမျိုးသားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်အဖြစ် ရွေးချယ်ခံခဲ့ရသူ ကရင်ပြည်နယ်မှ အမျိုးသားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်နန်းနီ နီအေးနှင့်၂၀၁၉ ဇူလိုင်လအတွင်းက နေပြည်တော်တွင် တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှု

ပုံ (၈) ဥပဒေကြမ်းတင်သွင်းမှုပြပုံ

Pyidaungsu Hluttaw Website မှပုံအား ကိုးကားရေးဆွဲထားပါသည်။

ပထမအကြိမ် အမျိုးသားလွှတ်တော် ဥက္ကဋ္ဌမှာ လွှတ်တော်ကို ကိုင်တွယ်ရာတွင် သမာသမတ် ကျသည်ဟု ပထမအကြိမ် လွှတ်တော် တက်ခဲ့သည့် အမျိုးသားလွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်များ၏ မှတ်ချက်ပြုခြင်းခံရသူ ပထမအကြိမ် အမျိုးသားလွှတ်တော် ဥက္ကဋ္ဌမှာ ဖွဲ့စည်းပုံ ရွေးဆွဲသည့် အမျိုးသား ညီလာခံကိုတက်ရောက်ခဲ့သူဖြစ်သော်လည်း တပ်မတော်သဘောတူညီမှု ဖွဲ့စည်းပုံ ပြင်ဆင်ရမည့် အခြေခံ ဥပဒေ ပုဒ်မ (၄၃၆) ကို ပြင်ဆင်သင့်ကြောင်း ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခဲ့သူလည်း ဖြစ်သည်။²⁴⁷

ပထမအကြိမ် သက်တမ်းလွှတ်တော်နှစ်ရပ် လည်ပတ်မှု အခြေအနေကို ပြန်ကြည့်လျှင် ၂၀၀၈ ခုနှစ် အခြေခံဥပဒေအရ တသီးပုဂ္ဂလ ကိုယ်စားလှယ်များနှင့် အတိုက်ခံကိုယ်စားလှယ်များအနေဖြင့် ဥပဒေကြမ်း ပြင်ဆင်တင်ပြနိုင်သည့် အခွင့်အရေးရှိသော်လည်း ယင်းကို ဥပဒေတရအနေဖြင့် အတည်ဖြစ်လာစေရန် ဥပဒေပြုလုပ်ငန်းတစ်ခုလုံး အောင်အောင်မြင်မြင်ဖြတ်ကျော်နိုင်သည်မှာလည်း

247 VOA Burmese News ၊ ပုဒ်မ ၄၃၆ ပြင်ဆင်ရမယ်ဆိုတာ ဦးခင်အောင်မြင့်သဘောတူ၊ ၂၀၁၄ဩဂုတ်၁၄၊ <https://burmese.voanews.com/a/interview-with-chairman-of-myanmar-union-parliament/2405879.html> (Accessed 2019 October 29)

ဖြစ်တောင့်ဖြစ်ခွဲ ကိစ္စရပ်အနေဖြင့်သာရှိနေခဲ့သည်။ ပြင်ဆင်မှု အားနည်းသည့် တကိုယ်တော် တင်ပြသည့် ဥပဒေကြမ်းများသည် လွှတ်တော်အတွင်း အဆိုတရ အခြားဥပဒေမူကြမ်း သို့မဟုတ် ဥပဒေကို ပြင်ဆင်ရာတွင် ထပ်ပေါင်းခြင်း သို့မဟုတ် လွှတ်တော် အစည်းအဝေးတွင် မေးခွန်းတစ်ခုအနေဖြင့်သာ အဆုံးသတ်လေ့ရှိခဲ့သည်။²⁴⁸

ဥပဒေပြုရေးတွင် အများစုမှာ မူရင်းဥပဒေကို အကြမ်းရေးဆွဲရမည့်အစား အဆိုပြုမှု၊ မေးခွန်းများနှင့် ပြင်ဆင်မှုများကိုသာ ဥပဒေပြုရေးနည်းလမ်းအဖြစ် အဓိကအသုံးပြုခဲ့သည်။ တည်ဆဲဥပဒေတစ်ခုကို ဖျက်သိမ်းသည့် ဥပဒေကြမ်းသည် စာမျက်နှာ ၁ မျက်နှာသာရှိသည့် ဥပဒေများဖြစ်ကာ ဥပဒေသစ် အများစုမှာ တည်ဆဲဥပဒေများအပေါ်တွင် အခြေခံပြီး စာသားနှင့် ခေါင်းစဉ်သာ ပြောင်းလဲလိုက်ခြင်းမှာ အများစုဖြစ်ပြီး ယင်းကိုပင် ပြုပြင်ဖြည့်စွက်ခြင်းဟု အမည်မတပ်ပဲ ဥပဒေသစ်များအဖြစ် ယူဆခဲ့ကြသည်။²⁴⁹

ဥပမာအားဖြင့် မြန်မာ ဗုဒ္ဓဘာသာဝင် အမျိုးသမီးများ အထူးထိမ်းမြားလက်ထပ်ခြင်းဆိုင်ရာဥပဒေ ၂၀၁၅ သည် ၁၉၅၄ ခုနှစ် ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်များ အထူးထိမ်းမြားလက်ထပ်ခြင်းနှင့် အမွေခံဥပဒေကို ပြန်လည်ပြင်ဆင်ထားခြင်းမျိုး²⁵⁰ ဖြစ်သည်။ ကောင်းကျိုး အနေဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံရှိ တည်ဆဲဥပဒေ ၄၀၀ ကျော်ကို အလေးအနက်ထားပြီး မပြီးမပြည့်မစုံ ရေးသားထား ခေတ်မမီတော့သော ဖိနှိပ် ချုပ်ချယ်ဥပဒေများကို ဖျက်သိမ်းခြင်း ပြန်လည်ပြင်ဆင်ရေးဆွဲရန် အားထုတ်ခြင်းများသည် အာဏာရှင်ခေတ်လွန် ပထမ ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော် သက်တမ်းကိုယ်စားလှယ်များ၏ နိုင်ငံရေးအရ ပါဝင်မှု အားကောင်းသည့် လက္ခဏာဖြစ်သည်။

လွှတ်တော်၏ စွမ်းဆောင်ရည်ကိုတိုင်းတာရန်မှာ ၎င်းတို့အတည်ပြုခဲ့သည့် ဥပဒေများ၏ အရည်အသွေးပေါ်တွင်သာ အခြေခံရပါမည်။ ပြည်ခိုင်ဖြိုးသက်တမ်းအတွင်း ပြည်ထောင်စုအဆင့် လွှတ်တော်များမှ ဆွေးနွေးအတည်ပြုခဲ့သည့် ဥပဒေများ၏ အရည်အသွေးမှာအလွန်နိမ့်ကျနေပြီး လွှတ်တော်မှာ ခနောနီခနော်နဲ့ အခြေအနေတွင်သာရှိနေကာလွှတ်တော် ၂ ရပ်၏ ခေတ်ရွက်ပုံမှ ကျွမ်းကျင်မှု မရှိ ရေရှည်တည်တံ့မည့် ဥပဒေများဆိုင်ရာသည့် ဥပဒေရေးသားပြုစုနိုင်ရန်အတွက် နည်းပညာပိုင်း၊ နိုင်ငံရေးအပိုင်းအလွန်အမင်းအားနည်းခဲ့ရပါသည်။²⁵¹

အမျိုးသားလွှတ်တော် ဥက္ကဋ္ဌမှာ အမျိုးသားကာကွယ်ရေးနှင့် လုံခြုံရေးကောင်စီ၏ အဖွဲ့ဝင်ဖြစ်သည့်အလျောက် USDP အစိုးရ လက်ထက် မူဝါဒချမှတ်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်တွင်လည်း အစိတ်အပိုင်းတရပ်အနေဖြင့် ပါဝင်ခဲ့ပါသည်။ အမျိုးသားလွှတ်တော် အနေဖြင့် အရေးပေါ် အကြပ်အတည်းကာလတွင် ဥပဒေပြုရေးမဏ္ဍိုင်ပီသစွာ တာဝန်ခံ ဆောင်ရွက်သည့် ထင်သာမြင်သာကိစ္စ အချို့လည်းရှိခဲ့ရာ အမျိုးသားပညာရေးဥပဒေဆိုင်ရာ အကြပ်အတည်းကိစ္စလည်း ပါဝင်ခဲ့ပါသည်။ လူမျိုးစုဒေသများရှိ ပညာသင် ကြားရေးတွင် တိုင်းရင်းသားဘာသာစကားအခြေပြု သင်ကြားပိုင်ခွင့်၊ ကျောင်းသားသမဂ္ဂများ လွတ်လပ်စွာတည်ရှိခွင့်၊ တက္ကသိုလ်ကျောင်းများ လွတ်လပ်စွာရပ်တည်နိုင်ရေးအချက်များ မပါဝင်မှုအပေါ် ကျောင်းသားများက သပိတ်မှောက် ချီတက် ဆန္ဒပြပွဲများဆင်နွှဲခဲ့ရာတွင် အမျိုးသားလွှတ်တော်ဘက်မှ ကျောင်းသားများဘက်မှ တောင်းဆိုသည့် အချက်များပါဝင်သည့် ဥပဒေ ပြင်ဆင်ချက်ကို တင်သွင်းခဲ့ပါသည်။ သို့သော် ယင်းပြင်ဆင်ချက် တင်သွင်းဥပဒေမူကြမ်းအား ပြည်သူ့လွှတ်တော်မှ ပယ်ချခဲ့ပြီး ပြည်ထောင်စုတွင်လည်း ယင်းသဘောထားအတိုင်း ထွက်လာပြန်ရာ အခြေခံဥပဒေအရ လွှတ်တော်တည်ရှိမှုဆိုင်ရာ အားနည်း ချက်ဖြစ်သည့် ဥပဒေကြမ်းကို လွှတ်တော်နှစ်ရပ် သဘောထားကွဲလွဲပါက ပြည်ထောင်စုတွင် ဆုံးဖြတ်တိုင်းလူဦးရေများသည့် ပြည်သူ့လွှတ်တော် အသာရနိုင်သည့် အချက်ကို ထင်ထင်ရှားရှားမီးမောင်းထိုးပြသကဲ့သို့ ဖြစ်စေခဲ့ပါသည်။²⁵²

248 Fink, Myanmar's Proactive National Legislature, Social Research: An international Quaterly , Vol.82, No.2 , John Hopkins Press , 2015 , PP-327-354

249 R.Egreteau, Parliamentary Development in Myanmar ,2017

250 Ibid

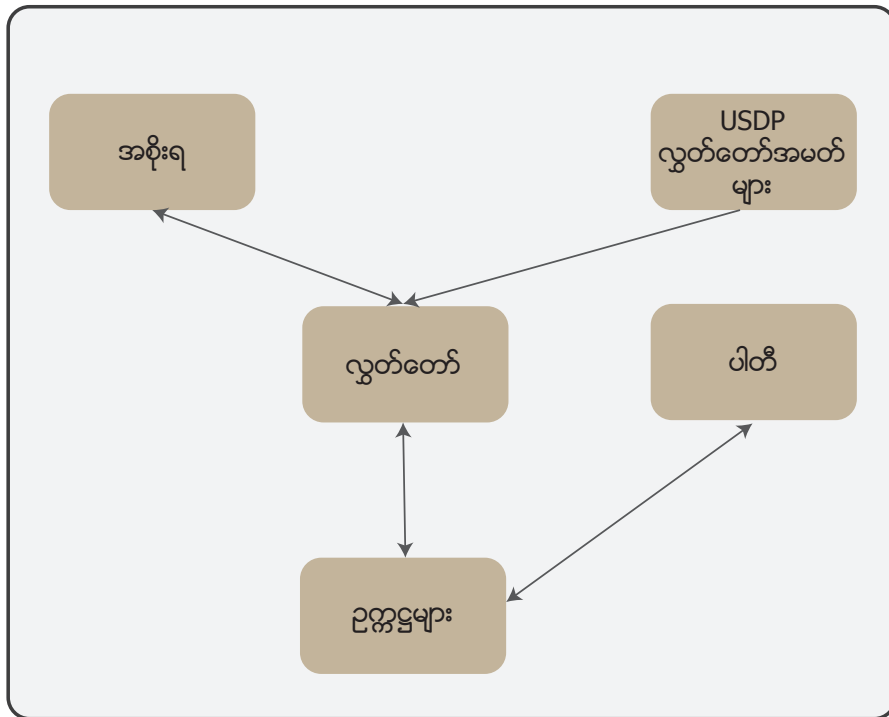
251 R.Egreteau, Parliamentary Development in Myanmar , 2017

252 ပထမအကြိမ် အမျိုးသားလွှတ်တော်သက်တမ်းတွင် အမျိုးသားလွှတ်တော်အကြံပေးအဖြစ် ဆောင်ရွက်ခဲ့သူဦးကျော်ဝင်းနှင့်၂၀၁၉ ခု အောက်တိုဘာလအတွင်းက ရန်ကုန်တွင် မေးမြန်းမှု

ယင်းအချက်မှာ ဒေသအကျိုး၊ တိုင်းရင်းသားအကျိုး အတွက် အကာကွယ်ပေးမှု၊ အကျိုးစီးပွားလုပ်ဆောင်နိုင်မှု နှင့် လွှတ်တော်နှစ်ရပ် အကြား အပြန်အလှန် ထိန်းညှိနိုင်စွမ်းတွင် အမျိုးသားလွှတ်တော်မှာ အားနည်းနေသည့် လက္ခဏာကို ပြသသည့် ဥပမာကောင်းဖြစ်ပြီး ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံများ၊ ဒီမိုကရေစီနိုင်ငံများမှ လွှတ်တော်နှစ်ရပ်ထားရှိခြင်း ရည်ရွယ်ချက်နှင့် ဝေးကွာစေနိုင်သည့် အချက်လည်း ဖြစ်ပါသည်။

ပထမအကြိမ် အမျိုးသားလွှတ်တော် ဥက္ကဋ္ဌဖြစ်သူ ဦးခင်အောင်မြင့်ကိုယ်တိုင်လည်း ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်တွင် ပြန်လည် အဆုံးအဖြတ်ရယူရသည့် ယင်းအချက်ကို မကြိုက်နှစ်သက်ကြောင်း ဖွင့်ဟခဲ့သည်။²⁵³ ပထမအကြိမ် လွှတ်တော်သက်တမ်း ပြည် ထောင်စု လွှတ်တော်နာယကအဖြစ် ဆောင်ရွက်ခဲ့သူ သူရဦးရွှေမန်းကလည်း လွှတ်တော်နှစ်ရပ်အကြား သဘောထားကွဲလွဲသည့် ဥပဒေကြမ်းများအား ပြည်ထောင်စု လွှတ်တော်တွင် ပြန်လည်အဆုံးအဖြတ်ရယူသည့် ကိစ္စအချို့တွင် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ် များအနေဖြင့် ဒီမိုကရေစီ အနိုင်ကျင့်မှုမျိုးမဖြစ်စေရန် သတိပေးမှုများလည်း ရှိခဲ့ပါသည်။

ပုံ (၉) USDP ပြည်ခိုင်ဖြိုးအစိုးရလက်ထက်လွှတ်တော် / ပါတီနှင့် အစိုးရအကြားဆက်သွယ်မှုပုံစံ

အစောပိုင်းကာလတွင် ပါတီတွင်းမေးခွန်း၊ အဆိုစိစစ်ရေးအဖွဲ့ထားရှိခဲ့သော်လည်းများ မကြာမီကာလအတွင်းတွင်ပင် ယင်းအဖွဲ့ ကို ဖျက်သိမ်းခဲ့ပါသည်။

253 7 Day Daily အမျိုးသားလွှတ်တော်ဥက္ကဋ္ဌ ဦးခင်အောင်မြင့်နှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းခြင်း၊ ၂၀၁၆ ဇန်နဝါရီ ၂၇ <https://www.7daydaily.com/story/56734?fbclid=IwAR0Ik7WQemLStm6arAnxCgpeoueIe2IUMTgWGO7mH5eItYQGxNciQng0Y0> (Accessed 2019 November 14)

၄.၇.၂။ USDP လက်ထက် ပထမသက်တမ်း မူဝါဒရေးရာချမှတ်မှုနှင့် တိုင်းရင်းသားပါတီများကဏ္ဍ

USDP အစိုးရ၏ မူဝါဒ ဆုံးဖြတ်ချက်အများစုကို လမ်းကြောင်း ၄ သွယ်ဖြင့် ပြုလုပ်ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ (၁) အစိုးရအဖွဲ့၊ (၂) အမျိုးသား ကာကွယ်ရေးနှင့် လုံခြုံရေးကောင်စီ၊ (၃) သမ္မတရုံးဝန်ကြီးများနှင့် MPC ၊ (၄) သမ္မတရုံးနှင့် အကြံပေးအဖွဲ့တို့မှတစ်ဆင့် ပြုလုပ်ခဲ့ ခြင်းဖြစ်သည်။²⁵⁴

USDP လက်ထက် မဟာဗျူဟာကျသည့် မူဝါဒချမှတ်ရာတွင် အစိုးရအဖွဲ့အတွင်းမှ ဩဇာရှိသူများမှာ နိုင်ငံတော်သမ္မတ၊ ဒုသမ္မတ၊ အစိုးရအဖွဲ့ ထိပ်သီးဝန်ကြီးများ သို့မဟုတ် သမ္မတရုံးဝန်ကြီးများ၊ ဩဇာအာဏာကြီးမားသည့် ဝန်ကြီးဌာနအချို့မှ ဝန်ကြီးများ၊ အစိုးရတပ်မှ ပညာရှင်များအဖွဲ့များ (Think-Tanks) ဖြစ်သည်။ တပ်မတော်ကာကွယ်ရေးဦးစီးချုပ်နှင့် ၎င်းခန့်အပ်သည့် ဝန်ကြီး ၃ ဦးမှာလည်း အရေးပါပါသည်။ အစိုးရအဖွဲ့ ပြင်ပမှ ဩဇာရှိသူများမှာ ပြည်သူ့လွှတ်တော်ဥက္ကဋ္ဌ၊ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်ဖြစ်လာသည့် အတိုက်အခံခေါင်းဆောင် ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည်၊ USDP ပါတီမှ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များနှင့် ၎င်းတို့၏ မဟာမိတ်ပါတီများ စသဖြင့်ဖြစ်သည်။²⁵⁵

USDP အစိုးရ၏ အုပ်ချုပ်ရေးဗဟိုချက်မှ အဖွဲ့ဝင်များစွာသည် ယခင်တပ်မတော်အစိုးရ၏ အစိတ်အပိုင်းများ ဖြစ်သော်လည်း နိုင်ငံတော် သမ္မတအပါအဝင် အစိုးရအဖွဲ့နှင့် အခြားဦးဆောင်သော မူဝါဒ ချမှတ်သူများအကြား တင်းမာမှုမှာ ကြီးမားပြင်းထန်ခဲ့သည်။ အထူးသဖြင့် အစိုးရနှင့် USDP ပါတီအတွင်း နောက်အလိုက်များအကြားဆက်ဆံရေး၊ ပြည်သူ့လွှတ်တော်ဥက္ကဋ္ဌနှင့် သမ္မတအကြားတင်းမာမှုသည် တဖြည်းဖြည်း မြင့်လာခဲ့သည်။ ကာလကောင်စီသည် နိုင်ငံတော် လုံခြုံရေးနှင့်ပတ်သက်သည့် ကိစ္စများတွင်သာ မကြာခဏ တွေ့ဆုံသည့် နေရာဖြစ်ခဲ့ပြီး လူမျိုးရေးပဋိပက္ခဖြစ်စဉ်များ၊ ဖက်ဒရယ်ဝေါဟာရကို လက်ခံခြင်းကဲ့သို့ ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်အတွင်းမှ ဖိအားပေးနေသည့် ကိစ္စများကို ဆွေးနွေးခြင်းများလည်း ပါဝင်သည်။²⁵⁶

ဦးသိန်းစိန်ဦးဆောင်သည့် USDP အစိုးရလက်ထက် တိုင်းရင်းသားပါတီများအား နေရာပေးခဲ့မှုတွင် လွှတ်တော်ရောက်သည့်ပါတီဖြစ်စေ၊ အခြေအနေအကြောင်းကြောင်းကြောင့် မရောက်သေးသည့်ပါတီဖြစ်စေ၊ ၎င်းတို့နောက်တွင် ထောက်ခံသည့်ပြည်သူရှိနေခြင်းဆိုသည့်သဘောဖြင့် တွေ့ဆုံခြင်း၊ ၁၉၆၂ ခုနှစ်မှစ၍ တိုင်းရင်းသားများမှာ အုပ်ချုပ်ရေးအတွေ့အကြုံတွင် ခါးဆက်ပြတ်ခဲ့သည်ဖြစ်ရာ အုပ်ချုပ်ရေး အတွေ့အကြုံပေးရမည် ဆိုသည့်မူဖြစ် ပြည်နယ်တိုင်းအဆင့် ဝန်ကြီးများ၊ ပြည်ထောင်စုအဆင့် ဒုဝန်ကြီးအဖြစ် စတင်နေရပေးခဲ့ပြီး လွှတ်တော်တွင်းရေးရာကော်မတီများတွင်လည်း ဥက္ကဋ္ဌအတွင်းရေးမှူး ရာထူးများဖြင့် နေရာပေးခြင်း၊ ဒုတိယသက်တမ်းလောက်တွင် ပြည်နယ်များတွင် ကိုယ်တိုင်အုပ်ချုပ်နိုင်စေရန် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပုဒ်မ ၂၆၁ (ပြည်နယ်ဝန်ကြီးချုပ်အား သက်ဆိုင်ရာ ပြည်နယ်လွှတ်တော်မှ ရွေးချယ်ခွင့်) အားပြင်ဆင်နေရာပေးနိုင်ရန် စသည့်စဉ်းစားချက် ၃ ချက်ဖြင့် နေရာပေးခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်ဟုဆိုသည်။²⁵⁷ တိုင်းရင်းသားပါတီအချို့မှာ ပြည်ထောင်စုအဆင့်တွင် ဒုဝန်ကြီးရာထူးရယူကာ ဌာနတွင်းအုပ်ချုပ်ရေးတွင် လုပ်ပိုင်ခွင့် အာဏာအပြည့်နီးပါး ရထားသူများဖြစ်ပြီး အရေးကြီးသည့် နိုင်ငံရေးနှင့် မူဝါဒရေးရာဆုံးဖြတ်ချက်တို့ကိုသာ ဝန်ကြီးအဆင့်မှ ဆုံးဖြတ်ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။²⁵⁸

254 ဆုမွန်သင်အောင်၊ အပြောင်းအလဲကို စီမံခန့်ခွဲခြင်းနှင့် မြန်မာအစိုးရအဖွဲ့၏ မူဝါဒရေးရာချမှတ်ရေးလုပ်ငန်းစဉ် ၊(Asia Foundation Myanmar 2018) ၊ စာ-၃၀

255 ဆုမွန်သင်အောင်၊ အပြောင်းအလဲကို စီမံခန့်ခွဲခြင်းနှင့် မြန်မာအစိုးရအဖွဲ့၏ မူဝါဒရေးရာချမှတ်ရေးလုပ်ငန်းစဉ် ၊(Asia Foundation Myanmar 2018) ၊ စာ-၃၁

256 ယင်း

257 သမ္မတဦးသိန်းစိန်အစိုးရလက်ထက်က ပြောခွင့်ရဆောင်ရွက်ခဲ့သူ ဦးရဲထွဋ်နှင့် ၂၀၁၉ ဩဂုတ်လအတွင်းက ရန်ကုန်တွင် မေးမြန်းခဲ့မှု

258 ယင်း

၂၀၁၀ ခုနှစ်မှ ၂၀၁၅ ခုနှစ်အထိ ပြည်ခိုင်ဖြိုးပါတီသည် ပြည်နယ်နှင့်တိုင်းအဆင့် ဝန်ကြီးရာထူးအားလုံး၏ ၆၉ ရာခိုင်နှုန်းကို ရယူခဲ့ပြီး ပြည်ခိုင်ဖြိုးလက်ထက်တွင် ပြည်နယ်တိုင်းအဆင့် ဝန်ကြီးရာထူးကို အများဆုံးရယူသည့် အခြားပါတီမှာ တိုင်းရင်းသားစည်းလုံးညီညွတ်ရေးပါတီဖြစ်ကာ မွန်ဒေသလုံးဆိုင်ရာ ဒီမိုကရက်တစ်ပါတီ၊ ရှမ်းတိုင်းရင်းသားများ ဒီမိုကရက်တစ်ပါတီ၊ ကရင်ပြည်သူ့ပါတီကဲ့သို့ ပါတီများမှာ အစိုးရအဖွဲ့တွင် ကိုယ်စားပြုပါတီများဖြစ်ကြသည်။ ပအိုဝ်း၊ ပလောင်၊ ဝဒေသ (ဟိုပန်၊ မက်မန်းအတွက်သာ) များတွင် တိုင်းရင်းသားပါတီများမှာ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ဦးစီးအဖွဲ့ကို ဦးဆောင်ခွင့်ရခဲ့သည်။

USDP လက်ထက်တွင် ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်မှ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက် တစ်ရပ်ဖြစ်သည့် ပြည်ထောင်စုအစိုးရသည် ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်က အခါအားလျော်စွာချမှတ်သည့် အုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာဆုံးဖြတ်ချက်များကို အကောင်အထည်ဖော်ရမည်ဖြစ်ပြီး ဆောင်ရွက်ချက်များကို ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်သို့ ပြန်လည်အစီအရင်ခံရမည်။ နိုင်ငံတော်၏ အခြေအနေအရပ်ရပ်နှင့် စပ်လျဉ်း၍ ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်သို့ အခါအားလျော်စွာတင်ပြရမည် ဆိုသည့်အချက်ကို ၂ ကြိမ်ထက် မနည်းအသုံးပြုကာ အစိုးရနှင့် အာဏာမဏ္ဍိုင်အချင်းချင်း ထိန်းညှိမှုတွင် ဆောင်ရွက်ခဲ့ပါသည်။²⁵⁹ ယင်းအချက်မှာ အန်အယ်လ်ဒီ ဦးဆောင်သည့် ဒုတိယအကြိမ် လွှတ်တော်သက်တမ်းတွင် လုံးဝ သုံးစွဲခြင်းမရှိသည့် ပုဒ်မ ဖြစ်လာသည်။

၄. ၇. ၃။ NLD လက်ထက် အမျိုးသားလွှတ်တော်လည်ပတ်မှု

USDP လက်ထက် အမျိုးသားလွှတ်တော်မှာ ကိုယ်စားလှယ်အဓိက ဆိုသည့် မူဖြင့် အမျိုးသားလွှတ်တော် ဥက္ကဋ္ဌက လွှတ်တော်ကို ကိုင်တွယ်လည်ပတ်ခဲ့ကြောင်း ပထမ အကြိမ်သက်တမ်းတွင် တက်ခဲ့သည့် ကိုယ်စားလှယ်အချို့က ပြောဆိုဖူးသည်။ ဒုတိယအကြိမ် သက်တမ်းတွင်တော့ ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော် တစ်ခုလုံး ၁၃ ရာခိုင်နှုန်းသော ကိုယ်စားလှယ်များသာလျှင် ယခင်လွှတ်တော် အတွေ့အကြုံရှိသူများ ဖြစ်တော့သလို အမျိုးသားလွှတ်တော် ဆိုရင်လည်း လွှတ်တော် တစ်ခုလုံးနီးပါးမှာ အသစ်နီးပါး ဖြစ်ကုန်သည်။ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များအပေါ် ပါတီကြီးစိုးမှုမှာ ပထမအကြိမ်တွင်လည်း အတန်အသင့်ရှိခဲ့သော်လည်း ဒုတိယ အကြိမ်တွင်မူ တင်းကြပ်လွန်းသည့် ပုံစံပေါက်သည်အထိ ဖြစ်လာခဲ့သည်။ မေးခွန်း၊ အဆိုတင်သွင်း ဆွေးနွေးမေးမြန်းမှုကအစ ပါတီတွင်း စိစစ်ရေးကို မဖြစ်မနေဖြတ်သန်းရန် လိုအပ်သည်။ ပါတီတွင်း စိစစ်ရေး ကော်မတီမှ စိစစ်ရသည့် ကိစ္စများမှာ ပါတီညီလာခံများ၊ ရွေးကောက်ပွဲကြေညာစာတမ်းပါ ဖော်ပြချက်များနှင့် ညီမညီသိုသည့် အချက်များဖြင့် တိုင်းတာခြင်း မဟုတ်ဘဲ အခါအားလျော်စွာ ပါတီမှ ထုတ်ပြန်သည့် ညွှန်ကြားချက်အပေါ် မူတည်၍ စိစစ်ရခြင်းဖြစ်သည်ဟု စိစစ်ရေးကော်မတီဝင်တဦးကလည်း ပြောသည်။²⁶⁰

ယင်းအဆင့်မှာ လွှတ်တော် နည်းဥပဒေ ဥပဒေအရ သတ်မှတ်ထားသည် မဟုတ်သော်လည်း ယင်းအဆင့်ကို မကျော်ဖြတ်နိုင်ပါက အမျိုးသားလွှတ်တော်တွင် ရှိနေသည့် ဦးရေ ၁၃၀ ကျော်သည့် အန်အယ်လ်ဒီ ကိုယ်စားလှယ်များမှာ မေးခွန်း အဆိုမေးမြန်းခွင့်ရမည် မဟုတ်ပေ။ အမှန်စင်စစ် ဥပဒေအရမူ လွှတ်တော်အဆိုမေးခွန်းဌာနတွင် မိမိမေးမြန်းတင်သွင်းလိုသည့် အကြောင်းများကို တင်ပြလျှောက်ထားပြီး လွှတ်တော်ဥက္ကဋ္ဌခွင့်ပြုချက်ရပါက ဆွေးနွေးရုံပင်ဖြစ်သည်။ ဥပဒေပါပြဋ္ဌာန်းချက်အပြင် ပြင်ပပါတီမှ တည်ဆောက်ထားသည့် ယန္တရားက ပိုလာသည့် သဘောဆောင်ပါသည်။ လွှတ်တော်တွင်း မဲခွဲဆုံးဖြတ်ရာတွင်လည်း မူဝါဒဆိုင်ရာ အရေးကိစ္စကိစ္စများကို ပါတီညွှန်ကြားချက်အတိုင်း မဲပေးပြီး သာမန်အရေးကိစ္စများတွင် တစ်ဦးချင်းဆန္ဒအလျောက် မဲပေးရလေ့ရှိသည်။ သို့သော် လွတ်လပ်စွာ ဆန္ဒထုတ်ဖော်ခွင့်အတွက် အကန့်အသတ်ဖြစ်စေသည့် အချက်တချို့ ထပ်မံပါဝင်လာသည့် ငြိမ်း၊ စု၊ စီ ဥပဒေ ပြင်ဆင်ခြင်းကဲ့သို့ ကိစ္စရပ်များတွင် ပါတီ ညွှန်ကြားချက်နှင့် ဆန့်ကျင် မဲပေးခဲ့သည့် ဒီချုပ်ပါတီဝင် အမျိုးသား လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်အချို့လည်း ရှိခဲ့ပြီး ယင်းကိစ္စရပ်အပေါ် မိမိနိုင်ငံရေးအရ ရပ်တည်ချက်ကို လူမှုကွန်ယက်မီဒီယာပေါ်တွင် ရေးသားခဲ့သည့်

259 Min Zin, Power Configuration in Myanmar Transition, Journal of Democracy , Vol.27, Issues . 2 , 2016 April.

260 NLD ပါတီတွင်း မေးခွန်း၊ အဆိုစိစစ်ရေးကော်မတီအဖွဲ့ဝင် တစ်ဦးနှင့် ၂၀၁၉ ဇူလိုင်လအတွင်းက နေပြည်တော်တွင် တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှု

လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်တစ်ဦးမှာလည်း ရေးရာကော်မတီဝင်အဖြစ်မှ ရာထူးချွင်းခံခဲ့ရသည်ဟု ဒုတိယအကြိမ် လွှတ်တော် သက်တမ်းတက်ရောက်နေသည့် အန်အယ်လ်ဒီပါတီမှ ကိုယ်စားလှယ်အချို့က အတည်ပြုပြောဆိုသည်။²⁶¹ အာဏာရပါတီမှ မဟုတ်သည့် ကျန်ကိုယ်စားလှယ်များကမူ ကိုယ်စားလှယ် တစ်ဦးချင်း သဘောဆန္ဒအရ မဲပေးခြင်းမျိုးကို ပိုမို ပြုလုပ်နေကြသည်။

အမျိုးသားဒီမိုကရေစီအဖွဲ့ချုပ် အစိုးရ လက်ထက်တွင်မူ ကာလုံအစည်းအဝေးလည်း မခေါ်တော့သည့်အတွက် အမျိုးသားလွှတ်တော် ဥက္ကဋ္ဌမှာ ယင်းအစည်းအဝေးသို့ တက်စရာတော့ မလိုတော့ပေ။ သို့သော် ယင်းအချက်ကြောင့်ပင် လုံခြုံရေး၊ ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် ပတ်သက်သော ကိစ္စရပ်များ လွှတ်တော်တွင်း ဆွေးနွေးရန် ပေါ်လာသည့်အခါ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များအနေဖြင့် အဆို၊ မေးခွန်းတင်သွင်း မေးမြန်းခွင့်ရရန် ခက်ခဲလာခဲ့သလောလည်း စဉ်းစားစရာဖြစ်စေပါသည်။ အကြောင်းမှာ ငြိမ်းချမ်းရေး ဖက်ဒရယ် စစ်ဘေးရှောင်များအရေးစသည့် ကိစ္စရပ်များ ယခင်ပထမအကြိမ် လွှတ်တော်တွင် ဆွေးနွေးခွင့်ရခဲ့ရာတွင် ကာလုံအစည်းအဝေး ညှိနှိုင်းဆုံးဖြတ်ချက်များဖြင့် ခွင့်ပြုခဲ့ခြင်းမှာ အများစုဖြစ်ပါသည်။ ဒီချုပ်ပါတီမှ ပြည်ထောင်စုအဆင့် ကိုယ်စားလှယ်တဦးကမူ ၎င်း တို့အနေဖြင့် တပ်မတော်နှင့် သက်ဆိုင်သည့် လုံခြုံရေးကဏ္ဍမှလွဲ၍ ကျန်ကဏ္ဍများတွင် ဆွေးနွေး ပြောဆိုလုပ်ပိုင်ခွင့်ရှိသည်ဟု ဆိုပါသည်။

လွှတ်တော်ဥက္ကဋ္ဌ၏ ပါတီတွင်း အတွေ့အကြုံနယ်ပယ်နှင့်အတူ ပါတီတွင်းမှ အခြားဩဇာရှိ ဗဟိုအလုပ်အမှုဆောင်ဖြစ်နေသူ ကိုယ်စားလှယ်များ၊ ကိုယ်စားလှယ်ဟောင်း ဦးဝင်းထိန်နှင့် ၎င်း၏ ဘက်တော်သားများကဲ့သို့ လွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်များအား အုပ်ချုပ်ရန် ပါတီမှ တာဝန်ပေးအပ်ခြင်း ခံရသူအချို့မှာ အာဏာရပါတီ ကြီးစိုးသည့်လွှတ်တော် လည်ပတ်မှုများအတွင်း ဩဇာ လွှမ်းမိုးမှု ရှိသူများလည်း ဖြစ်လာခဲ့သည်။ ယင်းသို့ ပါတီမှ အရေးပါသူများ လွှတ်တော်တွင်း လွှမ်းမိုးစွက်ဖက်မှုကို ဒုတိယအကြိမ် အမျိုးသားလွှတ်တော်သက်တမ်း ဥက္ကဋ္ဌမှ ကျော်လွှားနိုင်မှု ရှိဟန်မတူဟု သုတေသန စာတမ်းအတွက် မေးမြန်းခဲ့သည့် အာဏာရပါတီမှ အမျိုးသားလွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်အချို့ကလည်းမှတ်ချက်ပြုသည်။

အမျိုးသားဒီမိုကရေစီအဖွဲ့ချုပ် ပါတီအနေဖြင့် ကိုယ်စားလှယ်များအား အတွင်းစည်းစိမ်မှုများလုပ်နေသည်မှာ ဒုတိယအကြိမ် သက်တမ်းမှစတင်ခဲ့ခြင်းတော့ မဟုတ်ပေ။ ဗဟိုအလုပ်အမှုဆောင် ကော်မတီနှင့် တိုင်ပင်ထားခြင်း မရှိဘဲ လွှတ်တော်ရုံးသို့ ဥပဒေကြမ်း သို့မဟုတ် အဆိုတခု တင်သွင်းခွင့်မရှိသည်မှာ ကြားဖြတ်ရွေးကောက်ပွဲမှ တဆင့် လွှတ်တော် နိုင်ငံရေးသို့ စတင်ဝင်ရောက်ခဲ့သည့် ၂၀၁၂ ခုနှစ် ကတည်းက ဖြစ်သည်။ ပါတီတွင်း စည်းလုံးမှုနှင့် သစ္စာခံမှု အားကောင်းစေရန် အားတက်သရောဆောင်ရွက်ခဲ့ပြီး ပထမအကြိမ် ပြည်ခိုင်ဖြိုး လက်ထက်ထက်ပင် ပိုမို ဆောင်ရွက်နိုင်ခဲ့သည်။

ဦးဝင်းထိန်မှာ သူရဦးရွှေမန်းခေါင်းဆောင်သည့် ဥပဒေရေးရာနှင့် အထူးကိစ္စရပ်များ လေ့လာရေးကော်မရှင်တွင်လည်း အဖွဲ့ဝင် အဖြစ် ပါဝင်ခဲ့ပြီး တန်းစိုးထွားခဲ့စဉ်က အစိုးရ အုပ်ချုပ်ရေးပိုင်းမှ ဝန်ကြီးများပါ သူနေပြည်တော်တွင် နေထိုင်ခဲ့ရာ နေရာသို့ ဝင်ထွက်နေခဲ့ရပါသည်။ ဆိုလိုရင်းမှာ ဥပဒေပြုရေးနှင့် အုပ်ချုပ်ရေးအကြား ဆက်နွှယ်ဆောင်ရွက်မှုများတွင် ပုံမှန်လုပ်ရိုးလုပ်စဉ် မဟုတ်သည့် ဆက်သွယ်ရေး ပုံစံများ စီမံခန့်ခွဲမှုပုံစံများ ရှိနေခဲ့သည်ကို ဆိုလိုရင်းဖြစ်သည်။

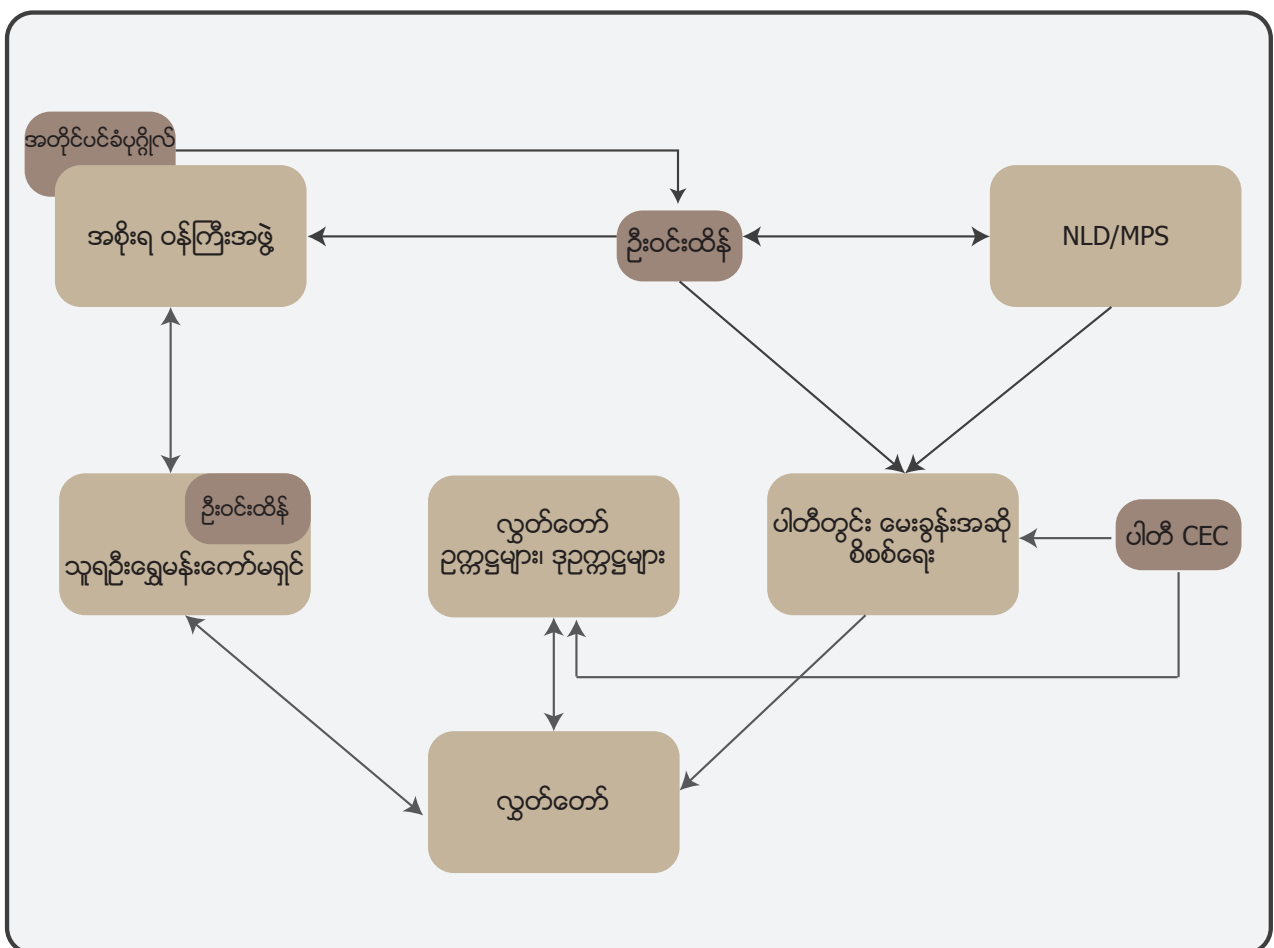
အဖွဲ့ဝင် ၃၇ ဦးရှိသည့် သူရဦးရွှေမန်း၏ ကော်မရှင်မှာ ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်မှ ဖွဲ့စည်းပေးခဲ့ခြင်းဖြစ်ပြီး ယခင် ပထမအကြိမ်သက် တမ်းတွင် ယင်းကဲ့သို့ အလားတူကော်မရှင်မျိုးရှိသော်လည်း ပြည်သူနှင့် အမျိုးသားလွှတ်တော်တွင်သာ သီးသန့်ဖွဲ့ခဲ့ခြင်းဖြစ်ကာ ဒုတိယအကြိမ် သက်တမ်းကော်မရှင်မှာ ပြည်ထောင်စု လွှတ်တော်မှ ဖွဲ့စည်းပေးခဲ့ပြီး ပိုမိုကြီးမားသည့် မူဝါဒရေးရာချမှတ်ဆုံးဖြတ် ပိုင်ခွင့် အချို့ရှိခဲ့ခြင်းလည်း ဖြစ်သည်။ အမျိုးသားလွှတ်တော်တွင်မူ ပထမအကြိမ်က ရှိခဲ့သည့် တတ်သိပညာရှင်များပါဝင်သည့် နိုင်ငံရေး၊ လူမှုစီးပွားဆိုင်ရာ လေ့လာရေး ကော်မရှင်မှာ ဒုတိယအကြိမ်မြောက် သက်တမ်းတွင် ထပ်မံဖွဲ့စည်းတော့ခြင်း မရှိပါ။

261 NLD အမျိုးသားလွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်အချို့နှင့် ၂၀၁၉ မေလ နေပြည်တော်ခရီးစဉ်အတွင်း တွေ့ဆုံမေးမြန်းခဲ့မှု

ပထမအကြိမ် သက်တမ်းတွင် ဖွဲ့စည်းခဲ့သည့် ဦးနန္ဒကျော်စွာဦးဆောင်သည့် ဥပဒေရေးရာနှင့် အထူးကိစ္စရပ်များ လေ့လာရေးကော်မရှင်မှာ ဥပဒေပေါင်း ၂၃၂ ခုအား ပြင်ဆင်နိုင်ရန်အတွက် စိစစ်သုံး သပ်မှုများလုပ်နိုင်ခဲ့ပြီး သူရဦးရွှေမန်း ဦးဆောင်သည့် ကော်မရှင် အနေဖြင့် ၃ နှစ်ကျော်ကာလအတွင်း ဥပဒေပေါင်း ၄၄ ခုရေးပေးနိုင်ခဲ့ကာ အထူးကိစ္စရပ်ပေါင်း ၂၄၀၀ နီးပါး ဆွေးနွေးနိုင်ခဲ့သည်ဟု ကော်မရှင် သက်တမ်းနှစ်ကြိမ်စလုံးတွင် တာဝန်ထမ်းဆောင်ခဲ့သည့် အဖွဲ့ဝင်တဦးက ပြောသည်။

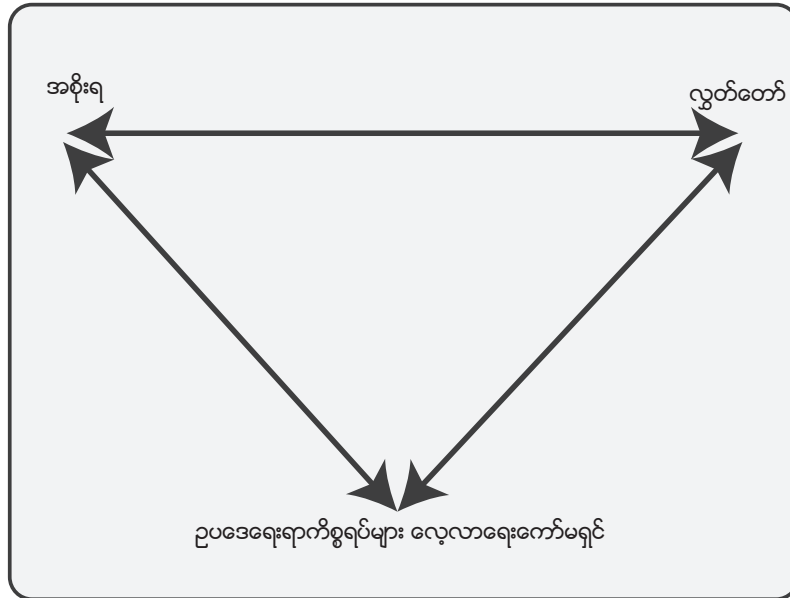
‘အန်အယ်လ်ဒီ တက် လာတော့ ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည်က သူရဦးရွှေမန်းကို အရင်ကော်မရှင်ဆက်ဖွဲ့ဖို့ ဦးဆောင်ဖို့ တာဝန်ပေးတယ်။ ကော်မရှင်က ပြည်ထောင်စု ကော်မရှင်ဖြစ်ပြီး တပ်က ထပ်ကန့်ကွက်တာ ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်က ကော်မရှင်ဖွဲ့လို့ မရဘူးဆိုပြီး ဦးရွှေမန်း အနေနဲ့ကတော့ ဒေါ်စုတို့ အစိုးရသစ် လွှတ်တော်သစ် လမ်းကြောင်းကို ဝင်ထိန်းပေးတဲ့ သဘောပါ။’ ဟု အဆိုပါပုဂ္ဂိုလ်ကပင်ပြောသည်။²⁶² ကော်မရှင်က ရေးဆွဲပေးခဲ့သည့် ဥပဒေ ၄၄ ခု အနက် ဥပဒေ ၈ ခုသာ အတည်ပြုနိုင်ခဲ့သည်။

ပုံ(၁၀) ဦးဝင်းထိန်၊ သူရဦးရွှေမန်း ဦးဆောင်သော ဥပဒေရေးရာနှင့်အထူးကိစ္စရပ်များကော်မရှင်ရှိစဉ် ၂၀၁၈ နှစ်ဦးပိုင်းအထိ ကော်မရှင်၊ အန်အယ်လ်ဒီပါတီ၊ လွှတ်တော်၊ အစိုးရအကြား ဆက်သွယ်ဆောင်ရွက်မှုပုံစံ

262 သူရဦးရွှေမန်းဦးဆောင်ခဲ့သည့် ဥပဒေရေးရာနှင့် အထူးကိစ္စရပ်များ လေ့လာရေးကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်တစ်ဦးနှင့် ၂၀၁၉ ဇူလိုင်လအတွင်း ရန်ကုန်မြို့တွင်တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှု

ပုံ (၁၁) သူရဦးရွှေမန်း ကော်မရှင်နှင့် အစိုးရ လွှတ်တော်အကြား ဆက်သွယ်လည်ပတ်မှုပြပုံ

၂၀၁၅ နှစ်ဆန်းပိုင်းမှ ၂၀၁၉ ခုနှစ် ဇွန်လအထိ ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်မှ အတည်ပြုခဲ့သည့် ဥပဒေပေါင်း ၂၀၅ ခု ရှိခဲ့ပြီး လွှတ်တော် နှစ်ရပ် သဘောထားကွဲလွဲပြီး ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်တွင် အဆုံးအဖြတ် ရယူရသည့် ဥပဒေပေါင်း ၄၆ ခုရှိခဲ့သည်။²⁶³ ယင်းတို့ အနက် အမျိုးသားလွှတ်တော်ဘက်မှ သဘောထားပါဝင်သည့် ဥပဒေကြမ်း ၇ ခုခန့်သာ မဲခွဲဆုံးဖြတ်မှုတွင် အနိုင်ရခဲ့ပါသည်။

သဘောထား ကွဲလွဲသည်ဆိုသော်လည်း ဥပဒေကြမ်း တခုလုံး ကွဲလွဲမှုများထက် စကား၊ စာသားအထားအသို၊ အဓိပ္ပာယ်နှစ်မျိုး ထွက်နိုင်သည့် ကိစ္စများ၊ စာကြောင်းအလိုက် ကွဲလွဲချက်များ အများစုဖြစ်သည်။ အမျိုးသားလွှတ်တော်ဘက်မှ သဘောထား အသာရခဲ့သည့် ဇီဝမျိုးကွဲနှင့် သဘာဝ ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးနယ်မြေများ ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ခြင်းဆိုင်ရာ ဥပဒေဆိုလျှင် ပြည်သူ့လွှတ်တော်တွင် အတည်ပြုပြီးနောက် ကချင်ဒေသ အခြေစိုက်ပါတီများ ကန့်ကွက်ခဲ့သည့်အတွက် အမျိုးသားလွှတ်တော် ရေးရာကော်မတီတွင် ကချင်ပါတီမှ တာဝန်ရှိသူများ လာရောက်ဆွေးနွေးခဲ့ပြီး အကြံပြုချက်များထဲမှ အချို့သာ ထည့်သွင်းပေးခြင်း မျိုးဖြစ်ပါသည်။²⁶⁴

အမျိုးသားလွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်များအဆိုအရမူ ပါတီနိုင်ငံရေး သက်ရောက်စိုးမိုးမှုကြီးသည့် လွှတ်တော်လည်ပတ်မှု ပုံစံဖြစ်နေသည့်အတွက် ပြည်ထောင်စု လွှတ်တော်တွင် ဆုံးဖြတ်မှုများတွင် အသာရခြင်း၊ မရခြင်းမှာ လွှတ်တော်ကို လွှမ်းမိုးထားသည့် အာဏာရပါတီ၏ ဗဟိုအလုပ်အမှုဆောင် ကော်မတီသဘောတွင် တည်မှီနေသည်ဟု ဆိုကြသည်။²⁶⁵

၂၀၁၅ ခုနှစ်အတွင်းက အမျိုးသား ပညာရေးဥပဒေအပေါ် ကန့်ကွက်နေသည့် သပိတ်ပေါ်ပေါက်လာစဉ် အမျိုးသားလွှတ်တော်မှ ကျောင်းသားများ တောင်းဆိုသည့် အချက်များကို အတည်ပြုနိုင်ခဲ့သော်လည်း ပြည်သူ့လွှတ်တော်တွင် ရှုံးနိမ့်ခဲ့ပြီး ပြည်ထောင်စုတွင်ပါ ယင်းအချက်များကို အတည်မပြုနိုင်ခဲ့မှုမှာ အခြေခံဥပဒေပုဒ်မ ၉၅ (ခ) အရ လွှတ်တော်နှစ်ရပ် အခွင့်အာဏာ တန်းတူမရှိနိုင်မှု အဖြစ် ထင်သာ မြင်သာရှိသည့် ဥပမာလည်း ဖြစ်ခဲ့သည်။²⁶⁶

263 ယင်းအချက်အလက်ကို ပြည်ထောင်စု လွှတ်တော် ဥပဒေကြမ်း ပူးပေါင်းကော်မတီထံမှ ၂၀၁၈ ခုနှစ် ဇူလိုင်လ အတွင်းက ရယူခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။
 264 KNC ကချင်အမျိုးသားကွန်ဂရက်ပါတီမှ ဥက္ကဋ္ဌဒေါက်တာအမ်ကောန်လနှင့် ၂၀၁၉ စက်တင်ဘာလအတွင်း ဆက်သွယ်မေးမြန်းမှုမှ
 265 ဒုတိယအကြိမ် အမျိုးသားလွှတ်တော်တွင် တက်ရောက်နေသည့် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ် ၃ဦးနှင့် ၂၀၁၉ ခုနှစ်၊ ဇွန်၊ ဇူလိုင်လအတွင်းက နေပြည်တော် တွင် မေးမြန်းမှုမှ
 266 ပထမအကြိမ် အမျိုးသားလွှတ်တော်တွင် အကြံပေးအဖြစ် ဆောင်ရွက်ခဲ့သည့် ဦးကျော်ဝင်းနှင့် ၂၀၁၉ အောက်တိုဘာလအတွင်းက မေးမြန်းမှုမှ

ပြည်သူ့လွှတ်တော် မှတစ်ဆင့် တင်သွင်းခဲ့သည့် နိုင်ငံသားများ၏ ပုဂ္ဂိုလ်ဆိုင်ရာ လွတ်လပ်မှုနှင့် လုံခြုံမှုကို ကာကွယ်ပေးရေး ဥပဒေ ဆိုလျှင် အမျိုးသားလွှတ်တော်နှင့် သဘောထားကွဲလွဲခဲ့သော်လည်း ပြည်သူ့လွှတ်တော်၏ ဆန္ဒအတိုင်း အသိအမှတ်ပြုပြီး ယင်းဥပဒေဖြင့် တရားစွဲခံရသူ အရေအတွက်မှာ တဟုန်ထိုး တိုးတက်လျက်ရှိကာ လူ့အခွင့်အရေးအရ လွတ်လပ်စွာထုတ်ဖော်ခွင့်ကို ထိပါးသည့် ဥပဒေအဖြစ် ရှုမြင်ခံရနေရပါသည်။²⁶⁷

ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်တွင် လွှတ်တော်နှစ်ရပ်သဘောထားကွဲလွဲသည့် ဥပဒေကြမ်းအား မဲခွဲဆုံးဖြတ်သည့် ကိစ္စအား မဲခွဲ မဆုံး ဖြတ်ခင် ပြည်သူနှင့် အမျိုးသားလွှတ်တော်မှ ကိုယ်စားလှယ်များမှ ကိုယ်စားလှယ် ဦးရေ တူညီစွာပါဝင်သည့် ညှိနှိုင်းရေးပူးပေါင်း ဧကန်မတီဖြင့် ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းမှုများ လုပ်လေ့ရှိသော်လည်း ယင်းညှိနှိုင်းမှုမှာ အတည်ပြုနိုင်သည့် အခွင့်အာဏာ မရှိပေ။ ပြန်လည် ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းနိုင်သည့် သဘောဆောင်သော်လည်း လက်တွေ့ လုပ်ဆောင်မှုများတွင် ထူးထူးခြားခြားပြောင်းလဲသွားခြင်းမျိုး မရှိဘဲ ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်တွင်သာ မဲခွဲအတည်ပြုသည့်အတွက် ပြည်သူ့လွှတ်တော် သဘောထားကသာ အနိုင်ရမှုများနေသည်ဟု ဒုတိယအကြိမ် အမျိုးသားလွှတ်တော် ဒုတိယဥက္ကဋ္ဌကလည်း မှတ်ချက်ပြုသည်။²⁶⁸

ဒုတိယအကြိမ် လွှတ်တော်သက်တမ်းတွင် ပြုလုပ်ခဲ့သည့် ဖွဲ့စည်းပုံပြင်ဆင်ရေးဆိုင်ရာ အဆိုပြုမှုများအတွက် အန်အယ်လီဒီမှ တင်သွင်းသည့် အစီအရင်ခံစာတွင် ယင်းကဲ့သို့ လွှတ်တော်နှစ်ရပ် သဘောထားကွဲလွဲသော ဥပဒေကြမ်းအား ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော် တွင် မဲခွဲအတည်ပြုသည့် အခြေခံ ဥပဒေ ပုဒ်မ ၉၅ (ခ) အား ပြင်ဆင်ရန် တင်ပြလာသည်ကို မတွေ့ရသကဲ့သို့ ဥပဒေပြုရေး မဏ္ဍိုင်နှင့် ပတ်သက်ပြီး ကြီးကြီးမားမား အပြောင်းအလဲ ဖြစ်စေမည့် အချက်များကိုလည်း တင်ပြထားသည်ကို မတွေ့ရပေ။²⁶⁹ လွှတ်တော်တွင် ပါဝင်နေသည့် တပ်မတော်သားကိုယ်စားလှယ်များအား အဆင့်အလိုက် လျော့ချရန်သာ တင်ပြထားသည်။

လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ် သက်တမ်းနှစ်ကြိမ်စလုံး တက်ရောက်ခဲ့သည့် ကိုယ်စားလှယ်အချို့ကမူ ဒုတိယအကြိမ် လွှတ်တော်မှာ ထိန်းချုပ်မှု ပိုများလွန်းသည်ဟုဆိုပြီး ပထမအကြိမ် လွှတ်တော်လောက်ပင် အုပ်ချုပ်ရေးမဏ္ဍိုင်အား မထိန်းထေနိုင်ဟု မှတ် ချက်ပြုကြသည်။ လွှတ်တော်သက်တမ်း နှစ်ကြိမ်စလုံး အမျိုးသားလွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်ဖြစ်ခဲ့သည့် အန်အယ်လီဒီ ပါတီ မှ ဦးအောင်ကြည်ညွန့်က 'ပထမအကြိမ် လွှတ်တော်က အစိုးရကို ထိန်းထေတာလား အစိုးရနဲ့ ရန်ဖြစ်တာလား ဆိုတာ သေချာ ကြည့်ဖို့တော့လိုမယ်' ဟု မှတ်ချက်ပြုသည်။

ရန်ကုန်တိုင်းမှ အမျိုးသားလွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်တဦး၏ နိုင်ငံတော်၏ စီးပွားရေး မူဝါဒ ၁၂ ချက်အား မေးခွန်းထုတ်မည့် အစီအစဉ်မှာ လွှတ်တော်ထဲပင် မရောက်ခဲ့ဘဲ ပါတီ စိစစ်ရေးအဖွဲ့ဖြင့်ပင် ၎င်း၏ မေးမြန်းမည့်အစီအစဉ်မှာ နိဗ္ဗိမ့်ခဲ့သည်။

လေ့လာသူအချို့ကမူ

အတိုင်ပင်ခံပုဂ္ဂိုလ် ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည်ကိုယ်တိုင် လွှတ်တော်မှ ဖန်တီးသည့် အတိုင်ပင်ခံ ရာထူးဖြင့် အစိုးရအဖွဲ့တွင် နေရာယူထားခြင်းမှာလည်း လွှတ်တော်အနေဖြင့် အစိုးရအား ထိန်းထေမှု ပြုလုပ်ရန် တွန့်ဆုတ်မှုများ ဖြစ်စေသည်

267 Eleven News ၊ ၂၀၁၉ ပထမ လအတွင်း နိုင်ငံသားများ၏ ပုဂ္ဂိုလ်ဆိုင်ရာလုံခြုံမှု အကာကွယ်ပေးရေးဥပဒေဖြင့် တရားစွဲဆိုမှု ၂၁ မှု တရားစွဲခံရသူ ၇၈ ဦး၊ အသံအဖွဲ့ စက်တင်ဘာလ အစီအရင်ခံစာ၊ ၂၀၁၉ စက်တင်ဘာလ ၂ ရက် <https://news-eleven.com/article/131964> (Accessed 2019 September 19)

268 ဒုတိယအကြိမ် အမျိုးသားလွှတ်တော်ဒုတိယဥက္ကဋ္ဌနှင့် ၂၀၁၉ ဇူလိုင်လအတွင်းက တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှုမှ

269 ဒုတိယအကြိမ် လွှတ်တော် ၂၀၀၈ ခုနှစ် အခြေခံဥပဒေပြင်ဆင်ရေးဆိုင်ရာ ၄၅ ဦး ပူးပေါင်းဧကန်မတီအစီအရင်ခံစာ၊ ၂၀၁၉ ဇူလိုင်လ

ဟုမှတ်ချက်ပြုပြီး အချို့ကိုယ်စားလှယ်များကမူ လွှတ်တော်မှ အုပ်ချုပ်ရေးမဏ္ဍိုင်အား စောင့်ကြည့်ထိန်းကျောင်းခြင်းသည် နိုင်ငံရေးအရ အစိုးရကို ဆန့်ကျင်ခြင်းဖြစ်သည်ဟု ယူဆသည့် ကိုယ်စားလှယ်များလည်း ရှိနေသည်။²⁷⁰ ယင်းအချက်မှာ အစိုးရအဖွဲ့အတွင်း ပါတီခေါင်းဆောင်ဖြစ်သူ ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည်ရောက်သွားမှုနှင့်လည်း သက်ဆိုင်နိုင်ပြီး ဒီမိုကရေစီ အင်စတီကျူးရှင်းများ၏ ခိုင်မာစွာ ရပ်တည်စေရန်အလို့ငှာ နိုင်ငံအတွက် ရေရှည်တည်ဆောက်ရမည့် နိုင်ငံရေး ယဉ်ကျေးမှု တရပ်ပျောက်ဆုံးသွားကာ အာဏာရအစိုးရအတွက် သီးသန့် တည်ရှိသကဲ့သို့ ဖြစ်စေခဲ့သည်။²⁷¹

ယင်းအချက်ကို ထင်ဟပ်စေသည့်အချက်မှာ ၂၀၁၆ ခုနှစ် အတွင်းက ရှမ်းပြည်နယ်မှ NLD ခေါင်းဆောင်များ ထုတ်ပယ်ခံရသည့် ဖြစ်စဉ်တွင် ဗဟိုအလုပ်အမှုဆောင် ကော်မတီဝင်များပင် မသိဘဲ ပါတီဥက္ကဋ္ဌ ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည် ဆုံးဖြတ်ချက်ဖြင့် ထုတ်ပယ်ခြင်းဟု ဦးဝင်းထိန်က မီဒီယာများပေါ်တွင် ပြောဆိုခဲ့သည့်အချက်မှာ စဉ်းစားစရာဖြစ်စေသည်။²⁷²

လွှတ်တော်အမတ်တစ်ဦးဖြစ်ပြီး ပါတီအလုပ်အမှုဆောင်တစ်ဦးဖြစ်သည့် ဦးအောင်ကြည်ညွန့်ကမူ ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည်အနေဖြင့် ပါတီလုပ်ငန်းစဉ်များနှင့် ပါဝင်ပတ်သက်ခြင်းမရှိဘဲ ပါတီ ဒုတိယဥက္ကဋ္ဌ ဖြစ်သည့် ဒေါက်တာဇော်မြင့်မောင်ကသာ ပါတီလုပ်ငန်းများကို တာဝန်ယူစီမံခန့်ခွဲနေသည်ဟု ပြောသည်။²⁷³ အန်အယ်လ်ဒီကိုယ်စားလှယ်အချို့အဆိုအရမူ ပါတီတွင် ဒုတိယအကြိမ် လွှတ်တော်အား မည်ကဲ့သို့ စနစ်တကျ ပုံမှန်လည်ပတ်မည်၊ ဒီမိုကရေစီအရ မည်သည့်အရာကို အသားပေးပုံဖော်မည်ဆိုသည့် နည်းဗျူဟာ Guideline မရှိခဲ့မှုနှင့် ကြုံတွေ့ရသည့် အခြေအနေအပေါ်တည်၍ ပုံဖော်သည့်ပုံစံ ကျင့်သုံးမှု အားကောင်းသည့်အတွက် အမျိုးသားလွှတ်တော် အပါအဝင် ပြည်ထောင်စုအဆင့် လွှတ်တော်များမှာ အားမကောင်းမောင်းမသန် ပုံစံနှင့် လည်ပတ်မှုကို ကြုံရခြင်းဖြစ်သည်ဟု ကောက်ချက်ချကြသည်။²⁷⁴

'အဓိကကတော့ တပ်မျက်နှာကြည့်နေရင်းနဲ့ လွှတ်တော်က သူ့အလုပ် သူမလုပ်နိုင်တော့ဘဲ ဒီလိုပုံပေါက်ရသလို လွှတ်တော် ဥက္ကဋ္ဌ ကိုင်တွယ်မှု အားနည်းတာကြောင့်လည်း လွှတ်တော်လည်ပတ်မှုပုံစံ ဒီလိုဖြစ်သွားတယ်လို့ မြင်တယ်' ဟု အန်အယ်လ်ဒီ ပါတီ တည်ထောင်စကတည်းက ပါဝင်လာခဲ့သူ အမျိုးသားလွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ် တစ်ဦးက မှတ်ချက်ပြုသည်။²⁷⁵ လွှတ်တော်၏ တာဝန်မှာ အစိုးရအဖွဲ့အား ထိန်းကျောင်းရန်နှင့် အစိုးရဌာနများ အသုံးပြုမည့် ဘတ်ဂျက်အား စီမံခန့်ခွဲပေးရန်ဖြစ်ပြီး လွှတ်တော် အနေဖြင့် မပြောရဲ မဆိုရဲ ဖြစ်လာရင် ဒီမိုကရေစီ ပျက်စီးမှာ ဖြစ်သည်ဆိုသည့် သတိပေးမှုလည်း ရှိသည်။²⁷⁶ ပါတီခေါင်းဆောင် ဦးဝင်းထိန်မရှိတော့သည့် ၂၀၁၈ ခုနှစ်နောက်ပိုင်း အန်အယ်လ်ဒီ ပါတီမှ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်အချို့မှာ အတန်ငယ် လွတ်လွတ်လပ်လပ် လှုပ်ရှားခွင့်ရလာကြသည်ဟုလည်း ဆိုကြပါသည်။ သို့သော်ငြားလည်း လွှတ်တော်မှာ ၃ နှစ်ကျော်ကာလအတွင်း ထိန်းချုပ်မှုများစွာဖြင့် ဖြတ်သန်းခဲ့ရသဖြင့် ကိုယ်စားလှယ်များမှာ တက်ကြွမှု သိပ်မရှိကြချင်တော့ပါ။

လွှတ်တော်အတွင်း အနိုင်ရပါတီလွှမ်းမိုးမှုတို့မှာ တည်ငြိမ်ပြီး ဒီမိုကရေစီ နိုင်ငံအချို့တွင်လည်း တွေ့ရသော်လည်း ၎င်းတို့လွှမ်းမိုးမှုမှာ ပါတီ၏ ယခင်က ချမှတ်ထားသည့် မူဝါဒရေးရာ၊ သဘောတရားရေးရာဝါဒ အိုင်ဒီယိုလိုဂျီတို့အပေါ်တွင် အခြေခံခြင်းမျိုးဖြစ်ရာ ယင်းအခြေအနေနှင့် ကွာခြားပါသည်။ အထက်လွှတ်တော် စနစ်ကျင့်သုံးဖူးသည့် ထိုင်းနိုင်ငံ၏ ယခင် အခြေခံ ဥပဒေဟောင်းတွင်

270 Renaud Egretau, Parliamentary Development in Myanmar , 2017
 271 ရန်ကုန်တိုင်းနှင့် ရှမ်းပြည်နယ်တို့မှ အမျိုးသားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ် ၂ ဦးနှင့် ၂၀၁၉ မေနှင့် ဇူလိုင်လအတွင်းမေးမြန်းခဲ့မှု
 272 The Irrawaddy Burmese၊ ထက်နိုင်ဇော်၊ CEC ဆုံးဖြတ်ချက် မပါဘဲ ရှမ်းပြည်နယ် NLD ကိစ္စဆုံးဖြတ်ခဲ့ဟု ဦးဝင်းထိန်စွပ်စွဲခံရ၊ ၂၀၁၆ အောက်တိုဘာ ၂၆ <https://burma.irrawaddy.com/news/politics/2016/10/26/125372.html> (Accessed 2019 October 2)
 273 NLD ဗဟိုအလုပ်အမှုဆောင် ဦးအောင်ကြည်ညွန့်နှင့် ၂၀၁၉ ဇူလိုင်လ ပြည်ထောင်စု လွှတ်တော်တွင် တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှု
 274 ဧရာဝတီတိုင်းအမျိုးသားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ် ဦးကြည်ဝင်း၊ ရန်ကုန်တိုင်းမှ အမျိုးသားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်တစ်ဦးတို့နှင့် ၂၀၁၉ မေ နှင့် ဇူလိုင်လအတွင်း နေပြည်တော်တွင် တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှု
 275 ယင်း
 276 RFA Burmese၊ သီဟထွန်း၊ အစိုးရအဖွဲ့ကို လွှတ်တော်က ထိန်းကျောင်းဖို့ပြည်သူ့ပါတီ ဥက္ကဋ္ဌဦးကိုကြီးပြော၊ ၂၀၁၉ စက်တင်ဘာလ ၂၉ <https://www.rfa.org/burmese/news/peoples-party-09292019082451.html> (Accessed 2019 September 30)

အထက်လွှတ်တော်အမတ်များမှာ မဲဆန္ဒနယ် ကိစ္စတစ်ခုတည်းဖြင့် အချိန်ကုန် ပါတီနိုင်ငံရေးသက်သက်ဖြင့် အချိန်ဖြုန်းသလိုဖြစ်နိုင်သည့်အတွက် ကန့်သတ်ချက်ပုဒ်မဖြစ်သည့် အထက်လွှတ်တော် အမတ်ဖြစ်ပြီးပါက ပါတီ လုပ်ငန်းစဉ်များတွင် လုပ်ဆောင်ခွင့်မရှိဟူသည် ပြဋ္ဌာန်းချက်ဖြင့် တားမြစ်ခဲ့ဖူးပါသည်။²⁷⁷

လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များအား မေးမြန်းခဲ့မှုများအရ ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော် အခန်းကဏ္ဍနှင့် ပတ်သက်၍ ဘတ်ဂျက် လုပ်ငန်းစဉ်များတွင် ဖြတ်တောက် ထိန်းညှိနှိုင်းမှုအပေါ် အားရကျေနပ်မှု ရှိကြောင်းလည်း တွေ့ရပါသည်။ စစ်တပ်ထိန်းချုပ်ထားသည့် ပြည်ထောင်စု ဝန်ကြီးဌာနများတင်ပြလာသည့် အသုံးစရိတ်များ ဖြတ်တောက်လျှော့ချနိုင်မှုသည် လွှတ်တော်သက်တမ်း ၂ ရပ်စလုံးတွင် လုပ်နိုင်ခဲ့သည့် အလုပ်ဖြစ်ပါသည်။ အန်အယ်လ်ဒီ ဦးဆောင်သည့် ဒုတိယအကြိမ် လွှတ်တော်သက်တမ်းတွင် တိုင်းရင်းသားပါတီများမှ အမျိုးသားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များနှင့် လွှတ်တော်ဥက္ကဋ္ဌတို့အကြား ဆက်ဆံရေးမှာလည်း မပြေပြစ်လှပါ။

ပထမအကြိမ် အမျိုးသားလွှတ်တော် သက်တမ်းတွင် အကြံပေး တာဝန်ထမ်းဆောင်ခဲ့သည့် ဦးကျော်ဝင်း၏ ဆောင်းပါး တစ်ပုဒ်တွင် မူ မြန်မာနိုင်ငံ၏ ပြဿနာများ အထူးသဖြင့် အမျိုးသား ဘုံသရုပ်အမှတ်လက္ခဏာ သဘောတူညီမှုအပေါ် အခြေခံသည့် အမှတ်သရုပ်လက္ခဏာ ဘုံသဘောတူညီထားသည့် နိုင်ငံတော် တည်ဆောက်ရေး Nation-Building ဆိုင်ရာ စိန်ခေါ်ချက်ကို ကျော်လွှားနိုင်ရေးအတွက် တိုင်းရင်းသားပါတီများ၏ အခန်းကဏ္ဍ လေးနက်ရန်လိုကြောင်း သတိပေးထားပါသည်။²⁷⁸

ဒီမိုကရေစီ အသွင်ကူးပြောင်းသည့် နိုင်ငံများကို လေ့လာခဲ့သည့် သောမတ်စ်ကရိုသာ၏ စာတမ်းတွင်မူ ဒီမိုကရက်တစ် အသွင်ကူးပြောင်းမှုကို ရပ်တန့်စေမည့် အကြောင်းအခြင်းအရာထဲတွင် လူမျိုးစု၊ ဘာသာ ပသာဒ စုံလင်ကွဲပြားမှုအပေါ် အခြေခံသည့် ကွဲပြားမှုအပေါ် လုံလောက်သည့် ဖြေရှင်းဆောင်ရွက်စီမံမှု မပြုနိုင်ခြင်း ဆိုသည့် အချက် ပါဝင်နေပါသည်။²⁷⁹

277 IDEA, Electro System Design , 2008

278 ကျော်ဝင်း၊ လူပုဂ္ဂိုလ်၊ အမှတ်အသားသရုပ်နှင့် လူမျိုးစုံအမှတ်အသား သရုပ်တိုးတက်မိသည့်အခါ၊ ယနေ့ခေတ်နိုင်ငံရေးမဂ္ဂဇင်း၊ ၂၀၁၆ ၊ ဇွန်လထုတ်

279 T. Carothers, The end of Transition Paradigm, Journal of Democracy, Vol.13, Issues 1, January 2002 , P-10.

၄. ၇. ၄။ အန်အယ်လ်ဒီလက်ထက် ထက်အောက်အသားပြုမှုဝါဒရေးရာစီးဆင်းမှုပုံစံ

အန်အယ်လ်ဒီသည် ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု ကြီးမားသည့် အဖွဲ့အစည်းဖြစ်သည့်အလျောက် ၂၀၁၆ မတ်လမှစတင်ပြီးအစိုးရသစ် ဖွဲ့စည်းပုံအားလုံးကို ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည်တစ်ဦးထဲကသာ ထိန်းချုပ်ခဲ့ပြီး နောက်ဆက်တွဲအနေဖြင့် မူဝါဒချမှတ်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်များ နှေးကွေးသွားပါသည်။²⁸⁰ အထူးသဖြင့် နိုင်ငံတော် အတိုင်ပင်ခံပုဂ္ဂိုလ်ရုံးနှင့် အမျိုးသားဒီမိုကရေစီအဖွဲ့ချုပ်၏ ထက်အောက်အာဏာစီးဆင်းပုံနှင့် ပတ်သက်၍ စိုးရိမ်စိတ်မြင့်တက်စနေပါသည်။²⁸¹

ပုံ (၁၂) NLDအစိုးရ လက်ထက် မူဝါဒချမှတ်ရာတွင် ပါဝင်ကြသူများ

အစိုးရအဖွဲ့ပြင်ပမှ ဩဇာရှိသူများ (ဥပဒေရေးရာနှင့် အထူးကိစ္စရပ်များ လေ့လာဆန်းစစ်သုံးသပ်ရေးကော်မရှင်၊ အန်အယ်လ်ဒီ ခေါင်းဆောင်များနှင့် လွှတ်တော် ဥက္ကဋ္ဌများ)

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေပုဒ်မ ၁၁ ကို ရည်ညွှန်း၍ အပြန်အလှန် ထိန်းကျောင်းမှုအား ဖျက်ဆီးနိုင်သည်ဟု တပ်မတော်သားလွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်များက ဝေဖန်ခဲ့သော်လည်း နိုင်ငံတော်၏အတိုင်ပင်ခံပုဂ္ဂိုလ်ဆိုင်ရာ ဥပဒေကြမ်းကို ၂၀၁၆ ဧပြီ ၁ ရက်နေ့နှင့် ၅ ရက်နေ့တို့တွင် လွှတ်တော်နှစ်ရပ်က အတည်ပြုခဲ့သည်။ ယင်းဥပဒေက လွှတ်တော်နှင့် အုပ်ချုပ်ရေးကဏ္ဍနှစ်ခုလုံးကို လွှမ်းမိုးသော ခေါင်းဆောင်မှုကိုပေးပြီး နိုင်ငံတော်အတိုင်ပင်ခံပုဂ္ဂိုလ်သည် ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်ကို တာဝန်ခံရသည်။²⁸² သူမသည် နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးနှင့် သမ္မတရုံးဝန်ကြီးလည်းဖြစ်သည်။ နိုင်ငံတော်အတိုင်ပင်ခံပုဂ္ဂိုလ်သည် နိုင်ငံ၏လုံခြုံရေးနှင့် ပတ်သက်သော ကိစ္စရပ်များတွင် တပ်မတော် ဦးဆောင်ထားသည့် ဝန်ကြီးဌာနများထံမှ သတင်းအချက်အလက် ရယူညှိနှိုင်းတိုင်ပင်ဟန်ရှိခဲ့ပြီး တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင်များနှင့် အပစ်ခတ်ရပ်စဲရေး၊ ရခိုင်ပြည်နယ်ရှိ ပဋိပက္ခများပါဝင်ပြီး ရံဖန်ရံခါတွင် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်များနှင့် စေ့စပ်ညှိနှိုင်းမှုဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များဆွေးနွေးရန် တပ်မတော်ကာကွယ်ရေးဦးစီးချုပ်နှင့် တွေ့ဆုံလေ့ရှိသည်။²⁸³

280 Renaud Egretteau, *Parliamentary Development in Myanmar* , 2017, Pg.54

281 Ibid.

282 ဆုမွန်သင်္ဃန်းအောင်၊ အပြောင်းအလဲကို စီမံခန့်ခွဲခြင်း မြန်မာအစိုးရအဖွဲ့၏ မူဝါဒချမှတ်သည့်လုပ်ငန်းစဉ်၊ ၂၀၁၈ ၊ စာ-၃၅

283 ယင်း

သမ္မတရုံးဝန်ကြီး ရာထူးကိုပါ ကိုင်ထားခြင်းဖြင့် ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည်သည် အခြေခံအားဖြင့် အစိုးရ၏ လုပ်ငန်းလည်ပတ်စီးဆင်းမှု ဥပဒေအရ ထိန်းချုပ်နိုင်သည့် အာဏာပါရရှိထားသည်။ ယင်းအပြင် ကော်မတီ အများအပြားတွင်လည်း ဥက္ကဋ္ဌရာထူးကို ရယူထားပါသည်။ ပြန်ကြည့်ပါက ထူးခြားမှုရှိသည့် နိုင်ငံတော် အတိုင်ပင် ပုဂ္ဂိုလ်ရာထူးသည် အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် ဥပဒေပြုရေး ကဏ္ဍနှစ်ရပ်စလုံးကို အားကောင်းအောင်လုပ်ဆောင်နိုင်သည့် အခွင့်အာဏာပေးထားပြီး USDP အစိုးရလက်ထက်က ပေါ်ပေါက်ခဲ့ သည့် အစိုးရနှင့် လွှတ်တော်ဥက္ကဋ္ဌ များအကြား ပုဂ္ဂိုလ်ရေးတင်းမားမှုမျိုး မရှိခဲ့ပေ။²⁸⁴

တချိန်က လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်ဖြစ်ဖူးသည့် သမိုင်းကြောင်း၎င်း၊ အခြားအကြောင်းအချက်ကြောင့်ဖြစ်စေ လွှတ်တော်၏ ဦးစားပေးမှုများနှင့် လုပ်ငန်းများကို အကောင်အထည်ဖော်ရာတွင် ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည်ကို ဦးဆောင်သူတဦးအဖြစ် ဆက်ရှိနေစေခဲ့သည်။ အန်အယ်လ်ဒီ ဦးဆောင်သည့် ပထမ ၃ နှစ်တာကာလအတွင်း အရေးကြီးသည့်အခြားမူဝါဒ ဇာတ်ကောင်မှာ သူရဦးမန်း ဦးဆောင်သည့် ကော်မရှင်ဖြစ်ခဲ့ပြီး USDP လက်ထက်နှင့် ခြားနားသည်မှာ အစိုးရအဖွဲ့ပြင်ပရှိ ဩဇာရှိသူများစာရင်းတွင် အတိုက်အခံများ၊ တိုင်းရင်းသားပါတီကဲ့သို့ မဟာမိတ်ပါတီများ ပါမလာတော့ခြင်းဖြစ်သလို အစိုးရတိုင်း Think Tank များမှာလည်း မူဝါဒရေးရာချမှတ်မှုတွင် ပါမလာတော့ပေ။ သူရဦးရွှေမန်းဦးဆောင်သည့် ကော်မရှင်အား သက်တမ်းဆက်မတိုးတော့သည့် နောက်ပိုင်း တွင် မူဝါဒရေးရာစက်ဝန်းမှာ ပို၍ပင် ကျုံ့လာခဲ့ပြီး မူဝါဒရေးရာချမှတ်သူ တိုးမလာဘဲ လျော့သွားသည့် သဘောဆောင်သည်ဟု နိုင်ငံရေး ၊ အုပ်ချုပ်မှုဆိုင်ရာ မဟာဗျူဟာ လေ့လာနေသူ အကဲခတ်တဦးကလည်း ထောက်ပြသည်။²⁸⁵

ပုံ (၁၃) သူရ ဦးရွှေမန်း ဦးဆောင်သည့် ဥပဒေရေးရာ လေ့လာရေး ကော်မရှင်မရှိတော့သည့် ၂၀၁၉ နှစ်ဆန်း နောက်ပိုင်း NLD အစိုးရလက်ထက် မူဝါဒချမှတ်မှု လုပ်ငန်းစဉ်တွင် ပါဝင်ကြသူများ

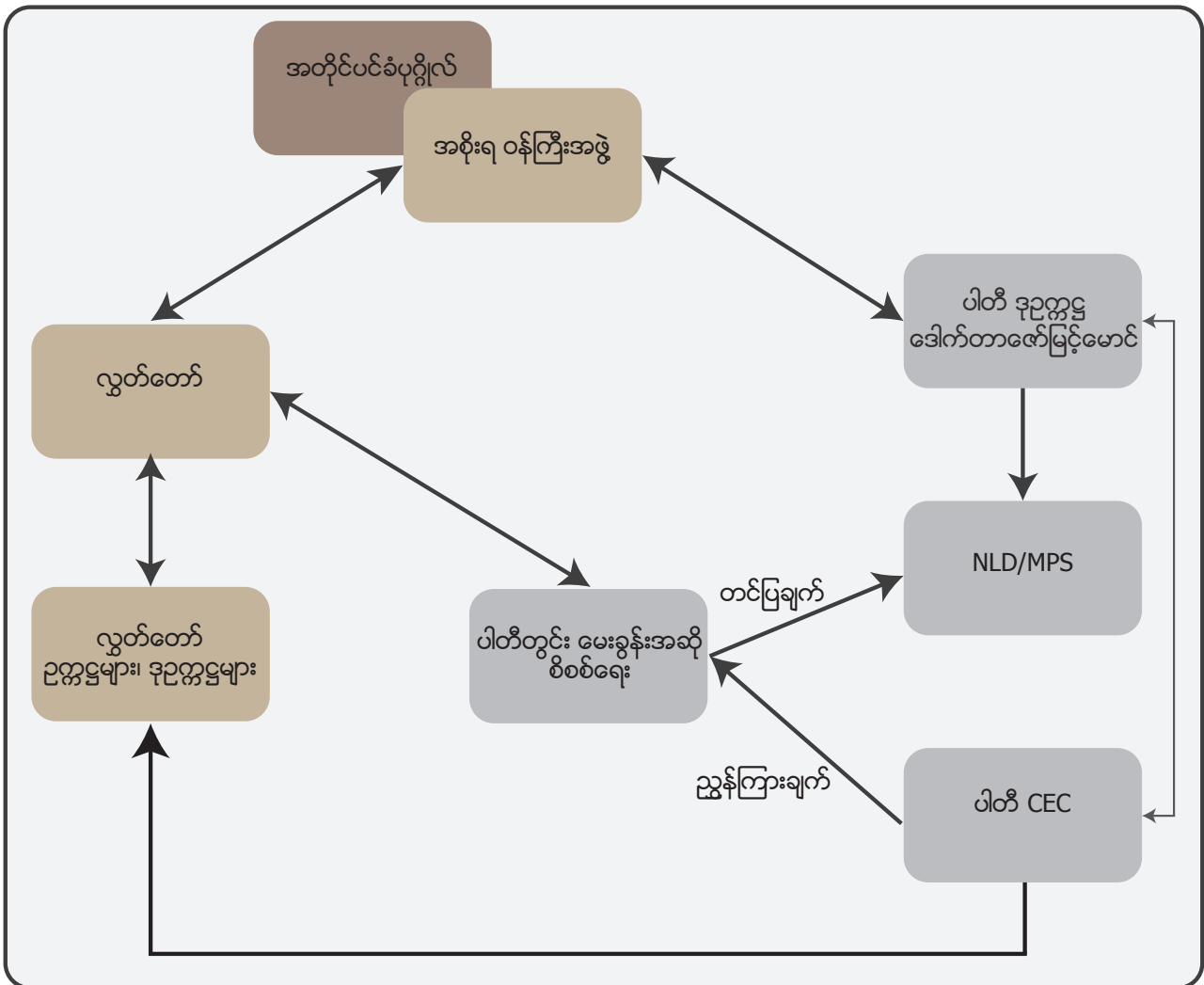

အစိုးရအဖွဲ့ပြင်ပမှ ဩဇာရှိသူများ (အန်အယ်လ်ဒီခေါင်းဆောင်များနှင့် လွှတ်တော် ဥက္ကဋ္ဌများ) မှတ်ချက်၊ ပုံအကြည့်လျှင်အာဏာစက်ဝန်းပိုကျဉ်းမြောင်းလာကာမူဝါဒချမှတ်နိုင်သူထိပ်သီးတာဝန်ရှိသူအကြားတွင်ပင် အီလီ မဟာမိတ်မရှိတော့သည့်အသွင်ပင်ဆောင်နေသည်။

284 ယင်း

285 ရန်ကုန်အခြေစိုက်မဟာဗျူဟာနှင့် မူဝါဒရေးရာလေ့လာသူတဦးနှင့် ၂၀၁၉ ခုနှစ် ဩဂုတ်လအတွင်း မေးမြန်းမှု

ပုံ(၁၄) သူရဦးရွှေမန်း ၊ ဦးဝင်းထိန်မရှိတဲ့နောက်ပိုင်း ၂၀၁၉ နှစ်ဦးမှစ၍ NLD ဦးဆောင်သည့် လွှတ်တော်ပါတီအစိုးရအကြား ချိတ်ဆက်ဆောင်ရွက်ကြပုံ

အန်အယ်လ်ဒီအစိုးရလက်ထက်တွင် ပါတီ ၁၆ ပါတီနှင့် တပ်မတော်အစုအဖွဲ့တို့မှာ ပြည်နယ်တိုင်းအဆင့် အစိုးရအဖွဲ့တွင် ပါဝင်လျက်ရှိ သည်။ ယင်းသို့ ပါတီအမြောက်အမြားပါဝင်နေသော်လည်း အန်အယ်လ်ဒီမဟုတ်သည့် ပါတီများထဲမှ မွန်အမျိုးသားပါတီ၊ ရခိုင်ဒီမိုကရေစီအဖွဲ့ချုပ်၊ ဇိုမီးဒီမိုကရေစီအဖွဲ့ချုပ်စသည့် ပါတီများမှ ကိုယ်စားလှယ် ၃ဦးကိုသာ အန်အယ်လ်ဒီအစိုးရဘက်မှ ဝန်ကြီးအဖြစ် ကမ်းလှမ်းခဲ့ခြင်းဖြစ်ပြီး ကျန်တိုင်းရင်းသားပါတီများမှ ဝန်ကြီးများမှာ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ဒေသများမှ ဥက္ကဋ္ဌများ သို့မဟုတ် တိုင်းရင်းသားရေးရာဝန်ကြီးအဖြစ် ရွေးချယ်ခံရသူများဖြစ်ကြကာ ၎င်းတို့မှာ ဝန်ကြီးချုပ်မှ ခန့်အပ်သည့်အခြားသော ဝန်ကြီးများကဲ့သို့ မဟုတ်ပေ။ အန်အယ်လ်ဒီလက်ထက်တွင် ရွေးကောက်ခံမဟုတ်သည့် ပြင်ပမှ ပုဂ္ဂိုလ်များအား ပြည်နယ်တိုင်းအဆင့်တွင် ဝန်ကြီးအဖြစ် ခန့်အပ်မှုမှာ ပြည်ခိုင်ဖြိုးလက်ထက်ထက် များပြားလာခြင်းဖြစ်သည်။²⁸⁶

ပြည်ခိုင်ဖြိုးပါတီမှ ရှမ်းအစိုးရတွင်ဝန်ကြီး ၂ နေရာရယူထားခြင်းမှာ ၂၀၁၅ ခုနှစ် ရွေးကောက်ပွဲရလဒ်အရ ရှမ်းပြည်နယ်အတွင်း ရလဒ် အပေါ်အခြေခံ၍ ခွဲပေးခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ ယင်းသို့ခွဲပေးထားသော်လည်း ပါတီခြင်းညှိနှိုင်းသဘောတူအုပ်ချုပ်ထားသည့် စနစ်ကဲ့သို့ မဟုတ်ဘဲ USDP ပါတီမှ ဝန်ကြီးနှစ်ဦးစလုံးမှာ အစိုးရကိုသာ တာဝန်ခံဆောင်ရွက်ကြရသည်ဟု ပြည်ခိုင်ဖြိုးပါတီနောက်ခံဖြင့် ရှမ်း အစိုးရတွင် ဝန်ကြီးရာထူးရယူထားသူကပြောသည်။²⁸⁷

286 Richard Batchelor ၊ မြန်မာနိုင်ငံတိုင်းဒေသကြီးနှင့် ပြည်နယ်များရှိအုပ်ချုပ်မှုစနစ်၊ အေးရှားဖောင်ဒေးရှင်း ၊ ရန်ကုန် ၂၀၁၈၊ စာ- ၃၂

287 ရှမ်းအစိုးရ လူမှုရေးဝန်ကြီးဒေါက်တာမျိုးထွန်းနှင့် ၂၀၁၃ ဇွန်လအတွင်းက တောင်ကြီးတွင် တွေ့ဆုံမေးမြန်းချက်

မွန်အမျိုးသားပါတီရခိုင်ဒီမိုကရေစီအဖွဲ့ချုပ်တို့မှ ဝန်ကြီးရာထူးရယူထားသူများကလည်း ဝန်ကြီးများအနေဖြင့် မိမိဘာသာမိမိဆုံးဖြတ်ခွင့်ထက် တစ်နိုင်ငံလုံးမကျော်ရတီအနိုင်ရပါတီကပေးသည့်အတွက် ရယူထားသည့်အခြေအနေသာရှိနေပြီး ညွန့်ပေါင်းအစိုးရကဲ့သို့ မိခင် ပါတီသဘောတူညီမှုဖြင့် ဆောင်ရွက်နိုင်သည့်အခြေအနေမျိုးမရှိကြောင်း၊ အစိုးရကိုသာ တာဝန်ခံဆောင်ရွက်ရကြောင်း ပြောသည်။²⁸⁸

ပြည်ထောင်စုအဆင့် ဥပဒေပြုရေး၊ အုပ်ချုပ်ရေး မဏ္ဍိုင်ဆက်နွယ်မှုကို တစေ့တစောင်းပြန်ကြည့်လျှင်မူ ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည်၏ ဦးဆောင်မှုအောက်တွင် လွှတ်တော်နှင့် အုပ်ချုပ်ရေးတို့မှာ သက်ဝင်လည်ပတ်မှုရှိသည့်တိုင် အချင်းချင်း ပွတ်တိုက်မှု၊ ပြိုင်ဆိုင်မှု မရှိသည့် အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် ဥပဒေပြုရေးမဏ္ဍိုင်ကြောင့် ကောင်းခြင်း သို့မဟုတ် ဆိုးခြင်းကို ဝေခွဲရခက်စေသည်။²⁸⁹

ထိုအချက်မှာ ဒီမိုကရေစီ နိုင်ငံရေးစနစ်တည်ဆောက်ရေးကာလ အသွင်ကူးပြောင်းမှု အောင်မြင်စေရေး အတွက် လုံလောက်သော ကနဦး တည်ဆောက်မှု အခြေအနေ ဖန်တီးရန် လိုအပ်ချက်အား ချို့ပွင်းစေနိုင်ပါသည်။ အသွင်ကူးပြောင်းစ ပြောင်းလဲမှုစနစ်နိုင်ငံများနှင့် ပတ်သက်သည့် ပုံသေနည်းပုံမှန် မရှိသော်လည်း ဥပဒေပြုရေးကဏ္ဍ အားမကောင်းလေ လေ အခြားမဏ္ဍိုင်များ ယိမ်းယိုင်လေဆိုသည့် အထက် (၄. ၃)တွင် ဖော်ပြချက်အရမူ သတိကြီးကြီးထားသင့်သည့် အချက်ဖြစ်နေပါသည်။

၄. ၈။ ကိုယ်စားလှယ်စွမ်းဆောင်ရည်ဆိုင်ရာ

၄. ၈. ၁။ အမျိုးသားလွှတ်တော် အခန်းကဏ္ဍကို နားလည်သဘောပေါက်မှု

အမျိုးသားလွှတ်တော်သည် ပြည်ထောင်စုအဆင့်တွင် မြို့နယ်၊ မဲဆန္ဒနယ် ပြည်သူများကို ကိုယ်စားပြုသည်။ တစ်နိုင်ငံလုံးအား ကိုယ်စားပြုသည် ပါတီကို ကိုယ်စားပြုသည်ဟူ၍ သုတေသနစာတမ်းအတွက် မေးမြန်းစဉ် တိုင်းဒေသများမှ ကိုယ်စားလှယ်အများစုက ဖြေကြားခဲ့ကြပြီး ပြည်နယ်များမှ ကိုယ်စားလှယ်များကမူ လူမျိုးစုကို ကိုယ်စားပြုသည်ဟု သုတေသနမေးခွန်းအတွက် မေးမြန်းစဉ် ကိုယ်စားလှယ်များက ဖြေဆိုခဲ့ကြသည်။ အမျိုးသားလွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်များသည် ၎င်းတို့၏ ဆိုင်ရာတိုင်းဒေသကြီးနှင့် ပြည်နယ်များကို ကိုယ်စားပြုသည်ဟု မေးခွန်းဖြေဆိုသူအမျိုးသားလွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ် ၃ ပုံ ၁ ပုံရှိသည်။²⁹⁰

လီဆူအမျိုးသားတဦးဖြစ်ပြီး လွှတ်တော်သက်တမ်း နှစ်ကြိမ်စလုံးတွင် အမျိုးသားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်အဖြစ် ရွေးချယ်ခံခဲ့ရသူ ဦးဂျေယောဂူက 'အမျိုးသားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်ဆိုတာ ဒေသကိုယ်စားပြုမှုအပြင် နိုင်ငံအရေးလည်း လွှမ်းမိုးနိုင်စေရန်အတွက် ယေဘုယျအားဖြင့် ဒေသနှင့် လူမျိုးအား ကိုယ်စားပြုသော်လည်း ကိုယ်စားလှယ်ဖြစ်နေသည့်အတွက် တစ်နိုင်ငံလုံးအရေးကိစ္စများတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ရန်လိုသည်' ဟု အမျိုးသားလွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ် အခန်းကဏ္ဍအပေါ် ၎င်း၏ အမြင်ကို ထုတ်ဖော်ပြောဆိုသည်။ ဖိုမီးဒီမိုကရေစီအဖွဲ့ချုပ်မှ အမျိုးသားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ် ပူးလ်ဂင်ကမ်းလျှန်က 'အမျိုးသားလွှတ်တော်က အမျိုးသား လွှတ်တော်သာဖြစ်တယ်။ ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံတွေက Upper House မဟုတ်ပါ' ဟုမှတ်ချက်ပြုသည်။

မွန္တလေးတိုင်းဒေသကြီးမှ တိုင်းအဆင့် ဝန်ကြီးတစ်ဦးကမူ အမျိုးသားလွှတ်တော်မှာ ယခင်ကလူမျိုးလွှတ်တော် နေရာတွင် အစားထိုး ပေါ်လာသည့် လွှတ်တော်ဖြစ်သည့်အတွက် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုအရေးအတွက် ပြည်ထောင်စုအဆင့်တွင် ဆောင်ရွက်ရန် တာဝန်ရှိသည်ဟု မှတ်ချက်ပြုသည်။ လက်တွေ့ အခြေခံဥပဒေအရ ပြဋ္ဌာန်းချက်များနှင့် လွှတ်တော်ဆိုင်ရာ ဥပဒေနည်းဥပဒေအရ

288 မွန်အစိုးရဝန်ကြီး ဒေါက်တာမင်းကြည်ဝင်း၊ ရခိုင်ဒီမိုကရေစီအဖွဲ့ချုပ်မှတာဝန်ရှိသူတို့နှင့် ၂၀၁၉ မေလအတွင်း မော်လမြိုင်၊ ဇူလိုင်အတွင်းက ရန်ကုန်တို့တွင် တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှု

289 ယင်း

290 ဒုတိယအကြိမ် အမျိုးသားလွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်များနှင့် ၂၀၁၉ မေလနှင့် ဇူလိုင်လအတွင်းက နေပြည်တော်တွင် တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှု

ပေးထားချက်များတွင်မူ မည်သူ့ကိုကိုယ်စားပြုသည်၊ မည်သည့်အပိုင်းအဓိကဆောင်ရွက်သည် စသဖြင့် ကွဲကွဲပြားပြားမရှိဘဲ ပြည်သူ့လွှတ်တော်နှင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်အတူတူသာ သတ်မှတ်ထားပါသည်။

ဥပမာအားဖြင့် ဧရာဝတီတိုင်းဒေသကြီးမှ အမျိုးသားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ် အမျိုးသမီးတစ်ဦးအား အမျိုးသားလွှတ်တော် အခန်းကဏ္ဍနှင့် ၎င်း၏ဆိုင်ရာ ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသကြီးအကျိုးကာကွယ်ပေးနိုင်မှု အခြေအနေအားမေးမြန်းသည့် မေးခွန်းတွင်မူ “ကျွန်မတို့ကျတော့ တိုင်းဒေသ၊ ပြည်နယ်ဆိုတဲ့ အနေအထားကနေ မစဉ်းစားဘူး။ တနိုင်ငံလုံးအရေးလို့ပဲမြင်တယ်။ ဒါပေမယ့် တိုင်းရင်းသား ပြည်နယ်တွေကတော့ အဲလိုမျိုးစဉ်းစားကြတယ်” ဟုဖြေဆိုသည်။²⁹¹ ဧရာဝတီတိုင်းဒေသကြီးမှ အမျိုးသားလွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်တစ်ဦးဖြစ်သည့် ဦးကြည်ဝင်းကမူ “အမျိုးသားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်ဆိုတာ ဒေသကို ကိုယ်စားပြုတယ်လို့ပဲပြောရမယ်” ဟု မှတ်ချက်ပြုသည်။

ဒုတိယအကြိမ် လွှတ်တော်သက်တမ်းတွင် တက်ရောက်နေသည့် ပအိုဝ်းကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရ ဒေသမှ အမျိုးသားလွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ် ခွန်သိန်းဖေ၏ အမျိုးသားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်တစ်ဦး၏ အခန်းကဏ္ဍ နားလည်သဘောပေါက်မှုဆိုင်ရာအမြင် တွင်မူ “အဓိကကတော့ မဲဆန္ဒနယ်နဲ့ ပြည်သူအတွက် လုပ်ရမယ်။ နောက်တချက်ကတော့ အမျိုးသားလွှတ်တော်ဆိုတော့ ဒါကလူမျိုးစုလွှတ်တော်လေ၊ တိုင်းရင်းသားတွေရဲ့အခွင့်အရေးတွေကို ကျွန်တော်တို့က အဓိကကိုယ်စားပြုရမယ်လို့နားလည်ထားတယ်။ ဒါပေမယ့် အခုလွှတ်တော်မှာကတော့ တိုင်းရင်းသားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်အနေနဲ့ တိုင်းရင်းသားကိုယ်စားပြုလုပ် ဖို့ လုပ်ငန်းသိပ်မရှိဘဲ သာမန်ကိုယ်စားလှယ်တစ်ယောက်ရဲ့လုပ်ငန်းလောက်သာ လုပ်ရတဲ့သဘောဖြစ်နေတယ်။ လောလောဆယ်ကတော့ လူမျိုးကိုယ်စားပြုပြီး လုပ်ကြတာများတယ်။ ဥပမာ-ရခိုင်ဆိုလည်း သူ့ရခိုင်အတွက်၊ ရှမ်းဆိုလည်း ရှမ်းဒေသတစ်ပြည်နယ်လုံးအတွက် သိပ်မပါတော့ဘူး။ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ဒေသ ကိုယ်စားလှယ်အနေနဲ့ကတော့ အုပ်ချုပ်ခွင့်ရဒေသ လိုအပ်ချက်လည်း လိုက်လုပ်ပေးရတယ်” ဟုပြောသည်။ ဖော်ပြချက်များကို ပြန်ခြုံငုံသုံးသပ်ကြည့်လိုက်လျှင် လွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်များအနေဖြင့် ၎င်းတို့၏ ကိုယ်စားပြုမှုနှင့် အခန်းကဏ္ဍကို တစ်ဦးနှင့်တစ်ဦး တူညီမှုမရှိဘဲ အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ကြသည်ကို တွေ့ရပါသည်။

ယင်းသို့ ဖြစ်ရခြင်းမှာ အကြောင်းအရာအချက် ၂ ချက်ကြောင့် ဖြစ်နိုင်သည်ဟု ယေဘုယျ ခန့်မှန်းမိသည်။

(၁) ပြည်နယ်/တိုင်းအလိုက် ၁၂ ဦးစီ အမတ်နေရာ အချိုးညီသတ်မှတ်ပေးထားသော်လည်း တိကျကွဲပြားသည့် သီးသန့် လုပ်ငန်းတာဝန် သတ်မှတ်ထားခြင်းမရှိမှု

(၂) ဥပဒေ ပြဋ္ဌာန်းချက်အရမရှိသော်လည်း အာဏာရပါတီဖြစ်စေ၊ လွှတ်တော်ဥက္ကဋ္ဌ တစ်ဦးဦးကဖြစ်စေ၊ လွှတ်တော်အား (ဥပမာအားဖြင့်) လူမျိုးစုရေးရာလွှတ်တော်၊ ဒေသရေးရာ ပြည်နယ်/တိုင်းများအတွက် ပြည်ထောင်စုတွင် ပူးတွဲမှုပါချမှတ် ပုံဖော်သည့် လွှတ်တော်အဖြစ် မည်ကဲ့သို့ ပုံဖော်မည် စသဖြင့် စိတ်ကူးတင်ကူးကြံရွယ် တွက်ဆမှုဖြင့် ပျိုးထောင်မှု မလုပ်သည့်အတွက် စသည့် ၂ ချက်ကြောင့်ဟု မှတ်ချက်ပြုရမည်ဖြစ်သည်။

အခြားဘက်တွင် စဉ်းစားရမည့်အချက်မှာ သမ္မတ ၃ ဦး မြောက်ရှိလာသည်အထိ သမ္မတများမှာ ပြည်သူ့လွှတ်တော်မှ တင်မြှောက်သည့် သမ္မတသာ ဖြစ်နေလေ့ရှိရာ အာဏာရပါတီများအနေဖြင့် ၎င်းတို့ မဲအရေအတွက်အရ အသာရနိုင်သည့် ပြည်သူ့လွှတ်တော်၏ အခန်းကဏ္ဍကို ပိုမိုအလေးပေးမြှင့်တင်စေလိုသည့်အတွက်လည်း ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ ယင်းအချက်က မဲအရေအတွက်အရ ပြည် ဧ ထောင်စုတွင် ဆုံးဖြတ်ပါက အနိုင်ရလေ့ရှိသည့် ပြည်သူ့လွှတ်တော်မှ ကိုယ်စားလှယ်များနှင့် အမျိုးသားလွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်များအကြား အားပြိုင်မှုများကို သွယ်ဝိုက်သောအားဖြင့် ဖြစ်ပေါ်စေပါသည်။

291 ဧရာဝတီတိုင်းဒေသကြီးမှ အမျိုးသားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ် ဒေါ်အိအိပြီးနှင့် ၂၀၁၉ ဇူလိုင်လအတွင်း နေပြည်တော်တွင် တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှုမှ

မည်သည်ကို မည်သူကို ကိုယ်စားပြုသည် မည်မျှပင် ပြောဆိုနေစေကာမူ လက်တွေ့တွင် အမျိုးသားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များသည် ၎င်းတို့၏ ဆိုင်ရာမဲဆန္ဒနယ်၊ မြို့နယ်များကိုသာ တစ်ဦးချင်းကိုယ်စားပြုနေကြပါသည်။

သုတေသနစာတမ်းအတွက် အမျိုးသမီး၊ အမျိုးသားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များအားလည်း ကိုယ်စားလှယ်တစ်ဦးကဲ့သို့ပင် မေးခွန်းများ မေးမြန်းထားခြင်းဖြစ်သည်။ မေးမြန်းရာတွင် တူညီသောမေးခွန်းတစ်ခုအတွက် အမျိုးသားဖြစ်သူ ကိုယ်စားလှယ်တစ်ဦးဖြေဆိုမှုနှင့် အမျိုးသမီးဖြစ်သူ ကိုယ်စားလှယ်တစ်ဦးဖြေဆိုမှုတို့သည် ကွဲပြားခြားနားမှု အလျဉ်းမရှိပေ။ သို့သော် ပါတီအသီးသီးအမျိုးသားလွှတ်တော်အခန်းကဏ္ဍ အယူအဆသဘောတရားများအား သိနားလည်ထားမှုအခြေအနေနှင့် ပြည်နယ်၊ တိုင်းဒေသအလိုက် ကိုယ်စားလှယ်များ၏ မေးခွန်းများအား တုံ့ပြန်ဖြေဆိုမှုတို့ ကွဲပြားသည်များတွေ့ရသည်။ ဥပမာ---

အမျိုးသားလွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်တစ်ဦး၏ ကိုယ်စားပြုမှုသည် -

ပြည်နယ်	တိုင်းဒေသ	NLD/USDP	သဘောတရားသိနားလည်သူ
လူမျိုး ဒေသ မြို့နယ် မဲဆန္ဒနယ် ပြည်နယ်နှင့်တိုင်းဒေသ ပြည်ထောင်စုအဆင့်	မြို့နယ် မဲဆန္ဒနယ် လူထု တစ်နိုင်ငံလုံး ပြည်နယ်နှင့်တိုင်းဒေသ	မြို့နယ် မဲဆန္ဒနယ် လူထု တစ်နိုင်ငံလုံး ပြည်နယ်နှင့်တိုင်းဒေသ	ပြည်နယ်နှင့်တိုင်းဒေသ

(မှတ်ချက်။ တွေ့ဆုံမေးမြန်းခဲ့သော အမျိုးသားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ် ၂၅ ဦး အနက် ၇ဦးသာ (၃ ပုံ ၁ ပုံနီးပါး) အမျိုးသားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များသည် ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသများအား ကိုယ်စားပြုသော ကိုယ်စားလှယ်များဖြစ်သည်ဟု ဖြေဆိုကြသည်။ သို့သော်လည်း ၎င်းတို့၏ ဥပဒေပြုရေးအခန်းကဏ္ဍအတွင်း ပါဝင်ဆောင်ရွက်မှုတို့သည် ၎င်းတို့နားလည်ထားသည့်အတိုင်း ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသအကျိုးစီးပွားအတွက် ဦးတည်လုပ်ဆောင်မှုမျိုး မရှိပေ။)

တချိန်တည်းတွင်လည်း မဲပြန်ရနိုင်၊ မဲပြန်မရနိုင်ဆိုသည့် ကိစ္စမှာ ပြည်နယ်ကဲ့သို့ ဒေသတစ်ခုလုံးအပေါ် မမူတည်ဘဲ မဲဆန္ဒနယ်အပေါ်တွင်သာ တည်ရှိသည့် နိုင်ငံရေးစနစ်ဖြစ်နေရာ ဖက်ဒရယ်လွှတ်တော်များမှ အထက်လွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်များကဲ့သို့ ရှင်းလင်းသော တာဝန်ပေးအပ်ထားချက်များမရှိသည့် အမျိုးသားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်အများစုမှာ ၎င်းပြည်သူနှင့် တိုက်ရိုက် ထိတွေ့နိုင်သည့် မဲဆန္ဒနယ်ကို ကိုယ်စားပြုခြင်းမျိုး၊ ပါတီအကျိုးစီးပွားအတွက် ကိုယ်စားပြုခြင်းမျိုးကို ပိုမိုတိမ်းညွှတ်စေနိုင်သည့် သဘောသက်ရောက်နေစေပါသည်။ တစ်ဦးချင်းကိုယ်စားပြုနေမှုသာများသည့်အတွက် ရှမ်းလိုပြည်နယ်အတွက် ၁၂ ဦးသည် ထိရောက်မှုအတွက် လွှမ်းခြုံရန် မလုံလောက်ခြင်းနှင့် ကယားကဲ့သို့ ပြည်နယ်မှ ၁၂ ဦးသည် ပိုလျှံမှုကို ဖြစ်ပေါ်စေသလားဆိုသည့် စဉ်းစားချက်ကိုလည်း ပေါ်ပေါက်စေပါသည်။²⁹²

ဒုတိယအကြိမ် အမျိုးသားလွှတ်တော် သက်တမ်းတွင် အရေးပါသည့် အစုအဖွဲ့ဖြစ်သည့် အာဏာရပါတီ အန်အယ်လ်ဒီမှ ပါတီထိပ်သီးခေါင်းဆောင်တစ်ဦးဖြစ်သော အမျိုးသားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ် ဦးအောင်ကြည်ညွန့် (ပါတီတွင်းလွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်များအပေါ် ဩဇာလည်းရှိသူ) အား လွှတ်တော်နှင့် မူဝါဒရေးရာ စီမံဖန်တီးဆုံးဖြတ်နိုင်မှု (Policy Execution) ဆိုင်ရာမေးခွန်းအား မေးမြန်းကြည့်ရာတွင် 'လွှတ်တော်သည် ဥပဒေပြုရေးသာလုပ်သည်။ မူဝါဒရေးရာချမှတ်ရေးသည် အစိုးရအလုပ်' ဟုသာ ဖြေဆိုသည်။ လွှတ်တော်ဆိုသည့် ဥပဒေပြု မဏ္ဍိုင်မှာ နိုင်ငံရေးကစားပွဲများ၏ အဓိကစည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများ၊ မူဘောင်များကို ရေးဆွဲဖန်တီးရသူဖြစ်ရာ ယင်းအဖြေနှင့်ပတ်သက်၍ နှိုင်းယှဉ်လေ့လာမှုအချို့လုပ်ရန် လိုအပ်ပါသည်။ Bridhman နှင့် Davis

292 ရှမ်းပြည်နယ်အစိုးရအဖွဲ့မှ သယံဇာတရေးရာဝန်ကြီး ဒေါက်တာညီညီအောင်နှင့် ၂၀၁၉ ဇွန်လအတွင်း တောင်ကြီးတွင် တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှုမှ

(2013) တို့ ဖွင့်ဆိုထားသည့် မူဝါဒရေးရာဆိုင်ရာ နည်းနာလေးချက်တွင် ဥပဒေ၊ နည်းဥပဒေများရေးဆွဲခြင်း၊ ဥပဒေပြုခြင်း၊ အကောင်အထည်ဖော်ထိန်းသိမ်းနိုင်သည့်အာဏာအသုံးပြုခြင်းဆိုသည့်အချက်အနေဖြင့် ပါဝင်နေပါသည်။²⁹³ ဥပဒေပြုရေးမဏ္ဍိုင်အနေဖြင့် မူဝါဒရေးရာဖော်ဆောင်မှု လုပ်ငန်းစဉ်တွင် ပါဝင်၊ မပါဝင်ဆိုသည့် အချက်ကို တိုင်းတာရမည့်အချက်များမှာ _

(၁) လွှတ်တော်၏ တရားဝင် အခွင့်အာဏာကျယ်ပြန့်မှု ရှိ/မရှိ

(၂) လွှတ်တော်ဖွဲ့စည်းမှု ပုံသဏ္ဌာန်၊ လည်ပတ်မှု အစီအစဉ်တွေက မူဝါဒရေးရာ ချမှတ်ပုံဖော်ရေးအတွက် လိုအပ်သည့် စွမ်းဆောင် ရည် ရှိလာရန်အတွက် အထောက်အပံ့ ဖြစ်/မဖြစ်

(၃) လွှတ်တော်ကိုင်တွယ်ခွင့်ရသူ၏ အခွင့်အာဏာဖြင့် ဖန်တီးပုံဖော်ထားသည့် နိုင်ငံရေးအဝန်းအဝိုင်း ကျယ်ပြန့်မှု ရှိ/မရှိ

(၄) လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များနှင့် အထူးသဖြင့် ဥပဒေပြုရေးမဏ္ဍိုင်ကို ဦးဆောင်နေရသူကိုယ်တိုင် ရည်မှန်းချက် မည်မျှ ထားရှိ/မထားရှိ ဆိုသည့်အချက်များပင်ဖြစ်သည်။²⁹⁴

ထိုအချက်လေးချက်ဖြင့်ပင် လက်ရှိ လွှတ်တော်နိုင်ငံရေးအခြေအနေကို ယှဉ်ထိုးနှိုင်းယှဉ်ကြည့်ရပါမည်။

၄. ၈. ၂။ ဥပဒေပြုနိုင်မှု

ဥပဒေကြမ်းတင်သွင်းမှုများကို လေ့လာရာမိရာတွင် ဒုတိယအကြိမ် လွှတ်တော်သက်တမ်းတွင် ယခုစာတမ်းကို ပြုစုနေသည့် ၂၀၁၉ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင်လအထိ တစ်ဦးချင်းအနေဖြင့် ဥပဒေပြုနိုင်သည့် ဥပဒေကြမ်းတင်သွင်းနိုင်မှု မရှိသလောက်နည်းနေသည်။ ပထမအကြိမ် သက်တမ်းတွင် ကိုယ်စားလှယ်အချို့တစ်ဦးချင်း ဥပဒေကြမ်းတင်သွင်းကြသည်များလည်း ရှိခဲ့သည်။

ဒုတိယအကြိမ်သက်တမ်းတွင် တက်နေသည့် ရန်ကုန်တိုင်းမှ အန်အယ်လ်ဒီအမျိုးသားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်တဦးကမူ 'ကိုယ်စားလှယ်များတွင် ဂုဏ်အင်္ဂါရပ် အထောက်အပံ့အပြည့်အစုံ မရှိမှု၊ ရုံးအဖွဲ့ဝန်ထမ်း ဘတ်ဂျက်မရှိမှုနှင့် ပါတီဘက်မှ (ဟိုအဖွဲ့၊ ဒီအဖွဲ့နှင့် မတွေ့ရ စသဖြင့်) ကန့်သတ်မှုလည်း များသည့်အတွက် ဥပဒေပြုရေးတွင် ပါဝင်ရန် စိတ်အားထက်သန်မှု ကျသည်ဟု ထင်မြင်ကြောင်း' မှတ်ချက်ပြုသည်။

ကိုယ်စားလှယ်တစ်ဦးအနေဖြင့် ဥပဒေပြုရေးတွင် ထိရောက်စွာပါဝင်နိုင်ရေးအတွက် အားပေးမှု မက်လုံးမှာ မရှိသလောက်ဖြစ်နေသည်ဟု လည်း ယင်းကိုယ်စားလှယ်ကပင် ညည်းတွားသည်။ မက်လုံးဆိုသည်မှာလည်း အခွင့်အရေးတစ်ရပ် မဟုတ်ဘဲ ကိုယ်စားလှယ်တစ်ဦး၏ ရသင့်ရထိုက်သည့် အဆောင်အယောင် ဥပဒေ ပြဋ္ဌာန်းချက်အတိုင်းသာဖြစ်သင့်ပြီး ကိုယ်စားလှယ်များ၏ တက်ကြွမှုအား ပြုမူတင်ပေး ရာရောက်နိုင်မည့် ကိစ္စလည်းဖြစ်သည်။

တစ်ဦးချင်း ဥပဒေကြမ်းတင်သွင်းခဲ့မှုရှိသည့် အမျိုးသားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ် စာရင်းတွင် ပထမအကြိမ် အမျိုးသားလွှတ်တော် တွင် ပါဝင်ခဲ့သည့် ဦးဘုန်းမြင့်အောင်လည်း ပါဝင်ခဲ့သည်။ ပါတီဝယ်တပါတီမှ ကိုယ်စားလှယ်ဖြစ်သည့် ၎င်းအနေဖြင့် မီဒီယာအဖွဲ့ အစည်းများ၏ အကူအညီဖြင့် သတင်းမီဒီယာဥပဒေကို တစ်ကြိမ်၊ အိမ်ရှင်အိမ်ဌာနဥပဒေနှင့် ရပ်ကျေးဥပဒေ ပြင်ဆင် ချက်တို့ကိုတင်သွင်း ရန် ကြိုးပမ်းခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ ၎င်းအနေဖြင့် ဥပဒေပညာရှင် မဟုတ်သော်လည်း ဥပဒေတင်နိုင်ခဲ့ခြင်းမှာ အဖွဲ့အစည်းများ၏ အကူအညီကြောင့်သော်လည်းကောင်း၊ ထွက်လာသည့် အိုင်ဒီယာအပေါ် အခြေခံပြီး ဥပဒေကြမ်းကော်မတီမှ ဥပဒေရေးရာကျွမ်းကျင်သူများ၏ အကူအညီဖြင့် စာချောရန် ရေးသားပြုစုမှုကြောင့်လည်းကောင်း ဥပဒေကြမ်းအဖြစ် ပေါ်ထွန်း ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်ဟု ဆိုသည်။²⁹⁵

293 Bridgman, Davis, The Australian Policy hand Book, 2013.

294 S. M. Saiegh, The Role of Legislatures in the Policymaking Process, 2005 ,P- 3

295 အမျိုးသားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်ဟောင်း ဦးဖုန်းမြင့်အောင်နှင့် ၂၀၁၉ အောက်တိုဘာလအတွင်း ဆက်သွယ်မေးမြန်းမှု

လွှတ်တော်ဥက္ကဋ္ဌကလည်း ဥပဒေပြုရေးတွင် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်ဘက်မှ ကြည့်သူဖြစ်သည့်အတွက် ဥပဒေကြမ်းကော်မတီတွင် အလုပ်လုပ်နေသည့် ဥပဒေဆိုင်ရာ ပညာရှင်များကို တစ်ဦးချင်းဥပဒေပြုမှုအတွက် အကူအညီပေးရန် မှာကြားထားလေ့ရှိသည်ဟုဆိုသည်။²⁹⁶ လက်ရှိ ဒုတိယအကြိမ်သက်တမ်းတွင်မူ လွှတ်တော်က ပြုစုသည့်ဥပဒေများမှာ ရေးရာကော်မတီများမှတစ်ဆင့် တင်သွင်းမှုများသာ အများစုဖြစ်နေသည်။²⁹⁷

အစိုးရအုပ်ချုပ်ရေးပိုင်းမှ တင်သွင်းသည့် ဥပဒေများမှာ ပထမအကြိမ်နှင့် ဒုတိယအကြိမ်သက်တမ်းတွင်မူ ဥပဒေပြုရေးမဏ္ဍိုင်မှ တင်သွင်းသည့် ဥပဒေအရေအတွက်ထက် များနေခဲ့ပါသည်။ ၉၀ ရာခိုင်နှုန်း ဥပဒေသဟူသည့် ပညာရပ်ဆိုင်ရာသီအိုရီတစ်ခုအရ အစိုးရအုပ်ချုပ်ရေးမဏ္ဍိုင်သည် ၉၀ ရာခိုင်နှုန်းသော ဥပဒေပြုရေးလုပ်ငန်းစဉ်တွင် ချုပ်ကိုင်ထားသည့်အတွက် ဥပဒေပြုရေးတွင် တစ်စုံတရာ နှောင့်နှေးမှုရှိပါက အုပ်ချုပ်ရေးမဏ္ဍိုင်ဘက်မှ လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှု မရှိခြင်း၏ ရလဒ်အဖြစ် တစ်စိတ်တစ်ဒေသယူဆနိုင်ပါသည်။ ဥပဒေပြုရေးတာဝန်သည် လွှတ်တော်များတွင်သာ ရှိသည်ဟုလည်း အကြွင်းမဲ့ မမှတ်ယူသင့်ပေ။²⁹⁸ ဂျာမနီကဲ့သို့ ဒီမိုကရေစီနှင့် ဖက်ဒရယ်စနစ် အသားကျပြီးသောတိုင်းပြည်မှ ဥပဒေပြုရေးတွင်ပင် အချို့နှစ်များတွင် အုပ်ချုပ်ရေးဘက်မှ တင်သွင်းသည့် ဥပဒေအရေအတွက်သည် ဥပဒေပြုရေးမှ စတင်တင်သွင်းသည့် ဥပဒေအရေအတွက်ထက် ပိုမိုများပြားနေတတ်သည်။

သို့သော် မြန်မာ့လွှတ်တော်တွင် အတည်ပြုမှုကဲ့သို့ အုပ်ချုပ်ရေးမဏ္ဍိုင်မှ တင်သွင်းမှုနှင့် ဥပဒေပြုရေးမဏ္ဍိုင်မှ တင်သွင်းသည့် အချိုးအစား ကွာဟမှု ကြီးမားနေခြင်းမျိုးတော့ မဟုတ်ပေ။

ဥပမာအားဖြင့် ၁၉၉၀ ခုနှစ်မှ ၁၉၉၄ ခုနှစ်အတွင်း ဂျာမနီလွှတ်တော်တွင် လွှတ်တော်နှစ်ရပ်မှ အစပျိုးတင်သွင်းသည့် ဥပဒေ ကြမ်း စုစုပေါင်း ၄၀၅ ခုရှိခဲ့ပြီး အစိုးရဘက်မှ အစပြုသည့် ဥပဒေကြမ်း ၄၁၃ ခုရှိခဲ့ကာ ကွာခြားချက် ၈ ခုသာ ရှိခဲ့သည်။ အထက်လွှတ်တော်မှလည်း တင်သွင်းအစပြုသည့် ဥပဒေကြမ်း ၁၀၈ ခု ရှိခဲ့ပါသည်။

၂၀၀၈ ခုနှစ် အခြေခံဥပဒေအရ စတင်ခဲ့သည့် မြန်မာ့လွှတ်တော်၏ ပထမအကြိမ် လွှတ်တော်သက်တမ်းတွင်မူ လွှတ်တော်နှစ်ရပ်မှ စတင်အစပြုရေးဆွဲတင်သွင်းအတည်ပြုသည့် ဥပဒေကြမ်း ၂၉ ခုသာ ရှိခဲ့ကာ အုပ်ချုပ်ရေးပိုင်းမှ စတင်ရေးဆွဲ အစပျိုးသည့် ဥပဒေအရေအတွက်မှာ ၈၇ ရာခိုင်နှုန်းအထိ ရှိနေခြင်းဖြစ်သည်။²⁹⁹

ဒုတိယအကြိမ် လွှတ်တော်သက်တမ်းတွင်မူ အရေအတွက် အနည်းငယ် တက်လာကာလွှတ်တော် သက်တမ်း ၃ နှစ်ခွဲ ကာလအတွင်း (၂၀၁၆ ဖေဖော်ဝါရီလမှ ၂၀၁၉ ဇွန်လအထိ) အတည်ပြုသည့် ဥပဒေပေါင်း ၁၄၀ အနက် ပြည်သူ့လွှတ်တော်မှ စတင်အစပြုရေးဆွဲ အတည်ပြုသည့် ဥပဒေမူကြမ်း ၂၆ ခု၊ အမျိုးသားလွှတ်တော်မှ ၃၃ ခု ရှိခဲ့ကာ အစိုးရဘက်မှ စတင်ရေးဆွဲသည့် ဥပဒေပေါင်း ၈၁ ခု ရှိနေပါသည်။

သို့သော်

ဥပဒေအချို့အား အစားထိုး ပြင်ဆင်ဖျက်သိမ်း အတည်ပြုမှုများတွင် စကားရပ် အနည်းငယ်သာ ပြောင်းလဲမှု ပုဒ်မ အနည်းငယ်သာ ပြောင်းလဲခြင်း၊ စာမျက်နှာ တစ်ရွက်စာလောက်သာ ရှိသည့် စာများဖြင့် ပြင်ဆင်ဖြည့်စွက်မှုများလည်း အများအပြား ရှိနေပါသည်။

296 ယင်း

297 ၂၀၁၉ ဇူလိုင်လအထိ သုတေသနပြုစုမှုများမှ

298 Richard Batcher ,Kyí Pyar Chit Saw ၊ မြန်မာနိုင်ငံတိုင်းဒေသကြီးနှင့် ပြည်နယ်များရှိ အုပ်ချုပ်မှုစနစ်၊ အေးရှားဖောင်ဒေးရှင်း ၊ ၂၀၁၈ ၊ စာ- ၄၅

299 Sumon Thazin Aung ၊ အပြောင်းအလဲကို စီမံခန့်ခွဲခြင်း၊ မြန်မာအစိုးရ၏ မူဝါဒချမှတ်သည့်လုပ်ငန်းစဉ်၊ အေးရှားဖောင်ဒေးရှင်း၊ ၂၀၁၈ ၊ စာ- ၂၉

လွှတ်တော်အနေဖြင့် အစိုးရဘက်ကလောက် ဥပဒေပြုရေး အားမကောင်းရခြင်းမှာ လွှတ်တော်သည် ဥပဒေရေးဆွဲသည့် အဖွဲ့မဟုတ်။ အဓိက တာဝန်မှာ ဆွေးနွေးအတည်ပြုပေးရန် ဖြစ်သည်ဆိုသည့် အန်အယ်လ်ဒီပါတီမှ ဝါရင့် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ် တစ်ဦးကလည်း မည်သည့်အတွက်ကြောင့် လွှတ်တော်အနေဖြင့် အစိုးရဘက်ကလောက် ဥပဒေပြုမှု အားမကောင်းရသည်ဆိုသည့် အချက်ကို ရှင်းပြပါသည်။³⁰⁰

လွှတ်တော်မှ စုဖွဲ့၍ဖြစ်စေ၊ တစ်ဦးချင်းဖြစ်စေ၊ ဥပဒေမူကြမ်း ရေးဆွဲမှု အားနည်းခြင်းသည် ဥပဒေပြုရေး အုပ်ချုပ်ရေး တရားစီရင်ရေး ဆိုင်ရာ အင်စတီကျူးရှင်းများ ခိုင်မာစွာရပ်တည်နိုင်ရေးအတွက် အားပျော့သွားစေမှုနှင့် အခြားတာဝန်တွင်လည်း ဥပဒေပြုရေး မလှိုင်အားကောင်းလာစေရေးအတွက် ဖန်တီးပေးရာလိုအပ်နေကြောင်း ဖော်ပြနေပေသည်။

သို့သော် တစ်ဦးချင်းဥပဒေတင်သွင်းခဲ့မှုများတွင် မြှင့်ချက်အနေဖြင့် အတိုင်ပင်ခံဥပဒေ၊ ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော် မှတဆင့်တင်သွင်း သည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြင်ဆင်ရေးဆိုင်ရာမူကြမ်းတို့ ရှိနိုင်ပေသည်။ ပထမအကြိမ်လွှတ်တော် သက်တမ်းတွင်မူ ကိုယ်စားလှယ် တချို့မှာ တစ်ဦးချင်းဥပဒေကြမ်း ပြုစုတင်သွင်းနိုင်မှုအပေါ် ဂုဏ်ယူဝံ့ကြွားဟန်လည်း ရှိခဲ့ပါသည်။³⁰¹

အချုပ်အားဖြင့်ကြည့်မည်ဆိုပါက အမျိုးသားလွှတ်တော် ပိုမိုအားကောင်းစွာ လည်ပတ်နိုင်ရေးအတွက် ပြုပြင်ပြောင်းလဲရမည့် ဥပဒေနည်းဥပဒေဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များ ရှိသလို လွှတ်တော်စွမ်းဆောင်ရည် တည်ဆောက်မှုဆိုသည်မှာ လွှတ်တော်အား မည်သို့ အရည်အချင်းရှိသူ လူမှန်နေရာမှန် ချထားပေးရေးဆိုသည့် စနစ်အသက်ဝင်ရေးနှင့်လည်း ဆက်စပ်ပေရာ ဥပဒေဘောင် ချဲ့ထွင်သည့် နည်းတူ အရည်အချင်းရှိသူအား နေရာမှန် လူမှန်ချထားမှုများ အရည်အချင်းအလိုက် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်အား မက်လုံးများ ဖန်တီးပေးနိုင်ရေးတို့မှာ ဖန်တီးလုပ်ဆောင်ရမည့်အချက်များတွင် ထည့်သွင်းစဉ်းစားရမည့် အချက်များ ဖြစ်နေပါသည်။

၄. ၈. ၃။ အဆို၊ မေးခွန်းများ တင်သွင်းမေးမြန်းမှု

အဆိုမေးခွန်းများတင်သွင်းမေးမြန်းမှုကိုအဆိုမေးခွန်းလက်ခံရေးဌာနတွင် တင်သွင်းရပြီးအဆိုတင်ခွင့် မေးခွန်းမေးမြန်းခွင့် ရ၊ မရ ဆိုသည့်အချက်မှာ လွှတ်တော်ဥက္ကဋ္ဌက ဆုံးဖြတ်ခြင်းဖြစ်သည်။ ကိုယ်စားလှယ်များအနေဖြင့် မိမိမေးမြန်းသည့်မေးခွန်းအား နှုတ်ဖြင့် အစိုးရဘက်မှ ဖြေကြားစေလိုပါက ကြယ်ပွင့်ပြ မေးခွန်းအဆင့်အဖြစ် မေးမြန်းရပြီး စာဖြင့်ပြန်လည် ဖြေကြားစေလိုပါက ကြယ်ပွင့်မပြ မေးခွန်းအဖြစ် မေးမြန်းရခြင်းဖြစ်သည်။ ကိုယ်စားလှယ်တစ်ဦးသည် မေးခွန်းမေးမြန်းလိုလျှင် အနည်းဆုံး ၁၀ ရက် ကြိုတင်ပြီး မေးခွန်းများကို လက်မှတ်ရေးထိုးပြီး မေးခွန်းမေးမြန်းလိုကြောင်း အကြောင်းကြားစာကို လွှတ်တော်ရုံး ဒုတိယညွှန်ကြား ရေးမှူးချုပ်ထံ ပေးပို့ရမည်ဖြစ်ပြီး ဖြေကြားမည့်ပုဂ္ဂိုလ်က သဘောတူကြောင်း ပြန်ကြားလာလျှင် ဖြေဆိုရန် သတ်မှတ်သည့်နေ့တွင် ဥက္ကဋ္ဌက မေးမြန်းခွင့်ပြုနိုင်သည်။³⁰² လွှတ်တော်အစည်းအဝေး တစ်ကြိမ်ကျင်းပတိုင်း ကိုယ်စားလှယ်တစ်ဦးအနေဖြင့် ကြယ်ပွင့်ပြ မေးခွန်း ၅ ခုထက်ပို၍ မေးမြန်းခွင့် မရှိပေ။³⁰³

ကြယ်ပွင့်ပြမေးခွန်းများအတွက် အစိုးရ ဝန်ကြီးဌာနမှ ဝန်ကြီး(သို့မဟုတ်) ဒုဝန်ကြီးအဆင့်ကိုယ်တိုင် နှုတ်ဖြင့် လွှတ်တော်သို့ လာ ရောက် ဖြေကြားရသည်။ ကြယ်ပွင့်ပြ မေးခွန်းဖြေကြားမှုအပေါ် ကိုယ်စားလှယ်အနေဖြင့် ကျေနပ်မှု မရှိပါက ထပ်ဆင့်မေးခွန်းဖြင့် မေးမြန်းနိုင်သော်လည်း ယင်းလုပ်ငန်းစဉ် အကောင်အထည်ဖော်စေရန် လွှတ်တော်ဥက္ကဋ္ဌ၏ ခွင့်ပြုချက်လိုအပ်ပါသည်။ ဒုတိယအကြိမ်

300 NLD ဗဟိုအလုပ်အမှုဆောင် ကော်မတီဝင်အမျိုးသားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ် ဦးအောင်ကြည်ညွှန်နှင့် ၂၀၁၉မေလအတွင်းကတွေ့ဆုံမေးမြန်းမှု

301 R. Egreteau, 2017

302 အမျိုးသားလွှတ်တော်နည်းဥပဒေပုဒ်မ (၁၀၈)

303 ၂၀၁၉ ခုနှစ် ဇူလိုင်လအထိ တည်ရှိနေသည့် အမျိုးသားလွှတ်တော်ဆိုင်ရာ ဥပဒေ နည်းဥပဒေ ပြဌာန်းချက်များအရ

လွှတ်တော်သက်တမ်းတွင် မေးမြန်းခွင့်အတွက် လွှတ်တော်ဥက္ကဋ္ဌ၏ ဖိအားများအပေါ် ကိုယ်စားလှယ်များအနေဖြင့် စိတ်မသက်သာ ဖြစ်နေကြသည်။³⁰⁴

မေးခွန်း ကြယ်ပွင့်ပြမှ ကြယ်ပွင့်မပြအဖြစ် သို့ ပြောင်းလဲမေးမြန်းမှု အချို့မှာလည်း လွှတ်တော်ဥက္ကဋ္ဌ၏ ခွင့်ပြုနိုင်မှုအပေါ် မူတည်၍ ပြောင်းလဲမေးမြန်းရခြင်းဖြစ်သည်ဟု တိုင်းရင်းသားပါတီများမှ လွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်အချို့ကပြောသည်။³⁰⁵ ဒုတိယအကြိမ်လွှတ်တော် သက်တမ်းတွင် အချို့မေးခွန်းများမှာ ပြင်ပတွင်ဖြစ်နေသည့်ဖြစ်စဉ် (ဥပမာ သဘာဝဘေး၊ စစ်ပွဲကြောင့် နေရပ်စွန့်ခွာသူများလာမှု) နှင့် အချိန်မကွာဘဲ မေးမြန်းခွင့်မရသည့်အတွက် နောက်အစည်းအဝေးများမှ မေးမြန်းခွင့်ကဲ့သို့ အခြေအနေများ ကြုံရသည့်အတွက်လည်း ကိုယ်စားလှယ်များအတွက် အထောက်အကူမဖြစ်သလို လက်တွေ့မြေပြင် အခြေအနေနှင့် ကင်းကွာသွားသည်များလည်း ရှိသည်။

ဒုတိယအကြိမ် အမျိုးသားလွှတ်တော် သက်တမ်းတွင် ၂၀၁၆ နှစ်ဆန်းပိုင်းမှ စတင်သည့် ပထမပုံမှန် အစည်းအဝေးမှ ၁၂ ကြိမ်မြောက် အထိ ကြယ်ပွင့်ပြမေးခွန်း ၁၂၉၉ ခု၊ ကြယ်ပွင့်မပြ ၁၅၇၂ ခု၊ စုစုပေါင်းမေးခွန်း ၂၈၇၁ ခု ရှိခဲ့သည်။³⁰⁶ ဥပမာအားဖြင့် ဒုတိယအကြိမ် စတုတ္ထလွှတ်တော်အစည်းအဝေးတွင် ကြယ်ပွင့်ပြ ၉၀၊ ကြယ်ပွင့်မပြ ၁၂၈ ခု ရှိခဲ့ပြီး မေးခွန်းအများစုမှာ မဲဆန္ဒနယ်အတွင်း အခြေခံအဆောက်အအုံဆိုင်ရာကိစ္စများဖြစ်သည့် ကျောင်း၊ လမ်း၊ ရေကဲ့သို့ ကိစ္စရပ်များ၊ စိုက်ပျိုးမွေးမြူရေးဆိုင်ရာကိစ္စရပ်များ အဓိကဖြစ်နေပါသည်။ ဒုတိယအကြိမ် ပထမပုံမှန်အစည်းအဝေးတွင်လည်း အခြေခံအဆောက်အအုံဆိုင်ရာမေးခွန်း ၁၅ ခု၊ မြေယာ ၂ ခု၊ နိုင်ငံရေး နှင့် ပတ်သက်တာ ၂ ခု၊ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ ၂ ခု၊ နိုင်ငံသားအခွင့်အရေး ၁ ခု၊ စွမ်းအင်ကဏ္ဍ ၁ ခု၊ မြေယာဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး ၁ ခု၊ ဖွံ့ဖြိုးရေးသယ်ယူပို့ဆောင်ရေး ၁ ခု စသဖြင့် မေးမြန်းခဲ့ကြသည်။³⁰⁷

လုံခြုံရေး၊ ငြိမ်းချမ်းရေးဆိုင်ရာကိစ္စရပ်များမှာ ဒုတိယအကြိမ် လွှတ်တော်သက်တမ်းတွင် လွှတ်တော်အနေဖြင့် ပိုသတိထားသည့် အကြောင်းအရာများ ဖြစ်ခဲ့ပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် မြောက်ဦးရှေးဟောင်းယဉ်ကျေးမှု နယ်မြေအား စစ်မဲ့ဇုန်အဖြစ် သတ်မှတ်ပေးရန် ရှိ၊ မရှိ မေးခွန်းအား အမျိုးသမီးလွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ် တစ်ဦးဖြစ်သည့် ဒေါ်ထုမေက မေးမြန်းခွင့်ရရန် ကြိုးပမ်းခဲ့သော်လည်း လွှတ်တော်မှ ခွင့်မပြုခဲ့ပေ။³⁰⁸

ဒုတိယအကြိမ် လွှတ်တော် မေးခွန်းများ မေးမြန်းမှုတွင် အခြေခံအဆောက်အအုံဆိုင်ရာဦးနှိုးနှိုးမှု၊ စိုက်ပျိုးရေးစသဖြင့် ဒုတိယအကြိမ် လွှတ်တော်တွင် များပြားနေခဲ့သော်လည်း လွှတ်တော်မှ မေးမြန်းမှုများတွင် တရုတ်-မြန်မာရထားလမ်းနှင့် BRI စီမံကိန်းများအကြောင်း၊ မြစ်ဆုံစီမံကိန်းအခြေအနေကဲ့သို့ နိုင်ငံရေးစီးပွားရေးအရ အကျိုးသက်ရောက်မှု ကြီးမားသည့် စီမံကိန်းဆိုင်ရာကိစ္စရပ်များတွင် မေးမြန်းကြသည်ကို မတွေ့ရပေ။ ထိန်းချုပ်မှုများသည် လွှတ်တော်တွင် တရားဝင် မေးမြန်းခွင့်ရသလောဆိုသည့် ကိစ္စကလည်း စဉ်းစားစရာအချက်ဖြစ်သည်။

အဆိုတင်သွင်းရန်မှ အနည်းဆုံး ၁၅ ရက် ကြိုတင်၍ အဆိုပေးပို့သူက လက်မှတ်ရေးထိုးတင်သွင်းခွင့်တောင်းခံရမည်ဖြစ်သည်။ အမျိုးသားလွှတ်တော် နည်းဥပဒေအခန်း ၁၇၊ ပုဒ်မ (၁၂၇) အရမူ ပြည်ထောင်စုအဆင့် အဖွဲ့အစည်းက ဖြစ်စေ၊ လွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်တစ်ဦးဦးက ဖြစ်စေ၊ နိုင်ငံတော် နိုင်ငံသားများ၏ အကျိုးနှင့် စပ်လျဉ်းသည့် ကိစ္စ၊ အစိုးရအပါအဝင် အခြားအဖွဲ့အစည်းများနှင့် သက်ဆိုင်သည့်ကိစ္စ ဥက္ကဋ္ဌကခွင့်ပြုသည့် အကြောင်းအရာများနှင့် ပတ်သက်ပြီး အဆိုတင်သွင်းခွင့်ရှိသည်ဟု ဖော်ပြထားသည်။

304 ၂၀၁၉ မေလအတွင်း နေပြည်တော်ခရီးစဉ်တွင် အမျိုးသားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များနှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှုမှ
305 ဇိုမီး ဒီမိုကရေစီအဖွဲ့ချုပ်၊ SNLD ရှမ်း၊ မွန်ပါတီတို့မှ အမျိုးသားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များနှင့် ၂၀၁၉ မေလအတွင်း နေပြည်တော်တွင်တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှု
306 အမျိုးသားလွှတ်တော် မေးခွန်း၊ အဆိုဌာနမှ ရယူထားပါသည်။
307 ပွင့်လင်းမြန်မာ့ရှေ့ဆောင်၊ လွှတ်တော်အစည်းအဝေးသုံးသပ်ချက်၊ ဒုတိယအကြိမ် ပထမပုံမှန်အစည်းအဝေး စာစောင် ၊ ၂၀၁၆ ခုနှစ် ရန်ကုန်
308 VOA Burmese news ၊ မြောက်ဦးရှေးဟောင်းနယ် စစ်မဲ့ဇုန်လုပ်ဖို့ လွှတ်တော်မှာ တောင်းဆို၊ မေ ၄ ၊ ၂၀၁၉ <https://burmese.voanews.com/a/rakhine-ancient/4903683.html> (Accessed 2019 May 10)
ရခိုင်ပြည်နယ်မှ အမျိုးသားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ် ဒေါ်ထုမေအား ၂၀၁၉ မေလအတွင်း နေပြည်တော်တွင် တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှု

မေးခွန်းမေးမြန်းမှုနှင့် ပတ်သက်ပြီး အစိုးရဘက်မှ လွှတ်တော်တွင် လာရောက်ဖြေကြားရန် နည်းဥပဒေတွင် ပြဌာန်းထားသော်လည်း

ဒုတိယအကြိမ် အမျိုးသားလွှတ်တော် သက်တမ်းတွင်မူ အရေးကြီးသည့် မေးခွန်းတချို့မှာ ကိုယ်စားလှယ်များ မေးမြန်းရန် စာရင်း သွင်းပြီးနောက်ပိုင်း ၃ လ တန်သည်ဖြစ်စေ၊ ၆ လ ကြာခန့်မှဖြစ်စေ၊ အစိုးရဘက်မှ လာရောက်ဖြေကြားမှုများလည်း ရှိလာသည်။

(ဥပမာအားဖြင့် ရှမ်းပြည်နယ်မှ အမျိုးသားလွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်တစ်ဦးမေးမြန်းသည့် ရွှေတရားမဝင်တူးဖော်မှု ဆိုင်ရာမေးခွန်းမှာ ၆ လကျော်မှ လာဖြေသည်မျိုး စသဖြင့်)³⁰⁹

ယင်းသို့ အချိန်လွန်မှဖြစ်စေ၊ နှောင်းမှဖြစ်စေ လာရောက်ဖြေကြားနေမှုများမှာ မလျော်ကြီးများ၏ အပြန်အလှန် ထိန်းကျောင်းမှုကို ယိုင်နဲ့စေသည့်အချက် ဖြစ်သည်ဟုလည်း ရန်ကုန်တိုင်းမှ အမျိုးသားလွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ် တစ်ဦးက မှတ်ချက်ပြုသည်။ ဒုတိယအကြိမ် ပထမပုံမှန် အစည်းအဝေးမှစ၍ ၁၂ ကြိမ်မြောက် ပုံမှန်အစည်းအဝေးအထိ တင်သွင်းသည့် အဆိုစုစုပေါင်း ၂၂ ခုရှိခဲ့ပြီး ၁၅ ခု အတည်ပြုခဲ့ကာ မှတ်တမ်းတင်ခံရသည့် အကြိမ်အရေအတွက် ၄ ကြိမ် ရှိခဲ့ပြီး၊ အတည်မဖြစ်သည့် အဆို ၃ ခုရှိခဲ့ပါသည်။ အဆိုတွင်လည်း တိုက်တွန်းကြောင်းနှင့် အရေးကြီးအဆိုစသဖြင့် ရှိလေသည်။ အဆိုများကို လွှတ်တော်တွင် ဆွေးနွေးရန်သင့်၊ မသင့် ကိုယ်စားလှယ်များကို မဲခွဲဆုံးဖြတ်စေပြီး အဆိုအောင်မြင်သွားပါက (ကတိကဝတ် ဖြစ်ပါက) အစိုးရ ဝန်ကြီးဌာနများဆိုင်ရာ ပြည်ထောင်စုအဆင့် အဖွဲ့အစည်းများက အကောင်အထည်ဖော်ပေးရလေသည်။

ရုတ်တရက် ဖြစ်လာသည့် သဘာဝဘေး၊ စစ်ရေးပဋိပက္ခများကြောင့် ဖြစ်လာသည့် စစ်ဘေးရှောင် ဒုက္ခသည်များအရေးကဲ့သို့ကိစ္စရပ်များနှင့် ရုတ်တရက် ဖြေရှင်းရန် လိုလာသည့် ကိစ္စရပ်များအပေါ် အရေးကြီးကိစ္စရပ်များအဖြစ် တင်သွင်းကြသည်။ ငါးမှောင်ခိုဖမ်းဆီးမှုများ ပပျောက်စေရေး တရားဝင်ဂိတ်များမှ လှေငယ်များဖြင့် ပို့ဆောင်ခွင့်ရရေး၊ တစ်ရွာထုတ်ကုန် တစ်မျိုးထုတ်လုပ်နိုင်ရေးအတွက် အစိုးရမှ အားပေးကြပ်မတ် စီမံခန့်ခွဲပေးရေး၊ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်၊ မြေယာကိစ္စ စသဖြင့် အမျိုးအစားစုံလင်လှသည်။

လုံခြုံရေး၊ လက်နက်ကိုင် ပဋိပက္ခနှင့် သက်ဆိုင်သော အဆိုမေးခွန်းများ ကန့်သတ်မှုများရှိသော်လည်း ရှားရှားပါးပါးအနေဖြင့် လက်နက်ကိုင် ပဋိပက္ခရပ်စဲရေးနှင့် ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်တွင် ပါဝင်ခွင့်ပြုရေးအဆိုကို ဒုတိယအကြိမ် လွှတ်တော်မှ တစ်ကြိမ်ခွင့်ပြုခဲ့ဖူးပါသည်။ အေအေရခိုင်လက်နက်ကိုင် တပ်ဖွဲ့အားအသိအမှတ်ပြုပြီး ၂၁ ရာစုပင်လုံ ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်တွင် ပါဝင်ခွင့်ပြုရေး အရေးကြီးအဆိုကို ရခိုင်ပြည်နယ် အမှတ် ၁၊ အမျိုးသားလွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ် ဦးဝေစိန်အောင်က တင်သွင်းခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ ဆွေးနွေးခွင့်ရခဲ့ပြီး မှတ်တမ်းတင်ခဲ့ပါသည်။ စဉ်းစားစရာရှိသည်မှာ ယင်းကာလကအစိုးရနှင့် လွှတ်တော်သစ် တက်စကာလ ၂၀၁၆ ခုနှစ် ဖြစ်နေသည့်အပြင် ပဋိပက္ခများ အတန်ငယ်လျော့ကျနေမှုအခြေအနေ၊ အစိုးရသစ်၏ အဓိကလုပ်ငန်းစဉ်ဖြစ်သည့် ၂၁ ပင်လုံ ငြိမ်းချမ်းရေးဆွေးနွေးမှု ညီလာခံမစတင်ခင် ဖြစ်နေသည့်အတွက် ခွင့်ပြုခဲ့သလားဆိုသည့်အချက်ပင် ဖြစ်သည်။ ပထမအကြိမ် လွှတ်တော်ကာလတုန်းတွင်မူ လက်နက်ကိုင် ပဋိပက္ခများ၊ စစ်ဘေးရှောင်များနှင့် ပတ်သက်သည့်အဆိုများ၊ မေးခွန်းများကို ကာကွယ်ရေးနှင့် လုံခြုံရေးကောင်စီအဖွဲ့ဝင် တစ်ဦးဖြစ်သည့် အမျိုးသားလွှတ်တော် ဥက္ကဋ္ဌက ခွင့်ပြုခဲ့ဖူးပါသည်။

"IDPs တွေ တိုးလာတဲ့အပေါ် မေးခွန်းမေးထားပြီး ယခု ၁၃ ကြိမ်မှာ မေးခွင့်မပေးဘူး။ ကြယ်ပွင့်ပြမေးခွန်းမေးရင်လည်း သူတို့က သိပ်မကြိုက်ဘူး။ ဒုတိယအကြိမ် ၁၂ ကြိမ်မြောက်ကတည်းက တင်ထားတဲ့မေးခွန်း ၁၄ ကြိမ်မှာမှ ပြောခွင့်ရမယ့်သဘောဖြစ်နေတယ်။" ဟု ရခိုင်အမျိုးသားပါတီမှ အမျိုးသားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်အဖြစ် လွှတ်တော်သက်တမ်း နှစ်ကြိမ်စလုံးတွင် ပါဝင်ခဲ့သူ ဦးခင်မောင်လတ်ကပြောသည်။

309 ရှမ်း၊ ရခိုင်နှင့် ရန်ကုန်တိုင်းဒေသကြီးမှ ဒုတိယအကြိမ် အမျိုးသားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ် (၃) ဦးနှင့် ၂၀၁၉ မေလ၊ ဇွန်လအတွင်းက မေးမြန်းမှု

ရခိုင်ပြည်နယ်တွင် အေအေ ရခိုင်တပ်ဖွဲ့နှင့် အစိုးရ တပ်မတော်တို့အကြား ပဋိပက္ခပြင်းလာသည့် ၂၀၁၉ ခုနှစ်နောက်ပိုင်း နှစ်ဘက် အပြန်အလှန်ဖမ်းဆီးမှုများ ရှိလာခဲ့ပြီး ပဋိပက္ခနယ်မြေနှင့် ထိစပ်နေသော ချင်းပြည်နယ်မှ အန်အယ်လ်ဒီ အမျိုးသားလွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်အား ရခိုင်တပ်ဖွဲ့မှ ဖမ်းဆီးသည့် ကိစ္စပေါ်ပေါက်မှသာ ပြည်ထောင်စု လွှတ်တော်တွင် အဆိုတင်သွင်းခွင့်ပြုခဲ့သည်။ ပဋိပက္ခဖြေရှင်းရေး ဆောင်ရွက်မှုများ၊ ငြိမ်းချမ်းရေးဖြစ်စဉ်များ အတွေ့အကြုံအရ နှစ်ဘက်ဖမ်းထားသူများ လွှတ်မြောက်ရေးမှာ ပဋိပက္ခရပ်စဲရေးအတွက် ဆွေးနွေးရေး လုပ်ငန်းစဉ်များတွင် ပါဝင်လေ့ရှိရာ အပြန်အလှန်ဖမ်းဆီးမှုများအား ကြားဝင်ဖြေရှင်းသကဲ့သို့ (သို့တည်းမဟုတ်) အားလုံး လွှတ်မြောက်ရေးဆောင်ရွက်မှုမျိုးထက် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ် တစ်ဦးတည်း လွှတ်မြောက်ရေးအတွက် လွှတ်တော် အင်စတီကျူးအား အသုံးပြုမှုအပေါ် ဝေဖန်ထောက်ပြစရာ ဖြစ်နေခဲ့ပါသည်။ တိုင်းရင်းသားပါတီများမှ လွှတ်တော် အမတ်များကမူ စစ်ဘောင်ကျွမ်းကျင်ရေးနှင့် အကြမ်းဖက် လုပ်ရပ်များ ရှောင်ရှားစေရေး၊ ဖမ်းဆီးသတ်ဖြတ် ညှဉ်းပန်းမှုများတွင် မည်သူက ဆောင်ရွက်သည်ဖြစ်စေ လွှတ်တော်အနေဖြင့် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်လား၊ ပြည်သူလားဆိုပြီး ခွဲခြားမှုမျိုး မလုပ်သင့်ကြောင်း လွှတ်တော်တွင်းဆွေးနွေးမှုတွင် တိုက်တွန်းခဲ့ကြသည်ကိုလည်း တွေ့ရပါသည်။³¹⁰

၄. ၈. ၄။ မဲဆန္ဒရှင်များနှင့် ဆက်ဆံရေး၊ မဲဆန္ဒရှင်အကျိုးဆောင်ရွက်ပုံ

လွှတ်တော် ပုံမှန်အစည်းအဝေးများသည် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များ၏ လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်နေမှုများကို အဓိကအားဖြင့် တွေ့မြင် ရသည့်နေရာဖြစ်သည့်တိုင် ပုံမှန်အစည်းအဝေး လုပ်ငန်းများဆောင်ရွက်မှုများကို အကဲခတ်ရုံမျှဖြင့် ၎င်းတို့၏ စွမ်းဆောင်ရွက်မှုကို အလုံးစုံသုံးသပ် အကဲဖြတ်နိုင်ပြီဟု မယူဆနိုင်ပါချေ။³¹¹ လွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်များနှင့် သက်ဆိုင်သည့် အချက်အလက်များကို ဘက်စုံထောင့်စုံမှ ပိုမိုရရှိနိုင်မည်ဆိုပါက ပိုမိုပြည့်စုံသောသုံးသပ်မှုများ ပြုလုပ်နိုင်ပါလိမ့်မည်။ ပထမအကြိမ် လွှတ်တော် သက်တမ်းအစပိုင်းနှင့် မတူစွာပင် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များသည် ပိတ်ရက်တွင် မဲဆန္ဒနယ်သို့ပြန်၍ မဲဆန္ဒရှင်များနှင့် ချိတ်ဆက်ရမည်ကို အလေးထားလာကြသည်။ ပြည်ခိုင်ဖြိုးခေတ် ပထမအကြိမ်၊ ဒုတိယနှစ်လောက်မှာပင် ပြည်ခိုင်ဖြိုးကိုယ်စားလှယ် များသည်ပင်လျှင် ၎င်းတို့ မဲဆန္ဒနယ်မှ ပြည်သူများအတွက် အချိန်နှင့်ငွေကို အသုံးပြုရန် အသင့်ရှိလာခဲ့ကြသည်။³¹²

ဒုတိယသက်တမ်းတွင် ပြည်သူများမှလည်း မိမိတို့ရွေးချယ်ခဲ့သည့် လွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်များနှင့် ထိတွေ့ဆက်ဆံမှုကို ပိုလုပ်လာကြသည်။ ယင်းအချက်မှာ ၂၀၁၅ ခုနှစ် ရွေးကောက်ပွဲ၏ တရားဝင်မှု ပိုမိုပြင်မှုနှင့် လူထု၏ ဒါငါတို့ ရွေးထားသော ကိုယ်စားလှယ်ဆိုသည့် အချက်မျိုးကြောင့်လည်း ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ မည်သို့ဆိုစေလွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်များအနေဖြင့် မဲဆန္ဒနယ်သို့ ကွင်းဆင်းရန် လိုအပ်သကဲ့သို့ မဲဆန္ဒနယ်သို့ လူကိုယ်တိုင် မသွားနိုင်ခဲ့လျှင်တောင် စာအဆက်အသွယ်ဖြင့် ဖြစ်စေ၊ ဖုန်း သို့မဟုတ် ဆိုရှယ်မီဒီယာများမှတစ်ဆင့် ပြည်သူလူထုနှင့် အပြန်အလှန်ဆက်သွယ် အချိန်ပေးရန် လိုအပ်ပေသည်။ နေပြည်တော်နှင့် မကွာဝေးသည့် တောင်ပေါ်ဒေသမဟုတ်သည့် ဒေသမှ ကိုယ်စားလှယ်အများစုသည် လွှတ်တော်ချိန်ပင် ဖြစ်လင့်ကစား ရက်သတ္တပတ် ပိတ်ရက်ဖြစ်သည့် စနေ၊ တနင်္ဂနွေ ပိတ်ရက်ဆိုလျှင် မဲဆန္ဒနယ်သို့ များသောအားဖြင့် ပြန်ကြလေသည်။

ဝေးလံသည့် ဒေသများမှ ကိုယ်စားလှယ်များ အထူးသဖြင့် အာဏာလက်ကိုင်မရှိသည့် တိုင်းရင်းသားပါတီများမှ ကိုယ်စားလှယ်များ အတွက်မူ အပတ်စဉ် ပုံမှန်ပြန်ရမည့် ကိစ္စမှာ စရိတ်စကကြောင့်ဖြစ်စေ၊ အပတ်စဉ် ပုံမှန်ပြန်ရန် မလွယ်ကူလှချေ။ သို့သော် ပိတ်ရက်ရက်များတွင်တော့ အမျိုးသားလွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်များ အားလုံးလိုလိုသည် မဲဆန္ဒနယ်သို့ ပြန်ကြသည်သာ ဖြစ်

310 BBC Burmese | NLD အမတ်ဦးဇေယျာဝင်း ပြန်လွှတ်ရေးအဆို လွှတ်တော်မှာတင်တာ လမ်းကြောင်းလွဲနေသလား၊ နိုဝင်ဘာလ ၁၈ ၊ <https://www.bbc.com/burmese/50460302> (Accessed 2019 November 20)
311 ဖွင့်လင်းမြန်မာ့ရှေ့ဆောင် လွှတ်တော်အစည်းအဝေးသုံးသပ်ချက် စာစောင်၊ ဒုတိယအကြိမ် တတိယပုံမှန်အစည်းအဝေး၊ နိုဝင်ဘာ ၁၆ မှ ဒီဇင်ဘာလ ၂၀၁၆ အတွက်
312 R. Egretau, 2017

သည်။ ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်မှ မြို့နယ်အလိုက် ချပေးသည့် ဖွံ့ဖြိုးရေးရန်ပုံငွေ သိန်းတထောင်သည် မဲဆန္ဒနယ် တစ်ခုချင်းစီ၏ အခြေခံအဆောက်အအုံ လိုအပ်ချက်အားဆွေးနွေးရန် အခွင့်အလမ်းသစ်အဖြစ် ဖန်တီးပေးသဖြင့် မဲဆန္ဒနယ်အများစုတွင် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်နှင့် ကျေးရွာ၊ မြို့နယ် အုပ်ချုပ်ရေးမှူးများအကြား အပြန်အလှန် ဆက်ဆံမှုကို မြှင့်တင်ပေးပါသည်။³¹³

မဲဆန္ဒရှင်များနှင့် ကိုယ်စားလှယ်အကြား ဆက်သွယ်မှုများတွင် ဖုန်း၊ လူမှုကွန်ယက် အသုံးပြုမှုတို့မှာ အရေးပါလာနေသည်။ လွှတ်တော် ပိတ်ရက်များတွင် လူထုတွေ့ဆုံဆွေးနွေးပွဲများ ပြုလုပ်လေ့ရှိပြီးလမ်းတံတား၊ လျှပ်စစ်မီးရရှိရေး၊ ကျောင်း၊ ဆေးခန်းရရှိရေးကဲ့သို့ ဖွံ့ဖြိုးရေးကိစ္စများ၊ နယ်မြေဒေသအလိုက် ဖြစ်တတ်သည့် အရေးကိစ္စများဖြစ်သည့် မြေယာပြဿနာများ ဖြေရှင်းရေး၊ မူးယစ်ဆေးဝါး ပြဿနာများ၊ စစ်ရှောင်အရေး၊ သတ္တုတူးဖော်ရေး၊ အငြင်းပွားစီမံကိန်း ပြဿနာများကို တင်ပြတောင်းဆိုမှုများလည်းရှိသည်။ ပုံမှန်အားဖြင့် အမျိုးသားလွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်၏ မဲဆန္ဒနယ်မှာ ပြည်သူ့လွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်ထက် ပိုမိုကျယ်ပြန့် ရှိသဖြင့် နယ်မြေကျဉ်းမြောင်းမှု ကျယ်ပြန့်မှုအပေါ် မူတည်ပြီး မဲဆန္ဒနယ်မှ မဲဆန္ဒရှင်များနှင့် ထိတွေ့ဆက်ဆံနိုင်မှုမှာ ကွာခြား သည်ကိုလည်း တွေ့ရသည်။

ကိုယ်စားလှယ်များအနေဖြင့် မဲဆန္ဒရှင်များ၏ တင်ပြချက်များအပေါ် မူတည်ပြီး မြို့နယ်အဆင့်နှင့် ပတ်သက်သည့် ကိစ္စရပ်များကို မြို့နယ်အဆင့် အစည်းအဝေးများတွင် အုပ်ချုပ်ရေးမှူး၊ ဌာနဆိုင်ရာနှင့် တွေ့ဆုံဖြေရှင်းစေတာမျိုးရှိသလို ပြည်ထောင်စုအဆင့်မှ ဖြေရှင်းရမည့် ကိစ္စရပ်များအတွက် အမျိုးသား၊ ပြည်သူ့ စသည့် လွှတ်တော်များမှတစ်ဆင့် မေးမြန်းမှုများလည်းရှိသည်။ အချို့ကိစ္စ ရပ်များမှာ တိုင်းနှင့် ပြည်နယ်အစိုးရအဆင့်တွင်ပင် မဲဆန္ဒနယ်ပြည်သူများတင်ပြသည့် လိုအပ်ချက်များကို တင်ပြတောင်းဆိုမှုများလည်း လုပ်လေ့ရှိသည်။ အစိုးရ ဗျူဟာရက်များ၊ အမှုအကျင့်များနှင့် ပတ်သက်၍ တိုင်တောမှုများလည်းရှိတတ်ပြီး ပြည်သူတစ်ဦးချင်းစီက သော်လည်းကောင်း၊ ကျေးရွာဥက္ကဋ္ဌများက ဖြစ်စေ၊ ပြည်ထောင်စုအဆင့် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များကို ဝန်ဆောင်မှု ဖြည့်ဆည်း ပေးသူများအဖြစ် ရှုမြင်မှုမှာ တစ်စထက်တစ်စ မြင့်တက်လာသည်။³¹⁴

လွှတ်တော် ဒုတိယအကြိမ်တွင် တင်းကြပ်သည့် ချုပ်ကိုင်မှုများရှိသော်လည်း ကိုယ်စားလှယ်များအပေါ် မဲဆန္ဒရှင်များ၏ ဖိအားမှာ တစ်နေရာနှင့် တစ်နေရာ မတူညီသည့်အတွက် မဖြစ်မနေလွှတ်တော်မှ ကြားဝင်ရမည့် ကိစ္စရပ်များ (ဥပမာအားဖြင့် ၂၀၁၆ ဧ ကအိုင် အေ နှင့် တိုက်ပွဲကြောင့် စစ်ဘေးရှောင်များ တိုးပွားလာမှု နှင့် လူထုဖိအားတိုးလာမှု) တွင် အန်အယ်လ်ဒီကိုယ်စားလှယ်များ ကိုယ်တိုင် စုပေါင်းပြီး အစိုးရမှ ကြားဝင်ဖြေရှင်းရေး ဆောင်ရွက်ပေးရန် မေတ္တာရပ်ခံတင်ပြစာများ၊ ပါတီနှင့် အစိုးရအကြီးအကဲ ၊ ဖစ်သည့် ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည်ထံပေးပို့မှုများ လုပ်ခဲ့သည့် ကိစ္စရပ်များလည်း ရှိနေပါသည်။³¹⁵ အချို့သောဒေသများတွင် လွှတ် တော်ကိုယ်စားလှယ်များအနေဖြင့် လွှတ်တော်တွင်းထက် ဒေသန္တာရအရေးမဲဆန္ဒရှင် ကိုယ်စားပြုမှုဆိုင်ရာကို ဦးစားပေးဆောင်ရွက်ရင်း အစိုးရဌာနများနှင့် ထိတွေ့ရသည့် ကိစ္စများပေါ်ပေါက်ပြီးနောက် သမ္မတကပင် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များ စည်းလွှတ်ဘောင်လွှတ် မမေးရန် သတိပေးသည့် ကိစ္စများပေါ်ပေါက်ခဲ့သည်။³¹⁶

အမှန်စင်စစ် သမ္မတ ဦးဝင်းမြင့်၏ သတိပေးမှုမှာ အခြေခံဥပဒေ တည်ရှိပြဋ္ဌာန်းထားမှုအရ မဏ္ဍိုင်မတူညီမှုအကြား သတိပေးသည့် အသွင်ရောက်သဖြင့် ဒွိဟ ဖြစ်စရာဖြစ်နေပါသည်။ အမျိုးသားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များ မဲဆန္ဒနယ်တွင် ပြန်လုပ်နေရသည့် လုပ်ငန်းအများစုမှာ Local Governance ဒေသန္တာရ အုပ်ချုပ်ရေးလုပ်ပိုင်ခွင့် ဆိုင်ရာကိစ္စများ ဖြစ်နေတတ်ရာ ဒေသန္တာရအုပ်ချုပ်

313 ReneaudEgreteau, Parliamentary Development in Myanmar, 2017, P-32

314 Ibid.

315 ကချင်ပြည်နယ်မှ အန်အယ်လ်ဒီပါတီ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များ စုပေါင်း၍ စစ်ပွဲရပ်စဲရေး၊ အိုင်ဒီဒီနေရပ်ပြန်နိုင်ရေး၊ အစိုးရမှ ကြားဝင်ဖြေရှင်းရန် ဒေါ် အောင်ဆန်းစုကြည်ထံ စာပို့သည့်ကိစ္စ၊ ကချင်ပြည်နယ်မှ ပြည်ထောင်စု လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များနှင့် ၂၀၁၉ ခုနှစ် စက်တင်ဘာလက မေးမြန်းထားမှု

316 7 Day News ၊ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များ စည်းလွှတ်ဘောင်လွတ်မမေးရန် သမ္မတသတိပေး၊ ၂၀၁၉ ဩဂုတ်လ ၃ ရက်ထုတ် နေ့စဉ်သတင်းစာမှ

ရေးပိုမိုကောင်းမွန်အောင်လုပ်သည့် ကောင်စီရွေးကောက်ပွဲများ ကျင်းပခြင်း၊ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု လျှော့ချခြင်း၊ လုပ်ငန်းစဉ်များ ဆောင်ရွက်မှုတို့ကို ဦးတည်ခြင်းဖြင့် ယင်းအကျပ်အတည်းကို ကျော်လွှားနိုင်ပါလိမ့်မည်။

ကိုယ်စားလှယ်တချို့မှာ ဒုတိယအကြိမ် သက်တမ်းအစိုးရအနေဖြင့် ဌာနဆိုင်ရာ ဗျူရိုကရေစီ ယန္တရားကို သိပ်မဆွဲနိုင်ချိန်တွင် လွှတ်တော်က ဝိုင်းဆွဲပေးဖို့ လိုအပ်ကြောင်းနှင့် လွှတ်တော်အခန်းကဏ္ဍကို မြှင့်တင်ရန်လိုအပ်ပြီး ရေးရာကော်မတီများပိုမိုသက်ဝင် လာရန်လိုအပ်သလို လွှတ်တော်ကို ဖိနှိပ်ထားမှုများ သိပ်မလုပ်ရန် လွှတ်တော်တွင်း ဆွေးနွေးမှုတွင် ထည့်သွင်းဆွေးနွေးထောက်ပြခဲ့မှုလည်းရှိသည်။³¹⁷

၄. ၈. ၅။ အမျိုးသားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်အချင်းချင်း ချိတ်ဆက်ဆောင်ရွက်နိုင်မှု

သုတေသနစာတမ်းအတွက် လေ့လာမေးမြန်းမှုများအရ တိုင်းနှင့် ပြည်နယ်အလိုက် အမျိုးသားလွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ် ၁၂ ဦးစီ ရွေးချယ်တင်မြှောက်ခွင့်ရကြသော်လည်း အဆိုပါ ကိုယ်စားလှယ် ၁၂ ဦးအကြား ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု မရှိပေ။ ကိုယ်စားလှယ်များသည် များသောအားဖြင့် တစ်ဦးချင်းအနေဖြင့်သာ လှုပ်ရှားဆောင်ရွက်ကြပါသည်။ ပါတီတူသည်ဖြစ်စေ မတူသည်ဖြစ်စေ အချို့ရေးရာကိစ္စများဖြစ်သော လယ်ယာမြေအရေး၊ မြေယာအရေးကိစ္စတို့တွင် တိုင်းအတွင်းအမျိုးသားလွှတ်တော် အမတ်များ အကြားညှိနှိုင်းမှုကဲ့သို့ ကိစ္စရပ်များရှိသည်။³¹⁸

သို့သော် တိုင်းအလိုက်၊ ပြည်နယ်အလိုက် ကိုယ်စားလှယ် ၁၂ ဦးစလုံးတစုတစည်းတည်းဆိုင်ရာတိုင်းဒေသ၊ ပြည်နယ် အကျိုးအတွက် အရေးဆိုခြင်းကဲ့သို့ ကိစ္စများကို မတွေ့ရပေ။ မဲဆန္ဒနယ်တူသည့် ကိုယ်စားလှယ်အချင်းချင်းအကြားတွင်သာ လုပ်ငန်းထိတွေ့ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုများ ရှိသည်။ မကွေးတိုင်းဒေသကြီးအမျိုးသားလွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ် ၁၂ ဦးစလုံးသည် အန်အယ်လ်ဒီပါတီမှ ဖြစ်ပြီး ၎င်းတို့အကြား ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု အားကောင်းသည်ဟု ပါတီဗဟိုအလုပ်အမှုဆောင်လည်းဖြစ် ယင်းဒေသမှလည်းဖြစ်သည့် ဦးအောင်ကြည်ညွန့်က ပြောသည်။³¹⁹

အမှန်အားဖြင့် အပြန်အလှန်ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု ဆိုသည်ထက် ပါတီဝင် ကိုယ်စားလှယ် အချင်းချင်းဆက်သွယ်ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်သည့် သဘောဆောင်ပါသည်။ ပါတီ၏ ထိပ်တန်းခေါင်းဆောင်တစ်ဦးတိုင်းအတွင်းမှ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်ဖြစ်နေသည့် အတွက် ၎င်းအားဗဟိုပြု၍ ဆက်ဆံညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်မှုခြင်းမျိုးဖြစ်သည်။ ယင်း ၁၂ ဦးအနက် တစ်ဦးမှာ ပါတီမှ နောက်ပိုင်းတွင်ထွက်ပြီး တသီးပုဂ္ဂလကိုယ်စားလှယ်အဖြစ် ရပ်တည်နေပါတော့သည်။

ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့် ဒေသများရှိပြီး မတူညီသည့် လူမျိုးစုများလည်းများပြားသည့် ရှမ်းပြည်နယ်မှ အမျိုးသားလွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်များသည် ပါတီနောက်ခံလည်း အတော်များများကွဲပြားကြပါသည်။

ပြည်ခိုင်ဖြိုး၊ အန်အယ်လ်ဒီ အမျိုးသား ဒီမိုကရေစီအဖွဲ့ချုပ်၊ SNLD ရှမ်းတိုင်းရင်းသားများ ဒီမိုကရေစီ အဖွဲ့ချုပ်၊ ပအိုဝ်းအမျိုးသားအဖွဲ့ချုပ်၊ ပလောင် အမျိုးသားပါတီ စသဖြင့် ပါတီ ၅ ခုမှ လူမျိုးချင်းလည်း မတူသည့် အမျိုးသားလွှတ်တော်များလည်း ဖြစ်သည့်အလျောက် ပြည်ထောင်စုအဆင့် လွှတ်တော်ဖြစ်သည့် အမျိုးသားလွှတ်တော်တွင် ပြည်နယ်အရေးရာပေါင်းပြောဆိုမှု ဆိုသည့် စုပေါင်းဆောင်ရွက်မှု

317 7 day news ၊ လင်းဟိန်း၊ အောင်ဇော်ထွန်း၊ လွှတ်တော်တွင် အခွင့်အရေးချိုးဖောက်ခံနေရဟုပြောသော ဒီချုပ်အမတ်သတိပေးခံရ၊ ၂၀၁၉ ဩဂုတ်လ ၂၀ <https://www.7daydaily.com/story/164124> (Accessed 2019 October 3)

318 ဧရာဝတီတိုင်းဒေသကြီးအတွင်းမှ အမျိုးသားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ် ၃ဦးနှင့် ၂၀၁၉ မေလ၊ ဇူလိုင်လအတွင်းက မေးမြန်းမှု

319 NLD ဗဟိုအလုပ်အမှုဆောင်ကော်မတီဝင်၊ အမျိုးသားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ် ဦးအောင်ကြည်ညွန့်နှင့် ၂၀၁၉ မေလအတွင်းက တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှု

အလေ့အထမျိုး မရှိပေ။ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ဒေသများမှ အမျိုးသားလွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ် တစ်ဦးစီလည်း ယင်း ၁၂ဦး စာရင်းတွင် ပါဝင်နေပါသည်။ 'မိမိမဲဆန္ဒနယ်၊ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ဒေသ လူမျိုးအတွက် လုပ်ကြတာများပြီး ရှမ်းပြည်နယ် တစ်ခု လုံးအတွက် လုပ်ကြတာ မရှိကြဘူး။' ဟု ပအိုဝ်း ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ဒေသမှ ဒုတိယအကြိမ် လွှတ်တော်သက်တမ်းတွင် တက် ရောက်နေသည့် အမျိုးသားလွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်က မှတ်ချက်ပြုသည်။³²⁰ အမျိုးသားလွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်များသည် အများအားဖြင့် ယေဘုယျအားဖြင့် မိမိမဲဆန္ဒနယ်၊ မြို့နယ် ပါတီအရေးတို့ကိုသာ အဓိကထားလုပ်နေကြသည်ဟု ဆိုရမည်သာဖြစ်သည်။

၄.၉။ ဥပဒေပြုရေးမဏ္ဍိုင်ဆုံးဖြတ်မှုတွင် တိုင်းရင်းသားလူနည်းစုများ ပါဝင်ခွင့်ဆိုင်ရာ

၄.၉. ၁။ ကိုယ်စားလှယ်များနှင့် မဲဆန္ဒရှင်များ၏ အမြင်

သုတေသန စာတမ်းအတွက် ခရီးများထွက်ရင်း ၂၀၁၅ ရွေးကောက်ပွဲတွင် မဲထည့်ခဲ့သည့် မဲဆန္ဒရှင် ၃၀ ကျော်နှင့် မေးမြန်းဖြစ်ခဲ့ရာ မွန်၊ ဗမာ၊ ပအိုဝ်း၊ ကရင်၊ ရှမ်း၊ အင်း၊ ဓန စသည့် တိုင်းရင်းသားများ ပါဝင်ပါသည်။ သာမန် လက်လုပ်လက်စားများ၊ ဈေးသည်၊ တောင်သူ၊ ဝန်ထမ်း၊ ပညာတတ်အလွှာတချို့နှင့် စာရေးဆရာ သတင်းမီဒီယာ အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းမှ တာဝန်ရှိသူ အချို့ဆိုပြီး အလွှာ ၄ လွှာခွဲ၍ မေးမြန်းခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။

အမျိုးသားလွှတ်တော် အပါအဝင် ဥပဒေပြုရေး မဏ္ဍိုင်တွင် တိုင်းရင်းသား လူနည်းစုများ၏ ဆုံးဖြတ်ခွင့် ပါ/မပါ မေးခွန်းမေးမြန်းခဲ့ရာ ဗမာ လူမျိုးများက လက်ရှိ ဥပဒေပြုရေး ၊ အုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာ ဗဟိုဆုံးဖြတ်ချက်များတွင် တိုင်းရင်းသား လူနည်းစုများ၏ အသံများ ပါဝင်နေသည်ဟု ဖြေဆိုကြပြီး ကျန်တိုင်းရင်းသား မဲဆန္ဒရှင် အချို့ကမူ အုပ်ချုပ်ရေး၊ ဥပဒေပြုရေးတွင် တိုင်းရင်းသားလူနည်းစု အသံနှင့် ဆုံးဖြတ်ချက်များ မပါဝင်ဟု ဖြေဆိုကြပါသည်။³²¹ အုပ်ချုပ်ရေး၊ ဥပဒေပြုရေးတွင် တိုင်းရင်းသား လူနည်းစုအသံများ ပါဝင်နေသည်ဟု မှတ်ချက်ပြုသူများအနက် အချို့က လွှတ်တော်တွင်း တိုင်းရင်းသားများ သွားတက်သည်ကိုတွေ့ရသည့်အတွက် ဖြစ်ကြောင်းနှင့် အချို့မဲဆန္ဒရှင်များကမူ ဒုသမ္မတ ဟင်နရီဗန်ထီးယူ၊ အမျိုးသားလွှတ်တော် ဥက္ကဋ္ဌ မန်းဝင်းခိုင်သန်း၊ ဦးတီခွန်မြတ် အစရှိသူများ၏ အန်အယ်လ်ဒီ ဦးဆောင်သည့် အစိုးရ၊ လွှတ်တော်တို့တွင် တာဝန်ယူထားမှုကို ညွှန်းဆိုကြပါသည်။ စာရေးဆရာ၊ သတင်းမီဒီယာ၊ အရပ်ဘက် အဖွဲ့အစည်းမှ ပုဂ္ဂိုလ်များကမူ ဥပဒေပြုရေးတွင်ကော အုပ်ချုပ်ရေးတွင်ပါ တိုင်းရင်းသားလူနည်းစု အသံပါဝင်မှု မရှိသလောက်ဖြစ်နေသည်ဟု မှတ်ချက်ပြုကြသည်။³²²

သုတေသန စာတမ်းအတွက် မေးမြန်းခဲ့သည့် အမျိုးသားလွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်များ၊ ပြည်နယ်တိုင်းအဆင့် လွှတ်တော်ကိုယ်စား လှယ်များထဲမှ အများစုကလည်း ဥပဒေပြုရေးမဏ္ဍိုင် ဗဟိုအဆင့် ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်မှုတွင် တိုင်းရင်းသား လူနည်းစုများအနေဖြင့် လွှတ်တော်ကို ပူးတွဲပိုင်ဆိုင်သည့် သဘောမျိုး ဆုံးဖြတ်ခွင့်ပါဝင်မှု မရကြဟု ဖြေဆိုကြသည်။ ဖက်ဒရယ်စနစ်တွင် လူနည်းစု တိုင်းရင်း သားများ၏ အုပ်ချုပ်ရေး၊ ဥပဒေပြုရေးဆိုင်ရာ ဗဟိုဆုံးဖြတ်ချက် ပါဝင်ခွင့်မှာ ပါဝင်ရမည့် အချက်ဟု အများစုက ဖြေဆိုကြသည်။

320 PNO ပအိုဝ်းအမျိုးသားအဖွဲ့ချုပ်မှ ဒုတိယအကြိမ် လွှတ်တော် အမျိုးသားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်ခွန်သိန်းဖေနှင့် ၂၀၁၉ မေလအတွင်းက တွေ့ဆုံ မေးမြန်းမှု

321 ယင်း

322 မန္တလေးမှ စာရေးဆရာတစ်ဦး၊ သတင်းမီဒီယာသမားတစ်ဦး၊ တောင်ကြီး၊ မော်လမြိုင်တို့မှ ကဗျာဆရာ၊ အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုမှ တာဝန်ရှိသူနှင့် မေ၊ ဇွန်လအတွင်းက တွေ့ဆုံမေးမြန်းခဲ့မှု

၄. ၉. ၂။ တိုင်းရင်းသား၊ လူနည်းစုပါဝင်မှု အမျိုးအစားနှင့် ကိုယ်စားပြု ပြောဆိုခွင့်

အကာရှင်ခေတ်လွန် ပထမအကြိမ် အမျိုးသားလွှတ်တော်တွင် ဗမာ (သို့မဟုတ်) ဗမာနှင့် အခြားမျိုးနွယ်စု ရောထားသည့် ဗမာကပြား ၅၆.၃ ရာခိုင်နှုန်းရှိပြီး ၂၀၁၆ ခုနှစ်တွင် စတင်ဖွဲ့စည်းခဲ့သော အမျိုးသား ဒီမိုကရေစီ အဖွဲ့ချုပ်ဦးဆောင်သည့် အမျိုးသား လွှတ်တော်တွင် ၅၅.၄ ရာခိုင်နှုန်းမှာ ဗမာ (သို့မဟုတ်) ဗမာကပြားများဖြစ်သည်။³²³

ပထမအကြိမ်အပြင် ဒုတိယအကြိမ် လွှတ်တော်နှစ်ရပ်စလုံးတွင် ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်များ လွှမ်းမိုးထားပါသည်။ ပထမအကြိမ် အမျိုးသားလွှတ်တော်တွင် ကိုယ်စားလှယ် ၁၄၁ ဦး (၈၄.၄) ရာခိုင်နှုန်းသည် ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်များဖြစ်သည်။ ခရစ်ယာန် ဦးရေမှာ ၂၅ ဦး ဖြစ်သည်။ ပထမအကြိမ် အမျိုးသားလွှတ်တော်တွင် အစ္စလာမ်ဘာသာဝင် တစ်ဦးလည်း ရှိခဲ့ပြီး ဘူးသီးတောင်၊ မောင်တော နယ်မှဖြစ်ကာ ၂၀၁၅ ခုနှစ် ရွေးကောက်ပွဲတွင်မူ ယင်းနယ်မှ မွတ်ဆလင်များမှာ ကိုယ်စားလှယ်လောင်းအဖြစ်ပင် စာရင်းသွင်းခွင့် မရသလို ရခိုင်ပြည်နယ်အတွင်းမှ မွတ်ဆလင်များမှာလည်း မဲပေးခွင့်ပင် မရတော့ချေ။ ပထမအကြိမ် လွှတ်တော်သက်တမ်းတွင် ပါဝင်ခဲ့သည့် ရခိုင်မြောက်ပိုင်းဒေသမှ အစ္စလာမ်ဘာသာဝင် ကိုယ်စားလှယ် ၃ ဦးစလုံး၏ ကိုယ်ရေးအကျဉ်းတွင် မြန်မာ မွတ်ဆလင်ဟု ဖော်ပြထားသည်။

အမျိုးသား ဒီမိုကရေစီ အဖွဲ့ချုပ် အနိုင်ရခဲ့သည့် ၂၀၁၅ ရွေးကောက်ပွဲသည် ဘာသာရေး အမျိုးအစားစုံလင်မှုကို မြှင့်တင်နိုင်မှု မရှိခဲ့ပါ။³²⁴ အမျိုးသားဒီမိုကရေစီ အဖွဲ့ချုပ်ဦးဆောင်သည့် လွှတ်တော်တွင် အစ္စလာမ်ဘာသာဝင်များ တစ်ဦးမှ မပါသည့်အပေါ် ဒီမိုကရေစီ စံညွှန်းအရကော ကိုးကွယ်မှု ဘာသာစုံလင်စွာ ကိုယ်စားပြုမှုအရ နိုင်ငံတကာမီဒီယာထက်တွင် ထောက်ပြမှုရှိခဲ့သည်။ အထူးသဖြင့်

ဒီမိုကရေစီခေါင်းစဉ် တပ်ထားပြီး နှစ်ပေါင်းများစွာ ဒီမိုကရေစီအရေးအတွက် တိုက်ပွဲဝင်ခဲ့သည့်ပါတီ ကိုယ်တိုင်ပင် မွတ်ဆလင် ကိုယ်စားလှယ်လောင်း တစ်ဦးတလေမှ ပါဝင်မှု မရှိခဲ့မှုအပေါ်တွင် ရွေးကောက်ပွဲရှေ့စည်းရုံးရေးကာလကပင် ဝေဖန်မှုများ ရှိခဲ့သည်။³²⁵

အထူးသဖြင့် နိုင်ငံတကာ၏ အာရုံစိုက်မှုကိုခံရသည့် ရခိုင်မြောက်ပိုင်းမှ မွတ်ဆလင်အရေးဆိုလျှင် မြန်မာ့လွှတ်တော်ကပင် ဗမာမခန့်ပြုထားသကဲ့သို့ပင် ဖြစ်သည်။

၂၀၁၇ ခုနှစ် ရခိုင်အရေးကြောင့် ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်နိုင်ငံဘက်သို့ နေရပ်စွန့်ခွာသူများ ပြန်လည်လက်ခံရေးတွင် အရေးပါသည့် အချက်ဖြစ်ဖွယ် ရှိသော ၁၉၈၂ ခုနှစ်၊ နိုင်ငံသား ဥပဒေ ပြင်ဆင်ရေးနှင့် ပတ်သက်၍ လွှတ်တော် ဥပဒေကြမ်းကော်မတီတွင် ခွဲခွဲလေးလေးအမျိုးမျိုးရှိခဲ့သော်လည်း ဥပဒေကြမ်းကော်မတီအတွင်း ပြင်ဆင်ရန် အချိန်မကျသေးဆိုသည့် ဆုံးဖြတ်ချက်သာ ရရှိခဲ့ပါသည်။ ယင်းအချက်မှာ ရခိုင်မြောက်ပိုင်းအရေး ဖြေရှင်းမှုတွင် အသုံးပြုရန် ကုလသမဂ္ဂ အထွေထွေအတွင်းရေးမှူးချုပ်ဟောင်း ကိုဖီအာနန် ဦးဆောင်သည့် ကော်မရှင်ကလည်း အကြံပြုထားသည့်အချက်ဖြစ်သည်။³²⁶ အမျိုးသား ဒီမိုကရေစီ အဖွဲ့ချုပ်ဦးဆောင်သည့်

323 R.Egreteau၊ မြန်မာနိုင်ငံဆိုင်ရာ လွှတ်တော် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု အေးရှားဖောင်ဒေးရှင်း (မြန်မာ) ၊ ၂၀၁၇ ၊ စာ- ၂၄-၂၅

324 R.Egreteau, Nikkei Asia Review, Myanmar parliament Old Preserves Old Patterns, April 3, 2016 <https://asia.nikkei.com/Politics/Renaud-Egreteau-Myanmar-parliament-preserves-old-patterns> (Accessed 2019 September 8)

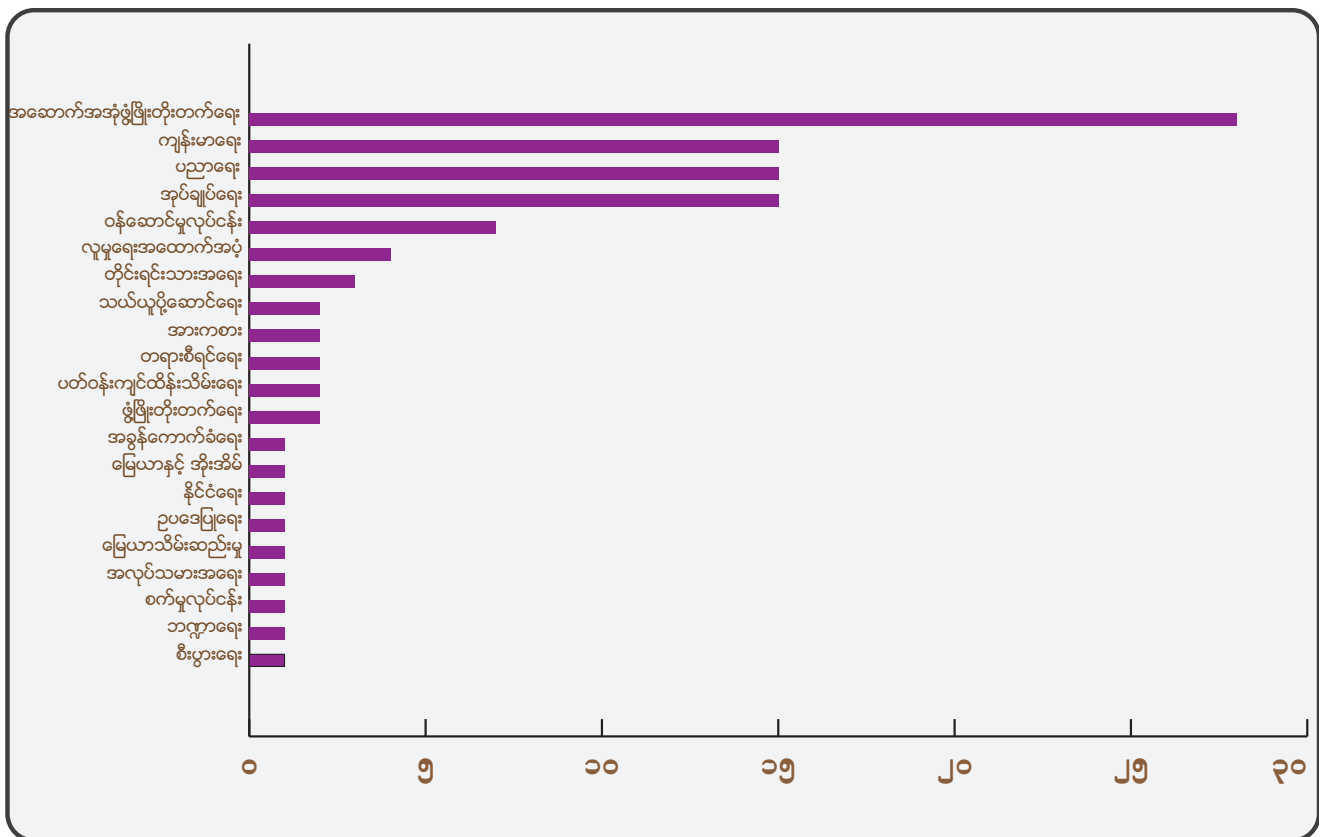
325 BBC News , Jonah Fisher , Aung San Suu Kyi's party excludes Muslim candidates , 2015 September 8 <https://www.bbc.com/news/world-asia-34182489> (Accessed 2019, October 16)

326 တင်မောင်သန်း 7 day news daily ၊ နိုင်ငံတကာဖိအားတွေကို ရှောင်နိုင်မလား (သို့မဟုတ်) နိုင်ငံတိုင်းချိန်ညှိကြရတဲ့ဝီရေမိ၊ ၂၀၁၈ မေလ ၅ ၊ <https://7daydaily.com/story/125870/> (Accessed 2019 November 15)

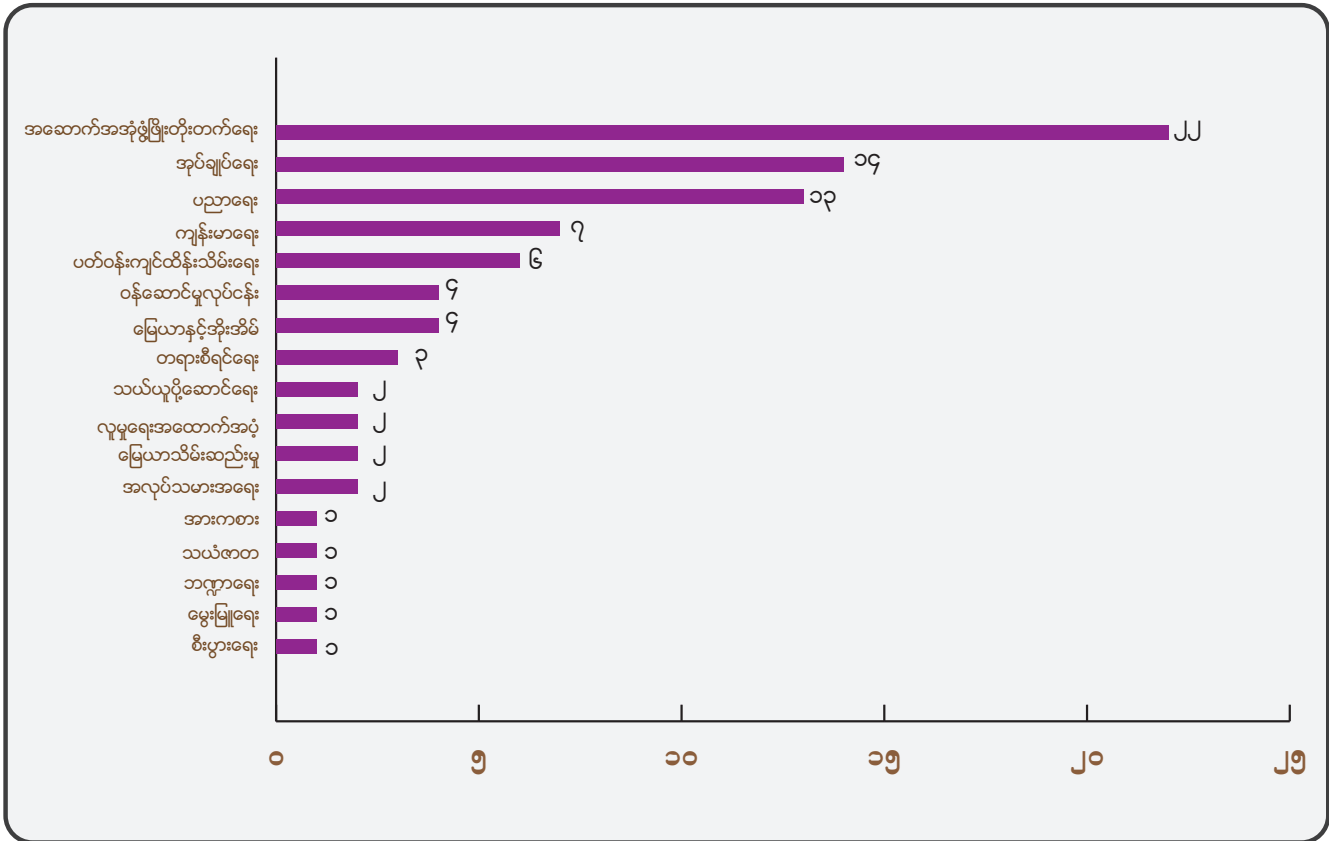
လက်ထက်တွင် ခရစ်ယာန်ကိုယ်စားလှယ် အနည်းငယ် တိုးတက်လာပြီး အမျိုးသား လွှတ်တော်တွင် ၂၃ ယောက် ဖြစ်ကာ အများစုမှာ ကချင်နှင့် ချင်းပြည်နယ်တွင် အနိုင်ရရှိခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။

ပြည်ထောင်စု လွှတ်တော် အမျိုးအရ ရခိုင်ပါတီ ၃.၃ ရာခိုင်နှုန်း၊ ရှမ်းပါတီ SNLD ၂.၃ ရာခိုင်နှုန်း၊ ပအိုဝ်း၊ တအာန်း၊ ဇိုမီးတို့က ၀.၆ ရာခိုင်နှုန်း၊ ကချင်၊ မွန်၊ ဝ နှင့် ကိုးကန့် ၀.၂ ရာခိုင်နှုန်းမျှသာ ရှိပါသည်။ အမျိုးသားလွှတ်တော်တွင် လူမျိုးစု ပါတီများ၏ ပါဝင်မှုမှာ ၈ ရာခိုင်နှုန်းသာ ရှိပါသည်။ ဒီမိုကရေစီတွင် လုပ်ဆောင်နိုင်စွမ်းသာ အရေးကြီးသည်ဆိုသည့် အယူအဆဖြင့် ကြည့်ပါက တိုင်းရင်းသားအမျိုးသားရေးအခြေခံ ပါတီများ မည်မျှပါဝင်စေကာမူ လွှတ်တော်အတွင်း တိုင်းရင်းသားရေးရာ ကိစ္စရပ်များ မည်မျှ ဆွေးနွေးခွင့်ရသနည်း သို့တည်းမဟုတ် တိုင်းရင်းသားရေးရာကိစ္စ လွှတ်တော်မှ မည်မျှလက်ခံဆွေးနွေးနေသည်ဆိုသည့် အချက်မှာ လေ့လာကြည့်ရမည့် ကိစ္စရပ်တစ်ခုဖြစ်သည်။

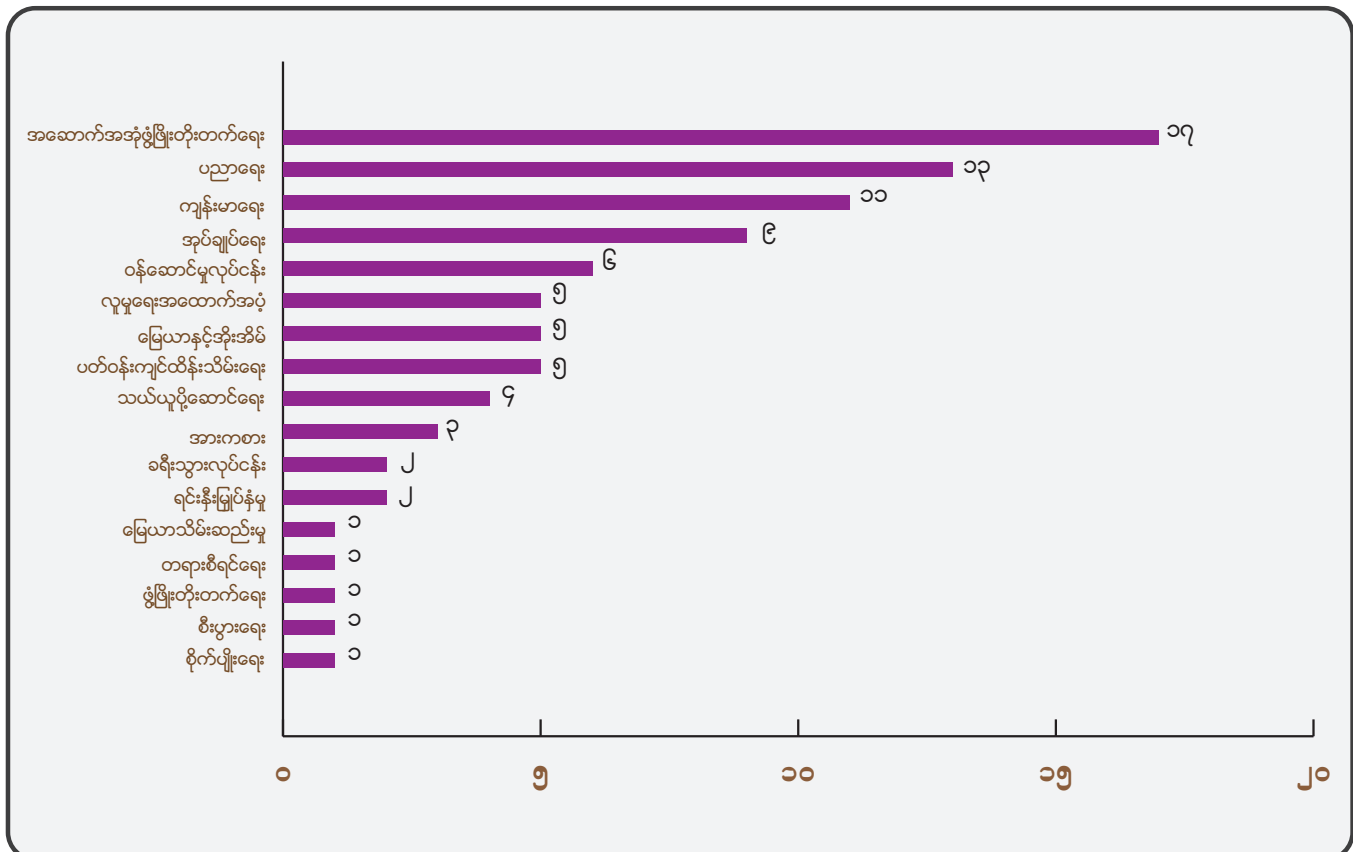
ပုံ(၁၅) ပွင့်လင်းမြန်မာ့ရှေ့ဆောင်လွှတ်တော် စောင့်ကြည့်ရေးအဖွဲ့မှ ထုတ်ဝေသော ဒုတိယအကြိမ် အမျိုးသားလွှတ်တော်သတ္တမပုံမှန်အစည်းအဝေးမှ နဝမပုံမှန်အစည်းအဝေးအထိ အမျိုးသားလွှတ်တော်တွင် အကြောင်းအရာလိုက် မေးခွန်းမေးမြန်းခဲ့မှုဖော်ပြချက် (က)။ သတ္တမအကြိမ်

(ခ) ။ အဋ္ဌမအကြိမ်

(ဂ) ။ နဝမအကြိမ်

ပွင့်လင်းမြန်မာ့ရှေ့ဆောင်လွှတ်တော် စောင့်ကြည့်ရေးအဖွဲ့အစီရင်ခံစာမှ ရယူထားသည်။

ပုံစံပြပါ အချက်အရ ဒုတိယအကြိမ် သတ္တမပုံမှန်အစည်းအဝေးမှ နဝမပုံမှန်အစည်းအဝေး ၃ကြိမ်ဆက်ကာလအတွင်း တိုင်းရင်းသား အရေးမေးခွန်းမေးမြန်းဆွေးနွေးနိုင်မှုမှာ ၃ ကြိမ်ခန့်သာ ရှိခဲ့ပြီး အဆိုပါ ၃ ကြိမ်စလုံးမှာ သတ္တမ ပုံမှန် အစည်းအဝေး တကြိမ်တည်းတွင်သာ ခွင့်ပြုခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ ကျန်အကြိမ်များတွင် တိုင်းရင်းသားအရေးနှင့် ပတ်သက်၍ မေးမြန်းခွင့် မပြုခဲ့၍လော၊ သို့တည်းမဟုတ် မေးမြန်းမည့်သူ မရှိ၍လော ၊ တိုင်းရင်းသားရေးရာနှင့် ပတ်သက်၍ မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဖြေရှင်းရမည့် ပြဿနာဟူ၍ မရှိ၍ပင်လော စသဖြင့် မေးခွန်းထုတ်စရာဖြစ်လာစေပါသည်။

ယင်းအချက်မှာ အမျိုးသား လွှတ်တော်တွင် တိုင်းရင်းသား လူနည်းစု ပါဝင်မှု အချိုးအစားနှင့် ကိုယ်စားပြု ပြောဆိုခွင့်ဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်အတွက် အခြေပင် ဖြစ်ကောင်းဖြစ်နိုင်ပါသည်။ အခြေခံအဆောက်အအုံဖွံ့ဖြိုးရေး ပတ်ဝန်းကျင် ထိန်းသိမ်းရေးကဲ့သို့ ကိစ္စရပ်များမှာ ဒုတိယအကြိမ် အမျိုးသားလွှတ်တော် အစည်းအဝေး ၃ ကြိမ်အတွင်း အကြောင်းအရာ ကဏ္ဍအလိုက် မေးခွန်းမေးမြန်းမှုတွင် ထိပ်တန်း မေးမြန်းခံရသည့် ကဏ္ဍများအဖြစ်ရှိနေသော်လည်း ယင်းခေါင်းစဉ်အောက်တွင် ဧရာဝတီ မြစ်ဆုံစီမံကိန်း ၊ သံလွင် ၊ မစ်ပေါရှိစီမံကိန်းများကဲ့သို့ လူမျိုးစုများနှင့် ဆက်ဆံရေး အကျိုးသက်ရောက်နိုင်သည့် ကိစ္စရပ်များ မပါဝင်ခဲ့ပါ။ ကိုယ်စားပြု ကိုယ်စားလှယ်မရှိခဲ့သည့် အစွလာမ်ဘာသာဝင်များအတွက်မူ ရခိုင်အရေး ကိစ္စအစ၊ ပြည်တွင်းရှိ အမျိုးသားရေးလှုံ့ဆော်မှုများ ကြောင့် ထိတ်လန့်စွာနေရသည့် မွတ်ဆလင် လူ့အဖွဲ့အစည်းအကြောင်းအဆုံး မြန်မာ့လွှတ်တော်တွင် ကိုယ်စားပြု ပြောဆိုသံ ကြားရခဲသည့် ကိစ္စရပ်များ ဖြစ်နေခဲ့ပါသည်။³²⁷

ဒီမိုကရေစီအခြေခံသည့် ကြံ့ခိုင်အားကောင်းမှုဆိုသည်မှာ ဒီမိုကရေစီစီမံသည့် အစိုးရတရပ်သည် ရေရှည်နိုင်ငံရေးဖြစ်စဉ်အတွက် ပြည်တွင်းရေး စိန်ခေါ်မှုပြဿနာများမှ အကာကွယ်ပေးနိုင်သည့် နိုင်ငံ၏ တည်ငြိမ်မှု အတိုင်းအတာကို ဆိုလိုခြင်းလည်း ဖြစ်ပါ သည်။³²⁸ အမှန်စင်စစ် ၂၀၀၈ ခုနှစ်၊ အခြေခံဥပဒေအရ အမျိုးသားလွှတ်တော် တည်ရှိမှုအား တစ်ပြည်နယ်၊ တစ်တိုင်းလျှင် ၁၂ ဦးနှုန်းဖြင့် ညီညီမျှမျှ သတ်မှတ်ပေးထားသည် ဆိုလင့်ကစား တိုင်းရင်းသားပြည်နယ်များမှ ပြည်နယ် ၈၄ ဦး၊ တိုင်း ၈၄ ဦး၊ စစ်တပ်ကိုယ်စားလှယ် စသဖြင့် အချိုးကျစေကာမူ တိုင်းဒေသကြီးများမှ ကိုယ်စားလှယ်များကော စစ်တပ်မှ ခန့်အပ်သည့် အမျိုးသား လွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်များပါ ဗမာလူမျိုး ကိုယ်စားပြု သဘောဆောင်သဖြင့် ၁၉၄၇ ခုနှစ် အခြေခံဥပဒေအရပြဋ္ဌာန်း ပေးခဲ့သည့် လူမျိုးစု လွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ် အချိုးအစားထက်ပင် ပိုမိုဆိုးဝါးသည့် သဘောသက်ရောက်စေခဲ့သည်။³²⁹

အမှန်စင်စစ် ပြန်ကြည့်လျှင်မူ မြန်မာပြည်တွင် အသုံးပြုခဲ့၊ အသုံးပြုနေဆဲဖြစ်သည့် အခြေခံ ဥပဒေ ၃ ခုစလုံးတွင် လူမျိုးစု ကိုယ်စား ပြုအတွက် အခွင့်အာဏာရှိသည့် လွှတ်တော် (သို့တည်းမဟုတ်) ပြည်နယ် သို့မဟုတ် တိုင်းဒေသ သို့မဟုတ် ဖက်ဒရယ် ယူနစ်များ အတွက် ပြည်ထောင်စုအဆင့်တွင် ကိုယ်စားပြုဆောင်ရွက်ပေးနိုင်သည့် လွှတ်တော်အဖြစ် အောက်လွှတ်တော် (သို့မဟုတ်) ၊ ပည်သူ့လွှတ်တော်နှင့် အခွင့်အာဏာ တန်းတူရှိသည့် အထက်လွှတ်တော်တစ်ရပ် ပေါ်ထွန်းခဲ့မှု တစ်ကြိမ်မျှ မရှိခဲ့ပေ။

327 မွတ်ဆလင်လူ့အခွင့်အရေးလှုပ်ရှားသူအမျိုးသမီးဖြစ်သည့် မဝေဝေနနှင့် ၂၀၁၉ ဩဂုတ်လတွင် ဆက်သွယ်မေးမြန်းမှု
328 IDEA , Electoral system Design, 2008 , P- 19
329 ပထမအကြိမ် အမျိုးသားလွှတ်တော်အကြံပေး အဖွဲ့ဝင်ဟောင်းဦးကျော်ဝင်းနှင့် ၂၀၁၉ အောက်တိုဘာလအတွင်းက ရန်ကုန်တွင် မေးမြန်းမှု

၄. ၁၀။ ဥပဒေပြုရေးမဏ္ဍိုင် အားကောင်းစေမှုအတွက် အင်စတီကျူးရှင်းများ အားကောင်းလည်ပတ်စေမှုရှိမရှိ

ကမ္ဘာတဝန်းရှိ လွှတ်တော်များတွင် လွှတ်တော်ရေးရာလည်ပတ်မှု လုပ်ငန်းစဉ်များအား အထောက်အကူပြုနိုင်ရေးအတွက် လွှတ်တော်ရေးရာ ဝန်ထမ်းများကို ခန့်အပ်ကြသည့်နည်းတူ မြန်မာ့လွှတ်တော်တွင်လည်း လွှတ်တော်ရုံးများကို ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်လည်ပတ်ပေးနေသည်။ အစည်းအဝေးမှတ်တမ်းများမှစ၍ လွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်များ တက်ရောက်မှု စာရင်းကောက်ခံခြင်းအလယ် လွှတ်တော် ဥပဒေရေးရာ ထောက်ကူပြုနိုင်ရေးအတွက် သုတေသနလုပ်ငန်းများအထိ ရုံးဝန်ထမ်းများက တာဝန်ယူလုပ်ကိုင်ပေးနေကြပါသည်။ ၂၀၁၀ခုနှစ် ရွေးကောက်ပွဲပြီးစတွင် လွှတ်တော်ရုံးတစ်ရုံးတည်းသာရှိပြီး ၂၀၁၃ ခုနှစ်မှ စတင် ညွှန်ကြားရေးမှူးချုပ် ၁ ဦးစီက စီမံ ခန့်ခွဲသည့် ပြည်သူ့လွှတ်တော်၊ အမျိုးသားလွှတ်တော်၊ ပြည်ထောင်စု လွှတ်တော်ဆိုသည့် ရုံး ၃ ရုံး သီးခြားစီရှိလာခဲ့သည်။

၂၀၁၉ စာရင်းများအရ ဝန်ထမ်းအင်အား ၄၀၀ ခန့်ရှိပြီး ညွှန်ကြားရေးမှူးချုပ် တစ်ဦး ဦးစီးသည့်ဌာန ၄ ခု ရှိပါသည်။ ယင်းဌာန ၄ ခုကို ဒုညွှန်ချုပ် ၄ ဦး က စီမံသည်။ ပြည်ခိုင်ဖြိုးဦးဆောင်သည့် အမျိုးသားလွှတ်တော်တွင် ရေးရာကော်မတီ ၁၈ ခု ရှိခဲ့ပြီး အန်အယ်လ်ဒီ လက်ထက်တွင် ရေးရာကော်မတီ ၁၇ ခုရှိကာ အဆိုပါကော်မတီများအတွက်လည်း ရုံးများ သီးသန့်စီ ရှိကြသည်။ လွှတ်တော်ရုံးများအတွက် ဝန်ထမ်းဦးရေတိုးချဲ့ရန် စီစဉ်နေသည်ဟု ဆိုငြားသော်လည်း လျာထားသည့် ဝန်ထမ်းဦးရေ၏ ၄၀ ရာခိုင်နှုန်းအောက် လျော့နည်းလျက် တာဝန်ထမ်းဆောင်သူများသာရှိနေသည်။³³⁰ ဥပဒေပြုရေးလုပ်ငန်းစဉ်တွင် ပါဝင်နေကြသည့် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များအား သတင်းအချက်အလက်များ အထောက်အပံ့ဖြစ်စေရန် သုတေသနဌာနလည်းရှိပြီး စာကြည့်တိုက် ဌာနလည်း လွှတ်တော်အတွင်းတွင် ထားရှိပါသည်။ လွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ် တစ်ဦးချင်းစီအတွက် လွှတ်တော်တွင်း ရုံးခန်း၊ ရုံးအဖွဲ့ ဥပဒေအထောက်အကူပြုအဖွဲ့ ကျွမ်းကျင်ပညာရှင်များ သီးခြားစီစဉ်ပေးထားနိုင်မှုမရှိပါ။

ဥပဒေပြုလုပ်ငန်းစဉ်များအတွက် ဌာနဖွဲ့ဆောင်ရွက်မှုဆိုသည်မှာ မြန်မာနိုင်ငံတွင် မရှိသလောက်နီးပါး ပျောက်ကွယ်သွားသည့် ဖြစ်စဉ်တစ်ခုဖြစ်ခဲ့လေရာ လွှတ်တော်လုပ်ငန်းစဉ်များနှင့် ဥပဒေပြုလုပ်ငန်းအဆင့်ဆင့်ကို အုပ်ချုပ်ရေးမှ အလေးထားစေရန်၊ ဝန်ထမ်းများ ကျွမ်းကျင်လာစေရန် ပြန်လည်တည်ဆောက်ရန် လိုအပ်ပါသည်။³³¹ နောက်ပိုင်းတွင် လွှတ်တော်ဥက္ကဋ္ဌများမသိပဲ လွှတ်တော်ဝန်ထမ်းများ ပြောင်းရွှေ့မှု လုပ်လို့မရသည့် ဝန်ထမ်းရေးရာဆိုင်ရာ ဥပဒေပေါ်လာခဲ့သလို လွှတ်တော်ဥက္ကဋ္ဌများ ညှိနှိုင်းပြီးမှ သီးသန့်ဝန်ထမ်းခန့်အပ်မှုများ လုပ်လာသည့်အတွက်လည်း ဝန်ထမ်းခန့်ထားရေးတွင် ပိုမို အဆင်ပြေလာခဲ့သည်ဟု ဆိုသည်။³³²

လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များအတွက် ပါတီများ၏ အထောက်အကူပြု အစီအစဉ်များ အထောက်အကူပြုအသင်းများဖွဲ့စည်း၍ ပံ့ပိုးဆောင်ရွက်ပေးနိုင်စွမ်းမှာ ဒုတိယအကြိမ် သက်တမ်းရောက်သည်အထိ အားနည်းနေဆဲဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်အများအပြားမှာ ကိုယ်စားလှယ်ဆိုင်ရာ ရုံးခန်းအတွက် မဲဆန္ဒနယ်ရှိ ပါတီရုံးကို အသုံးပြုခြင်း မိမိငွေကြေးဖြင့် ကျခံလည်ပတ်ခြင်းတို့ကို ပြုလုပ်နေရပါသည်။ ကိုယ်စားလှယ်ဆိုင်ရာရုံးခန်းနှင့် ရုံးအဖွဲ့မရှိသူများမှာလည်း အမြောက်အမြားပင် ရှိနေသေးသည်။ လွှတ်တော်တွင်း ဥပဒေပြုရေး လုပ်ငန်းစဉ်များတွင် ပါဝင်နိုင်ရန်အတွက် အန်အယ်လ်ဒီ ပါတီမှ အထောက်အကူပြုအဖွဲ့ ဖွဲ့စည်းပေးထားသော်လည်း အများသောအားဖြင့် စာစီစာရိုက်မိတ္တူဆွဲ အလုပ်လောက်သာ ပံ့ပိုးနိုင်သည့် အခြေအနေတွင်သာ ရှိနေပါသည်။³³³

330 R. Egreteau, Parliamentary Development in Myanmar, 2017 , P-15

331 Ibid.

332 အမျိုးသားလွှတ်တော် ဒုတိယဥက္ကဋ္ဌဦးအေးသာအောင်နှင့် ၂၀၁၉ ဇူလိုင်လအတွင်းက နေပြည်တော်တွင် တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှု

333 ဒုတိယအကြိမ် လွှတ်တော်သက်တမ်း ပြည်ထောင်စုအဆင့် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များနှင့် ၂၀၁၉ မေလမှ ဇူလိုင်လ အတွင်း မေးမြန်းမှု

ဥပဒေပြုရေးတွင် ပါဝင်နေသူများအတွက် ကဏ္ဍအလိုက်ဝင်ရောက်ဆွေးနွေးမေးမြန်းမှုများ ပြုလုပ်နိုင်ရန် သုတေသနပိုင်းဆိုင်ရာ အချက်အလက်များ သီးသန့် အစီအစဉ်ဖြင့် ပံ့ပိုးပေးနိုင်မှုလည်း မရှိသလောက် နည်းပါးသည်။ ရွေးကောက်ပွဲများမှ တက်လာသူချင်း အတူတူ အုပ်ချုပ်ရေးမဏ္ဍိုင်သို့ ရောက်သူများမှာ ရုံးဌာနများ အသင့်ရှိပြီးဖြစ်သည့် အနေထားတွင် ဥပဒေပြုရေးကဏ္ဍအတွက်မူ ကိုယ်စားလှယ်နောက်တွင် ဘာမျှမရှိသည့် အနေအထားဖြစ်နေသည်ဟု အန်အယ်လ်ဒီပါတီမှ ကိုယ်စားလှယ်တစ်ဦးကလည်း ညည်းတွားသည်။ ယင်းအချက်မှာ ဥပဒေပြုရေးမဏ္ဍိုင်အားကောင်းစေရန်အတွက် လုပ်နည်းလုပ်ဟန် ကြိုတင်မှန်းမျှော်စီမံချက် ဆိုင်ရာ အာဏာရပါတီ၏ အစီအစဉ်များ အားနည်းမှုကို ထင်ဟပ်နေစေသည်။

ကိုယ်စားလှယ်များအနေဖြင့် ၎င်းတို့ လစဉ်ရသည့် လွှတ်တော် ချီးမြှင့်ငွေထဲမှ ပါတီရန်ပုံငွေထည့်ဝင်ခြင်းများလည်း ရှိနေသည်။ ဝေးလံသည့် ဒေသများမှ တိုင်းရင်းသား ကိုယ်စားလှယ်များ၊ တိုင်းရင်းသားပါတီများမှ ကိုယ်စားလှယ်များအဖို့မူ ပါတီရန်ပုံငွေ ကိစ္စအပြင် မဲဆန္ဒနယ်သို့ သွားပြန် သုံးရသည့်စရိတ်များ၊ ကွင်းဆင်းမှုများအတွက် အသုံးပြုရသည့် စရိတ်များကြောင့် နောက်ခံ စီးပွားရေး မရှိသော ကိုယ်စားလှယ်များအတွက် ဝန်ထုပ်ဝန်ပိုး ဖြစ်နေပေသည်။ အာဏာရပါတီ အန်အယ်လ်ဒီတွင် သုတေသနကဲ့သို့ ဌာနရှိသော်လည်း လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များအား သတင်းအချက်အလက်အတွက် စုဆောင်းထောက်ပံ့ပေးနိုင်မှု အခြေအနေမှာ အားနည်းလှသည်။³³⁴

ပါတီရုံးခွဲဖြစ်စေ၊ ကိုယ်ပိုင်ရုံးများဖြစ်စေ အဆိုပါ နေရာများသည် မဲဆန္ဒရှင်များ၏ နှစ်နာမျှများကို လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များက ကြားနာခြင်း၊ ဖုန်းလက်ခံခြင်းနှင့် တိုင်ကြားစာများ လက်ခံမှုတို့ကို ပြုလုပ်သည့်နေရာများဖြစ်ပြီး ထိုတိုင်ကြားမှုများအား နိုင်ငံရေးနှင့် ဥပဒေပြုရေး လုပ်ဆောင်ချက်များအဖြစ် ကိုယ်စားလှယ်များက အသွင်ပြောင်းရန်ဖြစ်သည်။ သို့သော်တိုင်းရင်းသားပါတီများမှ ကိုယ်စားလှယ် အထူးသဖြင့် ဝေးလံသည့် ဒေသများမှ ကိုယ်စားလှယ်များ သို့မဟုတ် မပြည့်မစုံသည့် နိုင်ငံရေးပါတီငယ်များမှ ကိုယ်စားလှယ်များအဖို့ ရုံးတစ်ရုံးဖွဲ့စည်းရန်မှာ မဖြစ်နိုင်လောက်အောင် အလှမ်းကွာလွန်းသည့် ကိစ္စဖြစ်ကြောင်း လွှတ်တော် သက်တမ်း ၂ ရပ်စလုံးတွင်တွေ့ရသည်။ နေပြည်တော်တွင် လွှတ်တော် တက်နေရင်း မိမိမဲဆန္ဒနယ်ရှိရုံးကို လည်ပတ်နေစေရန်မှာ နှစ်စဉ်စီမံရေးရာ ကိစ္စများဆောင်ရွက်ပေးမည့် ဒေသခံ ဝန်ထမ်းများသာမက ငွေကြေးလည်း လိုအပ်သည်။³³⁵ ကိုယ်စားလှယ်များအတွက် မဲဆန္ဒနယ်ဆိုင်ရာ ကိုယ်စားလှယ်ရုံးသတ်မှတ်တည်ဆောက်ပေးရန် ရှိမရှိအစီအစဉ်ကို ၂၀၁၈ ခုနှစ်အတွင်း ကျင်းပခဲ့သည့် ပြည်သူ့ လွှတ်တော် အစည်းအဝေးတွင် မိုင်းရယ်မြို့နယ် ပြည်သူ့လွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ် စိုင်းသီဟကျော်က မေးမြန်းခဲ့ဖူးပြီး ဘတ်ဂျက် အခြေအနေကြောင့် မလုပ်ပေးနိုင်ကြောင်းသာ ဖြေဆိုထားသည်ကိုလည်း တွေ့ရသည်။³³⁶

တိုင်းရင်းသားပါတီများ ပါတီငယ်များအတွက်မူ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များအတွက် အထောက်အကူပြု ပေးနိုင်ရန် သီးခြား အသင်းအဖွဲ့များ ဖွဲ့စည်းပေးထားနိုင်မှုမှာ မရှိသလောက်ပင် အားနည်းနေပါသည်။ အစိုးရမဟုတ်သည့် အဖွဲ့အစည်းများနှင့် နိုင်ငံ တကာမှလည်း မြန်မာ့လွှတ်တော် သက်တမ်း ၂ ကြိမ်အတွင်း အကူအညီများ ပေးအပ်ခဲ့ကြသည်။ လွှတ်တော် ဝန်ထမ်းများ အရည်အချင်း မြင့်မားလာရေးအတွက် ထောက်ပံ့မှု၊ သုတေသနနှင့် စာကြည့်တိုက်လုပ်ငန်းများ တိုးတက်စေရေး၊ နိုင်ငံတကာလွှတ်တော်များ ဧ လုလာရေး ခရီးစဉ်များကဲ့သို့ ကိစ္စရပ်များအပြင် လွှတ်တော်စောင့်ကြည့်ရေးနှင့် စိစစ်ရေးလုပ်ငန်းစဉ်များအတွက် အထူးအလေးပေး ကူညီခဲ့ကြသည်။ နိုင်ငံတကာ လွှတ်တော်များမှ အရင်းအမြစ်ဆိုင်ရာ အကူအညီပေးနေမှုများလည်းရှိပါသည်။

334 ဒုတိယအကြိမ် လွှတ်တော် သက်တမ်းမှ NLD ပါတီဝင် အမျိုးသားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များနှင့် ၂၀၁၉ မေလ ၊ ဇူလိုင်လအတွင်းက ဧ နပြည်တော်နှင့် ရန်ကုန်တွင် မေးမြန်းမှု

335 R.Egreteau, Parliamentary Development in Myanmar, 2017, P-31

336 ဒုတိယအကြိမ် လွှတ်တော်သက်တမ်း မိုင်းရယ်မြို့နယ် ပြည်သူ့လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်စိုင်းသီဟကျော်နှင့် ၂၀၁၉ စက်တင်ဘာလအတွင်း ဆက်သွယ်မေးမြန်းမှု

ပါလီမန်သမဂ္ဂ Inter-Parliamentary Union သို့ ၂၀၁၂ ခုနှစ်တွင် ပြန်လည်ဝင်ရောက်ခဲ့ပြီး နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်းများမှ ပေးသည့် သင်တန်းအများစုမှ ဥပဒေကြမ်းပြုစုနည်း၊ လွှတ်တော်အတွက် မေးခွန်းများ ပြင်ဆင်မှု၊ ကော်မတီကြားနာမှုဆောင်ရွက်ပုံ ကဲ့သို့သော လွှတ်တော်လုပ်ငန်းစဉ် လည်ပတ်မှုနှင့် သက်ဆိုင်သည့် သင်တန်းများ အလုပ်ရုံ ဆွေးနွေးပွဲများ၊ အင်္ဂလိပ်စာအရည်အချင်းမြှင့်သင်တန်း ပြင်ဆက်သွယ်ရေးသင်တန်းများလည်း ပါဝင်သည်။ UNDP မှပံ့ပိုးမှု လုပ်ငန်းစဉ် ၁၀ မျိုးခန့်ရှိနေပြီး ICT ဆိုင်ရာပစ္စည်းများ ပံ့ပိုးခြင်း၊ သုတေသနနှင့် စာကြည့်တိုက်စီမံမှု သင်တန်းများပေးအပ်ခြင်း၊ နိုင်ငံတကာလွှတ်တော်များသို့ ဝန်ထမ်းများ နှင့် ကိုယ်စားလှယ်များအား လေ့လာရေး စေလွှတ်ခြင်းများ ပါဝင်သည်။³³⁷

လွှတ်တော်အချင်းချင်း ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရန် စီစဉ်ထားမှု အစီအစဉ်များလည်း ရှိပြီး နိုင်ငံခြား လွှတ်တော်တစ်ခုခု မြန်မာနိုင်ငံကို ရေရှည် အကူအညီပေးရန်မှာ မြန်မာနိုင်ငံ၏ အတွင်းစည်းနိုင်ငံရေး အပြောင်းအလဲများနှင့် သက်ဆိုင်နေသည်ဟု အကဲခတ်များကလည်း သုံးသပ်သည်။ အမျိုးသားလွှတ်တော်သက်တမ်း နှစ်ကြိမ်အတွင်း လွှတ်တော်မှာ ဖွဲ့စည်းထားသည့် နိုင်ငံအလိုက်ချစ်ကြည်ရေး ကော်မတီများမှာ သက်ဝင်မှု မရှိသလောက်ပင်။ အမျိုးသားလွှတ်တော်အတွင်း ဖွဲ့စည်းထားသော နိုင်ငံအလိုက် လွှတ်တော်အတွင်း ချစ်ကြည်ရေး ကော်မတီများမှာပုံမှန်လည်ပတ်သက်ဝင် လှုပ်ရှားမှုမရှိပါ။ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များနှင့် မြန်မာ့လွှတ်တော်တို့အပေါ် နောက်ပိုင်းတွင် ထိတွေ့ဆက်ဆံမှုများလာသည့် နိုင်ငံမှာ တရုတ်နိုင်ငံဖြစ်ပြီးလွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်များအတွက် တရုတ်နိုင်ငံသို့ လေ့လာရေးခရီးစဉ်များ တိုးမြှင့်လက်ခံလျက်ရှိသည့်အပြင် တရုတ်စီမံကိန်းများနှင့်ပတ်သက်သည့် ရှင်းလင်းဟောပြောပို့ချမှုများ၊ တရုတ်နိုင်ငံအကြောင်း တရုတ်ဘက်မှ လာရောက်ရှင်းလင်းဟောပြောမှုများကို လွှတ်တော်ပရဝဏ်အတွင်းမှာပင် ကြိမ်ဖန်များစွာ လုပ်လာနေပါသည်။³³⁸

နေပြည်တော်ရှိ ဒုတိယအကြိမ် ပြည်ထောင်စုအဆင့် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များ အားကိုးတကြီး ဆက်သွယ်ကြသည့် အရင်းအမြစ်ဆိုင်ရာ ဌာနတစ်ခုမှာ National Democratic Institute (NDI) မှ Park Royal Hotel အတွင်းတွင် ဖွင့်လှစ်ထား သည့် သုတေသနရေးရာ အရင်းအမြစ် စင်တာဖြစ်သည်။ ယင်းဌာနသို့ လာရောက်မည့် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များအတွက်မူကား အကြံအပို့လည်း စီစဉ်ပေးထားပြီး ဝန်ထမ်းများ၏ ဝန်ဆောင်မှုမှာ ပိုမိုကောင်းမွန်သည့်အတွက် အခြားသုတေသနရေးရာဌာနများထက် ပိုမိုအားကိုးကြခြင်းဖြစ်သည်ဟု လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များက ဆိုသည်။³³⁹

လွှတ်တော်၏ စောင့်ကြည့်ထိန်းကျောင်းခြင်းလုပ်ငန်းများ တိုးတက်စေရန်နှင့် ရသုံးစရိတ် စောင့်ကြည့်ထိန်းကျောင်းမှုကို ပံ့ပိုးနိုင်ရန် ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်မှ ငွေစာရင်းကော်မတီ ၂ ခုသည် World Bank IDEA၊ ဥရောပသမဂ္ဂစသည့်အဖွဲ့အစည်းများ၏ အကူ အညီလည်း ရရှိထားပါသည်။ ဂျာမနီအခြေစိုက် ဟန်ဆိုက်ဒယ် ဖောင်ဒေးရှင်းမှာ အန်အယ်လ်ဒီ ဦးဆောင်သည့် လွှတ်တော် သက်တမ်းစတင်သော ၂၀၁၆ ခုနှစ်မှစ၍ မြန်မာ့လွှတ်တော်နှင့် ပူးပေါင်းထောက်ပံ့မှုများ စတင်ပြုလုပ်လာခဲ့သည်။³⁴⁰

တချို့အဖွဲ့အစည်းများမှာ လွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်များ အစိုးရ တာဝန်ရှိသူများအား ဖိတ်ကြားနိုင်ရန် ရည်ရွယ်ပြီး သင်တန်းများ၊ ဖိုရမ် အလုပ်ရုံဆွေးနွေးပွဲများကို နေပြည်တော်တွင် ကျင်းပကြသည်။ သို့သော်လည်း ပေးအပ်သည့် သင်တန်းများ အထောက်အပံ့များ ကို ခံနိုင်ရည်မရှိသော ဥပဒေပြုရေး အားကောင်းလာခြင်း သီးသန့်ကဏ္ဍထက် အုပ်ချုပ်မှုပုံစံနှင့် ဒီမိုကရေစီ ကျယ်ပြန့်လာစေရန်အတွက် ပံ့ပိုးမှုများသာ ဖြစ်ပါသည်။³⁴¹

337 UNDP မှ လွှတ်တော်တွင်း အကူအညီပေးရေးအစီအစဉ်အတွက် တာဝန်ယူနေသူတစ်ဦးနှင့် ၂၀၁၉ ဇူလိုင်လအတွင်း နေပြည်တော်တွင် မေးမြန်းမှု
338 ဒုတိယအကြိမ်လွှတ်တော် သက်တမ်း ပြည်ထောင်စုအဆင့် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များနှင့် ၂၀၁၉ မေလမှ ဇူလိုင်လအတွင်းမေးမြန်းမှု
339 လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များနှင့် ၂၀၁၉ ခုနှစ် မေလမှ ဇူလိုင်လအတွင်း နေပြည်တော်တွင် တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှု
340 ဟန်ဆိုက်ဒယ်ဖောင်ဒေးရှင်းမှ တာဝန်ရှိသူတစ်ဦးနှင့် ၂၀၁၉ စက်တင်ဘာလအတွင်းက ရန်ကုန်တွင် မေးမြန်းမှု
341 R. Egreteau , Parliamentary Development in Myanmar , 2017

လွှတ်တော်အမတ် တစ်ဦးချင်းအနေဖြင့် လွှတ်တော်အစည်းအဝေး တစ်ကြိမ်ကျင်းပတိုင်း မေးခွန်းများ ပိုမိုမေးမြန်းခွင့်ရှိစေရန် အမျိုးသားလွှတ်တော် ဥပဒေကို ပြင်ဆင်မှု ဒုတိယအကြိမ် သက်တမ်းတွင် လုပ်လာခဲ့ပြီး ဥပဒေပြုရေးမဏ္ဍိုင် ပိုမိုအားကောင်းစေမည့် ဥပဒေကြောင်းအရ လုပ်ပိုင်ခွင့်များ တိုးချဲ့ပေးမှုကဲ့သို့ ကိစ္စများမှာ အားနည်းနေဆဲဖြစ်သည်ကို အထင်းသား တွေ့မြင်နေရပါသည်။ အစည်းအဝေးတစ်ကြိမ်ကျင်းပတိုင်း မေးခွန်းများ ပိုမိုမေးခွင့်ရလာစေရန် အကြိမ်ရေတိုးမြှင့်ပေးရန်၊ လွှတ်တော်တွင်း ဆုံးဖြတ်မှုများတွင် မဲမပေးဘဲ မနေရန် စသည့်အချက်များကို ပြင်ဆင်နိုင်ရန်ကြိုးပမ်းနေသည်တော့ ရှိနေပါသည်။

Fukuyama အဆိုအရ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးအတွက် အဓိက အရေးကြီးသည့် အချက်နှစ် ၂ ချက်မှာ စနစ်တစ်ခုလည်ပတ်ရန် တည်ရှိနေသည့် မူဘောင်ဥပဒေဖွဲ့စည်းပုံ (FrameWork) နှင့် သဘောထား စိတ်ဆန္ဒ ကြိုတင်တွေးမြင်နိုင်မှုဆိုင်ရာ သိမှု (Sense) ဟု ဆိုထားပြီး ယင်းနှစ်ချက်အနက် သဘောထား စိတ်ဆန္ဒကြိုတင်တွေးမြင်ထားမှုမှာ ပိုမို အရေးကြီးသည်ဟုဆိုထားရာ ဒီမိုကရေစီ အကူးအပြောင်းအတွက်ဖြစ်စေ ဖက်ဒရယ်လိုက်ဇေးရှင်းအတွက်ဖြစ်စေ၊ အရေးပါသည့် အမျိုးသားလွှတ်တော် (အထက်လွှတ်တော်) ဆိုင်ရာ အပြောင်းအလဲအတွက် စိတ်ဆန္ဒပြင်းပြမှုနှင့် ကြိုတင်စီမံ တွက်ချက်ကာ စနစ်တစ်ခုလည်ပတ်အတွက် ဖျိုးထောင်ထား မှုတို့မှာ အရေးပါသည့်အချက်အဖြစ် ရှိနေပါသည်။³⁴²

လက်ရှိ အနေအထားအရ အကဲဖြတ်ရလျှင်မူ အမျိုးသားလွှတ်တော် စီမံခန့်ခွဲ လည်ပတ်နေမှုနှင့် နိုင်ငံရေးအရ ပိုမိုအားကောင်း စေရေးအတွက် ကြိုတင်တွေးမြင် ပြင်ဆင်မှု အလွန်အမင်းအားနည်းနေသည့် အခြေအနေမျိုးဖြစ်နေသည်ဟု ကောက်ချက်ချ၍ ရသည့် အခြေအနေမျိုး ဖြစ်နေသည်။

၄. ၁၁။ ငြိမ်းချမ်းရေးဖြစ်စဉ်နှင့် အမျိုးသားလွှတ်တော်အခန်းကဏ္ဍ

ဒီမိုကရေစီအပြောင်းအလဲပြုလုပ်နေသည့် နိုင်ငံများတွင် မကြာခဏ ငြိမ်းချမ်းရေးထက် စစ်ပွဲပဋိပက္ခများဆင်းသက်ရသည်ကို ကမ္ဘာ့နိုင်ငံများတွင် မကြာခဏ ကြုံခဲ့ကြရပြီးဖြစ်ပြီး ယင်းသို့ဖြစ်ရခြင်းအကြောင်းအရင်းများတွင် ယင်းနိုင်ငံများရှိ ဒီမိုကရေစီ အပြောင်းအလဲအတွက် အဓိကမဏ္ဍိုင်များနှင့် အင်စတီကျူးရှင်းများဖြစ်သည့် အုပ်ချုပ်ရေး၊ ဥပဒေပြုရေး၊ တရားရေးဆိုင်ရာ အင်စတီကျူးရှင်းများ အားနည်းနေမှု၊ ဖယ်ကြည့်ခံထားရသည့် အုပ်စုများရှိနေမှုမှာ စစ်ပွဲဖြစ်ပွားမှု အလားအလာကို ပိုမိုမြင့်တက်စေ သည့် အကြောင်းအရာ တစ်ခုဖြစ်သည်။³⁴³

နိုင်ငံရေးဥပဒေပြုရေး၊ တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးဆိုင်ရာ အင်စတီကျူးရှင်းများ အားမကောင်းသည့်အတွက် နိုင်ငံရေးသမားတွေအနေဖြင့် အမျိုးသားရေးခေါင်းစဉ်အောက်က လက်နက်ကိုင်တုံ့ပြန်မည့်ဆွဲဆောင်မှုများကို အားပြုလာလေ့ရှိသည်ဟုလည်းဆိုသည်။³⁴⁴ အယူအဆတစ်ခုတွင်မူ အတန်အသင့်လွှတ်လပ်မှုအပေါ် အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းများအားကို အသုံးပြု၍ နိုင်ငံရေးအရကာလ တာရှည်နှစ်နာချက်များအတွက် တောင်းဆိုရန် အချိန်ကောင်းအဖြစ် ယူဆသည့်အတွက်လည်းဖြစ်နိုင်သည်ဟုဆိုသည်။

အမှန်စစ်စစ်လွန်ခဲ့သောနှစ် ၂၀ ကာလအတွင်းကို ပြန်ကြည့်လျှင် ယခု၁၀၀ နှစ်မှာ ယခင်၁၀၀ နှစ်ထက် အစိုးရနှင့် တိုက်ပွဲဖြစ်ပွားသည့် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အရေအတွက် မြင့်တက်လာခဲ့ပါသည်။

342 Francis Fukuyama, State Building , 2005, pp 69-70.

343 Mansfield and Snyder , Democratic Transitions, Institutional Strength, and War, 2005 : cited in Mitchell O' Brien and others (eds) , Parliaments as Peace Builders in Conflict – Affected Countries, World Bank Institute, Washington DC, USA, 2008, p-14

344 Ibid.

ယင်းသို့ဆိုသည့်အတွက် စစ်အစိုးရလက်ထက်မှာ ပဋိပက္ခများဖြစ်ပွားတားဆီးနိုင်သည်ဟု ဆိုလိုခြင်း မသက်ရောက်စေရပါ။ ယင်းကာလတွင် ယာယီအပစ်ရပ်သည့် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်း အတော်များများရှိခဲ့သော်လည်း နိုင်ငံရေးအရ ဖြေရှင်းနိုင်သည့်အဆင့်သို့ မရောက်ခဲ့ပေ။ မည်သို့ပင်ဖြစ်စေ အတန်အသင့်လွှတ်လပ်မှုနှင့် တစ်ပိုင်းတစ်စလွှတ်လပ်သည့် ဒီမိုကရေစီစနစ်မှာ ဒီမိုကရေစီလုံးဝ ဆိတ်သုဉ်းနေသည့် အခြေအနေထက်တော့ သာနေပါသေးသည်။

အပစ်ရပ်စဲရေးလုပ်ထားသည် ဆိုသည့်အဆင့်ဆိုသည်ပင်လျှင် နိုင်ငံရေးအရ သဘောတူညီမှုမရသေးသည့်အဆင့်၊ လက်နက်ကိုင် ဆောင်ထားကြဆဲဖြစ်သည့်အဆင့်ဖြစ်သလို အေးရှားဖောင်ဒေးရှင်း၏ ၂၀၁၇ခုနှစ် ထုတ်သုတေသနစာတမ်းတစောင်ဖော်ပြချက် အရ မြန်မာနိုင်ငံ၏ မြို့နယ်ပေါင်း ၃၃၀အနက် ၁၁၈မြို့နယ်မှာ ပဋိပက္ခနယ်မြေအတွင်းတွင် ရှိနေသည့်သဘောဆောင်ပါသည်။³⁴⁵ အာဏာရှင်ခေတ်လွန် လွှတ်တော်သက်တမ်းနှစ်ကြိမ်တွင် ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် အပစ်ရပ်စဲရေးဖြစ်စဉ်တွင် လွှတ်တော်မှပါဝင်မှုပုံသဏ္ဌာန် ကိုကြည့်ပါက ပထမအကြိမ်လွှတ်တော်သက်တမ်းတွင် ခေါင်းတွဲသာပါသည့် ရထားစက်ခေါင်းကဲ့သို့ဖြစ်ခဲ့သလို ဒုတိယအကြိမ်သက်တမ်း တွင်မူ ခေါင်းတွဲမပါသည့်ရထားကဲ့သို့ ဖြစ်နေပါသည်။ ပထမအကြိမ်လွှတ်တော်အနေဖြင့် ငြိမ်းချမ်းရေးအပစ်ရပ်စဲရေးဖြစ်စဉ် တွင် ဖြစ်စဉ်အားပူးတွဲအကောင်အထည်ဖော်သူအဖြစ် အစိုးရနောက်လိုက်သက်သက် မဟုတ်ပဲ ကိုယ်ပိုင်ဆုံးဖြတ်နိုင်ခွင့်အနေ ြ ဖင့် ပါဝင်မှုရခဲ့ပါသည်။

လွှတ်တော်ပထမအကြိမ် သက်တမ်းတွင် ဖွဲ့စည်းခဲ့သည့် ပြည်ထောင်စုအဆင့် ငြိမ်းချမ်းရေးဖော်ဆောင်မှု လုပ်ငန်းကော်မတီ UPWC တွင် ဦးသိန်းဇော်မှာ လွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ် အစုအဖွဲ့ ကိုယ်စားလှယ်ခေါင်းဆောင်အဖြစ် ပါဝင်ခဲ့ခြင်းဖြစ်ပြီး UPWC တွင် ဒုတိယဥက္ကဋ္ဌအဖြစ် ပါဝင်ခဲ့သလို ယင်းရာထူးမှာ အစိုးရဘက်မှ ကိုယ်စားလှယ် အဖွဲ့ခေါင်းဆောင် ဦးအောင်မင်းနှင့် လယ်ဗယ် တန်းတူညီသည့် ရာထူးလည်း ဖြစ်ခဲ့သည်။ UPWC နည်းတူ ယင်းကော်မတီ၏ အထက်တွင်လည်း လွှတ်တော် ဥက္ကဋ္ဌများ အပါအဝင် ကာလုံအဖွဲ့ဝင်များ ပါဝင်သည့် UPCC ဆိုသည့် ဗဟိုကော်မတီအား ဖွဲ့စည်းထားခဲ့ပါသည်။ ဦးအောင်မင်းမှာ အစိုးရ ကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့ခေါင်းဆောင် အနေဖြင့် ဆွေးနွေးပွဲများစွာကို ဦးဆောင်ခဲ့သူဖြစ်သော်လည်း လွှတ်တော်ဘက်မှ အကြံပြုချက်များ ကို ထည့်သွင်းဆွေးနွေးပေးခဲ့ပါသည်။³⁴⁶

အစိုးရဘက်မှ ကိုယ်စားလှယ်အနေဖြင့် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်များနှင့် ဆွေးနွေးမှု အခြေအနေများကို အခါအားလျော်စွာ လွှတ်တော်တွင် လာရှင်းပြခဲ့သည်များ ရှိခဲ့ပါသည်။ လွှတ်တော်ဘက်မှ ဦးသိန်းဇော်ကမူ လွှတ်တော်ရေးရာ ကော်မတီတွင် အကြိမ် အနည်းငယ်ခန့်သာ ရှင်းလင်းပြောဆိုမှု လုပ်ခဲ့ပြီး များသောအားဖြင့် ၎င်း၏ ပါဝင်မှုမှာ တသီးပုဂ္ဂလ ခေါင်းဆောင်ဆန်နေခဲ့ပါသည်။ လွှတ်တော် အစုအဖွဲ့မှ ပါဝင်သည့် ကိုယ်စားလှယ်ခေါင်းဆောင်မှာ ဝ၊ မိုင်းလား၊ ရှမ်းပြည်တိုးတက်ရေးပါတီစသည့် အဖွဲ့များနှင့် အစိုးရအကြား ဆွေးနွေးမှုများတွင်လည်း ကိုယ်စားလှယ် ခေါင်းဆောင်အဖြစ် သီးသန့် တာဝန်ယူခဲ့ရသည်။ ဆိုလိုရင်းမှာ အစိုးရ ဘက်မှ ဦးဆောင်သည့် UPWC အနေဖြင့် အစိုးရလွှတ်တော် တပ်မတော် သူ့အချိုးအစားအလိုက် ပါဝင်မှုအပေါ် အခြေပြု လည်ပတ်ခဲ့ခြင်းဖြစ်ပြီး အစိုးရမှ သီးသန့်တာဝန်ယူ၊ လွှတ်တော်က နောက်လိုက်ဆိုသည့် ပုံစံမျိုးဖြင့် ငြိမ်းချမ်းရေးဖြစ်စဉ်ကို မချဉ်းကပ် ခဲ့မှုအပေါ် ဆိုလိုပါသည်။ သို့သော် လွှတ်တော်အစုအဖွဲ့မှ ပါဝင်သူမှာ အထက်တွင်ဆိုခဲ့သည့်အတိုင်း အပစ်ရပ်စဲရေးဖြစ်စဉ်တွင် တစ်ဦးတည်း ပါဝင်မှုလိုဖြစ်ခဲ့သဖြင့် လွှတ်တော်အစုအဖွဲ့မှာ ပထမအကြိမ် သက်တမ်းတွင် ခေါင်းပါသော်လည်း ကိုယ်မပါသည့် အလားဖြစ်ခဲ့ရသည်ဟု သုံးသပ်မှုများလည်း ရှိခဲ့သည်။

345 Asia Foundation ၊ မြန်မာနိုင်ငံ၏ လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခဒေသများ - ဒေသန္တာရပဋိပက္ခများ၊ အကူအညီနှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေး၊ ၂၀၁၇ ၊စာ-၁၁၊
346 UPWC အဖွဲ့ဝင်ဟောင်းနှင့် ပြည်သူ့လွှတ်တော်တိုင်းရင်းသားရေးရာ၊ ပြည်တွင်းငြိမ်းချမ်းရေးကော်မတီ အတွင်းရေးမှူးဟောင်းဒေါ်ခွဲဘူနှင့် ၂၀၁၉ ဩဂုတ်လအတွင်း မေးမြန်းမှု

လက်နက်ကိုင် ပဋိပက္ခ ပြဿနာများ၊ စစ်ဘေးရှောင်များကိစ္စတို့ကိုလည်း အမျိုးသား လွှတ်တော်၊ ပြည်သူ့လွှတ်တော် စသည့် လွှတ်တော် နှစ်ရပ်အတွင်းတွင် ဆွေးနွေးမှုများရှိခဲ့သည်။ အစိုးရနှင့် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင် ၈ ဖွဲ့အကြား လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့သည့် နိုင်ငံလုံးဆိုင်ရာ အပစ်ရပ်စဲရေးစာချုပ်ကိုလည်း ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်မှပင် အတည်ပြုပေးခဲ့သည်။

ဒုတိယအကြိမ် အန်အယ်လ်ဒီဦးဆောင်သည့် လွှတ်တော်သက်တမ်းတွင်မူ လွှတ်တော်အစုအဖွဲ့မှ ဦးအောင်စိုး၊ ဦးပြုံးချိုတို့ကဲ့သို့ ကိုယ်စားလှယ်များမှာ လွှတ်တော်ဘက်မှ ကိုယ်စားလှယ်အနေဖြင့် ငြိမ်းချမ်းရေးကော်မရှင်၊ အမျိုးသားပြန်လည်သင့်မြတ်ရေး နှင့် ငြိမ်းချမ်းရေး ဗဟိုဌာန NRPC တို့တွင် ပါဝင်နေပါသည်။ သို့ပေလင့်ကစား အပစ်ရပ်စဲရေး ငြိမ်းချမ်းရေးကဏ္ဍနှင့် ပတ်သက်ပြီး လွှတ်တော်မှာ သီးခြားမူဝါဒဖြင့် အစိုးရနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်သည့် သဘောတော့ မဟုတ်ပေ။

သို့သော် ပထမအကြိမ် သက်တမ်းက လွှတ်တော်အစည်းအဝေးများကဲ့သို့ အစိုးရဘက်မှ ငြိမ်းချမ်းရေးဆိုင်ရာ ဖော်ဆောင်ရေး အဖွဲ့များဖြစ်သည့် ငြိမ်းချမ်းရေးကော်မရှင်၊ အမျိုးသားပြန်လည်သင့်မြတ်ရေးနှင့် ငြိမ်းချမ်းရေးဗဟိုဌာနတို့မှ ကိုယ်စားလှယ်များမှာ လွှတ်တော်အစည်းအဝေးများတွင် တစ်ကြိမ်မှ လာရောက်ရှင်းလင်းပြောဆိုမှုများ မရှိတော့ပါ။ လွှတ်တော်တွင်း စစ်ဘေးရှောင်ရေး၊ ပြည်တွင်းလက်နက်ကိုင် ပဋိပက္ခအရေးတို့တွင်လည်း တင်ပြဆွေးနွေးနိုင်မှု နည်းသွားပါသည်။ လွှတ်တော်အတွင်းတွင် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင် အရေး၊ အပစ်ရပ်စဲရေးလုပ်ငန်းစဉ်တို့တွင် ကျွမ်းဝင်မှုရှိသည့် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင် တပ်ဖွဲ့ဝင်ဟောင်း လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ် အချို့ရှိနေသော်လည်း အပစ်ရပ်စဲရေး၊ ငြိမ်းချမ်းရေး လုပ်ငန်းစဉ်များတွင် ၎င်းတို့မှာ တရားဝင်တာဝန်ပေးခံရမှု မရှိကြပါ။³⁴⁷ လွှတ်တော် ၂ ရပ်မှ တိုင်းရင်းသားရေးရာနှင့် ငြိမ်းချမ်းရေးကော်မတီတို့မှာ အစီအရင်ခံစာများ လွှတ်တော်အတွင်းသို့ တံခါတရံ တင်သွင်းမှုအချို့တော့ ရှိပါသည်။

အမျိုးသားလွှတ်တော် အနေဖြင့်မူ ဒုတိယအကြိမ်သက်တမ်းတွင် ပြည်တွင်းလက်နက်ကိုင် ပဋိပက္ခများ ဖြေရှင်းရေး (အထူးသဖြင့် အပစ်ရပ်စဲရေး ကိစ္စတွင် လုံးဝနီးပါး မပါဝင်သကဲ့သို့ ဖြစ်သွားသည်။ စစ်ဘေးရှောင် ကူညီရေးတို့ကဲ့သို့ ကိစ္စရပ်များတွင် အမျိုးသားလွှတ်တော်ရေးရာ ကော်မတီဖြစ်သည့် တိုင်းရင်းသားရေးရာကော်မတီမှတစ်ဆင့် စစ်ဘေးရှောင် ကူညီနိုင်ရေးအတွက် လွှတ်တော်မှ ကြားဝင်ဆောင်ရန်ကဲ့သို့ ကိစ္စရပ်များ အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းအချို့မှ ၂၀၁၆ ခုနှစ်အတွင်းက ရေးရာကော်မတီတွင် လာရောက် အကူအညီတောင်းမှုကိစ္စတွင် လုံခြုံရေးကိစ္စ အကြောင်းပြပြီး ယင်းအဆိုတင်သွင်းခွင့်မပြုရန် အန်အယ်လ်ဒီ ပါတီ ခေါင်းဆောင်တစ်ဦးက ရေးရာကော်မတီ ဥက္ကဋ္ဌအား ညွှန်ကြားခဲ့သည့်အတွက် လွှတ်တော်တွင်း ကချင်စစ်ဘေးရှောင်ရေး အဆိုတင်သွင်းမည့် အစီအစဉ်မှာ ပေါ်ပေါက်မလာခဲ့ပေ။³⁴⁸ ဒါတောင်နိုင်ငံရေး မဟုတ်သေးဘူး။ အကူအညီပေးရေး လူသားချင်း စာနာမှုဆိုင်ရာကိစ္စတွေဖြစ်တယ်။ စစ်ဘေးရှောင်ကိစ္စတောင် လုပ်လို့မရဘူး။’ ဟု အဆိုပါကော်မတီဝင်က ပြောသည်။

အန်အယ်လ်ဒီပါတီမှ ဗဟိုအလုပ်အမှုဆောင်ကော်မတီဝင် တစ်ဦးလည်းဖြစ်၊ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်လည်းဖြစ်သူ တစ်ဦးကမူလွှတ်တော်နှင့် အပစ်ရပ်စဲရေးကဲ့သို့ကိစ္စများတွင် တတိယပါတီအနေဖြင့်သာ လေ့လာသင့်ပြီး ငြိမ်းချမ်းရေးဖြစ်စဉ်တွင် တပ်နှင့် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်များသာ အဓိကကျနေသည်ဟု မှတ်ချက်ပြုသည်။³⁴⁹ ၂၀၁၉ခုနှစ် နှစ်ဆန်းပိုင်းက ရခိုင်ပြည်နယ်တွင် စတင်ဖြစ်ပွားခဲ့သည့် အေအေ ရခိုင်တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့နှင့်တပ်မ တော်အကြား တိုက်ပွဲများပြင်းထန်လာပြီးနောက် ဖွဲ့စည်းခဲ့သည့် အမျိုးသားလွှတ်တော်ဒုတိယဥက္ကဋ္ဌ ဦးအေးသာအောင်ဦးဆောင် သည့် ရခိုင်ပြည်နယ် တည်ငြိမ်အေးချမ်းနှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေး အထောက်အကူပြုကော်မတီကို ဖွဲ့စည်းခဲ့သော်လည်း ယင်းကော်မတီမှာ ဥပဒေပြုရေးမဏ္ဍိုင်က ဦးဆောင်ဖွဲ့စည်းသည့်ကော်မတီ မဟုတ်ဘဲ သမ္မတမှ ဖွဲ့စည်းသည့်ကော်မတီဖြစ်သဖြင့် အစိုးရမူဝါဒကိုအကောင်အထည်ဖော်ပေးရသည့် သဘောသက်ရောက်စေပါသည်။³⁵⁰

347 တအာန်းပလောင်၊ ကိုးကန့်၊ ပအိုဝ်းလက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့များနှင့် စစ်အစိုးရလက်ထက်ငြိမ်းချမ်းရေးဖြစ်စဉ်များတွင်ပါဝင်ခဲ့ဖူးသည့် အမျိုးသားလွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်များနှင့် ၂၀၁၉ မေလအတွင်း တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှု
348 ဒုတိယအကြိမ်အမျိုးသားလွှတ်တော် တိုင်းရင်းသားရေးရာကော်မတီဝင် တစ်ဦးအား ၂၀၁၉မေလအတွင်းက တွေ့ဆုံမေးမြန်းခဲ့မှု
349 ဒုတိယအကြိမ် အမျိုးသားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ် ဦးအောင်ကြည်ညွန့်နှင့် ၂၀၁၉ခုနှစ်မေလအတွင်းက နေပြည်တော်တွင် တွေ့ဆုံမေးမြန်းခဲ့မှု
350 ကော်မတီဝင်အဖြစ် စာရင်းသွင်းခြင်းခံရပြီးမှ နုတ်ထွက်ခဲ့သူ ဒုတိယအကြိမ် သက်တမ်း ပြည်သူ့လွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်ဦးဦးလှစောနှင့် ၂၀၁၉ ဩဂုတ်လအတွင်း မေးမြန်းမှု

၂၀၁၅ ရွေးကောက်ပွဲအပြီး အာဏာလွှဲပြောင်းရေးကာလမတိုင်ခင် တပ်မတော်ခေါင်းဆောင် ဗိုလ်ချုပ်မှူးကြီးမင်းအောင်လှိုင်နှင့် ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည်တို့ တွေ့ဆုံမှုများတွင် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်များနှင့် ငြိမ်းချမ်းရေးဆွေးနွေးပွဲဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များ ပါဝင်ပြီး တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်များအား စစ်လက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့များ ဖျက်သိမ်းခြင်း၊ အရပ်သားအဖြစ်အသွင်ပြောင်းခြင်း၊ လုံခြုံရေးတပ်ဖွဲ့ဝင်များအဖြစ် ပါင်းစည်းခြင်းနှင့် ၎င်းဖြစ်စဉ် (DDR) ပြီးမြောက်ပြီးနောက်ပိုင်းမှသာ လုံခြုံရေးကဏ္ဍပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး SSR (Security Sector Reform) လုပ်ဆောင်ရန် အရေးကြီးပုံကို တပ်မတော်ဘက်မှ ရှင်းပြခဲ့သည်။³⁵¹

ယင်းဆောင်းပါးအဆိုအရ ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည်အနေဖြင့် သူမ၏ ဩဇာအရှိန်အဝါဖြင့် အပစ်ရပ်လက်မှတ်ရေးထိုးရန် ကျန်နေသည့်တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်များအား အန်စီအေတွင် လက်မှတ်ရေးထိုးနိုင်ရန် သိမ်းသွင်းနိုင်ပါက တပ်မတော်အနေဖြင့် ဝမ်းပန်းတသာကြိုဆိုမည်ဖြစ်ပြီး ယင်းသို့ဆောင်ရွက်နိုင်သော်လည်း ဖက်ဒရယ်နှင့် လုံခြုံရေးကဲ့သို့ကဏ္ဍများတွင် ကိုင်တွယ်ခွင့်ရမည် မဟုတ်ဟု ဖော်ပြထားသည်။³⁵²

ကချင်ပြည်နယ်ဘက်မှ အန်အယ်လ်ဒီလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်အချို့ကမူ ၂၀၁၆ နှင့် ၂၀၁၈ခုနှစ် ကေအိုင်အေ ကချင်လွှတ်မြောက်ရေးတပ်ဖွဲ့အပေါ် တပ်မတော်မှ ထိုးစစ်ဆင်နွှဲစဉ်ကာလအတွင်း စစ်ဘေးရှောင်များများပြားလာမှုနှင့် အရပ်သားများ ထိခိုက်ဒဏ်ရာရမှုများလာခဲ့သည့်အပေါ် လွှတ်တော်တွင်းအဆို၊ မေးခွန်းတင်သွင်းမေးမြန်းရန် ကြိုးပမ်းခဲ့သော်လည်း အခြေအနေစောင့်ကြည့်ရန်သာ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များကို အုပ်ချုပ်သည့်ပါတီခေါင်းဆောင်အချို့ထံက တုံ့ပြန်မှုရခဲ့ပြီး လွှတ်တော်အတွင်းတရားဝင်တင်သွင်းမေးမြန်းဆွေးနွေး ပြောဆိုခွင့် မရခဲ့ပေ။³⁵³

လက်ရှိလည်ပတ်နေသည့် အမျိုးသားလွှတ်တော်အတွင်း တပ်မတော်သား ကိုယ်စားလှယ်များပါဝင်နေမှုအပေါ်တွင်မူ သုတေသနစာတမ်းအတွက် မေးမြန်းခဲ့သည့် ရွေးကောက်ခံအမျိုးသားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များက အမျိုးသားပြန်လည်သင့်မြတ်ရေးအတွက် အထောက်အပံ့မဖြစ်ဟု ဆိုကြပြီး အချို့ကမူ သုံးတတ်လျှင် တပ်မတော်နှင့် ယုံကြည်မှုတည်ဆောက်ရေး၊ အမျိုးသားပြန်လည်သင့်မြတ်ရေးအတွက် အထောက်အပံ့ဖြစ်နိုင်သည်ဟု မှတ်ချက်ပြုကြသည်။ မဲဆန္ဒနယ်ဒေသအချို့မှ လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုကဲ့သို့ ကိစ္စရပ်များတွင် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်အချို့မှာ တပ်မတော်သားကိုယ်စားလှယ်များထံ အကြောင်းကြား၍ ဖြေရှင်းဆောင်ရွက်သည်မျိုးလည်း ရှိပါသည်။³⁵⁴

တပ်မတော်သား ကိုယ်စားလှယ်တစ်ဦးဖြစ်ခဲ့သည့် ဗိုလ်မှူးကြီးမင်းသန်း၏ ဆောင်းပါးတစ်ပုဒ်အဆိုအရမူ အရပ်သားကိုယ်စားလှယ်များအနေဖြင့် လုံခြုံရေးကဲ့သို့သော ကိစ္စများမှအပ ကျန်ကဏ္ဍများတွင် အဆုံးစွန်သော ဆုံးဖြတ်ပိုင်ခွင့်ကို ရရှိထားသည်ဟုလည်းတပ်မတော် ကာကွယ်ရေး ဦးစီးချုပ်၏ ပြောဆိုချက်ကို ကိုးကားပြီးဖော်ပြထားသည်။³⁵⁵ တပ်မတော်အနေဖြင့် အခြေခံဥပဒေကို ကာကွယ်ထိန်းသိမ်းရန်အတွက် လွှတ်တော်တွင်းနေရာယူခြင်းဖြစ်သော်လည်း ယင်းဆိုလိုချက်မှာ ဒီမိုကရေစီကို ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ရန်လည်း သဘောမသက်ရောက်ပါချေ။³⁵⁶

ပဋိပက္ခဖြေရှင်းရေးနှင့် ပါလီမန်အခန်းကဏ္ဍဆိုင်ရာ ရှုထောင့်အချို့က ကြည့်မည်ဆိုလျှင် လွှတ်တော်အနေဖြင့် အနည်းဆုံးကဏ္ဍနှစ်ရပ်တွင် ပဋိပက္ခကြိုတင်ကာကွယ်ရေးလျော့ပါးစေရေးအတွက် ဆောင်ရွက်နိုင်ဖွယ်ရာရှိပါသည်။ ပထမအချက်မှာ လွှတ်တော်မှ ဖြစ်စေ၊ ရေးရာကော်မတီမှဖြစ်စေ၊ ပဋိပက္ခဖြေရှင်းရေးအတွက် အစိုးရ၏ မူဝါဒနှင့် အစီအစဉ်များသည် အများပြည်သူလိုလားမှုရှိသည့်

351 Min zin , Journal Of Democracy, Burma Votes for Change :The New Configuraiton of Power, Vol.27, Issues.2, 2016 April ,P-127
352 Min zin , Journal Of Democracy, Burma Votes for Change :The New Configuraiton of Power, Vol.27, Issues.2, 2016 April ,P-127
353 ကချင်ပြည်နယ်မှ အန်အယ်လ်ဒီပါတီဝင် အမျိုးသားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်တစ်ဦးနှင့် ၂၀၁၉ စက်တင်ဘာလအတွင်း ဆက်သွယ် မေးမြန်းမှု
354 ဒုတိယအကြိမ် လွှတ်တော် သက်တမ်း အမျိုးသားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ် ဦးခင်မောင်မြင့်နှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှု
355 Min Than, Military Mps in Myanmar Parliaments, ISEAS (2018) , Singapore
356 Min Zin, Configuration of Power , Journal of Democracy, 2016

ပဋိပက္ခဖြေရှင်းကာကွယ်ရေးလုပ်ငန်းစဉ်အတွက် မဆိုင်းမတွတုံ့ပြန်နိုင်သည့်အခြေအနေမျိုးဖြစ်နေစေရန် တိုက်တွန်းမှုနှင့် ယင်းကဲ့သို့ဆောင်ရွက်ခြင်းမှာ ပဋိပက္ခများ ယင်းနှင့်ပတ်သက်သည့်ဘေးထွက်ဆိုးကျိုးများ ကာကွယ်ဖြေရှင်းရာတွင် အစိုးရ၏ တည်ကြည်မှုအပေါ် လူထုမှယုံကြည်မှုတိုးလာစေနိုင်ရေးအတွက် အစိုးရမှ သတိမူမိစေရန် ရည်ရွယ်လိုရင်းဖြစ်သည်။ အစိုးရအား ထိန်းထိန်းနိုင်သည့် လွှတ်တော်မျိုးဆိုလျှင် ယင်းကိစ္စများမှာ ခက်ခဲမည် မဟုတ်ပါချေ။

လုံခြုံရေးစစ်တပ်မှာ ဒီမိုကရေစီနည်းကျ အရပ်သားအစိုးရအုပ်ချုပ်မှုအောက်တွင် မရှိသည့်အခင်းအကျင်းတွင် ပဋိပက္ခများမှာ ပိုမိုပြင်းထန်မှုများ ဖြစ်နိုင်လေ့ရှိရာ အရေးကြီးဆုံးအချက်တစ်ချက်မှာ ပါလီမန်အနေဖြင့် လုံခြုံရေးကဏ္ဍအပေါ် အုပ်ချုပ်ရေးအစိုးရ မကြီးကြပ်နိုင်ရန်အတွက် အကူညီပေးခြင်း၊ ယင်းသို့လုံခြုံရေးကဏ္ဍအားအရပ်သားမှ ထိန်းချုပ်နိုင်ကြီးမှုမှာ အရပ်သားသက် သက် ထိန်းချုပ်မှုဆိုသည်ထက် ဒီမိုကရက်တစ်နည်းကျထိန်းချုပ်မှုဆိုသည့် အနေထားရောက်အောင်သွားဖို့လိုသည့်အတွက် လူထုထောက်ခံမှုရှိသည့် ပါလီမန်အခန်းကဏ္ဍမှာ အရပ်ဘက်နှင့် စစ်ဘက်အကြားတည်ဆောက်ပေးရေး အရေးကြီးကြောင်းနှင့် ဘူဂေးရီးယား၊ ချက်၊ လစ်သူရေးနီးယား၊ လတ်ဗီးယား၊ ဟန်ဂေရီတို့ကဲ့သို့ အရှေ့ဥရောပနိုင်ငံများ၏ အကူးအပြောင်းကာလတွင် ပါလီမန်အကူအညီဖြင့် လုံခြုံရေးကဏ္ဍအား ဒီမိုကရက်တစ်နည်းကျ ထိန်းချုပ်နိုင်ခဲ့မှုမှာ ဥပမာကောင်းဖြစ်သည်။³⁵⁷

အရပ်ဘက် စစ်ဘက်ဆက်ဆံရေးကောင်းမွန်အောင် တည်ဆောက်ပြီး လုံခြုံရေးကဏ္ဍအား ဒီမိုကရက်တစ်နည်းကျ ထိန်းသိမ်းနိုင် မည့်အစီအစဉ်အတွက် ပါလီမန်ပါဝင်ရမည့်အခန်းကဏ္ဍတွင် လုံခြုံရေးကဏ္ဍနှင့် ပတ်သက်သည့်ဘတ်ဂျက်များအား ပြန်လည်သုံး သပ်ပေးခြင်း၊ လုံခြုံရေးကာကွယ်ရေးကဏ္ဍနှင့် ပတ်သက်သည့်ဥပဒေများ ပိုမိုကောင်းမွန်လာစေရန် ဖန်တီးပေးခြင်း၊ ယင်း ဥပဒေနှင့် ပတ်သက်၍ ဆွေးနွေးငြင်းခုံမှုများပြုလုပ်စေခြင်း ကဲ့သို့သော ကိစ္စရပ်များပါဝင်သလို အစိုးရအနေဖြင့်လည်း လုံခြုံရေး ကာကွယ်ရေးကဏ္ဍဆိုသည်မှာ ပြည်သူအတွက်ဖြစ်စေရေး၊ မူဝါဒချမှတ်ခွင့်ရှိသူနှင့် လုံခြုံရေးတပ်ဖွဲ့ဝင်များအနေဖြင့် လူထု၏အရင်း အမြစ်ဘဏ္ဍာများကို အသုံးပြုပြီးရပ်တည်နေသည့် ၎င်းတို့အနေဖြင့် ၎င်းတို့၏ လုပ်ရပ်များအတွက်တာဝန်ခံမှုရှိစေရေးတို့ကို ကြားဝင်ဆောင်ရွက်ပေးရန် လိုအပ်မည်ဖြစ်သည်။³⁵⁸

လွှတ်တော်ကိုယ်စားပြုအစုအဖွဲ့သည် အန်စီအေနိုင်ငံလုံးဆိုင်ရာ အပစ်ရပ်စဲရေးစာချုပ်အရ ကျင်းပသည့် ပြည်ထောင်စုငြိမ်းချမ်း ရေးညီလာခံ ၂၁ ပင်လုံသို့လည်း တက်ရောက်ခွင့်ရသည့်အစုအဖွဲ့ဖြစ်သည်။ သမ္မတဦးသိန်းစိန်လက်ထက်တွင် စတင်ကျင်းပသည့် ပြည်ထောင်စုငြိမ်းချမ်းရေးညီလာခံမှစတင်၍ အန်အယ်လ်ဒီဦးဆောင်သည့် အစိုးရလက်ထက်တွင် ယင်းညီလာခံကိုပင် အမည်ဖြည့် စွက်၍ ကျင်းပသည့် ၂၁ ပင်လုံ (ပြည်ထောင်စုငြိမ်းချမ်းရေးညီလာခံ) ကျင်းပသည့်အကြိမ်တိုင်းတွင်လည်း အစုအဖွဲ့တဖွဲ့အနေဖြင့် တက်ရောက်ခဲ့သည်။ ခေါင်းစဉ် ၅၅၀ နိုင်ငံရေးဆွေးနွေးမှုများမှာလည်း ဒုတိယအကြိမ် ၂၁ ပင်လုံ (တတိယအကြိမ် ပြည်ထောင်စု ငြိမ်းချမ်းရေးညီလာခံ ၂၀၁၇) ခုနှစ်မှသာ စတင်နိုင်ခဲ့ခြင်းဖြစ်ပြီး ယင်းအကြိမ်တွင်မူ လွှတ်တော်အစုအဖွဲ့မှာ ၇၅ ဦးဖြင့် အစိုးရ အစုအဖွဲ့နှင့် အရေအတွက်တူညီစွာ ငြိမ်းချမ်းရေးညီလာခံတွင် တက်ရောက်ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ ငြိမ်းချမ်းရေးညီလာခံတွင် လွှတ်တော်အစုအဖွဲ့အနေဖြင့် ပါဝင်သော်လည်း ညီလာခံတွင် ဆွေးနွေးရမည့်ကိစ္စရပ်များအတွက် လွှတ်တော်အတွင်းကြိုတင် တိုင်ပင်ဆွေးနွေးမှု မရှိခြင်း၊ လွှတ်တော်တွင်း အန်အယ်လ်ဒီ မဟုတ်သည့် အခြားပါတီများမှ ကိုယ်စားလှယ်အချို့ ပါဝင်သော် လည်း အာဏာရပါတီမှ အများစုသာဖြစ်သဖြင့် အစိုးရအဖွဲ့သဘောထားသာ သက်ရောက်စေသည့် အစုအဖွဲ့ဟုဆိုနိုင်သည်။³⁵⁹ နိုင်ငံလုံးဆိုင်ရာ အပစ်ရပ်စဲရေး စာချုပ် အန်စီအေစာချုပ်ပုဒ်မ (၂၂) အရ ကျင်းပခြင်းဖြစ်သည့် ၂၂ (ဃ) အရ ညီလာခံမှ ထွက်လာ သည့် ဆုံးဖြတ်ချက်များအပေါ် အခြေခံ၍ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအပါအဝင် ဥပဒေများကို လိုသလိုပြင်ဆင်ခြင်း၊ ဖြည့်စွက်ခြင်းနှင့် ပယ်ဖျက်ခြင်းများကို လုပ်ထုံးလုပ်နည်းနှင့်အညီ ပြုလုပ်ရမည်ဖြစ်ပေသည်။

357 Born, Fluri, and Johnsson, Parliamentary Oversight of Security Sector, 2003: cited, Mitchell O' Brien and others,, Parliaments as Peacebuilders in Conflicts- Affected Countries, 2008, P-82.
358 Ibid.
359 ၂၁ပင်လုံ ငြိမ်းချမ်းရေးညီလာခံတက်ဖူးသည့် ပြည်ထောင်စုအဆင့် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်အချို့နှင့် ၂၀၁၉ ဩဂုတ်လအတွင်း ဆက်သွယ်မေးမြန်းမှု

၂၁ ပင်လုံ ၃ကြိမ်၊ ပြည်ထောင်စုငြိမ်းချမ်းရေးညီလာခံ စုစုပေါင်း ၄ ကြိမ် ကျင်းပမှုအပြီးတွင် ပြည်ထောင်စုသဘောတူညီချက် ၅၁ချက်ကို စုစည်းထားနိုင်ခဲ့ပြီး ပြည်ထောင်စုသဘောတူညီချက်အပိုင်း (၁) နှင့် (၂) တွင် ပါသည့်အချက်များကို ပြည်ထောင်စု လွှတ်တော်က အတည်ပြုပေးခဲ့ပါသည်။ သို့သော် ၂၀၁၉ ခုနှစ် နှစ်ဆန်းပိုင်းတွင် ပြန်လည်စတင်လာခဲ့သည့် အန်အယ်လ်ဒီ ဦးဆောင်သည့် လွှတ်တော်တွင်း ခြေပြင်ဆင်ရေးလှုပ်ရှားမှုများတွင် ယင်းအချက်များနှင့်ပတ်သက်ပြီး အာဏာရပါတီဘက်မှတင် သွင်းသည့် ဖွဲ့စည်းပုံပြင်ဆင်ရေးအဆိုပြုချက်တွင် ပါဝင်မှုကိုမတွေ့ရပါ။ ဖိုမီးဒီမိုကရေစီအဖွဲ့ချုပ်မှ တင်သွင်းသည့်အခြေခံဥပဒေ ပြင်ဆင်ရေးအဆိုပြုချက်တွင်မူ ၂၁ ပင်လုံတွင် သဘောတူထားသည့်နိုင်ငံတော်ကို ဒီမိုကရေစီနှင့်ဖက်ဒရယ်စနစ်ကို အခြေခံသော ပြည်ထောင်စုအဖြစ် ဖွဲ့စည်းရမည်ဆိုသည့်အချက်ကို ၂၀၀၈ အခြေခံဥပဒေ၊ အခန်း (၁) အခြေခံမူများ၊ ပုဒ်မ နိုင်ငံတော်ကိုပြည် ထောင်စုစနစ်ဖြင့် ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်သည်ဆိုသည့်နေရာတွင် အစားထိုးထည့်သွင်းရန် တင်ပြထားသည်ကို တွေ့ရသည်။

မြေယာနှင့်သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ကဏ္ဍ မူဝါဒသဘောတူညီချက်တွင် နိုင်ငံသားတိုင်းသည် မြေယာဥပဒေနှင့်အညီ မြေယာပိုင်ဆိုင်ခွင့်နှင့် စီမံပိုင်ခွင့်ရှိသည်။ မြေယာမူဝါဒရေးဆွဲရာတွင် လူ့အခွင့်အရေးစံနှုန်းများ၊ နိုင်ငံတကာစံနှုန်းများ၊ ဒီမိုကရေစီနှင့်ဖက်ဒရယ်စံနှုန်း များ ထည့်သွင်းစဉ်းစားရေးဆွဲရန်၊ မြေယာကိစ္စရပ်များနှင့်ပတ်သက်၍ ပွင့်လင်းမြင်သာမှုနှင့် ရှင်းလင်းသည့်မူဝါဒဖြစ်ရန်ဆိုသည့် အချက်ပါဝင်ပါသည်။

၂၀၁၂ မြေလွတ်မြေလပ်မြေရိုင်းဥပဒေကို ပြင်ဆင်သည့် ၂၀၁၈ ခုနှစ် မြေလွတ်မြေလပ်မြေရိုင်းဥပဒေ ထွက်လာသည့်အခါ ဒေသခံတိုင်းရင်းသားများ၏ ဓလေ့ထုံးတမ်းဆိုင်ရာ မြေပိုင်ခွင့်က ထိခိုက်စေပြီး ပြည်ထောင်စုသဘောတူစာချုပ်ပါ မြေယာကဏ္ဍ သဘောတူညီချက်များနှင့် ဆန့်ကျင်နေသည်ဟုဆိုကာ အကြီးအကျယ်ဝေဖန်ခံနေရပါသည်။ ယင်းကိစ္စအပေါ် အန်စီအေအပစ်ရပ် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များကလည်း ကြေငြာချက်ထုတ်ပြန်ကန့်ကွက်ထားပါသည်။³⁶⁰ ၂၁ပင်လုံ ပြည်ထောင်စုငြိမ်းချမ်း ရေးလုပ်ငန်းစဉ်မှ ထွက်လာသည့်သဘောတူညီချက်များကို မည်သို့အကောင်အထည်ဖော်မည်နည်းဆိုသည့်ကိစ္စမှာ ယခုအထိသောင် မတင် ရေးမကျဆဲ အခြေအနေဟု ဆိုရမည်ဖြစ်နေပါသည်။

၂၁ ပင်လုံတက်နေသည့် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အစုအဖွဲ့မှ ကိုယ်စားလှယ်တစ်ဦးကမူ လွှတ်တော်မှာလည်း အစိုးရကဲ့သို့ပင် ငြိမ်းချမ်းရေးဖြစ်စဉ်တွင် ၎င်းပါဝင်မှုမှာ ဟိုလိုလိုဒီလိုလိုဖြစ်နေပြီး ပွဲကြည့်ပရိတ်သတ်ကဲ့သို့ပင်ဖြစ်နေကာ လွှတ်တော်အစုအဖွဲ့ အနေဖြင့် ငြိမ်းချမ်းရေးဖြစ်စဉ်တွင် တစိုက်မတ်မတ်လိုက်ပါနိုင်မည့် ကိုယ်စားလှယ်အစုအဖွဲ့များ ထားရှိသင့်သည်ဟုမှတ်ချက်ပြုသည်။³⁶¹ ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည်နှင့် ကာလအတန်ကြာ ရင်းနှီးခဲ့သည့်တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့မှ ခေါင်းဆောင်တစ်ဦးကမူ လက်ရှိအန်အယ်လ်ဒီဦးဆောင်သည့် အာဏာမဏ္ဍိုင်များ၏ လူမျိုးစုရေးရာမူဝါဒများကြောင့် ၎င်းအနေဖြင့် ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည် နှင့် အန်အယ်လ်ဒီတို့၏ ဦးဆောင်မှုနောက်ကို ၎င်းအနေဖြင့် ဆက်လက်လိုက်ပါဆောင်ရွက်နိုင်မှု မပြုနိုင်ကြောင်းပြောသည်။³⁶²

360 မတ်လ ၇၊ ၂၀၁၉ ရက်စွဲဖြင့် ထုတ်ပြန်ထားသည့် အန်စီအေအပစ်ရပ် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များ၏ ကြေညာချက်မှ
361 KNU ကရင်အမျိုးသားအစည်းအရုံးမှ အထွေထွေအတွင်းရေးမှူး ဖဒိုစောတာဒိုမှူးနှင့် ၂၀၁၉ မေလ အတွင်း ဆက်သွယ် မေးမြန်းမှုမှ
362 ရှမ်းပြည်တိုးတက်ရေးပါတီ SSP/SSA နာယကဗိုလ်ချုပ်ကြီးဆေထင်နှင့် ၂၀၁၉ ဇူလိုင်လ အတွင်းက ရန်ကုန်တွင် တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှု

၄. ၁၂။ ရှုပ်ထွေးလှသည့် နိုင်ငံရေးနောက်ခံအခြေအနေနှင့် ဒုတိယအကြိမ်အမျိုးသားလွှတ်တော်

အသွင်ကူးပြောင်းရေးလုပ်သည့် နိုင်ငံများတွင် စပ်ကြားစနစ် (အာဏာရှင်တစ်ဦး သို့မဟုတ် စစ်လက်နက်ကိုင် လုံခြုံရေးတပ်များ အရပ်ဘက်ထိန်းချုပ်မှုအောက်တွင် မရှိခြင်း) တခါတရံတွင် စပ်ကြားအာဏာရှင်စနစ်မှာ ဒီမိုကရေစီ၏ စွမ်းဆောင်ချက်များအပေါ် အာဏာရှင်လက္ခဏာများဖြင့် ပေါင်းစပ်ထားသည့် နိုင်ငံရေးစနစ်ဟုအဓိပ္ပာယ်ဖွင့်³⁶³ထားပြီး ယင်းစနစ်များတွင် ဒီမိုကရေစီပိုဆန်ခြင်း၊ အာဏာရှင်ပိုဆန်ခြင်းများလည်း ရှိနိုင်ပါသည်။

စပ်ကြားအာဏာရှင်စနစ်အား ဒီမိုကရေစီ တင်းပြည့်ကျပ်ပြည့် မရခင်ကာလ ထိုပုံစံမျိုးအဖြစ် တခါတရံမြင်တွေ့ရနိုင်သကဲ့သို့ စပ်ကြားအာဏာရှင်စနစ်အောက်မှာပင် အချိန်အတော်ကြာကြာ ရှိနေနိုင်တာမျိုးလည်း ဖြစ်နေနိုင်ပါသည်။³⁶⁴ မြန်မာကဲ့သို့စစ်တပ်နှင့် အရပ်သားအစိုးရ ပူးတွဲအုပ်ချုပ်သည့် စပ်ကြားစနစ်သုံးပြီး အသွင်ကူးပြောင်းရေး ဖြတ်သန်းသည့်တိုင်းပြည်အတွက် လက်ရှိ ကြုံနေရသည့် နိုင်ငံရေးအခင်းအကျင်းမှာ အရှုပ်အထွေးဆုံးကာလတစ်ခုကို ဖြတ်သန်းနေရသည်ဟု သုံးသပ်မှုများလည်းရှိနေသည်။ အာဏာရှင်စနစ်ဆိုလျှင် သာမန်လူအများစုက ဆယ်စုနှစ်များစွာ နိုင်ငံအားချုပ်ကိုင်လာသည့် စစ်တပ်ကိုပင် ပြေးမြင်မိကြမှာဖြစ်ပေမဲ့ အာဏာရှင်ခေတ်လွန် ဒုတိယသက်တမ်းအရောက်တွင်မူ ဒီမိုကရေစီအတွက် တွန်းကန်မှုများသည် တပ်မတော်တဖွဲ့တည်း၏ အာဏာရှင်ဝါဒကို တိမ်းညွှတ်သည့်ဖြစ်နိုင်ခြေလားရာကို တွန်းလှန်နေရုံတင်မကပဲ အစိုးရအဖွဲ့အစည်းထိန်းချုပ်ထားသည့် ယခင်က အတိုက်အခံများ၏အာဏာရှင်ဝါဒကိုတိမ်းညွှတ်လာသည့်လားရာကိုပါတွန်းလှန်နေကြရသည်ဟုအကဲဖြတ်ခံရမှုများလည်းရှိလာသည်။³⁶⁵

ဒီမိုကရေစီကူးပြောင်းမှုမအောင်မြင်သေးသော်လည်းလက်တွေ့နိုင်ငံရေးကစားကွင်းတစ်ခုလုံးပါဝီတစ်ခုတည်းကချုပ်ကိုင်လာသည့်အချိန်၊ အထူးသဖြင့် နိုင်ငံရေးပါတီတစ်ခုက ပေါ်ထွန်းစ ဒီမိုကရေစီရွေးကောက်ပွဲစနစ်တစ်ခုတွင် သောင်ပြိုကမ်းပြို နိုင်လိုက်ချိန်တွင် အာဏာရှင်စနစ်ပုံစံသစ် တစ်ခုဆိုသို့ လျော့ကျသွားတတ်ပြီး အခြားအတိုက်အခံနိုင်ငံရေးပါတီများ၊ အရပ်ဘက်လူမှုအဖွဲ့အစည်းများ၏ မေးခွန်းထုတ်မှုများကို အရေးယူတုံ့ပြန်စရာ မလိုတော့ဟုဆိုသည့် အတွေးမျိုးရလာနိုင်သည်။ လွှတ်တော်အတွင်း အတိုက်အခံပါဝင်မှုနည်းသည့်အတွက် လူမှုအဖွဲ့အစည်းအတွင်း အားကောင်းသည့် အပြန်အလှန်ထိန်းကျောင်းမှုကို ဖန်တီးပေးဖို့အတွက် အားနည်းလာမှုရှိလာသည်။³⁶⁶

တိုင်းပြည်၏ အုပ်ချုပ်ရေးယန္တရားဖြန့်ကျက်ဝန်ဆောင်နိုင်မှုများ ကြည့်လိုက်ပြန်လျှင် သဘာဝဘေးအန္တရာယ်ကြောင့်ဖြစ်စေ၊ စစ်ဘေးကြောင့်ဖြစ်စေ၊ အခြားဘေးဆိုင်ရာအရေးပေါ်အခြေအနေကြောင့် အရေးအကြောင်းဆိုလျှင် လူထုမှ ဘုန်းတော်ကြီး ကျောင်းစသည့် သာသနာရေးဆိုင်ရာနေရာများသို့ ခိုလှုံရန်သွားရောက်လေ့ရှိသည်မှာ မငြင်းသာသည့်ကိစ္စပင် ဖြစ်သည်။ ထိုကဲ့သို့ ကိစ္စရပ်များမှာ စစ်မက်ပဋိပက္ခဖြစ်ပွားခြင်း မရှိသည့်နယ်မြေများတွင်ပင် မြင်တွေ့ရလေ့ရှိသော ကိစ္စရပ်ဖြစ်သည်။ ယင်းကဲ့သို့ အရေးကြုံပါက အစိုးရယန္တရားမဟုတ်သည့် ဘာသာရေးဆိုင်ရာ အဆောက်အအုံတွင် မှီခိုခြင်း၊ ဘာသာရေးခေါင်းဆောင်များထံ အကူအညီတောင်းရခြင်းကိစ္စများမှာ နိုင်ငံတော်၏ ဒေသဆိုင်ရာအုပ်ချုပ်မှုယန္တရားတွင် တရားဝင်မပါသည့် ဘုန်းတော်ကြီးကျောင်း (ဒေသန္တရအုပ်ချုပ်ရေး Local Governance) အလုပ်ကို ဝင်ရောက်လုပ်ပေးနေရသည့် သဘောဆောင်လာပေသည်။

363 Lewitsky and Way, The Rise of Competitive Authoritarianism, Journal of Democracy, Vol.13, No.2, 2002, April.

364 Camilla Buzzi, Critical Perspectives on Civil Society, Myanmar Quarterly, Vol.1, Issue.1, 2016, P-50.

365 Larry Diamond, Myanmar Quarterly Foreword, Vol.1, Issue.1, 2016 ; and Khin Zaw Win, Twin Authoritarianisms in Myanmar, New Mandalay, 13 September 2019, <https://www.newmandala.org/twin-authoritarianisms/> (Accessed 2019 September 18)

366 Larry Diamond, Myanmar Quarterly, 2016, P-15

အဆိုပါ သာသနာရေးဆိုင်ရာ ပရဝဏ်များသို့ အရေးပေါ်သွားရောက်ခိုလှုံနေခြင်းသည်ပင်လျှင် နိုင်ငံတော်မှ လူထုအားပေးနိုင်သည့် ဝန်ဆောင်မှုဆိုင်ရာ လက်တံနှင့်ပတ်သက်၍ လူထုအနေဖြင့် မယုံကြည်မှု သံသယများရှိနေခြင်းကို ညွှန်းဆိုရာရောက်ပေသည်။ နိုင်ငံတော် (State) ၏ ပြည်သူများထံပေးရသည့် တာဝန်မှာ သုံးရပ်သာရှိပေသည်။

(၁) လူမှုဘဝလိုမြဲရေး

(၂) အစိုးရယန္တရားများ၏ ဝန်ဆောင်မှု

(၃) အချုပ်အခြာအာဏာတည်တံ့မှုဆိုင်ရာကိစ္စ စသဖြင့် ၃ ရပ်သာ ဖြစ်သည်။

လက်နက်ကိုင် ပဋိပက္ခများ ရှိသည့် ပြည်နယ်များ အမည်မျိုးစုံဖြင့် လက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့များ ရှိနေသည့် ဒေသများတွင်မူ အစိုးရ အုပ်ချုပ်ရေး လက်တံဝန်ဆောင်မှု အပါအဝင် အချုပ်အခြာ အာဏာကိစ္စကအစ အမည်ပေါင်းစုံ နာမည်တပ်ခေါ်နိုင်သည့် အစိုးရ မဟုတ်သည့် အဖွဲ့အစည်းများက ဝန်ဆောင်အုပ်ချုပ်မှု ဆိုင်ရာလုပ်ငန်းများတွင် ပါဝင်နေပါသည်။

ဥပမာအားဖြင့် ရှမ်းပြည်နယ် အုပ်ချုပ်ရေးမြို့တော် တောင်ကြီးအနီးတဝိုက် ဟိုပုံးရပ်စောက် မိုင်းပွန်ကဲ့သို့ ဒေသများကို ကြည့်လျှင်ပင် ဒေသန္တရ အုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာ ဝန်ဆောင်မှုက ပုံစံအမျိုးမျိုးဖြင့် အစိုးရလက်တံအားနည်းနေမှုကို ပေါ်လွင်နေစေပေသည်။ တောင်ကြီးမြို့နေပြည်သူများအတွက် ရှမ်းအစိုးရ၊ ထွေအုပ်၊ ရဲတို့မှာ အရေးပါနိုင်သော်လည်း တောင်ကြီးမြို့နယ်အတွင်းကျောက် တလုံးကြီးလို ဒေသများအတွက်မူ ယင်းဒေသခံများ၏ နေ့စဉ် လူမှုဘဝရှင်သန်ရပ်တည်ရေးဆိုင်ရာ ဝန်ဆောင်မှုများအတွက် ပြည်သူ့ စစ်၊ ပအိုဝ်းအဖွဲ့အစည်းနှင့် ဘုန်းတော်ကြီးကျောင်းတို့မှာ ပိုအရေးပါနိုင်ပေသည်။ တောင်ကြီးနှင့် ၁၁ မိုင်အကွာ ပအိုဝ်းကိုယ်ပိုင် အုပ်ချုပ်ခွင့်ဒေသလို နေရာမျိုးတွင် ဆိုလျှင် အစိုးရဌာနများထက် ပအိုဝ်း ပြည်သူ့စစ်၊ ဟိုပုံးမြောက်ပိုင်းမှ ရှမ်းရွာများအတွက် တိုင်းရင်း သားလက်နက်ကိုင် အာဇီအက်စ်အက်စ်၊ ရှမ်း နှင့် ပအိုဝ်း ဘုန်းတော်ကြီးကျောင်းများမှာ ဒေသခံလူထုအတွက် ပိုမိုအရေးပါကောင်း ပါနိုင်သည့် အခြေအနေပင်။³⁶⁷

အခွန်ပေးဆောင်ခြင်း၊ သာရေးနာရေးမှအစ ဖွံ့ဖြိုးရေး လမ်းပန်းဆက်သွယ်ရေးကဏ္ဍများတွင် နိုင်ငံတော်ဝန်ဆောင်မှု နှင့် အာဏာ ဖြန့်ကျက်မှု အားနည်းမှု ရှိနေသည့် ဒေသများဟု ယေဘုယျ သတ်မှတ်နိုင်သည်။ NDAA အမျိုးသား ဒီမိုကရေစီ မဟာမိတ် တပ်မ တော် အုပ်ချုပ်သည့် မိုင်းလား၊ UWSA အုပ်ချုပ်သည့် ဝ ဒေသလိုနေရာမျိုးဆိုလျှင် အစိုးရ၏ အုပ်ချုပ်မှုယန္တရား ဝန်ဆောင်မှု၊ အချုပ်အခြာအာဏာ လုံးဝမရှိသည့် ဒေသဖြစ်သလို ထိုဒေသနေ ပြည်သူများအတွက် လူမှုဘဝ ရပ်တည်ရေးအတွက် ပြည်မ အစိုးရဝန်ဆောင်မှုများမှာ ၎င်းတို့အတွက် လားလားမျှ မပတ်သက်သည့်နယ်ပယ် ဖြစ်သည်။ သုံးစွဲသည့် ငွေကြေးကအစ အုပ်ချုပ်မှုယန္တရားအဆုံး နိုင်ငံတော် အချုပ်အခြာအာဏာ မရှိတော့ဟု ဆိုရမလောက်ပင်။³⁶⁸ ကရင်လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့ဖြစ်သော ကရင်အမျိုးသားအစည်းအရုံးနှင့် အစိုးရ ထိန်းချုပ်နယ်အစပ်တွင် နေသူများ အဖို့မူ ဥပဒေ နှစ်ရပ်နှင့် နေနေရပါသည်။

အသွင်ကူးပြောင်းရေး အောင်မြင်မှု မြန်ဆန်နိုင်၊ မမြန်ဆန်နိုင်ဆိုသည့် အချက်များတွင် နိုင်ငံအတွင်း အမှတ်သရုပ်လက္ခဏာအရ အုပ်စုများ များပြားမှုအပေါ်စိမ့်ကိုင်တွယ်နိုင်စွမ်း ရှိ/မရှိ ဆိုသည့်အချက် ပါဝင်နေရာ လူမျိုးစုတမျိုးတည်းနီးပါး ဖြစ်နေသည့်နိုင်ငံများ အတွက်မူ နိုင်ငံတော် (State) နှင့် ထိုတမျိုးတည်းသော လူထုအကြားဆက်ဆံရေးမှာ နိုင်ငံတော် တည်ရှိလည်ပတ်မှု တရားဝင်မှုအတွက် အရေးပါသည့် အခြေအနေပင် ဖြစ်သည်။ လူမျိုး၊ ဘာသာ တစ်မျိုးမကရှိသည့် တိုင်းပြည်များအဖို့ နိုင်ငံတော် နှင့် လူ့အဖွဲ့အစည်းအကြား ဆက်ဆံရေးကိစ္စတွင် မတူညီသည့် လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းအကြား ဆက်ဆံရေးကောင်းမွန်မှု ရှိ/မရှိဆိုသည့်

367 ၂၀၁၉ ခုနှစ်၊ ဓလေးလုံး၏ ၃၁နှစ် ပြည့်နှစ်ပတ်လည်အဖြစ် ရန်ကုန်တွင် ကျင်းပသော ဓလေးလုံး လာရာလားရာဆွေးနွေးမှုတွင် နိုင်ငံရေးလေ့လာသူ ဦးမင်းဇင်ဆွေးနွေးချက်မှ ကောက်နုတ်ချက်

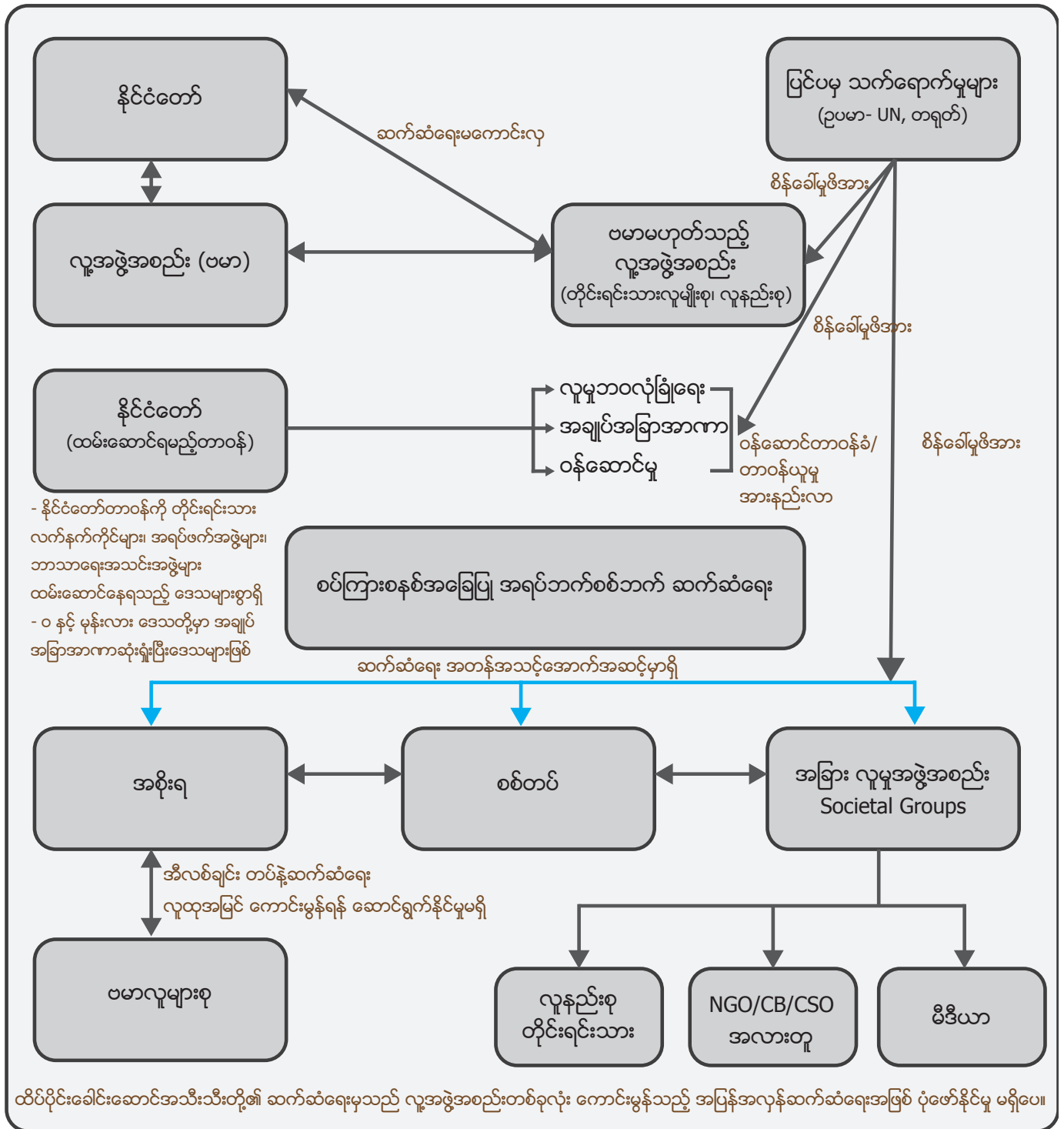
368 စိုင်းထွန်းအောင်လွင်၊ ယနေ့ခေတ်နိုင်ငံရေး မဂ္ဂဇင်း၊ တိုင်းရင်းသားနယ်မြေနိုင်ငံတော်လက်တံ ယန္တရားဖြန့်ကျက်နိုင်မှုဆိုင်ရာ စိန်ခေါ်ချက်၊ ၂၀၁၉ ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာလထုတ်နှင့် မိုင်းလား နှစ်၃၀ပြည့် အခမ်းအနားသို့ တက်ရောက်ခဲ့သည့် ဦးကိုကိုကြီး၏ ဓလေးလုံး ၃၁ နှစ်ပြည့် အခမ်းအနားတွင် ပြန်လည်ရှင်းလင်းပြောဆိုမှု

ကိစ္စများသည်လည်း နိုင်ငံတော်၏ အာဏာ ဝန်ဆောင်မှု အချုပ်အခြာအာဏာ လက်တံ ဖြန့်ကျက်နိုင်မှုအတွက် အရေးပါလာပေသည်။ (ဥပမာအားဖြင့် ရခိုင်နှင့် ဆက်ဆံရေးဆိုးရွားမှု ကိစ္စများ၊ လူမှု ကွန်ယက်မီဒီယာများတွင် ရခိုင်-ဗမာအမည်တပ် ဆဲဆိုမှုများ)။ လက်ရှိ မြန်မာပြည်၏ အနေအထားအရမူ နိုင်ငံတော် အာဏာဗဟိုချက်မတွင်ပင် အာဏာပိုင်စိုးသူ နှစ်စုရှိနေသည့် အခြေခံဥပဒေပါ ပေးထားချက်အရ စပ်ကြား (ဟိုက်ဘရစ်) စနစ်ဖြင့် အသက်ဆက်နေရင်း အဆိုပါ အုပ်စုနှစ်စုအကြားတွင်ပါ ပြိုင်ဆိုင်မှု လက္ခဏာ များ တွေ့လာရသည်။

နိုင်ငံတော် ဩဇာအာဏာဖြန့်ကျက်နိုင်စွမ်းနှင့် နိုင်ငံတော်နှင့် လူ့အဖွဲ့အစည်းများအကြား ဆက်ဆံရေး ကဏ္ဍနှစ်ရပ်စလုံးတွင် ပြင်ပမှ သက်ရောက်မှု ရှိသည့် ဇာတ်ကောင်များလည်း ထင်ထင်ရှားရှားပေါ်ထွက်နေပြီး တနည်းမဟုတ် တဖုံဖြင့် ပတ်သက်နေပါသည်။ (ဥပမာ- တရုတ်၊ ကုလသမဂ္ဂ အပါအဝင် ပတ်ဝန်းကျင် နိုင်ငံအချို့အလွှာစုံ မြန်မာ့အရေးဇာတ်ကောင်များနှင့် ပတ်သက်မှုတွန်းအားများ)။ ယင်းအခြေအနေတွင် စိုးရိမ်စရာကောင်းသည့် အချက်မှာ အနာဂတ် အမျိုးသားဘုံလက္ခဏာဆောင်သည့်နိုင်ငံတော် (Nation Building) အား ညီညီညွတ်ညွတ်ဖြင့် မည်ကဲ့သို့ ပုံဖော်မည်ဆိုသည့် တင်ကူးစဉ်းစားချက်မျိုး ဗဟိုပါဝါ ချုပ်ကိုင်သူ နှစ်စုစလုံးတွင် ရှင်းရှင်းလင်းလင်း မရှိခြင်းပင်။³⁶⁹

369 ဦးမင်းဇင်- ဓလေးလုံး ၃၁နှစ်မြောက် အထိမ်းအမှတ်၊ ဓလေးလုံးလာရာနှင့် လားရာစကားဝိုင်းဟောပြောဆွေးနွေးမှုမှ (၂၀၁၉ ၊ ရန်ကုန်)

ပုံ (၁၆) အာဏာရှင်ခေတ်လွန် ဒုတိယသက်တမ်း နိုင်ငံတော် (State) လက်ထံ ဖြန့်ကျက်နိုင်မှုအားနည်းနေသည့် အရပ်ဘက်၊ စစ်ဘက် ဆက်ဆံရေးအခင်းအကျင်း သရုပ်ပြမှုပုံ

အလွန်ရှုပ်ထွေးလှသည့် နိုင်ငံရေးနောက်ခံအခြေအနေတရပ်နှင့် အင်စတီကျူးရှင်းများ အားကောင်းမောင်းသန် မဖြစ်လှသည့် ခေတ်မီ ဒီမိုကရေစီ နိုင်ငံတော်တည်ဆောက်ရေးဆိုင်ရာတင်ကြားလိုအပ်ချက်များအမြောက်အမြားရှိနေချိန်တွင် လည်ပတ်နေရသည့် အမျိုးသားလွှတ်တော်နှင့် လွှတ်တော်တစ်ခုလုံး၏ အခန်းကဏ္ဍကိုသိမြင်စေလိုရင်းဖြစ်ပြီးယိမ်းယိုင်မကျရှုပ်ထွေးမှုများထိန်းထိန်းရာရာမှာ ဥပဒေပြုရေးမဏ္ဍိုင် အနေဖြင့် အရေးပါသည့် အခန်းကဏ္ဍတွင် ရှိနေကာဥပဒေပြုရေးမဏ္ဍိုင် အားကောင်း၊ မကောင်းမှာ ဒီမိုကရေစီ ကူးပြောင်းရေးကံကြမ္မာနှင့် ဆက်စပ်နေသည်ကိုသတိချပ်မိစေလိုရင်းဖြစ်သည်။

*****

အပိုင်း (၅)

နိဂုံး

၅. ၁။ သုံးသပ်ခြင်းနှင့်မှတ်ချက်

ဒီမိုကရေစီ လုံးဝ မရှိခြင်းထက် အတန်သင့် လွှတ်လပ်မှုရှိသည့်စနစ်မှာ တင်းကြပ်ချုပ်ကိုင်မှု များလွန်းသည့် အာဏာရှင်စနစ်ထက် ပိုမိုကောင်းမွန်သည့်နည်းတူ ၂၀၀၈ ခုနှစ် အခြေခံဥပဒေအရ စပ်ကြားအုပ်ချုပ်မှုစနစ်နှင့်အတူ မြန်မာ့လွှတ်တော် ပြန်လည်ပေါ်ပေါက် လာသည်မှာ သက်တမ်းနှစ်ကြိမ်ပင် ရှိခဲ့ပြီဖြစ်သည်။ လွှတ်တော်အစည်းအဝေး တစ်ကြိမ်ပြီးတိုင်း ပိုမိုထူးခြားရဲရင့်သည့် ရလဒ်များကိုအစောပိုင်းကာလက ခပ်သွက်သွက်ဆောင်ကြဉ်းပေးနိုင်ခဲ့ပြီး စစ်အုပ်ချုပ်ရေးကာလက မစဉ်းစားရဲလောက်သည့် ဥပဒေများ ပြင်ဆင်ပယ်ဖျက်ခြင်း လုပ်ငန်းများကိုလည်း ဆောင်ရွက်ခဲ့ကြသည်။ တက်ကြွသည့် မြန်မာ့အရပ်ဘက် အဖွဲ့အစည်းများသည် လွှတ်တော်သို့ အကြံပြုချက် အမြောက်အမြားပေးခဲ့ကြပြီး လွှတ်တော်တွင်ဝင်ထွက် ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးမှုများလည်း လုပ်ခဲ့ကြပါသည်။

ယင်းသို့ဆိုလိုက်သည့်အတွက် မြန်မာ့လွှတ်တော်သည် ဒီမိုကရေစီအသွင်ကူးပြောင်းရေး အောင်မြင်ရေးအတွက် နည်းမှန်လမ်းမှန်ဖြင့် လမ်းကြောင်းမှန်ပေါ် ရောက်နေပြီဟုတော့ ဆိုလိုရင်း မဟုတ်ပါ။ လွှတ်တော်မှ ပြုလိုက်သည့် ဥပဒေများသည် အရည်အသွေးပိုင်း ဆိုင်ရာ မေးခွန်းထုတ်ရမည့်ကိစ္စ အများအပြားရှိနေခဲ့ပြီး အတည်ပြုထားသည့် ဥပဒေတရပ်ထဲကိုပင် မကြာခဏ ပြင်ဆင်ရမှုများ လည်းပေါ်ပေါက်နေပါသည်။

အထူးသဖြင့် အမျိုးသားလွှတ်တော်ဆိုလျှင် လည်ပတ်မှုပုံစံအရ ပြည်နယ်များ၊ တိုင်းရင်းသားများ၏အကျိုးစီးပွားကို ကာကွယ်ပေးနိုင်သည့် အခြေအနေသို့ မရောက်သေးပါ။ ၂၀၀၈ ခုနှစ် အခြေခံဥပဒေအရ ဒေသသားဖြစ်မှု၊ လူမျိုးစုအစုအဖွဲ့များ၊ ပြည်နယ်များနှင့် သက်ဆိုင် သည့် ဗဟိုအဆင့် ဥပဒေပြုရေး၊ အုပ်ချုပ်ရေး၊ အကာကွယ်ပေးရေးဆိုင်ရာ သီးခြားဖွင့်ဆိုမှု အလုံအလောက် မပါဝင်ပေ။

ဗဟိုအဆင့် ဥပဒေပြုရေးတွင် လွှတ်တော်နှစ်ရပ်ရှိနေသော်လည်း ရောမြွန်းတည်ရှိနေသည့် ဥပဒေပြုပိုင်ခွင့်အာဏာ၊ အခြေခံဥပဒေ အရ ပြည်နယ်၊ တိုင်းဒေသများအရေး သီးခြားပြဋ္ဌာန်းထားခြင်း မရှိမှု၊ ပြည်သူ့လွှတ်တော်နှင့် အမျိုးသားလွှတ်တော်တို့အကြား ကိုယ်စားလှယ် အရေအတွက်ကွာဟမှု၊ ရွေးကောက်တင်မြှောက်မှုပုံစံတို့ကြောင့် ပြည်နယ်များ၊ တိုင်းများ၏ အကျိုးစီးပွားအတွက် ထိရောက်စွာ ကာကွယ်နိုင်မှု မရှိလှပါ။

ကိုယ်စားလှယ်များ၏ လူမှုနိမိတ်ရန်ဖြစ်မှု မဖြစ်မှု၊ ဥပဒေပြုရေးနှင့်ဆိုင်ရာ ဘာသာရပ်များအပေါ် အကျွမ်းတဝင်ရှိမှု မရှိမှု၊ လိမ္မာပါး နပ်စွာ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်နိုင်စွမ်း ရှိ/မရှိ စသဖြင့် ဥပဒေပြုရေးမဏ္ဍိုင် အားကောင်းမှုအတွက် အရေးပါသည့် ဆိုင်ရာကိစ္စရပ်များက လည်း ဝေဖန်ထောက်ပြစရာကိစ္စများအဖြစ် ရှိနေဆဲဖြစ်ပါသည်။ အထက်လွှတ်တော်ပုံစံ ဖက်ဒရယ်သဘောအရ သက်ဝင်မှုအရလည်း အမျိုးသားလွှတ်တော်ကိုယ်တိုင်ကပင် အခြားအာဏာမဏ္ဍိုင် အင်စတီကျူးရှင်းများအပေါ် ပြန်လည်သက်ဝင်မှုရှိစေသည့် အခွင့်အ လမ်းနည်းပါးနေလွန်းသည့်အတွက် ဖက်ဒရယ်သဘော သက်ဝင်မှုအရ အားနည်းလွန်းသည့် လွှတ်တော်အဖြစ်သာ ကောက်ချက် ချရမည်ဖြစ်သည်။

သက်တမ်းနှစ်ရပ်အတွင်း မြန်မာ့လွှတ်တော်အနေဖြင့် အတတ်နိုင်ဆုံး ကြိုးစားဆောင်ရွက်နေကြသော်လည်း လွန်ခဲ့သည့်နှစ်ပေါင်း ၅၀ ကျော်ကာလက မြန်မာနိုင်ငံတွင်ရှိခဲ့သည့် ဥပဒေပြုမှု ကောင်းမွန်သည့်လွှတ်တော် အဆင့်အတန်းသို့ ပြန်ရောက်ရေးဆိုသည့် ကိစ္စမှာ အဆမတန်ဝေးလွန်းလှသည့် အခြေအနေတွင် ရှိနေဆဲပင် ဖြစ်သည်။ အမှန်စင်စစ်အားဖြင့် လွတ်လပ်ရေးရပြီးစကာလ ပါလီမန်ဒီမိုကရေစီခေတ်ကကျင့်သုံးခဲ့သည့် လွှတ်တော်နှစ်ရပ်ပုံစံသည်ပင်လျှင် အရေအတွက်ကော အခွင့်အာဏာအရပါ ပြည်သူ့လွှတ်တော်က အသာရစေသည့် ဥပဒေပြုရေးဆိုင်ရာစနစ်အဖြစ် အကဲဖြတ်ခံရပြီး တပါတီတည်းကသာ ကြီးစိုးနေသည့် ပါတီစုံအာဏာရှင်စနစ်အဖြစ် တင်စားခံရခြင်းဖြစ်ရာလူမျိုးစုများနှင့် ပြည်နယ်များ၏ ဥပဒေပြုရေးမဏ္ဍိုင်ဆိုင်ရာ သီးခြားဆုံးဖြတ်ခွင့်အတွက် အားနည်းစေသည့် လွှတ်တော်စနစ်မျှသာ ဖြစ်ခဲ့သည်။³⁷⁰

ကာလရှည် အာဏာရှင်စနစ်အောက်တွင်နေခဲ့ရပြီး ဥပဒေပြုရေးလုပ်ငန်းစဉ်မှာ အသစ်တဖန်ပြန်လည်ပေါ်ထွန်းလာသည့် လုပ်ငန်းစဉ်ဖြစ်သည့်အလျောက် ကျွမ်းကျင်မှုအားနည်းခြင်း၊ စုဖွဲ့လုပ်ကိုင်နိုင်မှုအားနည်းခြင်းတို့မှာ ပထမအကြိမ် လွှတ်တော်သက်တမ်းကတည်းက ပေါ်လွင်စေခဲ့သလို၊ ပထမအကြိမ် လွှတ်တော်သက်တမ်းမှ အတွေ့အကြုံရှိသည့် ကိုယ်စားလှယ် ၁၃ ရာခိုင်နှုန်းသာ ဒုတိယအကြိမ် ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်တွင် ပြန်လည်ပါဝင်လာတော့မူ ပါတီအစိုးရ ကြီးစိုးမိုးများပြားလာမှု၊ စုဖွဲ့ချိတ်ဆက် လုပ်ကိုင်နိုင်စွမ်းအားနည်းခြင်း၊ တစ်ဦးချင်း စွမ်းဆောင်ရည် အားနည်းမှု တို့ကြောင့် လွှတ်တော်မှာပထမအကြိမ်ထက် ပိုမိုတိုးတက် အားကောင်းလာသော ဥပဒေပြုရေးမဏ္ဍိုင်အဖြစ် ပေါ်ထွန်းလာခြင်း မရှိတော့ပါ။

အခြားအာဏာမဏ္ဍိုင်များကို ထိန်းထိန်းနိုင်မှု အားနည်းလွန်းခြင်း၊ ရေးရာကော်မတီများ အလုပ်လုပ်ပုံနှင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာတိုးတက်မလာခြင်း၊ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များ ဥပဒေပြုရေးလုပ်ငန်းစဉ်တွင် ပိုမိုအထောက်အပံ့ဖြစ်စေရေးအတွက် ထောက်ကူအစီအစဉ်များ အားနည်းနေမှုတို့မှာ ဥပဒေပြုရေးမဏ္ဍိုင်အနေဖြင့် ခိုင်မာတိုးတက်ရေးလုပ်ငန်းကျွမ်းကျင်စွာဖြင့် ဒီမိုကရေစီအတွက် အထောက်အပံ့ဖြစ်စေရေး တို့တွင်ပါ အားနည်းစေသည့် အချက်များဖြစ်စေခဲ့ပါသည်။

အထက်အောက် အာဏာစီးဆင်းမှုပုံစံများ၊ တင်းကြပ်စွာ ချုပ်ကိုင်မှုများကြောင့်လည်း စိုးရိမ်မှုများဖြစ်စေခဲ့သလို လွှတ်တော်၏ စောင့်ကြည့်ထိန်းကျောင်းမှု သဘောတရား၊ အမျိုးသားလွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်၏ အခန်းကဏ္ဍတို့ကိုပါ လွှတ်တော်တွင် အသာစီးရထားသည့် ပါတီခေါင်းဆောင်အချို့၏ လွှတ်တော်ဆိုင်ရာ အခန်းကဏ္ဍအပေါ် ပုံစံမကျနစွာနားလည် သဘောပေါက်မှုတို့မှာ လက်ရှိစနစ်အနေဖြင့် မည်သို့မည်ပုံသွားနေသည်ကို မမှန်းဆနိုင်မှု၏ အခြေပင် ဖြစ်နိုင်ပါသည်။

ဒုတိယအကြိမ် လွှတ်တော်၏ ဆောင်ရွက်ချက်များ မူဝါဒရေးရာ ဖော်ထုတ်ဖန်တီးမှု၊ လုပ်ငန်းစဉ်များအား ပြည်သူများနှင့် ပညာရှင်များအား အသိမပေးဘဲ လျှို့ဝှက်ဆောင်ရွက်မှု၊ ပြည်သူများလွယ်ကူစွာ ဝင်ထွက်လေ့လာအကြံပြုနိုင်သည့် လွှတ်တော်မဖြစ်မှုတို့မှာ ပိုမိုမြဲကျားနေခြင်း အတိုင်းရှိနေပါသေးသည်။

ယခုစာတမ်းမှာ သက်တမ်းနှစ်ကြိမ်ရှိ အမျိုးသားလွှတ်တော်၏ အခန်းကဏ္ဍနှင့် လည်ပတ်မှုပုံသဏ္ဌာန်ကို အဓိကထားလေ့လာခြင်းဖြစ်ပြီး သက်တမ်းနှစ်ခု မပြည့်သေးခင် အချိန်ကာလ ၉ နှစ်ခန့်တာ လည်ပတ်မှုအတွက် အချိန်ကာလအားဖြင့် တစ်နှစ်ခန့်သာ အချိန်ယူသုတေသနပြုခဲ့ခြင်းဖြစ်ရာ အချက်အလက်များ လုံလောက်သည်ဟုတော့ မဆိုလိုပါ။ သို့သော် ဖက်ဒရယ်ယူနစ်များအဖြစ် အရေးပါ လာနိုင်ဖွယ်ရှိသည့် ပြည်နယ် သို့မဟုတ် တိုင်းဒေသများအပေါ် အကာကွယ်ပေးနိုင်မှုဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်နှင့် လွှတ်တော်အဆက်အစပ်ကို အဓိကထား အကဲဖြတ်ခြင်းဖြစ်သော်လည်း ဥပဒေပြုရေးမဏ္ဍိုင်နှင့် ဒီမိုကရေစီအသွင်ကူးပြောင်းမှုဆိုင်ရာ ဆက်စပ်မှု၏ အရေးပါမှုကို မမေ့လျော့ရန် လိုအပ်သည့် အချိန်ဖြစ်သည်ဟု မီးမောင်းထိုးပြလိုပါသည်။

370 ၁၉၄၇ ခုနှစ် အခြေခံဥပဒေပုဒ်မ (၁၀၉)၊ လွှတ်တော်တစ်ရပ်က အတည်ပြုထားပြီး အခြားလွှတ်တော်က ပယ်ချ သို့မဟုတ် အတည်ပြုရန်ပျက်ကွက်သည့် ဥပဒေကြမ်းအား လွှတ်တော်နှစ်ရပ် တွဲဘက်အစည်းအဝေးတွင် မဲခွဲဆုံးဖြတ်ခြင်း ပြုသည်။

အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များတွင် ပြည်ထောင်စုအဆင့် အစိုးရအဖွဲ့နှင့် ပတ်သက်၍သာ ရှင်းလင်းတိကျသည့် ဖွင့်ဆိုချက်များ ပါဝင်မှု၊ ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော် အစုအဖွဲ့နှင့် ပြည်နယ်တိုင်းအဆင့်များအတွက် တိကျရှင်းလင်းသည့် လုပ်ပိုင်ခွင့် ပြဋ္ဌာန်းမှုနှင့် ဖွင့်ဆိုချက်ဆိုင်ရာ အားနည်းချက်များ၊ လွှတ်တော်ဥပဒေ၊ နည်းဥပဒေဆိုင်ရာ အားနည်းချက်များကလည်း အမျိုးသားလွှတ်တော်၏ လည်ပတ်မှု ပုံသဏ္ဌာန်ကို အနည်းနှင့် အများဆိုသလို ပုံဖော်စေနိုင်သည့် ကိစ္စဖြစ်ပါသည်။

သို့ပေမယ့်ကစားအင်စတီကျူးရှင်းခိုင်မာအားကောင်းစေမှုနှင့် နိုင်ငံရေးကူးပြောင်းမှုတို့တွင် ဆန္ဒကြိုတင် သိမြင်မှုနှင့်ပေးအပ် ထားသည့် ကစားကွင်းဆိုင်ရာ မူဘောင်နှစ်ခုစလုံးအရေးကြီးသလို ပြုပြင်ပြောင်းလဲလိုမှု၊ ဆန္ဒကြိုတင်မျှော်မြင်မှုဆိုင်ရာ ကိစ္စမှာမူဘောင်ပြဋ္ဌာန်း ချက်ထက် ပိုမိုအရေးကြီးသည်ဟု နိုင်ငံတော်တည်ဆောက်ရေးဆိုင်ရာ ဆရာကြီးအချို့၏ ထောက်ပြမှုလည်း ရှိနေခဲ့ပြီး ဖြစ်ပါသည်။

၅. ၂။ ထည့်သွင်းစဉ်းစားသင့်သည့်များ

အမျိုးသားလွှတ်တော် လှုပ်ရှားဆောင်ရွက်ပုံ ပိုမိုကောင်းမွန်စေရေးအတွက် စဉ်းစားခြင်းမျိုးနှင့် အနာဂတ် ဖက်ဒရယ်စနစ်အတွက် အမျိုးသားလွှတ်တော် အနေဖြင့် ကြိုတင်ပြင်ဆင်သင့်သည့် အကြံပြုချက်များကို ၂၀၀၈ ခုနှစ် အခြေခံဥပဒေအောက်မှ ဆောင်ရွက်နိုင် သည့် ကိစ္စရပ်များကို တစ်ပိုင်း၊ အခြေခံ ဥပဒေပြင်မှ ဆောင်ရွက်နိုင်သည့် ကိစ္စရပ်များ ဟူ၍ နှစ်မျိုးနှစ်စားခွဲခြား ဖော်ပြပါမည်။

(၁) လွှတ်တော် တရပ်ချင်းစီ၏ ဥပဒေပြုရေးလုပ်ငန်းနှင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်တာဝန်များကို တိတိပပခွဲထားရန်

ယင်းအချက်မှာ ၂၀၀၈ ဥပဒေအရ လွှတ်တော် တည်ရှိမှုအရ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရန် ထည့်သွင်းစဉ်းစားနိုင်သည့် အချက်တချို့ပါသလို အခြေခံဥပဒေပြင်ဆင်မှသာ အဆင်ပြေနိုင်မည့်အချက်များလည်း ပါဝင်နေသည်။ လက်ရှိ အမျိုးသားနှင့် ပြည်သူ့လွှတ်တော်နှစ်ရပ်မှာ ဥပဒေပြုရေး အခွင့်အာဏာအတူတူပင် ပေးထားရာ ရှုပ်ထွေးမှု မရှိဟုထင်ရသော်လည်း အခန်းကဏ္ဍများ သီးသန့် ခွဲထားခြင်းဖြင့် သက်ဆိုင်ရာ ကဏ္ဍအလိုက်၊ အကြောင်းအရာအလိုက်၊ ဆွေးနွေး ဥပဒေပြုမှုများတွင် ပိုအာရုံစိုက်နိုင်စရာစနစ်တကျ ဖြစ်လာနိုင် ပါသည်။

ဥပမာအားဖြင့် တိုင်းရင်းသားအခွင့်အရေး၊ ပြည်နယ်များ၊ တိုင်းများ၊ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ဒေသများနှင့် တိုက်ရိုက် အကျိုးသက်ရောက် သက်ဆိုင်နိုင်သည့် ကိစ္စရပ်များ၊ ဓလေ့ထုံးတမ်း၊ ဥယျာဉ်ခြံမြေယာကဲ့သို့ အရေးကိစ္စများ၊ ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေး၊ သတ္တု၊ သယံဇာတကိစ္စများ၊ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု လျှော့ချရေးဆိုင်ရာကိစ္စ၊ ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် ဖက်ဒရယ်အရေးတို့ကို အထက်လွှတ်တော်တွင် ဆွေးနွေးပြီး ပြည်သူအများနှင့် ဆိုင်သည့် (စီးပွားရေး၊ ငွေကြေး၊ လူမှုရေး) ကိစ္စများကို ပြည်သူ့လွှတ်တော်တွင် ဆွေးနွေးရန်ကဲ့သို့ ပုံစံမျိုးကိုလည်း စဉ်းစားနိုင်သည်။

ယင်းအချက်မှာ အခြေခံဥပဒေ ပေးထားချက်အရ ပြောင်းရန် အခက်အခဲရှိနိုင်သေးသော်လည်း လူဝင်မှုကြီးကြပ်ရေးဌာနအား ပြည်ထောင်စုအဆင့်တွင်သာ စီမံခွင့်ရှိသော ၂၀၀၈ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းထားမှုတွင် ပြည်နယ်၊ တိုင်းအဆင့် ဝန်ကြီးများ ဒုတိယအကြိမ်သက်တမ်းတွင် ခန့်အပ်သကဲ့ သို့မဟုတ်လျှင်ပင် ဥပဒေပြုရေးကိစ္စရပ်များအတွက် လွှတ်တော်နှစ်ရပ် အခန်းကဏ္ဍ ခွဲခြားသတ်မှတ်လုပ်ကိုင်မှုအချို့ကို လေ့ကျင့်ရင်း တဖြည်းဖြည်းပုံစံကျအောင် ပုံသွင်းဆိုသည့်အသွင်ဖြင့် ပြုစုပျိုးထောင် စီမံထား သင့်ပါသည်။ ယင်းကိစ္စမှာ လွှတ်တော်နှစ်ရပ်ရှိ ဥက္ကဋ္ဌများ ညှိနှိုင်းမှုဖြင့်ပင် စတင်စမ်းသပ်နိုင်သည့် အခြေအနေဖြစ်သည်။ ပထမအကြိမ် လွှတ်တော်ကာလတွင် ဥက္ကဋ္ဌအဖြစ် တာဝန်ယူခဲ့သည့် ဦးခင်အောင်မြင့် လက်ထက်တွင်ပင် တိုင်းရင်းသားဒေသများ ပြည်နယ်များနှင့် သက်ဆိုင်သည့် ဥပဒေကြမ်းတို့ကို အမျိုးသားလွှတ်တော်မှ အစပြုစေရေးအတွက် အထူးအလေးပေးခဲ့သည်ကိုလည်း တွေ့ရပါသည်။

ယင်းအစီအစဉ်မှာ အနာဂတ် ဖက်ဒရယ်စနစ်သို့ သွားမည့် ခရီးအတွက် ဥပဒေပြုရေးဆိုင်ရာ ကြိုတင်ပြင်ဆင်မှုလည်း ဖြစ်ပါလိမ့်မည်။

ယင်းသို့ အထက်ဖော်ပြပါ အကြံပြုချက်များအား ခိုင်ခိုင်မြဲမြဲဖြစ်ရန် အတွက်မူ ၂၀၀၈ ခုနှစ်အခြေခံ ဥပဒေ ပြည်ထောင်စုဥပဒေပြု စာရင်းတွင် သီးခြားဖော်ပြချက်ဖြင့် ပြင်ဆင်မှုများ ပြုလုပ်ရမည်ဖြစ်ပါသည်။

အငြင်းပွားဖွယ် ဥပဒေအဖြစ် ထွက်ပေါ်လာသည့် ၄၇ ခုနှစ် အခြေခံဥပဒေ မတိုင်ခင်ကာလက တိုင်းရင်းသား ကိုယ်စားလှယ်များနှင့် ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်းတို့အကြား သဘောတူညီမှုအပေါ် အခြေခံထားသည့် ၁၉၄၇ ခုနှစ် ဖဆပလ ညီလာခံသဘင်၏ ဥပဒေပြုရေး ဆိုင်ရာ အခြေခံမူတွင်ပင် ဒေသအလိုက် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့် ရှိသည့် သဘောကို အခြေပြု၍ လူမျိုးစုပြည်နယ်များ၏ ဥပဒေပြုခွင့် အာဏာ သို့မဟုတ် စီမံအုပ်ချုပ်ရေး၊ ယဉ်ကျေးမှု၊ စီးပွားရေးအာဏာများသည် ပြည်နယ်များနှင့် ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော် ဆက်နွယ်မှု အဖြစ် ပြည်ထောင်စုအဆင့်တွင် ပြည်နယ်ရေးရာ ဥပဒေပြုရေးမဏ္ဍိုင် ပူးတွဲပိုင်ဆိုင်ခွင့်သဘော တနည်းအားဖြင့် ပြည်နယ်များ အပေါ် အကျိုးသက်ရောက်နိုင်သည့် ကိစ္စရပ်များအတွက် ပြည်နယ်များ၏ လူမျိုးစုလွှတ်တော်ဆိုင်ရာ ကိုယ်စားလှယ်များမှ ဆုံးဖြတ်ကာကွယ်ခွင့်သဘော သက်ဝင်မှုကို အတိအကျ အကြံပြုဖော်ပြခဲ့မှုများ ရှိခဲ့ပြီးဖြစ်ပါသည်။³⁷¹

ဆိုခဲ့ပါ အချက်မှာ ဖက်ဒရယ်စနစ်သုံးသည့် နိုင်ငံများရှိ အထက်လွှတ်တော်များတွင် တွေ့ရလေ့ တွေ့ရထိရှိသည့် အချက်လည်း ဖြစ်ပါသည်။ ယင်းသို့ ပြည်နယ်များ၊ ဖက်ဒရယ်ယူနစ်များ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ဒေသများ အကျိုးစီးပွားကာကွယ်နိုင်မှုကို ထည့်သွင်းထားခြင်းအားဖြင့် ဥပမာအားဖြင့် ဒီမိုကရေစီ အနိုင်ကျင့်မှု ဗဟိုမှ စွက်ဖက်မှုကဲ့သို့ ဖြစ်ပွားခဲ့သည့် မွန်ဒေသခံများ ကန့်ကွက်နေသော ချောင်းဆုံတံတား (ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်း တံတား) ကို ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်မှ ဗိုလ်ချုပ်တံတားအဖြစ် အတည်ပြုပေးခဲ့သည့် ကိစ္စများတွင် အကာကွယ်ပေးနိုင်မှာ ဖြစ်သည်။ ဖက်ဒရယ် ပြည်နယ်များနှင့် သက်ဆိုင်သည့် ဥပဒေကြမ်းများကို အထက်လွှတ်တော် (အမျိုးသား လွှတ်တော်) အနေဖြင့် ပယ်ချခွင့်ရှိသော်လည်း မသက်ဆိုင်သည့် ဥပဒေများအတွက် ဆိုင်းငံ့ခွင့်သာ ဆိုသည့် ဂျာမန် အထက်လွှတ်တော် ပုံစံမျိုးလည်း ကျင့်သုံးနိုင်ပါသည်။

အာဏာမဏ္ဍိုင်များအကြား ထိန်းထိမှု ဟန်ချက် ပိုမိုကောင်းမွန်ရေးအတွက် လွှတ်တော်မှ လုပ်ပိုင်ခွင့် အာဏာများတွင် အောက် လွှတ်တော်မှ တရားသူကြီးချုပ် ခန့်အပ်ပါက အထက်လွှတ်တော်မှ ရှေ့နေချုပ်ခန့်အပ်ခွင့်၊ အောက်လွှတ်တော်မှ ငွေစာရင်း ဘဏ္ဍာရေး ဘတ်ဂျက်ဆိုင်ရာ ဥပဒေကြမ်းများတင်သွင်းခွင့်နှင့် အထက်လွှတ်တော်မှ စာရင်းစစ်ချုပ်ခန့်အပ်ခွင့် ပုံစံမျိုးများမှာလည်း စဉ်းစားသင့်သည့် အချက်များ ဖြစ်သည်။

ဖက်ဒရယ်ရယ်နိုင်ငံအချို့တွင်မူ အထက်လွှတ်တော်မှ ဥက္ကဋ္ဌအား ပြည်ထောင်စု ဒုတိယသမ္မတ ပေးသည့် ပုံစံမျိုး (ဥပမာ - အိန္ဒိယ၊ အမေရိကန် ပြည်ထောင်စု) စသည့် ပုံစံများမှာလည်း စဉ်းစားသင့်သည့်အချက်ဖြစ်သည်။

371 ပြည်ထောင်စု အင်စတီကျု၊ ဖဆပလပဏာမ ပြင်ဆင်မှုညီလာခံသဘင်၊ ဖဆပလဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံအခြေခံဥပဒေမူကြမ်း၊ ပြည်ထောင်စုဥပဒေပြုအဖွဲ့ ဆိုင်ရာအခန်း (၅) မှ ကောက်နုတ်ချက်၊ ဖက်ဒရယ်ယဉ်ကျေးမှု စာစဉ် (၁) ၊ အပိုင်း (ခ) ၊ ၂၀၁၈ ဇပြီ ၊ ရန်ကုန် ၊ စာ-၂၈-၂၉

(၂) ရွေးကောက်ပွဲစနစ်အရ တပြိုင်နက်တည်း အကုန်မရွေးချယ်ဘဲ ခွဲခြားချန်ထားရွေးချယ်စေခြင်း

(ယခုအကြံပြုချက်မှာ ၂၀၀၈ အခြေခံ ဥပဒေ ပြင်ဆင်မှု ဖြစ်နိုင်မည့် အချက်ဖြစ်သည်။)

မြန်မာနိုင်ငံတွင် လက်ရှိကျင့်သုံးသည့် ရွေးကောက်ပွဲစနစ်နှင့် အာဏာလွှဲပြောင်းရယူသည့် စနစ်မှာ လွှတ်တော် ၃ ရပ်စလုံးအတွက် ရွေးကောက်ပွဲတပြိုင်နက်တည်းကျင်းပပြီး အစိုးရအကူးအပြောင်းတွင် အားလုံးပြိုင်နက်တည်း ပြောင်းလဲခြင်းဖြစ်ရာ မူဝါဒရေးရာ ဖွင့်နေမှုများ၊ ရုတ်တရက် အပြောင်းအလဲမြန်ဆန်မှုများကြောင့် အာဏာမလွှဲပြောင်းအင်စတီကျူးရှင်းများ၏ တည်ငြိမ်မှု အပေါ် သက်ရောက်မှုရှိပါသည်။

အနီးစပ်ဆုံးအနေဖြင့် အတွေ့အကြုံရှိ လွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်များ ၁၃ ရာခိုင်နှုန်းသာကျန်ရှိတော့သည့် ဒုတိယအကြိမ် လွှတ်တော်သက်တမ်းတွင် ဥပဒေပြုရေးစွမ်းဆောင်ရည် တက်မလာသည့်ကိစ္စ၊ ဒွိစုံ (ပြည်ထောင်စုအဆင့်၊ ပြည်နယ်တိုင်းအဆင့်) ချက်ခြင်းအကူးအပြောင်းလုပ်ရသည့် အုပ်ချုပ်ရေးမလှိုင် အလွှဲအပြောင်းတို့ကြောင့်ဖြစ်ပေါ်ခဲ့သည့် မူဝါဒရေးရာ နှင့် အင်စတီကျူးရှင်း လည်ပတ်မှု တည်ငြိမ်မှုဆိုင်ရာစိန်ခေါ်ချက်များမှာ ဥပမာကောင်းများပင်ဖြစ်သည်။

အခြေခံဥပဒေ ပြင်ရန် အချက်တချို့လိုအပ်ပေမဲ့ အမေရိကန်နိုင်ငံရွေးကောက်ပွဲများကဲ့သို့ အထက်လွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်များအား အကုန်လုံးတပြိုင်နက်တည်း မရွေးချယ်ဘဲ နှစ်လယ်ရွေးကောက်ပွဲနှင့် တဝက်စီ ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခြင်း၊ ပြည်နယ်အဆင့် ရွေးကောက်ပွဲများအား ဗဟိုရွေးကောက်ပွဲအပြီး နောက်ပိုင်းမှ သီးသန့်ကျင်းပခြင်းတို့မှာ စဉ်းစားသင့်သည့် အချက်များဖြစ်သည်။ ယင်းသို့ ခွဲခြားကျင်းပခြင်းအားဖြင့် မဲဆန္ဒရှင်များ အနေဖြင့်လည်း ကိုယ်စားပြုမှုနှင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်မတူညီသည့် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ် များနှင့် ပတ်သက်၍သော်လည်းကောင်း၊ အခြေခံဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချက်အရ ပေးအပ်ထားသည့် ကိုယ်စားလှယ် အဆင့်အလိုက် လုပ်ပိုင်ခွင့်များအား ပိုမိုနားလည်လာနိုင်ပြီး၊ မဲဆန္ဒရှင်နှင့် ကိုယ်စားလှယ်အကြား အပြန်အလှန်ဆက်နွှယ်မှု အားကောင်းသည့် ဒီမိုကရေစီပုံစံတရပ်ကိုထူ ထောင်လာနိုင်စေရာရှိပါသည်။ ယင်းအပြင် သရုပ်လက္ခဏာ Symbolic နှင့် Identity ဆိုင်ရာ အခြေပြု စဉ်းစားမှုများထက် ကိုယ်စားလှယ်လောင်းတစ်ဦးချင်းစီဖြစ်စေ၊ ပါတီ၏ စွမ်းဆောင်ချက်အရ ဖြစ်စေ၊ ပူးတွဲစဉ်းစားမှုကိုအခြေခံသည့် ရွေးချယ်မှုများ ပေါ်ပေါက်လာစေရန် လမ်းဖွင့်ပေးသကဲ့သို့ ဖြစ်လာနိုင်စေရာရှိပါသည်။

Alternative Vote (AV) မဲလွှဲပြောင်းစနစ် နှင့် PR အမျိုးကျ ကိုယ်စားပြု ပုံစံများမှာလည်း နောင်အနာဂတ်ကာလ ရွေးကောက်တင်မြှောက်မှုပုံစံအတွက် စဉ်းစားသင့်သည့် စနစ်များဖြစ်သည်။ အရပ်ဘက်နိုင်ငံရေးတွင် အင်အားစုလူမျိုးစုပေါင်းစုံ ပါဝင်ဆုံးဖြတ်နိုင်ခွင့်ရှိလေလေ အကြမ်းဖက် ခုခံတော်လှန်မှုကို အသားပြုသည့် နိုင်ငံရေးအပေါ်တိမ်းညွှတ်မှု လျော့ကျလေလေဆိုသည့် အချက်မှာ အကူးအပြောင်းကာလ တိုင်းပြည်များ အထူးသဖြင့် လူမျိုးစုံ ဗဟုပသာဒ စုံလင်သည့် တိုင်းပြည်မျိုးအတွက် အရေးပါသည့် အချက်ဖြစ်သည်။

(၃) အမျိုးမညီဖက်ဒရယ်ပုံစံအရ အထက်လွှတ်တော်ကို ပြောင်းလဲဖွဲ့စည်းခြင်း

(ယခုအချက်မှာလည်း အခြေခံဥပဒေ ပြင်ဆင်မှသာ ဆောင်ရွက်နိုင်မည့် အချက်ပင်။)

ပင်လုံစာချုပ်အရ ပြည်ထောင်စုကို စုပေါင်းတည်ထောင်ရန် ကြိုးစားခဲ့စဉ်ကပင် လူမျိုးစုလွှတ်တော် (အထက်လွှတ်တော်)နှင့် ပတ်သက်၍ အမျိုးမညီသည့် ကိုယ်စားလှယ်စုဖွဲ့မှုဖြင့် ပုံဖော်ရန် ကြိုးပမ်းခဲ့ခြင်းဖြစ်ရာ ယင်းစဉ်းစားချက်အား အခြေခံဥပဒေပြင်ဆင်မှု မှတဆင့်ဖြစ်စေ ပြန်လည်အသက်သွင်းရန် စဉ်းစားသင့်ပါသည်။ အမျိုးမညီစဉ်းစားခြင်းအားဖြင့် ဖက်ဒရယ်စနစ်တွင် အချို့ပြည်နယ် များအတွက် အထက်လွှတ်တော် ကိုယ်စားပြုမှု နည်းသယောင်ဖြစ်မည်ဖြစ်သော်လည်း ရှမ်း၊ ကချင်တို့ကဲ့သို့ လူမျိုးစုများသည့် ပြည်နယ်များအတွက် လက်ရှိ အမျိုးသားလွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ် စုဖွဲ့မှုမှာ ပြည်နယ်အရေး၊ လူမျိုးစုအရေးအတွက် မလုံလောက်သည့် သဘောပင်ဆောင်နေရာ ယင်းအချက်မှာ စဉ်းစားသင့်သည့်အချက်ဖြစ်ပြီး လွှတ်တော်နှစ်ရပ် သဘောထား ကွဲလွဲပါက ပြည်ထောင်စုတွင် ပြန်လည်ဆုံးဖြတ်သည့် စနစ်ကိုပါ ဖျက်သိမ်းသင့်ပါသည်။

ပြည်နယ်များနှင့် ဒေသအလိုက် ကိုယ်စားလှယ်များအနေဖြင့် မိမိတို့ ဒေသအရေးနှင့် ပတ်သက်သည့် ပြည်ထောင်စုအဆင့် ဆုံးဖြတ်ချက်များတွင် ဆွေးနွေးဆုံးဖြတ်ခွင့် သီးခြားသတ်မှတ်ပေးထားသည့် အခွင့်အာဏာသတ်မှတ်ချက်ဆိုင်ရာကိစ္စရပ်များ ကိုလည်း ပြဋ္ဌာန်းပေးသင့်ပါသည်။

အမေရိကန် ဖက်ဒရယ်ပုံစံမှာ လူတစ်ကိုယ် မဲတစ်မဲနှင့် အရွယ်ရောက်သူတိုင်း မဲထည့်ခွင့်အပါအဝင် (Bill Of Rights) လူ့အခွင့်အရေး သက်သက်ဖြင့် အထက်လွှတ်တော်အား အညီအမျှခွဲသတ်မှတ်ခြင်းဖြစ်ရာ သမိုင်းကြောင်းအရ ကွာခြားမှုရှိပြီး မျိုးနွယ်စုများ ရှိနေ ကာ လူဦးရေအချိုးအစား ကွာခြားသည့် မြန်မာနိုင်ငံအဖို့ ယင်းစနစ်မှာ အသုံးဝင်မဝင် စဉ်းစားရမည့်အချက်ဖြစ်သည်။³⁷² တစ်ဦးချင်း အခွင့်အရေး (Individual Rights) ကော၊ လောကလုံးဆိုင်ရာ အခွင့်အရေး (Universal Rights) အပါအဝင် အုပ်စုလိုက် အခွင့်အရေး (တိုင်းရင်းလူမျိုး၊ ဘာသာရေး ကွဲပြားမှုအလိုက် ထူးခြားမှုအပေါ် မူတည်ပေးသည့် အခွင့်အရေး) ပါ အပြန်အလှန် အမှီသဟဲဖြစ်ပြီး မချိုးဖောက်မိစေရေးအတွက် တာရှည်ခံမည့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေအဖြစ် ပြောင်းလဲနိုင်ရေးတွင် ဥပဒေပြုရေး အခန်းကဏ္ဍတွင် နိုင်ငံတွင်းရှိ လူအုပ်စုများအပါအဝင် ဒေသအားလုံး လွှမ်းမိုးနိုင်သည့် ၎င်းတို့ကပါ ပူးတွဲပိုင်ဆိုင်သည် ယူဆသည့်အထက်လွှတ်တော်ဖြစ်စေရေး ရည်မှန်းဖော်ဆောင်ရမည်ဖြစ်သည်။

(၄) ရေးရာကော်မတီများအကြား လုပ်ငန်းထပ်နေခြင်းများအား ရှောင်ရှားနိုင်စေရန်

(၂၀၀၈ ခုနှစ် အခြေခံဥပဒေမပြင်ဘဲ ဆောင်ရွက်နိုင်သည်။)

လက်ရှိ စနစ်အရဖွဲ့စည်းထားသည့် လွှတ်တော်နှစ်ရပ်၏ ရေးရာကော်မတီများမှာ လုပ်ငန်းစဉ်ကဏ္ဍ အားလုံးနီးပါးတူညီမှု ရှိနေ သည်ကိုလည်း တွေ့ရပါသည်။ အထူးသဖြင့် အမျိုးသားလွှတ်တော်တွင် ဖွဲ့စည်းထားသည့် ရေးရာကော်မတီအားလုံးနီးပါးမှာ ပြည်သူ့လွှတ်တော်တွင် ရှိနေခြင်းပင် ဖြစ်သည်။

လွှတ်တော်အလိုက် ဦးစာပေးဥပဒေပြုရမည့် လုပ်ငန်းစဉ်များ ခွဲခြားထားရန် လိုအပ်သကဲ့သို့ ပြည်သူ့လွှတ်တော်နှင့် အမျိုးသားလွှတ် တော်အကြား ကော်မတီများထပ်နေခြင်း မရှိစေရန် ခွဲခြားထားသင့်ပါသည်။ လက်ရှိဥပဒေနည်းဥပဒေများအရ အမြဲတမ်းကော်မတီ ၄ ခုသာ လွှတ်တော်နှစ်ရပ်မှ ပုံသေဖွဲ့စည်းရခြင်းဖြစ်ရာ ကျန်ကော်မတီများမှာ လွှတ်တော်နှစ်ရပ်မှ ဥက္ကဋ္ဌအချင်းချင်းညှိနှိုင်းမှုဖြင့် ဖွဲ့စည်းနိုင်ပါသည်။

372 Stepan.C.A (1999) Beyond the U.S Model (Federalism) / Pg 14

(၅) လွှတ်တော်ရေးရာကော်မတီ လုပ်ပိုင်ခွင့်များ ပိုပေးရန်

(၂၀၀၈ အခြေခံ ဥပဒေမပြင်ပဲဆောင်ရွက်နိုင်သည့် အချက်ဖြစ်သည်။)

လက်ရှိ လွှတ်တော် လည်ပတ်မှု ကုန်ကျစရိတ်အရအစည်းအဝေး တစ်ရက်ကျင်းပတိုင်း ကျပ်ငွေ သိန်း ၁ ရာကျော် ကျခံသုံးစွဲ နေပါသည်။ ကိစ္စရပ်အများစုကို ရေးရာကော်မတီများတွင် ပိုမိုဆွေးနွေးစေခြင်းဖြင့် လုပ်ငန်းစဉ်အတော်များများကို ရေးရာကော်မတီ တွင်ပြီးစီးအောင်ဆောင်ရွက် မဲခွဲဆုံးဖြတ် အနည်းငယ်ဆွေးနွေးသည့် အဆင့်သာ လွှတ်တော်အစည်းအဝေးတွင် ထားရှိစေခြင်းအားဖြင့် အချိန်ကုန်၊ ငွေကုန်၊ လုပ်ငန်းစဉ်အပေါ် အာရုံစိုက်မှု ပိုမိုကောင်းမွန်သည့် ပတ်ဝန်းကျင် တစ်ရပ်ကို ဖန်တီးလာနိုင်စရာ ရှိနေပါသည်။ လက်ရှိ လွှတ်တော်ကျင်းပနေမှု ပုံသဏ္ဌာန်အရ ခမ်းကြီးခမ်းနား ဖြစ်လွန်းနေပြီး အဆိုဥပဒေကြမ်းဆွေးနွေးမှုများကို ကြည့်လျှင်ပင် တစ်ရပ်တွင် တစ်ပါတီထဲက ထောက်ခံသူအမြောက်အမြား ဝင်ရောက်ဆွေးနွေးနေမှုအတွက် အချိန်ကုန်လွန်မှု စသည့် အနေအထားမျိုးများ ကြုံတွေ့နေရပါသည်။

ရေးရာကော်မတီများတွင် လုပ်ငန်းစဉ်အများစုကို ဖြတ်ခဲ့ခြင်းအားဖြင့် လွှတ်တော်ကျင်းပပုံမှာ တခမ်းတနားနှင့် တက်ချင်ချင် မတက် ချင်ချင် ကိုယ်စားလှယ်အနေဖြင့် စိတ်မပါလည်း အချိန်အကြာကြီးလွှတ်တော်အတွင်းတွင် ထိုင်နေရသည့် အဖြစ်မျိုးကျော် လွှား လာနိုင်စရာရှိပါသည်။ ရေးရာကော်မတီများကို လုပ်ပိုင်ခွင့်ပိုပေးရမည့် ကိစ္စရပ်များတွင် ပြင်ပမှ ကဏ္ဍအလိုက် ကျွမ်းကျင်သူများ၊ အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းများ၏ အကြံပြုချက်များအား အလွယ်တကူလက်ခံဆွေးနွေး ဝင်ထွက်နိုင်သည့် အခြေအနေမျိုး အထိ ဖန်တီးပေးရန် လွှတ်တော်ဥက္ကဋ္ဌများ၏ခွင့်ပြုချက်မလိုဘဲရေးရာကော်မတီကြားနာစစ်ဆေးမှုများအား ပိုမိုလက်ခံနိုင်သည့် အခြေအနေမျိုး ဖန်တီးခြင်းအားဖြင့် လွှတ်တော်စွမ်းဆောင်ရည်အတွက် အထောက်အကူဖြစ်လာနိုင်စရာရှိသလို အာဏာမဏ္ဍိုင်များအကြား အချင်းချင်း အပြန်အလှန်ထိန်းထိန်းခိုင်ခိုင်စွမ်းအတွက်ပါ အထောက်အပံ့ ဖြစ်လာစရာရှိနေပါသည်။

လွှတ်တော်ရေးရာ ကော်မတီများကို ဒီမိုကရေစီနည်းကျ ဖွဲ့စည်းခြင်း၊ နှစ်နှစ်လျှင် တစ်ကြိမ် ရေးရာကော်မတီများ ပြင်ဆင်ဖွဲ့စည်းခြင်း၊ ယင်းသို့ ပြင်ဆင်ဖွဲ့စည်းရာတွင် ဥက္ကဋ္ဌ၊ အတွင်းရေးမှူးများအား ပြန်လည်ရွေးချယ်ခြင်းတို့မှာလည်း ပြင်ဆင်သင့်သည့်အချက်များ ဖြစ်သည်။

(၆) ပြည်သူများ အလွယ်တကူဝင်ထွက်သွားလာနိုင်သည့်လွှတ်တော် ဖြစ်စေရေး

(၂၀၀၈ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေမပြင်ဘဲ ဆောင်ရွက်နိုင်သည့်အချက်ဖြစ်ပါသည်။)

လွှတ်တော်သည် ပြည်သူများအတွက် အလွယ်တကူဝင်ထွက်နိုင်သည့် နေရာဖြစ်ရန် အရေးကြီးပါသည်။ အလွယ်တကူ ဝင်ထွက်သွားလာ လည်ပတ် ကြားနာစစ်ဆေးမှုများအား လေ့လာလိုမှု၊ ရေးရာကော်မတီများနှင့် အလွယ်တကူတွေ့ဆုံတိုင်ကြား အကြံပြုနိုင်မှုများမရှိဘဲ “ပြည်သူ့အသံ၊ လွှတ်တော်အသံ”၊ “ပြည်သူ့ ဆန္ဒ၊ လွှတ်တော် ဆန္ဒ” ဆိုသည့် ဆောင်ပုဒ်နှင့် လက်တွေ့ ဖြစ်ရပ်မှာ ဝေးကွာနေဆဲဖြစ်နေပါလိမ့်မည်။ လွှတ်တော်အတွင်း ဝင်ထွက်သွားလာလိုသူ နိုင်ငံသားများအတွက် ခွင့်ပြုမိန့်စောင့်ရသည့် အချိန်ကာလကိုလျော့ချသင့်ပါသည်။ လိုအပ်ပါကလုံခြုံရေးအစီအမံမှာလွှတ်တော်၏ ငွေကြေးဘတ်ဂျက် ရန်ပုံငွေဖြင့် စီစဉ်သည့် အစီအမံဖြင့်သာ ဖြစ်သင့်ပြီး တပ်မတော်ထိန်းချုပ်ထားသည့် ပြည်ထဲရေး ဝန်ကြီးဌာန၏လက်အောက်ခံခြင်းမှ ကင်းလွတ်သင့် သည်ဟု အကြံပြုလိုပါသည်။

(၇) ဥက္ကဋ္ဌများအနေဖြင့် ပါတီ၊ အစိုးရကြီးစိုးမှုအောက်မှ ကင်းလွတ်စေရေး

(၂၀၀၈အခြေခံ ဥပဒေပြင်ဆင်မှု ရမည့်အချက်ဖြစ်ပါသည်။)

ပါတီ နိုင်ငံရေး ကြီးစိုးမှုများမှာ တွေ့ရလေ့ရှိသည့်ကိစ္စဖြစ်သော်လည်း အကြောင်းအရာအပေါ် အခြေမခံဘဲတင်သွင်းသည့် ကိုယ်စားလှယ်မှာ မည်သည့်ပါတီကဖြစ်သည်ဆိုသည့် ကိစ္စမျိုးနှင့် မည်သည့်ကိစ္စမဆို အစိုးရနောက်သာလိုက်နေသည့် လွှတ်တော်မျိုးမှာ ဒီမိုကရေစီသက်ဝင်ရေးအတွက် အဟန့်အတားကြီးမားစွာဖြစ်နိုင်သည့် နိုင်ငံရေးအခင်းအကျင်းတစ်ရပ်ကို အားပေးသည့် ဥပဒေပြုရေးမဏ္ဍိုင်ဖြစ်နေမည်မှာ မလွဲဇကန်ပင်။

နိုင်ငံတစ်ချို့တွင် ကျင့်သုံးသကဲ့သို့ ဒေသများ ပြည်နယ်များ၊ မဲဆန္ဒနယ်ဆိုင်ရာ ကိုယ်စားပြုသည့် အမျိုးသားလွှတ်တော် (အထက်လွှတ်တော် အမတ်များအား) အမတ်အဖြစ် ရွေးချယ်ခံရပြီးပါက ပါတီလုပ်ငန်းများ မလုပ်ရန်ဆိုသည့် တားမြစ်ချက်မျိုးကို ဖက်ဒရယ်စနစ်တွင် အရေးပါလာမည့် အမျိုးသားလွှတ်တော် (အထက်လွှတ်တော်) ဥက္ကဋ္ဌရာထူး တာဝန်ယူသူအတွက်ပါ သီးသန့်ပြဋ္ဌာန်းသင့်ပါသည်။ လွှတ်တော်နှစ်ရပ် ယှဉ်လျှင်ပင် ဖက်ဒရယ်ယူနစ်များ အရေးအထူးအရေးစိုက်ရမည့် အထက်လွှတ်တော် ဥက္ကဋ္ဌအနေဖြင့် ပါတီနှင့် တတ်နိုင်သမျှ ကင်းလျှင် အကောင်းဆုံးဖြစ်ပါသည်။

သို့မှသာ အုပ်ချုပ်ရေးမဏ္ဍိုင် ကြီးစိုးလွှမ်းမိုးမှုကို ကျော်လွှားနိုင်သည့် လွှတ်တော်များ ပေါ်ပေါက်စေရေးအတွက် အကာကွယ်ဖြစ်မည့် အပြင် ဒီမိုကရေစီစနစ်အရ မဏ္ဍိုင်များအကြား ထိန်း-ထေနိုင်မှုအတွက်ပါ အထောက်အကူပြုစေပါလိမ့်မည်။

(၈) အစိုးရကိုယ်တိုင် ဥပဒေပြုမှု အစီအစဉ်များနှင့်ပတ်သက်၍ တိကျရှင်းလင်းသည့်အစီအစဉ်များ ထုတ်ပြန်သင့်

(၂၀၀၈ အခြေခံ ဥပဒေ မပြင်ဆင်ဘဲ လုပ်နိုင်သည်။)

လွှတ်တော်သက်တမ်း တစ်ကြိမ်ပြီးတိုင်း ဥပဒေတင်သွင်းမှုအများစုမှာ အစိုးရဘက်မှဖြစ်ပါသည်။ ဝန်ကြီးဌာနများအနေဖြင့် လက်တွေ့စီမံအုပ်ချုပ်သည့် လုပ်ငန်းစဉ်များကို လုပ်ကိုင်နေရသဖြင့် လက်တွေ့ လိုအပ်မှုအရသော်လည်းကောင်း၊ အတွေ့အကြုံရှိသည့် လူစွမ်းအားအရင်းအမြစ်များ အသင့်ရှိနေသည့်အတွက်သော်လည်းကောင်း၊ တင်သွင်းမှုများရခြင်းဟု ယေဘုယျ ကောက်ချက်ချလိုပါသည်။ သို့သော် မူဝါဒ ဖော်ထုတ်ခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်အဝဝကို ပြည်သူများ၊ ပညာရှင်များ၊ အစိုးရမဟုတ်သည့် think Tank များ ကြိုတင်သိထားရမှုမှာ ဒီမိုကရေစီတွင် ပွင့်လင်းမြင်သာမှုအရ အရေးကြီးသည့် ဖြစ်စဉ် တစ်ရပ်ဖြစ်သည့်အပြင် ကြိုတင်သိထားသည့်အတွက် အလွှာစုံပါဝင်နိုင်သည့် မူဝါဒရေးရာ ဖော်ထုတ်ဖန်တီးမှု လုပ်ငန်းစဉ် တစ်ရပ်ဖြစ်လာနိုင်ပြီး အလွှာစုံလွှမ်းမိုးမှုရှိသည့် မူဝါဒရေးရာ ဖော်ထုတ်မှု ဖြစ်လာစေရန် အထောက်အကူပြုနိုင်စရာရှိပါသည်။

သက်တမ်းတစ်ခုအတွင်း အစိုးရဝန်ကြီးဌာနများမှ တင်သွင်းမည့် ပြင်ဆင်၊ ပယ်ဖျက် အသစ်ရေးတင်သွင်းမည့် ဥပဒေကြမ်းများစာရင်းကို ကြိုတင် ထုတ်ပြန်မှုများ လုပ်ဆောင်ပေးသင့်ပါသည်။ ဦးစားပေးမူဝါဒက မည်သည့်ကဏ္ဍဖြစ်သည်ဆိုသည့် ကိစ္စများနှင့် လွှတ်တော်အတွင်း ဆွေးနွေးမည့်ကိစ္စရပ်များ အများပြည်သူကြိုတင်သိရှိမှုမှာ ပွင့်လင်းမြင်သာမှုအရနှင့် အလွှာစုံ ပါဝင်သည့် မူဝါဒ ဖော်ထုတ်ဖန်တီးမှုအတွက် မဖြစ်မနေဆောင်ရွက်ရမည့် ကိစ္စဖြစ်ပါသည်။

ပြည်ထောင်စု ဝန်ကြီးဌာနများမှ အရာရှိကြီးများ တာဝန်ရှိသူများနှင့် ဥပဒေပြုမဏ္ဍိုင်ရေးရာကော်မတီများအကြား အပြန်အလှန် ဆက်ဆံရေးသည် စောင့်ကြည့်ထိန်းကျောင်းရေး လုပ်ငန်းစဉ်များအတွက် မရှိမဖြစ် အရေးကြီးပါသည်။

(၉) ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်တွင် လွှတ်တော်ပါဝင်မှုကို သီးသန့်အခန်းကဏ္ဍအနေဖြင့် သတ်မှတ်ပုံဖော်ရန်
(၂၀၀၈ ခုနှစ် အခြေခံဥပဒေအတွင်းပင် ဆောင်ရွက်နိုင်ပါသည်။)

ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်နှင့် လွှတ်တော်အခန်းကဏ္ဍဆက်နွယ်မှုမှာ အသွင်ကူးပြောင်းရေး ပြုလုပ်သည့်နိုင်ငံများတနည်းအား ပြုလုပ်သည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအတွင်းပင် ဆောင်ရွက်နိုင်ပါသည်။ နိုင်ငံများတွင် အရေးပါသည့် အခန်းကဏ္ဍတွင်ရှိနေတတ်ရာ အပစ်ရပ်စဲရေးနှင့် ငြိမ်းချမ်းရေး လုပ်ငန်းစဉ်၊ ဘုံအမှတ် သရုပ်လက္ခဏာတည်ဆောက်ခြင်း Nation-Building တို့တွင် ပါဝင်နေရသည့် လွှတ်တော် အနေဖြင့် ၎င်း၏ အခန်းကဏ္ဍ မြှင့်တင်နိုင်ရေး၊ လူထုကိုယ်စားပြုမှု တရားဝင်မှုကို ရရှိထားသည့် လွှတ်တော်မှ အလုပ်ဖြစ်နိုင်သည့် မူဝါဒရေးရာ ဖော်ထုတ်ခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်များ ထွက်ပေါ်လာနိုင်ရေး ရှေ့ရှု၍ ပုံမှန်ရေးရာကော်မတီများ သုတေသနအကြံပြု အဖွဲ့များ ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ခြင်း၊ ယင်းအဖွဲ့အစည်းများမှ ကိုယ်စားလှယ်များအား အမျိုးသားပြန်လည်သင့်မြတ်ရေး ပဋိပက္ခရပ်စဲရေးလုပ်ငန်းစဉ်များတွင် လွှတ်တော်အနေဖြင့် အစိုးရ မူဝါဒ နောက်လိုက်သက်သက်မဟုတ်ဘဲ ပါဝင်ဆောင်ရွက်စေခြင်းဖြင့် ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် အမျိုးသားပြန်လည်သင့်မြတ်ရေးဆိုင်ရာ အကျပ်အတည်းများကို ကျော်လွှားနိုင်ရေးတွင် အထောက်အပံ့ပြုစရာ ဖြစ်လာနိုင်ပါသည်။

အထူးသဖြင့် အမျိုးသားလွှတ်တော်နှင့် ပြည်သူ့လွှတ်တော်အကြား ဦးစားပေးအခန်းကဏ္ဍများကို ခွဲခြားထားခဲ့မည်ဆိုပါက ဖက်ဒရယ်စနစ်အတွက် အရေးပါလာနိုင်စရာဖြစ်သည့် အမျိုးသားလွှတ်တော်မှ တိုင်းရင်းသားရေးရာကဲ့သို့ ကော်မတီများအနေဖြင့် ယင်းအခန်းကဏ္ဍကို ဦးစားပေးတာဝန်ယူဆောင်ရွက်စေခြင်းမျိုး ဆောင်ရွက်နိုင်ပါသည်။ ယင်းကော်မတီမျိုးမှာသာမန်ရေးရာ ကော်မတီတစ်ရပ်အနေဖြင့် ဖွဲ့စည်းရေးထက် အင်စတီကျူးရှင်းအလိုက် သက်ဝင်အားကောင်းမှုရှိသည့် ရေးရာကော်မတီ တနည်းအား ဖြင့် လုပ်ငန်းကဏ္ဍအလိုက် အကြံပြုနိုင်သည့် အကြံပေးပညာရှင်များလိုအပ်သည့် ကော်မတီမျိုးလည်း ဖြစ်လေရာ လွှတ်တော် ဘတ်ဂျက်ဖြင့် မလုံလောက်ပါက နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်းများ၏ အကူအညီဖြင့် တိုးချဲ့လည်ပတ်စေသည့် ကော်မတီမျိုး ဖြစ်စေရန် အကောင်အထည် ဖော်သင့်ပါသည်။ လွှတ်တော်သက်တမ်းနှစ်ကြိမ်အတွင်း ဘတ်ဂျက်စိစစ်သည့် ငွေစာရင်းကော်မတီကဲ့သို့ ကော်မတီမျိုးမှာ နိုင်ငံတကာမှ အထောက်အပံ့များလည်းရခဲ့လေရာ အမှန်တကယ်သက်ဝင်အောင် အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်မည် ဆိုပါက ခက်မည့်အလားအလာမရှိဟုယူဆရပါသည်။

(၁၀) လွှတ်တော်မှ ဖွဲ့စည်းခွင့်ရှိသည့် ကာကွယ်ရေးနှင့် လုံခြုံရေးဆိုင်ရာအမြဲတမ်းကော်မတီများ ဖွဲ့စည်းရန်
(၂၀၀၈ အခြေခံ ဥပဒေမပြင်ဘဲ ဆောင်ရွက်နိုင်ပါသည်။)

၂၀၀၈ ခုနှစ် အခြေခံဥပဒေအရ ပေးထားသော်လည်း အမျိုးသားလွှတ်တော်မှ ဖွဲ့စည်းခွင့်ရှိသည့် လွှတ်တော်ဆိုင်ရာ ကာကွယ်ရေးနှင့် လုံခြုံရေးကော်မတီမှာ တစ်ကြိမ်တခါမျှ ဖွဲ့စည်းခဲ့ခြင်း မရှိပါ။ လုံခြုံရေးနှင့် ကာကွယ်ရေး၊ စစ်ရေးဆိုင်ရာအသိပညာရှိသည့် အရပ်သား ကိုယ်စားလှယ်များ၊ တပ်မတော်သားကိုယ်စားလှယ်များ၊ တိုင်းရင်းသားကိုယ်စားလှယ်များဖြင့် ခန့်အပ် ဖွဲ့စည်းနိုင်ပါက ကာကွယ်ရေးကဏ္ဍကို လွှတ်တော်မှ စိစစ်နိုင်ရန်၊ လုံခြုံရေးတပ်ဖွဲ့များ၏ အသုံးစရိတ်များ စိစစ်နိုင်ရန်အပါအဝင် စမှတ်တရဖြစ်နိုင်သည့်အပြင် စစ်တပ်၊ လုံခြုံရေးစသည့် ကဏ္ဍများနှင့် ပတ်သက်သည့် ဥပဒေများရေးဆွဲရေးတွင် အရပ်သားကိုယ်စားလှယ်များဘက်မှ အစပြုဆွေးနွေးနိုင်သည့် ရေးရာကော်မတီအဖြစ် ဖန်တီးနိုင်မည်ဖြစ်သည်။

ဒီမိုကရေစီအသွင်ကူးပြောင်းမှု အောင်မြင်ခဲ့သည့် နိုင်ငံများ၏ အတွေ့အကြုံအရ စစ်တပ်အားပရော်ဖက်ရှင်နယ် စစ်တပ်အဖြစ် အသွင်ပြောင်းခြင်း အရပ်သားအုပ်ချုပ်မှုအောက် ဒီမိုကရေစီနည်းကျ လွှဲပြောင်းပေးနိုင်မှုဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များတွင် အရပ်ဘက်နှင့် စစ်ဘက်အကြား ဆက်ဆံရေးအပြင် အရပ်သား၏ လုံခြုံရေးကဏ္ဍ စီမံခန့်ခွဲမှုအပေါ် ကျွမ်းကျင်မှုနှင့် ကွဲလွဲမှု ကဲ့သို့ ကိစ္စမျိုးမှာအရေးပါလေ့ရှိရာ ယင်းကော်မတီမျိုးအား အသက်သွင်းခြင်းဖြင့် အင်စတီကျူးရှင်းဆိုင်ရာလည်ပတ်မှုနှင့် ၂၀၀၈ ခုနှစ်အခြေခံဥပဒေအရ ပေးထားချက်

အောက်မှ အရပ်ဘက်၊ စစ်ဘက် ဆက်ဆံရေးတည်ဆောက်နိုင်မှုဆိုင်ရာ အခန်းကဏ္ဍတစ်ရပ်ကို ဖြည့်ဆည်းပေးရာလည်းရောက်ပေသည်။

(၁၁) လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များအတွက် ရုံးခန်းမှအစ အထောက်အကူပြုဝန်ထမ်းအထိ ပြင်ဆင်ပံ့ပိုးမှုများ လုပ်ပေးရန်။

လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ် တစ်ဦးချင်းစီအတွက် မိမိတို့ တာဝန်ယူရသည့် ရေးရာကော်မတီနှင့် ပတ်သက်သည့် ရုံးခန်းရှိသော်လည်း တစ်ဦးချင်းအတွက် လွှတ်တော်အတွင်းတွင် အလုပ်လုပ်ရန် ရုံးခန်းသတ်သတ်မှတ်မှတ် မရှိပါ။ ကျယ်ပြန့်လွန်းသည့် ဥပဒေပြုရေးဆိုင်ရာကိစ္စရပ်များ လုပ်ဆောင်ရန်အတွက် သီးသန့်ရုံးခန်း၊ ရုံးအဖွဲ့ အကြံပေးများထားနိုင်သည့် ကိုယ်စားလှယ်များ ငွေကြေးတတ်နိုင်သည့် ကိုယ်စားလှယ်အချို့သာ ပြင်ပတွင် ရုံးခန်းများသီးသန့် ထားနိုင်ပါသည်။ (ဥပမာတသီးပုဂ္ဂလ အမျိုးသားလွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ် သမ္မတရုံးဝန်ကြီးဟောင်း ဦးစိုးသိန်းမှာ ရုံးခန်း၊ ရုံးအဖွဲ့များထားရှိပြီး ယခင် MPC မြန်မာငြိမ်းချမ်းရေးစင်တာမှ အကြံပေးတစ်ဦးအား ၎င်း၏ ဥပဒေရေးရာ အကြံပေးအဖြစ် ခန့်အပ်ထားခြင်းမျိုး)။

ဝန်ထမ်းများ မဌားရမ်းနိုင်သည့်အပြင် ကိုယ်စားလှယ်များမှာ မိမိ တည်းခိုသည့် နေထိုင်သည့်နေရာရောက်မှာ လုပ်ရန်ရှိသည့် လုပ်ငန်းတစ်ချို့ကို ဆက်လုပ်နေရခြင်းများ ရှိနေသည်။ အချို့ကိုယ်စားလှယ်အများစုမှာလည်း ရိပ်သာပြန်ရောက်ပါက ကိုယ်ပိုင် သုတေသနပြု လေ့လာရန် အချိန်ပေးရခြင်းထက် ပါတီတွင်း ကိုယ်စားလှယ်အစုအဖွဲ့အစည်းအဝေးများနှင့် ပါတီခေါင်းဆောင်အချို့ ထံမှ မူဝါဒရေးရာ လမ်းညွှန်ခံယူရန်အတွက် အချိန်ပေးရခြင်းများတွင်သာ အချိန်ကုန်နေသည်ကိုလည်း တွေ့ရပါသည်။ ကိုယ်စားလှယ်များ၏ နေ့စဉ် ဥပဒေပြုရေးလုပ်ငန်းစဉ်များ၊ မီဒီယာများနှင့် အပြန်အလှန်ဆက်သွယ်မှု မြှင့်တင်နိုင်ရေး၊ အရပ်ဘက် အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ဆက်ဆံမှုမြှင့်တင်နိုင်ရန် မဲဆန္ဒနယ်ကိစ္စများအပါဝင် အလုပ်ရုံဆွေးနွေးပွဲများကို ကိုင်တွယ်နိုင်ရန်အတွက် ကိုယ်စားလှယ် တစ်ဦးချင်းစီ၏ နောက်တွင် ဝန်ထမ်းများခန့်အပ်ပေးရန် လိုအပ်နေပါသည်။

(၁၂) ရေးရာကော်မတီများတွင် အမျိုးသမီးများနှင့် တိုင်းရင်းသားပါတီများ ဦးဆောင်မှုအခန်းကဏ္ဍ ပိုမိုပေးခြင်း

လွှတ်တော်ရေးရာကော်မတီများတွင် အမျိုးသမီးများ ဥက္ကဋ္ဌ၊ အတွင်းရေးမှူးစသဖြင့် ရာထူးများရယူနိုင်မှုမှာ ဒုတိယအကြိမ်သက်တမ်းတွင် တိုးပွားလာသော်လည်း အမျိုးသားလွှတ်တော်တွင်မူ တစ်ဦးကွယ်လွန်သွားသည့်အတွက် တိုးတက်လာမှု မရှိဟုဆိုရပေမည်။ တိုင်းရင်းသားပါတီများ၏ ရေးရာကော်မတီဆိုင်ရာဦးဆောင်မှု အခန်းကဏ္ဍမှာ အင်မတန်မှ မှေးမှိန်နေပါသည်။ ဒီမိုကရေစီတွင် စွမ်းဆောင်ရည်သာ အဓိကကျသော်လည်း မြန်မာပြည်၏ အင်စတီကျူးရှင်းများ စွမ်းဆောင်ရည်ကို လူများစုဖြစ်သည့် ဗမာလူမျိုးများပင် မယုံကြည်သကဲ့သို့ လူမျိုးဘာသာစကားကွဲပြားပြီး ကာလရှည်စိတ်ဝမ်းကွဲပြားမှုနှင့် သံသယဝင်မှုများရှိနေသည့် အခြားလူမျိုးစုများမှာ ဗမာလူများစုလွှမ်းမိုးမှုရှိသည့် အင်စတီကျူးရှင်းများအား မယုံကြည်ဘဲ သံသယစိတ်ဝင်ကြသည်မှာအဆန်းတော့မဟုတ်ပေ။ ယင်းအခြေအနေတရပ်တွင် အမျိုးသားပြန်လည်သင့်မြတ်ရေးခေါင်းစဉ်နှင့် လျော်ညီစွာတိုင်းရင်းသားအမျိုးသားရေးအခြေခံပါတီများ၏ နိုင်ငံကို ပူးတွဲပိုင်ဆိုင်မှုဆိုင်ရာ အခန်းကဏ္ဍကို မြှင့်တင်ပေးခြင်းသာလျှင် ရောင်စုံပန်းများဖူးပွင့်သည့် အင်စတီကျူးရှင်းများအဖြစ် ယုံကြည်မှု တည်ဆောက်ရေးတွင် ရှေ့တိုးလာစရာဖြစ်နေပါသည်။ ပြည်မအခြေပြု ပါတီကြီးများ လက်ဝေခံတိုင်းရင်းသားများဆိုသည့်ကိစ္စမှာ မြန်မာ့ဆိုရှယ်လစ် လမ်းစဉ်ပါတီကဲ့သို့ တပါတီအာဏာရှင်လက်ထက်တွင်လည်း ကြုံခဲ့ဖူးပြီးဖြစ်ရာ စွမ်းဆောင်ရည်အရ ဝန်ဆောင်မှု အပြည့်အဝ မပေးနိုင်ချိန်တွင် တိုင်းရင်းသားပါတီများ၏ ဦးဆောင်မှုဆိုင်ရာအခန်းကဏ္ဍကိုမြှင့်တင်ပေးမှုဖြင့် ယုံကြည်မှု တည်ဆောက်ရေးတွင်ပါ ရှေ့တိုး တိုးတက်လာနိုင်စရာရှိနေပါသည်။

(၁၃) ဥပဒေ၊ နည်းဥပဒေများကို အမြန်ဆုံးရေးဆွဲရန်။

လွှတ်တော်သက်တမ်း နှစ်ကြိမ် အတွေ့အကြုံအရ အခြေခံဥပဒေ ပြင်ဆင်ပြီး၍ ဖြစ်စေ၊ ဥပဒေတရပ် အတည်ပြုပြီးသည့် အခါတွင်ဖြစ်စေ၊ အဆိုပါ ပြင်ဆင်ပြဋ္ဌာန်းချက်များ အချိန်တိုအတွင်း သက်ဝင်အကောင်အထည်ဖော်နိုင်မှု မရှိသည့် ကိစ္စရပ်များတွင် ဥပဒေ၊ နည်းဥပဒေ မရေးဆွဲနိုင်သည့် ကိစ္စရပ်က အဓိကအချက် အနေဖြင့် ပါဝင်နေပါသည်။ ယင်းအတွက်ကြောင့်ပင် ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု လျှော့ချခြင်းကဲ့သို့ ကိစ္စအပါအဝင်၊ ပြဋ္ဌာန်းခဲ့သည့် ဥပဒေများထိရောက် အသက်ဝင် အသုံးပြုနိုင်ရေးတွင် နှောင့်နှေးကြန့်ကြာနေသည့်အတွက် ဥပဒေတရပ် ပြင်ဆင်ပြဋ္ဌာန်းပြီးပါက လိုအပ်သည့် ဥပဒေ၊ နည်းဥပဒေများအမြန်ဆုံး ပြဋ္ဌာန်းနိုင်အောင် ဆောင်ရွက်သင့်ပါသည်။

(၁၄) အခြားလုပ်ဆောင်သင့်သည့်အချက်များ

အနာဂတ် ဖက်ဒရယ်စနစ်တွင် အရေးပါလာမည့် အမျိုးသားလွှတ်တော်အနေဖြင့် ပြည်နယ်တိုင်းအဆင့် မူဝါဒရေးရာချမှတ် အကောင်အထည်ဖော်သူများ ဥပဒေပြုရေးမဏ္ဍိုင်တို့နှင့် ပူးပေါင်းညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်မှု အစီအစဉ်များ မြှင့်တင်ဆောင်ရွက်ခြင်း၊ အမျိုးသား လွှတ်တော်အမတ်များအနေဖြင့် ရွေးချယ်ခံရပြီးပါက ပြည်ထောင်စုအဆင့်နှင့် ပြည်နယ်အရေးပိုမိုဆောင်ရွက်နိုင်ရန် ပါတီ အကျိုးစီးပွားနိုင်ငံရေးထက် အကြောင်းအရာအခြေပြု ဆွေးနွေးဆုံးဖြတ်သည့်စနစ် ပိုမိုသက်ဝင်သည့် စနစ်ပေါ်လာရန်အတွက် လွှတ်တော် သက်တမ်းကာလအတွင်း ပါတီလုပ်ငန်းများဆောင်ရွက်ခြင်း မရှိစေရကဲ့သို့ နိုင်ငံတစ်ချို့မှ အထက်လွှတ်တော်အမတ်များ အတွက် ပြဋ္ဌာန်းထားသည့် စည်းမျဉ်းများပြောင်းလဲရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းရန်၊ လွှတ်တော်သို့ အကူအညီများပေးအပ်နေသည့် နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်းများအနေဖြင့် ရေးရာကော်မတီအနည်းငယ်ကို သီးသန့်ပံ့ပိုးခြင်းမျိုးထက် ဥပဒေပြုရေးကဏ္ဍ ပိုမိုအားကောင်းစေမည့် အခြားရေးရာကော်မတီများကိုပါ နည်းပညာပိုင်းအရသော်လည်းကောင်း၊ နည်းစနစ်ပိုင်းအရသော်လည်းကောင်း၊ ပိုမိုထောက်ပံ့မှုများပေးအပ်ခြင်း၊ ရေးရာကော်မတီအဖွဲ့ဝင်များ ရွေးချယ်ရာတွင် ဥက္ကဋ္ဌမှ ပရိုဖိုင်သက်သက်ကြည့်ရွေးချယ်မှု ထက် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းနှင့် ဒီမိုကရေစီ စံနှုန်းတစ်ရပ်ဖြင့် သတ်မှတ်ရွေးချယ်သည့်စနစ်သို့ ပြောင်းလဲရန်၊ လွှတ်တော်၏ ပည်သူ့ ဆက်ဆံရေး မဟာဗျူဟာပြောင်းလဲခြင်း၊ နိုင်ငံတကာပါလီမန်များနှင့် သက်ဆိုင်သည့် စာအုပ်စာတမ်းများ၊ နိုင်ငံတကာမှ ဥပဒေရေးရာ စာအုပ်စာတမ်းများကို မြန်မာဘာသာသို့ပြန်ဆို ဖြန့်ဝေပေးခြင်းတို့မှာ ဆောင်ရွက်သင့်သည့် ကိစ္စရပ်များဖြစ်ပါသည်။

*****

Bibliography: ကိုးကားစာရင်း

စာအုပ်၊ ဂျာနယ်၊ မဂ္ဂဇင်း ဆောင်းပါးများ၊ အင်တာနက် ဝက်ဆိုက်များနှင့် အစီအရင်ခံစာများ

အင်္ဂလိပ်ဘာသာဖြင့်

A. Stepan, Federalism and Democracy: Beyond US Model, Journal of Democracy, John Hopkins Press, November 1999, P. 28

Anna K. Jarstad and Timothy D. Sisk (Editors), From War to Democracy: Dilemmas of Peace Building, Cambridge University Press, 2008, pp. 308

Blazevic, I., Risks and traps on the road to Democracy. ISP/ Myanmar, Myanmar Quarterly, June, 2017.

Berturo, A. & Elgie, R. , Bicameralism and bicameral reforms in Democracy and dictatorship, Taiwan Journal of Democracy, Volume 14, No. 2: 1-29. December 2018.

Borsuk, R. Bribery Thrives in Indonesia as Power is Decentralized, The Wall Street Journal, January 28, 2003.
[https://www.wsj.com/articles/SB1043696951368737024\(6/11/19\)](https://www.wsj.com/articles/SB1043696951368737024(6/11/19))

Buzzi, C., Politics of civil society and Hybrid Regime, The Myanmar Quarterly Vol.1, No.1, October 2016.

Besler, Eva M., The Swiss Standart: A Model of Perfect Bicameralism, Perspective on Federalism, Vol. 10, issue 2, 2018.

CGTN, How Do Chinese People make their Voices Heard in China? October 15, 2017. https://news.cgtn.com/news/7963544d30597a6333566d54/share_p.html (6/11/19)

Constitution of Russian Federation 2014, pdf. <http://www.wipo.int/edocs/lexdocs/laws/en/ru/ru13en.pdf>

Carothers, T., The End of Transition Paradigm/ Journal of Democracy, Volume 13. Issue. 1, January 2002.

Christian, H. & others (editors), Democratization: 17. Failed Democratization, M. Steven Fish and Jason Wittenberg, Oxford University Press, Jan 2009, p. 249

Constitution of the Federal Democratic Republic of Ethiopia (1994), pdf. <https://www.wipo.int/edocs/lexdocs/laws/en/et/et007en.pdf>

Constitution of the Republic of South Africa (1996), pdf. https://www.gov.za/sites/default/files/gcis_document/201409/act108of1996s.pdf

Crouch, M., Legislating Reform? Law and Conflict in Myanmar: War, Politics and Religions, ISEAS, Singapore, 2016, pdf.

Crouch, M. & Lindsey, T. Editor(s): Law, Society and Transition in Myanmar, Hart Publishing, 2014.
<https://www.bloomsburyprofessional.com/uk/law-society-and-transition-in-myanmar> last viewed on 5/12/19.

Dr. Reuter, K., Secretary General of the Bundesrat (editor) The Bundesrat and the Federal state system, Berlin 2009, 14th edition. December 2013. <https://www.crisisgroup.org/asia/south-east-asia/myanmar/not-rubber-stamp-myanmars-legislature-time-transition> (25 Sept 2019)

Darlington, R. Russian Political System. Roger Darlington's World., 2018, March 21 <http://www.rogerdarlington.me.uk/Russianpoliticalsystem.html> (20/11/19).

Diamond, L., Foreword, Myanmar Quarterly, ISP Myanmar, Issue .1 / No. 1, 2016.

Egreteau, R., Myanmar Parliament Old Preserves Old Patterns, Nikkei Asian Review, 2016 April. <https://asia.nikkei.com/Politics/Renaud-Egreteau-Myanmar-parliament-preserves-old-patterns> last viewed on 5/12/19.

Elliot W. Bulmer, Bicameralism, International IDEA, 2014, P. 1 <https://www.idea.int/publications/catalogue/bicameralism> last viewed on 5/12/9.

Freedom House Report of 2019, Myanmar. <https://freedomhouse.org/report/freedom-world/2019/myanmar> (25/10/19)

Fisher, J., Suu Kyi's Party Exclude Muslim Candidates, BBC News, Myanmar, 8 September 2015. <https://www.bbc.com/news/world-asia-34182489> last viewed on 5/12/19.

Fessha, Y., The original sin of Ethiopian federalism. 50 shades of federalism, 2018. <http://50shadesoffederalism.com/case-studies/original-sin-ethiopian-federalism/> 20/11/19.

Fink, Myanmar's Proactive National Legislature, Social Research: An international Quarterly, Vol.82, No.2, John Hopkins Press, 2015, pp. 327-354

Federation Council of the Russian Federation, <http://www.council.gov.ru/en/> (12/9/19).

Fukuyama, F., Political Order and Political Decay: From Industrialization to the Globalization of Democracy, Farrar, Straus and Giroux, 2014.

Fukuyama, F., State-Building: Governance and World Order in the Twenty-first Century, Ithaca, N.Y.: Cornell University Press, 2004.

Filippov, M., Ordeshook, P.C. & Shvetsova, Olga., Designing Federalism, Cambridge University Press, UK, 2004 , P - 128 Government of Burma Act 1935, pdf.

Gamper, A., Representing Regions, Challenging Bicameralism: An Introduction, Perspective on Federalism, Volume 10, issue 2, 2018.

House of the Federation, <http://www.senat.fr/senatsdumonde/english/ethiopie.html> (19/2/19).

Hailemariam, Z., Perspective on the Current Ethiopia Political System, Ethiopian Herald, 2018. <https://allafrica.com/stories/201806110696.html> (20/11/19).

Hluttaw Brochure Working Group, The Republic of the Union of the Myanmar: Hluttaw, Nay Pyi Taw, 2017, 1st Edition.

- Hironori Yamamoto, Tools for Parliamentary Oversight: A comparative Studies of 88 National Parliaments, Inter-Parliamentary-Union, Switzerland, 2007, pdf.
- Htin Lynn Aung, The Myanmar Times, Better implementation of the law needed to draw foreign investors, 10 Jun 2019. <https://www.mmtimes.com/news/better-implementation-law-needed-drawforeign-investors.html> (7/11/19).
- ICG, Not a Rubber Stamp: Myanmar's legislature in a time of Transition, No.142 Asia Briefing, 13
- IDEA (International Institute for Democracy and Electoral Assistance), Electoral System Design, Stockholm, Sweden, 2008.
- Khin Zaw Win, Twin Authoritarianisms in Myanmar, New Mandala, 13 September 2019. [https://www.newmandala.org/twin-authoritarianisms/\(18/9/19\)](https://www.newmandala.org/twin-authoritarianisms/(18/9/19)).
- Min Than, The Tatmadaw in the Hluttaw, ISEAS, Singapore, 20 November 2018. [https://www.iseas.edu.sg/images/pdf/ISEAS_Perspective_2018_73@50.pdf\(6/12/19\)](https://www.iseas.edu.sg/images/pdf/ISEAS_Perspective_2018_73@50.pdf(6/12/19))
- Maw Htun Aung & Sebastian Sahla, Mining decentralization in Myanmar requires better implementation to succeed, The Myanmar Times, October 25, 2019. <https://www.mmtimes.com/news/miningdecentralisation-myanmar-requires-better-implementation-succeed.html> (7/11/19).
- Min Zin, Burma Votes for Change: The New Configuration of Power, The Journal of Democracy, Volume 27, Issue 2, April 2016.
- Mansfield and Snyder, Democratic Transitions, Institutional Strength, and War, 2005 : cited in Mitchell O' Brien and others (eds) , Parliaments as Peace Builders in Conflict – Affected Countries, World Bank Institute, Washington DC, USA, 2008, p.14
- Madison, J., The Structure of the Government Must Furnish the Proper Checks and Balances Between the Different Departments, Federalist No. 51, 1788.
- Lijphard, A., Patterns of Democracy, Yale University Press, 1999.
- Lewitsky & Way, The Rise of Competitive Authoritarianism, Journal of Democracy, Vol.13, No.2, 2002, April.
- O'Brien, M., Stapenhurst, R. & Johnston, J., Parliaments as Peace builders in Conflict-affected Countries. The World Bank Intitute, Washington D.C, U.S.A, 2008.
- Pelizzo, R., Stapenhurst, R., Olson, D., (Eds), Trends in Parliamentary Oversight, The World Bank Institute, Washington D.C, U.S.A, 2004.
- R. Egreteau, Parliamentary Development in Myanmar: An Overview of the Union Parliament, 20112016, The Asia Foundation, Yangon, 2017.
- R. Egreteau, Chapter 16: Emerging patterns of Parliamentary Politics, in David I. Steinberg (Ed), Myanmar: The Dynamics of an Evolving Polity, 2014.

- Russell, M., Representing the Nations and Regions in a new Upper House: Lessons from Overseas. London: The Constitution Unit, University College London, January 13, 2000.
- Renzsch, W., 'Federalism in Germany: The View from Below', 50 Shades of Federalism, 2019. <http://50shadesoffederalism.com/case-studies/federalism-in-germany-the-view-from-below/> (21/11/19).
- Requejo, F., Is Spain a Federal Country? 50 Shades of Federalism, Volume.2, 2018. <http://50shadesoffederalism.com/case-studies/spain-federal-country/> (5/12/19).
- Saiegh, S. M., The Role of Legislatures in the Policymaking Process, University of California, San Diego, 2005, p. 8
- Siegner, M., In Search of the Panglong Spirit: The Role of Federalism in Myanmar's Peace Discourse, Hanns Seidel Foundation, 2019. P.19
- Stepan, A., Linz, Juan & Yogendra, Yadvu., Crafting State-Nations: India and other Multinational Democracies, Baltimore Johnhopking Press, 2008.
- Switzerland's Constitution of 1999 with amendment through 2002, Constitute.org, pdf. https://www.constituteproject.org/constitution/Switzerland_2002.pdf
- Sixty Year of Rajya Sabha (1952-2012), Rajya Sabha Secretariat, New Delhi, 2012.
- Sigh, A. K., The union model of India federalism, 50 shades of federalism, 2018. <http://50shadesoffederalism.com/case-studies/union-model-indian-federalism/> (20/11/19).
- Staffan I. Lindberg, "Democratization by Elections? A Mixed Record," Journal of Democracy, 20 .No.3, July 2009. [https://www.ispmyanmar.com/burmese/2017/06/20/special-features-risks-and-traps-on-the-road-to-democracy/\(29/10/19\)](https://www.ispmyanmar.com/burmese/2017/06/20/special-features-risks-and-traps-on-the-road-to-democracy/(29/10/19)).
- Sumon Thazin Aung, Managing Change: Executive Policymaking in Myanmar, The Asia Foundation (Myanmar), May, 2018.
- Sarat, A. & Thomas R. Kearns (eds), Justice and Injustice in Law and Legal Theory: Law's Violence, University of Michigan Press, 1995, P. 20
- Strum, R., Federalismus Eine Einfuhrung, Baden-Baden: Nomos, 2010, cited in Hanns Seidel foundation, Decentralization, Federalism and Democracy, 2016, p. 31
- Tepeciklioglu, E., South Africa Federalism: Constitution-making process and the decline of federalism debate, Journal of Yazar University, Turkey. 2018, pp. 166-169 https://myanmar-law-library.org/IMG/pdf/government_of_burma_act_1935.pdf
- The Economist, Myanmar's Sham Legislature: A Parliament, But not as you know - A Cry far from real representation, Jan 2011. [https://www.economist.com/asia/2011/01/27/a-parliament-but-not-as-you-know-it\(5/12/19\)](https://www.economist.com/asia/2011/01/27/a-parliament-but-not-as-you-know-it(5/12/19))
- Thant Myint-U, Not a Single Year's Peace on Burma's problems, London Review of Books: Vol. 41 No. 22 /21 November 2019, pp. 19-20.

Tsebelis, George & Money, Jeannette Bicameralism: In Historical Perspective,. Cambridge University Press, UK, 1997, pp. 15 - 43

Wiese, T., Playing House: The Theory of Bicameral Parliament, IPPR Briefing Paper No. 22, September 2003.

Waldron, J., Bicameralism, New York University, Public Law & Legal Theory Research Paper Series Working Paper No. 12-19, 2012.

Wolfram, R. & Niedermeier, A., Decentralization, Federalism and Democracy. Politics, Governance and Public Administration and Subnational Settings: Experiences from Germany, Asia and Beyond. München: Hanns-Seidel-Foundation, 2015. (၂၀၁၆ မြန်မာပြန်)။

*****

မြန်မာဘာသာဖြင့်

ကျော်ဝင်း၊ လူပုဂ္ဂိုလ် အမှတ်အသား သရုပ်နှင့် လူမျိုးစုံ အမှတ်အသားသရုပ်လက္ခဏာ တိုးတိုက်မိသောအခါ၊ ယနေ့ခေတ်နိုင်ငံရေး မဂ္ဂဇင်း ၊ အတွဲ ၄ အမှတ် (၃)၊ ၂၀၁၆။

ကချင်မှာမြေဧက သန်းချီ ထိန်းသိမ်းနယ်မြေသတ်မှတ်မှုကြောင့် ကန့်ကွက်မှုတွေရှိ၊ BBC Burmese၊ နိုဝင်ဘာ ၇၊ ၂၀၁၇။

ကိုသီဟထွန်း၊ အစိုးရအဖွဲ့ကိုလွှတ်တော်က ထိန်းကျောင်းဖို့ ပြည်သူ့ပါတီ ဥက္ကဋ္ဌ ဦးကိုကိုကြီးပြော၊ RFA Burmese ၊ စက်တင်ဘာ၊ ၂၀၁၉။ <https://www.youtube.com/watch?v=K-d6mQe3SNk> (7/11/19) <https://www.bbc.com/burmese/burma-41896896> (3/10/19)

ကိုဇော်ဝင်းလှိုင်၊ ဆက်သွယ်ရေးဥပဒေပြင်ပြီးနောက် ဖမ်းဆီးမှု ပိုများလာ၊ VOA Burmese ၊ ဖေဖော်ဝါရီ ၅၊ ၂၀၁၉။ <https://burmese.voanews.com/a/myanmar-66d-/4773234.html> (23/10/19)

ကိုမင်းညို၊ သစ်တောဥပဒေမှာ အားနည်းချက်တွေများနေတယ်၊ DVB TVnews၊ ၂၀၁၈။ https://www.youtube.com/watch?v=uAPJN_2CUG0 (4/11/19)

ကုန်အမှတ်တံဆိပ် ဥပဒေ၊ ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော် ဥပဒေ အမှတ် ၃၊ ဇန်နဝါရီလ ၃၁ ရက်၊ ၂၀၁၉ ခုနှစ်။

ငြိမ်းချမ်းစွာ စုဝေးခြင်းနှင့် စီတန်းလှည့်လည်ခြင်းဆိုင်ရာ ဥပဒေ (၂၀၁၆) ၊ ဥပဒေအမှတ် ၃၈ / ၂၀၁၆ ၊ အောက်တိုဘာလ ၄ ရက်နေ့ ၂၀၁၆ ခုနှစ်။

စိုင်းထွန်းအောင်လွင်၊ ၂၁ ပင်လုံ ၊ ဒီမိုကရက်တိုက်ရေးရှင်းနှင့် ငြိမ်းချမ်းရေး ဖြစ်စဉ် အပြိုင်တည်ဆောက်ခြင်း၊ MCN TVnews ၊ ဇန်နဝါရီလ ၂၄၊ ၂၀၁၇။ <https://www.mcmtv.biz/opinion/24/01/2017/26463/> (7/11/19)

စိုင်းထွန်းအောင်လွင်၊ အမြန်ဆုံးရပ်ဆိုင်းသင့်တဲ့ တီကျပ် ကျောက်မီးသွေးသုံး လျှပ်စစ်ဓာတ်အားပေး စက်ရုံ၊ The Ladies News၊ မေလ ၂၇၊ ၂၀၁၆။ <https://www.facebook.com/News.TheLadies/photos/a.179109772264000/571585949683045/?type=3&theater> (8/11/19)

စာပေနှင့် အနုပညာ မူပိုင်ခွင့် ဥပဒေ ၊ (၂၀၁၉) ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော် ဥပဒေအမှတ် (၁၅) ၊ ၂၀၁၉ ခုနှစ် မေလ ၂၄။

စစ်တပ်ကခေါ်သွားခံရသူတွေရဲ့အလောင်းတွေလို့ ဒေသခံတွေပြောနေ၊ BBC Burmese၊ ဇူလိုင် ၁၊ ၂၀၁၆။ https://www.bbc.com/burmese/burma/2016/07/160701_shan_lashio_five_dead_bodies (6/11/19)

ဆက်သွယ်ရေး ဥပဒေကို ပြင်ဆင်သည့် ဥပဒေ ၊ ပြည်ထောင်စု လွှတ်တော် ဥပဒေအမှတ် ၂၆/ ၂၀၁၇ ၊ ဩဂုတ်လ ၁၇ ရက်နေ့ ၂၀၁၉ ခုနှစ်။

ဖီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲနှင့် သဘာဝထိန်းသိမ်းရေးနယ်မြေများ ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ရေး ဥပဒေ ၊ ပြည်ထောင်စု လွှတ်တော် ဥပဒေအမှတ် ၁၂ / ၂၀၁၈ ၊ မေလ ၂၁ ရက် ၂၀၁၈ ခုနှစ်။

ညက်လင်းထွန်း၊ မြစ်ဆုံစီမံကိန်းနှင့် ပတ်သက်၍ နှုတ်ဆိုတင်နေရန် CPI ကုမ္ပဏီ၏ လာဘ်ထိုးမှုကို အမျိုးသားလွှတ်တော်အမတ် ငြင်းဆန်၊ Eleven Media၊ ဇန်နဝါရီ ၂၇၊ ၂၀၁၉။ <https://news-eleven.com/article/75553> (18/9/19)

တီထွင်မှုပိုင်ခွင့် ဥပဒေ (၂၀၁၉) ၊ ဥပဒေအမှတ် ၇/ ၂၀၁၉ ၊ ၁၁ မတ် ၂၀၁၉ ခုနှစ်။

တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအရေးနှင့်၁၉၄၇အခြေခံဥပဒေ (ပ+ဒုတွဲ)၊မြန်မာ့သမိုင်းဖြစ်ရပ်မှန်ရေးသားပြုစုရေးအဖွဲ့၊တက္ကသိုလ်များ ပုံနှိပ်တိုက်၊ ရန်ကုန်၊ဧပြီလ ၁၉၉၀ခုနှစ်။

တင်မောင်သန်း၊ နိုင်ငံတကာဗိမာန်တွေကို ရှောင်နိုင်မလား (သို့မဟုတ်) နိုင်ငံတိုင်းချိန်ညှိကြရတဲ့ သမုတိဝိရောမိ (ပထမပိုင်း) လူ နဲ့ နိုင်ငံ၊ 7 day news Journal၊ မေ ၆၊ ၂၀၁၈။ <https://7daydaily.com/story/125870> (5/12/19)

တိုင်းဒေသကြီး (သို့မဟုတ်) ပြည်နယ် အစိုးရအဖွဲ့ ဥပဒေ (၂၀၁၀) ၊ နိုင်ငံတော် အေးချမ်းသာယာရေးနှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေးကောင်စီ။

တင်မောင်သန်း၊ နိုင်ငံတကာဗိမာန်တွေကို ရှောင်နိုင်မလား (သို့မဟုတ်) နိုင်ငံတိုင်း ချိန်ညှိကြရတဲ့ သမုတိဝိရောမိ (ပထမပိုင်း) လူနဲ့နိုင်ငံ ၊ 7 Day News ၊ မေလ ၅ ၊ ၂၀၁၈။ <https://7daydaily.com/story/125870> (4/11/19)

တစ်လင်တစ်မယား စနစ်ကျင့်သုံးမှုဆိုင်ရာ ဥပဒေ (၂၀၁၅) ၊ ဥပဒေအမှတ် ၅၄ / ၂၀၁၆ ၊ ဩဂုတ် ၃၁ ရက်နေ့ ၂၀၁၅ ခုနှစ်။ ထက်နိုင်ဇော်၊ The Irrawaddy Burmese ၊ CEC ဆုံးဖြတ်ချက် မပါဘဲ ရှမ်းပြည်နယ် NLD ကိစ္စဆုံးဖြတ်ခဲ့ဟု ဦးဝင်းထိန်စွပ်စွဲခံရ ၊ ၂၀၁၆ အောက်တိုဘာ ၂၆။ <https://burma.irrawaddy.com/news/politics/2016/10/26/125372.html> (2/10/19).

ထက်သာဦး၊ စည်သူလင်း၊ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များ စည်းလွှတ်ဘောင်လွှတ် မမေးမြန်းရန် သမ္မတ သတိပေး၊ 7 Day Daily News ၊ ဩဂုတ် ၂၊ ၂၀၁၉။ <https://7daydaily.com/story/162713> (7/11/19)

ဒေါက်တာသောင်းထွန်း (Institute for Peace and Justice) ၊ ကွဲပြားမှုများသည့် လူမှုအဖွဲ့အစည်းအတွက် တရားမျှတမှု ISP Myanmar ဆွေးနွေးပွဲမြေယာအရေးဆွေးနွေးချက် ၊ Myanmar Quarterly Symposium – 4 ရန်ကုန်၊ ၂၀၁၉ ခုနှစ် စက်တင်ဘာ ၂၁။ <https://www.facebook.com/ISPMyanmarpage/videos/3639272129432074/?v=3639272129432074> (23/10/19)

ဒေါက်တာရန်မျိုးသိမ်း (၂၀၁၉) ပုဒ်မ ၄၃၅ အခြေခံ ဥပဒေ ပြင်ဆင်ရေးနှင့် ပြိုင်တူ တွန်းနိုင်ရေး၊ (ဖက်ဒရယ်ဂျာနယ် / ၂၀၁၉ မေလ ထုတ်)

ဒဂုန်တာရာ ၊ သင်္ဃာတင်ပြန်တော့ ၊ စာပေသစ်နှင့် လှိုင်းဂယက် (သစ္စာတော်လှန်ရေး မဂ္ဂဇင်း) ၊ အမှတ် ၁၇၊ ၂၀၀၈ မေလ ဒေါ်ခင်စိုးဝင်း၊ ပုဒ်မ ၄၃၆ ပြင်ဖို့ အမျိုးသားလွှတ်တော် ဥက္ကဋ္ဌ သဘောတူ၊ VOA Burmese၊ ဩဂုတ်လ ၇၊ ၂၀၁၄။ <https://burmese.voanews.com/a/interview-with-chairman-of-myanmar-union-parliament/2405879.html> (17/10/19)

ဒုတိယအကြိမ်လွှတ်တော် ၂၀၀၈ အခြေခံဥပဒေပြင်ဆင်ရေး ၄၅ ဦးကော်မတီထံ ပါတီ အသီးသီး၏ အဆိုပြုချက်များ (၂၀၁၉) ဇူလိုင်လ။

နန္ဒ၊ ရဲနိုင်၊ အမျိုးသားလွှတ်တော် ဥက္ကဋ္ဌ ဦးခင်အောင်မြင့်နှင့် တွေ့ဆုံခြင်း (ပထမပိုင်း) ၊ 7 day News၊ ဇန်နဝါရီ ၁၇၊ ၂၀၁၆။ <https://www.7daydaily.com/story/56734?fbclid=IwAR0IkI7WQemLStm6arAnxCgpeoueIe2IUMTgWGO7mH5eItYQGXNciQng0Y0> (13/11/19)

နိုင်ငံ့ဝန်ထမ်း ဥပဒေကို ဒုတိယအကြိမ်ပြင်ဆင်သည့် ဥပဒေ (၂၀၁၈) ၊ ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော် ဥပဒေအမှတ် ၁၆ / ၂၀၁၈ ၊
ဇွန်လ ၁၃ ရက်နေ့ ၂၀၁၈ ခုနှစ်။

နိုင်ငံသားများ၏ ပုဂ္ဂိုလ်ဆိုင်ရာ လွတ်လပ်မှုနှင့် ပုဂ္ဂိုလ်ဆိုင်ရာ လုံခြုံမှုကို ကာကွယ်ပေးရေး ဥပဒေ(၂၀၁၇ ခုနှစ်) ၊ ပြည်ထောင်စု
လွှတ်တော် ဥပဒေအမှတ် ၅ / ၂၀၁၇ ၊ မတ်လ ၈ ရက် ၂၀၁၇ ခုနှစ်။

နိုင်ငံတော်အား နှောင့်ယှက်ဖျက်ဆီးလိုသူများ၏ ဘေးအန္တရာယ်မှ ကာကွယ်သည့် ဥပဒေကို ရုပ်သိမ်းသည့် ဥပဒေ (၂၀၁၆) ၊
ဥပဒေအမှတ် ၂၇ / ၂၀၁၆ ၊ မေလ ၂၆ ရက် ၂၀၁၆ ခုနှစ်။

နိုင်ငံတော် ၏ အတိုင်ပင်ခံ ပုဂ္ဂိုလ်ဆိုင်ရာ ဥပဒေ (၂၀၁၆) ၊ ဥပဒေအမှတ် ၂၆ / ၂၀၁၆ ၊ ဧပြီလ ၆ ရက်နေ့ ၂၀၁၆ ခုနှစ်။

နယ်စပ်ဒေသ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး ဥပဒေကို ဒုတိယအကြိမ်ပြင်ဆင်သည့် ဥပဒေ (၂၀၁၅) ၊ ဥပဒေအမှတ်
၄၄ / ၂၀၁၅ ၊ ဇူလိုင်လ ၂၂ ခုနှစ် ၂၀၁၅ ခုနှစ်။

ပွင့်လင်းမြန်မာ့ရှေ့ဆောင် လွှတ်တော် ရေးရာ လေ့လာမှု စာစဉ်များ (ဒုတိယအကြိမ်လွှတ်တော်သက်တမ်း) <https://www.journalofdemocracy.org/authors/min-zin/> (5/11/19)

ပြည့်ဖြိုးအောင်၊ ၂၀၁၉ ပထမ ၆ လအတွင်း လွတ်လပ်စွာ ဆန္ဒဖော်ထုတ်ခွင့် ဟန့်တား ပုဒ်မများဖြင့် လူ ၂၀၀ ကျော် တရားစွဲခံရ
၊ Eleven Media Group ၊ ၂၀၁၉ စက်တင်ဘာလ ၁ ရက်။ <https://news-eleven.com/article/131964> (2/12/19)

ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံတော်၏ဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံအခြေခံဥပဒေ (၁၉၅၁ခုနှစ်၊ အက်ဥပဒေအမှတ် ၆၂ ဖြင့်ပြင်ဆင်ထားသည့်
အတိုင်း)၊ ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံတော်အစိုးရ ပုံနှိပ်ဌာနနှင့် စာရေးကိရိယာဌာန၊ ရန်ကုန်၊ ၁၉၆၀ခုနှစ်။

“ ပြည်ထောင်စုစစ်မှု” ၁၉၆၂ ခုနှစ် နိုင်ငံတော်အာဏာသိမ်းမှုကို ဖြစ်ပေါ်စေသော ဖက်ဒရယ်လှုပ်ရှားမှု၊ ဆလောင်းလျန်မှုနှင့်
စိုင်းမော(န်)၊ရန်ကုန်၊ မွေအလင်းအိမ်စာပေ၊ ၂၀၁၆ (ဒု-ကြိမ်)။

ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံတော်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ (၂၀၀၈ခုနှစ်) ။ ပြန်ကြားရေးဝန်ကြီးဌာန၊ပုံနှိပ်ရေးနှင့်စာအုပ်ထုတ်ဝေရေး
လုပ်ငန်း၊နိုင်ငံတော်လ ၂၀၁၃ခုနှစ်။

ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော် ဝက်ဆိုက် <https://pyidaungsu.hluttaw.mm/> last viewed on 5/12/19.

ပြည်ထောင်စုရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင် ဝက်ဆိုက် <https://www.uec.gov.mm/> last viewed on 5/12/19.

၂၀၀၈ ခုနှစ် ၊ ပြည်ထောင်စု သမ္မတ မြန်မာနိုင်ငံတော် ဖွဲ့စည်း အုပ်ချုပ်ပုံ အခြေခံဥပဒေ / (ပြန်လည်ထုတ်ဝေခြင်း ၂၀၁၆ မေ)
ပြန်ကြားရေးဝန်ကြီးဌာန ပုံနှိပ်ရေးနှင့် ထုတ်ဝေရေး ဦးစီးဌာန။

ပြည်ထောင်စု သမ္မတ မြန်မာနိုင်ငံတော် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေကို ပြင်ဆင်သည့် ဥပဒေ (၂၀၀၈ ခြေပြင်ဆင်ချက်) (၂၀၁၅)
၊ ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော် ဥပဒေအမှတ် ၄၅ ၊ ဇူလိုင် ၂၂ ရက် ၂၀၁၅ ခုနှစ်။

ပထမအကြိမ် အမျိုးသားလွှတ်တော် ပုံမှန် အစည်းအဝေး မှတ်တမ်း စာအုပ်များ (၂၀၁၁-၂၀၁၅) ၊ အမျိုးသားလွှတ်တော်။

၂၀၁၉ ပထမ ဖေလ အတွင်း လွှတ်လပ်စွာထုတ်ဖော်ခွင့်ဟန့်တားသော ပုဒ်မများဖြင့် တရားစွဲခံရမှု ၇၀ တရားစွဲဆိုခံရသူ ၂၅၀ ကျော်ရှိခဲ့၊ အသံအဖွဲ့အစီအရင်ခံစား၊ စက်တင်ဘာလ ၂၊ ၂၀၁၉။ <https://www.facebook.com/athan.foe.myanmar/photos/pcb.497514650807605/497514060807664/?type=3&theater> (6/11/19)

ပြည်သူ့လွှတ်တော် ဝက်ဆိုက်၊ ၃ နှစ်ခွဲကာလအတွင်း ပြည်သူ့လွှတ်တော်မှ စတင်ခဲ့ပြီး အတည်ပြုခဲ့သည့် ဥပဒေကြမ်းအရေအတွက် (၂၀၁၆ ဖေဖော်ဝါရီမှ- ၂၀၁၉ စက်တင်ဘာလအထိ) <https://pyithu.hluttaw.mm/node/11448> (11/11/19)

ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံ အခြေခံ ဥပဒေ (၁၉၄၇) မြန်မာနိုင်ငံတိုင်းပြည်ပြုလွှတ်တော် (Constituent Assembly of Burma) / ပြန်လည်ထုတ်ဝေမှု (၁၉၆၀) ၊ ပြည်ထောင်စု မြန်မာနိုင်ငံတော် အစိုးရ ပုံနှိပ်ရေးနှင့် စာရေးကိရိယာဌာန၊ ရန်ကုန်။ IDEA၊ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်ခြင်း လက်တွေ့ လမ်းညွှန် စာအုပ် ၊ ၂၀၁၁ ခုနှစ် (သာသာပြန်) စာ ၃၀၈။

မြန်မာနိုင်ငံရေးလေ့လာဆန်းစစ်ချက်၁၉၄၈-၁၉၈၈ (ကျောင်ဝင်း) ၊ အောင်ဆန်း - အက်တလီစာချုပ် (စာ-၂၅၉) ၊ ရန်ကုန်၊ ဂန့်ဂေါ်မြိုင်စာပေ၊ ၂၀၁၂။

မင်းခင်မောင်ရင်၊ မြန်မာ့ဝိရောဓိ အသွင်ကူးပြောင်းရေးဖြစ်စဉ်နှစ်ခု ၊ The Wave Magazine ၊ စက်တင်ဘာလ၊ ၂၀၁၆။

မြေလွှတ်မြေလပ် မြေရိုင်းစီမံခန့်ခွဲမှု ဥပဒေနှင့် စပ်လျဉ်း၍ အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းများပါတီများ တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်များ၏ ထုတ်ပြန်ကြေငြာချက်၊ ဒို့မြေကွန်ရက်၊ ဒီဇင်ဘာ ၁၄၊ ၂၀၁၈။ <https://www.facebook.com/landinourhands/photos/pcb.2282320938711876/2282320855378551/?type=3&theater> (5/12/19)

မေခ၊ ငြိမ်းစုစည် ဥပဒေပြင်ဆင်ရေး အမျိုးသားလွှတ်တော် အတည်ပြု၊ VOA Burmese၊ မတ် ၇၊ ၂၀၁၈။ <https://burmese.voanews.com/a/hluttaw-protest-law-/4283983.html> (5/12/19)

မဆုမွန်၊ မြောက်ဦးရှေးဟောင်းနယ် စစ်မဲ့ဇုန် လုပ်ဖို့ လွှတ်တော်မှ တောင်းဆို၊ Voa Burmese ၊ မေလ ၄၊ ၂၀၁၉။ <https://burmese.voanews.com/a/rakhine-ancient/4903683.html> (30/5/19)

BBC Burmese ၊ မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူတွေကို ထောင်ဒဏ်ချမှတ်တော့မှာ မဟုတ်၊ ဇူလိုင် ၁၁၊ ၂၀၁၇။ <https://www.bbc.com/burmese/burma-39570266> (25/10/19)

မြန်မာနိုင်ငံဆိုင်ရာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများ အပိုင်း (ခ) ၊ ဖဆပလ ပဏာမ ပြင်ဆင်မှု ညီလာခံသဘင် ၊ ဖဆပလ ဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံ အခြေခံ ဥပဒေမူကြမ်း၊ ပြည်ထောင်စု အင်စတီကျု၊ ဖက်ဒရယ်ယဉ်ကျေးမှုစာစဉ် -၁၊ ဖေဖော်ဝါရီလ၊ ၂၀၁၈။

မြေလွှတ်မြေလပ်နှင့် မြေရိုင်းများ စီမံခန့်ခွဲရေး ဥပဒေကို ပြင်ဆင်သည့် ဥပဒေ (၂၀၁၈) ၊ ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော် ဥပဒေအမှတ် ၂၄။

မြေသိမ်းဆည်းခြင်း ပြန်လည်နေရာချထားခြင်းနှင့် ပြန်လည်ထူထောင်ရေးဆိုင်ရာ ဥပဒေ (၂၀၁၉) ၊ ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော် ဥပဒေအမှတ် ၂၄။

- မြန်မာနိုင်ငံ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု ဥပဒေကို ပြင်ဆင်သည့် ဥပဒေ (၂၀၁၉) ၊ ပြည်ထောင်စု လွှတ်တော် ဥပဒေအမှတ် ၁၉၊ ၂၀၁၉ ခုနှစ်။
- မြန်မာ့ကျောက်မျက်ရတနာ ဥပဒေ (၂၀၁၉) ၊ ဥပဒေအမှတ် ၄/၂၀၁၉ ၊ ဇန်နဝါရီလ ၃၀ ရက် ၂၀၁၉ ခုနှစ်။
- မြန်မာနိုင်ငံ ခရီးသွားလုပ်ငန်း ဥပဒေ (၂၀၁၈) ၊ ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော် ဥပဒေအမှတ် ၂၆/၂၀၁၈ ၊ စက်တင်ဘာလ ၁၇ ရက်နေ့ ၂၀၁၈ ခုနှစ်။
- မြန်မာနိုင်ငံ လွှတ်တော် အဖွဲ့ဥပဒေ ၊ ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော် ဥပဒေအမှတ် ၄/ ၂၀၁၈ ၊ ဖေဖော်ဝါရီ ၈ ရက် ၂၀၁၈ ခုနှစ်။
- မူးယစ်ဆေးဝါးနှင့် စိတ်ကိုပြောင်းလဲစေသော ဆေးဝါးများဆိုင်ရာ ဥပဒေကို ပြင်ဆင်သည့် ဥပဒေ ၊ ပြည်ထောင်စု လွှတ်တော် ဥပဒေအမှတ် ၆/၂၀၁၈ ၊ ဖေဖော်ဝါရီ ၁၄ ရက် ၂၀၁၈ ခုနှစ်။
- မြန်မာ့ သတ္တုတွင်း ဥပဒေကို ပြင်ဆင်သည့် ဥပဒေ (၂၀၁၅)၊ ဥပဒေအမှတ် ၇၂/ ၂၀၁၅ ၊ ဒီဇင်ဘာလ ၂၄ ရက် ၂၀၁၅ ခုနှစ်။
- Richard Batchelen Kyipyarchitsaw၊ မြန်မာနိုင်ငံ တိုင်းဒေသကြီးနှင့် ပြည်နယ်များရှိ အုပ်ချုပ်မှု စနစ် (ဒုတိယအကြိမ် တည်းဖြတ် ထုတ်ဝေမှု) ၊ The Asia Foundation၊ အောက်တိုဘာ၊ ၂၀၁၉။
- ရာဇသတကြီးကို ပြင်ဆင်သည့် ဥပဒေ (၂၀၁၉) ၊ ဥပဒေအမှတ် ၁၀/ ၂၀၁၉၊ မတ် ၂၅ ရက် ၂၀၁၉ ခုနှစ်။
- လွှတ်တော်အမတ် ဦးဖုန်းမြင့်အောင် ဆန္ဒပြ၊ BBC Burmese ၊ ဩဂုတ်လ ၁၈၊ ၂၀၁၃။ https://www.bbc.com/burmese/burma/2013/08/130818_phone_myint_aung (6/11/19)
- လင်းဟိန်း၊ အောင်ဇော်ထွန်း၊ လွှတ်တော်တွင် အခွင့်အရေးချိုးဖောက်ခံနေရဟု ပြောသောအမတ်ကို နာယက သတိပေး၊ 7 Day Daily News ၊ ဩဂုတ် ၁၉၊ ၂၀၁၉။ <https://7daydaily.com/story/164124> (7/11/19)
- ဝိဒူရသခင်ချစ်မောင်၊ မြန်မာ့လွှတ်လပ်ရေး ၁၀ နှစ်တာ၊ ၁၉၅၈။
- သစ်တော ဥပဒေ (၂၀၁၈) ၊ ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော် ဥပဒေအမှတ် ၂၉ ၊ ၂၀၁၈ စက်တင်ဘာလ ၂၀ ရက်။
- သိုက်စိုးထွန်း၊ ဖြေရှင်းဖို့ခက်တဲ့ မြေနုကျွန်းပြဿနာ၊ The Voice Daily၊ ဇူလိုင် ၃၁၊ ၂၀၁၉။ <http://thevoicemyanmar.com/perspective/35905-myy> (7/10/19)
- အမျိုးသားလွှတ်တော် ဥပဒေ ၊ နည်းဥပဒေ (၂၀၁၀) ၊ နိုင်ငံတော် အေးချမ်းသာယာရေးနှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေးကောင်စီ။
- အမျိုးသားလွှတ်တော် ရွေးကောက်ပွဲ ဥပဒေ (၂၀၁၀) ၊ နိုင်ငံတော် အေးချမ်းသာယာရေးနှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေး ကောင်စီ။
- အရေးပေါ်စီမံမှု အက်ဥပဒေကို ရုပ်သိမ်းသည့် ဥပဒေ (၂၀၁၆) ၊ ဥပဒေအမှတ် ၃၉ / ၂၀၁၆ ၊ အောက်တိုဘာလ ၄ ရက် ၂၀၁၆ ခုနှစ်။

အမျိုးသားပညာရေး ဥပဒေကို ပြင်ဆင်သည့် ဥပဒေ (၂၀၁၅) ၊ ဥပဒေအမှတ် ၃၈/ ၂၀၁၅ ၊ ဇွန်လ ၂၅ ရက် ၂၀၁၅ ခုနှစ်။

အဂတိ လိုက်စားမှု တိုက်ဖျက်ရေး ဥပဒေကို ပြင်ဆင်သည့် ဥပဒေ (၂၀၁၄) ၊ ဥပဒေအမှတ် ၃၂ / ၂၀၁၄ ၊ ဇူလိုင် ၂၃ ရက် ၂၀၁၄ ခုနှစ်။

အသင်းအဖွဲ့များ မှတ်ပုံတင်ခြင်းဆိုင်ရာ ဥပဒေ (၂၀၁၄) ၊ ဥပဒေအမှတ် ၃၁ / ၂၀၁၄ ၊ ဇူလိုင် ၁၈ရက် ၂၀၁၄ ခုနှစ်။

*****

အထက်လွတ်တော်နှင့် အောက်လွတ်တော်သည်
သဘောထားကွဲလွဲနေပါက ဒီမိုကရေစီအတွက်
အကြပ်အတည်းဖြစ်စေပြီး ၊ အမြဲ တသဘောတည်း ဖြစ်နေပါကလည်း
အထက်လွတ်တော် တည်ရှိမှုသည်
အပိုသက်သက် သဘောပင် ဖြစ်ပေလိမ့်မည်။

Abbe Sieyes

ပြည်ထောင်စု အင်စတီကျုသည် ၂၀၁၃ ခုနှစ် ဩဂုတ်လတွင် ဖွဲ့စည်းတည်ထောင်ပြီး လွတ်လပ်သော အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်း တစ်ခုဖြစ်သည်။ ပြည်တွင်းငြိမ်းချမ်းရေး ရရှိရေး ၊ တရားမျှတရေး ၊ တိုင်းရင်းသားများအကြား ပြန်လည်ရင်ကြားစေရေး ၊ တန်းတူအခွင့်အရေး ရရှိရေး နှင့် ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု ပေါ်ပေါက်ရေးတို့အတွက် ပါဝင်ပတ်သက်သော အဖွဲ့အစည်းအသီးသီးများနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်လျက်ရှိသည်။

JOINT PEACE FUND

PYIDAUNG SU INSTITUTE
for peace & dialogue